C9C1.

Bd 52
u 10

Estante C.
N. 2

Y-7

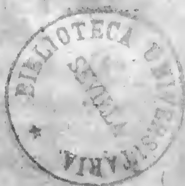

LUCAS DE LINDA CORRECTUS & AUCTUS.

LUCÆ DE LINDA
DESCRIPTIO
ORBIS
& omnium ejus
RERUMPUBLI-CARUM.

Nunc primum in Germania edita, & innumeris locis emendata, plurimis ſuppleta, ac à multis, iisque graviſſimis erroribus purgata.

JENAE

Impenſis Matthæi Birckneri,

Typis Johannis Wertheri,

ANNO CHR. cIↄ Iↄc LXX.

Exhibetur in hoc Libro

Omnium Regnorum, & Rerumpublicarum,

Ditionumque &c. tam Occidentalium, quam Orientalium,

I. Geographica, & per Tabellas succincta delineatio.

II. Natura & qualitates locorum.

III. Mores omnium gentium & populorum, tam veteres quam novi.

IV. Religio & Sacra.

V. Status Politicus, cum ratione Regiminis, & ministrorum publicorum seorsim designatis officiis, quæque alia similis sunt argumenti.

VI. Divitiæ, vires, reditus, potentia, cum speciali in multis calculo redituum.

VII. Series Imperatorum, Regum, Principum, & illustrium Familiarum.

IIX. Prætensiones & controversiæ illustres, illarumque fundamenta.

IX. Ratio Status cujuslibet Regni & Reipub.

X. Judicium Politicum, paucis ad mentem magnorum virorum adjectum.

Ex probatissimis, & recentioribus documentis optimorum Auctorum, Latinorum, Italicorum, Gallicorum, Hispanicorum, Germanicorum, Polonicorum, Belgicorum, Anglicorum;

adhibitis adhuc ex stantium Rerump. libellis.

In publicum rei literariæ usum, & subsidium illorum valde necessarium, qui peregrinationes instituunt; præsertim vero in illorum gratiam & amorem, qui se in politicis studiis occupant, olimq; regimini & negotiis publicis Rerumpublicarum admovendi sunt.

PRÆ-

PRÆFATIO AVCTORIS AD LECTOREM.

QUI per annum, & quod excedit, ſub incude fuit liber nunc demum lucem publicam appetit, lector benevole; nec vero magis lucem publicam, quam potius publicam rei literariæ, cui deſtinatus eſt, utilitatem ex ſe deſiderat. Mens erat quondam ejus authori, in ſubſidium memoriæ brevem aliquam epitomen omnium Rerumpublicarum ſuis privatis ſtudiis parare, certo quodam, & ab aliis, præſertim Gallis, antea ſervato ordine, quem etiam in tractatione ſequi conſultius viſum fuit. Ubi in hoc argumento jam bonam operæ partem inſumſiſſem, ecce ſuaſores amicos, acrius inſtantes, curatius omnia veſtigarem, & privatas meas curas in publicum conferrem emolumentum. Enimvero quantocunq; deſiderio omnibus prodeſſe volendi flagrarem, quo etiam ſecundum honorem Dei omnia mea ſtudia unicè deſtinavi; vix tamen hoc à me impetrare potui, ut partem hanc ſtudii mei, à mediocri provectam ingenio, publico auderem præſentare. Nimirum non deerant mihi, in his dudum ambiguo, ſatis magnæ nolendi rationes. Hic equidem reverebar magnorum virorum graviſſima judicia, quibus nihil ſatis limatum; ibi ſciolorum quorundam ſolicitam animadverſionem, qui-

 bus

bus nihil bonum. Tandem ſicut illos plurimi ſemper, ita hos nihili feci; apud me conſtitui, potius omnibus, quanquam infra expectationem, prodeſſe, quam omnibus placere velle. Igitur, favente Divinâ gratia, telam, quam orſus eram, porro texere duravi, invenique mox inſperatos ſuſcepti laboris fautores, qui tam ſponte ſua curam imprimendi libri in ſe ultro ſuſciperent, quam vero in hoc ſatis arduo occupatum argumento, optimorum auctorum ſubſidio, & bonis conſiliis adjuvarent. Hos inter nominandi mihi eſſent quidam præcipui & Clarisſimi Illuſtris hujus Academiæ Domini Profeſſores, quorum ſingularem his in meis conatibus expertus ſum benevolentiam, & librorum optimorum copiam, ut me vel hoc ſolo nomine feliciter Lugduni aliquamdiu vixisſe merito fateri cogar. Omnis vero hujus qualiscunque laboris, Lector benivole, ſcopus hic eſt, ut illis qui longinquas exterorum oras viſum eunt, per hunc aliquod compendium pararetur illarum rerum, quæ ad penitiorem Rerumpublicarum cognitionem, rem in tot alias impeditæ multitudinis volumina diffuſam, & ideo itineri incommodam, maxime videntur eſſe neceſſariæ. Erit igitur hic liber peregre euntibus velut comes itineris, cujus auxilio, ubicunque locorum fuerint, quælibet curatius in-

investigare, quæ mutata, vel prorsus abolita, corrigere, augere, adeoque in hoc studii genere aliquid accurati certique condiscere & habere non nequeant. Neque vero vitio ipsi vertent, si minus ubique cultus & succinctus inveniatur; morem comitum itineris sequi debuit, qui rudem in itinere corporis amant habitum. At videor mihi audire vocem illorum, qui mihi objiciunt, quod de illis scripserim, quæ mihi nunquam sunt visa. Velim vero his placide responsum, quemadmodum Mathematici lunæ maculas & aliorum siderum conditionem exploraturi, dum pedibus in illa conscendere nequeunt, tubi optici adminiculo rei veritatem explorant, & quod proprio nequeunt, conductitio assequuntur visu; ita mihi per alienos, fide tamen dignos, oculos in remotissimas vidisse oras, Regionumque longe lateque dissitarum descriptionem ab aliorum proprio testimonio mutuasse, ad errorem, ut spero, adscribi non poterit, quia & hoc magni factitarunt viri. Cæterum hoc te, Lector benevole, latere nolim, quod in deductione hujus argumenti secutus sim probatissimorum auctorum, illorumque recentium, doctis recepta scripta, in quacunque occidentali lingua consignata; ita tamen ut cujuslibet Nationis scriptori, illius statum discribenti, præcipua haberetur fides;

tum

tum vero aliis, qui longinquis peregrinationibus terrarum Regiones ſcrutati, & emenſi ſunt, nobisque accuratam illarum deſcriptionem reliquerunt. Cum vero res mundanæ continuo velut vertantur orbe, quia nihil firmum fluxa novit mortalitas, ideoque ipſorum Regnorum & Rerumpublicarum ſtatus, non quidem nunc per certas periodos, ſed in annum mutetur; illæ vero mutationes & harum cauſæ (quæ nunc proh dolor! multis Rebuspublicis tot fœda calamitatum minari videntur) accurate omnibus perſpecta eſſe nequeant; igitur ſtatum omnium Rerumpub. talem hic præſertim repræſentare conſultum duximus, qualem intra quinquaginta proxime elapſos annos ex documentis auctorum publicis obſervare licuit; licet & multa alia, quæ in multis Rebuspub. noviter creverunt, haberique potuerunt, hic pariter notata reperiantur. Elaborabo inpoſterum cupide, ut illa quæ hactenus breviora prodierunt ob compendii ſervatam rationem, poſtea fuſiora, accuratiora, &, quoad fieri poteſt, perfectiora B. C. D. ſecunda vice vulgentur. Ultimum, quod te valde rogem, Lector benevole, hoc eſt, uti mendis typographicis ignoſcas, quæ ſatis multa (quod ægre fateor) in hunc irrepſerunt librum, tam ex incuria, quam linguæ ignorantia illorum, qui mihi in hoc ſuam navabant operam. Interim bene his conatibus, bene prodeſſe volendi deſiderio, bene Reipub. literariæ, bene univerſo orbi Chriſtiano, Tibique bene, Lector benevole! Vale.

DE-

DESCRIPTIO ET DIVISIO GEOGRAPHICA HISPANIÆ,

Junctis locorum naturalibus.

HÆC primum dicta fuit *Iberia*, ab *Ibero* fluvio; postea *Hesperia*, ab *Hespero* stella lucida. Tandem, ab *Hispali* Urbe, *Hispalia*. Quidam illam à Σπανια derivant, propter asperitatem locorum sterilem. Hispania consideratur ut continens, & contentum. Continens est ipsa Regio, cujus situs, quantitas, qualitas, & divisio spectantur. Situs est respectu terræ & aquæ.

Ratione situs, termini illius sunt ab Ortu Pyrenæa juga, quibus à Gallia separatur, ab Occasu Oceanus Atlanticus, à Septentrione Cantabricus, à Meridie mare Herculeum, & Fretum Gaditanum. Ejus figura refert corium bubulum humi protensum, cujus partes ad collum pertinentes in adhærentem ei Galliam porriguntur. Terra habet montes, promontoria, & sylvas. Montes præcipui sunt. 1. *Pyrenæi*. Eorum longitudo xv. est milliar. quæ diversis nominibus montes dividit. In *Guipuscoja* eminet mons S. Adriani; ascensu periculosus, nec nisi unum admittit mulum. In antro ejus fons est, taberna vinaria, & Sacellum. Hinc non procul est *Rocida vallis* (Roncevalles) celebris ab interitu Rolandi. 2. *Montes d' Occa*, olim Idubeda, qui ad mare mediterraneum Tortosam versus descendunt. 3, *Mons Orospeda*, qui originē à Moncajo ducens, deorsum ad Fretum Herculeum se extendit. Famam habet à memorabili amoris exemplo. Incolis dicitur *la penna de los*

enamorados, amantium rupes. 4. *Mons Calpe*, ad fauces Freti Gaditani, hodie (Estrecho de Gibraltar) nobis dicitur Ceuta, olim columnæ Herculis. 5. *Mons Ivi*, penes Barcinonem, quasi mons Judæorum; quorum ibi sepulchra signis relictis conspiciuntur. Promontoria diversa obtinent nomina. In Oceano Cantabrico olim Promontor. Scythicum hodie est: 1. *Cabo de las pennas de Guzan*. 2. *Cabo d'Ortegal*, in Oceano occidentali. *Cabo de finis terra*, olim Nerium promontorium. *Cabo de Cascais* prope Ulysipponem. *Cabo de Vincente* in Algarbia, olim sacrum promontorium, &c. In mari mediterraneo, *Cabo de Gates*, olim Claridenum promontorium *Cabo de Palos*, olim Scombraria prom, *Cabo Martin*, olim *Ferraria*; *Cabo* de *Creus*, ad mare Gallicum, &c.

Sylvæ cæduæ multæ sunt, unde materia struendis navibus. Nemora item pulchra. Ad aquam refertur *Mare*, *Sinus*, *Portus*, *Lacus*, *Fontes*, *Flumina*, *Pontes*. Mare est *Oceanus Cantabricus* occidentalis, & mare mediterraneum, quibus Hispania fere omnis, excepta parte ad Pyrenæos montes, cingitur. Sinus sunt 4. celebres, *Sucromensis*, non longe à Valentia, *puerto d'Alicante*, alias *Illicitanus* sinus dictus, *Virgitanus* sinus non longe á Cartagena in mari mediterraneo, & *Baja de Cadiz*, hoc est, sinus Gaditanus. Portus famosiores sunt,

S. Sebastian, Bilbao, Ribadeo, Ferol, Corunna, Ciudad di puerto, Lisabona, Setubal, sive *S. Yves, Porto S. Maria, S. Lucas de Barameda, Calis Malis, Gibraltar, Malaga, Cartagena, Alicanta. Grajo penes Valentiam, Tarragona, Barcelona.*

Lacus sunt 1. prope oppidum Bejaram admirabilis, qui futu-

futuram pluviam turbinemque, magno aëris concitati sonitu prænunciat, ut ejus murmur quasi tauri mugitus sæpe ad XIIX. milliaria passuum fuerit auditum. 2. In Cacumine Montis *Stellæ* lacus est, in quo fragmenta navium sæpe reperiuntur; distat à mari plus XII. leucis, quoties mare intumescit, ibi exæstuat. 3. Lacus *Cantabriæ*, in quem fulmen decidit, & repertæ sunt XII. secures, Suetonio in Galba teste. Item stagnum *Albufera* prope Valencias.

Ad fontes referuntur thermæ & salubres aquæ.

Ad oppidum *Orense in Gallicia* ad fluvium Minium fons est nomine *Burga*, ejus aquæ inserviunt ovis coquendis. Prope Civitatem Burgos fons est profluvium alvi sistens, quod etiam fons Xenit præstat.

Penes Antequeram alius est, calculum infringens. Alii sunt in Galliciæ oppido *Lugo*, salubres morbis depellendis. Badajoz oppidum numerat 1500. fontes.

Flumina in Hispania notantur CL. Sed omnia non sunt navigabilia. Majora sunt sequentia; *Iberus* (hodie *Ebro)* ex Idubeda monte apud Cantabros erumpens, illincq; undas trahens, labitur in Mare mediterraneum, penes Tortosam. *Durius (Duero)* maximus Hispan. fluvius, se miscet Oceano, dicitur *Sierra de Cogollo*, supra Numantiam ortus, ad Portugalliæ oppidum rapidus descendit. *Tago* (hodie *Tajo*) aurifer piscium ostrearumque ferax, Toletum petit, mediam secans Portugalliam, ultra Olysipponē se in occiduum exonerat Oceanum, natus in Orospedæ jugis. *Anas* (hodie *Rio Guadiana)* ex agro Laminitano, hodie campo de Montiel, originem trahens, ad Metallinum oppidum terræ penetralib9 sepelitur (hoc tamen secundum vulgi opinionem) post aliquot leucas erumpit ad oppidum Willartam, diver-

ſasq; urbes præterfluens, ad oppidum Ayamonte Oceanum ingreditur. Adeo aquā trahit inſalubrem, ut nec piſces ipſius probentur, preter anguillas. *Bætis* (hodie Guadalquivir) ex Oroſpeda monte, ubi ipſi nomen *Sierra* de Alcaraz, oriens; Cordubam & Hiſpalin prælabitur, & S. Lucas de Barameda, non procul à Gadibus, in mare Atlanticum influit. *Minius* (hodie Mino) in Gallicia prope oppidum Caſtel-verde oritur. Oppida, Lugo, Orenſe, præterfluens, infra Valentiam in occiduum Oceanum ſe exonerat, ad oppidum Camina. *Sicoris* (hodie Segre) ſub Pyrenæis montibus naſcitur, Ilerdam oppidum præterlabens *Ibero flumini* ſe jungit.

Pontes in Hiſpania ſeptingenti & plures numerantur, pauci lignei, plurimi lapidei, ſtructuræ elegantis. Inter illos eminet *Aquæductus Segoviæ*, nobile Romanū opus, & *Pons Alcantaræ*, Majeſtate & Antiquitate celebris. *Madritti*, propter piſcium inopiam, licitum eſt carnibus die Saturni veſci, peculiari Papæ diſpenſatione, Teſtante Golnitzio, vivo olim rerum teſte, l. 2. de Hiſp. Compend. Geogr. p. 53.

Quantitas Hiſpanię in exteriorem, & interiorem dividitur, Exterior in circuitu continet 600. leucas & amplius. Ab Oriente habet montes Pyrenæos, à Septentr. mare Cantabricum, ab Occid. Atlanticum, à Meridie Mediterraneum.

Interior conſideratur in longitudine, & latitudine. Longitudo maxima eſt, 200. milliarium Hiſpanicorum, & plus; incluſa Portugallia. Principium à ſacro promontorio, vulgo *Cabo de S. Vincente*, & finem ad fontem usque Salſulæ ſive Salſas, in finibus Galliæ ad mare Gallicum habens.

Latitudo ęſt milliar. CL. à *Nerio* promontorio, ſive

Cabo

Cabo finis terræ, ad promontorium *Cabo de Palos*. Qualitas ejus commoda & incommoda continet. Incommoda sunt, quod versꝰ Arcton frigidior & asperior sit, Oceano ibi obnoxia. Commoda sunt & à cœli temperie, & soli fertilitate, quæ in animantibus soloque ipso spectatur. Versus Austrũ Hispania maxime fertilis est. *Andaluzia* equos producit forma præcellentes. Fortiores habet Asturia. Lusitania veloces, ut vento conceptos crediderint veteres. Justin. l. XLIV. c. III. p. mihi 275. & Varro. l. 2. de re rust. c. 1. Mulos optimos Castilia dat; Verveces, illis Cerneros, Mardritum pingues vendit. Carnes bubulæ vitulinæq; raræ sunt, galli, capi, volatilia, magni numeri, majoris tamen pretii sunt. Frumentum ex Gallia vehitur. Loco avenæ, hordeum equis datur. Vini Hispania abundans, sed asperi, odorisq; ingrati: vinum non doliis sed utribus pice illitis servatur. Vina tamẽ, ad mare Mediterraneum crescentia, doliis servantur. Vinum Petri Simonis plantatũ est à Car. V. qui vites ex agro Rhenano sumptas in Castiliam invexit, ibiq; opera illiꝰ Petri Simonis implantavit. Frugum ubiq; fœcundus proventus; mala aurea, punica, citria, ficus, cappares, asparagi, in magna sunt copia. Olei affluens est copia. Herbæ, radices, lactucæ, raphanus, opipara nobiliorum sunt opsonia: unde proverbium Hispan.

Unas azeytunas, una salada, y ravanillos,
Son comida de Cavalleros.

Nobiles jubentur abstinere cæpis, & porro, ex lege Alphonsia An. 1312. Equitibꝰ della banda, vel fasciæ rubræ, data, sub pœnâ ut vitent aulam per 8. dies, nec victum cum equite habeant. Salinis Hispania multis gaudet. Regi ex sale effosso & cocto magnũ accrescit vectigal. Ferax est metalli, auri, argẽti, æris, ferri, stanni, plumbi:

auri & argenti effoſſio lege prohibetur, quod Indiæ ſuppeditant. Ferri & cupri magnus eſt uſus. Inde multũ laminæ & arma Hiſpanica æſtimantur. Ex cupro moneta conficitur, ex qua grandiſſimæ ſummæ computantur. Inter varia ejus encomia, hoc tantum apponemus. Hiſpania eſt fœcunda frugibus, amœna fructibus, delicioſa piſcibus, ſapida lacticiniis, clamoſa venationibꝰ, guloſa armentis & gregibus, ſuperba equis, commoda mulis, privilegiata caſtris, curioſa vino, deſes pane, dives metallis, glorioſa ſericis, dulcis melle, copioſa oleo, læta croco, præcellẽs ingenio, audax in prælio, agilis exercitio, fidelis domino, facilis ſtudio, pollens eloquio, fertilis in omnibus, frequens habitationibꝰ, ſcripſit de ea Archiepiſc. Toletanus, Rodericus Rerũ Hiſp.

Sequitur diviſio Hiſpaniæ in ſua Regna, quæ numero tria, PORTUGALLIÆ, CASTILIÆ, ARRAGONIÆ, quibus adjicitur Regnum NAVARRÆ.

Romanorum tempore Hiſpania per fluvium Iberum diſcriminata fuit in citeriorem, & ulteriorem; poſtea in Tarraconenſem, Bæticam, Luſitaniam: Tandem in 12. Regna, quæ ſunt, Gallæcia, Legio, Arragonia Navarra, Toledõ, Caſtilia vetus & nova, Portugallia, Algarbia, Granada, Corduba, Valencia, Murcia. hæc contracta in tria coiere. Quodlibet Regnum habet ſuas Provincias & Inſulas. Regnum Portugall, duas

habet { PORTUGALLIAM, hodie ab Hiſpano deficientem, ALGARBIAM. }

Olim dicta fuit *Luſitania* à Luſo Rege: *Portugallia* vero quaſi Galæciæ portus. Limites hujus Regni ſunt â Septentrione Gallicia, fluvius Minius; ab Occidente & Meridie Oceanus Occidentalis; ab Oriente Caſtilia,

An-

Andaluſia & Eſtrema Dura. Circuitus 879. milliarium, longitudo 320. latitudo 60. eſt: ad computationem Boteri part. 1. *delle Relat. Univerſ.* l. 1. c. 28. Portus tres habet famoſos, Olyſipponenſem ad Tagum, Porto ad Durium, Setubal ad mare Occidentale.

PORTUGALLIÆ Urbes Primariæ ſūt.

1. *Lisbona*, quæ 5. habet Caſtella.
   - Belem.
   - S. Juliani.
   - Cabeca Secca.
   - S. Antonii.
   - Caſcajis.
2. *Bracara*, ubi ſedes Archiepiſcopalis de primatu Hiſpaniæ cum Toletana diſputans.
3. *Ebora*, Romanorum tempore Liberalitas Julia vocata, ubi ſedes Archiepiſ. & Academ.
4. *Conimbria* ſive, Coimbra, ubi collegium Conimbricenſe.
5. *Santarenum*, olim Scalabis, ad Tagi ripam. Ager olei, vini, & tritici ferax.
6. *S. Jago de Cazem*.
7. *Sinis*, oppidum maritimum.
8. *Braganza*, cujus opulentiſſimus Dux Juan anno 1640. 3. Decemb. Gregorii die, titulum Portugalliæ Regis & coronam, inſcio Philippo 4. Hiſpan. Rege, uſurpare cœpit.
9. *Tomar*, olim Neobantia.
10. *Beja*, olim Pax Julia, ubi ſalubres thermæ.
11. *Setubal*, Belgis *S. Yves*.
12. *Almada*.
13. *Viſeo*.
14. *Porto*.
15. *Lamego*.
16. *Portalegre*.
17. *Leira*.

18. *Elvas.* Scripsit Viperanus & Andreas Resendius & Nonius de Portegall. qui vid.

Regnum sive provincia ALGARBIÆ 4. habet Civitates.
- Tavilam.
- Lagos.
- Sylves.
- Faro. his additur Villa nova.

Algarbiæ longitudo est 27. Leucarũ, longitudo tantum 8. omnium Hispaniæ Provinciarum angustissima & tenuissima.

Insulæ ad Portugalliam pertinentes sunt.
- Azores.
- Insulæ falconum, ab accipitrum copia.
- Flandricæ, quia à Belgis inventæ.

Earum numerantur 9. primæ tres à Divis nomen habent.
- 1. *S. Michaëlis.*
- 2 *S. Mariæ.*
- 3. *S. Georgii.*
- 4. *Tercera*, ubi urbs Angra.
- 5. *Pico*, à monte qui globos ignitos (vomit.
- 6. *Fayal*, à fagis.
- 7. *Las Flores*, à florum copia.
- 8. *Del Cuervo*, à cervorũ multitudine.
- 9. *Gratiosa*, ab Amœnitate.

Sequitur CASTILIA. Ejus Provinciæ sunt.
- *Andaluzia.*
- *Estremadura.*
- *Granata.*
- *Murcia.*
- *Castilia Nova.*
- *Castilia Vetus.*
- *Gallæcia.*
- *Asturia.*
- *Legio.*
- *Biscaja.*
- *Guipuscoa*, cum Provincia *Alava.*

AN-

ANDALUZIA continet districtum Hispalensem, cujus metropolis

1. Hispalis, hodie Sevilla. Limites habet ab Oriente Granatam, à Septentr. Castiliam novam, ab Occasu fluvium Guadiana, à Meridie mare Ibericum, & Fretum Herculeum. Terra frugum feracissima est; dicitur Granarium & equile Hispaniæ. Hispalis, ad Bætim sive Guadalquivir fluvium sita, emporium dives est, Academiâ & mercaturâ florens. Huc inferuntur occiduæ insulæ thesauri. Hinc Regi quotannis sequimillionem aureorum, vectigaliũ ergò pendit. De Sevilla Hispanis est proverbium, Cui DEUS favet, ei dat domum Hispali: & quando alicui bene volunt, dicunt; faxit DEUS, ut Hispali victum & amictum habeas. Item, *Quien noha visto Sevilla, noha visto marravilla*, h. est. Qui non vidit Sevillam, non vidit miraculum.

2. *Corduba* ad Bœtim sita, urbs ampla, sed minus populosa, patria Lucani, Senecæ, Avicennæ, &c. Invenit primum artem præparandi corii, Germanis *des Corduanischen Lederfch.* Ecclesia Cathedralis *la Mesquita*, Maurorum opus, inter præcipuas Europæ structuras numeratur, habet 24. portas, 365. columnas è nigro marmore insignes.

3. *Jaen* oppidum, vino, oleo, tritico, farina, carne & fructibus abundans, situm sub collibus, gaudet amœnis fontibus.

4. *Baëza*, olim Vatie, in qua Joannes Avila Collegium fundavit, quod postea Academiæ Baëzenæ titulo insignitum est.

5. *Ecya* ad fluvium Xenil in valle sita, ponte & lanificio insignis.

6. *Lebrixa*, olim Nebrissa, oppidum cum vetusta arce, patria Antonii Æliani, qui res gestas Ferdinandi Catholici scripsit.

7. *Offuna*, aquis destituitur, oleæ ferax, Academiam habet, quæ fundata est à Comite Urenna.

8. *Xeres de la frontera*. Ager hic vineis arvisque lætissimus, olea segeteq; abundans, generosissima vina ferens. Hinc non longe Rodericus ultimus Gothorum Rex à Mauris cæsus, translato ad Saracenos imperio. Nonio teste.

9. *Niebla*, antiquum oppidum, parens Duci de Medina Sidonia.

10. *El puerto de S. Maria*, ad Guadalete flumẽ. hinc magna salis copia candidi, ad alia Europæ Regna evehitur.

11. *S. Lucas de Barrameda*, ad æstuarium maris, clavis est Sevillæ, nobilem exhibet navibus stationem, paret Duci de Medina Sidonia.

12. *Medina Sidonia*, paret eidem Duci. Arx antiquitatem ostendit.

13. *Arcos*, in summa rupe.

14. *Carmona*, in monte sita, unde aquæductus.

15. *Vaëna*, subjecta est Duci de Sessi.

16. *Alcalà real*, in colle optimi Vini ferace sita.

17. *Gibraltar*, ad radices montis Calpe.

18. *Cadiz*, hodie Calis Malis, cum sinu Gaditano.

Imperator Carol. V. filio suo Philippo II. tres Hispaniæ claves bene custodire jussit; Gulettam in Africa, Vlissingam in Zelandia, & hoc Cadiz in Hispania. Verùm omnes tres fere amissæ sunt, Gulettam Turca, Vlissingam Belgæ, Angli Cadiz expugnarunt, quam tamen Rex Hispaniæ postea recuperavit. teste Cambd.

par

par 4. Annal. Angl. Cætera municipia apud chartas & auctores videri possunt.

ESTREMA-DURA, pars Bæticæ, Nonio Bæturia dicta, provincia extremæ siccitatis in æstate, hyeme vero ab incolis inhabitata, læta pascuis & frugibus: confines habet ab Occasu Lusitaniam, ab Occidenti Castiliam novam, ab Oriente Granatam, à Meridie Oceanum.

Metropolis ejus est:
- BADAJOZ, olim Pax Augusta, dives frugibus, malis aureis, oleis, aliisque fructibus, habet Castellum eminens.
- *Merida*, olim Emerita Augusta, quam Aug. Cæsar dicitur condidisse, emeritosque illuc misisse milites. Sita est ad fluvium Guadianam, opulenta antiquitatibus & aquæductibus.
- *Medellinum*, ubi Anas se abscondit.
- *Villarta Trugillo, Caceres, Guadalupe*, reliquæ sunt.

GRANATA, tertia CASTILIÆ Provincia, nomen habet à Granata Metropoli. Confines habet ab Oriente Murciam, à Septentrione Castiliam N. ab Occidente Andaluziam, à Meridie mare Ibericũ. Longitudo ejus continet Lx. latitudo xxv. ambitus ccxxx. leucas. pro Insigni malum habet punicum. Domos densissimas exhibet.

Dividitur in 4. Regiones separatas:
1. Retinet nomen Granatæ, ubi maximum templum.
2. *Alhambra* dicitur, in qua vetus Regium Palatium & novum; à Castilianis Regibus extructum.
3. *Alvesim* est, in qua ædium frequentia & serici textrina.
4. *Antiquerula*, reliquis splendore habitatio-

tionũ non cedens. Præter Academiam, habet Parlamentum Regium: gaudet ſalubri æſtivo aëre. Fontes decem cIↃ in ipſa numerantur. Vide Nonium, Marinum, Merulam, Boter.

Malaga Armamentarium totius eſt Hiſpaniæ, & propugnaculũ contra Africã. Vini ferax, & olei optimi. Duo habet caſtella; quæ ſibi invicẽ imminent; ſuperius Giblalfarro, inferius Alcavazza dicitur.

Veleſium Malagæ, Velez Malaga. ubertas hic magna frugum.

Alhama. Undique rupibus munita.

Ronda ſive *Arunda*, ſita in monte, cincta flumine.

Zahara, rupi incumbens, difficilis aditu.

Almeria, fertili ſolo ſita.

Antiquera, ubi Caſtellum edito loco ſitum.

Cartama, Oppidum & Caſtellum.

Guadix, aſperis montibus cincta, frumenti, vini fructuumque dives.

Baſa, in valle ſita, paret Epiſcopo Gaudicenſi.

Almugvecar & *Salubregna*, duo ſunt munitiſſima Caſtella.

MURCIA nomen habet à Civitate Murcia, quæ hortus audit Hiſpaniæ. Limites ejus ſunt: ab Occidente Granata, à Septentrione Caſtilia nova, à Meridie & Ortu Mare mediterraneum, ad ſinum Virgitanum & promontorium Cabo de Palos.

Civitates ejus ſunt

MURCIA metropolis Regni, ad fluvium Segu-ram, ſita in planitie amœniſſima, malis citreis, oleis, &c. plena. Hic viſitur ſepulchrum Alphonſi Caſtellæ Regis.

Cartagena, quaſi nova Carthago, ubi optimus portus, 200. triremibus tuta eſt ſtatio, bene munita à Philippo 2. contra Piratas. *Al-*

Almacarron. *Castellum* est *VI*. leucis à Cartagena, ubi aluminis uber proventus.

Lorca, in sumitate sita, ad fluviũ Gaudalantinũ.

Guardamar, *Portilla*, *Vera*, reliqua sunt.

CASTILIA NOVA ET VETUS.

Hæ invicem separantur altissimis montibus, qui à finibus Navarræ usq; ad mare Mediterraneũ excurrunt.

CASTILIA NOVA confinem habet Castiliam Veterem à Septentrione, à reliquis oris Portugalliam, Estremaduram, Andaluziam, Granadam, Valenciam. Superat salubritate cœli solique Castiliam Veterem; invidiâ verò apud alios laborat, ob asperius in alia Regna regimen. Castiliæ Novæ Urbes

Metropolis est TOLETUM. Cingitur Tago fluvio, majori ex parte. Hic Alphonsus Arragoniæ Rex tabulas confecit Astronomicas. Academia hic florens, & antiqua. Tria vero hic præcipue notantur. 1. Templum Cathedrale, reliqua longè superans Hispaniæ templa. 2. Aquæductus, quibus aquæ ad summa ascendunt cacumina. 3. Palatium Regium à Carolo V. cœptum, sed nondum absolutum. Laminæ Toletanæ quoque in pretio magno sunt.

Madritum (olim Mantua Carpetanorum) situm in clivo ad Septentrionem, cujus radices alluit amnis Xarama. Aër hic maxime salubris. Hic Academia Jesuitis concessa. Monasterium S. Laurentii, in quod Philipp. II. 20. milliones auri insumpsit. Nõ procul Mardrito deliciosꝰ est Regis hortꝰ Fardo.

Cuenza, aspera duo inter flumina & montes.

Guadalajara, ubi Ducis Infantado palatium & armamentarium.

Civitas Regalis, Ciudad real, vini ferax, sed insalubris.

Alcantara, ad Tagi ripas, ponte insignis. *Me-*

Medina cæli, olim Civitas, nunc caput Ducatus.
Aranjuez locus amœnissimus, Tago, & Xarama fluviis irriguus.

Præter hæc alia quoque sunt oppida, Cisuentes, Hipes, Ocanna, Talavera, de la Regna, Puente del Arzo bispo, Tembleque, Consuegra, Alcassar, Rueda, Albacete, Cinciglia, Villar, Clemente, Vigliana, Almagrum, Cassona, Lebazuza.

CASTILIA VETUS. Cujus limites à Septentrione Asturia & Biscaja, ab Occidente Lusitania, à Meridie Castilia nova, ab Oriente Aragonia & Navarra.

Civitates ejus:

Metropolis est BURGOS, sita ad rapidum flumen. Hic cernitur Castellum, & palatium, templum cathedrale, artificiosi operis.

Valedoledum sive Valladolid, ad flum. Pisurgam. hic Academia, hortique & fontes amœni, & rerum abundantia.

Salamanca sive Salamantica adjacet fluvio Tormis. Hic Academia florentissima, ab Alphonso VIII. Castiliæ Rege fundata, quæ 30000. ducatorum pro pensione habet.

Siguenza, sive Seguntia, quam Henares alluit. Muris, arce, & Academia claræ.

Segovia munita, ob lanificium & pannos celebris. Tria hic notantur, 1. Palatium Regium. 2. Fabrica monetæ in valle infima, quæ aquaticis molis agitatur, in qua 30. millia Ducatorũ argenti, uno conficiuntur die. 3. Aquæductꝰ mirandi operis, habens 177. fornices. Hæc Urbs laboriosa est, in qua nemo conspicitur mendicus.

Osma,

Osma, ad fluvium Durium, ubi Academia.

Lerma, ad fluvium Arlanza, edito ſita loco, frumento vinoque plena, hodie caput eſt Ducatus.

Molina, quæ 800. caſas numerat.

Numantia, ad Durium flumen. Hæc olim fortes genuit milites, quæ 4. millibus Celtiberorũ 40. millib9 Romanorũ per 14. annos ſola reſiſtere potuit.

Avila, in planitie ſita, cincta montibus Viniferis.

Alva, ſive Alba, unde Duces Albani ſuam trahunt originem.

Cocca, editiori poſita loco, ſedes Gentis Alcalæ, dicitur Principum mala manſio. Hinc non longe abeſt arx, in qua Philippus Auriacus frater Mauritii, à Duce Albano, Lovanio abductus, incluſus, detentusque fuit.

Logronno, Juliobriga Veteribus, olim ad Navarram, hodie Ibero fluvio ab illa diſcriminatur. Pertinet ad Caſtiliam Veterem, celebre oppidum. Propter fidem à Carolo V. Privilegia meruit.

Caſtiliæ Veteri Terra Camporum annumeratur (terra de campos)

in qua municipia { *Medina, Aguilar, Carnon,* &c.
Frias, Birbreſca (ubi familia de Velaſco orta)
S. Domingo de Silos Mirunda, Scria, Almazzan,
Barlanga, Aranga, Penna fiel, Roa, Olmedo,
Martinugnoz, Arenalo, Sepulveda, &c.

Ad mare Cantabricum oppida ſita huc referuntur: S. Andero & Laredum, piſcatura quoq; hic dives eſt.

Sequitur GALLÆCIA. Hæc habet à Septentrione & Occaſu Oceanum Cantabricum & Occidentalem, à Meridie Luſitaniam, ab Ortu Aſturiam & Regnum Legionis. Hic opes Provinciæ invehuntur: portus habet

Co-

Corunnam, & Ferol. Terra montosa & aspera satis. Amnes hic 4. eminent, Sil, Migno, Ulla, Tambra. Piscium, tam recentium quàm salsorum, copiâ metalli præcipue, ferri & æris dives est.

Quinque præcipua habet Oppida,
1. *Compostellam*, Veteribus Flavium Brigantium,
2. *Lugo*, ubi antiqui muri & salubres thermæ.
3. *Orense*, ad Minii ripas, nobilissima vina & fructus producens, Aquas calidas habet. Suevi hunc locũ dixerũt Warmsee, unde mutata dialecto Orensee.
4. *Tuy*, ad fluvium Minium, alias Tyde & Tude; hinc oriundus Lucas Tudensis, Episcopus & Historicus.
5. *Mondogneto*, sive Mondonnedo, Reliqua municipia ad mare sita sunt,
Bajona, Vigo, Ponte Vedra, Padron, Muros, Cea, Finis terræ, Mongia, Corunna, Pontdeaume, Ferrol, Sancta Martha, Vivero, Ribadeo: Flumina tangunt, Sarria, Betanços. Rivadavia, Monterei, Viana, & reliqua apud Authores extantia.

Ordo poscit ASTURIAM, quæ est Regio aspera, montibus sylvisque horrida. Confines habet ab Occasu Gallæciam, à Meridie Castiliam Veterem, ab Oriente Biscajam, à Septentrione mare Cantabricum.

Dividitur in
Asturiam de Oviedo, ubi oppidum Ovie-dum, receptaculum Hispan.
Asturiam de Santillana, ubi Lanes & S. Andero oppida. Dives auro, equisq; fœcunda provincia.

LEGIO-

LEGIONIS Regnum ſequitur; cui à Meridie & Oriente ſunt Caſtiliæ Veteris fines, ab Occidente Gallæcia, à Septentrione Aſturia.

Oppida ejꝰ ſunt	*Legio* metropolis, à qua Regio poſſidet nomẽ. Hanc Pelagius, è Gothorum Regio natus ſanguine, primum Mauris eripuit, caſtellumq; ibi ſtruxit adverſus hoſtium incurſiones, dictusque eſt primus Comes Caſtiliæ. Templum ibi inſigne; ſepulchra habet 73. Regum, ac unius Imperatoris.
	Zamora, olim Zentica, ad ripã Durii fluminis.
	Aſtorga, exiguum ſed munitum oppidum; hanc amnis Torto alluit.
	Palencia, ad fluvium Carnicon, divite Epiſcopatu & Academia celebris.
	Ciudad Rodrigo, à Ferrando Legionis condita, oppoſita incurſionibus Luſitanorum.
	Medina del Campo, dives nundinis & mercatura, immunis à tributis & vectigalibus.
Illis Urbibꝰ populoſa & opulẽta municipia annumerantur.	*VillaFranca*, ad fluvium Burviam, ſolo frugifero eminens.
	Betanzos, ad fluvium Manden.
	Cacabelos, *Ponferrada*, ad fluvium Aviam.
	Villalpando, *Benezentum*.
	Soldagna, *Tordeſillas*.

CANTABRIA ſequitur: dividitur in { BISCAJAM & GUIPUSCOAM.

BISCAJA confines habet Navarram, Guipuſcoam, mare Cantabricum, & Aſturiam. Pars illa, quæ ad Bajonam pertinet, & Regi Galliæ paret, extendit ſeſe usque ad fluvium Iron; hinc altera pars Hiſpano ſubjecta 11. habet milliaria, in longitud. & latit. Canta-

brica lingua antiqua est, multumque differt ab Hispania, Regio montosa, asperaque est.

Biscajæ metropolis est *Bilbao* sive *Bilvao*.

Municipia ibi quoque sunt murata XXI. è quibus *Laredo*, *Vermeja*, & *Ordugna* eminent.

GUIPUSCOA. Hujus termini sunt ab Oriente fluvio Vidoso (aliis Vidorso) Alduida, Huria, Berivia, sive Beoyvia, & montes Pyrenæi, à Meridie Regnum Navarræ, ab Occidente Biscaja, à Septentrione mare Cantabricum.

Circuitus ejus est 36. milliar. Regio ferri chalybisque dives est. Metropolis ejus est TOLOSA, ad Araxin & Oriam sita.

Civitates ejus:
- *Placentia*, ubi fabrorum ferrariorum est multitudo.
- *Montrico*, sive Monte de Trico.
- *Fuentarabia*, exiguum oppidum, sed naturâ & arte munitum.
- *Fanum* Divi Sebastiani, hodiè Donastien. Portu gaudet amplissimo, naturâ, non arte facto.
- *Passage* portũ habet angustum, sed profundum.
- Oppida reliqua sunt, *Segura*, *Villa Franca*, *Renteria*, *Denia*, *Eria*, sive *Oria*, & alia, frumento fructibusque abundantia, montibus passim circumdata, nec nimio calori nec frigori obnoxia.

Superest ALAVA, ultima in Castilia Provincia. Regio longitudinis est 28. leucarum, Latitudinis 18. fructibus vinoque beata.

Ejꝰ metropolis est. *Vittoria*, ubi Nobiles familiæ, mercatores & opifices sunt. vino, lana, ferro abundat.

Civi-

Civitates ejus. Salvatterra, & Trevigno, caput Comitatus.

Insulæ Castiliæ sunt. Porto Santo, Madera, Canariæ seu fortunatæ 7. { *Canaria magna. Teneriffa. Palma. Gomera. Elhierro. Lanzarrotta. Forta Ventura.*

PORTO SANTO, MADERA.

Madera Vitium maximè ferens. Regi Hispaniæ XII. millia Vini dolia decimarum nomine solvit. Ejus Urbes sunt, *Fouchal, Machico.*

CANARIÆ MAGNÆ longitudo est, 12. milliar. Metropolis, est Canaria, reliquæ sunt { *Telde, Galder, Guja.*

Fortunatæ nominatæ sunt ab affluenti rerum copia, vini imprimis & sacchari purissimi. TENERIFFA formam habet triangularem & longitudinem 17. leucar. Solum est colliferum, ubi in ejus medio altissimus mons *Tereyra* 15. leucar. flammas eructans. Vina fert, ut & frumenta optima.

Urbes in illa sunt. { *Laguna, Santa Cruz, Larotava, Rioleio Garachico.*

PALMA orbicularem habet formam, continet 25. leucas, vini saccharique copiam habet.

GOMERA longitudinis est 8. leucarum.

ELHIERRO sive Ferro, sex milliar. habet ambitum, inopia aquæ dulcis laborat.

LANZEROTTA, Longitudinis XII. leucarum, exiguum habet proventum, nimirum ex carne caprarum siccata.

FORTAVENTURA Longitudinem continet XI. latitudinem X. leucarum, fœcunda armentis & frugibus.

Exposita sunt duo Hispaniæ Regna: sequitur tertium.

ARRAGONIA, cujus Provinciæ & Insulæ videndæ.

Provinciæ ejus sunt	ARRAGONIA, CATALAUNIA, VALENTIA,

Arragonia maxima sui parte sicca, & aspera est. Termini ejus sunt à Septentr. & Ortu, Navarra, montes Pyrenæi, & Catalonia, à Meridie Valentia, ab Occasu Castilia.

Arragon. metropolis est.	SARAGOZA, sive Saragossa, ubi Academia, arx, curia.
Reliqua municipia sunt,	*Balbastro*, ad amnem Verũ, dives agri, olei. *Huesca*, olim *Osca*, ubi Academ. antiqua. *Jaca*, sita ad fluv. Arragon. sub montib. Pyrenæis. *Venasca*, contermina Galliæ. *Fraga*, ubi croci magnus proventus. *Calatajud*, non procul ab antiqua Bilbili, dives frumento, oleo, vino, opificibus, paret Episcopo Tarrazonensi. *Tarrazona*, vel Turiasso, non procul à monte Canno. *Tervel*, clara Episcopatu & dives mercatura. *Albarazina*, olim dicta Turia, in colle sita. *Monsonium*, ubi Conventus Procerum Arragoniæ. *Gurrea*, *Agrada*, *Benavari*, *Graus*, &c.
CATALAUNIA. Ejus præcipua loca sunt	*Barcelona*, *Tarragona*, *Tortosa*, *Girona*, olim Gerunda, *Lerida* olim Ilerda, *Cardona*, *Comitatus Ruscinonensis*, *Monserrate*, *Urgel*, *Vich*, *Salsona*, reliqua sunt municipia.

Con-

Confines habet, *Arragoniam*, Montes Pyrenæos, & mare Mediterran. Habet I. *Ducatum Cardonæ*, III. *Marchionatus*, XI. Comitatus, multas *Baronias*, & Dominia. LVI. Civitates, inhabitantium DC. millia dicuntur esse: quos inter supra 100. millia Gallorum, aut Gallicæ originis; agriculturam pecuariam, artesque mechanicas exercentes. Ejus igitur.

I. BARCELLONA Metropolis provinciæ est, & Emporium celebre; habet 2. amnes, ab Oriente *Betullum*, hodie *Besontem*, ab occid. *Rubricatum*, sive *Lobrogatum*. Academiâ, mercaturâ, hortorum amœnitate, tituloque Comitatus clara.

Tarragona, Antiquorum monumentorũ repositoriũ: agrum feracem, oleum, frumentum, vinum habet. Archiepiscopatu & Academia celebris est.

Tortosa, ad Iberum sita, duo in monte castella habet, & Academiam.

Girona, olim *Gerunda*, Aussetanorum caput fuit, in colle sita, alluitur Fluminibus, *Unda*, *Ontiar*, & *Ter*.

Lerida, olim *Ilerda* in modico sita colle, *Cignam* fluvium habet: Vino & frumento dives est, Episcopali & Academiæ gaudet dignitate.

Cardona, ubi 3. notanda: mons, cujus terra similis farinæ, fons, vini rubri colorem exhibens, Sal, diversissimorum colorum.

Monserrate, (*Monteserrato*) editissima rupes: hic se Ignatius Lojola devovit Deo, Mariæque Virgini; hinc ad Societatem Jesu fundandam processit.

Comitatus Ruscionensis concluditur inter duo Pyrenæi brachia. Hunc Johann. II. Arragon. Rex, ærarii inopiâ adductus, Ludovico XI. Galliæ Regi 300. aureor. millib. oppignoravit; quem Caroli VIII. A. 1494.

Ferdinando Regi restituit. vid. Boter. part. 1. delle relat. Univ. l. 1.

Ej9 caput est *Perpinianum*, in quo 4000. ædes numerantur. Valdè lanificio dives, amœnaque urbs est.
Salsas, Latinis *Salsulæ*, fortalitium Hispan. celebre.
Helna, olim castrũ *Helenæ*, oppidũ Episcopale.
Colibre, olim *Illiberis*.
Rosa, vulgò *Rosas*, *Ampurias*, *Palamos*, *Blanos*, &c.

VALENTIA. Hæc limites suos habet, ad Orientem mare Mediterraneum, ad Septentrion. Arragoniam, ad Occidentem, utramq; Castellam, ad Merid. Regnum Murciæ.
Longitudo ejus est LX. latitudo XVII. leucarũ.
Portus habet 4. *Vineri*, *Deniæ*, *Xabiæ*, *Alicantæ*.
Quinque fluvios Principales *Migliar*, *Mornedre*, *Guadal Viar*, *Xucar*, *Segura*.

Metropolis ejus: Urbs VALENTIA, fructuum varietate amœnissima.
Hortus Hispaniæ dicitur, unde Valentia formosa. Illustris est Nobilitate, & Academia. Claros quoque genuit Viros; Ludovicum Vivem, 2. Pontifices, Calixtum III. & Alexandr. VI.
Morviedro, olim *Saguntus*. Nobilis à constantia & fame.
Gandia, ubi celebre Jesuitarum collegium, à Francisco Borgia institutum.

Denia

Denia, ubi Arx munitiſſima.
Alicante, ad mare Mediterran. generoſi vini ferax, caſtellum edito ſitum loco habet.
Xativa, fontibus, fructibus, malis punicis abundans.
Guardamar, ad mare, à proventu ſalis dives.
Biar, fert mellis copiam candidiſſimam.
Oribuela, lat. Orcelis, *S. Mattheo*, *Peniſcola*.
Reliqua municipia ſunt, { *Xerica*, *Elche*, *Traiguerra*, { *Talets*, *Villa real*. *Las Cuevas*, *Salſadella*. &c.

Poſt viſa ARRAGONIÆ Regna Urbesque, ſequuntur Inſulæ; quæ ad eam pertinent. Hæ ſunt I. Duæ BALEARES, vulgò MAJORICA, & MINORICA dictæ.

Majorica 100. millia paſſuum in longitud. 480. millia in circuitu habet: cujus deſcriptionem fuſius habet Mariana.

Abundat fructibus, & animalibus.

Urbs ejus præcip. { *Majorica*, 10. patens portis. *Minor Balearis*, vel *Minorica*.

Inſula ambitum CL. millium paſſuum continet, duos habet portus, *Maon* & *Formelle*, & *Minoricam* Urbem unicam.

Supereſt REGNUM NAVARRÆ, quod à montibus Pyrenæis incipit, ad flumenque Iberum deſcendit. Hoc Regnum ante 100. & plures annos à Ferdinando Catholico propemodum omne occupatum fuit, cum Johannes Albretanus Navarræ Rex, Ludovico XII. Regi Gall. opem ferens, à Papa Julio II. proſcriptus, excommunicatusque eſſet. Eâdem formâ adhuc ab Hiſpano tenetur, niſi quod pauca loca Galliarum Regi, legitimo Regni hæredi, ſuperſint.

Caput Regni est { PAMPELONA, olim Pompejopolis, ad flumen *Argam*, non procul à Pyrenæis montibus sita: firmo muro, duobusque castellis munita. Hîc Ignatius Lojola sclopeto, ad pœnitentiam, & vitam monasticam adductus est.

Ejus oppida reliqua sunt; { *S. Johannis, Pedis portus, S. Juan de pie de porto.* Situm in altissimis jugis montiũ, quorũ ascensus XII. mill. passuum, fontes habet frequentes, ferriq; fodinas.
Roncevalles, Rocida Vallis, ubi Rolandus Caroli Magni agnatus est interfectus, locumque fecit celebrem.

Alia municipia sunt { *Tievas, Tafalla, Olite, Arguedas, Tudela, Stellar, Sanguezza, Alfaro.* &c.

Hucusque actum de continente Hispaniæ: sequitur contentum: quod est ipsa Hispaniæ gens, de qua in titul. de moribus Hisp. agitur.

DE GALLIA.

Gallia consideratur ut continens & contentũ. Continens ipsa Regio est, sive Regnum; cujus situm, quantitatem, qualitatem, & divisionem expendemus.

Gallia ab Ortu habet Germaniã superioré, cum Alpibus, & parté Italiæ: à Meridie, partim mare Ligusticum, partim Hispaniã, & montes Pyrenæos: ab Occidente, partim oceanum Aquitanicum & Britannicum, partim magnam Britanniam: à Septentrione, inferiorem Germaniam & partem Angliæ. (montes, & sylvæ.

Sitꝰ terram & aquã complectitur. Ad terram spectant

Montes præcipui tres numerãtur; { *Gebenna*, sive Montaignes d'Auvergne.
Vogesus, Mont de Faucilles, ou mont Roulland. Horũ montiũ pars Tarrara dicitur.
Iura.

Syl-

Sylvæ non magis ſunt ſpatioſæ, quam frequentes: maxima eſt *Arduenna*, tendens ad Germaniam & Belgium, *der Lutticher Walt*.

Reliquæ parvæ ſunt, { La foreſt d' Orleans, La foreſt de Fontaine, La foreſt de Compiegne. vide Atlantem.

Aqua comprehendit { *Mare*, *Sinus*, *Portus*, { *Lacus*, *Flumina*.

Mare habet Oceanum Britannic. Aquitanic. partemq; maris Mediterranei, quod mare dicitur Gallicum. Sinus ad Ocean. Britan. ſunt in receſſibus, ubi *Dicpa*, & *Caux:* ad Ocean. Aquitanic. ipſe eſt ſinus *Aquitanicus;* ad mare Mediterr. duplex, major, ubi *Rhodanus* ingreditur mare Mediterr. minor, ad promont. montis Pyrenæi, ubi *Salſes Portus*, in Picardia, *Calemnus, Bologniensis*, item ad fanum S. Audomari, olim dictus *Itius*. In Normandia, *Caën, Diepe, Havre de grace.* Structura Franciſci oppoſita irruptionibus Angelorum, *Rouen, Honfleur, S. Sauveur. Quarentin, Caumont, Auranche*. In Britannia, *S. Malo, Secar, Nantes, S. Paul. de Lyon, Roſcou*, ver. merid. *Breſt*. In Pictonibus. *Luſſon*. In Santonibus, *La Rochelle*, In Aquitania, *Bourdeaux, Bayonne.* In Narbonenſi Gallia, *Narbona.* In Provincia, *Aigues mortes, Arles, Marſeille, Toulon*, ubi ſtatio triremium. *Antibo*, ad mare Liguſticum. Portuum ſatis habet, modo Galli iis recte uti poſſent.

Lacus: inter quos primus { *Lacus Lemanus ad Genevam.* In *Arvernia* in monte non procul à *Beſſo* oppido. hic audiuntur fulmina, tonitrua. *Creux de Soulcis*, abyſſus ſine fundo. *Lacus* inter Maſſiliam & Arelatem. *Lacus Abitacinus* non procul à Clarmontia.

a Flumina Galliæ Nobiliora sunt:	*Mosa, la Meuse, Sequana, la Seine.* *Ligeris, la loire.* *Garumna, la Goronne,* Rhodanus le Rhosne secum vehit *Amrim.*
Minora flumina sunt	*Amris, la Saone,* *Druentia, Durance.* *Duranius, sive D' ordogne.* *Elaverus, Isaris, Charente, Dracus,* &c.

Sequitur Quantitas Galliæ; quæ est exterior, & interior. Exterior, in ambitu complectitur MXX. milliaria. Interior, in longitudine & latitudine spectatur. Longitudo habet ab Occasu, in Ortum, mill. Gall. paulo plus CCC. Latitudo esse dicitur 255. milliar. Cluver. computationem fecit secundum milliaria German. l. 2. Geogr. c. 14. longitudinē statuens CLXXX. latit. CXL. mill.

Sequitur Qualitas; quæ commoda, & incommoda complectitur. Incommoda inde æstimantur, quod Gallia ventis Septentrionalibꝰ exposita sit. Inter commoda verò, Cœli mira temperies numeratur, qua de causa, optimis Europæ annumeratur Regionibus. Ita Claudiano felicissima, Cæsari saluberrima audit. Reliqua ejus Elogia vide apud Lans. in orat. pr. Gall.

Terra est fertilissima hominum mater, & ideo omniū Regionum, ad Occidentem sitarum, felicissima.

Omnium rerum abundat proventu, adeò ut bene de ipsa quidam dixerit; *La France, est le petit oeil, & la perle du monde.* Veteres dixere Galliam habere 4. magnetes, qui foris omnem ad se trahunt pecuniam: ut sunt, Frumentum, Vinum, Sal, Linum. Nec immeritò creditricem ditionum omnium, debitricem nullius, illam dixerit Boter. in Relat. univ. l. 2. Ex sola Portugall. IV. milliones pro frumento in Galliam feruntur. Non-

nulli

nulli volunt, Galliam reditus ex frumento quotannis percipere CL. tonnas auri. Fama eſt, Gallum Lisbonam intrantem, clamantemque, *tmbo tritico*, (fero triticum,) ab omni apprehenſione immunem eſſe. Ex vini quoque abundantia, Rex reditus percipit XX. tonn. auri, & plures. Laudes vini Gallici vid. *ap. auctor l'Hiſtoire des. Eſtats*. In Gallia, Salinæ quoque magni ſunt apud Gallos pretii. Has Rex quotannis elocare ſolet, pro immenſa pecunia; quomodo autem ſal ibi præparetur, vid. Golnitz. in compend. Geogr. l.2. p.110. Præter hæc bona, Gallia quoque pecorum, armentorum, ovium, equorum, piſcium, ferarum, volatilium, fructuum, ſerici, panni, immensâ dives eſt copiâ. Vereq; dictum, *Que la France ne cede en richeſſe au Peru, ni en fertilité à pays, qui ſoit ſoubs la chaſſe du ciel.*

Diviſio Galliæ fit in { *Provincias,* / *Inſulas.* }

Inſulæ Galliæ, ſunt in Oceano Britannico multæ, verùm parvæ.

S. Malo, in Oceano Aquitanico.
L'Iſle, Noirmonſtier, ubi Abbatia Blanca.
L'Iſle de Dieu.
L'Iſle de Rez, non procul à Rupella, in quâ oppidum S. Martin.
L'Iſle de Oleron, vini excellentis ferax.

In mari Mediterraneo ſunt { *Magellona, Toulon ſive Hieres.* / *De Fres* (Hieres) *Stoechades,* / *Martigia, Camargue,* / *Inſula Pequenſium.* }

Provinciæ Gall. apud Veteres diſtribuebantur in { GALLIAM CIS-ALPINAM, / TRANS-ALPINAM. }

Cis-Alpina autem dicta pars Italiæ, quam Galli, Alpes

trans-

transgressi, occuparant. Eos quoque, qui in Italia consederant, propter togas, quibus ad Romanorum utebantur morem, *Togatos* dicebant, & *Galliam Togatam*. Propinquos verò mari Mediterraneo à vestibus brevioribus, variique coloris, quas patrio nomine braccas dicebant, *Braccatos Gallos*, & *Braccatam Galliam* vocitabant. Reliquos Gallos ad Oceanum longius sitos, à promissis capillis, *Comatos* dicebant. Crescente autem potentia Urbis Romæ, cum Fabius cum Allobrogibus ardua gereret bella, tractus à Genevâ ad Pyrenæos montes, Provincia est appellatus. Tempore vero Jul. Cæsaris, in tres distinguebatur partes; Una ab *Aquitanis*, 2. à *Belgis*, 3. à *Celtis*, inhabitata fuit. Augustus Cæsar rerum potitus, illam in 4. partes distinxit. Hinc à subsequentibus scriptoribus 4. Galliæ numerantur partes,

Aquitanica, *Belgica*, *Lugdunensis*, *Narbonensis*.
Hodiè, Geographis distinguitur in { *Narbonensem*, *Aquitanicam*, *Celticam*, *Belgicam*.

Narbonensis, aliàs *Braccata*, ab Occasu habet montes Pyrenæos, ab Ortu Alpes, à Septentrione partem Celticæ & Belgicæ: à Meridie mari Gallico includitur.

Regiones continet 4. {
Narbonensem, propriè dictam, sive Languedoccam.
Provinciam, *Delphinatum*,
Et *Sabaudiam*.

Languedocca, sive *Languedocia*, ad Occidentem habet Vasconiam & Armeniacos, ad Septentrionem Cadurcos & Arvernos, ad Ortum, tam Delphinatum, quam Provinciam, Rhodano à se discretam, ad Meridiem, ex parte mare Gallicum, ex parte Pyrenæos montes.

LAN-

LANGUEDOCLE insigniores Civitates sunt.

Tholosa, ad Garumnam, ubi Parlamentum & Academia.
Nabona, ad Fl. Atacem.
Carcassona.
Monspessulum, ubi Academia.
Nemausus, sive Nismes, clara ab antiquitat. Rom.
Aleth, ad radices Pyren.
Besiers, ad fluvium *Orbam*, *Pezenas*, *Agde*, *S. Pons*,
Lodeve, *Usez*, *Pont du Gard*, *Beaucaire*, *Eaulne*,
Lavaur, *Viviers*, *Nonnay*, *Pont S. Esprit*, *Aigues mortes*, *Cazeres*, *Rieux*, *Foxum*, in Comit. *Foxensi*, *Pamiers*, *Saverdun*. *Maizieres*, *Mirepoix*, *S. Papoul*, *Castelnau D'Arri*, *Castres*, *Albus*, *Mande*, *Quesac*, *Chirac*, *Le py*-*Tournon*. *le Doux*, &c.

Provincia, inter *Languedociam* ab Occidente, & è regione inter Pedemontanam Regionem inclusa, à Septentrione includit Delphinatum, vel potius attingit, à Meridiè verò tota est maritima. Ejus duplex est respectus, parsque altera Regi paret Galliæ, altera non. Quæ non paret, est *Comitatus Venusinus*, ubi *Avignon* ad Rhodanum, Papam agnoscens Romanum; in quo Academia. 2. *Principatus Arausionensis*, ubi *Urbs & Castrum Orenge*, Academiâ gaudens, hodie ad Celsissimum Princip. Auriacum spectans, in quo Gubernatoris munere fungitur Illustrissimus Comes de Donau. Quæ verò Regi Galliæ paret, habet Civitates,

Aix, ubi Parlamentum, *Arles*, *Massiliam* aliquot 100. annis ante Christū natum factam, ubi Acad. Minora sunt reliqua municipia

Di-

{ *Digne, Grasse, Glandeves, Senas* in Alpibus maritim.
{ *S. Paul, de Vences, Apt. Pejus Teriuls,*
{ *Cisteron, Antibo* ad mare S. Maximini.

DELPHINATUS *est vel* { *Superior,* *Inferior,*

Contiguam habet ab Ortu partim *Sabaudiam*, partim Pedemontanam Regionem, à Septentr. partim Bressanensem, partim Lugdunen. Delphinatus nomen habet à Castello Dolphin. Quibus ante paruerit, vid. Göln. l. 2. pag. 125. Humbertus verò Princeps illum, tanquam feudum, A. 1349. primogenito Galliæ Reg. Filio, pro quadragies mille coronatis Gallicis vendidit.

Superioris *Delphi-nat.* metropol. est, { *Embrun,* ad *Alpes marit.* *Valence,* ad Rhodan. ubi Acad. *Die, Gap, S. Paul.* & *Briancon.*

Inferior habet { *Gratianopolim,* ubi Parlamentum, ad Isaram, *Magnam Carthusam, Montlimar,* *Viennam,* ad *Rhodan. Muram,* *Romans,* ad *Isaram, Crest,* *S. Valier de Coste, S. Antboine de Viennois,* *Le Monestier, Chasteau, Daulphin.*

SABAUDIA, ex parte Regem Galliæ Dominum agnoscit, ex parte Ducem Sabaudium; ex parte liberæ Reip. gaudet titulo. Includitur ab Ortu Alpibus, à Meridie Pedemontio & Delphinatu, ab Occidente, Delphinatu Bressanensiq; ditione, à Septentrione, Burgundiorum Helvetiorumque finibus.

Regi Galliæ parens, *Sebusianorum Provincia*, vulgo Bresse, dicitur. Quæ à Reg. Henric. IV. an. 1601. Sabaudo erepta. & pro Saluziarum principatu postmodum immutata.

Metropolis ejus est { BOURG, EN BRESSE.

Trans Rhodanũ sunt, { *Seisel, Darius, Chausse, Arlepons, Chava, Præfectura, Gexensis*, quæ omnia Gallo Sabaudus coactus est dare, teste Thuan. l. 125.

Quæ Sabaudo subjectæ sunt, sunt { *Chambery*, ubi Parlamentum. *Tarantasia*, *Mommelian*, ad Isaram, *Turris Carbonaria*, *Aigue Belle*, *S. Jean de morienne*.

Libero imperio Optimatum Geneva regitur, à quâ titulum comitatus Regio habet, multotiesque ab hostium imminente potestate vindicata est.

Quæ sequitur, secunda pars Galliæ AQUITANICA est. Hæc à montibus Pyrenæis incipiens, extenditur usque ad Ligerim. Nomen ab aquis accepit, propter magnã earum ibi copiam, tum crebriorem exundationem. Ejus fines vergunt ab Occidente ad Ocean. Aquitanicũ, à Septentr. & Ortu ad Ligerim, à Meridie habet tum Pyrenæos montes, tum Narbonens. Galliam.

Hujus Regiones aliæ collocantur ad partem sinistram, seu cis Garumnam fluvium, aliæ ad dextram, sive ultra Garumnam.

Cis Garumnã sunt Provinciæ, { *Bearnia*, *Bigornia*, *Vasconia*, *Guienna*, & quatuor Comitatus, { *Comingia*, *Armeniacus*, *Foix*, *Albretanus*.

BEARNIA: pro appendice Regni Navarrei est;

Cujus metropolis est { PAU, natalis locus Henrici IV. Gall. R. ubi Parlamentum. *Oleron, Luescar. Serrances, Orthes*, ubi Academ. *Morlas, Pontac. Codeich, Navarrina arx.*

Hæc

Hæc, ex Regno Navarræ, Regi Galliæ restant; reliqua Hispanus possidet. Hic homines tam bonæ dicuntur esse valetudinis, ut communiter CL. annos vivant.

Bigornia Comitatus habet metropolin { TARBAM.

{ *Bayonnam*, *Fanū S. Joannis de Lutz*, *Daqs*, *Oppidum Archiep*. *Baigueres op*. *Lourde*, *Trie*, *Malbourget*.

Vasconia habet Provincias { *Agennensem*, *Condomēsem*.

In illa sunt *Agin*, ad *Garumnam*, *Ville neufue*, *Clairac*, *Marmanda*, *Tonins*, *Castelmoron*, *Lemast*, *Ville Franche*. *S. Foy*.

In hac sunt *Condomū* ad fluv. *Baise*, *Valentia*, *Lairac*.

Guiennæ loca sunt, { *Bourdeaux*, ubi Parlamentum & Academ. *Blaye*, *Liburnum*, *Bourg sur mer*, *Condat*, *S. Macaire*, *Larmont*, *Carbonnieres*, *Carbō blanc*, *Fronsac*, *Bazas*, *S. Bazeille*, *la Reolle*, *Monsegur*, *S. Ferme*, *Castelmoru*, *Geronde*, *Sauveterre*, &c.

Comitatꝰ Comingiæ, dividitur in superiorē, ubi oppidū Episcopale. { *S. Bertrand*, Conserans. *S. Beat*, *S. Fregeou*. *Menregeau*, Saliers.

Et Inferiorē, ubi sunt { *Lombes*, *L'iste de Dodon*, *S. Matan*, *Muret*, *Riumes*.

Armeniacus Comitatus habet *Aux*, oppid. Archiep. Letoure.

Foix habet oppidum *Foix* ejusdem nominis.

Albretanus Comitatus habet *Nerac*.

Sequitur jam *Gallia Aquitanica* ultra Garumnam, quæ IX. continetur Provinciis.

Pri-

Prima est *Pictonia*, Urbes ejus sunt,
- *Poictiers*, ad Clanũ fluv. ubi Acad.
- *Niort*, ad Suram.
- *Fontenay*, *Lusignan*,
- *Montmorillon*,
- *La Basse marche*, *Dorat*,
- *S. Maixent*, *Sivray*.

Ad eandẽ Provinciam refertur
- Principatus *Talmon*, *Chastelraud*,
- Vicecom. *Touars*, *Tremolliorum*,
- Baronatus
  - *De Mainlers*, *Partenay*, *Mesle*,
  - *Chizay*, (raye,
  - *Chavigny*, *Lussac*, *Chastene-*
  - *S. Mesmin*, *S. Gilles*, &c.
- *Angolismensis*. Urbes ej9 sunt
  - *Angoulesme*,
  - *Martoũ*, *Chasteau-Neuf*,
  - *Blaisse*, *Chabannes*, *Confeulãt*,
  - *Ruffec*, *Aigres*, *Courville*,
  - *Rochefaucaut*, *Marevil*,
  - *Lansac*, *Villebois*, *Mombrun*,
  - *Bouteville familiæ Mommorancia*.

P.

Secund. 2. *Santonia*, *cum Alnesia*.

Santoniæ principale oppidum est
- *Xainctes ad fl. Carenton*, *S. Jean d'Angely*, *Lorgaire*,
- *Archaut*, *Pont Loubleze*, *Taillabourg*,
- *Jarnac*, *Coignac*,
- *Barbesieux*, *Josac*, *Brouage*, *Royan*,
- *Pons*, *Soubize*.

Alnesia, Aulnis, præcipua Urbs est
- *La Rochelle*,
- à qua prope abest *l' isle de Re.*

3. Provincia est,	*Perigorium*, Perigord. ejus oppida sunt,	*Perigeux, Bergerac, Librac, Nontron, Sarlat, Limeil, Biron, Branthomme, La Roche, Miraumont, La Linde, Limolium, Liburnum.*
4. Provincia	*Quercim* ubi sunt,	*Cahors, ad fluv. Lot. Montauban,* ad *Tarnum,* ubi Academ. *Castel Sarazin, Montech, Moissac, Lauserte, Soüillac ad Dordonam, Burelle, Nazareth, Gourdon, Martel.*
5. Provincia	LIMOSIN divisa in Superioré, quæ habet,	*Limoge* Metropol. ad Vigennam, fluv. *La Soubterrainne, Le Boisson, Barat, Dorat, Confoulant, S. Yrier la Perche, S. Iunien, S. Leonard, & Chalus.*
	Inferiorem, cujus oppida	*Tulle, Usarcha ad Vezeram* flum. *Brive, Treignac, Donzenac, Allassac, Meissac, Usset, Beaumont.*
6. Provincia	AUVERGNE, *cum* Ducatu *Montpensier.*	

Illa dividitur in superiorẽ, cujus oppida — *S. Flour, Aurillac, Charlat, Murat, Billon.*

Et inferiorẽ, quæ dicitur *la* LIMAINE, *habet* — *Clarimont, Rion, Montferrant, Yssoire ad fluv. Elaverum, Brioude, Aigueperse.*

7. Provincia BERRY, *cum* Comitatibus, *Sancerra*, *S. Aignan*, & Baronia *Montfaucon*, habet — *Baugy*, & *Gron*, *Bourges*, ubi Academ. *Issoudun*, *Dunle roy*, *Vierzon*, *Mehun*, *Aubigni*, *Concressant*, *d' Angillon*. — Sub hujus præfectura sunt — *Chasteau roux ad Indrum*, *Argenton ad* Creusã, *Chastres en Berry.*

8. Provincia est SALONIA, ubi Ducatus *Sully*.

9. Provincia *Borbonia* dividitur in superiorem & inferior. Infer. Urbes — *Molins*, *Bourbon l'archambaut*, *Bourbon l'ancy*, *Montmarant*, *Mont Luzon*, *Chancelle*, *Charroux*, *Verneul*, *Varennes*, *Genat.*

Superior habet Regionem — *Combraille*, ubi oppidum *Montaigu.*

Pars Galliæ CELTICA, Cuj9 Provinc. — *Lugdunensis*, (ubi Urbs *Lyon*; & Principat. *Dombes.*) *Forest*, *Beaujolois*, *Burgundia*, *Nivernia*, *Campania*, *Francia* specialiter sic dicta, *Belsia*, *Britannia*, *Normannia.*

Forest oppida sunt — *Montbrison*, *Feurs* ad *Ligerim*. *S. Estienne*, *S. Galmier*,

S. Ger-

S. Germain Laval, S.Bonnet le Chastel, Roanne ad Liger. S.Rambert: in hac Provincia nobilis arx *d'Urfè*, & *Cosan.*

Beaujolois habet *Beaujeu.*

Burgundia vel superior est, diciturque Comitatus, qui paret Regi Hispan. habens *Dolam* & *Besanzon.*

Vel inferior, diciturque Ducatus, parens Regi Galliæ, cujus metropolis est *Dyon*, ubi parlam.
Autun, Chalon sur Saone, Beaune, *Auxerre, Mascon,* ad Ararim.

Nivernia habet *Nivers, Dezize, Clameßy, Douzy, Milin, Angilberth, Corbigni.*

Campania est Superior, & Inferior.

Ad superiorē pertinent *Vitry le Francois, Reims, Langres, Chalon, Laigny, Comitatus la Brye,* in quo *Chasteau Thierry, Meaux, Provins.*

Ad Inferiorē pertinent *Troye* ad Sequan. *Chaumōt, Montigny, Vaßy, S.Disier, Joinville, Sens, Juigny.*

Sub *Francia* specialiter sic dicta sunt *Lutetia*, ubi Parlament. & Academ. *S.Denys, Poßiacū, Senlis, Melun, Corbeil, Milly, Montargis.*

Belsia tres partes habet:

Superiorē, cujus oppida *Angiers* ad fluv. Meduan, ubi Academ. *Saumur ad Liger. Montreneau, Bauge, la Flesche, Segre,* &c.

Mediam, cujus oppida *Blois, Tours, Castellio,* ad fluv. Indre. *Amboise, Chaumont, Cormery, Loches,* ad fluv. Indre. *Paulmy, Chinon* ad Vigennam, *Champigny, Loudun, Chasteaudun, Ancyle Franc.*

Infe-

- Inferiorem, quæ habet: *Orleans*, ubi Academ. *Estampe*, *Remorantin*, *Gergeau*, *La Ferte*, *Clery*, *S. Laurent*.

- Britannia quoque alia est
  - *Superior*, cujus Urbes: *Nantes* ad *Ligerim*, *Condal*, *Rennes*, ubi Parlament. *Doul*, *S. Brieu*, *S. Malo*, *Dinant*, *Rieulx*, *Chasteau Briant*, *Lambal*, *Vitray*, *Jugon*, *S. Aubin du Cormier*, *Montcontour*, *Plorel*, *Jocelin*, *Malestroit*, *Pontigny*, *S. Julien*, *Encenis*.
  - Inferior, cujus *Urbes*: *Vannes*, *Hannebout*, *Quimperle*. *Quimpercorantin*, *Brest*, *S. Matthe* promontoriũ *Insulæ Oeßant* & Sayn. *oppida*: *S. Paul*. *Trigues*.

- Normandia dividitur in
  - Superiorẽ quæ habet: *Rouen*, ubi Parlamentum *Auranches* ad mare *Harcourt*, *Eureux*, *Vernon*, *Tancarville*, *Malevrier*, *Mortain*, *Montgommery*, quibus additur *Vexin le Normand*, in quo Gisortium, *Baronatus l'Aigle*, *Paßey*, *Jurey*, *Tuillieres*, *Conches*, *Bretueil*, *Rugles*, *Bruin*, *Hermeinville*, *Bajeux*, insignis Episcopatu, ad quem refertur *Caen*, ubi Academ. *Seez*, *Alencon*.
  - Inferior habet: *Diepam*, *Harfleur*, *Havre de Grace*, *Constances*, *Valoigne*, *Cheriburgum*, *Regnum Ivetot*, *Falaise*, *Gibræum*.

Quarta pars Gall. BELGICA, sive PICARDIA, quæ complectitur *Ducatus* & *Comitatus*.

Ducatus sunt 2. { *Tierache*, in quo *Guisa* & *Vervin*.
Laon, continens Comitatus & Urbes.

Comitatus sunt { *Soisson*, *Noyon*, *S. Quentin*,

Urbes sunt { *Peronne* ad Somonam, *Corbie*, *Roye*, *Mondidier*, *Nesle*, *Ribemont*, *Coucy*, *Chauny*.

Comitatus sunt {
1. *Ambianensis*, in quo *Amiens* ad Somonam.
2. *Ponthieu*, in quo { *Abbeville*, *Dourlens*, *Crotoy*, *Crequi*, *Pecquigny*, *Rue*, *Monstrueil*, *Auri*, *Renty*, *Hesdin*.
3. *Bolon*ensis*, in quo { *Boulogne*, *S. Paul*, & *portus le Portet*; *Estaples*, ad mare, *S. Riquiar*, *la Chapelle*, *Fren*, *Neufchastel*, *Pont de Brig*, *le mōt S. estienne*.
4. Comitat9 *Guynes*, in quo fortalitia { *Guisnes*, *Blancs*, & *oppida S. Inglevert*, *Harincourt*, *Penplinge*, *Conquelle*, portus *Nivellet*. *Huic Comitatui tres annumerantur Baroniæ*, { *Ardres*, *Courtenbrone*, *Fiennensis*.
5. *Comitat. D' Oye*, in quo *Calais*, ubi { *Lefort Risbank*. *Oppidum d' Oye*.
6. *Comit. Retelois*, ubi *Rethel*. Hic terminatur Gallia.

Regni divisioni annumerantur 3. sub Henrici II. Gall. R. acquisita loca, *Mets ad Mosellam*, *Verdun ad Mosam*, & *Toul*. Hucusque de Continente *Galliæ*; Contentum ejus, videlicet Gens ipsa, moresque ejus, & loci naturalia, suis exposita sunt locis.

GER-

GERMANIÆ Descriptio Generalis.

De Situ & Limitibus German.

GERMANIA olim ſic fuit diviſa, ad Occidentem Rheno, ad Meridiem Alpibus, ad Orientem Viſtula, ad Septentrionem mari Balthico. Sed hi termini poſtea dilati, hodieq; multo latius extenditur, hunc in modum. Ad Occidentem attingit Moſam in Belgio; ad Meridiem Alpes; ad Orientem, Ungariam & Poloniam; ad Septentrionem, Oceanum Germanicum. Circumferentia ejus ferme eſt 465. Milliarium Germanicorũ, quæ aliquis expeditus intra dies 93. peragrare poteſt. Germanorum nomen Veteribus ignotum fuit, pro quo Teutones, vel Thuiſcones habuerunt; aliis Cimbri, Suevi vocati. Dicti vero ſunt Germani, non multo ante Jul. Cæſarem. Romani illos ſubjugare voluerunt, ſed nunquam potuerunt. A Thuiſcone Germani dicti ſunt Thuiſcones. Thuiſcon Deum notat Terrà genitum, idemque eſt qui Aſcenes, natus anno poſt Diluvium 130. A Noacho collocatur inter Pontum Euxinum, & Rhenum. Teutones, à Rege IX. Germanorum Dieth, dicti ſunt. Antiquitus verò Galli ſimul & Germani Celtæ ſeu Galutæ fuerunt dicti. At ſicut Germanĩ toti Viriles, ita Alemanni Nobiles, & ingenui Viri nominati ſunt. Fuit populus mixtus ex Gentibus variis, Suevis, Boiis, Marcomannis. Conſederunt primùm inter Rhenum, Danubium, & Mœnum. Ejus

CIRCULUS AUSTRIAcus continet Epiſcopos, ut { *Tridentinum*, *Brixienſem*, *Labacenſem*, *Viennenſem*. }

2. Archi-Ducatum *Austriæ*, qui vel
- Superior, ubi
  - *Lintz*,
  - *Wels*.
- Inferior, ubi
  - VIENNA, sedes Imperat.
  - *Krembs*,
  - *Newstadt*, &c.

3. Ducatꝰ, ut sunt
- 1. *Styria*, quæ vel
  - Superior, ubi *Pruck an der Murc*.
  - Inferior ubi
    - Grätz, Sedes Archi-Ducis,
    - *Canisia*.
- 2. *Carinthia*, sive Kerrndten ubi
  - *Villach*,
  - *Clagenfurt*,
  - *S. Veit*,
  - *Judenburg*.
- 3. *Carnia* seu *Carniola*, ubi
  - *Laubach*, caput Ducatus,
  - *Crainburg*,
  - *Cilly*.
- His adduntur *Croatia*, & *Vinidorum Marchia*, ubi *Seissenberg*.

4. Unus Comitatus *Tyrolensis*, in quo
- *Oenipons*, s. *Inspruck*, Archi-Ducum Sedes,
- *Tridentum*,
  - *Botzen*, *Brixen*.
  - His annumerãtur Com. *Schënberg*, *Hardeck*, *Wolkenstein*.

CIRCULUS BAVARICUS continet

1. Archiepiscopum *Saltzburgensem*.
2. Episcopos
   - *Ratisbonensem*,
   - *Passaviensem*,
   - *Frisingensem*,

3. Du-

3. Ducem *Bavariæ*, cujus territorium dividitur in
- *Bavariam* superiorem, ubi
  - *Ingolstadium*,
  - *Monachium*.
- Inferiorem, ubi
  - *Landshutum*.
  - *Straubinga*,

Annumeratur ei Palatinatus superior, ubi
- *Amberga*,
- *Neoforum*,
- *Recza*,
- *Waldtmunchen*,
- *Neoburgum* ad Danubium.
- *Landgrafiatus Leuchtenbergius*,
- Cujus sedes *Pfreimbt*.

4. Comites & Barones
- *Ortenburgici*,
- *Zu Staufen*,
- *Reinfels*,
- *Deggenberg*,
- *Wolfstein*,
- *Zu Obern Sultzberg*.

Reliqui sunt Palatini Rheni, Landgrafius Leuchtenbergius: Civitates
- RATISBONA.
- *Freistadium*.

CIRCULUS RHENANUS superior continet
1. Episcopos
   - *Wormatiensem*,
   - *Spirensem*,
   - *Argentinensem*,
   - *Basiliensem*.
2. *Principatus, qui sunt 5. 1. Landgrafiatus Alsatiæ super. 2. Ducatus Lotharingiæ. 3. Ducatus Sabaudiæ, 4. Ducatus & Palatinatus Bipontinus cum cohærente Palatinatu Sponheimensi & Veldenz. 5. Landgrafiatus Hassiæ, cum urbibus.*
3. *Comites, qui sunt Die in der Witteraw, Nassaw, Sarbrucken, und Weisbaden, Solms, Hanaw, Lichtenbergk, Muntzenberg, und Bitschen, Isenburgk zu Budingen, alle Reingraffen, Salm, Mersparg, Leiningen, Falckenstein, Witgenstein, Waldeck, Rapeltz-*

kircken, Kriechingen, Befort, Rappoltſtein, Hohenrechberg, Itzſtein, Mynſingen, Blanckenberg.

Civitates Circuli ſunt
- *Mulhuſum*, in Alſatia,
- *Colmaria*,
- *Keiſersberga*,
- *Argentina*,
- *Hagenoa*,
- *Spira*,
- *Wormatia*,
- *Francofurtum* ad Mœnum,
- *Friedberga, Wetterauiæ, Turckheimium*,
- *Wetzlarium*, &c.
- Huc referebantur olim
  - *Genff, Baſilea*,
  - *Loſanna, Metis*,
  - *Tuhl*,
  - *Verdunum*, quæ nunc membra J.R. eſſe deſierunt.

CIRCULUS SAXONICUS Superior, ubi ſunt

Epiſcopi
- *Miſnenſis*,
- *Martisburgenſis*,
- *Naumburgenſis*,
- *Brandenburgenſis*,
- *Havelburgenſis*,
- *Libuſenſis*, & *Caminenſis*.

Abbates, *Salfeldenſis*, *Petershauſen*, *Walckenriedt*.

Abbatiſſæ, *Quedlinburg*, & *Geringerode*, 2. Principes Secul.

Dux Saxoniæ, Elector. Marchio Brandenburgenſis; Duces Pomeraniæ, Principes Anhaltini; Comites, Barones 1. Reſpectu *Saxoniæ* ſunt *Wittenberg* & *Torgaw*. Reſpectu Thuringiæ *Erfurt*, *Weimar* Ducum ſedes,

des, *Isenacum*, Ducum sedes, *Jena* & *Gotha*. Ad *Thuringiam* refertur Comitatus Mansfeldicus, in quo *Islebium*. *Misnia* cum *Voigtlandia*, *Lipsia*, *Dresda*, Saxonic. Elector. sedes.

Misena, Torga, Freiberga, Naumburgum, Martisburgum. Voigtlandiæ oppida sunt, Voigtlandia, Plavia, Curia, Olsnicium.

2. *Marchia Brandeburg.* dividitur in { *Veterem*, *Mediam*, *Novam*, *Et Ukeram.*

Veteris caput est STENDALIUM; reliqua sunt, { *Tangermond*, *Soltwedel*, *Garleben*, *Esterburg*, *Werben*, *Sebnhausen*, *Arnburg*, *Bismarck*, *Kalbe*, *Boster*, *Buck.*

Mediæ caput est BRANDEBURG; reliqua sunt, { *Ratenaw*, *Spondaw*, *Berlin & Cöln*, fluvio Suevo separata, *Franckfurt*, ad Oderam, *Trewen*, *Brietzen*, *Bernaw*, *Belitz*, *Bellin*, *Munchberg*, *Freyenwaldt.*

Ne-

Novæ caput est FRANCOFORTUM: reliqua sunt

- *Custrin*, *Landsberg*, *Königsberg*, *Beerwalde*, *Bernstein*,
- *Berlinchen*, *Arnswalde*, *Tham*, *Soldin*, *Fürstenfeldt*.
- *Bramburg*, *Driesen*, *Falckenberg*, *Kartaw*, *Lepen*, *Morin*, *Schiefelbein*, *Schonflies*, &c.

Ukera habet oppida,

- *Prenzlaw*, *Templin*, *Stratzborch*, *Lichem*, *Fürstēbergk*, &c.
- His adduntur Provinciæ,
  - 1. PRIGNIZ, in qua { *Havelberg*, *Rapin*, *Perleberg*, *Witstock*, *Prützwalck*, *Dalmin*, &c.
  - 2. STERNBERG, ubi { *Sternberg*, *Reiptzigk*, *Drossen*, *Königswalde*.

3. POMERANIÆ DUCES esse desiêre, in qua

- STETINUM, *Grypswaldū*, *Wolgast*, *Stralsunda*, *Bart*, *Wollin*, *Treptaw*,
- *Anclam*, *Stargard*, *Newgartē*, *Golnaw*, *Camin*, *Colberg*, *Coslin*, *Stolpe*, &c.
- His adjiciuntur *Cassuba*, ubi *Lawenburg*, & Insulæ 2. { *Rugia*. *Usedom*.

4. Principes Anhaltini, sub quibꝰ sunt { Sedes suorū Principum { *Dessaw*, *Bernburg*, *Cothena*, *Servesta*.

5. Comites, qui sunt

- *Schwartzburg*, *Mansfeldt*, *Stolberg*, *Hohnstein*.
- *Beuchlingen*, *Rappin*, *Barbey & Mulingen*, *Gleichen*, *Gleisneck*, *Wildēfels*.

6. Sunt

6. Sunt Barones, qui ſunt { *Plawen*, *Gera*, *Grätz*, { *Schônburg*, *Tautenburg*.

CIRCULUS SAXONIÆ INFERIORIS.

Ubi ſunt 1. Archiepiſcopi { *Magdeburgenſis*, *Bremenſis*,

His adnumerantur 4. Epiſcopi { *Hildesheimenſis*, *Lubecenſis*, *Suerinenſis*, *Ratzeburgenſis*.

2. Principes Seculares, inter quos { 1. Rex Daniæ, reſpectu ditionū ad Imperium pertinentium.
2. Duces Sleſwicenſes, & Holſatiæ, qui præter *Holſatiam* ſub ſe habent { *Stormariā*, *Dithmarſiā*, *VVagriam*,

Civitates ſunt præcipuæ, { HAMBURGUM, *Gluckſtadium*, *Gottorpiū*, ſedes Ducum, *Chilonium*, *Flensburgum*, *Rensburgum*, *Schleſwicum*, ubi arx. { *Haderslebia*, *Segeberga*, *Itzehoa*, *Crempa*, *Ecklenford*, { *Meldorp*, *Huſum*, *Schwenzē*, *Ploene*, *Oytin*, &c.

3. Duces Lawenburgici, ubi { *Lawenburg*, Ducum ſedes. *Beutenburg*, *Ratzenburg*.

4. Duces Brunſwicenſ. ubi { *Brunſwicum*, *Wolfenbuttel*, Ducum ſedes, *Helmſtadium*, Academ. *Halberſtadt*, *Hildesheim*, *Quedlinburg*, *Hannover*.

5. Du-

5. Duces Luneburgici, cum
- Principatu, *Grubenhagen*, & *Eschfeldt*,
- Comitatu *Dannenburg*, ubi
  - *Cella*,
  - *Lüneburg*,
  - *Ultzen*,
  - *Gifhorn*.

6. Duces Megapolitani, ubi
- *Wismar*,
- *Rostochium*, Acad.
- *Gustrau*,
- *Schwerin*, Ducum sedes.

Accedunt Circulo Comites in *Delmenhorst*,
Tum Urbes Imperiales
- LUBECA,
- *Mülhausen*, in Thuringia,
- *Northausen*,
- *Goslaria*,
- *Gottinga*.

CIRCULUS FRANCONIÆ habet

1. Episcopos, qui sunt
- *Bambergensis*,
- *Herbipolensis*,
- *Eichstetensis*,
- Quibꝰ annumeratur magister Ordinis (Teutonici.

2. Principes Imperii; qui sunt
- *Marchiones Brandenburgici*, lineæ
  - *Onolsbacensis*,
  - *Culmbacensis*,
- Habent titulũ Burggrafiat. Noriberg.
- *Duces Saxoniæ Coburgenses*.

3. Comites & Barones,
- hi sunt *Barones Limpurgici*,
- illi sunt
  - *Comites Hennebergici*, qui hodie sunt Duces Saxoniæ,
  - *Schwartzenburgici*,
  - *Hohenloënsis*,
  - *Erpachensis*,
  - *Wertheimensis*,
  - *Reineccensis*,
  - *Castellensis*.

4. Ci-

4. Civitates liberæ { NORIMBERGA, *Rottenburga*, ad Tubarim, *Winsheimium*, *Swinfurtum*.

CIRCULUS SUEVIÆ.

Hic 3. sunt Episcopi, { *Augustanus*, *Constantiensis*, *Curiensis*, *Augspurg*, *Costniz* & *Chur*.

1. His annumerantur XXIX. *Abbates*, VI. Abbatissæ. Abbates sunt { *Kempten*, *Reichenaw*, *S. Gallen*, *Salmansweiler*, *Weingartē*, *Weissenau*, *S. Blasii*, *S. Peter* in *Schwartzwaldt*, *Maulbrun*, *Schafhaussen*, { *Stein am Rhein*, *Petershausen*, *Creutslingen*, *Einsiedel*, *Pfeffers*, *Diessen*, *S. Johannis in Thurthal*, *Schüssenriedt*, *Rockenburg*. { *Ochsenhausen*, *Coningsbrun*, *Margthal*, *Elchingen*, *Issuc*, *Munchreth*, *Auspurgk*, *Hirsaw*, *Gengenbach*, *Schüttern*. His additur der Probst zu Elwangē.

Abbatissę sūt { *Lindaw*, *Rethmūster*, *Buchau*, *Luttenzell*, *Brunde*, *Hegebach*,

2. Duo Principatus, { Ducatus Wirtenbergicus, ubi { STUDTGARDT, Ducum sedes, *Tubingen*, *Haidēheim*, *Canstat*, { *Scherrendorf*, *Aurach*, &c.

Mar-

- Marchionatus Badensis, ubi
  - *Baden*,
  - *Pfortzheim*,
  - *Durlach*, sedes Marchionum.
- 3. Sedecim Comitat9,
  - *Helffenstein*,
  - *Wittenberg*,
  - *Oettingen*,
  - *Lauffen*,
  - *Mentfort*,
  - *Fürstenberg*,
  - *Eberstein*,
  - *Hohenzollern*,
  - *Sultz*,
  - *Löwenstein*,
  - *Tubingen*,
  - *Kirchberg*,
  - *Brandisz*,
  - *Zimmern*,
  - *Tingen*,
  - *Sonnenberg*.
- 4. Novem *Baronatus*
  - *Justingen*,
  - *Gundelfingen*,
  - *Diessen*,
  - *Truchsessen von Waldtburg*,
  - *Staufen*,
  - *Flackenstein*,
  - *Königseck*.
  - *Geroltzek*, *Hosnowen*.
- 5. Civitates liberę, num. xxxv.
  - AUGSBURG,
  - *Kaufbeurē*,
  - *Ulm*, Domina 3. Comitatuum.
  - *Memmingen*,
  - *Kempten*,
  - *Bibrach*,
  - *Leuttkirch*,
  - *Yssue*,
  - *Wangen*,
  - *Lindaw*,
  - *Ravēspurgk*,
  - *Buchorn*,
  - *Uberlingen*,
  - *Costnitz*,
  - *Pfullendorf*,
  - *S. Gall*.
  - *Schaffhausen*,
  - *Reutlingen*,
  - *Eßlingen*,
  - *Gemündt*,
  - *Weill*,
  - *Heilbrunn*,
  - *Wimpfen*,
  - *Hall in Schwaben*,
  - *Dinckelspühl*,
  - *Bopfingen*,
  - *Gengen*,
  - *Alen*,
  - *Nördlingen*,
  - *Donawerd*,
  - *Buchaw*,
  - *Offenburgk*,
  - *Elzegenbach*,
  - *Zelim Hamersbach*,
  - *Rottweil*.

CIR-

CIRCULUS RHENI ſive ALSATIÆ.

In hoc 1. ſunt XI. Epiſcopi,
Wormbs,
Speyer,
Straſsburg,
Baſel,
Biſantz,
Wallis,
Genff,
Loſanna,
Metz,
Thul,
Verdun.

Ex his primi tres hodie Romano Imperio ſubjacent, reliqui ad Helvetios & Gallos translati ſunt.

Annumerantur ſuperioribus V. Abbates,
Fuldenſis in Buchovia,
Hirſchfeldenſis,
Mürbacenſis,
Munſter in S. Georgenthal,
Pfrindt.
& duo Præpoſiti *Weiſſenburg, Edenheim.*

2. Principatus, qui ſunt V.

1. Landgraviatus Alſatiæ. Dividitur alias *Alſatia* in
ſuperiorem, ubi *Rubeaqua, Rufach, Colmaria, Cæſaremontum, Schletſtadium.*
Inferiorem, ubi ARGENTORATUM, *Hagenoa, Weiſsenburgum, Tabernæ, Benfeldum, Dachſteiniũ, Molsheimiũ.*
Cum hoc cohæret
Brigsgovia, ubi oppida *Friburg, Briſach.*
Sundovia, ubi oppida *Altkirch, Pfirt.*

2. Principatus est Ducatus Lotharingię septentrional. & meridional. ubi { NANCY Ducum sedes, *S. Nicolas*, *Bayon*, *Vaudemont*, &c.

3. Principatus est Ducatus Sabaudiæ.

4. Princip. Ducatus, & Palatinatus Bipontin9, ubi { *Zweibrucken*, *Meysenheim*, *Bergzabern*.

Cum hoc cohęret Palatinatus *Sponheimensis* & *Veldenz*.

5. Principat. est Landgraviatus Hassiæ tam superioris, quàm inferioris, ubi { CASSEL, Sedes Landgraviorũ, *Marpurgum*, *Giessa*.

Ad hos referuntur Comitatus *Caznelnbogen*, *Dietz*, *Ziegenhain*, *Nidda*.

3. Sũt Comites, qui sunt { *Die in der VVetteraw*, *Nassauw*, *Sarbrucken* und *VVeißbaden*, *Solms*, *Hanaw*, { *Lichtenbergk*, *Muntzenberg*, *Bitschen*, *Isenburg zu Budingen*, *Alle Rheingraffen*,

Salm, *Merßburg*, *Leiningen*, *Falckenstein*, *Wittgenstein*, *Waldeck*, *Kriechingen*, *Befort*, *Rapoltstein*, *Hohenrechberg*, *Itzstein*, *Mynsingen*, Blanckenberg.

4. Sunt Civitates Imperiales { MULHAUSEN in *Elsaß*, *Colmar*, *Keysersberg*, *Turckheim*, *Munster* in *S. Georgenthal*, *Obernenheim*, { *VVeißenburg*, *Landaw*, *Speyer*, *VVormbs*, *Franckfurt am Mein*,

Olim

Olim his annumerabantur *Straßburg, Roßheim, Schletstadt, Hagenaw, Friedberg* in der *VVetterau. Gelnhaußen, VVetzlar.* *Genff, Losanne, Basel, Metz, Thul, Verdun, Kaufmans Sarbruck, Bisantz*; sed hæ circulo exemptæ sunt.

CIRCULUS WESTPHALIÆ.

Ubi sunt 1. Episcopatus
- *Leodiensis,*
- *Paderbornensis,*
- *Monasteriensis,*
- *Osnabrugensis,*
- *Verdensis,*
- *Mindensis.*

His adjiciũtur *Abbates,*
- *Andernach.*
- *Corbey.*

Abbatissæ
- *Hervorden,*
- *Essen.*

2. Principatus.
1. JULIÆ, ubi oppida *Gulich, Düren.*
2. CLIVIÆ, ubi *Wesel, Emmerich, Reesz, Cleve.*
3. BERGÆ, ubi *Dusseldorp, Duisburg.*

3. Comitatus *Marckæ, Frisiæ Orientalis, sive Emdang, Lippiensis, Schaumburgensis,* Bentheimensis, *Steinfurt, Oldenburgẽsis, Mors, Manderscheidt, Sain, Weide cum Runckel, Isenberg,* Brunckhorst, *Ridberg, Hoya, Arnberg, Spiegelberg, &c.*

4. Civitates liberæ *Aquisgranum, Duisborch, Dormund, Soet, Herford, Lemgow, VVartburg.*

CIRCULUS BURGUNDICUS.

Olim hic habuit Ducem Burgundiæ & Comites Naſſaw in *Breda, Egmont, Horn, Yſelſtein, Berg*. Hodie nihil præter comitatum habet.

Diviſa eſt in 3. partes:
- 1. Superiorem, ubi *Gray*, *Veſoul*.
- 2. Inferiorem, ubi *Artois*, *Salins*.
- 3. Dolonam, ubi *Dola*. Huic adjacet *Comitatus Montbelgardenſis & urbs Beſanzon*, quæ tamē circulo adempta.

Extra circulos Imperii ſunt Regiones BOHEMIA, & HELVETIA.

BOHEMIA à Carolo IV. in XII. Regiones diviſa fuit: caput ejus eſt PRAGA { *Vetus*, *Nova*, *Parva*.

Reliqua oppida ſunt:
Pilſen,
Carlſtein, ubi ornamenta Regis & corona.
Konigin Grätz, Kuttenberg, Ozaſta,
Thabor, Budweiſs, Egra, Leutmeritz, Limburg.
Laun, Schlam, Satz, Commetaw, Carlsbadt.

Ejus Fœderatæ Provinciæ ſunt { MORAVIA, SILESIA, LUSATIA.

Moravia, titulum habet Marchionatus, cujus caput eſt BRINNA.

Proxima huic eſt { *Olmutz, Znaim*, ad Taiſam, *Cremſier, Iglaw, Kromaw, Tirnaw, Niclasburg, Wiſcha, Auſterliz, Meſeritſch.*

Sileſia dividitur in ſuperiorem & inferiorem. Hæc habet XVII. Principatus, 1. Comitatum & 4. Dominia.

1. Principatus VRATISLAVIA, cujus urbes { BRESLAW, *Neumarck, Namslaw, Liſſa.*

2. SCHWEID-

2. SCHWEIDNIZ, sub quo sunt urbes
Schweidnitz,
Strigaw,
Reichenbach,
Pelckenhayn,
Landshutt,
Freyberg,
Zobten,
Friedberg,
Friedland,
Waltberg,
Gottsberg,
Luben,
Jahansberg.

3. JAUR. Hic principatus & Schweidnitz sunt destinata primogenito Regis Bohemiæ filio.

Sub hoc sunt: *Jaur, Lemberg, Buntzlaw, Schönaw, Greiffenberg, Lahn, Friedberg, Lubenthal, Schmiedeberg, Naumburg am Queiß, Kupperberg, Hirschbergk.*

4. Pr. GLOGOVIENSIS, sub quo sunt Pr.: *Groß Glogaw, Freystad, Guhraw, Sprottaw, Grunberg, Schwibussen, Pelekwitz, Beuten, Schlawa, VVartenberg, Newstadt, Primkaw, Koben.*

5. SAGANUS, ubi *Sagẽ, Prebꝰ, Naumburgk, Freywaldt.*

6. TROPPAVIENSIS, sub quo *Troppaw, Lasla, Oder, Kranowitz, Holsthin, Wagstadt, Künßberg, Wigstadt, Newkirchen, Freudenthal.*

7. OPPELN, ubi *Oppeln, Klein Glogaw, Kosel, Beuten, Gleibitz, Tost, Neustadt, Strelitz, Falckenbergk, Rosenbergk, Zulch,*

Lublinitz, Schirgast, Krapitsh, Weiß-Kretscham, Leßnitz, Tarnowitz, Schigleu, Steinaw, Friedland, Sosnicowitz, Grosmuck.

8. RATIBOR, ubi Ratibor, Oderberg, Sora, Libeneck, Pillewitz.

9. TESCHEN, ubi Teschen, Freystadt, Bielitz, Fredeck, Schkezaw, Strumen, Mischkaw, Jablunka.

10. NEISSA & Grotka, ubi sunt Neiß, Grotka, Otmachaw, Patshka, Javernick, Weida, Ziegenhals, Wansen, Zuckmätel, Freywalde, Oyziest, Hozeplotz.

11. LIGNICENSIS, ubi Lignitz, Goldberg, Hayn, Luben, Parchwitz, Grotzberg, Nicklstadt, Walstadt.

12. BRIEGENSIS, ubi Brieg, Ohlaw, Wohlaw, Streben, Steina, Raudē, VVintzigk, Hernstadt, Pitschin, Creutzberg, Nimbtsh, Reichstein, Silberbergk.

13. MUNSTERBERG, ubi Munsterberg, Franckenstein, Wartt.

14. OLSSENSIS, ubi Oelß, Trebnitz, Strupē, Festenberg.

15. BERNSTADENSIS, ubi Bernstadt, Khienstadt.

16. JÄGERNDORFENSIS, ubi Jägerndorff, Lubschütz, Beuthen, Tarnowitz, Oderberg, Zanditz, Boberaw.

17. CROSSENSIS, ubi Crossen, Zollich, Bobersberg, & Dominium Sommerfeldt.

His 17. Principatibus adjicitur Comitatus GLACENSIS. Dominia sunt IV. reliqua,

1. PLESSENSE, ubi Pleß, Beraun, Mikolaw, Mischlowitz.

2. WAR-

2. WARTENBERGENSE, ubi *Wartenberg, & Brallin.*
3. MILITZENSE, ubi *Militsch, Freyhan, Zulauf,*
4. TRACHENBERG, ubi *Trachenberg, & Praußnitz.*

Restat LUSATIA.

Hæc est vel
- Superior, quæ 6. habet Civitates *Bautzen, Sittaw, Camitz, Lauben, Liebē.*
- Inferior, habet *Soram, Cotbus, Spremberg.*

Sequitur HELVETIA, alias *Swizia.*

Hæc divisa est in XIII. Pagos *Cantons* dictos, quibus adjiciuntur duæ confines Provinciæ, *Rhætia* & *Vallesia.* Pagi illi hodie sunt

Civitates potentes
- Reformatæ, *Berna, Tigurum, (Zurich) Basilea, Schaffhausen.*
- Pontificiæ sunt, *Lucerna, Friburgum, Solothurn, Zug, Uri, Unterwalden, Schwitz. Glaris & Appenzell* utriusque sunt Religionis: his additur *Badena*, sedes conventuum.

RHÆTIA, incolæ *Grisones* dicti, divisa est in 3. Fœdera; fœdus
- *Antiquum,*
- *Domus Dei,*
- *Decem judiciorum.*

Metropolis est CURIA, CHUR, *Majenfeld, Ilantz.* Comitat9 ei parent *Clavenna, & Vallis Telina:* in illa sunt *Chiavenna,* in hac *Tirano & Morbengo*; itemq; *Bormio* Comitatus.

VALESIA superior & inferior.

Super. 7. habet Desenas, sive Diœceses, ubi *Sedunum* sedes Episc. *Naters, Syder, Leuck, Raren, Visp, Brig, Gombs.*

Inferior 6. habet Communitates dictas Baneria. *Gundis, Ardon, Sallien, Martinacht, Intremont, S. Mauritz.*

BELGII.

Descriptio Geographica.

PRæcessit Germania superior: sequens Belgiũ, Germania inferior dicitur. Dividitur Belgium in 17. Provincias, nimirum in 4. Ducatus, 7. Comitatus, 5. Dominia, & 1. Imperii Marchionatum. Has Provincias Rex Hispaniæ titulo Regni jam dudum donare voluit, quoniã potentiâ cum Regno certare possunt: at vero quoniam singulæ distinctis idiomatibus, variis privilegiis, & immunitatibus, quas quælibet sartas tectasq; observat, itemq; consuetudinibus & moribus dissimilibus pollent, & Dominis Patronisq; separatis gaudent, per connubia sub unum tandẽ Dominum redactæ sunt, qui unicuiq; Provinciæ ratione Privilegiorum juramento sese obligare coactus est. Nam fieri non potest, ut singulæ provinciæ iisdem adstringantur legibus, de quibus Guicciard. Strada & alii Belgii scriptores.

Ducatus sunt, { BRABANTIA, LIMBURGUM, LUCEMBURGUM, GELDRIA.

Comitatus sunt { *Flandria*, *Arthesia*, *Hannonia*, *Hollandia*, *Zeelandia*, *Namurcum*, *Zutphania.*

Dominia sunt, { *Frisia*, *Mechlinia*, *Ultrajectum*, *Transisulana*, *Groninga.*

Marchionatus Imperii est { ANTVERPIA.

Majores Brabantiæ urbes sunt, { *Lovanium*, *Bruxellæ*, *Sylva Ducis*, *Trajectũ ad Mosam*, *Breda*, *Berga ad Zooman*,

Minores, { *Tienen*, *Lier*, *Diest*, *Arschoten*, *Nivelle*, *Vilvorden*, *Gemblours* { *Herentals*, *Eindhovẽ*, *Helmont*, *Grave*, (gẽ, *Steenber-* *Sichenen* *&c.*

2. Du-

2. DUCATUS LIMBURGICUS, ubi urbs *Limburg:* huic adjecti Comitatus *Falcoburgum* & *Dalem*, cum oppidis eorundem nominum. Prope Limburgum sunt Spadani fontes.

3. DUCATUS LUCEMBURGICUS, ubi urbs *Lucemburgum*;

Minora oppida sunt
Arlon,
Theonville,
Rodemachera,
Gravemachem,
Koningsmachera.

4. DUCATUS est GELDRIA, sunt hujus primariæ Urbes
Neomagum,
Ruremonda,
Arnheimium,
Reliqua sunt
Thiel, *Bommelen*,
Gelre, *Venlo*, *Stralen*,
VVachtendonck, *Harderwijck*,
VVageningen, *Hattum*, *Elborch*, &c.

Sequuntur Comitatus, quorum præcipuus est FLANDRIA, urbes ejus
Gandavum,
Brugæ,
Ypren,
Duacum,
Tournay,
Ryssel,
Rupelmũda.
Reliquæ minores sunt
Audenarde,
Slusa,
Ardenborg,
Nieport,
Dunkercken.
Oostende, *Grevelingen*,
Aelst, *Biervliet*, *Ysendijk*, &c.

2. *Comitatus* est ARTHESIA, cujus metropolis ARRAS: reliquæ sunt
S. Omer,
Bethune,
Hesdin,
Bapaume,
Arien,
Renty,
S. Paul.

3. *Comitatus* est HANNONIA: hujus primariæ Urbes
Mons sive Bergẽ
Valenchines,
Camerick;
Reliqua sunt
Chimay,
Mariæburgum,
Philippeville,
Avenes,
Hallen, &c.

4. *Comitatus* est HOLLANDIA divisa in
   - Septentrionalem,
   - Meridionalem.

Septentrionalis, vulgo West-Frieslandt sive Noordt-Hollandt, dividitur

1. In Civitates, quæ sunt
   - *Enckhusa,*
   - *Horna,*
   - *Alcmaria,*
   - *Edamum,*
     - *Purmerenda,*
     - *Medenblickum.*
   - *Monachodamum,*
2. Dominia *Beverwÿck*, quæ cum Civitatibus iisdem gaudet privilegiis, & *Schagen.*
3. Insulas, quæ sunt
   - *Texel,*
   - *Vlieland,*
   - *Wieringen,*
   - *Urck, Ens,*

MERIDIONALIS HOLLANDIA, *Zuydt-Hollandt*, dividitur in
- *Comitatum*, qui est *Egmond,*
- *Baronatum* Vianen,
- *Civitates,*
- *Insulas, Libertates,*
- *Pagos.*

Civitates sũt, vel priores
- *Dordracum,*
- *Harlemum,*
- *Delphi,*
- *Lugdunum,*
- *Ambstelodamũ,*
- *Gouda.*

Vel posteriores, uti
- *Roterodamum,*
- *Gorcum,*
- *Schiedã, Schoonhoven,*
- *VVesop, Naerden,*
- *Muyden,*
- *VVoerden,*
- Oudewater,
- *Iselstein,*
- *Leerdam,*
- *Asperen,*
- *Heuckelom,*
- Worckũ, *Heusden,*
- *Geertrudenberg,*
- *Sevenbergen.*

Insulæ sũt
1. *Oostvorn,* ubi Briela, *Geervliet, Beyerlant,* &c.
2. *VVestvorn,* ubi *Goree.*
3. *Over-Flackee,* ubi
   - *Somerdÿck,*
   - *Oeltgissplaet,*
   - *Oude & Nieuwe Tonge,*
   - *Dircxlandt,* &c.

Li-

Libertates in Meridionali Hollandia sive *Freyheiten* sunt
- *Nieport*,
- *Ulaerdingen*,
- *Gravesande*.

Pagi utriusq; Hollandiæ numerãtur CCCC. quos inter *Haga* præcipua, tametsi jus Civitatis habeat.

Quintus Comitatus est *Zeelandia*, cujus 7. Insulæ
1. *VValachria*,
2. *Schaldia sive Schouwen*,
3. *Zuydbevelandia*,
4. *Nordbevelãdia*,
5. *Duvelandia*,
6. *VVolfersdÿck*,
7. *Ter Tolen*.

Walachriæ urbes sunt
- *Middelburgum*,
- *Ulissinga*,
- *Veera*,
- *Armuyden*,
- *Domburg*,

Rammeken, cũ arce *Seeburg* à Carolo V. structa, & *Suytborch*.

2. Habet
- *Zirickzee*,
- *Brouwershaven*.

3. Habet
- *Ter-Goes*,
- *Romerswalde*.

4. Habet
- *Colynsplate*,
- *Catz-Hoeck*.

Sextus Comitatus est *Namurcum*, cujus oppida sunt
- *Namur*,
- *Charlemont*,
- *Ardenne*,
- *Bovines*.

Septimus Comitatus est *Zutphania*, ubi
- *Zutphen*,
- *Lochum*,
- *Doesburg*,
- *Grolle*,
- *Doetecom*,
- *Bronckhorst*.

Sequuntur Dominia, ubi agmen ducit

1. FRISIA, ubi sunt
- *Leowardia*,
- *Dockum*,
- *VVorckum*,
- *Emnekera*,
- *Stavenen*,
- *Bolswaert*,
- *Sneeck*,
- *Harlingen*,
- *Hindeloopen*,
- *Slooten*,
- *Ilst*.

2. MECHLINIA, cui Urbs ejusdem nominis, ubi summa Curia, ad quam Ultima provocatio.

3. ULTRAJECTUM hodie sub se habens
- *Trajectum*,
- *Amersfordiam*,
- *Batavodurum*,
- *Rhenen*, *Montfort*.

4. TRANSISULANA, ubi Civitates principales
- *Daventria*,
- *Campodunum*,
- *Swolla*.

Reliquæ sunt
- *Steenwijck*,
- *Vollenhoven*,
- *Hasselt*,
- *Coevorden*,
- *Geelmuyden*,
- *Hardenberg*,
- *Meppel*,
- *Ootmarsen*,
- *Oldezeel*,
- *Omme*,
- *Block-Ziel*,
- *Swarte-Sluys*.

5. DOMINIUM GROENINGENSE, in quo
- *Gröningen*,
- *Damme*,
- *Delfziel*, & fortalitium
- *Bourtangs*.

Superest unus Imperii Marchionatus Antverpia, de qua in Ulysse Golnitius egit. Hujus XVII. Provinciæ olim Domui Burgundiæ suberant; hodie divisæ sunt in duas formas, altera Hispano paret, altera libertate gaudet.

Illa

Illa pars Belgii, quæ ab unitis Provinciis possidetur, secundum partes suas hæc est.

§ 1. Ducatus qui habet

- 1. BRABANTIÆ partem, ubi sunt
  - *Hertzogenbusch*, *Maestricht*,
  - *Berga ad Soomam*,
  - *Breda*, Princip. Arausion.
  - *Steenberga*,
  - *Geertrudenberg*, Princ. Arauf.
  - *Wilhelmstadt*, Princ. Arauf.
  - *Grave*, sive *TLant van Luyck*, Princ. Ar.
  - 1. *Crevecœur*, *Lillo*, *Gennep*.
- 2. GELDRIÆ partem, quæ dividitur in
  - 1. VELAVIAM, ubi sunt
    - *Arnheim*,
    - *Wageningen*,
    - *Hattem*,
    - *Harderwijck*,
    - *Elburg*.
  - 2. BETAVIAM, ubi
    - Comitatus duo
      - *Buren*, Pr. Arauf.
      - *Culenburg*.
    - Civitates & Oppida
      - *Noviomagum*,
      - *Bommel*,
      - *Lovenstein*,
      - *Tiel*,
      - *Schencken-Schantz*,
      - *Voorn-Schantz*,
      - *S. Andries Schantz*,
      - *Rees*, *Emmerick*,
      - *Wesel*, *Rheinberg*,
      - *Orsoy*, *Goch*.
  - 3. *Comitatum*, ZUTPHANIENSEM, de quo supra.

2. Co-

2. COMITATUS

- FLANDRIÆ pars, ubi
  - *Cadsant, Slusa,*
  - *Ardenburg, Isendÿck,*
  - *Liefkenshoeck, Oostburg,*
  - *Terneuse,*
  - Biervliet,
  - *Philippine, Coxie,* fortalitia.
- HOLLANDIÆ, qui dividitur in
  - *Septentrionalem,* vulgo West-Frieslandt, a. Noord-Hollādt, Cujus
    - Civitates
      - *Enckhusa,*
      - *Horna,*
      - *Alcmar,*
      - *Edam,* (mū,
      - *Monachoda-*
      - *Purmerenda,*
      - *Medenblickū.*
    - Dominia
      - Beverwÿck, & Schagen.
    - Insulæ
      - *Texel,*
      - *Vlieland,*
      - *VVieringen,*
      - *Urck, Ens.*
  - *Meridionalē,* Zuyd-Hollandt, qui dividitur in
    - *Comitatū, Egmont,*
    - *Baronatū, Vianen,*
    - Civitates, quę iterū sunt
      - Priores, scil.
        - *Dordracum,*
        - *Harlemum,*
        - *Delphi,*
        - *Lugdunum,*
        - *Amstelodamū,*
        - *Gouda.*
      - Posteriores, nimirū
        - *Rotterdam,*
        - *Gorcum,*
        - *Schiedam,*
        - *Schoonhoven,*

Insulas, quæ sunt
- Oostvorne, ubi Briela, & Geervliet.
- VVest-Vorne, ubi Goree.
- Over Flacke, ubi Somersdijck, Olkensplaet, Oude & NieuweTonge, Dircxlandt.

Libertates sive *Freyheyten*, ubi *Nieuport*, *Ulaerdingen*, *Gravesande*, Princ. Auri.

Pagos, qui sunt CCCC. quos superat omnes HAGA.

Narden, *VVesop*, *Muyden*,

VVoerden, *Oudewater*, *Iselstein*, *Leerdam*, Utrumque Pr. Arauf.

Asperen, *Heuckelom*, *VVorckum*, *Heusden*, *Sevenbergē*.

Comitat. ZEELANDIÆ, Cujus 7. Insulæ,

1. WALACHRIA, in qua *Middelburg*, *Ulissing*, *Veeru*, Princip. Auriaci utraq;. *Armuyden*, *Domburg*, *Rammekens*, *Suydiboerch*.

2. SCALDIA, in qua *Zirick-Zee*, *Brouwers-Haven*.

3. BEVELANDIA austrina, ubi *Goes*, *Romerswale*.

4. BEVEL. Septentr. ubi *Colijnsplat*, *Catzhoeck*.

5. DUVELANDIA,

6. WOLFERSDYCK,

7. TOLEN, ubi *Tolen* & *S. Martensdijck*, cum domin. *Scherpenesse* Princ. Arausion.

3. Do-

- 3. Dominia, quæ sunt
  - 1. *Episcopatus* TRAJECTANUS, in quo
    - *Trajectum*,
    - *Amersfordia*,
    - *Batavodurum*,
    - *Rhenen*,
    - *Montfort*.
  - 2. FRISIA, ubi sunt
    - *Leevarden*, *Dockum*, *Worcum*,
    - *Franekera*, *Stavera*, *Bolswaert*,
    - *Ilst*, *Hindeloopen*, *Sneeck*,
    - *Harlingen*, *Slooten*.
  - 3. TRANSISULANA, in qua Civitat.
    - Principal.
      - *Daventria*,
      - *Campi*,
      - *Swolla*.
    - minus principal.
      - *Steenwijck*,
      - *Vollenhoven*,
      - *Hasselt*,
      - *Ootmarsen*,
      - *Oldezeel*,
      - *Meppel*,
      - *Geelmuyden*,
      - *Coeverden*,
      - *Hardenberg*,
      - *Omme*,
      - *Almeloo*,
      - *Goor*, *Diepenhem*,
      - *Delgen*, *Enschede*,
      - *Blockziel*,
      - *Swartesluys*.
  - 4. GRONINGA, ubi
    - *Groninga*,
    - *Damme*,
    - *Delfziel*,
    - *Bourtange*.

DE-

DESCRIPTIO
Geographica Italiæ.

HÆC varia olim habebat nomina: *Saturnia* dicebatur à Saturno, qui in ea latitans *Latium* dixit; *Ausonia, Oenotria, & Hesperia* magna. *Italiæ* autem nomen quidam ab Italo Rege, quidam à bobus Græcis ἰταλοῖς dictis derivant. Quâ situm, & formam similis est querno folio, manui, cruri, & tibiæ humanæ. Habet ab Occasu Alpium & Franciæ partes, & mare Tyrrhenum; á Meridie mare Inferum sive Tuscum: ab Oriente mare Superum sive Adriaticum; A Septentr. Alpium juga. Longitudo ejus numeratur ab Augusta in finibus Alpium ad promontoriũ *Capo delle arme* infra *Rhegium Julium* oppidum in extremitate Calabriæ ccxxv. Mill. Ger. Latitudo maxima in Confinio Alpium est cxl. media ab *Ancona* ad *Ostia* usque *Tiberina* xxxiv. Mill. Germ. Sequitur divisio. Dividitur Italia in Veterem, & Novam. Nova dicebatur olim *Gallia Cis-Alpina*, cujus Provinciæ aliæ sitæ sunt cis Padum, *di quà dal Po*, aliæ trans Padum fluvium, *di là dal Po*. Cis Padum sunt

1. FLAMINIA, vulgò *Romania* & *Romaniola* dicta. In ROMANIOLA Civitates sunt	*Bononia*, in qua prima Academia, Urbs Ædificiis, Palatiis, splendens. Legatus Papalis ibi habet domicilium. *Ravenna*, antiquitate celebris. *Ferraria*, quæ Pontifici paret, mortuo Duce. *Ariminum, Rimino*, ad mare situm. *Forli, Forum Livii*, Urbs agro fertilis. *Forinpopolo*, Cesena. *Sarsina*, Plauti patria.

Faventia, (*Faenza*) famosa ab albis vasis fictilibus, paret Papæ, ut & Imola.
Mirandula, quæ titulo gaudet Comitatus.

2. ÆMILIA, alias LONGOBARDIA CIS-ALPINA. Hæc tribus clara est Ducatibus,
- 1. *Parmensi*, ubi elegans Urbs: *Parma*, *Placentia*, *Fiorenzuola*,
- 2. *Mutinensi*, ubi sunt: *Modena*, & *Regiū Lepidi* (Reggio)
- 3. *Montis-ferracēsi*, ubi: *Casalis*, duplici arce munita. *Alba*, *Acqui*, *Alexandria*, *Asti*, *Nicæa Paleæ*, *Mōcalvo S. Salvadore*, *Bassiniana*, *Valentia*. *Pollentia*, *Ceva*.

3. LIGURIA. Hæc habet Urbes
- *Genuam*, quæ gaudet titulo Ducatus, quæ libera est, nec agnoscit superior. Imper. Germ.
- *Savonam*, *Albengam*, *Vintimigliam*, *Nizzam*, Sabaudo parentem. *Serezzanā*, ubi præsidiū habent Germani. *Sestri*, &c.

4. PEDEMONTIUM *Piemonte*, quasi ad pedem montium, cujus caput est *Augusta Taurinorum*, ubi sedes Ducis Sabaud. Arcem habet geminam.

Reliqua oppida sunt: *Vercelli*, *Cargnano*, *Rivoli*, *Susa*, *Villa Franca*, *Pinarolo*, *Avigliana*, *Bozolengo*, *Saluzo*, *Paisana*.

Hæ sunt Provinciæ cis Padum sitę. Sequuntur trans-Padanę.

Ubi

Ubi PROVINCIA

1. LONGOBARDIA, alias Ducatus Mediolan. caput ejus est
MEDIOLANUM, cui castellũ munitissimũ, nomine Portæ Joviæ.

Reliqua oppida sunt
Ticinum sive *Papia*,
Novara,
Cremona,
Lodi,
Marignano,
Sonzino,
Picighiton.

2. MANTUA DUCAT. ubi Urbs elegans *Mantua*, ad Minzium fluv. hodie Ducatus titulo possident Gonzagæ, eique præsunt.

3. COMITATUS VENETORUM, ubi *Brixia*, *Brestia*, muris vallisque munita validis; *Sponsa Venetæ Urbis* dicta. *Bergamum*, cujus faceti sunt incolæ. *Crema*, locus in fœcunda planitie.

Hic intra Cremam & Bresciam duo sunt castella Venetorum munitissima, *Jorzi Novi*, & *Jorzi Vecchi*.

4. MARCA TREVISANA. MARCÆ TREVISANÆ Urbes sunt
VENETIÆ,
Patavium, *Padoua*, antiquissima Urbs Ital. Sub se continet oppida,
Montinianum,
Castrum Baldum,
Atlesten,
Montem Silicis,
Sacci oppidum,
Campum S. Petri, &
Citadellam,
Turvisium, sub Venetorum potestate.
Verona, æquiparatur tribus Urbibus, Ve *Venetiis*, Ro *Roma*, Na *Napoli*: hic excellentes nascuntur

tur Musici & Poëtæ. Ejus Elogium hoc est:

Urbibus Italiæ præstat Verona superbis,
Ædibus, Ingeniis, flumine, monte, lacu.

Vicenza, ubi Academia. Continet oppida, { *Marostica*, *Brendulum*, *Lenicum*, *Custozza*.

Rovigo, elegans oppidum.

5. FORUM JULII, ubi sunt { *Utinum (Udene)* sub jure Venetorum. *Aquilegia*, ubi sedes Patriarchat. Venetis subest.

Goritia, ubi { caput *Goritia*, oppidum Nobile. *Cividad di Friuli*, *Tergestū (Triest)* *Gradiscia*, *Portus Gruarius*, } { *Spilimbergum*, *Maranum*, *Mons Falconis*, *Palma*. Hæc omnia sunt sub Jurisdict. Venetorum.

6. ISTRIA, ubi est { *Justinopolis*, nobilior ejus Civitas. *Pola*, *Parenzo*, & reliqua.

Hactenus de Italia Nova; sequitur Italia Vetus.

Ejus Provinciæ sunt { I. HETRURIA sive TOSCANA, Hujus pars titulum Magni Ducatus à Pio V. Pontif. adepta est, invito Maximilian. II. Imperat. tituloq; Magni Ducis primum donatus est Cosmus I. Anno 1569.

Dominium Magni Ducis dividitur in { *Antiquum*, ad hoc refertur { *Florentia*, primum à Mediceis acquisita. *Novum*.

Fuit

Fuit autem Florentia à Carol. M. restaurata, & nihilominus mansit Imperii membrum, donec, denegata Imperat. fide, sibi privilegia peculiaria à Rodolpho I. Imperat. libertatemque nummis acquisivit.

Ad antiquũ pertinent { *Pisæ, Aretium, Pistoia, Monte Pulciano, Cortona, Voterra, Fiesole,* { *Colle, Ilborgo S. Sepolchro,* &c.

Ad Novum pertinent *Senæ*, quæ ad Imperium Romanum pertinuerunt, tum *Montalcino, Chiusci, Grosseto, Soana, Pienza.* Paret quoque M. Duci portus marinus *Livorno* & insula *Elba*, ubi *Cosmopolis*, &c.

Agnoscit vero Tuscia, præter M. Ducem, 1. *Hispanum* cui subsunt { *Plombinum, Telamon, Orbetellum, Et Portus Hercul.* { Hæc omnia maritima sunt oppida Hispanorũ præsidiis firmata, quæ sibi Hispan⁹ reservavit.

2. Pontificẽ Rom. cui parent { *Perusia, Orvietum, Orti, Aquapendẽs* { *Viterbum, Civitas Vetus, Braccianum* { Hæc omnia *Patrimonium Petri* appellantur, legataque sunt Eccles. Rom.

3. Rempub. *Lucam.* { Hæc sui Juris Civitas, valde munita, libertateq; omnigena fruitur, emptâ 12000. Ducatis.

4 Principes de *Massa*, ubi *Massa*, oppidum iis parens.

2. *Provincia* Italiæ Veteris est { LATIUM, hodie *Campagna di Roma*, ejus caput *Urbs* ROMA, sita in valle, insalubrem habens aërem.
Reliqua oppida sunt { *Ostia*, ad quam Tiberis ostium, *Velitri, Tibur* (Tivoli) *Terracina, Ardea, Astura,*

 Alba,

Alba, Preneste (Palestrina) *S. Gandolfo, Sermoneta, Pipernum, Frescata,* ubi secessus Cardinalium.

3. *Provincia* est UMBRIA, hodie Ducato di *Spoleto.* In qua Civitates
- *Spoletum, Nocera, Fulignum, Eugubiũ,*
- *Assisium* (Sisi) *Mons Falco, Interamnium, Vernaccia, Pons Castellanus, Narni, Otricoli* &c.

4. *Provincia* est MARCA ANCONITANA, olim Picenum, in qua
- *Ancona, Urbinum, Pisaurum,* (Pesaro) *Firmium,* (Firmo) *Osimo, Giesi,*
- *Recanata, Macerata, Fanum, Senogallia, S. Leo, Forum Sempronii,* (Fossumbruno) *Lauretum,* ubi *Maria Lauretana.*

5 *Provincia* est REGNUM NEAPOLITANUM, divisum in suas Provinc. quæ sunt sitæ ad Mare Inferum, ubi sunt
- 1. *Campania felix,* nunc *terra di Lavoro.* dicitur Paradisus Italiæ, caput ejus *Neapolis* est.
- 2. *Lucania* hodie *Basilicata,* ubi sunt *Policastrum, Pisciota, Ulastra, Acropolis, Padula, Capacia, Diano.*

3. *Ca-*

- 3. *Calabria*, quæ vel
  - Inferior, ubi
    - *Consentia*, *S. Euphemia*, *Rhegium* (Rhezo) *Manthea*, *Fredus*, *Belmontium*, *Tropea*, *Castrum*, *Villare*, *Alto-Monii*, *Turranum*, *Rugianum*, *Marturanum*, *Nicastrum*, *Briaticum*, *Hippo* &c.
  - Superior, in qua
    - *Tarentum* (Tarento) *Rosano*, *Belicastro*, *Croto*, *Matera*, *Cariati*, &c.

Provinciç Regni Neapolitan. ad mare superum sunt

- 1. *Aprutium*, hodie *Abruzzo*, Provinc. cujus caput *Aquila* est; reliqua sunt *Guasto di Amone*, *Lanzano*, *Sulmo*, patria Ovid. *Beneventum*, *Chieti*; *Asculum Picenum*, *Sora*, *Aquinum*, Thomæ Aquinat. patria.
- 2. *Apulia*, quæ duplex
  - 1. *Apulia Daunia*, ubi
    - *Manfredonia*, *Troja*, *Luceria*, *Asculum Apulum*, *Salpe*, & oppida duo, *Apina* & *Trica*.

2. *Apulia Peucetia*, hodie terra di BARRI, ubi: *Bari*, Urbs primaria, *Tranum*, *Monopolis*, *Polignano*, *Mola*, *Giuvenazzo*, *Molfeta*, *Bisegli*, *Barletta*, *Ostunum*, *Cilio*, *Venusium*, *Canusium*, *Acherontia*, *Biletum*.

3. *Hydruntina* Regio, olim Salentinorũ, hodie terra *d' Otranto*: oppida ejus sunt: HYDRUNTO, Metrop. *Gallipolis*, *Leze*, *olim* Aletium. *Brundusium*, *(Brindisi)* *Castro*, Uxentum hod. *Ugento* &c.

Hucusque visa est Italia Vetus & Nova secundum situm Provinciarum: secundum Dominia hæc est divisio;

Italia Dominii ratione dividitur in statũ

- Ecclesiasticum, qui paret Pontifici Romano, Cui subest:
  - *Ager Romanus*, patrimonium Divi Petri,
  - *Ducatus Spoletanus*,
  - *Marchia Anconitana*,
  - *Romaniola*, & *Beneventum*, in Regno Neapolit.
- Secularis status complectitur Dominium:
  - I. Regis Hispan. ad quæ referuntur:
    - *Regnum Neapolitan.*
    - *Ducatus Mediolanens.*
    - In Littore Tuscan. 4. oppida, cum Insulis Sicilia & Sardinia.

II. *Du-*

BIBLIOTECA SEVILLA

II. *Ducum*, ubi primas tenent Archi-Duces Austriæ, respectu Comitatus Tirolens. ubi *Tridentum*.

2. Dux Magn. *Hetruriæ*, cujus dominium supra ostensum.

3. *Dux Parmæ*, in Longobardia Cis Alpina.

4. *Dux Mantuan.* ad quem *Montisferratens.* Ducat.

5. *Dux Mutinensis*.

6. *Dux Sabaudiæ*, ad quem *Pedemontium*.

7. *Dux Urbinas*, in Marca Anconitana.

III. Rerumpublicarum, quæ sunt vel Majores, ut *Veneta*, *Genuensis*. Minores ut *Luca*, de qua in Hetruria.

Comitatus est Mirandula, de qua in Romaniola.

De ILLYRICO, GRÆCIA, THRACIA, DACIA.

Alteram Meridionalem Europæ Regionem facit *Græcia* cum *Illyrico*, quibus adjicitur *Thracia* & *Dacia*.

ILLYRICUM 4. complectitur Provincias,	1. SLAVONIAM, inter Dravum & Savum fluvios interjacentem: oppida ejus sunt	*Posega*, *Gradiskia*, *Zagabria*, *Copranitz*,
	Huic adhæret RASCIA, cujus oppida sunt	*Garn*, *Sirmium Vetus*, *Semlyn*.

2. CROATIAM, cujus oppida { *Sisaken*, (*Sisseck*,) *Wihitsch*.

3. BOSNIAM, in qua { *Jaytza*, *Arky*, *Warbosina*, Regni Metropolis.

4. DALMATIAM, ubi est Comitatus *Jadera*, olim *Liburnia* dictus, hodie *Zara*; ubi præterea	*Fianona*, *Tersatz*, *Zenga*, *Lopur*, *Starigrad*, *Pescha*.	*Nona*, *Zara-Vecchia*, *Scardona*, *Sebenico*, *Traw*, *Salona*, *Spalatum*, *Narenta*,	*Sabioncello*, *Ragusi-Vecchia*, *Risine*, *Budoa*, *Dolcigno*, *Alessia*, *Scutari*, *Cataro*, *Delminio*.

SUCCEDIT GRÆCIA.

Hæc à Sept. Serviam sive Mysiam superiorem, ab Ortu mare Ægæū, à Meridie mare Mediterraneum, ab Occid. partim mare Jonicum, partim Adriaticum, partim Dalmatiam confines habet.

*R*egiones ejus partim spectantur in Peloponneso, suntque Meridionales, partim extra Peloponnesum, & sunt Septentrionales.

Extra Peloponnesum sitæ sunt tres { MACEDONIA, EPIRUS, ACHAJA.

MACEDONIA posita in medio duorum marium, Jonii ab Occasu, & Ægæi ab Ortu. Latus Septentrionale partibus Dalmatiæ, Mysiæ superioris ac Thraciæ terminatum est: reliquum Meridionale Epiro & Achajâ clauditur.

Ma-

Macedoniæ Civitates numerantur { *Thessalonica*, (alias Salonichi)
Pella,
Apollonia,
Philippis,
{ *Larissa*,
Tricola.

Macedoniæ accenseri solet *Thessalia*, quæ undique fere montibus circumdata est: ab Ortu *Pelion* & *Ossam*, à Septentr. *Olympum*, ab Occident. *Pindum* habet; Achajæ, Epiroque proxima adjacet, in qua fuere *Tempe*, *Thermopylæ*.

Hodie Epirus *Canina* dicitur. Clauditur à Septentrion. & Oriente Macedoniâ, à Meridie Achajâ, marique Jonio, hoc & ab Occasu cingitur.

Præcipuæ ejus Civitates sunt { *Croja*,
Dyrrhachium, sive *Epidamnum*, hodie *Durazo*,
Chymera,
Butrotum,
Belligradum,
{ *Lodrin*,
Valona,
Ambracia,
Larta, &c.

Achajæ regiunculæ aliæ sunt maritimæ, aliæ mediterraneæ. Terminatur Achaja à Septentr. Thessaliâ sive Hellade, Græciâ proprie & stricte dictâ, ab Oriente Sinu Euboico, à Merid. Sinu Saronio, Isthmo *Peloponnesi* & sinu *Corinthiaco*, ab Occasu partim mari Jonio, partim Epiro.

Maritimæ dicuntur, quòd uno vel pluribus sinubus alluuntur, ut *Ætolia* & *Locri*, ad sinum *Corinthiacum* sitæ. Illa tamen proximior est mari Jonio, hæc ab eodem remotior. Item *Bœotica* ad sinum *Euboicum*, *Megaris* & *Attica*, quæ continentem inter sinum Euboicum & Sarronium exporrectam occupant.

Alii-

Ætoliæ primaria Urbs est *Naupactum*, hodiè *Leparto*.

Locridis Urbs est *Amphissa*, & *Anticyra*.

Bœotiæ notiores Civitates sunt *Thebæ*, *Aulis*, *Plateæ*, *Cumæ*. *Ascra*, Hesiodi, *Chæronæa*, Plutarchi patria.

In *Megaride* est *Megara*, Euclidis patria.

In *Attica* sunt *Athenæ*, Compendium olim Græciæ.

Mediterraneæ sunt, quæ non nisi mediantibus maritimis mare attingunt: id genus sunt, 1. *Acarnania*, quæ supra *Ætoliam* est, ubi *Argos*, *Amphilochium*.

2. *Phocis*, ubi *Delphi*, *Cyrrha*, & alia ad Parnassum sita.

In Peloponneso, hodie *Morea*, sitæ sunt VIII. regiunculæ;

1. CORINTHIA, in qua *Corinthus*, Urbs proxima Isthmo.
2. ARGIA, in qua *Micenæ*, *Argos*, *Nauplia*. *Epidaurus*, *Hermione*, *Trœzen*.
3. LACONICA, hujus Metropolis, SPARTA, sive *Lacedæmon*, hodie *Misithra*, *Leuctra*, *Malvasia*. *Amyclæ*.
4. MESSENIA, in qua *Messene*, hodie *Mattagia*, *Modon*, *Coron*, *Pylus*, *Ar*... Urbs maritima.
5. ELIS, in qua *Elis*, *Olympia*, *Cyllene*, *Leprinus*, *Corinæ*, *Myrsinus*.
6. ACHAJA, in qua *Chiarenza*, *Olenus*, *Patras*, *Vostiza*, *Ægyra*, *Helice*, *Bura*, Pellen.
7. SICYONIA, primaria Urbs *Sicyon*, *Phlius*.
8. ARCADIA, in qua *Megalopolis*, patria Polybii. *Stymphalus*, *Litæa*, *Mantinea*, *Psophis*.

Ha-

Hactenus Meridionales Europæ Regiones; ſequuntur Orientales, THRACIA & DACIA.

THRACIA in tres Regiones dividitur, in { *Cherſoneſum*, *Tractum Byzantinum*, *Zagoriam*. }

Thracia terminatur ab Ortu *Ponto Euxino, Boſphoro Thracico, Propontide, & Helleſponto*; à Septentr. Hæmo monte, ſecundum alios *Iſtro*; ab Occid. partim Macedonia, partim Ripenſi Dacia; à Meridie *Mari Ægæo*; dicitur vulgo *Romania*.

Cherſoneſus habet Civitates { *Gallipolin*, *Dardanellas*, *Magiddum*, *Chirodocaſtrũ*, } { *Hexamilium*, quo *Seſtꝰ*, & *Abydus* referuntur, *Leandri* & *Herus* amoribus nota. }

Tractus *Byzantini* Metropolis eſt *Conſtantinopolis*, olim *Byzantium*, nunc *Stampolda* dicta Turcis.

Aliæ Civitates partim maritimæ ſunt, partim mediterraneæ.

Ex maritimis aliæ {
Infra *Byzantium*, ut { *Heraclea*, *Perinthus*, *Achira*. }
Supra à meridie verſꝰ Septentr. ut { *Galata*, ſive *Pera*, in Cornu Byzantino, *Neocaſtron*. }
}

Mediterraneæ ſunt { *Dydimotarchum*, *Burchoſeme*, *Eſchibaba*, *Ciſſus*, *Philippopolis*, } { *Adrianopolis*, *Trajanopolis*, *Ænos*, *Zurarus*. }

ZAGORIA, ſive Sagora, habet loca { *Bellum*, *Siſſopolin*, *Anchialum*, } { *Meſembriam*, ſeu *Calliacam*, &c. }

Sequitur DACIA.

Illa est vel
- Cis-Danubiana, attingitque Danubii la-tus Merid.
- Trans-Danubiana, quæ Septentrional.

Vocatur alias Dacia quicquid est Regionum intra Pontum Euxinum, Thraciam, Græciam, Dalmatiam, Pannonias, & Sarmatias.

Cis-Danubiana vocatur *Mœsia* seu *Mysia*. Habet à Septentr. Danubium, ab occident. Savum & Dalmatiam, à Meridie Orbelum ac Hæmum montes, ab Oriente mare Euxinum.

Nominatur alias *Servia* sive *Rascia*, continetur que inter Savum, Danubium, Gabrum, (Moravam) fluvios, & Orbelum ac Scardum montes.

Dividitur in
- Superiorem, cujus nitidiores Civitates sunt
  - *Alba Græca*, Germanis *Griechisch Weissenburg*, sive *Belgradum*,
  - *Novogradum*,
  - *Nessus*, juxta *Massium* fl.
  - *Sinderovia*, Hungar. *Zendrew*,
  - *Bodon*, *Orach*, *Drin*, *Vidina*,
  - *Samandria*, *Prisdena*, &c.
- Inferiorem, hodie Bulgariam: continet illam terram quæ est inter Danubium, Pontum Euxin. & super. Mysiam.
  - Civitates ejus, *Sophia*, *Nicopolis*, *Sylestria*, *Varna*.

Trans-Danubiana DACIA, continens Tractum mari Euxino, Sarmatia Europæa, Danubio & Tibisco fluviis inclusum, distinguitur

in TRANSSYLVANIAM, cujus primariæ Urbes sunt VII.
- *Cibinium*, (*Hermanstadt*,)
- *Corona*, sive *Stephanopolis* (*Cronstadt*)
- *Bistricia*, (*Nersenstadt*)
- *Segeswaria*, (*Schiesburg*)
- *Megies*, (*Wÿdwisch*)
- *Zabesus*, (*Zaatz*)
- *Claudiopolis*, sive *Closwaria*, (*Clausenburgk*.)
- His additur *Alba Julia*, *Bethlemi Gaboris* Principis quondam sedes.

Et WALACHIAM, quæ alia
- Major, quæ dicitur *Moldavia*, cujus Urbes sunt: *Soczava*, sedes Vaivodæ, *Margosest*, *Taristo*.
- Minor, quæ *Walachia* dicitur, cujus caput *Targovisco*, sive *Torvis*: reliqua sunt *Dembrowitza*, *Braila*.

Ad extremam Walachiæ oram sita est Bessarabia, cujus oppida sunt: *Kilia*, *Ginestra*, *Chermen*.

DE HUNGARIA, POLONIA, TARTARIA, MOSCOVIA.

Hungaria habet à Septentr. Sarmatiam Europæam, ab ortu Transsylvaniam Tibisco, à Meridie Slavoniam Dravo diremptam, ab occasu Austriam.

Dividitur in Superiorem, quæ versus Poloniam tendit, cujus Urbes vel In Plano:
- *Posoniũ*, (*Presburg*,) cum arce (valida,
- *Filleck*,
- *Agria*, cũ arce *Erlaw*, (*Keres*,
- *Varadinum*, (*Wardeyn*) ad fluv.
- *Temeswar*, ad fluv. *Temez*,
- *Chonad*, ad fluv. *Marons*,
- *Solnok*, ad fluv. *Tibiscum*,
- *Tokay*, &c.

In

In Montanis, sunt Civitates *die Bergstädte* { *Cassovia*, (*Kaschaw*) *Eperies*, *Leutsch*, *Newsol*, *Altsol*; *Kremnitz*, *Schemnitz*, *Czeben*, *Kesemarck*, *Nitria*, *Tirna*, &c.

Inferiorem; ejus Metropolis est { Buda, (*Ofen*) *Pestum*, *Strigoniũ*, (*Graan*) *Comorra*, in Insula Danubii. *Jaurinum*, (*Rab*) *AlbaRegalis*, (*Sthul-Weissenburgk*) } { *Vesperinum*, *Vesprin*, *Quinque Ecclesia*, (Fünf Kirchen) *Dotis*, *Pappa*, *Palota*, *Zigeth*, &c.

Sequitur Polonia.

DE POLONIA.

Hæc consideratur vel { In se, dividitur in Poloniam { Majorem, hæc habet V. Satrapias, { Posnaniensem, hæc habet { *Posnaniam*, & *Mesericium*,

Calischiensem, hæc habet { *Calisch*, *Gnesnam*, *Pisdri*, *Coninum*, *Schlupzcam*, *Colo*.

Siradiensem, hæc habet { *Siradiam*, *Vielu-niam*, *Petricoviam*, ubi Tribunal, *Sadeck*, *Rosprzã*, *Specimiviam*,

Major Polonia vicina est à Septent. Borussiæ, ac Moscoviæ & Marchiæ, ab Occid. Pomeran. &

Cas-

Casſubiç, eamque mediam fl. Warta interfluit.

- LANDSCHICIENSEM, hæc habet
  - *Lanciciam*, *Orloviam*, *Conarcam*, *Breſiniam*, *Plateck*, &c.
- RAVENSEM, hæc habet
  - *Ravam*, *Sochaczowiam*, *Goſtynin*, *Gabin*, &c.
- Quibꝰ accenſetur CUJAVIENSIS.
- CUJAVIA ſive Wladislawia duas continet Satrapias,
  - BRESDENSEM, in qua
    - *Radſcbowa*, *Cruſwicium*, *Covolavia*.
  - INOSLADIENSẼ, in qua
    - *Inowlocz*, *Bidgoſcia*, (Brambergk) *Dobrin*.

Minorem: hæc tribus definita eſt Satrapiis,

- CRACOVIENSI, ubi oppida
  - *Cracovia*, *Biecz*, *Wonincz*, *Sandecz*, *Lelow*, *Xyar*, *Proſſowitz*.
    - In Cracoviæ Satrapia eſt
      - *Oſwecinienſi*, *Satorienſi*, *Severienſi*.
    - *Sileſia Polonica* cum tribus territ.

SANDOMIRIENSI, quæ continet: *Sandomiriam, Checiny, Korczin, Wisliciam, Pilzno, Opoczno, Radomiam, Poloniec, Zannichoſt, Zarnow, Malogoſt,* &c.

LUBLINENSI, quæ habet oppida: *Lublinum, Caſimiriam, Lulow, Parcow, Ilrzendow,* &c.

vel in Provincias Polon. junctas.

Provinciæ Poloniæ junctæ ſunt:

1. ROXOLANIA, non Moſcovitica, quæ & *Ruſſia,* ſive *Ruthenia,* nigra ſeu minor dicitur. Refertur partim ad regnum Poloniæ, partim ad Ducatũ Lithuaniæ. *Ruſſia Polonica* ab ortu & ſept. partim Lithuaniam Ruſſiam, & in ea inprimis Volhiniam, partim Podoliam, à merid. Transſylvaniam, ab occaſu minorem Poloniam habet. Dividitur in 5. terras.
   - 1. HALICIENSEM, ubi *Haliez,* ad *Dnieſtr.* fluv.
   - 2. LEOPOLIENSEM, ubi *Leopolis,* (*reuſch Lemberg.*)
   - 3. PREMISLIENSEM, ubi *Przemisl.*
   - 4. BELSENSEM, ubi *Belz,*
   - 5. CHELMENSEM, ubi *Chelm,*

Ruſſia Lithuanica, quæ ſita eſt à Sept. inter Polocenſem & Bielſenſem, ab Ortu inter Smolenskenſẽ & Severienſem Ducatus, & Circaſſos populos; à meridie
   - *Breſſienſem,* ubi *Breſſia,*
   - *Volhiniam,* ubi *Luſuc, Wlodimierz,*
   - *Palatinatum Kiovienſem,*

Po-

Podoliam Bug fluvio distinctam, ab occasu partim minorem Poloniam, partim Masoviam habet: complectitur Palatinatum	ubi *Kyovia*, *Miecislaviensem*, ubi *Miecislavia*, *Dambrouna*, *Copycz*, *Skiou*, *Mohilou*, *Bijchou*. *Reczycza*, *Strisia*, *Vitebssiensem*, in quo *Vitebsk & Orsha*.

2. PODOLIA, Hæc habet à Septentr. partim *Volhiniam*, partim *Kioviens.* terram, ab ortu campos Tartaricos & Turcicos; à meridie jungitur utrique Valachiæ. Reliquum latus Haliciensis & Bielsensis terra, nec non pars Volhiniæ claudit.

Præcipuæ ejus Civitates sunt	*Kamieniec*, *Bar*, *Chmielnick*, *Braczlaw*,	*Winnica*, *Czudnow*, *Oczakow*, quod Tartari tenent.

3. LITHVANIA, quæ in 4. Palatinatꝰ dividitur	1. Est *Vilnensis*, ubi VILNA metropolis. Hic tres districtus continet.	1. *Osnamiensem*, ubi *Osmiana*, 2. *Braslaviensem*, ubi *Braslaw*. 3. *Vilkomiriensem*, ubi *Wilkomirz*.
	2. *Trocensis* in quo 4. districtus.	1. *Grodnensis*, ubi *Grodno*. 2. *Kawenensis*, ubi *Kowno*, mulso celebre. 3. *Lidnensis*, ubi *Lida*. 4. *Upicensis*, ubi *Upita*.

3. *Mynensis*, ubi *Mynsko*; hic unum districtũ habet { *Recicienſem*, ubi reliqua oppida ſunt { *Rzeczki*, *Rakaw*, *Lohoiſco*, *Boriſſou*, { *Keidanon*, *Swiſlocz*, *Bodroisko*, *Odrazko*.

4. SAMOGITIA, Hæc cõtigua eſt ab occaſu Lithuaniæ, Livonibus & Boruſſis inter media ejus metropol. *Roſinie*, ad *Dubiſſam*, fluv. cæterum nullas habet fere urbes: gens adhuc idololatriæ Ethnicæ dedita, barbaraque eſt.

4. *Novogrodenſis*, in quo *Novogrodeck*, habet 2. districtus { 1. *Slonimenſem*, ubi *Slonim*. 2. *Wolgowiſcenſem*, ubi *Wolkowiska* ad Ros fluv.

Termini Lithuaniæ ſunt à Sptentr. ortu & merid. Ruſſia Lithuanica, ab occaſu pars Maſoviæ, Pruſſiæ, Samogitiæ, Curlandiæ & Livoniæ pars.

5. LIVONIA. Hæc inter Narvam & Dunam fluvios includitur; per illum à Sept. & Ortu à Moſcovia;

1. ESTIAM, quæ diverſos habet districtus, quorũ nomina ſunt { 1. *Harria*, (*Harnlãdt*) ubi { *Revalia*.
2. *Viria*, (*Wirlandt*) ubi { *Weiſenburg*, *Tolsberg*, *Borckholm*.
3. *Allantakia*, ubi { *Nerva*, *Neuwshloſs*.
4. *Odenpoa*, in qua urbes { *Derpt*, *Wernebec*, *Helmet*, *Ringen*.

via; per hujus partem à Merid. à Lithuania & Samogitia, ab Occasu à Curlādia separatur. Alias ab occasu per mare Balthicum Daniæ ac Suediæ, & à Sept. per Sinum Rhutenicum Finlandiæ objicitur. Habet 3. Provincias

- 5. *Jervia*, ubi
  - *Weissenstein*,
  - *Lais*,
  - *Overpolen*,
  - *Vellin*.
- 6. *Wikkia*, ubi
  - *Hapseel*,
  - *Leal*,
  - *Lode*,
  - *Parnow*.

2. LETTEAM, Hæc urbes habet
   - RIGAM,
   - *Kockenhausen*,
   - *Creutzburg*,
   - *Duneburg*, ad Dunam fluv.
   - *Wenden*, *Wolmer*, ad Treideram fl.
3. CURLANDIAM & SEMIGALLIAM
   - In Curlandia sunt
     - *Goldingen*, *Candaw*, *Windaw*,
     - *Durben*, *Schrundem*, *Grubiin*,
     - *Pilten*, *Amboten*, *Hasenpot*.
   - in hac
     - *Mitovia*, aula Ducum Curlandiæ,
     - *Selburg*, *Bauschēburg*,
     - *Dobelin*, *Dalen*, &c.

6. MASOVIA, distribuitur in 2. Satrapias,
   - *Polocensem*, ubi *Polotzko* ad Vistulam.
   - *Cirnensem*, ubi
     - WARSAVIA, ubi Regis aula.
     - *Lumse*,
     - *Pultowsky*, ad Narew fl.
     - *Kamieniecz*, ad Buck fluv.

Hæc habet à Sept. & Oriente Lithuaniam, à merid. Sendomiriensem & Ravensem Satrap. ab occ. Dobrinum.

7. PODALASSIA, inter Masoviā & Lithuaniam sita, dividitur in 2. districtus, { *Bielcensem*, & *Brogicinensem*, ubi { *Bielsko*, *Augustow*, *Tÿkoczÿn*,

8. BORUSSIA. Hæc à Septentrione terminatur mari Balthico, ab ortu Lithuania & Curlandiâ, à merid. Masovia & Cujaviâ, ab occasu Pomeran. citeriore: olim dividebatur in XII. Ducatus; hodie duplex est,

{ 1. *Regalis*, ubi

{ DANTISCUM, totius Europæ granarium, continet 7. Præfecturas { *Schlochoviensem*, *Tuchloviensem*, *Succensem*, *Dersaviensem*, *Zuckoviensem*, *Puczensem*, *Mirakoviensem*.

THORUNIUM, in Culmensi territorio, ubi CULMA, olim metropolis: ei Michaloviense territorium accensetur, cum Præfecturis IIX. { *Brodniciensi*, *Grudentina*, *Redinensi*, *Golubensi*, *Roggenhausensi*, *Brattianensi*, *Covaliensi*, *Cobrivanensi*.

ELBINGA, in Mariæburgensi Satrap. nitida urbs, habet Mariæburgū, ubi 4. Præfecturæ. { *Stumensis*, ubi *Stum*, *Mevensis*, ubi *Meva*, *Gneoviensis*, *Sargardensis*, ubi *Stargard*.

{ 2. *Ducalis*.

BORUSSIA DUCALIS, cui à Sept. terminus est mare Balthicum, cum lacu Curoviensi & ora Curlandiæ; ab ortu Samogitia & pars Lithuan. à meridie Masovia; ab occasu Regia Borussia: dividi potest in 5. tractus.

- 1. in eos qui Vicini sunt RegiæBorussiæ; estque ei vicina
  - 1. *Pomesania*, sita inter Culmens. & Mariæb. Satrapias.
  - 2. *Hökerlandia*, ad quam referri possunt
    - *Hollandia*,
    - *Salfeldeum*,
    - *Morunga*,
    - *Osterroda*,
    - *Lubenidium*.
- 2. Qui mari; cui vicinæ sunt
  - *Natangium*,
  - *Sambia*,
  - *Sudinum*.
- 3. Qui *Lithuaniæ*, cui vicini sunt 2. tractus
  - *Nadravensis*, cujus præcipua urbs est *Insterburgum*.
  - *Salavensis*, cui annumerantur
    - *Ragneta*,
    - *Telsa*,
    - *Memmela*, eis annumerata.
- 4. Qui *Masoviæ*, cui vicina certum nomen non habet, nisi *Galindiam* eam vocare velis: Præfecturas plurimas habet; præcipuæ hæ sunt:
  - *Likensis*,
  - *Soldaviensis*,
  - *Galgenburgēsis*,
  - *Neidenburgens.*
  - *Ortelsburgens.*
  - *Joannisburgens.*
  - *Passenheimens.*
  - *Hokensteinburgens.* &c.
  - Vastæ, amplæ, desertæ imperviæque iis in locis sunt Sylvæ, per quas maxima pars illius Borussiæ à Masovia distinguitur.

5. In medio sive meditullio Borussiæ Ducalis sita est	REGIOMONTUM, ubi Academ. celebris.
	Barthonia, ubi *Bartenstein*, ubi Borussi suum thesaurum habent.
	Velavia,
	Friedlandia, &c.

Sequitur TARTARIA MINOR,
Sive Przecopiens. ad differentiam major. Tartariæ, quæ in Asia est.

Hæc continet, præter Tauricam Chersonesum, quidquid Terrarum inter Tanaim, Borysthenem, & Sem fluvios videtur: urbes in Taurica Chersoneso sunt	*Przekop*, ubi Regia sedes,
	Caffa, *Assow*, emporium,
	Crijm.

Extra Chersonesum ad ostia Tanais est *Oczakaw*, ad ostia Borysthenis.

Succedit MOSCOVIA.

Hæc & *Russia Alba*, vel *Major*, item *Roxolania* dicitur; gaudetque Maghi Ducatus titulo: ipsi Magno Duci *Czar*, h. e. Imperatori nomen est. Termini ejus sunt ab Ortu Tartaria sive Sarmatia Asiatica, à quibus Tanai fl. Mæotide palude, & Volgâ fluvio distinguitur: à Sept. oceanum glacialem, ex eoque sinum Grandvicum, ab occasu Sueciam, Livoniam, & Lithuaniam, à merid. Poloniam, Daciam, Pontum Euxinum, & Tauricam Chersonesum habet. Longitudo ejus est à Promontorio Lytarmi, ubi Psola fl. Borystheni se jungit, mill. Germ. CCCLXXX. latitudo incipit ab oppido Carelenburg, in confinio Finlandiæ, terminaturque ad Obium flumen juxta oppidum Lepin. milliar. Germ. CCC.

Pars

Pars Moſcoviæ eſt jurisdictionis Polonicæ, de qua ſupra: Reſidua Magno Duci Moſcoviæ paret, cui Uladislaus IV. glorioſiſſimus Polon. B.M. Rex felicibus armis partem excuſſit, Smolenſam & Czernichoviam.

Quæ Magno Duci Moſchorum paret, ab ea, quæ juris eſt Polonici, Boryſthene maximam partem dirimitur, & *Moſcovia* vocatur; nomen habet à Regia Moſchovitarum, Moſchovia dicta, ſita ad fluv. Moſquam. Urbs eſt ampla populoſa, ædificiis, ſed ligneis, frequentiſſima.

Diviſa alias Urbs eſt in 5. partes,	1. Eſt Kremelena-Grod, (Aula Imperat.) 2. *Kitay-Gorod*, (Urbs media, 3. *Tzargorod*, (Urbs Cæſarea.) 4. *Skorodom*, (Urbs exterior.) 5. *Streletska Sloboda*, Vicus militaris.)

Ad partem Orientalem eſt	1. *Ducatus Ulodomirienſis*, ubi Civitas	*Ulodomiria.*
	2. Novogrodiæ inferior, ubi Civitas	*Niſinovegorod.*

Ad plagã Meridionalem cingitur Ducatibus	1. *Reſanenſi*, inter Occam & Tanaim fluv. ubi 2. Ducatu *Worotinenſi*, nomen habet à Civitate *Worotin*. 39. Mill. à Moſcovia diſtante.	*Reſan*, Civit. *Colluga*, *Tulla*, *Odojum*, caſtrum, *Mſeneck.*
	3. *Severienſi.* Hic proximum ab Ortu habet Verotinenſem & Reſanenſem Ducat. à Meridie Campeſtria deſerta, à quibus per Sem fluv. diſtinguitur; ab occaſu Lithuaniæ contiguus eſt, à quo Boryſthenes eum dividit; à Septentr.	

Smolenſcenſem & Moſcoviticum Ducatum attingit, in quo Civitates { *Novogrod*, *Sewersky*, *Czernikow*, *Potiwolo*.

Ad plagam Occidentalē inter Moſcoviā & Lithuaniam eſt {

1. Ducatus Smolenſcenſis ad Boryſthenem ſitus: in hoc, præter Urbem *Smolensko*, tria ſunt oppida illuſtria { *Drobobus*, *Viaſma*, *Moſaiska*.

2. Inter Livoniæ & Lithuaniæ confinia imminet Moſcoviæ ab Occ. Ducatus { *Bielskia*, cujus Civitas *Bielha*.

3. Supra *Bielskienſem* Ducat. verſus Septentrionem Ducatus eſt { *Polocenſis*, ubi *Poloczko*.

4. Eſt *Reſchovienſis*, ubi eſt { *Reſchovia*, & *Taropiecz*,

5. Duc. eſt *Pleſcovienſis*, ubi *Pleskow*.

6. Duc. eſt. *Novogardienſis*, ubi *Novogardia* magna.

Ad Septentr. plagam plurimæ ſunt in Ruſſia Provinciæ, at à Regia Moſcovia remotiſſimæ, nec ſatis exploratæ, ſcilicet CONDORA, PIETZORA, OBDORA, JUGORIA. Viciniſſimæ ſunt {

1. *Ducatus Twerienſis*, inter *Rſovienſem*, & *Wlodimirienſem*.

2. *Roſtavienſis*.

3. *Jaroslavienſis*.

4. *Susdalienſis*.

Poſt has, Viciniores ſunt {

1. *Bialejezioro*, h. e. album ſtagnum, quod non procul à Novogardia magna abeſt. In lacu adſito ejusdem nominis Bielejezoro arx eſt, ubi tanquam ad aſylum tempore belli theſaurum ſuum Dux Moſcov. reponit.

Pro-

Proxima ab istis est
1. ab Oriente *Wiatka*,
2. in Sept. *Ustiuga*,
3. in Occ. *Duvina*, ubi Emporia { *Colmogro*, *S. Nicolai*, *S. Michaelis Archangeli*.

(Under 1. ab Oriente *Wiatka*:) 2. *Galetz*, quod Casan Regnum Tartari in Asia attingit. 3. *Wologda*.

DE NORWEGIA, SVEDIA, & GOTHIA.

Expositæ sunt hactenus Continentes Europæ Regiones: sequuntur *Peninsulæ*, scilicet *Norwegia*, *Suedia*, *Gothia*.

Norwegia longo tractu Oceano obtenditur, ab Oriente Savonem montem habens, qui hodie ab incolis 4. nominibus distinguitur, quæ sunt, *Fille Fiell*, *Defre Fiell*, *Ruret Fiell*, *Skars Fiell*; à Meridie Daniam, ab Occasu & Septentr. Oceanum Germanicum & Septentrional. habet.

NORWEGIA consideratur · { 1. In se, & 5. habet Præfecturas & Arces Regias, ultra duo secula Regno Daniæ innexas; ut est

{ 1. *Bahusia*, arx excelsa, præfecturæ nomen dedit: ejus oppida sunt { *Masterland*, sive *Marstrand*, *Congel*, *Odowal*.
Subest huic Provincia *Wichia*.

2. *Aggershusia*, sub cujus Præfectura est { *Alsloa*, sedes Episcopalis (*Opslo*, dicunt indigenæ) Huic exustæ, Rex Christianus IV. *Christianiam* restituit. *Tonsberga*, *Fridrichstadt*, *Saltzburg*,

Schin,

Schin, vel *Schon*, (ubi ferri, cupri, argentiq fodinæ sub Rege Chri stiano IV. inventæ.
Hămaria, major & mino
Tytemarchia, *Hedmarch*

3. Arx est *Bergershusia*, cui subest
Berga, clarum Norwegiæ emporium.

Reliqua sunt
Stafanger, Insula *Scutenes*,
Sunfiorde, *Noordfiord*, *Sundmerleen*, *Walders*, *Esterdal*, *Roemsdal*.

4. Est *Nidrosia*, à Nidero fl. & Rosa, vulgo *Druntheim*: habet plurimas Præfecturas.
Sundhornleen, *Nordhornleen*, *Scghne*,

2. Et cũ Provincia adhærente
5. Est *Wardhusia* versus Arctum in Insula *Warda*.

Provincia Norwegiæ cohærens est *Finmarchia* cum tractu maritimo *Trunsolen*, quibus Præfectus Wardhusiensis jus dicit: in illâ Civitas est *Jetaborg*.

Sequitur SUEDIA, quæ à Sept. mari Pietczoriko, à Ortu Lappia, à Meridie mari Balthico, ab occasu Norwegia clauditur, & Sinu Finnico, Bodnicoque. Regni caput salutatur *Stockholmia*, quæ palis ligneis superstructa est. Hinc aliquot milliarib. distat *Upsalia*, ubi Academ. & versus Meridiem *Nicopen* oppidum maritimum.

Regni Provinciæ sunt
1. *Botnia*, utraque
Orientalis & Occid. quibus subsunt
(*Turnia*, *Tornia*, ubi emporium
Angrimania,
Corelia, ubi Corelenb

2. *La*

2. *Lappia*, vulgo Lappenlandt, cujus pars Oriental. Moſcoviæ Duci, Occident. Suediæ Regi paret.

3. *Finnia*, ſive Finlandia, cujus duæ præcipuæ Urbes { *Abo*, ubi ſedes Epiſcopi. *Wiburg*, celebre emporium.

Reliqua hujus Regni, quia raro ſalutantur, ab Auctore, quem ſecuti ſumus, omiſſa ſunt.

Reſtat *Gothia*, ſive *Gothlant*: hæc eſt vel {
- Occidentalis, ſive *Weſter-Gothia*, ubi præcipua ſunt { *Scam*, *Gothenburg*, *Gothenburg*, *Arx Elsborg*.
- Oriental. ſive *Oſtro-Gothia*, ubi *Lincoping*.
- Auſtralis, quæ & Smalandia dicitur, ubi *Wexo*, & *Calmar*, arcem portumque habens ad fines Daniæ, &c.

POLONIÆ ACCURATIOR DESCRIPTIO

Secundum Simon. Strarovolſcii Deſcript. Anno 1652. editam.

POLONIA dividitur in { Majorem, quæ VIII. habet Satrapias { *Palatinatum*, I. POSNANIENSEM, Cui Wſchovienſe territoriũ adjungitur, ejus Metrop. {
- POSNANIA, reliqua oppida. *Coſtenum*, *Uſchovia*, *Slupcia*, *Pyſara*, *Coninum*. { *Kcaina*, *Kazimiria*, *Nacum*, *Curnicum*,

Senatores hujus Satrapiæ ſunt { *Archiepiſcopus Gneſnenſis*, *Epiſcopus Poſnanienſis*,

Pa-

Palatinus Posnaniens.
Castellani, VII.
Posnaniens.
Medirecens.
Rogosnens.
Stozemens.
Præmentens.
Crivinens.
Santocens.

2. CALISSIENSEM, ejus præcipua Urbs
CALISSIUM,
reliqua oppida sunt,
Stavum,
Colum,
Cosmium,
Dobra,
Grabovia,
Opatovecia,
Plesovia,
Odolanovia,
Chocia, inde non procul.
Goluchovia, arx Comit. à Lesno.

3. LENCICIENSEM. divisa in 3. territor.
Lenciciense,
Brezinense.
Orloviense,

4. Habet Castell. *Lenciciensem*, *Brezinens.* *Inovlodens.* *Conariensem.*
Urbes præcipuę hujus Satrapiæ.
Lencicia,
Piontkum,
Uniejovia.

4. BRESTENSEM, unũ habet Palatin. & tres Castellanos,
Brestensem,
Crusvicienseм,
Covaliensem.

Territoria 4.
Brestense,
Crusviciense,
Covaliense,
Prædecense.

5. JUNIULADISLAVIENSEM, ubi tria territoria.
Bydgostense,
Bobrounicense,
Junivladislaviense.

Tres

Tres Castellanos habet { *Iunivladislaviensem,* *Pydgostensem,* *Conariensem.*

Oppida ejus sunt { *Sutmonum,* *Pacostia,* *Gnieucovia,* *Uratislavia.* *Solecia,* *Dibovia, Strelce,*

6. SIRADIENSEM, Hæc in 4. territoria dividitur { 1. *Siradiense,* 2. *Schadkoviense,* 3. *Radomscense,* 4. *Petricoviense.*

4. Habet Castellanos { *Siradiensem,* *Rospirensem,* *Spicimiriensē* *Conariensem,*

Oppida præcipua ejꝰ sunt { *Vidavia,* *Varta,* *Pabianice* *Lascum,* *Petricovia,* Regni Tribunal.

7. RAVENSEM, Hæc habet Palatinum, & Castell. tres { *Ravensem,* *Sochacioviensem,* *Gostinensem.*

Oppida præcipua sunt { *Rava,* ubi Collegium Soc. JESU. *Lovicium,* ubi arx Archiep. *Volboria,* *Gombinum,* *Sochaciovia,* *Gostininum,* *Squernevicia,* *Biala,* *Viasdum.*

8. Tor-

8. TERRAM VIELUNENSEM, Hæc in territoria dividitur { *Velunense*, *Ostressoviense*.

Oppidum præcipuum, *Boleslavecia* est.

Minorē. POLONIA MINOR, tam in longitud. quā latit. 50. fere Milliaria German. habet.

Illa tres habet Satrapias,

1. CRACOVIENSEM, hæc sub se continet 4. districtus, præcipua Urbs *Cracovia* est, ubi insignis arx. { *Cracoviensem*, sub quo 2. sūt territoria { *Xianzense*, *Prossoviense*. *Leloviensem*, *Biecensem*, *Sandecensem*.

Continet etiam tres Ducatus { *Osvecimensem*, *Zatoriensem*, *Severiensem*. & Comitatum *Scepusiensem*,

Reliqui omnes hujus Satrapiæ districtus 93. populationes, ut vocat Auctor, continet, præter pagos & villas. Arces & monasteria hic quam plurima sunt.

2. SENDOMIRIENSEM, hic in 8. territoria dividitur { *Sendomiriense*, *Radomense*, *Stenzicense*, *Corcinense*, *Visliciense*, *Chercinense*, *Opocinense*, *Pilsnense*.

Habet 9. Senatores, ad Consilium Reipub. spectantes { *Palatinum*, *Castellanū Sendomiriensē*, *Visliciensem*, *Radomiensem*, *Zavichostensem*, *Zarnoviensem*, *Malogostensem*, *Polanecensem*, *Checkoviensem*.

- 3. Minor Polon. Pars est
  - LUBLINENSIS SATRAPIA, cui adjuncta est terra *Lucoviensis*, duos habet tantum Regni Senatores
    - *Palatinum*, & *Lublinensem Castellanum.*
  - Urbes ejus sunt
    - *Cazimiria,* *Opolia,* *Curovia,* *Crasnicia,*
    - *Levartovia,* *Urzendovia,* *Lenczna.*

LITHUANIA.

- Ea dividitur in hos tres Palatinatus,
  - VILNENSEM, habet Urbem
    - *Vilnam*, ubi celebre Collegium.
  - Reliqua sunt
    - *Lida*, *Osmiana.*
  - TROCENSEM, hæc tantum habet
    - *Palatinum,* & *Castellanum.*
    - Urbes ejus sunt
      - *Trocensis,* Civit.
      - *Grodna*, ubi elegans arx.
  - BRESCIANENSEM, ejus oppida sunt
    - *Camenecia,* *Cobrinia,* *Janovia,* *Voinia,*
    - *Rososia,* *Vlodava,* *Biala*, ubi habent Duces Radzivilli palatium.

RUSSIA.

Hæc, prout Regi Polon. paret, extenditur longitudine per 200. plus minus Milliar. latitud. per 120.

- Hæc dividitur in Russiam
  - *Albam,* quæ ad magnum Ducat. Lithuan. pertinet.
  - *Rubram,* quæ propr. *Roxolania* vocatur & ad Polon. spectat.

RUSSIA RUBRA.

Hæc in ſe VII. complectitur Satrapias

- 1. Ruſſiæ PALATINATUM ubi Senatores
  - Archiepiſcop. Leopolienſis,
  - Epiſcop. Præmislienſ. & Kiovienſ.
  - Palat. Ruſſ.
  - 4. Caſtellani
    - *Leopolienſis*, *Præmislienſ.* *Halicienſ.* *Sanocenſ.*
    - Sub his totidem etiam ſunt Diſtrictus
      - 1. Diſtrictus *Leopolienſ.* Oppida ſunt præcipua:
        - *Leopolis*, *Gliniani*, *Zloczovia*, *Zborovia*, *Grodecia*, *Komarna*, *Zolkvia.*
      - 2. *Præmislienſ.* ubi oppid.
        - *Præmislia* cum arce, *Samboria*, *Fulſtinia*, *Dombromilia*, *Viſnia*, *Zidaczovia.*
        - *Moſciska.* *Dubiecia* *Canczuga*, *Prævorſcia*, *Jaroſlavia.*
      - 3. *Halicienſ.* oppida habet
        - *Haliciam*, *Sniatinum*, *Buczaviam*, *Podhajeciam*, *Brezanum*, Civit.

4. *Sa-*

- 4. *Sanocensis*, ubi oppida
  - *Brozovia*,
  - *Rimanovia*,
  - *Dinovia*,
  - *Lesko*.

2. PODOLIÆ, dividitur in tria Territoria
   - 1. *Camenecense*, ubi Urbs *Camenecia*.
   - 2. *Trembouliense*, ubi *Tremboula*.
   - 3. *Laticzoviense*, ubi *Laticzovia*.
   - Oppida reliqua sunt
     - *Czartcovia*, *Janovia*,
     - *Zincovia*, *Miedzibozia*,
     - *Jesupolis*, *Grodecia*,
     - *Jaclovecia*, *Satanovia*,
     - *Zvanecia*, *Tarnopolia*,
     - *Kitaigrodum*, *Dunaigrodum*,
     - &c.

3. BRASLAVIENSIS, Palatinat. est, ubi
   - *Braslavia*,
   - *Vinnicza*.

   Habet duos Senatores
   - *Palatinum*,
   - *Castellanum*.

   2. Districtus
   - *Vinnicensem*,
   - *Zitomiriensem*.

4. KIOVIENSIS, ubi
   - *Kiovia* ampla, & incolis frequens Urbs: hic Græci ritus in Religion. sunt, & multa quæ antiquitas commendat rudera.

   Oppida ejus præcipua sunt
   - *Caniovia*,
   - *Circassia*,
   - *Bohuslavia*,
   - *Pereslavia*,
   - *Bialocerqua*,
   - *Stepanovia*.

5. VOLINIÆ, Satrapia est divisa in 2. districtus: { *Gremenecensem*, *Luceoriensem*.

Tres habet Senatores { *Palatinum*, & *Castellanum* { *Volhyniæ*, *Episcopum Luceoriensem*.

Urbes ejus sunt { *Volodimiria*, *Rubesovia*, *Socalia*, *Czartoriscum*. *Olescum*, *Crilovicv*, cum arcibus bene multis. { *Brodi*, Oppid. *Cremenencia*, *Wisniloecia*, *Zaslavia*, *Constantinovia*, *Basilea Dubna*, *Ostrogium*, *Zbaravia*, &c.

6. Satrapia BELZENSIS, habet 2. Senatores { *Palatinum*, & *Castellanum* { *Belzensem*.

Dividitur in 4. territoria { *Belzense*, *Buscense*, *Grodlense*, *Grabovecense*. In quibus tot oppida, & pagi.

7. TERRA CHELMENSIS, ubi Urbs { *Chelma*, duos habet Episcopos { *Catholicum*, & *Russum*.

2. Senatores { *Episcopum*, & *Castellanum* { *Chelmens*.

Oppi-

- Oppida ejus reliqua sunt
  - *Rozana,*
  - *Vlodavia,*
  - *Crasnostavia.*
  - In hujꝯ vicinia Urbs *Zamoscium* à Zamoscio exstructa est, ubi Academia.
  - *Scebresinum,*
  - *Turobinum,*
  - *Tamogrodia,*
  - *Tomasovia,*
  - *Ctesovia,* &c.

RUSSIA ALBA.

Ideo ita dicta, quod nivibus campi illius cooperti sint & feras, ut ursos, lupos, vulpes aliaque animalia alba producat.

- Russia vero hæc dividitur in 6. Palatinatus sive Satrapias.
  - 1. Est NOVOGRODENSIS, divisa in duos districtus,
    - *Novogrodensem,*
    - *Slonimensem.*
    - ubi oppida
      - *Novogrodkū,*
        - *Mysza,*
        - *Lachovizia,*
        - *Nesuizia,*
        - *Sluckum.*
      - *Slonimum,*
      - *Rozana,*
      - *Selecia,*
  - 2. MSCISLAVIENSIS, divisa in 2. districtus,
    - *Mscislaviensem,*
    - *Modzirensem.*
    - & more cæterarum Satrapiarum duos habet Senatores,
      - *Palatinum,* & *Castellanum*
        - *Mscislaviens.*
    - Oppida ejꝯ præcipua numerantur
      - *Cleckum,*
      - *Ouruckum,*
      - *Homlia,*
      - *Criczovia,*
      - *Ostrskum,*
      - *Mscislavia,*
      - *Modziria.*
  - 3. VITEBSCENSIS, dividitur in duos districtus,
    - *Vitebscensem,* ubi urbs *Mobilovia* est.
    - *Braslaviensem.*

4. MINCENSIS, cui adjunctum est *Borisoviense* territorium.

Oppida sunt
- *Minscum*,
- *Barisovia*,
- *Toloczinum*,
- *Smolniany*,
- *Coidanovia*,
- *Turkum*.

5. POLOCENSIS Satrapia, ubi
- *Poloczum*, *Usujatum*, civitas cum arce *Starticia*,
- *Velisia*,
- *Sclovia*,
- *Bychvoia*.

6. SMOLENSCENSIS, complectitur
- *Ducatum Severiensem*,
- *Terram Czernichoviensem*, ubi utraque 70. arces continet.
- *Districtum Orsanensem*.

Oppida habet
- *Smolenscum*,
- *Dembrounam*,
- *Orczam*.

MASOVIA.

Hæc quasi in meditullio Poloniæ sita

4 Satrapiis distinguitur:
- *Plocensi* Palatinatu, qui habet 4. territoria,
  - *Plocense*,
  - *Zaucrense*,
  - *Mlavense*,
  - *Stenense*.
  - habet Senatores 5.
    - Episcop. *Plocens.*
    - Palat. *Razianzens.*
    - Castell. *Siepercens.*
- *Podlachica*,
- *Masovia Palatinatu*,
- *Terra Dobrinensi*.

Ulti-

Ultima in tria territoria dividitur { *Dobrinense*, ubi *Skompe*, oppid. *Ripinense*, *Libnense*.

Tres habet Senatores { *Dobrinensem*, *Ripinensem*, *Seonuensem*. } *Castellanos*.

Masovia 7. habet Castellanos, { *Cyrnensem*, *Vilnensem*, *Varsoviensem*, *Visegradiensem*, *Zacrocimensem*, *Ciechanoviensem*, *Livensem*.

Unum tantum Palatinum general.

Dividitur in 12. territoria { *Cyrnense*, *Visnense*, *Zembroviense*, *Varsoviense*, *Runense*, *Vissegrodiense*, *Zacrocinense*, *Ciechanoviense*, *Lomzēse*, *Livense*, *Rozanense*, *Macoviense*.

Oppida Masoviæ sunt, præter capita territoriorum, { *Pultovia*, *Minscum*, *Varca*, *Vengrovia*, *Garvolinia*, *Brocum*, *Czerniensceum*, *Viscovia*, *Scroicza*, *Lomza*, *Stanislavovia*.

PODLACHIA, ultima Provinciæ Masoviticæ Satrapia duos tantum Senatores habet { *Palatinum*, & *Castellanum* } { *Podlachiæ*.

Dividitur in tres districtus { *Drogiczynensem*, *Mielnicensem*, *Bielscensem*. Hæc etiam tria sunt præcipua oppida.

Reliqua oppida sunt { *Holovacze*, *Sarasia*, *Visokie*, *Knisinum*, *Ticotinum*.

SAMOGITIA.

Hæc nullam habet Satrapiam, sed præfecturas permultas, summusque ejus Toparcha, sive Capitaneus Regni, locum in Senatu Regni cum Episcopo & Castellano habet.

DE INSULIS EUROPÆ in Oceano.

Insulæ, quæ in Europa spectantur, sunt vel in

- Oceano Occidentali, ubi
  - ANGLIA, divisa in *Loëgriam*, quæ vel Superior, cujus Provinciæ sunt
    - 1. NORTHUMBRIA, cujus loca insigniora
      - *Barwÿck*,
      - *Newcastle*.
    - 2. CUMBERLANDIA, vel Cumbria, ubi
      - *Carlile*,
      - *Keswicke*,
      - *Wirkintō*,
      - *Bulnesse*,
      - *Perith*.
    - 3. DUNELMENSIS Episcopatus, ubi sunt,
      - *Duresme*, sive *Dunelmum*,
      - *Derlingtō*,
      - *Stāderope*,
      - *Hartlepole*.
- In Mari Balthico.
- In Mari Mediterraneo.

Anglia fines habet à Septentrione Scotiam, ab ortu Belgiū, & Galliæ partē per Oceanum Germanicum & Britannicū separatam; à meridie Oceano Britannico, ab occidente Hybernico clauditur.

4. *West-*

4. *Westmorlandia*, in qua oppidum primarium { *Aballada*, hodie *Apelby*, *Kandale*, lanificio clara.

5. LANCASTRIA, in qua { *Lancaster*, *Manchester*, *Ormeskirke*.

6. CESTRIA, ubi sunt { *Chester*, sive *Westchester*, *Finborrow*, *Condate*, hodie *Congleton*.

7. SALOPIA, cui subsunt { *Shrewsbury*, *Bishops Castle*, *Ludlow*, *Bridgnorth*, *Newcastle*, { *Skipton*, *Holgot*, *Routon*.

8. EBORACUM, in quo { *Yorck*, *Doncaster*, *Kingston*, & alia.

9. LINCOLNIA, ubi { *Lincolne*, *Stanford*, *Grantham*, *Ancaster*, *Spalding*, *Buston*.

10. NOTINGHAMIA, ubi { *Nottingham*, *Shirewood*, *Suthwel*, *Newarke*, { *Mansfeld*, *Blith*, *Soroby*, *Worckensop*, &c.

11. DARBIA, ubi { *Darbey*, *S. Diacre*, *Workeswort*, *Bakewel*.

12. Staffordia, in qua { *Stafford, Lichfeldia, Burton, Vicester, Stone,* { *Drayton, Bassett, Tameworth, Vulfrunshampton, Theotenhall, VVeadesbirigh,* &c.

13. Leicestria, in qua { *Leicester, Longhborrow, Lutterworth, Hinckley, Bosworth,* &c.

14. Rutlandia, ubi { *Uppingham, Okehamia.*

15. Warwicum, in quo { *Warwicke, Leamington, Vchindon, Harbury, Manchester,* { *Coventry, Stradford.*

16. Wigornia, vulgo Worcestershire, ubi { *VVorcester, Eovesham,* { *Bromesgrave, Durtwich.*

Laegria inferior in Oceanum Bri- { 1. Nortfolcia, in qua { *Thetford, Norwich, Yarmouth, Aschelthorp, Dis.* { *Schetton, Skulton, Attleburgh, Wamburne, Lyne, Swaffham,* { *Nort Elmehan, Dereham, Wimondhã, Jeborrow,* & alia quæ numerum XXVII. faciunt.

tan-

tan-nicū pro-cur-rit, ejus Pro-vin-ciæ sunt

2. SUFFOLCIA, ubi sunt: *Sudbury*, *Ixning*, *S. Edmunsbury*, *Bretenham*, *Hadley*, *Ipswich*, *Debenhamia*, *Oreford*, &c.

3. ESSEXIA, in qua: *Maldon*, (olim *Camalodunum*) *Colchester*, *Leiton*, *Beamsteou*, *Leeg*, *Rochford*, *Angre*, *Raleg*, *Dummow*, *Plaissy*, *Chelmerford*, *Ithanchester*, *Earles*, *Colne*, *Barklow*, *Walden*, &c.

4. MIDLESEXIA, in qua reliqua sunt: *Londinum*, totius Britanniæ compendium. *Uxbridge*, *Draiton*, *Stanes*, *Radeliff*, &c.

5. CANTIUM, vulgo *Kent*. cujus primaria Urbs *Cantuaria*, (Canterbury) Archiep. (sedes. reliqua sunt *Dovern*, *Hith*, *Rumney*, *Sandwich*, *Gravesend*, *Rochester*, *Reptacester*, &c.

6. SURRIA, in qua oppida *Godelminge*, *Ockley*, *Effingham*, *Kingstone*, *Merton*, *Croydon*, *Beddington*, *Wimbledon*, *Wandleswort*, *TheBourrough*, vel *Southworcke*.

7. SUTHSEXIA, cujus oppida *Chicester*, *Arundel*, *Lewes*, *Winchelsey*, &c.

8. Sou-

8. SOUTHANTONIA, in qua	*Southhamton*, *Wintonia*, sive *Wintchester*, *Ringwood*, *Christ Church*,	*Whorwell*, *Andover*, *Rumsey*, *Portsmouth*, *Cingsclare*, *Odiam*, *Silcester*.
9. DORCESTRIA, quæ continet	*Dorchester*, *Birt-Port*, *Lime*, *Weymouth*, *Poole*,	*Warhaw*, *Shiburn*, *Sturminster*, *Winburne*, &c.
10. DEVONIA, vulgò Denshire, in qua	*Excester*, *Plimmouth*, ubi Portus celebris, Francisci Draci Patria. *Lidston*.	*Plimpton*, *Modbery*, *Dermouth*, *Exminstes*, &c.
11. CORNUBIA, quæ & *Cornwallia* dicitur, ejus oppida dicuntur	*Heilston*, *Peryn*, *Arvenak*, *Truro*, *Grampound*, *Fowy*, *Lestuthiel*, *Leskerd*, *Bodman*, *Saltashe*,	*S. Jees*, *S. Colombs*, *Padstow*, *Stow*, *Straton*, *Tamerton*, *Lanstuphadon*, *Faulmouth*, portus celebris.
12. SOMERSETUS, in quo	*Bristolia*, *VVelles*, *Bathe*, ob aquas calidas.	
13. WILTONIA, in qua	*VVilton*, *Malmesbury*, *Crecklade*, *Calne*,	*Chippenham*, *Trubrighd*, *Sarisbury*, *Marleborow*.

14. BERCERIA, vulgò *Barckshire*, in qua
- *Farendon*,
- *Abbendonia*,
- *VVantage*,
- *VVallingford*,
- *Hogerford*,
- *VVidehay*,
- *Newbury*,
- *Reading*,
- *Bistleham*,
- *Maidenhead*,
- *VVindsoore*, &c.

15. GLOCESTRIA, in qua
- *Glocester*, ad Sabrinam fluv.
- *Tewkesbury*,
- *Deorhist*,
- *Campden*,
- *VVinchelscombe*,
- *Circhester*, &c.

16. OXONIUM, in qua
- *Oxford*, ubi Academia Collegiis XVI. & VIII. Aulis instructa.

Reliqua oppida
- *Blabac*,
- *Barford*,
- *Minsterlovell*,
- *VVhitney*,
- *VVoodstock*,
- *Bambury*,
- *Burcester*,
- *Tama*,
- *Dorchester*,
- *VVatlington*, &c.

17. BUCKING, à fagis, *Bücken*; in hac sunt
- *Buckingham*,
- *Marlow*,
- *Highwicham*,
- *Colbroke*,
- *Amirsham*,
- *Crendon*,
- *Stony*,
- *Statford*,
- *Oulney*,
- *Newport*,
- *Panell*.

18. HERTFORDIA, in qua
- *Hertford*,
- *VVatlingstreat*, (*Tacito* Verulamium) cujus loco hodie
- *S. Albans*, oppidum floret.
- *Roiston*,
- *Aschwell*,
- *Bishops Startford*, &c.

19. BE-

19. BEDEFORDIA, ubi sunt { *Bedford*, *Odil*, *Bletnesho*, *Eaton*, *Dunstable*, &c.

20. NORTHAMPTONIA, in qua { *Northamton*, *Brakeley*, *Dorcester*, *Grafton*, *Daventrey*, *VVedon*, *Higham*, *Oundale*, *Peterboro*, *VVelledon*, &c.

21. HUNTINGDONIA, ubi { *Huntinghdon*, *S. Jues*, *S. Needes*, *Cunnington*, &c.

22. CANTABRIGIA, in qua { *Cantabrigia*, ubi Academia XIV. Collegiorum.

Reliqua oppida sunt { *Roiston*, *Roch*, *Burwel*, *Elye*.

CAMBRIA, sive *VVallia*.

Hæc Provincia Primogenito Regis Angliæ paret, qui *VValliæ Princeps* dicitur, quemadmodum primogenitus in Gallia *Delphinus*.

CAM-

CAMBRIÆ Provinciæ sunt

Provincia	Oppida
1. PENBROCHIENSIS, in qua	*Pembrock*, *Tenby*, *Harfortwest*, *Mencvia*, sive S. Davids, & *Ortus Milfordhaven.*
2. CAERMARDENIA, Latin. *Maridunum*, ubi	*Caermarden*, *Kidwelly*, Novum & Vetus.
3. GLAMORGANIA, in qua	*Landaff*, *Gaerdiffe*, *Cowbridge*, *Neath*, *Sweynsey*, *Loghor.*
4. MONUMETHENSIS, ubi	*Monmuth*, *Chepstow*, *Abergevenny*, *Newport*, *Isca.*
5. HEREFORDIA, in qua	*Hareford*, *Lemster*, *Webleja*, *Ledbury*, *Rosse.*
6. RADNORIA, ubi	*Radnor.*
7. BRECHINIA, in qua	*Brecknock*, *Buelth*, *Hay Buelt.*
8. CARDIGANIA, (Ceretica) ubi	*Cardigan*, oppidum, *Aberistwith.*
9. MONTGOMERIA, in qua	*Montgomery*, *Lawwilling.*
10. MERIONITHIA, *Mervinia* latin, ubi	*Harlech*, castrum munitum. *Trarithmaur*, *Trait Bochã*, duo æstuaria majus & minus.
11. CAERNARVANIA, latin. *Snaudonia*: in qua	*Bangor.*

12. DEN-

12. DENBIGIA, ubi	*Denbigh*, *Ruthyn*.	Hæ omnes de Anglia dictæ Provinciæ donatæ sunt titulo Comitatus à Regibus, quos Shires appellant.
13. FLINTENSIS Ang. *Flintēshire*, in qua opp.	*St. Asaph*, *Flint*, *Ruthan*.	

Insulæ minores Angliæ adjacentes sunt V.

1. MONA (*Angls the yle of Man.*)

Jacet inter Boreales & Britanniæ partes: longitudo ejus est à Septentr. in meridiem XXX. latitudo quà maxima est, XV. quà minima, VIII. mill. Italic.

Oppidorum præcipuum est	*Russin*.
	Duglas, ubi portus commodus.
	Balacury, Episc. sedes.
	The Pyle,
	The Calf of Man, dicta Insula.

2. ANGLESIA, in mari Hibernico Angliæ proximior, & in ea Walliæ, ubi Comitatus *Caernavam*.

Primarium oppidū est	*Beaumarish*,
	Newburge,
	Aberfraw, cum promont. *Holyhead*, &c.

3. VECTA, sive *Vectis*, alias *Wight*, in Oceano Britannico sita prope Southamtoniam, longitudo ejus inter ortum & occas. XX. mill. pass. latitud. XII. est altero latere ad Boream, altero ad Austrum converso.

Oppida ejus celebriora sunt	*Newport*, *Brading*, *Newton*,	*Yarmouth*, *Sharpnode* Duo castella;	*VVorsley*, *Westcowe*, *Eastcowe*,	*Sandham* Castrū.

4. Est GARNESEY, Hæc Insula, ut & proxima Jersey, relatæ fuerunt olim ad Normanniam, ubi etiam earum situs est in Canali Anglico sive mari Britannico, intra Britanniam & Normandiam: oppidum habet, *S. Petri*.

5. Est JARSEI, in qua Castrum munitissimum *Montorguel*, impositum colli, habetque præfectum Universæ Insulæ jus dicentem. Hactenus de ANGLIA, sequitur SCOTIA. Cujus termini sunt à Sept. Oceanus Deucaledonius, & Orcades Insulæ, ab occasu mare Hibernicum & Hebrides Insulæ: à Meridie Tueda, Esca & Solweja fluvii cum monte Cediotâ; ab Ortu mare Germanicum. Longitudo ejus est à Meridie, ubi Promontorium The Mule, sive Galloway, Hiberniam versus, in Septentrionem ad Promontorium Dunsbyheat, versus Orcades, Mill. Germ. LXX. latitudo ab occasu promontor. Ardermouthead, prope Insulam Mulam; in ortum ad promontorium Buguban est Milliar. Germ. L. Dividit autem omnem Scotiam Grampius mons, ab occasu in ortum tendens, in duas partes, Septentrional. & Meridional.

SCOTIÆ SEPTENTR. sequentes sunt Provinciæ;

1. STRATHNAVERNIA, in qua aliquot castra versus Orcades jacent.
2. CATHNESIA, ubi promontorium { *Dunesbe*, *Girnogo*. }
& Castella ad mare Germanicum { *Catnes*, *Ackyrgill*. }
3. SUTHERLANDIA, in qua { *Dorno*, *Clyne*. } { Maritima oppida.

4. ROSSIA, ubi { *Tayn*, ad fluv. Tayn. *Tarbart*, &c.

5. MORAVIA, vulgò MURAY, ubi { *Elgin*, ad Loxiam fluv. *Spyne*, Castell. &c. *Nessum.*

6. LOQUUHABRIA, ubi *Kyntail.*

7. ABRENETHIA, nunc *Strathdee*, ubi { *Aberdon*, ubi Academ.

8. ANGUSIA, in qua *Brechin.*

SCOTIÆ MERIDIONALIS sequentes sunt Provinciæ:

1. PERTHIA, ubi *Dunckel.*

2. FIFA, in qua { *Fanum S. Andreæ*, *Cuprum*, *Abrenethium.*

3. STRIVILINGIA, in qua { *Sterling*, *Dunblain.*

4. CUNINGHAMIA, in qua { *Yrwen*, *Ayr.*

5. CLIDESDALIA, ubi { *Glasquo*, *Lanryck*, *Hamitton.*

6. GALLOVIDIA, in qua { *Promontorium Scotiæ extremum*, *Galloway.*

7. LAUDONIA, ubi { *Edijnburgum*, sedes Regia Regniq; caput, *Dunbar*, &c.

8. MARCIA, in qua { *Bervicum*, maritimum oppid. *Howijn*, Castrum, *Kelso*, &c.

Insu-

Insulæ, quæ SCOTIÆ adjacent, sunt { *Hebrides*, & *Orcades*.

Hebrides in mari Deucaledonio ad Scotiam Occidentalem sunt sitæ, quarum numerus est XLIV. è quibus præcipuæ sunt { *Levissa*, *Eusta*, *Skye*, *Mula*, *Ila*.

Orcades (vulgò *Orkney*) numerantur XXX. & amplius, quarum caput *Pomona* est, in qua *Kirkwal*.

Hæ sitæ sunt ad Septentrionalem Scotiæ plagam, è quibus serpentes & venenata animalia natura ejecit. Incolæ Lingua Gothica utuntur, quia Gothi has olim tenuerunt, fueruntque antiquitus pars Norwegiæ Regni, ad quod etiamnum pertinent. Manetque jus Daniæ Regi in illas terras.

Ordo poscit HIBERNIAM, sive *Irelandiam*,

Hæc undique clauditur Oceano, & ab ortu Angliæ Scotiæque parti obversa est. Longitudinem maximam habet Mill. Germ. LX. latitudinem autem XXX.

Provinciæ ejus sunt {

1. ULTONIA, sive *Ulster*, in qua oppid. primar. { *Armagh*, sedes Archiep. & *Deun*.

Dividitur aliàs Ultonia in {

Citeriorem, quæ tres habet Comitatus { *Louth*, *Down*, *Antrimme*.

Ulteriorem, quæ 7. { *Monahon*, *Teroen*, *Armagh*, *Colrane*, { *Donegall*, *Fermanagh*, & *Cavan*.

2. CONNACHIA, quæ distribuitur in 6. Comitatus { *Clariæ*, *Letrimmæ*, *Galwejæ*, *Resecomin*, *Majo*, *Sligo*. { Urbes primariæ sunt { *Galwey*, *Clare*.

3. LAGENIA, (Angl. *Leinster*.) in qua primaria Urbs est { *Dublinia*, Regni Metropol. *Wexford*,

4. MOMONIA, (Anglicè *Munster*) ubi est { *Waterfordia*, *Limmiricum*, *Crocagia*, Angl. Korkekinsalia, *Rossia*, *Lismoria*, *Clonmella*, *Cassel*.

Hucusque Insulæ in Oceano Occidentali, sequuntur Insulæ in Oceano Septentrional. sive hyperboreo, quæ sunt

1. ISLANDIA, à perpetua glacie nomen obtinet, alias & *Snelandia*, poëtis *Thule*. { Islandiæ longitudo fertur CXLIV. latitudo LXV. Milliar. Germ. Dividitur secundum mundi IV. Cardines in Oriental. Merid. Occidental. & Septentrional. Urbes præcipuæ sunt { *Harlar*, *Skalholt*, Mons *Hecla*.

2. GROENLANDIA, Insula magna, sed adhuc magnam partem incognita.

3. FRISLANDIA, à Merid. Groenlandiæ opposita, nomen ab intenso frigore habet. Incolæ piscaturâ rem faciunt.

4. FARRÆ Insulæ, numero VII. præcipuum oppid. est *Farre*.

5. SCETLANDIÆ Insulæ sive Hetlandiæ, quæ Regi Daniæ absolutissimo jure subjectæ sunt. 6. No-

6. NOVA ZEMBLA, Insula sub gradu LXXVI. altitudinis, inclementissimi aëris, frigorisque intensissimi, vacua hominibus & campis, ursis plena & carnivoris bestiis; de quo Navigationes Batavorum satis superque testantur, &c.

De Insulis in Mari Baltico.

In Mari Baltico Daniæ Regnum est, constans partim ex Insulis, partim ex Peninsulis.

Regnum DANIÆ undique mari alluitur, nisi quod ab ortu æstivo Sueciam, ab occasu æstivo Norwegiam, à Meridie Germaniam attingat.

Peninsulæ duæ sunt { 1. Oriental. *Scandia*, quæ consideratur in { Conterminis, Provinciis, Insulis. 2. Occident. *Iutia* sive *Iutlandia*.

Scandia, quæ & *Scandinavia*, alias *Schonen* & *Scania* dicitur, ut & *Schön Dania*, quasi bella, à Septentr. Norwegiam & Sueciam attingit: alias à mari alluitur, & per Oresundam, tam à Germania, quam à Schialandia sive Zeelandia dirimitur. Longitudinis est XVIII. latitud. XII. Milliar. Germ. à Promontorio Scaniæ, cui nomen *Valsterboem*, ad oppidum *Engelholm*, Halland. vicinum. Hujus primaria Urbs est,

{ 1. *Lundia* (Lund) ubi tria videntur { Crypta subterranea, cui chorus superstructus. Horologium. Altare magnæ fabricæ.

2. *Coronia* (*Lands-Croone*,) Civitas maritima cum arce à Christ. III. exstructa.

3. *Malmogia* (Danicè Malmoe,) exteris Elleboge.

4. *Helsingoburgum* (*Elsenborg*,) cum arce in excelso monte.

Conterminas habet Provincias { *Hallandiam*, & *Blekingiam*. }

Hallandia, à Sept. habet Norwegiam, ab occasu sinum Codanum, à meridie Scaniam, ad Ortum Gothiæ partem. Longitudo ejus se extendit à promontorio Kol (indigenis dictum Hallands Ars) ad arcem fere *Elsborg*, sub Suecis, Milliar. Germ. XVI. ad littus.

HALLANDIÆ urbes maritimæ sunt:
- *Laholmia* (vulgo *Laholm*)
- *Helmstet*, quam Christianus IV. munivit.
- *Valckenborg*, ad fluv. ejusdem nom.
- *Warburgum* (*Waersberghen*) munitum cum arce oppidum.

Præter has Civitates habet portum *Consbacensem* & oppidum *Consback*: reliqua ad *Monstersundam* sunt, *Ulymenes*, *Gosewaer*, &c.

BLEKINGIA, Sconiâ, Succiâ & mari Baltico circumdata,

præcipua habet oppida:
- *Drelborg*,
- *Ustede*,
- *Sandhamer*,
- *Christianstadt*, à Rege Christ. IV. conditam,
- *Ahusium* (Ahuys.)
- *Slesborg*,
- *Elenholm*,
- *Rottenbuy*,
- & *Christianopolin*, à Rege Christ. IV. contra Suecorum Calmariam non diu extructam.

Insulæ quæ ad Scandinaviam, sunt

1. BORNHOLMIA, cujus longitudo IV. latit. 2. mill. Germ. est. Ejus oppida sunt
   - *Nex*, ad ortum.
   - *Rattenby*, ad occasum.
   - *Suaneke*,

   Insula dives pecore. Arces 2. *Sandvicum*, *Hamershusium*.

2. GOTLANDIA (vulgò *Gutland*) longitudo ejus est XIIX. latitudo V. Mill. Urbes ejus sunt
   - *Visbuy*,
   - *Westergarru*,
   - & alii portus.

2. Osi-

3. OSILIA, vulgò *Oesel*, adjuncta Livoniæ finibus. Longitudo ejus est XIV. latitud. VII. Mill. Paruit tota Regno Daniæ, sed post in Tractatibus pacis, Ann. 1645. inter Regem Daniæ & Sueciæ habitis, Succis à Daniæ Reg. permissa est, Dominumque jam Magnum Comitem de la Garde, Regni Sueciæ Thesaurarium agnovit.

Ibi oppida sunt:
- *Oesel*, versus occas.
- *Arensburg*, vers. ort.
- *Sonneburg*, vers. Septentr. sita.

Occidentalis peninsula Daniæ est *Jutia* sive *Jutlandia*; dicitur etiam *Cimbrica Chersonesus*.

JUTIA ab Occid. & Septentr. mari Germanico, ab ortu Fioniâ in parte, & mari Baltico, á Meridie Eidera fluvio terminatur. Longitudo à promontorio Schagen, Holsatiam versus, est LIII. latitudo XX. Milliar. German.

Peninsula hæc dividitur in:
- *Septentrional.* quæ 4. habet jurisdictiones secundum Episcopatus divisas,
  - *Ripensem*,
  - *Arhusiensem*,
  - *Viburgensem*,
  - *Alburgensem*.
- *Meridional.*

RIPENSIS Diœcesis habet:
- 1. RIPAM, metropolin, ubi Castellũ munitũ: non longe inde absunt Insulæ
  - *Manu*, *Fanu*, *Rem*,
  - *Silt*, *Foren*, *Ameren*.
- In hac Diœcesi Arces Regiæ X. nobilium C. Parochiæ agrariæ CCLXXXII. numerantur.

2. *Coldingam*, cum arce Arnsburgh.
3. *Welam*, ad mare Balticum.
4. *Wardam*,
5. *Ringcopiam*,
6. Oppidum *Halsterbroam*,
7. *Lemwigam*.

ARHUSIENSIS Dioeceseos caput est
1. *Arhusium*, mari Baltico adjacens, prope habens Insulam *Samsoe*. In hac Dioecesi arces v. parochiæ agrariæ CCCIV. & Civitates VII. numerantur.
2. *Horsnesium*, vulgò *Horsens*.
3. *Randrusium*, sive *Randersen*.
4. *Ebeltud*,
5. *Grimstadium*,
6. *Hobroa*, vulgò *Orunthuy*.
7. *Mariagrum*, sive *Mariaker*.

Insulæ ad hanc Dioecesin pertinentes sunt: Præter has insulas splendet ArxRegia cum Monasterio Emcloster
1. *Samsoe*, quæ 5. parochias habet.
2. *Hielmia* major sive *Grotholm*.
3. *Thuna*, sive Tons.
4. *Melsa*,
5. *Ramsoa*,
6. *Endelavia*.
7. *Hiarnoa*,
8. *Kidtholmia*,
9. *Jordholmia*,
10. *In Horsensi* sinu sunt *Aroa*,
11. *Gernoa*,
12. *Worsia*.

VIBURGENSIS, Dioecesis, cujus caput
Viburgen, Hic sedes est Episcopi tribunalque triumvirorum, qui in hac Dioecesi Jus integrum annum dicunt in caussis Civilibus & Criminalibus: longitudo hujus tractus ab ortu in occasum XII. Mill. Germ. est, continetq; tres Civitates & arces, & parœcias agrarias 218. reliqua sunt *Nibe*, *Scheve*.

Ad

Ad hanc Diœc. refertur peninsula { *Sallingia*, Insula *Lessoa* in mari Baltico. *Fafferland*, inter Thyam & Sallingiam. *Nidingum*, *Haselina*, *Anholta*, (Anout.)

ALBURGENSIS Diœces. ubi 6. oppida { *Alburgum*, caput. *Vensyssel*, ad amnen Ry-aa. *Vensilia*, *Seby*, *Horring*, ad mare Germ. *Scaga* promontorium.

Insulæ huic tractui annumerantur { *Grijsholm*, *Hertzholm*, *Tijdsholm*, &c.

Sequitur *Hanherret*, tractus, cujus longitudo v. latitudo duo habet Milliar. Germ.

Tertius tractus est Thya, ubi unicum oppidum { *Thysted*, *Orum*, una arx. *Westerwijck*, unum cœnobium.

Insulæ ad hanc Diœcesin referuntur quæ sequuntur numero 8. Huic Insul. accedit Aggero Insula alia { 1. *Hansholmia*, in lacu Lymico, 2. *Ostholmia*, 3. *Jegena*, 4. *Livolandia*, 5. *Egholmia*, 6. *Bodumna*, 7. *Morsungia*, cujus longitudo 4. Mill. Germ. latit. 2. in hac oppid. *Nikiobing*. 8. *Syrholmia*, cui adjacet { *Othesunda*, fretum, ubi *Olby*.

Præter hos tractus adhuc alii sunt, qui ab auctoribus non dicuntur. Hactenus de Septentrional. Jutia, sequitur Meridional. sive Sutjutland. Longitudo ejus

ab Eidera fluvio oppidoque Rensburgo ad Coldingam oppid. Milliar. Germ. censetur XVIII. latitud. alibi VI. alibi VIII.

Oppida ejꝯ præcipua sunt
- 1. *Slesvicum*, ad fluv. *Sliam*; non procul inde abest *Gottorp.* arx Ducal.
- 2. *Eckelsurtũ*, in peninsula, ubi portus oportunus.
- 3. *Flensburgum*, ad sinum Baltici maris, qui Flenus dicitur.

  Ex sinu Flensburgensi egressis Insula *Alsa* occurrit, in qua arx magnifica *Sunderburgum*, cum oppido ejusd. nomin. Ducis Holsat. in Sunderburg. sedes.

  Sunt præterea in ea: *Norburgum*, *Glucksburgum*, Ducum Domicilia. *Osterholtum*, *Holla*, *Gamelgarda*.

  Insula hæc 4. tantum habet Milliar. longit. 2. latitud.
- 4. *Haderslebia*, ibi Arx. *Hansburg*.
- 5. *Huysemum*, ad mare Occid. hic inter Huysemum & Tondariũ interjac.
- 6. *Apenroa*, (Apenrade.)

  Strandfrisii, antiqui cultus Frisiorum tenaces, Vicos habent: *Brestedam*, *Langehorn*, *Borlũ*.
- 7. *Tonninga*, non procul ab ostio Eideræ.
- 8. *Tondarium*, majus & minus.

Tantum de Peninsulis Daniæ: jam sequuntur INSULÆ, quæ sunt
- *Selandia*, quæ amœnissima & opulentiss.
- *Fionia*.

In

In SELANDIA 1. *Hafnia* primas tenet, sita ad orientem Insulæ plagam, quam mare Balticum alluit: hic Regium Domicilium, Academia, Armamentarium. Huic subjungitur novum oppidum *Christians-Haven*; ex hoc occurrit *Amagria* (Amagh.)

2. *Roschildia*, Civitas ad ampliss. maris sinum (*Roskildtsiourd*) sita; ubi Mausolea Regnum.

3. *Helsingora*, (*Elseneur*,) ad fretum Oresundæ. Hic naves demissis velis & anchoris Regi telonium solvunt. Huic contigua arx est *Croneburgum*, erecta opere mirabili: tertio hinc lapide distat eminentissima arx *Frederischsburgum*, in qua multa memorabilia.

4. *Coagium* (*Coege*.)

5. *Ringstadium* (*Ringstede*) ubi tribunal.

6. *Nicopia*, frumento florens oppidum.

7. *Holbeca*, ad sinum maris, celebris mercatura.

8. *Slagosa*, (Slagels,) non procul hinc *Anderschow*, Regium domicilium.

9 *Corsora*, (*Corsor*.)

10. *Schelsora*,

11. *Nestweda*.

12. *Prestoa*, oppidum sinu maris pene undiq; cinctũ.

13. *Callenburgum*, oppidum cum arce Regia.

14. *Slangendorpium*.

Præter Civitates etiam arces & oppida sunt: *Sora*, Academ. Reg. à Friderico II. instit. *Schoncloster*, (Herlelfsholmia.)

Insulæ ad Seelandiam præter Amagriam etiam *Huena*, *Mona*, referuntur.

Mona

Mona (Mœnesland) in mari Baltico candidis è creta montibꝰ in Oceanũ eminet, { arce Regia *Elmelāda*, *Stega* oppido } clara.

Huena (Ween,) inter Helsingöram & Hafniam sita, cujus circuitus duo ſfere habet Mill. Germ. latitud. non ſupra ſeſquimil. In hac exſtruxit Tycho Brahe arcem *Uraniburgum*. Hic memorantur memorabilia, Coryletum avellanarum feraciſſimum, quarum tamen nulla unquam carioſa fuit inventa. 2. Glires nullos invenies. 3. Fons dulcis nulla glacie obducitur.

Fionia reſtat, cujus longitudo ab ortu in occaſ. eſt X. Mill. Germ. latitud. 8. Inſula læta agris.

Civitates habet quarum {
1. *Ottonia*, (Ottenſehe) Urbs Epiſcop. in qua Chriſtiernus Rex II. captivitate detentus.
2. *Neoburgum*, (*Nyburg*.) Hic arx Regia.
3. *Sueneburgum*,) *Swÿnburg*.)
4. *Cartemunda*,
5. *Woburgum*, (*Voborg*.)
6. *Aſneſum*, (*Aſcens*.)
7. *Bounſonia*, (*Bowens*.)
8. *Middelfurtum*, (*Midlfar*.)
}

Reliqua ſunt { *Neuburg*, *Hagenſchona*, } { *Eſchenburgum*, *Rugardia*. }

Inſulæ Principales ad Epiſc. Fionenſem relatæ ſunt { *Langelandia*, *Lalandia*, *Falſtria*, } { *Taſſinga*, *Arria*. }

Langelandia longitud. eſt 7. mill. latitud. vix 2. in ea arx eſt *Trunekera*.

Lalandia longitud. eſt 8. latit. 5. in hac ſunt oppida {
Maſcow,
Saſcoping,
Aelholm,
Roobuy,
Maribo, cœnobium.
}

Fal-

Falstria, cujus Longitud. 4. latitud. 2. mill. est.

In hac oppida & arces Regiæ sũt { *Nikoping*, (Dan. Neapol. ob amœn.) *Stubbekoping*.

Tassinga, è regione *Swenoburgi*, angusta & unum mill. longa.

Arria (Arr) oblonga Insula & Venationib. clara, habet arcem & oppidum *Kopingam*, & multa nobilium domicilia prædiaque.

De Insulis in mari Mediterraneo.

Hoc mare, secundum diversos situs, diversa sortitur nomina diciturq;

- *Mare Ibericum*, ubi Insulæ
  - *Ebusus*, (Yvisa)
  - *Majorica*,
  - *Minorica*.
- *Ligusticũ*, ubi Insul.
  - 1. *Sardinia*, cuj9 præcip. urbes,
    - *Calaris*,
    - *Olbia*,
    - *Sassaris*.
  - paret Hispano.
  - 2. *Corsica*, cuj9 prӕc. loca
    - *Nebbio*,
    - *Balagna*,
    - *Niolo*,
    - *Sagona*,
    - *Genarca*,
    - *Antisano*,
    - *S. Fiorenzo*, *Calvi*, *S. Bonifacio*, *Portus celebres*.
  - paret Reip. Genuens.
- *Tyrrhenum*, in quo est *Sicilia* cũ *Vulcaniæ* Ins. & *Melita* quæ dividitur in tres Region.
  - 1. *Vallẽ Demonæ* (*Val de Demona*) hæc habet
    - *Messinam*,
    - *Catanam*, ubi Acad. Ætnæ vicina,
    - *Tauromínium*,
    - *Leontium*,
    - *Milazzo*.
  - 2. *Vallem Noto*, (*Val de Noto*,)
  - 3. *Vallem Mazaræ* (*Val de Mazara*.)

Si-

Sicilia ab Italia Siculi maris freto avulsa est. Nomina ejus, & quibus paruerit, vid. apud Golnitz. l.2.p.226.

Adriaticũ & Ægeum

In *Valle Noti* sunt *Syracusæ*, *Camarana*, *Agrigentum* (Gergenti.)

Vallis Mazaræ habet *Marzellam*, *Mazaram*, *Drepanum*, *Palermo* (*Panormus* olim) ad mare Tyrrhenum.

Vulcaniæ Insulæ sunt 7. alias *Æoliæ*: *Melita*, hodie *Malta*, de qua scripserunt Munsterus, Megiserus, Cælius Sec. Curio.

In mari Adriatico sive Jonio tres præcipuæ occurrunt Insulæ,

1. *Corcyra*, hodie *Corfu*, urbem habet *Corfu*, paret Venetis.
2. *Cephalonia*, ejus Urbs *Cephalonia*.
3. *Zazynthus*, (*Zante*) ejus oppidum *Zante*.
4. *Creta*, hodie *Candia*: Urbes ejus sunt præcipuæ *Candia*, *Sittia*, *Retimo*, *Canea*.
5. *Cyclades*, inter illas autem extrema ab ortu recensetur *Rhodus*, cujus Urbs *Rhodus*, olim *Ophiusa* dicta.
   à meridie, *Scarpanto*, olim *Carpathus*.
   ab occasu, *Cerigo*, olim *Cythera*.
   à Septentr. *Tenedos*, medium locum tenet.

In-

Infra Delum verſ. Merid. Nobiliores Inſulæ ſunt
- 1. *Paros*, hod. *Paro.*
- 2. *Naxus*, *Nicſia.*
- 3. Inferius *Polycandro.*
- 4. *Sicandro.*
- 5. *Latoa*, hod. *Christiana.*

Delos, quibusdam *Orthigia*, hodie *Sdille.*

Ex Tenedo ad lævam verſus hæ inſulæ occurrunt.
- *Lesbo*, (Mitilene.)
- *Chios*, (Shio.)
- *Samus.*
- *Nicaria*, (Icaria.)
- *Palmoſſa*, (Pathmus.)
- *Choa*, ſive *Cos*, aliàs *Merope*, hod. *Lango.*

Ex Tenedo verſus Occaſ. ſol. occurrit
- 1. *Lemnus*, hodie *Stalimene.*
- 2. *Scyrus*, ſive *Scyro.*
- 3. *Eubœa*, nunc *Negroponte.*
- 4. *Andros.*
- 5. *Engia*, olim *Ægina.*
- 6. *Coluri*, olim *Salamis.*
- 7. *Quimano.*
- 8. *Milo*, olim *Melos*, hæ primariæ ſunt Inſ.

Supra Delũ poſita eſt *Morone*, & *Titte*, fortiſſima duo Caſtella, & Chriſtian. Aſyla contra Turcam, ſicut eſt ſupra Lemnum ad ipſam Thraciam *Taſſus*, cui reſpondet è Regione *Samandrachi* & *Lembros.*

PLE-

PLENIOR DESCRIPTIO

ASIÆ,

Secundum M. S. exemplar German. Cl. Viri Nicol. Goldman Mathemat. quondam publicæ luci destinatum, nunc à nobis latinè redditum.

Descriptio Prima,

De ASIA in Genere.

EXPLICATA hactenus Europâ, trajicimus Danubium in Asiam. Siquidem ita Europa cum Asia connexa est, ut Scythæ, qui verè Asiaticus populus audiunt, Europam inhabitent, contra verò Sarmatæ, populus Europæus, longe lateque usque ad finem Asiæ diffusi sint. Hæc pars à primordio præcipua est habita, quæ primum humanum genus pavit, & postmodum in alias emisit terras. Hic primum populi cohabitarunt, Civitates exstruxerunt, Sacris & bonis moribus operam dederunt. Hic etiam DEUS in carne manifestatus est, & ex hac plaga salus totius exivit mundi. Ferunt Asiam, à Nympha quadam Asia dicta, nomen accepisse, nimirum Oceani & Thetidos filia, à Jove genita; alii ab Asio, filio Mauri ex Lydia. ASIA contermina est à Septentr. Scythico Oceano, ab Ortu Oceano Occidentali, à Meridie mari Indico & Rubro; ab Occidente Arabico sinu, & isthmo inter illum, & magnum mare Mediterraneum. Tandem mari Mediterraneo,

neo, & finibus in Europa descriptis, mari *Phœnicio* & *Ægæo, Propontide, Ponto & Mæotide, fluviis Tanai & Oby*. Longitudo ejus maxima est cIↃ CCC. Latitudo cIↃ CCXX. Milliar.

Descriptio Secunda,

De Antiqua Divisione Asiæ.

OLim Asia in duas partes erat divisa, unde prima magna Asia, altera parva Asia dicta fuit. In magna Asia comprehensæ erant Regiones, quæ pone sequuntur:

- *Sarmatia Asiatica,*
- *Scythia Asiatica,*
- *Serica,*
- *Sina,*
- *India,*
- Insulæ apud Indiam.

In Continenti vero hæ fuerant:

- *Gedrosia,*
- *Carmania,*
- *Brangiana,*
- *Arachosia,*
- *Sogdiana,*
- *Paropamisis,*
- *Bactriana,*
- *Hyrcania,*
- *Margiana,*
- *Parthia,*
- *Persis,*
- *Susiana,*
- *Media,*
- *Albania,*
- *Iberia,*

- *Colchis,*
- *Armenia,*
- *Mesopotamia,*
- *Assyria,*
- *Babylonia,*
- *Arabia,*
- *Syria,*
- *Palæstina,*
- *Phœnicia,*
- *Cilicia,*
- *Cappadocia,*
- *Galatia, Pontus, Bithynia, Pamphylia, Lycia, & Insul. Cyprus.*

In minori Asia sunt

- *Phrygia,*
- *Mysia,*
- *Lydia,*
- *Caria,*
- *Aeolis,*
- *Doris,*
- & *Insula Rhodos.*

Descriptio Tertia,

De Nova Divisione.

HÆC terra ita tandem per magna bella distracta est, ut Principatus illius in quinque magna Regna coaluerint, quorum hic ordo est.

1. Est TARTARIA.
2. CHINA.
3. INDIA, cum adjacentibus Insulis.
4. PERSIA, vel terra Sophi.
5. REGNUM TURCICUM.

Hac vice Descriptiones Regionum hoc ordine tractabuntur. Exhibebimus *Tartariam desertam, Zagataicam Tartariam,* & *Turkestan; magni Chami Regnum, Tartariam Veterem,* tum *Chinam,* Terras apud *Chinam, Indiam,* Insulas juxta *Indiam* jacentes, *Regnum Persia, Arabia Palæstinam, Syriam, Armeniam,* & circum adjacentes Regiones, *Natoliam,* & tandem *Insul. Ciprum & Rhodum.* Quamvis vero ASIA Europam magnitudine superet, tractari tamen hæ longinquæ Regiones, magnæque, non nisi breviter poterunt, ideo quod remotiores, adeoque magis sint incognitæ.

Descriptio Quarta,

De SCYTHIA ASIATICA & SARMATIA.

IBi, ubi hæ terræ inveniuntur, olim se extendit *Scythia Asiatica* & *Asiatica Sarmatia.* Prima Provincia in Asia ultra *Tanain, Scythia* fuit: *Scythiæ Asiaticæ* fines erant, iidem versus occasum cum finibus Europæ, versus Septentr. *Scythicus* vel concretus Oceanus usque ad promontorium Tabin versus Ortum. Ab Ortu Oceanus, ab Ortu Eous dictus, & montes, jam *Aupatÿ & Casii dicti.* Inde olim à terra Serica jam Caray vocata, per montem Ottorocoram à Chinensibus separata

rata erat. Versus Meridiem sunt *montes Emodi*, per quos ab India abscinditur, & Alpes Sagdianæ & Opicæ, per quas à PERSIA separabatur, post, *mare Caspium*, & Hircanicum, dein mons *Caucasus*, unde ab *Albania*, & mons *Corax*, unde ab *Iberia* & *Colchide* segregabatur. Hæc terra totam hodiernam *Tartariam* comprehendit, separatâ terra *Cathay*, in qua populi *Seres* habitarunt. Separanda etiam ab illa est pars *Zagataja*, quæ hodie *Ocrage* dicitur, hanc incolebant *Sogdii*. Intra dictos fines inclusa est *Sarmatia Asiatica*, cum fluminibus *Danubio* & *Rha*, qui nunc *Wolga* audit cum *Hyrcanico* & *Pontico* maribus & montibus, *Corax* & *Caucasus* dictis. Jam ibi habitant *Srer' Castrici Tartari*. In hac parte multi à Cosmographis populi narrantur, sed præcipui erant *Turcæ*, qui nomen Turcico dederunt Imperio, cum belligeris fœminis *Amazonibus*. Vera *Scythia* in duas partes erat divisa. Pars versus occasum dicebatur *Scythia intra montem Imaum*. Pars vero Orientalis *Scythia extra Imaum*. In *Scythia intra montem Imaum* habitant *Saßones*, à quibus nonnulli *Saxones*, sed inconvenienter, deducunt. *Sacæ* erant gens magna, ubi jam *Turckestan* & *Tagalistan* est, ad fines Indiæ. Sub his continebatur nobilissima gens inter *Scythas*, *Massagetæ*. *Scythia*, *extra montem Imaum*, veteribus parum erat cognita.

Descriptio Quinta.

De Deserto TARTARIÆ.

NOstris temporibus TARTARIA Magna in 5. partes dividitur.

1. Est *Tartaria Deserta*,
2. *Zagataja Tartaria*,
3. *Regnum Turcestan*,

4. *Regnum magni Chami,*
5. *Tartaria Vetus.*

Tartaria deserta circumscripta flumine *Danubio, Wolga* & *Jazartis*, *Tartaricis* & *Sebigicis* alpibus, & monte *Imao*. Complectitur unam partem de Veteri *Asiatica Sarmatia*, & maximam partem *Scythiæ* intra montem *Imaum*. Hodie ista gens ibi habitans plus quam alii Tartari efferata est, horrida, crudelis, turpis moribus, omnium sub sole nationum effrænis. Terra illorum etiam inculta est, misera, maleque habitata. Incolæ dividuntur in catervas aut *Hordas*, quos inter præcipui sunt *Zavolhici* aut *Bulgarici*, *Casanici*, *Nosaigici*, *Tumici*, *Schibansbici*, *Cosacici*, *Astracanici*, qui olim singulare Regnum habuerunt; *Basvirdici*, quorum plerique ab Urbibus sua traxerunt nomina. Hi omnes incolæ, antea liberi populi fuerunt, sed hodie parent Magno *Duci Moscoviæ*, exceptâ Tumenica *Horda* quæ Magno *Chamo* subjecta est. Inter omnes *Zavolhica* omnium fuit maxima, unde aliæ suam trahunt originem; quapropter etiam illorum Dominator *Vluchan* magnus Dominus vel Cæsar dictus fuit. In REGNO ASTRACAN, Metropolis est *Astracan*, etiam *Citrachan* vocata, in exitu *Wolgæ* ad Caspium mare. Salutatur sæpius propter salis præparationem, & mercaturam celebrem, à magno mercatorum numero, ex *Moscovia*, *Turcia*, *Armenia*, *Persia*, exercitam. In deserto *Tartariæ* etiam *Czyrkassi* habitant, intra *Danubium* & *Wolgam* in *Sarmatia Asiatica*, & porro versus Oceanum in *Scythia*, intra montem *Imaum*, *Mecriti*, & *Samojedi*, quod significat populos, qui se ipsos devorant. In iisdem confiniis aliæ reperiuntur gentes, *Molgomsai* & *Badai*, qui tam Solem quam rubrum

pan-

pannum hasta elevatum, adorant. In littore dextri lateris ad fluvium *Oby*, fere in medio ejus longitudinis, magna Civitas sita est, incolis bene referta, nomen ejus *Grustina*, ubi commercia per merces *Moscovitarum* & *Tartarorum* admodum florent.

Descriptio Sexta.

De Tartaria Zagataja, & Regno Turkestan.

Z*Agataica Tartaria*, attingit desertum versus Septentr. melius culta gaudet glebâ, melioribus urbibus, & incolæ cultiorum sunt morum, & rectæ indolis. Limes illorum est versus Aquilonem fluvius *Jaxartes*, versus Orientem *Regnum Turkestan*, versus Meridiem *Persarum Regnum*, versus Occasum *mare Caspium*. Metropolis Regia est *Samarcand*, magna & ex lapidibus facta Urbs; sed non populosa admodum. Hanc posuit *Triumphalis Tartaricus Imperator, Tamberlanus*. *Zahaspa* in exitu fluvii *Oxi*, & *Bickend* in medio Regionis sunt duo celebria emporia, excipiuntque merces Indorum & illorum ex Cathay. REGNUM TURKESTAN est veterum *Sacarum* terra, cujus incolæ urbani, beneque educti sunt: præcipuæ illius nobisque notæ

Urbes sunt { *Taskent*, *Cotam*, *Cascar*, *Jarkem*.

Descriptio Septima,

De Regno Magni Chami, & Veteri Tartaria.

HÆC etiam pars est Tartariæ, magnumque Regem Chamum longe lateque Dominum agnoscit, cujus

Imperio subjecta sunt Regna, *Tainfu*, *Catay*, *Tangut*, ut item *Tenduc*, *Camul*, *Ciarciam*, *Carakitay*, & *Thebet*.

Longitudo hujus Regni incipit ab Alpibus Noruncis ad fines desertæ Tartariæ, usque ad promontorium *Tabin*, pene DC. milliar. Germ. comprehendit *Sericam*, maximam partem *Scythiæ extra Imaum*, & partem *Scythiæ intra Imaum*. REGNUM CATHAY, est vetus terra *Serica*, quæ incolarum frequentiâ, pulchritudine Urbium, magnificis ædificiis, nec Veteri Græciæ, nec hodiernæ cedit Italiæ. Præcipua ejus Urbs est, *Cambalu*, Regia magni *Chami*, quæ 5. milliaria Germ. in circuitu habet, XII. portis, & totidem suburbiis cincta, magni nomen Emporii habet, mercibus Indicis Chinensibusque abundans. *Laindu*, Urbs famosa propter tenera pepla muliebria, quæ ex corticibus arborum pro fœmineo sexu præparant. Unde populi *Seres* jam apud Romanos inclaruerunt. Nam Plinius testatur hunc populum cinericios pilos arborum aquâ aspersisse, & depexisse. REGNUM TANGUT se jactat inventione typographiæ, ante CIↃ annos inventæ: quanti vero illa typographia æstimanda, testantur libri Chinenses, qui signa ligno incisa repræsentant, uni lateri tantum inservientia, totaque verba notantia. REGNUM TAINFU, amplum est, bene ædificiis cultum, & vini ferax: Habitatur à multis mercatoribus, & manuariæ arti excellenter deditis. Ibi bona parantur Arma; quin & ferrum Sericum apud Plinium pro optimo est habitum. REGNUM TENDUC, quod magnum, est terra magni & potentis Regis Sacerdotis Johannis, quod nomen communis error Regi Abyssinorum in Africa imposuit. *Tartaria Vetus* intra Regnum *Cathay*, & fluvium *Paropamisum* usque ad mare, ita vocatur, quia

ex

ex illa Regione nomen *Tartarorum* primum ortum est, multis gaudet terris, & *Herdis*, sive catervis, quarum nobis nomina incognita sunt. Terræ *Ung* & *Mongul* habentur nonnullis pro *Gog* & *Magog*, quæ tamen nomina plerumque *Tartaros* & *Turcas* denotant, sicut completa S. Scripturæ Vaticinia satis testantur, quamvis *Turcæ Tartarique* inde suam possint ducere originem.

Descriptio Octava.

DE CHINA.

NUlla orbis plaga magis est ferax falsi, quam hæc, ita ut mentientium artes inde videantur ortæ. Incolæ quidem reliquos circumjacentes populos sapientiâ & scientiis superant, sed quoniam vicini populi omniũ artium rudes sunt, ideo Chinenses parvam suam scientiam, magnam fecerunt: ut Europæos omnes cæcos, suæ autem gentis homines visu maxime pollentes judicarint. Peregrinos non facile admittunt, jactantes vaticinium, quando sapientes hominum in sua terra conspecti fuerint, Regnum à peregrino milite occupari debere, & ad alienam potentiam pervenire. Vasa ibi conficiunt, dicta *Porcellana*, quæ ex conchis, putaminibus ovorum, &c. conficiuntur, terraque usque ad centesimum annum operiunt; dein liberis suis instar thesauri defodiunt. Currus velivolos, bombardas, Typographiam, prius quàm nos, invenerunt. In scriptura sua non literis, sed signis utuntur, quæ tota verba referunt; nec illa juxta invicem, sed desuper locant. Talia diversa signa apud illos ad 5000. reperiuntur. Chartam ex serico conficiunt, valdè subtili, ita ut tantum in una parte imprimant. Ignorantiam suam vel maxime ex pictura produnt, chartarum

foliis consimili. Hæc CHINA attingit versus occidentem Tartariam, à qua per Alpes Damasias separatur, sicut & ab India. Versus Septentr. Alpes sunt Ottorocara, & has inter murus ferme CCC. Milliar. Germ. in longitudine est. Hic est inter montes contra incursus Tartarorum erectus. Versus Orientem est *Chinensis Oceanus*. Versus meridiem, iterum idem Oceanus, & Regnum *Siam*. Maxima ejus longitudo est, pene DC. & latitudo CCC. Mill. Germ. Totum Regnum in multas terras dividitur, quarum pars versus mare, reliquæ intus sitæ sunt. Quæ mare alluunt, dicuntur *Cantam*, *Boquium*, *Chigniam*, *Nauquju*, *Xantum*, *Paquin*. Mediterraneæ vero vocantur *Xiamsi*, *Cansy*, *Saucy*, *Sichnam*, *Hannum*, *Suava*, *Huquam*, *Suinam*, *Quicheu*, *Quiancy*, *Cochinchina*, *Quancy*. In toto Regno numerantur ferme CCXL. Urbes, fossis murisque bene munitæ, excipe vicos & pagos; quorum incredibilis numerus exstat. Magnitudo Urbium inde æstimari debet, quod *Cantan*, una ex minimis, plus quam trium Mill. German. circuitum habeat. De Regia scriptores non conveniunt. Nam illam alii vocant *Paquin*, alii *Xantum*, alii *Quinsai*. In hoc tamen omnes conveniunt, quod ad fines Tartariæ sita sit. Antea metropolin fuisse *Nanquin* statuunt, magnam Urbem, in medio Regni, ad mare sitam. Quod vero Urbem *Quinsai* spectat, quæ aliis Magni Chami Tartarici, aliis Chinensis Regia salutatur, quemadmodum utriusque opinionis testimonia sunt, apud prudentes incredibile meritò habetur, quod de hac M. Polus Venetus scribit, quod in circuitu suo complectatur C. Milliar. Italica, quæ XXV. Milliaria communia continent: pariter, quod ibi 12000.

Iapi-

lapidei reperiantur pontes, quorum quidam ad tantam altitudinem assurgunt, ut erecto malo nautico sub illis iter faciant. Tum quod ibi lacus sit circuitu 7. Mill. Germ. in quo 2. Insulæ, in quarum singulâ Regia aula, incredibili pompa exstructa refertur. Pro Urbis præsidio, Militum XXX. Millia esse. Verùm hoc ex vero est, quod hæc Urbs, post tempora Marci Poli bello vastata, aut per alia mala, magnum passa sit detrimentum.

Descriptio Nona,

De Regionibus apud Chinam.

J*Aponia*, & *Corea*, apud Veteres Cosmographos pro Insulis habitæ sunt. Hodie tamen de utraque dubitatur. Putantque nonnulli, quod terræ continentes sint, à *China* non separatæ. *Japonia* Nobilissima terrarum est, cujus incolæ prudentiâ & artibus Chinenses antecedunt, melioresque milites, quam illi sunt. Peregrinis non concedunt multum libertatis, *Lusitanos* ejecerunt & nuper *Batavos*, qui antea ibi mercaturam exercebant: & ædes ædificabant. In hac terra sunt principales Urbes *Meaco*, ubi illorum supremus Dominus sedem suam habet, & *Ossacala*. *Corea* apud Incolas *Caoli* appellatur, continet in longitudine CCXXX. in latitud. L. Milliar. Germ. multi ibi Dominatus sunt, qui quidem Regio veniunt titulo, sed potentiâ Regiâ non pollent. Urbs *Tauxem* sita est in hac Provincia. Circa Japoniam adhuc nonnullæ parvæ sunt Insulæ, quas inter *Cikoko*, ibi situm est Emporium *Nangesaki*, quo Batavi merces suas deferunt. *Firando* Insula est, ubi Lusitani sæpius appellunt.

Descriptio Decima
INDIÆ.

REGNUM CHINÆ attingit INDIAM versus Ortum, & Septentr. Nobilissima in tota Asia terra, tam dives auri, & argenti; ut antiquorum fuerit sententia, terram ibi esse auream & argenteam. Nomen terræ ab *Indo* fluvio descendit, à quo versus Occasum clauditur; versus Aquilon. sunt *Emodicæ* alpes, versus Ortum, *Damasici* montes, & *Meandrus*, versus Meridiem *Indicus Oceanus*. Maxima Longitudo est DC. Milliar. German. Latitudo CCCCL. Olim dividebatur per fluvium *Gangem* in *Indiam intra Gangem*, & *Indiam extra illum*. In Veteri Cosmographia legere est, quod in India IX. Millia populi habitarint, quos inter *Brachmanes* inclaruerunt: qui Indianorum Sapientes, & Græcorum Gymnosophistæ sunt. (*De horum Religione, vita moribusque*, in Belgica lingua liber prodiit. Tradidit illorum eruditas sententias B. M. Cl. M. Z. Boxhornius latine in Colleg. Privat. Polit.) *Gangaridæ* tam potens fuerunt populus, ut Alexander M. non ausus fuerit illorum Regem bello provocare. Veteres mentionem faciunt, V. Mill. Urbium maximarum: Has inter, *Nysam* præcipuam fuisse contendunt. In qua Bacchum, vel Liberum patrem ita illis dictum, natum fuisse perhibent. Indica Natio antiquissima est, nec unquam sedes suas reliquit; quapropter non mirum est, tantam ibi esse hominum, Urbiumque multitudinem. Liber pater ibi dicitur primum egisse Triumphum. Postea Persæ partem inter *Indum* & *Gangem* occuparunt, tam diuque retinuerunt, donec Darius superaretur, & postmodum ab Alex. Magn. etiam Indorum Rex Porus subjugatus, Victorem Dominum agnosceret. Dein

sub

ſub Regimine 5. Regum diu acquieverunt, donec, ex longo tempore in illis terris latentes, per Luſitanos Orbi notiores facti ſunt. Et quoniam illæ terræ tam longè à nobis ſunt remotæ, inducti ſunt quidam, ut crederent monſtroſa animalia & ſerpentes multorum capitum ibi reperiri. Nobiliſſimi fluvii ſunt *Indus*, & *Ganges*. *Indus* oritur ex monte *Paropamiſo*, XIX. fluvios abſorbet, inter quos *Hydaſpis*, & *Hypaſus* præcipui ſunt. Latitudo Indi maxima eſt L. ſtadia, & XV. paſſus profundus. Septem effluviis ſe in mare evolvit. *Ganges* ferax eſt unionum, & auri, oritur ex Scythicis montibus; latitudo minima 2. Mill. German. eſſe dicitur, & minima profunditas, C. pedum aſſeritur. Poſtquam *India* per aliquot tempus incognita fuit, quidam Luſitanus *Guaſco Gama* dictus, ANN. CHR. cIↃ. CCCCXCVII. iter ſuſcepit ex Hiſpania, & caput bonæ ſpei appulit; & Africam circumnavigavit, tandem littus Indiæ exploravit; hoc facto, alii à Rege plures Luſitani eo miſſi ſunt, qui hinc inde littus ſuperarunt, & nomine Regio illi caſtella impoſuerunt. Eo tempore compertum eſt, plures populos Indiam incolere, ut ſunt *Indiani*, *Judæi*, *Perſæ*, *Scythæ*, *Arabes*, & pars *Chriſtianorum*, qui à *S. Thoma* Religionem Chriſtianam profitentur: *Hiſpani* & *Luſitani* hac navigatione ſoli diu ſunt uſi, conſtitueruntque ibi Præfectum, donec & Batavi illorum veſtigia legerent, magnaque commoda illis eriperent. Hodie *Ganges* adhuc illam terram in duas partes dividit; inde pars intra *Gangem Indoſtan*, altera *Mangi* dicitur. Tertiam partem dicere poſſumus *Magni Mogoris* Regnum, quod etiam ad Indias ſpectat. In *Indoſtan* ſitum eſt Regnum *Cambaja*, cum Urbe ejuſdem nominis, in exitu fluvii

In-

Indi, quæ in tota India pulchritudine & magnitudine præcipua est, & ideo Indianicum *Alcair* dicitur. Regia est in *Campanel* altitudine septem muris cincta. *Goa* est propter magnam mercaturam, fertiles campos, frequentiam incolarum, & elegantiam ædificiorum insignis Urbs; & propter fortem situm, dicitur *janua & aditus Regni*. Nostro tempore Jesuitæ ibi insigne Collegium & Typographiam erexerunt. *Dio* & *Damnon* sunt 2. arces, quarum una in Insula, altera in continenti à Præsidiario Hispanico milite custoditur. *Bedar* & *Decan*, sunt 2. celebres Urbes, supra Indum in Provincia *Guzarate*, quæ pars est Regni *Cambaja*, sita est Urbs *Ardavat*, in littore Indico. In REGNO NARSINGA sitæ sunt duæ Regiæ Urbes: *Narsinga* & *Bisnagar*. *Portugalli* possident *Onor*, *Batecala* & *Mangalor*. Urbes *Cormandel* & *Maliapor*, à Christianis inhabitantur. In ultimo ostenditur sepulchrum Divi Thomæ. In Regno MALABAR, quod alia parva sub se continet, sitæ sunt Regiæ Urbes.

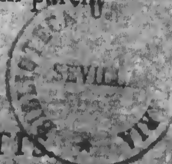
{ *Calicut*, *Cananor*, *Coulete*, *Cranganor*, *Cochin*, *Coulan*, *Travancor*; Calicuth quidem præcipua est inter omnes, sed humilia habet ædificia.

Incolæ Hialain genium venerantur, vocantque Regem suum *Samory*, supremum Cæsarem & Deum in terris. Ex *Cochin* adfertur nigrum piper, paretque Lusitanis. REGNUM ORIXA situm est ad Gangeticos sinus, complectiturque Urbem *Orixa*, & Regiam sedem in *Ramana*. In altera parte Indiæ sita sunt REGNA,

{ BENGALA,
PEGU,
SIAN,
CAMBOJA.

In

in REGNO BENGALA, ſitum eſt Emporium celebre *Bengala*: in Inſula, fluvii *Coſmin*, non procul hinc ſita eſt *Aracam*, cum cohærente Provincia. REGNUM PEGU complectitur Urbem *Pegu*, in Inſula ſitam, & inter celeberrimas Urbes totius Indiæ principem: pulchris munita muris eſt, multisque pretioſis ædificiis. Sub his Regnis alia parva continentur, inter quæ Regnum eſt *Ava*, ſitum ad Septentr. abundans lapidibus pretioſis, equis, elephantis. Regnum *Sian* magnum eſt, complectiturque magnam Regiam metropolin *Sian*, & Urbem *Malacca*, in peninſula dicta *Aurea Cherſoneſus*. Hujus urbis circuitus æſtimatur 4. Mill. Germ. eſtq; ibi magna aromatum copia. In Regno CAMBOJA ejusdem Nominis Urbs eſt. Reges vero Regiam ſuam habent in *Diam*, quæ etiam *Odia* dicitur. Ultima pars Indiæ, nimirum Septentr. regitur à magno *Mogor* vel Mogol. Capta & occupata eſt vi armorum à Tartaris Regibus, quorum Regimen & nomen ibi manſerunt. Hic Rex multis aliis Regibus imperat, inter quos etiam Rex *Decan* eſt, qui tributo adamantum ſubjectionem ſuam teſtari tenetur. Magni *Mogoris* aula eſt in *Delly*, incredibili magnificentiâ inſignis. Ipſi etiam parent Urbes { *Mandao*, *Moltan*, *Sanga*, *Citor*, *Aracan*.

SEVILLA

Deſcriptio Undecima,

De INSULIS IN INDIA SITIS.

INſularum in India tam magnus eſt numerus, ut omnes nequeant exprimi. Notandæ igitur ſunt præcipuæ. Præcipua eſt *Sumatra*, quæ antiquorum *Taprobana* Inſula eſſe creditur. Diſtribuitur in X. Regna, ferax eſt Oryzæ: & aromatum. Oblongi piperis non

parva

parva ibi est abundantia, quod quotannis in *Cathay* devehitur. Nullibi reperiuntur elephantes magis ad bellum fortiores & apti, quam hic. Urbes ibi sunt *Achem*, quarum Rex cum Batavis amicitiam colit. *Pedir*, *Ticou*, *Friaman Palimbao*, quæ Lusitanorum partes sequitur. *Magna Java*, quæ nondum penitus nota est, comparatur propter magnam copiam parvo mundo. Nam ibi in tanta abundantia Piper reperitur, in quanta Uvæ sunt in Germania. Metropolis hujus Insulæ est *Bantam*, dives emporium. Ultra sitæ sunt *Choribon* & *Japara*. Batavi ibi Urbem *Jacatra* occuparunt, firmaruntque vallo, hodie dicitur *Batavia*, pro insigni habet nudum gladium, & lauream coronam. Administratorem ibi Batavi constituerunt, qui etiam super alios thesauros in India imperium habet; huic tertio semper anno alius succedit. Insula *Borneo* est valde magna, omnium rerum ad vitam pertinentium copiâ abundat: Præcipua sunt adamas, genus parvorum equorum. Metropolis Insulæ etiam *Borneo* dicitur, mari adjacens. *Sucadono* & *Bandarmassin*, mercaturæ deditæ sunt. Insula *Zeilam* apud incolas *Tenarissin* dicitur, ferax est arborum, quæ semper vel flore, vel fructibus oneratæ sunt: gaudet multis peregrinis fructibus, & aromatibus. Elephanti hic optimi totius Indiæ sunt. Olim tota Insula uni Regi fuit subjecta, jam vero in 9. Regna distributa est. Præcipua Urbs est *Culmucli*, ubi arx *Columbo*. Hæc, à Batavis Lusitanis erepta est, qui adhuc, tanquam amici vicini Regis, illam possident, magnamque exercent mercaturam. Tres illæ Insulæ,

{ *Celebes*, *Gilolo*, & *Cetram*, Ptolomæo Sindis adscribuntur.

In

In Insula *Celebes* sita est *Macassar*, celebre emporium caryophyllis, qui ab Anglis, Hollandis, Lusitanisque huc adferuntur, qui multas Chinensium merces secum ferunt. Inter has sunt Insulæ *Moluccæ*; quæ quidem parvæ, sed aromatum valde feraces. Harum nomina sunt, *Bachian*, *Tidor*, *Ternate*, *Motir* & *Machian*. Terra his in Insulis spongiosa est, quæ etiam imbres impetuosos statim absorbet; aër insalubris est, ita ut hic mercatores sæpius diem suum obeant, magisque tenentur æstimare lucrum, quam vitam. Hic in abundantia crescunt, nux odorata, mastix, Aloë, caryophylli, cinnamomum, Zingiber primum rubrum, postea Sole nigrescit. Hic reperitur avis paradisi, dicta manucodiata, pinnas pulchras habens. Hæ Insulæ fuerunt sub Imperio Carol. V.

Cum Papa sententiam tulisset, ut omne illud, quod à meridiano C. Milliaria ad occasum sito, de Capo Verde versus orientem inveniretur, *Lusitanis*; quicquid vero versus occidentem vergeret, & aperiretur, *Castilianis* in possessionem cederet, hoc pacto Mundus totus inter illos velut divisus erat. Cum autem Lusitani quererentur, & Brasiliæ inhiarent, res per utrinque missos Legatos ita est composita, ut hæc divisio 270. Milliaria versus occasum protraheretur. Hinc Ferdinandus Magellanus Lusitanus inventus, qui vindicias contra Emanuelem Regem suum animo volvebat, quod viliter ab ipso haberetur. Significavit igitur Cæsari, Insulas *Moluccas* ad divisionem Castilianam pertinere. Auxilio igitur Cæsaris An. C. cIↄ. D. XIX. versus meridiem navigavit, usque ad latitud. 52. gr. versus meridiem. Post, cursum suum versus Occidentem direxit, & per fretum, quod ab ipso nomen

accepit, animum ad *Moluccas Insulas* intendit. Quamvis vero ille in prælio contra incolas occubuerit, comites tamen illius rem effectam dederunt, & quamvis reliquæ naves perierint, una tamen in Hispaniam unionibus & aromatibus repleta appulit, quæ navigatio Argonautarum temeritatem longe superat. In dicta Insula *Ternate* sita est Urbs *Gamalama*. Insula *Tidor* fert album & luteum *Sandalum*, quod incolæ pro ferro, ut asciâ, cultro, gladio, commutant. *Ornaon* Insula est nucis odoratæ feracissima. *Amboina* profert multos Caryophyllos. *Banda* cum sex circumjacentibus Insulis, quas inter illa, à Hollandis superata, multas ferunt nuces odoratas, (Zingiber) & Chinensicas [illegible]dices, medicamentis aptas. In memorata Insula *Ter*[illegible]*e* sita est Urbs *Gamalama*. Insula *Java minor* no[illegible] habet à præcipua Urbe, *Cambaba*. *Insulæ Philip*[illegible], dicuntur apud Ptolomæum *Carussæ*, ita vero di[illegible] sunt in honorem Regis Hispan. sub cujus Imperio sunt. Præcipua harum est *Luzzonia*, ubi Hispani [illegible]nare Urbem *Manillam* ædificarunt. *Tandir* vocatur [illegible]n Philippina, melior & amœnior est, quam alteræ. [illegible]*danao* nonnulla emporia tenet, nam ex his Insulis [illegible]spani mercaturam exercent, versus *Chinam* & *Mexico*. *Hormoso* proxime REGNO CHINÆ adjacet, ubi Hollandi *Tagoan* occuparunt, ideoque quotidiè cum incolis necessaria habent prælia. Duodecim milliaria ab hinc, Lusitani Castellum occuparunt. Versus Ortum multæ sitæ sunt Insulæ, quas Hispani *Illas de las Velas* nominant.

Descriptio Duodecima,

De REGNO PERSIÆ.

REGNUM PERSIÆ, olim magnum potensque fuit, quod

quod partem *Asiæ*, quæ superest, cum parte Indiæ & Ægypti continebat: Ubi longitudo ad DCC. Milliar. Germ. latitudo ad D. excurrebat. Hodie quidem magna terra est, quæ tamen ad veterum præstantiã non accedit: longitudo ej9 est hodie CCCC.LX. latitudo CC. LXX. Milliar. Germ. Fines ejus hodierni sunt versus Boream, mare *Hircanicum* vel *Caspium*, fluvius *Oxus*, & mons *Caucasus*; versus Ortum, fluvius *Indus*; versus meridiem, Oceanus, & Persici sinus; versus Occasum, fluvii *Euphrates*, & in hunc incidens *Tigris*, montes Niphatici, & fluvius *Araris*, qui in Caspium mare devolvitur. Olim hæ numerabantur terræ: *Gedrosia, Carmania, Drangiana, Arachosia, Paropamisis, Bactriana, Hyrcania, Aria & Parthia. Gedrosia* proxima est Indiæ, ubi sita est *Gusaram*; ibi olim habitabant *Orbitæ, Parsiræ, Musarvai, Rhamnæ.* Erant ibi *terræ Paradene & Parisene*, fluvius *Arbis*, vel *Arabis*. Præclaræ Urbes, *Parsis* terræ metropolis, *Cuni & Arbis*. In *Carmania*, ubi jam Provinciæ *Kirman, Goadel*, & *Regnum Ormus*, erant populi, quorum nomina post sequuntur: *Isatichæ, Zuthi, Gadanopydres, Camelebosci, Zozotæ*, aut *Agdenites, Rhudianæ, Ares, Charadræ, Pasargadæ, Armosæi.* Provincia *Modomastica, Parapapsitis, Cabadina, Chantonice.* Fluvius *Semidaces*, & mons *Semiramis*. Urbes, *Carmana, Samidace, Alexandria, Armuza.* Hodie sita est in KIRMAN urbs *Kirman.* REGNUM ORMUS adhuc potens est, sitaq; ibi est Urbs *Ormus*, in Insula: Urbs egregia, ubi cum pretiosis lapillis, margaritis, & aromatibus magna commercia exercentur. Vetus Provincia *Drangiana* hodie dicitur *Sagistan*: olim ibi erant 2. populi, *Dara[illegible]dæ & Barry*. Provincia *Taracene*, & celebris Urbs *[illegible]spe & Prophtasia.* In Provincia *Arachosia*, jam [illegible]

 [illegible]

habitabant *Pargynthæ*, olim *Arimasii* dicti, & postmodum *Evergetæ Sydri*, *Replutæ* & *Evertæ*. Urbes erant *Arachotas* & *Alexandria*. Hodie ibi est urbs *Candahar*, quæ ab Indicis & Cataicis mercatoribus bonam exercet mercaturam. *Provincia Paropamisis*, jam vocata *Sablestan*, complectitur populos, quorum nomina, *Bolitæ*: *Aristophyli*, *Ambytæ*, *Parietæ*, & *Persii*. Civitates dicebantur *Carura*, vel *Ortospana* & *Naulibis*. In *Bactriana*, quæ nunc est *Corosan*, erant hi populi: *Salatara*, *Zariaspæ*, *Chomari*, *Acinacæ*, *Tambyci* & *Thocari*, magnus populus. Porro *Mariaci*, *Scordi*, *Varni*, *Savadii*, *Orsiti* & *Amarispi*. Duæ urbes Principales *Bactra* & *Ebusmi*, & Urbes *Maracanda* & *Charracharta*. Hodie sita est in Corasan, Regia ingens & amœna urbs *Istigias*. In *Margiana*, ubi nunc est *Elsabar*, erant populi *Derbicæ* & *Massagetæ*, qui ex Scythia huc commigraverant. Porro *Parni*, *Dacæ*, *Dixtæpurni*. Omnium urbium celeberrima erat *Alexandria*, quæ postea *Antiochia*, *Margiana*, & tandem *Seleucia* appellata est. In *Hircania*, ex qua alluens mare suum trahit nomen, habitabant *Maxeræ*, *Astabani* & *Chirindi*. Ibi erat Provincia *Arsitis*, & urbes *Hyrcana* & *Amarusa*. In *Area*, quæ nunc *Diargument* dicitur, habitabant *Nisæi*, *Astaveni*, *Musdorani*, *Casirotæ*, *Obares*, *Elymandri*, *Borgi*. Ibi erant urbes *Aria*, *Alexandria*, & *Bitaxa*. In *Parthia*, quæ nunc *Arac* dicitur, erant Provinciæ *Camisene*, *Parthiene*, *Parautticene*, *Tabiene*, ubi *Sobidæ* habitabant. Metropolis, & Regia sedes erat urbs *Hecatonpylus*, quæ à 100. portis nomen ducit, *Cresiphon*, quæ destructa est. In *Arac*, Cassain, parte una hujus Regionis, sita est magna & opulenta urbs Hagistan vel *Hispahan*, quæ propter magnitudinem apud Persas semi mundus vocatur.

catur. In Provincia *Perside*, jam *Farsi*, habitabant *Mesabatæ*, *Rapsii*, *Hippophagi*, *Suzæi*, *Magores*, *Stabæi*. Provinciæ vocabantur *Paretacene*, *Misdia*, *Mardiene*, *Toacene*. Omnium Urbium Præclarissima fuit *Persepolis*, olim metropolis *Persici Imperii*, cum arce admirabili, quam Alexander M. aliquando bene potus accendit. *Axima* pulcherrima erat, & *Toace* tertia. Nostris temporibus sita est in Farsi Urbs Regia *Siras*, pulchra & magnifica Urbs, inter maximas quæ versus Orientem sita sunt numeranda, utpote quæ 5. Mill. Germ. in circuitu complectitur. In Provincia *Susiana*, jam *Elaran*, habitabant *Elymæi*, quorum terra *Elimaa*, & *Elymais* dicebatur; & *Cossæi*. Provinciæ dicebantur, *Melitene*, *Cabamene*, *Characene*, *Cissia*, *Chaltapitis*, & ferax campus *Dera*, aut *Derius*. Celebriores fluvii erant, *Mosæus*, *Orontes*, *Eulæus*, qui tam claras vehebat aquas, ut Reges nullo alio potu uti mallent. Urbes dicebantur *Susa* & *Tariona*. In *Assyria*, jam *Cusistan* dicta, sitæ erant Provinciæ, *Arrapachitis*, *Apolloniates*, *Sitacene*, *Adiabene*, *Calacene*, & *Arbelitis*. Populi *Carumæi* & *Sambaræ*: flumina, quæ influebant *Tigrin*, *Lycus*, *Caprus*, *Gorgus*. Urbs, *Ninus*, vel *Ninive* antiquis temporibus celeberrima. *Arbela*, olim vicus erat, priusquam apud ipsam Darius ab Alexandro vinceretur. *Media* jam vocatur *Sarch*, in illa habitabant populi *Caspii*, à quibus mare *Hyrcanicum* nomen maris *Caspii* simul trahit, *Cadusii*, *Geli*, *Dribyces*, *Avarici*, *Mardi*, *Garduchi*, postea dicti *Gordieni*, *Marundæ*, *Margasi*, *Sagartii*, *Tapuri*, *Sidices*, *Vadassi*. Provinciæ *Atropatia*, *Choromiterne*, *Sagrianica*, *Ragiana*, *Daritis*, *Zapavortene*, & *Syromedia*: inter Urbes erat *Ecbatana*, admodum magna & opulēta Civitas, *Arsacia*, *Cyropolis*, & *Europus*.

Fluvii vocabantur *Cambyses, Cyrus, Mardis*, vel *Amardus, Strato, & Corindas*. Montes *Coronus, Jasonius, Orontes, Zagrus, & Choatras*, Hodie sita in *Sarc*, Urbs *Tauris*, ad montem *Orontem*, 4. Mill. Germ. in circuitu continens, Regiaque fuit Regum, antequam à Turca An. cIↄ.DLXXXV. caperetur. Postmodum Regia *Cosmin* translata est. Sunt & ibi sequentes Urbes, *Turtoman, Derbent, Tamai, Erex, Zeken, Meren, Ardovil,& Servan*. Ex Ardovil Sophi, vel hodierni Reges suam derivant originem. Lingua Persica est vetus Germanica, ad cujus rei fidem Clariss. D. Elichmannus Germanicos fecit versus, qui à nativo Persa possunt intelligi.

Descriptio Decima Tertia,

De Regibus in Persia.

PRimum *Assyrii* has Regiones tenuerunt, postea *Medi*, à quibus Cyrus Imperium in Persas transtulit. Post illum Macedones, devicto Dario, terram occuparunt. Postquam verò Romani bonam partem Regionis illius superassent, *Parthi*, olim gens contempta, magnum erexerunt Imperium, Romanisque ingens fecerunt detrimentum, donec ipsi à *Saracenis & Tartaris* plecterentur. Ultimum, virilis in Persis animus tandem emersit, dum se à Tartaris An. C. cIↄ CCCCVII. vindicassent. Reges post hæc tempora illorum hi fuere:

Casa Issuf.
Anur Scander, ejus filius.
Jooncha,
Acenhaly, ejus filius.
Usumcassanes,

Calil, ejus filius.
Jacuppus,
Bayſangor, ejus filius.
Roſtamus,
Hagmethecus,
Alwambecus,
Sultan Morat,
Iſmael Sophus,
Tamas, ejus filius.
Iſmael, ejus filius.
Mahometh Hodabandes,
Abas, ejus filius.

Deſcriptio Quarta Decima ARABIÆ.

ULtra Arabicum ſinum ſequitur *Arabia*. Primum hic notandum eſt, mare Rubrum apud Veteres *Arabicum ſinum* dictum fuiſſe; quod nomen jam à nonnullis alteri ſinui, qui Arabiæ verſus Septentrion. adjacet, datur. *Arabia* nulli terrarum cedit: eſt ingens Regio, floruit olim incolis; Ita ut Rex Tygranes magnus in *Meſopotamia* usque ad montes *Amanum* & *Niphaten*, ſubditos numerarit, qui Arabici populi fuerunt. Erat etiam pars *Arabiæ* in *Africa* inter Ægyptum, totumque illud latus veteris Arabici ſinus populi inhabitabant, de quibus in Africa dicetur. Veri fines *Arabiæ* fuerunt, verſus ortum Alpes, quæ illam à Provincia *Babyloniæ* ſeparabant, Perſicus maris ſinus, (Cujus pars jam *Arabicus ſinus* dicitur) verſus meridiem Vetus Rubrum, vel Erythræum, Arabicus ſinus, qui noſtris temporibus, ut & in Scriptura Sacra, *mare rubrum* vocatur; & anguſta pars terræ, vel *Iſthmus*, qui in-

inter ultimò dictum & Ægyptiacum mare situs est. Versus Septentr. erat *Euphrates*. Longitudo continet 350. & major latitudo 340. minor verò 180. Mill. Germ. & dividitur in *Petræam, Desertam*, & *Felicem Arabiam*. *Arabia Petræa* attingit ad Occidentem internum latus maris Rubri & Ægyptum; versus Septentr. Palæstinam, & Cœlesyriam, versus Orientem, Desertam Arabiam, & versus Meridiem Alpes, quæ illam à *Felici Arabia* separant. Dicebatur principaliter, à sua metropoli *Petra*, quæ celeberrima, habitataque fuit à *Nabatæis*. Reliquæ Celebres Urbes erant *Medava* & *Bostra*. Mons *Casius*, cum ingenti templo Jovis Casii, à quo non procul *Pompeji* sepulchrum situm erat. Urbs *Petra* hodie vocatur *Arach*, sitaque ibi est *Medina*, celebris à sepulchro Machometis. *Arabia deserta* nostris temporibus vocatur *Arden*. Attingit primum dictam partem *Arabiæ*, versus Occasum, ut & *Cœlesyriam*, versus Septentr. *Euphratem*. Versus orientem ab Alpibus à Babylonia, & versus meridiem ab aliis montibus à *Felici* separatur *Arabia*, quæ plana quidem, sed sterilis est. Erant ibi duo celebres populi *Nomades* & *Scenitæ*: ultimi non tantum ultra *Euphratem* extendebantur, sed etiam *Infelicem Arabiam*. *Felix Arabia* hodie vocatur *Ayaman*, est pars anterior intra Rubrum, & Persicum mare, & Oceanum: multo nobilior est quàm reliquæ aliæ: feraxque est multorum benevolentium fructuum. Imprimis Cinnamomi, & thuris: olim hic multi clari habitabant populi, ut *Minæi* & *Sabæi*. Sed *Saraceni* imprimis innotuerunt, qui *Africam* & partem *Europæ* depopulati sunt. Celebres Urbes erant, Regia Urbs *Badno, Pudnopolis, Musa, Ocelis*, ad mare Persicum *Gerra*, ad mare Rubrum *Arabia* & *Cana*, intus

Osta-

Oſtama, Mamba, Saba, Saphar, Sabatha & *Omanum*. Hodie ſunt *Mecha* & *Aden* præcipua, quas inter ultima pulcherrima & fortiſſima eſt.

Deſcriptio Quinta Decima,

PALÆSTINÆ.

SUb hoc nomine complectimur Regiones, *Judæam, Idumæam, Samariam, Phœniciam, Galilæam. Palæſtina* contermina eſt verſus meridiem Arabiæ Petrææ, verſus orientem Cœleſyriæ, verſus Septentrion. Phœniciæ, & verſus occident. Syriaco mari. Primum dicta eſt *Canaan* à Chami filio, qui illam primus poſſedit; quoniam autem Iſraëlitis à Deo Palæſtina promiſſa fuerat, poſtmodum *Judæa* fuit dicta. Apud Romanos & Græcos nomen *Palæſtinæ*, à maximis populis *Philiſtæis* accepit. *Judæa* dividebatur in duas partes; nimirum in partem *cis Jordanum:* & *ultra Jordanum*, quæ *Peræa* appellabatur. Primum inter ſe dividebant octo ſtirpes, cum dimidia; ſitæque ibi fuerunt, quæ ſequuntur, Civitates; *Ieroſolyma*, celeberrima Urbs, cujus templum vere miraculum mundi fuit, reliqua ſuperans omnia miracula. Equidem hoc in alto monte fuit exſtructum, inferius muro quinquaginta ulnas craſſo ex alboque marmore confecto circumdatum, ejus altitudo 300. ulnas continebat, & æqualis erat, Templi ex auro tectum fuit, &c. Hanc Urbem templumque Cæſar Veſpaſianus, & filius ejus Titus, funditus everterunt, ſoloque æquarunt. In ejus locum aliam Ælius Adrianus novam urbem ædificavit, dictam *Æliam Capitolinam*. Poſt Jeruſalem erat *Hebron*, Regia Urbs,

{ *Jericho, Rama, Lidda, Gerar, Thimna, Bethlehem*, ex
{ ſacris notæ. Ad mare ſitæ erant *Ioppe*, jam *Iaffa*.

Hanc ſtetiſſe dicit Plinius ante Diluvium, fabulamque Ethnici habuerunt, quod Andromeda ibi rupi alligata, expoſita fuerit marinis monſtris, à Perſeoque liberata. *Iamnia*, aditus Judæorum; *Aſcalon*, ad mare Urbs erat & *Azotho*. In ſecunda parte Judææ, quæ diviſa erat duabus cum dimidiâ tribubus, ultraq; Jordanum ſita erat, Urbes numerabantur *Hiſton*, Regia Urbs, *Aroër*, ad fluv. *Arvon*, *Debir*, *Altera Aroër*, *Mahanaim*, *Suchot*, *Prugal*, *Ephron*, *Aſchorot*, & *Boſra*. *Machærus* poſt Jeroſolymam præcipuum fortalitium erat. *Idumæa*, ſita Judæis verſus meridiem, dividebatur in *Inferiorem* & *Superiorem Idumaam*. Prima ad mare ſita erat, eratq; ibi metropolis *Gaza*, in Perſica lingua theſauri locū ſignificans, quod, cum Cambyſes cum Ægyptiis bella gereret, huc ſuos depoſuerit theſauros. Expugnavit illam Alex. M. delevitq; funditus. In ſuperiori *Idumæa* erant *Gerar* & *Ekron*. *Samaria*, à ſua Metropoli *Samaria*, ita dicta fuit, quæ poſtmodum *Sebaſte* vocabatur, ubi Reges ſuper 10. Tribus habitabant, ſitaq; erat in monte Semer. Pertinebant etiam ad Samariam *Neapolis*, *Gamala*, *Apollonia*. *Galilæa* duplex eſt in Script. S. *Inferior Galilæa*, & *Galilæa Gentium*, quæ ultima pars eſt Phœniciæ. In *Inferiori Galilæa*, quæ *Samariā* verſus orientem attingit, ſita erat *Cæſarea*, olim *Turris Stratonis*, priusquam ab Herode reædificaretur. Ad ſtagnum *Geneſareth*, quod etiam *mare Galilææ* dicitur, ſita erat *Capernaum*, magna & celebris Urbs, *Julias*, *Bethſaida*, *Tarichæa*, *Tiberias*: fere in media via inter Capernaum & Cæſaream, ſita fuit *Nazareth*, minor *Cana*, quæ *Cana Galilææ* dicebatur. *Phœnicia* protenſa erat primum ab aqua *Eleuthero* usque ad urbem *Peluſium*, (quæ nunc *Damiata* dicitur) Poſt in Ægypto ſunt duo fluv. *Cherſeus*, & *Eleutherus*, fines facti.

Hæc

Hæc Regio dividitur in S. Scriptura in 2. partes: nimirum in *Syrophœniciam* & *Galilæam Paganorum*. *Galilæa Paganorum* erat inter exitum fluvii *Cherset*, & montem *Antilibanum*; *Syrophœnicia* vera intra *Antilibanum* & verum *Libanum*. In *Phœnicia* hæ celebres erant Urbes; ad litus maris *Ptolemais* vel *Aecon*, quæ olim in magno erat respectu; *Tyrus*, ubi ditissimum Emporium fuit, in insula sita, sed Alex. M. illam continenti conjunxit, vique superavit, & funditus evertit. Vocatur in S. Scriptura *Zor*, ideò etiam apud incolas hodie *Zur* appellatur. Navigatio ipsi olim magnam fortunam, & per hanc luxum conciliaverat; in tantamque excreverat potentiam, ut in Africa *Leptim* & *Uticam*, Romanorumque æmulam *Carthaginem*, & *Gades* in fine Veteris mundi ædificarit. Postea propter purpuram clara fuit. *Sarepta* ob domicilium Prophetæ Eliæ nota erat. *Sidon*, mater *Tyriorum*, magnis floruit divitiis, antequam à *Persis* occuparetur. Maxima in mari erat. Et ob vitra artificiose facta non ignota. Fuit quoque mater Urbis *Thebarum* in *Bœotia*. *Berytus* etiam *felix Julia* dicta, adhuc ad mare celebre est emporium, *Baruto* dictum. *Byblus*, *Botrus*, *Aradus* etiam in hac Provincia sitæ erant. *Tripolis* triplex Urbs erat, ita ut hæ tres urbes uno tantum stadio distarent; Tresque populos auctores originis habuit, *Tyros*, *Sidonios* & *Arcadios*. Intus sitæ erant *Antaradus*, *Palæobyblus*, & *Marathus*. In *Galilæa Ethnicorum* sita erat *Cæsarea Philippi*, ad confluentem *Jor* & *Dan*. Mons *Libanus* incipiebat post Sidonem & ad M.D. stadia excurrebat usque in *Cœlesyriam*. Huic similis est *Antilibanus*, valleque tantum dividuntur, olim etiam muro jungebantur. In *Galilæa Ethnicorum* mons *Carmel* situs est.

Phœnicij prudentes fuerunt populi, ad utrumque tempus belli & pacis apti. Literæ & ſcripturæ aliæque bonæ artes ipſis inventoribus adſcribuntur: Navigationes & pugnæ navales ad illos etiam referuntur: Imperare poſſe populis, & prælia inſtruere, ab ipſorum ingenio proveniſſe multi exiſtimant.

Deſcriptio XVI.

SYRIÆ.

SYria quondam ingens fuit Regio, utpote quæ *Aſſyriam*, *Meſopotamiam*, *Babyloniam*, *Phœniciam*, & *Palæſtinam*, complecteretur, ex longo quidem tempore potens, ſed tempore Semiramidis potentiſſima fuit. At vero cum ab illâ *Meſopotamia*, *Aſſyria*, & *Babylonia*, avulſæ eſſent, ejus fines fuerunt à Septentrione *Amanus mons*, per quem à *Cappadocia* & *Armenia* ſeparabatur; ab Ortu fluvius *Euphrates*, cui in ſacris *Phrath* nomen eſt. Hic illam à *Meſopotamia* ſeparat. Ab oppido Thapſaco, verſus meridiem Arabia Petræa eſt, & ab occaſu pars Arabiæ Petræ, mare *Syriacum* & *mons Amanus*, qui eam à Cilicia diſcriminabat. Erat igitur ejus longitudo 146. latitudo 50. Milliar. Germ. At verò quoniam alteræ Regiones ad Palæſtinam reductæ ſunt, ponimus ad Auſtrum terminos montem Libanum. Sic igitur dividitur in *Antiochenen*, *Comagenen*, & *Cœlen*: In *Antiochena*, quæ proxime Phœniciam ſequitur, metropolis erat *Antiochia*, cognomento *Epidaphnes* dicta, Urbs celeberrima, ſedes eorum, qui olim Syriam rexerunt. Ibi quondam erat celebris ſylva in ſuburbio, *Daphne* dicta, limpidis ſcaturiginibus & fontibus amœna, adeo ſane ut voluptatum & deliciarum omnium ſedes eſſe crederetur; & ſi quis in illa obambulans amorem non exercuiſſet, hoc

hoc ipsi pudori habebatur. Cæsares postea tanti illam fecerunt, ut edicto caverint, ullā ibi detruncare arborem. Post *Antiochiam* non minus inclaruerunt *Apamea*, *Laodicea*, & *Seleucia* cum cognomine *Pieria*; unde Regio *Tetrapolis* fuit appellata, & postmodum *Seleucis*. *Mons Casius* (qui Regioni nomen dedit, ut *Casiotis* vocaretur,) hic quoq; situs erat, & alius *Pieria*, ejusdem cum Regione nominis. Fluvii celebriores erant, *Belus*, *Lycus*, & *Adonis*. *Comagene* ultima Syriæ pars, ubi *Samosata* metropolis sita, Luciano optime nota. *Cæle* sive *Cælesyria* post hanc Regionem usque ad fluvium *Euphratem* protendebatur: partes ejus insigniores numerabantur *Decapolis*, *Tetrarchiæ*, & *Palmyrene*. *Decapolis* à decem Urbium numero ita dicta est. *Damascus* præcipua omnium Urbium, hodie adhuc tertius Regni Turcici elegantissima dicitur, gemino muro cincta multisque frequens est turribus. Incolæ ejus fere in singulis ædibus scaturigines habent cum hortis. Fluvius *Chrysorrhoes* ad murum fluit, fossæ alias nimis non sunt profundæ, propter albas moros, ex quibus bombyces victitant. Reliquæ Urbes vocantur *Otopon*, *Philadelphia*, *Raphana*, *Scythopolis*, antea *Nysa*, priusquam Scythæ illuc deducerentur, *Gadara*, *Hippos*, *Dios*, *Pella*, *Gerasa*, & *Canatha*. *Tetrarchiæ* numerabantur XVII. parvarum instar Provinciarum. Insigniores vero fuerunt, *Trachonitis*, & *Paneas*. In ultima originem suam sumebat *Jordanus*, & Urbs *Cæsarea Paneæ* sive Philippi. *Palmyrene*, versus Ortum, montem Libanum attingebat, eratque ibi optime sita Urbs *Palmyra*, cum illam amœnissima rura, arenosis campis obducta, clauderent, ut propter loci commoditatem libera provincia-

cia-

ciaretur: tenebat autem medium, intra duo magna Romanorum, & Parthorum Regna; temporeque belli quælibet controversa pars ibi amicitiam sibi quærebat conciliare. In reliqua *Cœlesyria* sequentes sitæ erant Urbes, *Zeugma*, ad Euphratem, *Bambyce*, etiam *Hierapolis*, & Syris *Magog* dicta, jam *Alepo*, celebre emporium: *Chalcis* ad fluvium *Belam*, unde fertilissima Syria terra nomen *Chalcidene* habuit; *Chyrrus*, *Beroe*, *Chalybon*, unde Regio *Chalybonitis* dicta, *Laodicea* ad Libanum, & *Thabsacus* in Euphratis ripa.

Descriptio XVII.

Armeniæ, *Assyriæ*, & reliquarum adjacentium regionum.

ARMENIA supra montem *Amanum* cum *Syria* terminos habuit, & duplicis generis fuit, *Major* & *Minor Armenia*, quæ ambæ amne Euphrate dividebantur. *Armenia major* erat, ubi nunc *Turcomania*, *Popudi*, & *Curdi* est: à Septentrione *Moschicis* montibus separatur à *Colchide* & *Iberia*, *Cyroque* amne ab *Albania*: ab Oriente Caspium mare est, Caspiaque promontoria; à Meridie mons Taurus, quo à Mesopotamiâ, & Nyphates mons, quo ab Assyria discernitur: ab Oriente, Euphrate amne à minori Armeniâ disterminatur: medium est Antitaurus, qui dividit eam. Fontes hic amnium nobilissimorum ab ortu Solis oriuntur; nempe *Euphrates* ac *Tigris*, qui in Sacris *Hidekel* dicitur: montes in eâ *Gordiæi* & *Paredrus*. Regiones appellantur *Cotacene*, *Bocche*, *Tosarene*, *Totene*, *Colthene*, *Soducene*, *Syracene*, *Basilissene*, *Hobordene*, *Arsea*, *Acilisene*, *Astaunites*, *Sophene*, *Anzitene*, *Thospites*, *Corinæa*, *Gordiene*, & *Cortæa*: Populi, *Mardi*, *Gordiæi*, Urbes, *Armauria*, *Artaxata* olim celebris urbs, prius-quam

quam à Romanis combusta & solo æquata esset, *Thospia, Artemita, & Tigranocerta.* *Armenia minor*, quæ nunc Provinciam *Pegian* & *Bohoch* complectitur, ab ortu Euphrate, à meridie Amano monte, ab occasu & Septentrione monte Scordisco clauditur. Mons Antitaurus hanc itidem secat. Regiones in ea erant, *Orbalissene, Ætulane, Ærethica, Horsene, Orbisene*; item districtus, *Cataonia, Morimene, Laviana, & Aravene.* Fluvius celebris *Melas*, qui Euphrati jungitur. Urbium principes vocabantur, *Satala, Nicopolis, Melitene, & Comana.* Supra Armeniam Regiones, *Colchis, Iberia & Albania* sitæ erant. *Colchis* ab australi parte Armeniæ juncta, jam *Mengrelia* dicitur, & inter Iberiam Pontumque Euxinum seu mare Nigrum sita est: eam inhabitabant *Eale & Manrali* populi, unde à postremo novum nomen accepit. Fluvii *Phasis* & *Cyaneus* nuncupabantur. Montes *Caucasus* & *Corax.* Urbium celeberrimæ *Phasis* & *Dioscurias*, quæ postea *Sebastopolis* dicta. *Iberia, Albaniam* inter & *Colchidem* sita, nunc pars Georgiæ Occidentalis est. Olim hic clarissimæ Urbes erant *Artanissa* & *Armarctica* sive *Harmastis. Albania*, nunc Georgiæ pars Orientalis, inter Iberiam & mare Caspium, ab *Albano* flumine nomen habebat. Fluviorum nobilissimus erat *Cyrus*, in Caspium mare se evolvens: Urbes *Chabala* sive *Chabalaca, Albana, & Getara* nominabantur. *Assyria* jam Arzero à Septentrione Armeniæ jungitur: olim *Niniven*, urbem itinere trium dierum laxam, habebat, & *Arbelam*, ubi Darium vicit Alexander Magnus. Assyriæ conterminæ sunt regiones *Mesopotamia* & *Babylonia.* Mesopotamia in Græca lingua sic dicitur; quia media inter amnes sita, pars quondam Assyriorum regni; jam comple-

plectitur *Aliduli* & *Diarbeth*; regiones in eâ erant, *Anthemusia*, *Chalcitis*, *Gauzanitis*, *Acabene*, *Ingine*, & *Ancobarites*. Urbes præclaræ, *Edessa*, quæ deinde *Antiochia*, *Nysibis*, ipsa etiam *Antiochia* quondam dicta, *Nicephorium*, *Labbana*, *Seleucia* ad confluentem Tigris & Euphratis, *Carræ*, ubi Crassi clades. Montes dicebantur *Masius* & *Singaras*. Fluvii *Chaboras* & *Saocoras*, in Euphratem defluentes. *Babylonia*, nunc *Caldar*; præcipua in ea regio erat *Chaldæa*, deinde *Mardocæa* & *Anchamitis*. Insula Tigri & Euphrate inclusa *Mesene* appellatur. Urbium clarissima *Babylonia*, erat Chaldæorum caput, à Semiramide in sedem Regni *Assyrii* condita, sed à Nebuchodonosore magnificentissimè exstructa, tam latis & altis muris circumdata, ut inter miracula mundi censerentur. Turris altissima constabat ex octo turribus invicem impositis; harum quævis octo scalas in circuitu ascendendi causâ habebat: hortus regius fornicibus imminebat. Omnia hæc in pulverem & cineres redacta, & hæc insignis urbs fœdis ruinis sepulta & obruta jacet. Secunda urbs *Urchoa* erat, quæ *Ur Chaldæorum* in Sacris. *Borsippa* ad lacum sita erat; *Teredon* Nobilis inter Tigris ostia vicus fuit.

Descriptio XVIII.

NATOLIÆ.

PARS ista terræ, inter mare Mediterraneum, Ægæum, & Pontum Euxinum sita, à provinciâ *Anadole* nominatur. In ea olim hæ regiones numerabantur: *Cappadocia*, *Galatin*, *Paphlagonia*, *Pontus*, *Bithynia*, *Asia minor*, *Lycia*, *Pamphylia*, & *Cicilia*. *Cappadocia* quatuor nunc regiones complectitur, *Genech*, *Suas*, *Anadolen*, & *Amasiam*. Ab ortu Armeniæ jungitur.

gitur. Regiones appellabantur, *Lycaonia*, *Themiscyrene*, *Zelitica*, *Carmanene*, *Gargarausene*, *Gargauritis*, *Antiochene*, *Tyranis*. Gens *Heniochorum* magna erat: Urbes, *Comana Pontica*, *Neocæsarea*, *Sebastia*, *Diocæsarea*, *Maza* seu *Cæsarea*, *Iconium*, *Laranda*, *Tyana*, *Trapezus*, & *Amasia*, Strabonis celeberrimi Geographi patria. Fluvii dicuntur *Iris* & *Thermodon*.

Galatia, ubi nunc *Roni* & *Chiankare* sitæ, regio erat à *Galatis* sic dicta. Hi ex Galliâ egressi, Româ combustâ, ex Italia huc commigrasse dicuntur: eam ob causam *Gallo-Græci* nuncupati. Antea hanc terram tenuere *Phryges*, & *Paphlagones*. Hæc ab Ortu Cappadociæ contermina est, in ea erant hi populi: *Træmi*, *Chalybes*, *Proserliminita*, *Lyceni*, & *Orondici*. Ut & Nationes Gallorum, *Tectosagi*, quorum caput *Ancyra* urbs: *Tolistobogii*, *Voturi* & *Ambiani*. Urbes in ea sunt *Teuthrania*, *Sinope* Mithridatis cunis, & sepulchro nobilis, *Amisus*, *Thema*, *Pessinus* seu *Dindymene*, quæ *Cybele* dicta. Montes erant *Olgasis*, *Didymus*, & tertius, qui *Calenorum tumulus*: in Paphlagonia erant populi *Heneti*, unde *Veneti* in Italia orti.

Pontus & *Bithynia* quidem antea duæ Regiones fuerunt, sed deinde à Romanis in Provinciam redactæ. Hæc regio ab Ortu *Galatiâ* terminatur, ubi populi *Chalcedonii* habitabant, *Mariandini*, *Caucones*, *Sygiani*. Urbes insignes, *Chalcedon*, *Constantinopoli* adversa, nunc *Scutari*, *Nicomedia*, *Apamea*, *Heraclea*, *Nicæa*, *Prusia*, nunc *Bursia*, & *Libyssa*, Annibalis proprio interitu, ac sepulchro, nota.

Asia minor (ubi nunc *Chiutale*, *Sarcũ* & *Germian* sunt)

terminatur à Septentrione duabus regionibus prius nominatis, quæ complectitur has regiones, *Phrygiam, Mysiam, Lydiã & Cariam*, & simul regiones, quas Græcæ gentes incoluerunt, *Æolim, Joniam & Doridem. Phrygia* duplex est, *major & minor*, etiam *Troas* dicta. In majori hi erant populi, *Olympeni, Moccadelii, Cydisses, Gypetini, Maxiani*: Urbes, *Synnada, Apamia & Cibotus* ante *Celænæ* dicta: Fluvii, *Mæander & Marsias*: Mons *Cadmus*, qui eam à Lycia discernit. *Troas* ab urbe *Troia* seu *Ilio* sic dicta erat, quæ tam in Græcis quam Latinis scriptis crebris innotuit, & à Græcorum decennali obsidione excidioque inclyta. *Novum Ilium* triginta stadiis à veteri distabat. Alexandri *Troas* etiam alias *Alexandria* nominata erat: in hac regione amnis nobilissimus *Scamandrus* suas trahit undas. *Mysia* in *majorem & minorem* dividitur: in *Majore* hi populi fuêre, *Olympeni, Trimenothuritæ, & Mysomacedones*; Urbes, *Antandros, Adramytum, Pergamus, Trajanopolis, Alyda*; Fluvius *Rhyndacus*, & montes *Olympus, & Cymon*. In *minori* urbes erant, *Cyzicus*, cum insigni portu, & marmoreis turribus, *Pariũ, Lampsacus, Abydus, & Dardanum*; amnes *Æsopus, Granicus, Simois*; Mons *Ida*, Paridis & Oenones amoribus notus. *Lydia*, partim *Mæonia* nominatur. Urbes erant, *Thyatira, Sardes, Philadelphia*; Flumina, *Caicus, Thermus, Caistrus*, qui Lidiæ & Cariæ limes est. Montes dicebantur *Sipulus, Tmolus, Mesogys, Mimas*. *Caria* complectitur urbes, *Tripolim, Laodiceam, Antiochiam, Magnesiam, Prienen, Alabandam, Stratonicen*, in littore *Miletum*, illustris quondam atque potens mari Græcorum Civitas hæc fuit, *Myndusque*. *Æolis* urbes habet nomine *Cumam, Phocaam, Elæam*. In *Jonica* erant *Smyrna, Cla-*

Clazomene, Teos, Lebedus, Colophon, Homeri natalibus, quam Jove Clazomenio, celebrior. *Ephesus* erat omnium clarissima, cujus decus summum templum Dianæ fuit, *Amazonum* opus, cui soli Xerxes Persa, cum alia templa combureret, pepercit: Ephesii id templum à scelerato incendio destructum, deinde adhuc magnificentius ædificarunt. Regio *Doris* comprehendit Urbes *Halicarnassum,* propter Mausolum, & ejus conjugem Artemisiam, valde celebrem, & *Cnidum. Lycia,* quæ nunc *Aldinelle* dicitur, in circuitu suo urbes complectebatur, *Pataram, Andriacem, Telmessum;* Fluvios *Xanthum* & *Limyrum;* montem *Chimæram* noctu fumum exhalantem, unde fabula de animali Chimæra venit, quod leonem, capram & serpentem repræsentaret: nempè in radicibus serpentibus, in medio pascuis caprarum abundabat, & in cacumine leones erant. *Pamphylia,* nunc *Menteseli* dicitur: in ea regiones sunt, *Carbalia,* & *Pisidiæ* pars, cujus incolæ *Solymi* dicti fuêre: Urbes ibidem *Side, Seleucia Pisidiæ, Antiochia, Termessus* & *Perga.*

Cilicia, nunc *Carmania,* longissimo tractu inter Taurum & Cilicium mare porrecta est; hic dicuntur Urbes, *Selenus, Pompejopolis,* ante *Solæ Ciliciæ* dicta, *Mallus* & *Issus* ad sinum maris, à quo nomen accepit: Intus *Tarsus,* Divi Pauli Apostoli patria, olim propter artes liberales celeberrima.

Descriptio XIX.

De Insulis Cypri & Rhodi.

CIRCA Natoliam insulæ complures jacent, quæ Asiæ adjunguntur. Nobiliores sunt *Cyprus* & *Rhodus. Cyprus* in *Issico sinu* inter *Siliciam* & *Syriam* sita, inter quatuor majores mediterranei maris numeranda;

Temporibus antiquissimis novem regna complexa est, propter cœli clementiam, solique fertilitatem, *Macaria*, id est beata Insula, dicta est. *Cyprus* à cupri copia nomen accepit: Incolæ, viri pariter ac fœminæ, in libidinem valdè proni sunt; unde olim Veneri hæc insula consecrata fuit. Longitudo ejus Mill. 40. latitudo maxima XV. Mill. Germ. est. Olim in quatuor partes divisa fuit, quarum nomina erant, *Salamina*, *Paphia*, *Amathusia* & *Lapithia*. In ea erat celebris altus mons *Olympus*; fluvii, *Lycas* & *Pediæus*; & urbes, *Paphos*, & *Salamis*. Hæc regio Regibus regebatur, antequam illam Romani occuparent. Horum ultimus *Ptolemæus*, accepta fama de Romanorum adventu, veneno fata sua occupavit: Portius Cato Cyprias opes Romam invexit, quæ magis ærarium locupletarunt, quam ullus triumphus. Diviso Imperio Romano, sub Græcis fuit Imperatoribus. At cum Ann. cIↄ. C. LXXXI. Richardus, Angliæ Rex, copias Hierosolymam contra Saracenos duceret, & tempestate in hanc Insulam delatus esset; illum verò in terram exscendere incolæ prohiberent, hanc Insulam vi armorum subegit, illamque alicui Gallo, nomine Guidoni, loco Regni dedit. Hunc Guidonem alii Reges in Imperio secuti sunt, usque dum hæc Insula in potestatem Genuensium devenit. Hanc dein Venetiani tenuerunt, quibus à Turca Selymo An. cIↄ. D. LXX. erepta est. Quam quidem Turca inde sub Imperio habuit, sed, in prælio apud Lepanthum, tantum sensit damnum, ut vellet nunquam à se gravatam fuisse Cyprum, cum hac occasione fœdus cum Hispano & Papa, à Venetianis initum, promovit. Hodierno tempore tres ibi sunt celebres Urbes. Prima est *Nicosia*, in media Insula

ſula ſita, & octo propugnaculis æqualis magnitudinis munita. Altera vocatur *Famaguſta*, ſita eſt ad mare, benè quoque firmata. Tertia dicitur *Ceraunia*. Inſula *Rhodus*, magnitudine quidem ad alias non accedit, nihilominus tamen celebris. Alia antea habuit nomina, & imprimis potens propter navigationes fuit. Romanis ſæpius ſuppetias tulit. In circuitu triginta ferme habet Mill. Germ. ſitæque ibi fuerunt celebres Urbes, *Lindus*, *Camirus*, & *Jalyſus*, quæ poſtea *Rhodus* dicta fuit. Olim miraculum erat Coloſſus Solis, qui LXX. cubitos altitudine continebat, & ubi per terræ motum annos LVI. poſt decidiſſet, miraculi nihilominus loco ita jacens habitus eſt: nam minima pars hominum pollicem hujus ſtatuæ ambabus ulnis capere potuit. Digiti ejus majores erant imaginibus ad vivum expreſſis, in fracto illo corpore ſpeluncæ conſpiciebantur. Hæc ſtatua in decurſu XII. annorum pro CCC. talentis confecta eſt, quæ ex armatura Regis Demetrii comparabaıtur. Erant in hac Civitate alii centum Coloſſi, quorum minimus, propter præſtantiam ſuam, cuilibet loco famam conciliare poſſet. Æs de magno Coloſſo Suldano ceſſit, poſtquam Inſulam Rhodum occupaſſet, cui auferendo DCCCC. Cameli ſuffecerunt. Portatum illud eſt Alexandriam. Quod Inſulam attinet, illa olim ſuis parebat Regibus, dein ſub poteſtatem Romanorum cum Aſia redacta eſt: cum Imperium divideretur, ſub Imperatorum Græcorum acquievit Regimine. Sequentibus temporibus, Saraceni An. cIↃ. C. XV. hanc occuparunt Inſulam, qui Coloſſum ſecum abſtulerunt. At ubi iterum à Chriſtianis recepta eſſet Ann. M. CCC. VIII. Equites Johannitici ordinis fortiter rem geſſerunt,

 illam

illamque conſervarunt usque ad Ann. cIↃ. D. XXII. in quo Turcicus Tyrannus Solymannus II. illam occupavit. Exulibus vero equitibus à Rege Hiſpan. Inſula Malta conceſſa eſt.

Deſcriptio XX.

Magnorum Lacuum in *Aſia*.

MAXIMUS in mundo *lacus Hyrcanicus*, vel *Caſpius* eſt; propterea *mare* dicitur, & plerumque in Italica Lingua *Mare di Sala:* continet longitudine ſua fere CC.LXX. Milliar. German. & latitudine ſupra C. Dulces habet aquas, multaque influentia continet flumina, licet nullum habeat exitum, Veteres quidem in illa fuerunt opinione, quod ſinus Oceani Scythici eſſet, ſed Herodotus ſcriptorum antiquiſſimus, ut & Ariſtoteles & Diodorus, huic ſententiæ calculum addere noluerunt, ſed illud pro ſingulari habuerunt mari, quod cum Oceano neutiquam eſſet mixtum. Idcirco Ptolomæus potius *ſtagnum* quam *mare* dicere voluit; ad quam ſententiam hodie plurimi accedunt. Sed nihilominus *mare* vocatur, ut ſupra dictum eſt. De hoc mari ſcriptores perhibent, quod in nonnullis locis fluvii ex rupibus ita ſe effundant, ut in ſicco inferius ambulare liceat; item quod certis anni temporibus ad littus iter perfici queat, alio vero tempore omnia aquis ſuperfuſa & impervia ſint. Alterum ingens ſtagnum dicitur *Aſphaltites*, in ſacris literis *mare mortuum* dictum, propter magnitudinem, & immobilem naturæ aquam. Hoc ſtagnum tegit terram *Sodoma, Gomorra, Adama, Zeboim,* quæ igne de cœlo lapſo à Deo perditæ ſunt. Nullos patitur piſces, nec aves, quæ aliàs aquas amare ſolent; mali ſaporis eſt fœtorque ejus nocivus, & intolerabilis eſt. Nullo movetur ven-

vento, quoniam bitumen vento est adversum, & aquam in suprema ora condensat. Nullas patitur naves; nam omne, quicquid vitam ducit, in illo suffocatur. Nec quicquam undis suffert, nisi prius alumine interlitum. Nihil verò vivi ibi potest suffocari. Tauri & Cameli intra undas hærent, & natant, omnesque illi, qui se huic committunt mari, sive natare didicerint, sive non, ab illius natura in altum elevantur. Stagnum *Genesareth* vel *Tiberias* tertium est, etiam *mare Galilæum* dictum. Quartum est Stagnum *Samochonites*: ultimaque duo Jordanus interfluit.

Descriptio XXI.

Maximorum in ASIA Montium.

MAXIMUS totius Orbis mons, *Taurus* est, qui incipit ad littus, Insulam Rhodum versus, seque per totam longitudinem Asiæ extendit, usque ad ultimum latus versus Orientem, ultra M. CCCC. Milliar. Germ. Latitudo vero in plerisque locis ultra centum milliar. excurrit. Extendit se igitur primum ab Occasu versus Orientem in magna longitudine & amplitudine, donec intra maria in angustias cogitur: nimirum intra *Phœnicium*, *Ponticum*, & *Caspium*. Hæc igitur variis perlabitur anfractibus, & hinc inde nova accipit nomina. Primum vocatur *Imaus*, dein *Emodus*, *Paropamisus*, *Circius*, *Chambades*, *Pharphariados*, *Croates*, *Oreges*, *Oroandes*, *Niphates*, *Taurus*: & ubi se supergreditur, *Caucasus*; ubi autem brachia sua emittit, & se versus mare extendit, *Sarpedon* dicitur, *Coracesius*, *Cragus*, & vicissim *Taurus*: ubi transitus admittit, nomen habet *Pylarum*, hoc est portarum; ita transitus illi vocantur *Pylæ Armenicæ*, *Pylæ Caspiæ*, *Pylæ Ciliciæ*. Latior hujus montis Descriptio in Atlante exhibetur.

Hoc vero pro explorato habetur, plerosque in *Asia* montes ab hoc stupendo monte descendere, quorum nomina alibi dicta.

Descriptio XXII.

Præcipuorum in ASIA fluviorum.

DE aliis fluminibus suo loco dictum est: sequentes tres tantum restant, quos exponemus. Qui sunt *Euphrates, Tygris, & Jordanus. Euphrates* in magna Armenia nascitur, apud Incolas *Frat* vocatur, & in principio *Pyxirates;* ubi Taurum influit *Omira;* & ubi vicissim effluit, nomen *Euphratis* accipit. Postea Mesopotamiam ad sinistrum latꝰ attingit, ad dextrum verò Syriam, Arabiam, & Babyloniam, & se in multa dividit brachia, quorum unum ad Seleuciam percurrit, & in *Tygrim* labitur, alterum trahitur per Babyloniam, & à Chaldaicis stagnis vel paludibus absorbetur. I[illegible] tamen emergit, & olim singulari magno exitu i[illegible]re devolvebatur, postea ab incolis aggere impedit[illegible]st, qui illius undis suos irrigabant agros; Coactus iter suum per Tygrim capere. Solet vero, sicut Nilus, tumescere, & campos Mesopotamiæ inundare & fructiferos reddere. *Tygris* jam ab habitantibus *Tigil* dictus: pariter in magna Armenia exsurgit, in planitie; nimirum ubi lente undas trahit, vocatur *Diglito;* ubi autem præceps fertur, *Tygris* appellatur; (quod sagittam in Medica lingua notat) perrumpit stagnum *Arethusan,* & cum mons Taurus ipsi sit impedimento, se in speluncam demergit, & subter dilabitur, ut in altero montis latere iterum emergat. Posteà etiam per alterum stagnum penetrat, quod vocatur *Thospites,* immergitque se iterum in occultos gressus, & fere 6. Milliar. Germ. ab illo loco, ubi se condidit,

de-

demum exsurgit. Postquam alios fluvios in *Armenia* & *Assyria* devoravit, separat *Assyriam & Mesopotamiam*, & dividitur apud *Seleuciam* in duos profluentes, quorum unus ad *Seleuciam* dilabitur, alter ad *Ctesiphontem*. Facit igitur velut Insulam, non parvæ magnitudinis. Ubi se aquæ iterum conjungunt, vocatur *Pasitygris*, & influit tandem in lacum *Chaldaicum*, ex quo cum magno impetu iterum emergit, & per duos exitus in sinum Persicum decurrit. *Jordanus* ex duabus scaturiginibus oritur, quæ non procul ab invicem sitæ sunt. Una dicitur ex illis *Jor*, altera *Dan*; post confluxum faciunt demum *Jordanum*. Fluvius amœnus est, & aspectu insignis; duodecim milliaribus ab ipsius primo ortu, effluit in lacum *Samochoniten*, procurrit inde in stagnum *Genezaram* vel *Tiberiadem*. Postea irrigat *Judæam & Samariam*, & ultimum à mari mortuo, vel stagno *Asphaltico* absorbetur. In via ad multa dilabitur loca, quasi invitus illud mare attingeret, cum cujus fœtida palude salubres suas undas ægre miscet. *Descriptio XXIII.*

DE JUDÆIS.

CUM *Judæi* nullo amplius conjuncto cohæreant Imperio, nec Regionem habeant, quam soli incolant, nihilominus tamen ex *Asia* suam ducant originem; non absurdum duximus, hic nonnihil de illis annectere. Gens est, quæ passim vagis itineribus dispersa manet, nec ullam possidet terram, ad omnem mercatum vel potius fraudes apta, quæve per fœnus immodicum ad divitias ingentes pervenit. Mores illius, per varios Populorum ritus mixti. Malitiosi, & obdurati sunt cordis, nec ad Christianam Religionem facile converti possunt, &, licet conversi fuerint, hypo-

critæ ſunt ut plurimum. Pigritia omnia ſinunt dilabi, nec munditiei ſtudent. Verum ſignum illorum ſervitutis eſt, quod non habeant poteſtatem arma tractandi, & fundos poſſidendi: quod haud injuriâ fit, cum illi nos pejus tractarent, ſi illorum poteſtati ſubjecti eſſemus. Converſionem illis ex animo precamur, & ſperamus.

AFRICÆ
Prima Deſcriptio generalis.

ASIÆ parvo *Iſthmo* adnexa eſt maxima peninſula orbis, *Africa.* Complectitur in ambitu ſuo ad 3000. millar. Germ. Anguſtia *Iſthmi* 6. milliar. Germ. eſt. Maxima pars *Africæ* inculta eſt, paſſim arena obſita, & propter areſcentem tempeſtatem, & calorem intenſiſſimum, inculta, & deſerta. Hic plurima venenoſa reperiuntur animalia, magna damna hominibus adferentia. Plerumque hæc terra magis vaſta, quam frequens incolis, eſt; multi tamen campi reperiuntur fructiferi, qui reliquam terræ ſterilitatem compenſant. Apud Græcos vocatur *Lybia*, à Lybia filia Epaphi, qui Jovis filius dicitur. Nomen vero *Africæ* ortum ab Aphro, Lybici Herculis filio, dicitur. Maria, quæ Africam cingunt, vocantur verſus orientem mare *Rubrum*, verſus meridiem mare *Æthiopicum*, verſus occidentem mare *Atlanticum*, verſus Septentr. mare *Mediterraneum*, quod etiam *Lybicum* dictum eſt, quousq; ad hanc Provinciam accedit. Maxima *Africæ* longitudo eſt à *Freto Gibraltar*, usque ad *promontorium Capitis bonæ ſpei*, DCC. milliar. Germ. Latitudo intra duo Promontoria, *Heſpericum*, jam *Cabo Verde* dictum, & promontorium *Aromata*, ad fauces maris Rubri,

Rubri, jam *Guardafu,* D. L. milliar. Germ. Tota Regio veteribus nunquam ſatis fuit cognita, exceptâ unâ parte nimirum illâ, quæ mari Mediterraneo proxime adjacet. Cæterum ſupra ortum *Nili* & montes Lunæ, nihil Veteribus fuit cognitum, ſed fere ſingula intra CC. annos ad notitiam noſtram pervenerunt. Regiones, in quas olim videbatur *Africa*, vocabantur, *Ægyptus, Cyrene, minor Africa, Troglodytarum* & *Garamantum Terra, Numidia, Mauritania, Getulia, inferior Lybia, Troglodytica Arabia, & Æthiopia.* Hanc veterem deſcriptionem in quatuor dividemus partes; Prima in ſe continebit *Ægyptum:* Altera reliquas Regiones ad mare mediterraneum: Tertia Regiones in medio: ultima Regiones verſus alia maria.

Secunda Deſcriptio

ÆGYPTI.

CUM ex *Aſia*, terrâ in *Africam* pervenimus, quod per *Iſthmum* fieri oportet, primum in *Ægyptum* veniendum eſt: quam provinciam veteres Geographi *Aſiæ* adnumerabant; cum illi Nilum terminum facerent. Sed poſteri veterem Arabicum ſinum, vel mare Rubrum, terminum & limitem fecerunt: igitur provinciam Africæ annumerarunt. Nomen Regionis venit ab Ægypto Danai fratre; nam olim *Aëria* dicebatur. Hæc terra à Septentrione mare habet, quod ab illo nomen accepit, verſus orientem Petream Arabiam, & dictum ſinum maris, verſus meridiem Æthiopiam, & verſus occidentem Cyrenen. Longitudo ab oſtio *Nili*, quod *Peluſiacum* vocamus, usque ad urbem *Catabathmum*, erat DL. latitudo ab exitu Nili usque ad Urbem *Metacompſum*, jam *Conz,* centum milliar. Germ. Olim dividebatur *Ægyptus* in *ſuperiorem & in-*

feriorem. *Superior*, quæ versus meridiem sita fuit, iterum per Nilum in *Lybicam Ægyptum* versus occidentem, & *Arabicam* versus orientem dividebatur. Ideo populi *Arabægyptii* & *Lybiægyptii* vocabantur. *Inferior Ægyptus* erat versus mare Mediterraneum, & ibi pars terræ *Mareotis*, vel *Marmarica*, versus occidentem *Cyrenæ* adjacebat. Ægyptii gloriabantur quod sub Rege Amase viginti millia Urbium possederint, & postquàm dein Imperio Romano subjicerentur, ingenti numero parvarum Urbium gaudebant. Tota Terra *Ægyptus* in multos districtus, quos appellabant *Nomos* dividebatur. Inter omnes in Ægypto Urbes, erat *Alexandria* præcipua, quæ non solum in Ægypto, verum etiam in tota Africa celeberrima. Hæc primum ab Alexandro M. condita est, in loco valde commodo, ubi duo portus erant, & primum ita sita erat, ut formam chlamydis macedonicæ referret, dein præstantia & fama ita profecit, ut tantum unicæ Urbi Romæ, cæterum nulli alii, cederet. *Aurea* Urbs dicta est. Reliquæ Urbes vocabantur *Diospolis*, vel *Thebæ Ægyptiacæ*, quæ centum habuerunt portas, vel, ut alii volunt, centum aulas, & palatia, ubi tot Principes Arces suas habuerunt, quorum quilibet urgente necessitate CC. armatorum militum producere posset. Post hanc erat *Memphis* olim Regia; habebat illa Pyramides incredibilis magnitudinis, in quibus Regia fuerunt sepulchra. Erant in altum erectæ turres, opus humanarum manuum singulare: igitur quoniam in inferiori latitudine supra umbram supremi culminis exstructæ erant, nullam jaciebant umbram. Multi existimant, quod illæ ad ostentandam magnificentiam, & divitias Regias, ut & superbiam, erectæ fuerint: sed magis est

cre-

credibile, illas ad observandum solem & stellas, primũ ab Ægyptiis Regibus, qui huic scientiæ fuerunt addictissimi, exstructas fuisse. Reliquæ Urbes erant, *Syene, Sais, Bubastis, Elephantis, Tentyris, Arsinoë, Abydus*, Memnonis Regia. *Osyris* propter templum celebris erat. *Heliopolis*, hoc est Urbs solis, ad fines Arabiæ, præclara & celeberrima Urbs erat. In *Marmarica* erat oppidum *Apis*, propter idolum Ægyptiorum celebris. Habuit etiam Ægyptus pulchrum *Labyrinthum*, qui sine ullo ligno ædificatus erat, in circuitu illius erant mille domus separatæ, & duodecim Aulæ marmore factæ, & tectæ, ad quas ibi unus tantum patebat aditus, intus vero innumerus viarum numerus sibi mirabiliter invicem innexus. *Ægyptii* se vetustissimam gentem jactabant, & cum *Scythis* hac de re certabant, se illis antiquiores esse. Quod secundum *Syros* sint antiquissimi, ex Scriptura S. patet. Inventores multarum Artium judicantur; imprimis scientia rerum divinarum ipsis adscribitur, & ante alias Astrologia & Astronomia. Quapropter *Dædalus, Melampus, Pythagoras, Homerus*, & multi alii ad illos profecti sunt, & sapientiam ab illis quæsiverunt. Ferebant olim Regum Imperia; Reges vero vel ex sua gente, vel Æthiopia eligebant. Postea Dominos ex prosapia Persica, & ultimùm Macedonica, agnoscebant. Tandem ex propria gente Reges producebant, donec Romani hanc terram in Provinciam redigerent, postquam ab Augusto bello lassata, sub Imperium illius devenisset. Post Romanos Saraceni omnia occuparunt: post illos Imperium Soldanorum, ex Tartarico populo *Circassorum* valde celebre factum est. Ultimum Turcæ omnia jugo suo subjecerunt, & totam Regionem An. C. M. D. XVI. subjugarunt.

Ter-

Tertia Descriptio

Partium *Africæ* ad mare mediterraneum extra *Ægyptum.*

ÆGYPTO proximè sita erat Regio *Cyrene*, ubi templum Jovis Ammonis: Jam est pars *Barchan*; sed olim hæc Regio dicebatur *Pentapolis*, aut quinq; Urbium. Harum erant nomina, *Berenice*, *Arsinoë*, *Ptolemais*, *Apollonia*, *Cyrene*, à qua tota Regio nomen suum accepit. Ultima harum à Græcis ædificata est, qui ex Thera Insula Ægæi maris huc venerant. *Cyrenii* diu intra Ægyptum & Carthaginem liberi fuerunt, dein longum bellum cum Carthaginensib. propter fines Regionum gesserunt. Destructâ vero à Romanis Carthagine, hæc Provincia, cum restante parte *Africæ*, sub Romanorum concessit potestatem. Post hos Regio Saracenis, & ultimum Turcis in possessionem cessit. *Minor Africa*, quæ sub nomine Africæ seorsim continetur à Septentr. mari Africo, ab oriente à sinu Syrtis majoris, à meridie separatur longis alpibus à desertis Getuliæ & Lybiæ. Versus occasum erat fluvius *Tusca*, loco finium; hodieque ibi situm est Regnum *Tunes*. Celebriores fluvii olim erant *Cyniphus*, *Triton*, qui Tritoniden paludem secum trahebat, *Camada*, qui ad *Carthaginem* vergit, & apud *Uticam* omnium maximus, *Bragadas* vocatur. Tusca, ut dictum, limes est. A fluvio *Tusca*, usque ad fluvium *Ampsagam*, protenditur ad litus Africanum *Numidia*, quæ olim propter Regem Masinissam celebris fuit. Nostris temporibus ibi situm est Regnum *Tremisenum*. Populus ibi jam *Numidæ*, & olim à Græcis *Nomades* vocabantur: etiam hic multæ præclaræ Civitates, quas inter *Cirtha*, supra alias insignis fuit; quæ cum à Ro-

à Romanis teneretur, dicta est *Sittianorum* Colonia. Cum divitiis adhuc floreret, à Regibus *Juba* & *Syphace* incolebatur. Has sequuntur Urbes *Cullu*, *Ruscicade*, *Bulla*. Regia Urbs, *Tacatua*, *Hippo Regius*, *Suca*, & *Tabracha*. Hanc terram Romani etiam subegerunt, & Provinciam fecerunt. Postquam pars Numidiæ, quæ intra fluvios *Mulucham* & *Ampsagam* sita fuit, *Mauritaniæ* fuit adjecta, Mauritania ad fluvium *Ampsagam* versus ortum cœpit, illius limes erat à Meridie *minor Atlas*, qui mons *Mauritaniam* à *Getulia* separavit. Versus Occidentem erat Oceanus Atlanticus, & versus Septentr. Fretum Herculis, & *Mare Mediterraneum*. *Getuli* extirparunt *Maurusios*, & postmodum magnam hujus terræ partem occuparunt: Nam incolæ *Mauritaniæ* dicti erant à Græcis *Maurusii*: post, nomen *Mauritanorum* in usum venit. Nostris temporibus sita hic sunt tria Regna, *Dara*, *Fetz*, & *Marocco*. Olim *Mauritania* per fluvium *Malva* dividebatur in *Mauritaniam Cæsariensem*, quæ cum *Numidia* fines committebat, & *Mauritaniam Tingitanam*, quæ Oceanum alluit. Hæc terra à Regibus illius occupabatur, usque ad tempora Jul. Cæsaris, qui his Regnis finem fecit, & Regionem illam in duas Provincias divisit. In Provincia *Cæsariensi*, ubi jam Regnum *Dara* situm est, Regnum Bocchi erat. *Massæsyli* vero partem intra fluvios *Malva* & *Mulucha* tenuerunt. Caput Provinciæ *Julia Cæsarea* fuit, primum *Jol* dicta, parvi nominis, donec ipsam Rex *Juba* pro Regia sua eligeret, ex quo magnum indepta est nomen. Reliquæ Urbes dicebantur, *Cartenna*, *Sadæ*, *Oppidum Novum*, *Rusacus*, *Rusucurium*, *Rusconia*, *Tipasa*, *Tubusuptus*, *Tucca*, quæ ad mare & fluviū *Ampsagum* ædificata fuit. *Tingitanica* Provincia,

cia, cuj9 loco jam duo Regna *Fetz* & *Marocco* sita sunt, habebat sua nomina à Civitate *Tingi*, quæ nunc *Tanger* vocatur: & aliquando à Rege *Bagud*, nomen *Bagudianæ* habebat. Hæc Metropolis *Tingis* ab Antæo erat exstructa. Reliquæ dicebantur *Julia Constantia*, *Zilis*, *Volubilis*, *Lixus*, de quibus Veteres mira portenta narrarunt; nam ibi Regis Antæi aulam descripserunt, & pugnam, quæ ipsi cum Hercule intercessit: inde etiam *Hesperici hort*i dicti creduntur.

Quarta Descriptio
Regionum in medio *Africæ* sitarum.

POST *Mauritanos* & *parvam Africam*, erant Regiones *Getulorum*, qui magnum habitabant spatium, nimirum omnem terram ab urbe Lempta usque ad Oceanum, ad CCC. L. Milliar. Germ. in longitudine. Hæc Regio etiam à Romanis superata est, complectiturque hodie maximam partem terræ *Biledulgerid*, ubi nunc Regnum *Terga*, & desertum *Lempta*, *Zwenziga*, *Zanhaga*, & *Hair* sitæ sunt. Hæc Regio à parte versus Meridiem à monte *Atlante* claudebatur, de quo plures fabulæ, quam de ullo in Africa in vulgus sparguntur. Celebres Cosmographi narrant illum ex media arena in cœlum esse porrectum, fumum evolvere, à latere Oceani cui nomen dedit: sed versus Regiones Africæ sylvis & campis obductus esse dicitur, multisque scaturiginibus irriguus, ut varii generis fructus sua sponte ibi nascantur, ad delicias usque. Incolæ diurno tempore nunquam ibi visi dicuntur, sed omnia tranquilla fuisse, desertaq; loca referebant: *Ægipanes* & *Satyri* ibi choreas duxisse, libidinesq; exercuisse crediti, variisque instrumentis musicis circumjecta personuisse. Supra Atlantem versus Meridiem,

usque ad fluvium Nigrum, erat apud Veteres *interior Lybia*, ubi horrenda & impervia deserta, à quibus etiã illa Regio hodie suum trahit nomen, ut *Sarra*, vel desertum vocetur. Post parvam Africam, versus meridiem, erant *Lybica deserta*, & paulo ultra *Troglodytæ*, ubi jam *Berdoa* desertum situm est. Hæc per montem *Ater* versus Meridiem à *Garamantis* separabantur, ubi nunc Regnum *Borno* conspicitur. Metropolis *Garamantum* dicta fuit *Garama*, quæ adhuc hodie extare dicitur: adjacebat huic celebris Urbs, *Debris*, puteo famosa, cujus aqua à meridie usque ad mediam noctem fervescebat, à media nocte usque ad meridiem tota frigida manabat: Non pepercerunt his etiam longe remotis Regionibus Romani, sed tam *Troglodytas*, quam *Garamantes* armis subegerunt. Ultra *Ægyptum* versus Meridiem ad sinistrum latus *Nili*, erat *Lybia exterior*, porrecta usque ad terram Æthiopum; Nostris temporibus reperta ibi sunt deserta *Elfocat* & *Gaoga*.

Quinta Descriptio
Residuarum AFRICÆ Partium.

OMNE quicquid ultra fluvium *Nigrum* versus meridiem situm est, intra Atlanticum & Ægyptium maria, apud Veteres *Æthiopia* dicebatur. *Æthiopes* erant in tota Africa maxime vasta gens, & veteres Cosmographi illos extra Africam locarunt. Dividebatur vero *Æthiopia* in multiplices populos, quorum nomina Ptolemæus in magno numero consignavit. *Nigritæ* nihilominus celeberrimi fuerunt, qui à fluvio Nigro suũ traxerunt nomen. *Nubii* erant velut ingens populus: hodieque ibi adhuc ingens Provincia nomine Numidiæ insignitur, sed pars *Æthiopiæ* ultra Ægyptum, dicitur

citur *Æthiopia sub Ægypto*. Et in hac ad lacum *Nil.* erat *Cinnamomifera Regio*, vel illa cinnamomi ferax. Totum vero latus sinus Arabici veteris occupatum erat ab Arabibus *Troglodytis* vocatis, unde & Regio ipsa *Troglodytica* vocatur.

Sexta Descriptio

INCOLARUM AFRICÆ, Ejusq; novæ divisionis.

QUI populi, tam in Ægypto, quam in residua Africa habitarint, hactenus narratum est. Dein ex *Phœnicia Pœni* in illa loca appulerunt, sub auspicioque illorum Reginæ *Didonis*, *Carthaginem* & arcem *Byrsam* ædificarunt. Porro in illam partem populi peregrini, ex *Asia* & *Ægypto*, huc convenerunt. Tandem Romani omne id quicquid erat notum occuparunt, pariterque Græci Imperatores his imperarunt Regionibus: Post illos *Vandali*, *Saraceni*, & *Arabes* in illis egerunt. Nostris seculis, *Turcæ* præcipua & optima pars cessit, *Serifus* etiam parte gaudet, aliique nonnulli Reges. Regi Hispaniæ etiam partem fortuna adjecit. Quod vero *Æthiopes* concernit, illi in suis Regionibus manserunt, neque ab aliis turbati unquam sunt, id quod conditioni loci in acceptis referre debent, quod à nobis nimium sint remoti, difficilisque per deserta loca ad illos sit aditus. Novam descriptionem sequenti modo expediemus. Tota *Africa* à *Cluverio* in 7. partes dividitur; ad has possunt Insulæ, loco octavæ partis, adjungi. Igitur sequenti ordine collocabuntur.

Ægyptus,
Barbaria,
Biledulgerid,
Desertum Sarra,
Nigritarum Regio,

Interior vel *Superior Æthiopia*,
Exterior vel *Inferior Æthiopia*,
Et Insulæ circa Africam.
His adjungendi sunt latè circumvagantes *Arabes.*

Septima Descriptio

De Nova *Ægypto.*

ÆGYPTUS adhuc hodie fertilitate sua se extollit, quam Nilo gratam debet. Metropolis hujus Regionis est *Alcair*, lingua Italica *Cairo* dicta, incredibilis Urbs magnitudinis, ita ut circuitus 8. Milliar. numeretur. Munsterus testatur illam quinquies majorem esse Lutetia Parisiorum: à variis inhabitatur populis, mercaturâque celebris est. Hic per longos annos Regia sedes *Ægyptiacorum Suldanorum* fuit, qui à *Circassis* venerunt. Non procul Urbe hortus est *Matere*, ubi pretiosum balsamum crescit, quod in illa loca à terra Judæorum translatum est. Ultra Nilum adhuc Pyramides conspiciuntur, de quibus hic pauca dicenda. 7. Milliar. Ital. à *Cairo* reperitur Pyramis, cujus inferior pes quadratus est, & quodlibet latus continet 170. passus; tota pyramis constat ex lapidibus agrestibus, ita positis ut ab infimo ad summum cacumen gradatim ascendere queas; gradus ad cacumen usque numerantur 210. æqualisque sunt magnitudinis: in medio cubiculum est, speciem habens sepulchri, & quæ alia de illis narrantur. Reliquæ Urbes in Ægypto sunt *Alexandria*, nunc *Scanderia*, quæ olim præclara, sed nunc per bella varia destructa, salutatur tamen sæpius à mercatoribus Christianis. Huic olim adjacebat Insula *Pharos*, quam Regina Cleopatra aggere continenti adjunxit. In hac Urbe olim celebris fuit Bibliotheca, Bibliaque primùm ex Hebraica lingua translata sunt. *Damiata* olim

vocabatur *Pelusium*, ab *Harlemensibus* occupata, qui argenteas campanas in perpetuam rei memoriam secum abstulerunt: nam cum aditus catena ingenti euntibus præcluderetur, Harlemenses serram navi præfixerunt, magnoque impetu, vento secundo incitata navi, catenam corripuerunt. *Rosetta* vel *Raschit* Urbs vel Arx à multis mercatoribus visitur, ibique Venetiani habent *Bailum* vel singularem magistratum.

Octava Descriptio,

BARBARIÆ.

VERSUS Orientem *Barbaria* Ægyptum attingit, nobilissima pars totius *Africæ*, dividiturque in 6. partes: quarum nomina sunt, *Provincia Barca*, & Regna *Tunes*, *Tremisen*, *Fez* vel *Fes*, *Marocco*, *Dara*. Inter Ægyptum & Regnum Tunes sita est Provincia *Barca*, quæ à Barce vetere Urbe nomen habet: sterilis est & sicca regio; ibi hodie sitæ sunt Urbes *Cytene*, *Talometta*, *Berniche*. REGNUM *Tunes* nomen suum accepit à Metropoli *Tuneto* veteri præclara vel satis magnâ Civitate, ex destructa Carthagine, nata; celebre emporium salutatur, sæpiusque à Venetianis & Genuensibus mercatoribus visitur. Ad mare situm fuit propugnaculum *Guletta*, quod cum Urbe *Tunes* à Carolo V. A. C. M. D. XXXV. occupatum est. Sed utrumque, *Tunetum* & *Gulettam*, Hispani perdiderunt. *Biserta* olim dicta est *Utica*, ubi minor Cato sibi potius mortem ascivit, quam ut Julii Cæsaris gratiæ confideret. *Porto farina*. *Tripoli*, quæ, ad differentiam alterius Tripolis Syriæ, *Nova Tripolis* vel *Tripoli di Barbaria* appellatur, emporium est, sæpiusque à mercatoribus Europæ salutatur; aditum insignem habet, sed Urbs intus Turribus veteribus tantum conspicua est, & semidiruta tecta

tan-

tantum possidet, hinc inde jacentia. In Regione Tripoli sitæ sunt duæ Urbes *Zoroata* & *Lepide*. *Bona*, olim *Hippo* dicta est, ubi S. Pater Augustinus fuit, hodieque mercimoniis floret. Intus sita est *Constantina*, multis Romanis ædificiis abundans. REGNUM *Tremisen*, nomen habet à Metropoli *Tremisa*, olim late porrecta, & magna; sed postmodum continuis bellis admodum decrevit. Ad mare situm est *Algier* emporium, miserorum Christianorum carcer, qui miseram ibi patiuntur servitutem. Urbs alias ibi arce, muris, vallis magnisque tormentis ita munita est, ut pro invicta habeatur, siquidem illam Carolus V. frustra obsidione cinxerat. *Arsena* etiam hoc in Regno invenitur. REGNUM *Fes*, è Regione Hispaniæ situm est; attingit Regnum Tremisenum versus Ortum. Metropolis hujus Regionis est *Fes*: de hac Urbe dicit Leo Africanus, quod bene describi nequeat, quam bonis muris, vallis circumdata sit, quantaque hominum frequentiâ abundet. Maximam partem montibus adjacet, excepta media parte, quæ in planicie patet. In 2. partibus fluvius Urbem permeat, quæ salubribus puteis dives est, marmoreum fluxum exhibentibus. Ædes lateribus tectæ sunt, ut & variâ pictura ornatæ & insignes: maximum templum Urbis medium habet milliare Italic. in circuitu; reliquorum templorum numerus est incredibilis. In hac quoque Urbe multa sunt collegia, ubi scientiæ rerum variarum docentur. Unum ab inde milliare sita est *Nova Fes*, duplici, alto fortique cincta muro. Hic Aula Regis splendide exstructa est, qui Mahometanis erroribus addictus est. Ab inde 5. milliar. Germ. sita est *Macarmeda*, cujus muri sunt destructi. *Gualila* erat à Romanis in monte *Zaron* ædificata, pulchrisque lapidi-

pidibus munita. Sed postea destructa est, ita ut solum sepulchrum Mahometici Idris locum tantum faciat celebrem, qui sanguine Mahometis oriundus erat. *Phamonis Palatium*, parvum oppidum, à Romanis in altitudine montis ædificatum. *Petra Rubra* etiam à Romanis facta, sicut alti muri jam destructi testantur. In hunc locum conveniunt ex proxima sylva Leones, qui ossa de plateis colligunt, sine ullo incolarum metu. *Magilla* parvum oppidum in monte, qui oliferis arboribus abundat. *Tanger, Ceuta, Arsilla, Oran*, sunt magnæ Urbes, non procul à Freto maris sitæ, Hispanoque subjectæ. Ad littus maris mediterran. intra duos altos montes sita est Urbs *Pennon* de *Veles*. REGNUM *Marocco* nomen suum habet à Metropoli *Marocco*, quæ olim inter maximas Orbis urbes numerabatur. Hodieque celeberrima *Barbariæ* Urbs est. Olim plusquam 100000. inhabitatas numerabat ædes, sed nostris temporib. fere tertiam partem deserta jacet, quoniam ab Arabibus multa mala passa est. *Tamdante* altera est, à multis peregrinis mercatoribus culta. *Tedneste* in amœna planicie sita est, muroque cincta ex latere & cretâ composito: in medio Urbis Templum est inusitatæ magnitudinis, maximeque pretiosum: verum nunc Urbs ab incolis deserta est. *Teculetha* ditior est, quam jam numeratæ, sed pariter jam deserta. *Tagtessa* vetus Urbs, fere in circulum ædificata, sita in monte est. *Eudeveta* circumcirca rupibus cincta est. *Messa* sunt tres parvæ Urbes quadrante milliar. German. distantes. Campus ibi fertilis, multis palmis, ibique mons Atlas principium suum capit. *Tejut* veluti tres Urbes sunt non longe ab invicem sitæ, quarum incolæ nullum norunt hostem. *Tagovast* populosa

Urbs est, quæ 8. millia ædium habet. *Agmeta* in monte ædificata est, omnium rerum copia abundans, imprimis amœnis hortis, Urbi *Marocco* non cedentibus. *Alendinum* in frigida valle situm est, intra 4. montes. REGNUM *Dara* conterminum est *Marocco* versus meridiem. Urbs ibi *Dara* est à pauperibus incolis habitata; altera est *Melilla*, pulchra Urbs, ad Mare Mediterraneum, Regi Hispaniæ parens.

Nona Descriptio

De Regione BILEDULGERIDA & Deserto *Sarra*.

REGIO *Biledulgerida* in magna porrigitur longitudine, post Barbariam ab *Eleocat*, usque ad Oceanum Atlanticum. Nomen hæc Regio à multitudine palmarum habere dicitur: ibi sita sunt 4. Deserta, *Lempta*, *Hair*, *Zanhaga*, & *Zuensiga*, quæ hæc nomina à quatuor Urbibus hujus Regionis ducunt. Porro ibi sita sunt Regna, *Targa*, *Berdoa*, *Gaoga*, etiam ita à nominibus ejus terræ appellata. Versus meridiem ab hac Regione, situm est desertum *Sarra*, cujus longitudo à Regno *Gaoga* usque ad Regnum *Gualata* porrigitur. Quoniam hæc terra deserta, maleque habitata est, non multa dicenda de illa occurrunt. Incolæ quidem superiorem Dominum habent, cui parent, brutorum more cæterum vivunt, camelorum carne, & struthionum utuntur, multo vescuntur lacte, sed nullo pane.

Decima Descriptio

De terra *Nigritanorum*.

HÆC terra principium suum habet, versus orientem, à Regno *Gaoga*, protenditurque versus occidentem ad utrumque latus fluvii *Nigri*, usque ad Mare. Versus Septentrion. attingit Desertum *Sarra*, sed versus meridiem, Oceanus est, & terra *Abyssinorum*. Præ-

cipua pars, optimaque terra, ad fluvium *Nigrum* est, ad quem hæc provincia sita, omnium amœnissima est. Multa ibi numerantur Regna, à præcipuis Urbibus nomina sua ducentia. Ut *Gualata, Hoden, Genehoa, Senega, Tombutu, Melli, Bitonin, Guinea, Temian, Dauma, Cano, Cassena, Benin, Zanfara, Guangara, Borno, Nubia, Biafra, Medra.* Incolæ nigri sunt, ritusque miros habent, & perfodiunt labra & ornamenta eburnea appendunt, &c. Præcipuæ illorum fœminæ portant ad femur annulos ferreos, cupreos, stanneos, non parvæ magnitudinis, &c. Terra multis fructibus, imprimis oryzâ, & aromatibus, abundat. In *Guinea* situm est *S. Georgio*, aut arx Lusitanorum *Mina*, bonum propugnaculum; ut & promontorium *Sierra Liona*, magnæ altitudinis, quod nubibus semper obductum est, magnique strepitus ibi, sine dubio à tonitru, audiuntur.

Undecima Descriptio,

De Interiori & Superiori *Æthiopia.*

Hæc alias *Abyssinorum* terra dicitur, illorumque Rex ab Italis *Prete Giovanni*, aut *sacerdos Johannes* dicitur, quamvis ex suscepto errore, quoniam ille in Regno *Tenduc* in Asia regnavit. *Abaseni* à Stephano (ut Cluverius auctor est) numerantur intra populos *Arabiæ*, de quibus præsumptio est, quod veterem sinum maris transgressi sint, aut potius cis, in *Arabia Troglodytica* habitarint; quamvis alii autument, quod ab Arabico nomine *Elbabaschi*, quo Mauritani Regem hujus terræ insigniunt, nomen populi fluxerit. Versus Septentr. attingit hæc Regio *Nubiam*, & *Ægyptum*; versus occident. Regna *Congo* & *Medar*; versus meridiem, *Monomotapa*; & versus orient. mare Rubrum, &

Pro-

Provinciam *Ajam* & *Zangibar*. Igitur longitudo ad 530. Latitudo ad 450. Mill. Germ. extenditur. Regimen harum Regionum ad Regem pertinet, qui gloriatur se descendisse à Regina *Maqueda* de Saba, & Rege Salomone; hic albi coloris esse fertur, semperque sub tentorio agit. Tota Regio parum habet Urbium, sed tantum oppida, ubi ædes stramine tectæ, ex cretaque ædificatæ sunt. *Caxumo* vel *Cassumo*, Urbs est, ubi Regina de Saba Regiam habuit. *Amara* fortis arx est, in monte, sub linea sita, ibi Regum filii educantur, & à multis custodibus corporis custodiuntur; donec post patris mortem filius Regis ad Regimen vocatur.

Duodecima Descriptio,

De Exteriore sive inferiore Æthiopia.

RELIQUA tota pars continentis *Africæ* his annumeratur Provinciis; complectitur versus Septentrion. terram *Abyssinorum* tanquam geminis brachiis. Regiones, quæ hic comprehenduntur, vocantur *Congo*, *Monomotapa*, *Zangibar*, *Ajan*. *Congo*, vel *Manicongo*, attingit Æthiopicum Oceanum, nomenq; suum habet ab Urbe *Congo*: incolæ sunt similes Christianis, ut in terra *Abyssinorum*. Hoc Regnum dividitur in sex Provincias, quæ à suis præcipuis Urbibus nomen habent. Sunt vero quæ sequuntur:

Bamba, *Songo*, *Sunda*,	*Pango*, *Batta*, *Pemba*.	Præcipua alias Urbs est *S. Salvador*, olim *Banza* dicta. Regi de Congo subjectus est Rex

Angolæ, cujus terra insalubri aëre laborat, & vermes in humano corpore generare solet. *Monomotapa* fertilis est, & amœna Regio, nomen à suo habet Imperatore, quem illi in nativa lingua *Monomotapa* vocant.

Versus Septentrionem hæc terra attingit Regnum Congo, Abyssinorum terram, & Regnum Zangibar. Longitudo CCCC. & latitudo CCC. est mill. Germ. Metropolis totius Regionis vocatur *Monomotapa*, à qua L. Mill. versus Septentr. insigne vetus ædificium, ex excisis lapidibus in forma quadrata reperitur. Ad promontorium *Bonæ spei*, mare admodum impetuosum est, adeo ut etiam naves & in ostiis fluviorum securæ non sint. *Zangibar* adjacet Monomotapæ, versus meridiem, cujus partem, nimirum proximam Monomotapæ, *Casares* inhabitant. Cæterum hic sita sunt 4. Regna, quæ à suis Urbibus nomen ducunt; ut *Mosambique* quæ in Insula ædificata, & à mercatoribus Europæ sæpius visitur, subjecta alias Lusitanis; *Quiloa*, cujus Rex Regi Hispaniæ subjectus est, *Monbaza*, & *Melinde*. Terra *Ajan*, versus Septentr. complectitur duo Regna, *Del* & *Adea*, *Magaduzzo*, cum quibus terram firmam Africæ concludimus.

Tertia & Decima Descriptio,

De Insulis circa Africam.

PENES *Africam* in Veteri Erythreo mari sita est *Menuthias*, à Plinio *Cerne* dicta; hodie vocatur *Insula S. Laurentii*, apud incolas *Magdagascar*, vel *Insula Lunæ*, quæ variis aromatibus dives est, sed malis inquilinis scatet, qui illos, qui mercium ergo vendendarum eò veniunt, odio prosequuntur, & decipiunt: Illis verò, qui sibi merces donant, amicitiam faciunt. In introitu veteris sinus Arabici, apud promontorium *Gardafuy*, sita est Insula *Socotora*, ferax Aloës, quam ex his terris remotæ regiones accipiunt. In mari Atlantico, sitæ sunt primum *Canariæ*, versus littus Mauritanicum, quarum 7. sunt numero.

Magna

Magna Canaria, Tenariffe, Palma, Gomera, Elhierro, Lanzerotta, Fortaventura.

Major Canaria præcipua est, ut nonnulli existimant, ceterum Fortunatarum, nomenq; ab ingenti copia caveterum habere dicitur, qui primum in hac Insula reperti sunt. Illius Urbs vocatur *Canaria*; reliqua minora loca sunt *Telda, Galder,* & *Guja*, *Tenariffe*, in cujus medio *Elpico* supremus mons orbis, qui flammas sulphurque vomit, est. Hæc Regio ferax etiam est vini generosi. Sitæque ibi sunt parvæ Urbes *Laguna, Santacruz, Barotava, Riolejo,* & *Garachico*. *Palma* velut rotundæ formæ est, multiq; ferax est vini, & sacchari. *Gomera* nihil memoratu dignum habet præ aliis. *Elhierro* vel *Ferro*, inopia laborat aquæ, sed illa compensatur undiflua arbore, quæ tantam præbet aquæ copiam, ut hominibus & bestiis potus sufficiat. *Lanzerotta, & Fortaventura*, pecori educendo aptæ sunt. Non procul hinc sitæ sunt Insulæ, *Porto Santo,* & *Madera*. Quarum ultima vini est feracior. Ideoque Regi Hispan. 1200. doliorum vini loco vectigalis pendet. Versus Hesperiæ promontorium, jam *Cabo Verde* dictum, Insulæ *Hesperides* sunt, vel *Gorgades*, jam *Insulæ Cabo Verde* vocantur. Hollandi illas vocant *Insulas Salis*, quas inter est *S. Jago*, præcipua, cum Urbe quæ à Lusitanis hic ædificata est. In Oceano *Æthiopico*, sub linea, sita est Insula *S. Thomæ*, quæ à Lusitanis ipso die S. Thomæ inventa est, indeque nomen accepit: situm velut orbicularem obtinet. A Lusitanis ibi est Urbs, nomine *Pavoasa*, exstructa; insalubris alias ibi aër est, pinguedoque in humano corpore in unum locum con-

currere solet. Inde olim saccharum Thomæ veni: quod tamen nunc in tam abundante copia non crescit, quoniam radix Sacchari à vermibus arrosa est. Insula *Del Prencipe* multi Sacchari ferax est, addictaq; est Principi Lusitaniæ. Insula *Annobon* nullos habet incolas, propter horrendos crocodilos, 20. ulnas longos, qui diu in aquis, noctu vero in terra morantur, ut & propter alia venenosa animalia. Insula *Mathæi, Ascensionis* & *S. Helena*, etiam hic circumjacent, quarum quidem ultima incolis caret, sed ingens levamen Indiam euntibus indeque redeuntibus nautis: ubi recentem aquam hauriunt, atque ex longinquo itinere quietem capiunt.

Quarta Decima Descriptio,

De Circumvagantibus Arabibus.

CIrcum vagantes *Arabes* sunt duûm generum: Pars illorum habitat *inter Lybiam* & *Numidiam*, alii vero in desertis inter *Barbariam* & *Ægyptum*. *Primi* ducunt miseram & abjectam vitam, multo vero cordatiores sunt reliquis Lybiæ populis. Mercaturam camelorum magnam exercent, cum Nigritis; abundant etiam copiâ equorum, qui à nobis Europæis *barbarici* vocantur *equi*. Venatu admodum ducuntur, persequunturque cervos, asinos sylvestres, & struthiones. Dulces habent melodias carmina componendi, quibus venationes suas, amores, & fortia facta concelebrant. Et in hoc studio superant *Numidi* reliquos. Rhythmi ad Italorum fere morem sunt compositi. *Arabes*, qui intra parvam Africam, & montem Atlantem incolunt, præcedentes jam dictos divitiis superant, melioremque habent equorum culturam, majoraque & insigniora tentoria. Horum equi quidem sunt

ſunt obeſioris corporis,ſed reliquis velocitate cedunt. Mercaturam exercent, proventuque frumenti gaudent. Illi,qui ſylvas incolunt, ferocioris naturæ ſunt, quàm alii, parsque illorum Regi de Fes paret. Illi inter Marocco & Ducala ingenti fame coacti ſunt, ut ſe ſervituti perpetuæ addicerent, ideoque illorum pauci ſuperſunt: illi inter Teleuſin & Tunes,merentur titulum *magnorum dominorum*, attento,quod illorum ſupremi à Rege bonis gaudeant reditibus, reditusque omnes inter alios dividant, ad vitandam diſcordiam. Equorum culturâ illi ſunt inſignes: ad *Tunetum* tempore æſtatis conſpici ſolent, aſſumptis in iter pane,armis & aliis ad uſum neceſſariis, poſtea ad ſua remigrant deſerta, in quibus hyemem traducunt. In tentoriis illorum reperitur panni, æris, ferrique inſignis copia,tantaque, qualis apud ditiores in Civitatibus mercatores non eſt. Tamen non eſt ipſis adhibenda fides, ideo quod ad furtum inclinent comitate quadam fallaces. Poëſis apud illos in magno eſt pretio, quive in illa excellunt, apud ipſos pro præcipuis habentur Dominis, magnoque afficiuntur honore. Fœminæ illorum velamine rectam habent faciem, ita ut ſolùm oculi emineant. Annulos argenteos multos ferre ſolent. Iter facientes, uxores camelis imponunt: uxores etiam in bellum viros ſequuntur. Innuptæ colore tingunt brachia,manus,mammillas,faciem,& quamdiu color ille durat, à peregrino ſe conſpici non patiuntur, exiſtimantes hujusmodi colores ſe inſpecturis cauſam fore libidinis. Reliqui Arabes, qui inter *Barbariam* & *Ægyptum* habitant, ex camelis, & pecore ſatis quidem magnum habent proventum,ſed vilia paſcua.Frumentum ibi creſcere nequit, &,ſi quicquam reperiatur, in

par-

parva est copia. Liberos suos pignori dant in Sicilia pro frumento, &, si peregrinorum copiam habere possunt, vendunt illos in Sicilia, vel permutant pro frumento. Mercatores non audent illis fidere, nec in itinere illis proximi sunt, cumve cum illis mercaturam exercent, deposcunt in antecessum obsides. Hi Arabes inepti sunt, deformes, fame enecti, male vestiti, quibus inedia ex oculis prospiciat, & queis cœlum velut implacabiliter irascitur.

Quinta & Decima Descriptio,

De Præcipuis in Africa fluminibus.

OMNIUM fluviorum, qui in mare Mediterraneum incurrunt, maximus est *Nilus*, qui in deserto Africæ ex montibus *Lunæ* profluit, non vero statim idem trahit nomen, sed primum tendit per stagnum *Nilidem*, jam *Zaire* & *Zembre* dictum, æstimaturque longitudo CC. XX. Milliar. Germ. inde cum impetu fluit, devoratis à dextro latere magnis aquis; illis auctus latior fit, nomenque apud Incolas *Astapi* habet, quod aquam ex nigro fluentem significat. Circa Insulam *Meroën*, quæ præcipua est, inter reliquas multas ab illo factas, vocatur *Astabores*, ad sinistrum latus; ad dextrum vero, *Astusapes*, & tandem ubi coit, *Nili* nomen accipit. Inde mox impetuosus, mox navigabilis est, labiturque porro præceps, donec à rupibus quas interfluit deprehensus, cum ingenti aquarum strepitu devolvitur. Postea pacatior fit, vehemensque esse desinit, ita ut longo itinere veluti defessus, apud locum *Delta* se per totam Ægyptum dividat, & septem effluviis majoribus in mare Ægyptiacum decurrat. Bis in annum totam Ægyptum irrigare, terramque ita fœcundare solet. Caussæ hujus effluvii statuuntur *Etesiæ*, tempore canicu-

culari

culari flare soliti, qui mare ad illud littus impellunt, fluviique cursum tardant. Sed hoc potius à nimiis venit imbribus in Æthiopia, quo dicti venti nebulas ex residuo compellunt orbe, pluviasque efficiunt. Dicitur etiam hunc fluvium nullum aërem spirare. Post Nilum, *Niger* fluvius est totius Africæ maximus, qui etiam sicut Nilus in Junio crescere incipit, hocque per 40. facit dies. Totam Regionem limo occupat, quod incredibilem terræ adfert fœcunditatem: ad fluvium hunc multum æquor est, sylvæque bene multæ. Decrescente hinc inde aqua, multi magni lacus manent residui, non parum ad fœcunditatem utiles.

Sexta & Decima Descriptio,

De Montibus in AFRICA.

OMNIUM in Africa montium nullus major *Atlante* est: de hoc testatur Leo, illum versus Oceanum, ad latus Occidentale, bene hominibus cultum esse, falsamque Veterum esse de illo opinionem; quod desertus sit: cum ibi multæ capræ, avenæ, mellisque copia reperiatur. Hic mons ibi trium dierum spatium latus est. Longitudo ejus incipit ad mare Atlanticum, porrigiturque usque in Ægyptum, quamvis per multos anfractus, multis scissis rupibus altus sit, crassus sylvis, multisque scaturiginibus dives. Cacumen ejus semper nivibus tectum est, sæpeque nix tam densa ibi cadit, ut altitudinem arborum superet. *Montes Lunæ* siti sub Circulo Capricorni, ingentis sunt altitudinis, profundas habent valles adjacentes, ut videantur in abyssum terræ pertingere velle. Mons *Demensera* pars est *Atlantis*, extenditurque usque ad montem *Nisifa* in Regno Marocco. *Gebelelhadich*, vel mons ferreus, in Regno *Marocco* situs est. à multis Eremitis in-

incolitur, qui de fructibus arborum ſolum vivunt, nihilque præter aquam bibunt. *Hanchiſa* etiam mons eſt, qui ab Atlante ſuam capit originem, & usque Meſſam porrigitur. Hic mons à multis nivibus opertus eſt, quemadmodum Africa multâ nive abundat, quod propter ſolis radios incredibile eſſe putatur. Mons *Ilalem* à jam dicto incipit, ubi ſunt argentifodinæ, quæ incolas in bella mutua armant, dum pars mox una, mox altera illius fruatur copia. Mons *Niſiſa* ſitus eſt in *Marocco*, multa quoque in cacumine laborat nive, avenæ tamen ibi ferax eſt. *Senede* mons eſt jam dicto adjacens, cujus incolæ peregrinos ad componendas lites rogare ſolent, dein quilibet munera judici offert, ut hædos, gallinas, capos, &c. *Hantet* & *Adimmei* duo ingentis altitudinis montes ſunt. Mons *Tenueves* etiam multa nive coopertus eſt, multis bellicoſis incolis abundat, qui Principem Dominum agnoſcunt. *Tenſita* pars eſt Atlantis montis, plenus eſt incolarum, numeratque ad L. propugnacula, quæ omnia muris ex creta compactis cincta ſunt. Mons *Gogidama* tantum ad latus ſeptentrionale incolitur: Mons *Magnon* ab incolis habitatur, qui è corticibus arborum caſas faciunt. In Ægypto non procul ab Urbe *Damiata* mons *Caſius* ſitus eſt, jam dictus Lariſſe. Hucusque de Africa, ultimâ terræ firmæ, quæ veteres mundi partes, Europam & Aſiam complexa eſt.

DESCRIPTIO ALIA.

De Duabus ultimis terris mundi firmis, & de *America* in genere.

AMERICA communiter *novus* dicitur *mundus*: ideo quod populis Europæis non ita pridem cognita facta est. Nam Christophorus Columbus illam primus invenit, cujus comes in primis navigationibus Americus Vesputius fuit, à quo dein novum *America* nomen suam traxit originem. Occasio has quærendi terras hæc fuit: Columbus Genuensis ortu, postquam multas navigationes in Portugalliam fecisset, bene observavit, quod certis anni temporibus venti occidentales aliquot dies constanter flarent; ideò existimavit, illos à terra quadam transmarina venire, & idcirco versus occidentem aliquam sitam esse terram, cujus in Europa notitia nobis nulla esset. Igitur Regem Lusitaniæ, & Genuenses rogavit sumptus, & naves, ut illas adire posset Regiones longe remotas. Postquam vero frustra illius apud hos preces essent, ridereturque, ad Regem Arragoniæ Castiliæque perrexit; à quo, intercedente Regina Isabella, tres impetravit naves, cum quibus ille An. C. cIↃ. CCCC. XCII. è portu Gadensi denavigavit, cursumque suum versus Septentrionem direxit. Prima post longam & periculosam peregrinationem Insula ipsi in conspectum venit *Gunao*, quam ille dixit *desideratam*: ibi ille, in rei memoriam appulsorum feliciter Christianorum, crucem erexit excelsam. Ab hac Insula in Insulam *Heity* penetravit, quam in honorem Reginæ *Isabellam* appellavit: postmodum verò *Hispaniolam*. Post hæc ad aditum Regium, *Porto Real*, ubi jam Hispanicæ ha-

habitationes *S. Dominico* & *Isabella* sitæ sunt, navigavit. Ab Insula *Hispaniola*, in Insulam *Cubam* devenit, ubi *Havana* insignis est aditus, qui jam valde ab illis salutatur, qui à Mexicanica Provincia in Europam navigant. Postea Insulæ *Jamaica* & *Boriqen* inventæ sunt, & multæ aliæ, quarum nomina brevi exponentur. Sed Americus postea An. cIↃ.CCCC.XCVII. ad continentem appulit ope Emanuelis Regis, qui illi naves & comites itineris suppeditavit. Nomē *West-Indiæ* inde nomen traxit, quod hæc Regio fere eodem tempore aperta sit, quo Lusitani Indiam orientalem invenerunt.

Secunda Descriptio,

Americam Veteribus Incolis Europæ, in totum non fuisse incognitam.

NON tantum ex Platonis, verum etiam Diodori Siculi libris probari potest, illis harum Regionum aliquam fuisse notitiam. Apud Platonem in colloquio Timæi narrant Sacerdotes Ægyptorum Soloni Atheniensi, (qui ante Christum natum DC. annos vixit) olim Insulam sitam fuisse, ad fretum Herculeum, jam Gibraltar, quæ magnitudine Asiam & Africam superarit. Illa magno terræ motu, ingentique diluvio aquarum, uno die nocteque in profundum maris absorpta fuit. Nomen Insulæ fertur fuisse *Atlantis*. Ex his igitur caussis mare intra dictas Insulas, & fretum Herculis valde impervium inventum est. Diodorus Siculus in 5. suo libro testatur, quod Phœnicii, cum extra fretum Herculis littora navibus tentarent, ab ingenti vento per Oceanum in remotissimas terras dejecti fuerint, ad dictam tandem Insulam post decursum aliquot dierum appulerint, quæ insignis est magnitudinis, sitaque versus Oceanum ad Africam,

ver-

versusque occidentem. Hujus terra amœna & fertilis est, ab aquis navigalibus irrigua, pretiosisque ædificiis clara. Hæc Insula vix ulla alia esse potest, quam America, nec frustra Ægyptiaci Sacerdotes, multo minus Solon (testante lib. 1. Strabone) totum de illa conscripsit librum. Et multo minus Diodorus Siculus hæc finxisset, aut somniasset, quod nos in rei veritate jam compertum habemus.

Insuper testatur Aristoteles, vel Theophrastus, cui liber de mundo, sicut Apulejo versio ejus in Latinum adscribitur, quod extra partes nostras, Europam, Asiam, & Africam, adhuc magnæ restarent Insulæ, per quas America & Magellanica secundum omnem aspectum intellectæ sunt. Diodorus Siculus porro testatur, quod Carthaginenses incolas Europæ eo navigare prohibuerint. Quando verò Pœni hanc navigationem omiserint, incertum est. Hoc tamen exploratum est, à Monarchia Romanorum, usque ad dictos annos, nihil quicquam auditum, vel notatum fuisse.

Tertia Descriptio

De Limitibus, magnitudine, & divisione AMERICÆ.

TOTA America circumcirca Oceanò magno includitur. Versus Occasum quidem, Oceano Atlantico, Mare del Nort dicto, versus meridiem autem freto Megellanico, quo ab Australibus terris separatur, nobis adhuc incognitis. Versus occidentem mare pacificum est, alias *mar del Zur*. Septentrionale littus nobis in Europa adhuc plane non est cognitum, sed opinio est, quod mare concretum eo pertingat, quoniam in altero latere, Insulæ Europæ & Asiæ proximè usque ad polum sitæ sunt, quæ ab eodem mari similiter irri-

gantur. Maxima longitudo inter freta Aniam & Magellanicum est 2400. Milliar. German. Latitudo verò à *Cabo de Fortuna* usque ad *Cabo de Breton* in nova Francia est 1300. milliar. Tota America in duas dividitur partes, nimirum in *Americam Septentrionalem* & *Meridionalem*.

Quarta Descriptio,

DE SEPTENTRIONALI AMERICA.

SEPTENTRIONALIS America, etiam dicitur *Mexicana*, ab Urbe *Mexico*. Longitudo est à freto Anian, usque ad Isthmum, vel terram quâ Americæ meridionali adnexa est, M. D. Milliar. Germ. Latitudo vero similis est cum Latitudine communi totius Americæ. Pars Septentrional. Americæ, quæ latissime versus Septentrion. porrigitur, adhuc est incognita, neque sciri potest, quam proximè terra polo accedat. Pars versus Septentrionem etiam præter littus parum patet. Reliqua terra maxime cognita dividitur in continentes & Insulas. Continentes vocantur

- *Canada*,
- *Nova Francia*,
- *Virginia*,
- *Florida*,
- *Nova Hispania*,
- *Nova Mexicana, Albion*,
- *California*,
- Duoque Regna, *Quivira* & *Anian*.

Insulæ autē dicuntur, *Cuba*, *Hispaniola*, & aliæ minores.

Quinta Descriptio,

DE PROVINCIA CANADA.

PROVINCIA *Canada*, nomen habet à magno fluvio *Canada*. Quamvis vero jam hæc terra magno frigori

gori ſubjecta ſit, fertilis tamen eſt, & aurifodinis dives. Incolæ bonæ ſunt indolis, veſtiuntur pellibus, bonoque pollent intellectu manuariorum operum. Jam Regi Galliæ parent. Comprehenditur ſub nomine *Canada, Eſtotiland, Cortereal, Terra Laboratoris*, & adjacentes *Inſulæ Goleſmó, Beauparis. Mont de Lions, & Terra Nova*, quæ etiam *Terra Bacalaos* vocatur. Non procul à fluvio Danada Urbs eſt *Hockelaga*, ſex vel ſeptem milliarib. inde diſtans. Gallorum Coloniæ & arces dicebantur *S. Croix, Charleburg* & *France Roy*, fruſtra tamen omnes fuerunt.

Sexta Deſcriptio,

DE NOVA FRANCIA.

NOVA FRANCIA, à Gallis, qui illam tempore Franciſci I. aperuerunt, ita dicta eſt. Paſſim parum habet frumenti; & leguminum non nihil. Inſuper à feris hominibus, qui homines vorant, habitatur. Novæ Franciæ adnumeratur *Accadia*, vel *nova Scotia*: ubî portus, *Porto Reale*, & Urbs *Norumbega*, de cujus præſtantia multa ſunt ſcripta, quorum vix minimum ex vero eſt. Gallica habitatio *Port Royal*, per incuriam Jeſuitarum ab incolis, Anglis prodita eſt, ab illiſque deſolata. *Quebec* etiam Gallica eſt Civitas, & ſæpe à mercatoribus viſitur.

BIBLIOTECA DE SEVILLA

Septima Deſcriptio,

DE VIRGINIA.

NOVAM FRANCIAM attingunt *Nova Anglia, Nova Batavia*, & *Virginia*, quæ ſub nomine *Virginiæ* continentur. *Virginia* nomen videtur habere à Regina Elizabetha Angliæ, quæ Virgo Imperium rexit. In *Virginia* Urbes ſudibus ſunt circumdatæ, *Pomejock, Medano*, & *Secota*. Hæ Urbes exiguæ ſunt, nec ultra 12.

domus habent, Semicylindrica tecta, & omnes ab invicem separatæ sunt. Angli hic ædificarunt Urbes, *Jacobipolin*, *Henrivillam*, & propugnaculum *Bermudam*. In *Nova Anglia* Civitates habitabiles sunt, *St. Georgius*, *Nova Pleymuth*, ad unum montis latus sitæ, ubi Puritani vel Brumistæ agunt. *Nova Batavia* boni soli est, quod altitudo arborum testatur: Hollandi ipsam tenent, qui ibi Civitates *Novum Amstelodamum*, *Hellegat*, *Fort Orange*, & alia possident.

Octava Descriptio,

DE PROVINCIA FLORIDA.

Hæc Provincia nomen suum habet à die quo inventa est, qui fuit Dominica Palmarum, is dies apud Hispanos *Pasqua de flores* dicitur. Hæc inventio facta est An. M. D. XII. per Juan Ponce de Leon. Alii inde nomen derivant, quod vivens ac florens sit Regio. Galli quidem An. CH. M. D. LXII. sub Jean de Ribauld eo venerunt, parvumque propugnaculum *Caroline* ibi exstruxerunt, quod postmodum ab Hispanis occupatum, & demum illis ademptum, ultimum destructum.

Hodie ibi conspiciuntur { *S. Augustinus*, *S. Joannes*, *S. Matheus*. }

Nona Descriptio,

DE NOVA HISPANIA.

Ultima Provincia versus meridiem, in prima parte Americæ, est *Nova Hispania*, magna & jam optime culta terra. Aër ibi lenis & tolerabilis, quamvis illæ Regiones sub torrida sitæ sint Zona. Bonas natura ibi esse voluit fodinas, auri, argenti, metalli, ferri: mareque ibi dives est piscium, margaritarum, concharumque. Regiones, in quas dividitur, vocantur *Nova Galli-*

Gallicia, Mechoacan, Mexicana, Jucatan, Guatimala & *Nicaragua*. In *Nova Gallicia* Hispani has ædificarunt Civitates. In Provincia *Guadalajara*, Urbem *Guadalajara, Espirito Santo, S. Maria de los lagos*. In *Xaliesso, Compostella* non procul à mari. In *Chiametla*, aut *Ybaia*, sita est *S. Sebastian*. In *Culiacan, St. Michel*. In *Cinaloa*, parva sunt oppida, *S. Philippo*, & *S. Jago*. In *Uxitipa, S. Luis. In Los Zacotecas* sunt propter multas argentifodinas variæ beneque habitatæ urbes. Imprimis *Durango*, & *Xeres de la frontera*. Incolæ à Rege Hispaniæ in bonum sunt redacti ordinem, distributique in Centum & 3. tribus, quas *Repartimentos* vocant. Religioni etiam Christianæ se accommodant. In *nova Biscaya, Metatlan* & alia parva oppida. Omnes jam dictæ Provinciæ sub nomine *novæ Gallicia* comprehenduntur. *Mechoacan* in Mexicanica lingua Regio piscium audit: aër hic quidem valde mutabilis est, sed tamen ita affectus, ut multi ex alienis Regionibus se huc conferant ob recuperandam valetudinem. Complectitur etiam hæc Regio multas sub se parvas Provincias. Prima dicitur *Mechoacan*: ibi sitæ sunt *Zintzontza*, ubi ante Reges habitarunt, jam Hispanica Urbs facta est. *Valliadolid* hodierno die præcipua est. Sequitur *St. Michel, S. Philippe, Conception de Salaya, Leon, & Samora*. In provincia *Zacatula* sita est Urbs *Zacatula*, quæ *Conceptio* vocatur. Pariter in Provincia *Colyma*, sita est Urbs *Colyma* & *Acacla*. Ut & celebris portus *Natividad, St. Jago de Bona Speranza*, & *Malacca*. Provincia *Mexicanica* comprehendit urbem *Mexico*, quæ pro metropoli in tota Nova Hispania numeratur. In magno stagno ædificata fuit, ubi tantum tres aditus patebant, qui, perruptis aggeribus, effecerunt ut

ut Civitas An. M. DC. XXIX. magna aquarum illuvie perderetur. Alii scribunt, quod Urbs ad littus illius stagni ædificata sit, quum primum ab Hispanis occuparetur; Complectitur igitur in circuitu unum cum dimidio Milliar. German. multis gaudet incolis, Vicariique Regii Regia est, ut & Archiepiscopi. Hic imprimuntur libri, & moneta cuditur. Præterea multa ibi reperiuntur templa pulchræque arces, ut & Academia; ita ut hæc Civitas omnes reliquas in America superet. Olim *Temistitan* dicta fuit. Proxima Mexico est *Tescuro*, quæ magnitudine urbi *Mexico* non cedit. *Chulula* olim ad 20000. ædificiorum habuit: fama est, parentes 6000. liberorum quotannis Dæmoni immolasse. *Texcuco* pulchris domiciliis in principio ornata fuit, bisque tam magna quam *Sevilla* in Hispania. *Mexicaltzingo*, *Cuyocan*, & *Huicilipuche*, populosa fuerunt oppida. *Acapulco*, sita est ad meridionalem Oceanum, bono gaudet portu, in quem Spilberg anno 1615. descendit, & quamvis cum navibus suis urbem occupare posset, contentus tamen fuit quod Rectorem urbis in suam traxerit voluntatem, impetratisque ad victum necessariis, iterum discessit. Huc pertinet Provincia *Panuco*, ubi metropolis *Panuco*, quæ ab Hispanis *Villa de St. Stephan del Puerto* vocatur. Salis reditus multos habet. Reliquæ urbes dicuntur *St. Jago de los Valles*, & *S. Ludovico de Tampico*, ut & *Provincia Tlascala*, ubi metropolis ejusdem nominis sita in loco propter adjacentes montes munito. Cæterum ibi sitæ sunt *Xicotencatl*, & *Ocotevilco*. Hodie ibi præcipua Urbs est *Puebla de los Angelos*. Huc etiam pertinet provincia *Tepeaca*, in qua metropolis *Segura de la Frontera*, in loco petroso exstructa, pulchris plateis & ædibus nitens.

nitens. *Vera Cruz* emporium eſt, ſed maximam partem anni, propter frequentes pluvias nimiosque æſtus, inſalubris. *St. Juan de Ullua*, hic celebrem præbet aditum, qui in Nova Hiſpania fere præcipuus, & verſus Septentrionalem Oceanum unicus eſt. Aditus ex Inſula fit, rupibus circumdatus verſus latus ad mare vergens, at verſus latus terræ oppoſitum humile habet littus; adjunctus eſt hic murus, in cujus finibus duo propugnacula erecta ſunt. *Guaxaca* complectitur urbes *An tequera, S. Illiphonſo & S. Jago*, ubique fluminibus auri feracibus abundat. Præterea ibi Hiſpani multos bombyces habent, quibus arbor morus optimo eſt nutrimento. Provincia *Miſteca* in duas partes eſt diviſa, quarum altera *Superior Miſteca*, altera vocatur *Inferior*. Ubi duæ rupes ſunt, in quarum cacumina ab una in aliam paſſu tranſire licet, quæ tamen ad radices inferiores invicem ſunt remotiſſimæ. In hac Regione feri homines in fluminibus aurum quærunt, pro quo ad victum neceſſaria ſibi comparant, & feſtos agunt dies, quousque ſuppedit nummus, poſtea jejuniis vacant, quoniam nulli agriculturæ & labori incumbunt. Provincia *Tutepeque* confinem habent partem *Guaxaca* & montes *Zapoteca*. Incolæ hic multos habent ritus Judaicos, Circumciſio apud illos etiam eſt inventa. Deſcriptionem MEXICANICÆ Provinciæ excipit JUCATAN, ubi Hiſpani Sanctum Baptiſmum invenerunt, quô Incolæ uti ſolent, illum dicentes *regenerationem*. Præcipuæ urbes in hac Peninſula ſunt: *Merida*, fere in medio Regionis, *Valladolid, Campeche, & Salamanca*. Ad hanc Provinciam attingit *Tabaſco*, in qua Hiſpani urbem *Victoriam* poſſident. Terra GUATIMALA mox ſequitur in ſuſcepto ordine, quæ ſequentes com-

plectitur Provincias: *Chiapa*, ubi *Cividatol Real*, in fertili ſita valle, *Tecpatlan*, *Campanavatzla* & *St. Bartholome*. *Socomuſto*, ubi *Gurvetlan Suchitepec*, nunc cuſtoditur negligenter. *Verapaz* ubi *S. Auguſtinus*. *Guatimala* ita dicta ferax eſt balſami, & ex rupe bene olens oleum profluit. Creſcit hic etiam herba cœrulei coloris tincturam faciens. Urbes ibi vocantur *St. Jago de Guatimala*, in valle intra duos montes qui ignem vomunt ſita eſt, ut & *S. Salvador*. *Hondura*, ſequentes habet Urbes: *Valladolid*, *Gracias á Dios*, *S. Pedro*, *Port de Cavallos*, *Truxillo* & *S. Jorge*.

Ordo nos ducit ad NICARAGUAM fere ſylvis obductam: ibi ſitæ ſunt *Leon de Nicaragua*, ad littus magni maris exſtructa, *Granada*, *Segovia*, & *Jan*. Ad hanc modo dictam Provincia COSTARICCA attingit: ibi ſita ſunt *Aranjuez*, *Cartago*, & *Caſtro d' Auſtria*. Poſt illam ſita eſt Provincia VERAGUA, ubi ſunt *Conception*, *Trinidad*, *S. Fe*, & *Carlos*.

Decima Deſcriptio,
DE CALIFORNIA.

De *California* dubium eſt, inſulane ſit, vel peninſula. In uno latere, mare ab Hiſpanis *mare Vermejo* dicitur. Ibi ſitus eſt porto *S. Croix*, cum anguſto introitu, ſed intus, magnæ latitudinis, ut & portus *S. Andree*, & *S. Abad*. Cum Franciſcus d'Ulloa hanc provinciam perluſtrare vellet, cum navibus ſuis tandem interiit, ut in poſterum nihil de illis audiretur. Altera tamen navis, quæ cum ipſo iter fecerat, demum in Novam Hiſpaniam appulit. Ex deſcriptionibus navigationum patet, Regionem hanc hinc inde fertilem amœnamque, & à Feris bene cultam eſſe. Ad hanc terram ſitæ ſunt inſulæ *S. Auguſtin* & *Cedros*.

Unde-

Undecima Descriptio,

DE NOVA MEXICANA.

HÆc Regio ferme circumcirca à populo circumdata est, quem *Apaches* vocamus. Gens magna & bellicosa, maresque quam fœminæ pelle cervina se induunt. Sed Nova Mexicana in se spectata, Longitudinem suam habet intra *S. Antonium de Senecu*, usque ad *St. Hieronym.* ad C. milliar. Hispan. metropolis ibi est *S. Fe*; reliquæ vocantur *S. Anna*, & *Acoma*, valde munitus locus, in excelsa & erecta rupe. Hyems hic adeo frigida est, & gelu ita rigent flumina, ut currus grandes ferant.

Duodecima Descriptio,

DE NOVA ALBIONE.

HÆc Provincia à Francisco Draco inventa est, & in honorem Patriæ suæ (ut & propter Albam rupem olim Anglia simile inde nomen duxerat) *Albion* dicta est. Cum hic appulisset *Dracus*, Feri ipsi saltationibus magnum fecerunt honorem, illorumque Rex illius capiti coronam de plumis artificiose compositam imposuit. Populus ipsum etiam Ducem militiæ postulavit, quem tamen ille honorem repudiavit, sed inde decessit, & iter suum ultra instituit.

Tertia & Decima Descriptio,

DE REGNO QUIVIRA ET ANIAN.

QUIVIRA plana est Provincia, paucas habet arbores, nec nimium populosa est. Viri pellibus cervorum pro tunica utuntur, fœminæ comas alunt, cum quibus etiam naturæ infima tegunt. Hic nullum crescit frumentum, incolæ plerumque utuntur carne crudâ, calidum bibunt sanguinem, quandoque frigidum san-

guinem cum aqua miſcent. Nullas habent ſedes, ſed paſſim oberrant, ubi pecoribus paſcua inveniunt, ibi ſubſiſtunt. Cum hac Provincia confinis eſt Provincia *Cibola*, quæ melius eſt culta. Ibi inveniuntur 7. parva oppida, quæ domus trium & quatuor contignationum habent. Has inter eſt *Granata*. In reliquis incolæ nudi incedunt, bono pollent intellectu, ſecundum illorum naturam.

Quarta & Decima Deſcriptio,

De Regno *Anian* & freto maris, quod inde nomen habet, parum memoriæ, ab illis, qui illius Regionis tractant deſcriptionem, relictum eſt:

DE INSULA CUBA.

Hæc Inſula olim plena hominum fuit, quos Hiſpani penitus exterminarunt, nec hodie ab illis ipſis multum culta eſt, quoniam aliunde majorem conſequuntur utilitatem. Civitates ibi vocantur: *St. Jaques*, cum admodum ſecuro aditu, ubi non opus eſt anchoras de prora jacere: proxime adjacent *Cuprifodinæ*, ab Hiſpanis *Sierras de Cobre* dictæ. *Baracoa*, adjacentes ſylvas habet feraces. *S. Salvador* vel *Bajamo*, ſalubri gaudet aëre, fertilique ſolo, pulchro porrecta æquore, ideo reliquis præferenda. Hanc urbem inter, & *St. Jaques* in paludoſa valle inveniuntur lapides, qui ita natura rotundi ſunt, ut illorum uſus pro globis tormentariis eſſe queat. *Porto del Prencipe* bono gaudet portu. In illa vicinia reperiuntur putei, qui ejiciunt Naphta, quod Hiſpani cum *Inslet*, ſevo, miſcent, & naves velut pice obducunt. *St. Spiritus* & *Trinite* parva derelictaque ſunt oppida. *Havana*, inſignis

eſt

est portus, in fronte duabus in rupe exstructis arcibus munitus. Tertia sita est in introitu valde angusto, intus aditus tam est amplus, ut stationem mille præbeat navibus, nec opus est, ut illas vel anchoræ firment, vel funes. Quapropter hæc Urbs eo potentiæ & opum crevit, ut quam optime in tota America ædificata, quamvis nullo muro cincta sit.

Quinta & Decima Descriptio,

DE INSULA HISPANIOLA.

INSULA Hispaniola præcedentem fertilitate fere superat, nec magnitudine alteri cedit. Metropolis illius est *St. Dominico*, pulchre facta, muroque circumdata. Franciscus Dracus illam occupaverat, & per mensem salvam reliquerat, postmodum partem destruxit, multumque pecuniæ extorsit, ut reliquum missum faceret. Reliquæ urbes vocantur, *Salvaçon*, *Zeibo*, *Cotuy*, *Jaguana*, nunc *Sancta Maria del Porto*. *Conception de la Vega*, *St. Jago de los Cavalleros*. *Puerto de la Plata* bono gaudet portu, & mercatu pollet, secundaque merito post *St. Dominicum* salutari debet. *Monte Christo*, salis fodinas habet & aditum: hæc Insula hodierno tempore non est gente frequens, cum hic ante ad XIV. millia Hispanorum fere Nobilium numerarentur. Hi ad continentem terram demigrarunt, ubi plus auri divitiarumque, quibus inhiabant, repererunt.

Sexta & Decima Descriptio,

DE ALIIS MINORIBUS INSULIS.

POST supra nominatas Insulas, JAMAICA maxime clara est, quæ etiam una fertilium Insularum est, nec tamen ab hominibus bene culta, quoniam illius habitato-

tatores, cum per Hispanos, tum per propriam ferociam decreverunt. Hodie ibi tantum tres numerantur Urbes, quarum nomen *Sevilla, Melilla* & *Villa de la Vega*, unde Columbi Principis titulo utebantur, de qua tamen parum restat residui. Insula *St. Jean* sequentes habet urbes: *Porto Ricco*, cum aditu, arcibus bene munito, & *St. Germain*, olim *Nova Salamanca*. Tota Insula arboribus obducta est, & ideo impervia. Reliquæ Insulæ, quarum ingens est numerus, comprehenduntur imprimis sub tribus his nominibus: *Lucajes, Carnebales & Barmuides*. In ultima Angli sibi extruxerunt sedes, propugnaculisque firmarunt.

Septima & Decima Descriptio,

De Meridionali *America* in genere.

AMERICÆ Septentrionali annexa est per Isthmum, 10. Milliar. German. latitudine, *America Meridionalis*. Quæ etiam, à præcipua sua Provincia *Peru*, *Peruviana* dicitur. In se magna Peninsula est, nec minor *Africa*; in triangulari forma fere sita est, attingitque uno latere Septentrionalem Americam, alterum versus Africam spectat, & tertium Magellanicam. Longitudo à Septentrione in meridiem, M. Milliar. German. sed latitudo DCCC. Mill. numeratur. Provinciæ, in quas dividitur, appellantur *Castilia del Oro, Bogota, Peru, Chili, Chica, Paraguai, Brasilia, Guajana*, & *Cumana*. De his ordine agendum.

Octava supra Decimam Descriptio,

DE CASTILIA DEL ORO.

HÆC aspera & inculta est Regio, aëre gravi laborans, sed propter aurifodinas imprimis dives. Duæ præcipuæ urbes ejus Isthmo adjacent, quas inter *Nombre de Dios*, Septentrionalem Oceanum, sed *Panama*, meri-

ridionalem ſpectant. *Nombre de Dios* hodie præfertur *Porto Belo*. Nomen *Caſtiliæ del Oro* Hiſpanis fere memoriâ excidit, hodie dicitur *Panama* & *Terra firma*. Metropolis Regionis *Panama* eſt, quæ quidem parva, ſed propter vigentem ibi mercatum valde incolis frequens eſt. Mediocri etiam gaudent acceſſu. Regia domus in præceps vergenti rupi impoſita eſt. *Nombre de Dios* non parva Urbs, ligneis altis domibus abundans: jam ferme derelicta eſt, & ejus loco ad *Portum Belo*, nova Urbs *Philippo* emerſit: Cujus aditus fontibus, arcibus, & majoribus tormentis bene munitus eſt. S. *Jago de Nata* vel *Nata*, tertia eſt. Porro quidem aliæ urbes ædificatæ ſunt, quæ tamen iterum interierunt. *Panamæ* conſinis eſt *Carthagena* à Metropoli Carthagine ita dicta, quæ benè cuſtoditum habet aditum, illi in Carthagena propemodum ſimilem. Illa duabus arcibus & rotundo caſtello Hiſpan. munita eſt. In hac Provincia ſpectantur *Tolu*, unde pretioſum balſamum nobis adfertur, *Villa* de *Maria*, *St. Crux de Mopox*. *Baranca de Malamba*, *S. Sebaſtian de buona viſta*, exſtrui quidem cœpit, ſed, cum hac occaſione Peru innoteſceret, iterum derelicta. Poſt jam dictam ſequitur Provincia *St. Martha*, Regio fertilis, ubi planicies eſt: præcipua ejus Urbs eſt, *St. Martha*, bonum ſecurumque tenet aditum, domus ſunt ex ligno roſarum, & foliis palmarum tectæ. Olim habitatoribus dives erat, verum nunc deſerta. Reliquæ Urbes vocantur *Teneriffe*, *Villa de Palmas*, *Cividad de los Reyes*. *Ocanna* & *Ramada*. Proxime hanc Provinciam, Urbs ſita eſt *Rio de la Hacha* cum adhærente Provincia.

Nona ultra Decimam Descriptio,

DE BOGOTA.

REGIO, quæ olim *Bogota* dicebatur, nostris temporibus *Regnum Granatæ* audit. Terra hic incolis & fructibus differens est. Nam ibi pars hominum formosa, pars deformis & fera est. Urbes ibi sitæ vocantur *S. Fe*, quæ variis nutrimentis abundat, *St. Michel*, *Tocayma*. In Provincia *Musos* & *Colyma* sita est *Trinidad*, *Tunia*, *Pamplona*, *St. Christoual*, *Merida*, & aliæ. *Popajana* in salubri sita est loco, ubi aër velut in vere immutabiliter idem manet, multis vero obnoxia est imbribus, & continua fere tonitrua & fulgura habet. Reliquæ Urbes vocantur *Antiche*, *Anzerma*, *Cammanta*. In Provincia *d' Arma*, quæ divitiis omnes reliquas adjacentes superat, sita est Urbs, *S. Iago d' Arma*. In Provincia *Quibaja* sita est *Carthago*. In *Cali* Urbs *Cali* & portus *Bonaventura*. Cæterum ad jurisdictionem Popajanæ etiam sequentes Urbes spectant, *Timana*, *Guadalajara de Buga*, *S. Sebastian de la Plata*, *Almaguer*, *St. Juan de Truxillo*, *Madrigal*, & *Agreda*, etiam *Malaga* dicta.

Vigesima Descriptio,

DE PERUVIANA.

HÆC Regio ditissima auri argentique est, præ omnibus aliis, salubri aëre amœna, quæ à ventis, à mari venientibus, in hac servatur media conditione, ut nimius calor sævire nimis nequeat. Tota Regio ab Hispanis secundum tria Parlamenta divisa est: ut, *Quito*, *Los Reyes* vel *Lima*, & *Charcas* vel *Rio de la Plata*. Ad *Quito* spectant, Urbs *Quito*, *Zamora*, *Jaen*, *St. Francisco*, *Riobamba*, *Cuenza*, *Loxa*, *S. Michael*. In valle *Piura*, *S. Jacobi de Guadajaquil*, *Puerto vejo*, *Valadolid*, *Loyola*, & *S. Jago de las montañas*. In *Los Reyes* sitæ sunt

ſunt *Lima*, ditiſſimum emporium in tota meridionali America, quæ omnes alias, excepta *Cuſco*, ſuperat, plateis rectis & multitudine monaſteriorum non indecora, duo quoque habet collegia Jeſuitarum, ædes plerumque humiles ſunt, ſed intus pulchrè factæ. Reliquæ urbes vocantur *Santa* vel *Parilla, Truxillo, Miraflores, St. Juan de la Frontera, St. Jago de los Valles, Leon de Guamanga, Cuſco*, inſignis urbs in tota India occidentali, ubi adhuc multa Regia reſtant ædificia, *St. Franciſco de la Vittoria, St. Juan de l'oro, Arequipa, S. Michel de la Ribera, Valverde, Cannete, Caſtrovirreina; Oconna*, & celebris portus maris *Callao. Charcas* ultima pars eſt de Peru, argento valde dives, complectitur varias Provincias, & in illis urbes, *Plata*, præcipuam & incolis plenam, *Nueſtra Señora de Lapaz, Oropeſca* & *Potoſi*. Huc pertinet Provincia *Sante Cruz de la Serra*, à ſua metropoli ita dicta.

Prima ſupra Vigeſimam Deſcriptio,

DE REGIONE CHILI.

Hæc frigida eſt Regio, in quam de Peru non facilis eſt aditus, niſi per nivoſos montes. Ibi ſitæ ſunt *la Serena*, quæ etiam *Coquimbo* à valle, ubi hæc jacet, nominatur. Regio circa valde fertilis eſt, nec procul hinc diſtat portus optime ſitus. *St. Jago* pro metropoli hujus Regionis habetur. Huic adjacet aditus *Herradura*, qui apud German. calcem ferratam notat, & nomen inde venit, quod conditio loci cum illius effigie conveniat: De *Los Confines*, quæ etiam *de Los Infantes* dicitur. *Imperial. Villa Ricca. Valdivia* ſita eſt in rotundâ planitie, quæ quinque ulnas erecta eſt, commodo gaudet acceſſu, ubi magnæ naves appellunt. *Oſorno*, ibi ad CC. millia ferorum hominum habitant, vectigales

Hiſpa-

Hispaniarum Regis. Ultima *Castro* est, ab incolis *Chiluc* dicta. Urbem *Valdiviam* Feri An. M. DC. I. cremarunt, & solo æquarunt. Postea An. M.DC. LI. adhuc quinque destruxerunt Urbes. Ex hoc facto tantos sumserunt animos, ut Hispanos in bellum provocare audeant. Cæterum regere equos optime norunt, armaque tractare didicerunt, sicut alii in Europa, & quamvis Hispani sæpe magnos illuc mittant exercitus, minores tamen numero redire solent.

Secunda supra Vigesimam Descriptio,

DE REGIONE CHICA.

Hæc ab aliis per magnos montes *Andes* separatur. Feri, qui hanc custodiunt Provinciam, metallifodinis assueti sunt, in illaque pollent arte, illorumque Provincia argentifodinis dives est. Præcipua quæ incolunt oppida, sunt *Morata*, *Chocinoca*, *Sococho*, & *Casabindo*. Huic Provinciæ confinis est *Tucumana*, in qua præcipua Urbs S. *Jago del Estero*: Reliquæ vocantur *St. Michael de Tucuman*, *Talavera*, & *Corduba*. Hæc Provincia usque ad mare Magellanicum porrecta dicitur, quæ Provinciam *Patagonum* attingit, in qua gigantes 9. & 10. pedum longitudinem habent. Ex his quidam sagittis duarum ferme ulnarum à gula in stomachum porrectis utuntur, quibus duritiem suam probare volunt.

Tertia & Vigesima Descriptio,

DE PROVINCIA PARAGUAY.

Provincia Paraguay, à magno flumine cui adjacet, etiam *Rio de la Plata* dicitur, quod Germanic. fluvium argenteum notat. Littus hujus Populi à variis populis ferorum incolitur. Hispani quoque ibi varias posuerunt urbes. Præcipua est *Nuestra Señora de*

Buenos

Buenos Ayres. Hæc Urbs quidem duabus vicibus incolis ſuis deſerta eſt, tertia tamen vice habitata eſt. Magnitudinis eſt mediocris, & ſecundum *Braſiliam* & *Potoſi* mercatura celebris eſt. *Nueſtra Señora del Aſſumtion* metropolis eſt Regionis, incolis frequens. *Cividad Real*, etiam ab Hiſpanis *Ontiveros* dicta. *S. Fe* parva, ſed florens Urbs. *St. Salvador*: *St. Anne*. hic portus ſunt *Puerto Guaybianno* & *Puerto de la Candelaria*.

Quarta & vigeſima Deſcriptio,

DE PROVINCIA BRASILIA.

BRASILIA eſt ſana & mediocris Regio, quod aërem ſpectat, excepto quod multis pluviis madeat. Tota Provincia in 14. partes, quas Hiſpani *capitaneatus* vocant, dividitur. Prima dicitur *S. Vinçente*, ubi ſitæ ſunt urbes *Sanctos*, vallo & duabus arcibus munita; *S. Vincent*, Urbs, cum aditu non ſatis bono. *S. Pauli*, & *Itanhain*. Altera vocatur *Rio Jenneio*, ubi *St. Sebaſtianus*, in 3. urbes dividitur; & *Angra dos Reyes*. Tertia vocatur *Spiritu Sancto*: ibi jacent Urbs *Spiritu S.* quæ bene culta eſt incoliſque frequens, aditum præbet bonum, mons formam campanæ habet. Oppidum *Dos Rejes Magos*. Quarta eſt *Porto Seguro*, ubi *Porto Seguro* in alba rupe facta, *S. Cruz* cum aditu, & *S. Amaro*. Quinta vocatur *Ilheos*, ubi Urbs *Ilheos* & feri populi *Aymures*, qui non tantum homines, ſed etiam proprios vorant liberos, & ad venandum homines exeunt eo, ubi feras alii ſectantur. Sexta eſt *Bahia*, ubi *Todos los Santos* ad celebrem *Bayam* in alto ſita, muris cincta, pulchriſque ædibus ornata. Septima appellata eſt *Seregipe*, ubi *Seregipe del Rey*, parvum oppidum, intus in provincia ſitum. Octava nomen eſt

Phernambuco, ubi Urbs *Olinda*, quæ fuit, ſed nunc à Batavis propugnaculis bene munita eſt, frequentia incolarum, & pulchra ſtructura, non indecora. *Caraſu* & *St. Laurenzo*. Nonæ nomen eſt *Tamaricæ*, ubi nihil memorabile. Decimæ datum eſt nomen *Pareiba*, in qua Urbs *Pareiba*, etiam *Philippe* dicta. Cuſtodita ab Hiſpanis & Luſitanis exiguo vallo, ſed ab Hollandis cum caſtello occupata. Undecimam *Rio grande* vocant, in qua fortalitium *Potengi* vel *Rio grande*, quod in rupe exſtructum eſt, quæ à terra parvo flumine ſecernitur, & quamvis valde fortis & tormentis bene munita eſſet, illam tamen Hollandi ſubjugarunt. Duodecima *Siara* eſt, in qua parvum propugnaculum, in quo adhuc nonnulli Luſitani hærent. Portus in *Siara* parvis tantum navibus ſtationem præbet. Tertia decima vocatur *Maragnan*, dicta ab inſula ejuſdem nominis, in qua Galli in loco edito intra duo flumina ad optimum aditum propugnaculum fecerunt, quod *S. Louys* dixerunt. Sed paulo poſt hanc perdiderunt terram. Hic ad inſulam, in terra firma pulchra *Baya* ſita eſt. Ultima Capitanata *Para* eſt, ubi Luſitani quadrangulare tenent propugnaculum, ad flumen poſitum, quod nomen *Paræ* accepit, ſed à Feris demum eſt occupata & ſolo æquata.

Quinta & Vigeſima Deſcriptio,

DE GUAJANA.

POST Braſiliam ſequitur ultra fluvium *Rio de las Amazones*, verſus Septentrional. occidentem Provincia *Guajana*. Hæc Provincia primum ab Hollandis & Anglis viſitata eſt, quos tamen dein Luſitani expulerunt. Dividitur in tres partes, quarum nomina ſunt, *Rio de las Amazones*, *Wiapoco*, & *Orenoqua*,

ſecun-

ſecundum præcipua flumina ita dicta. In hac Provincia urbes ſunt, *St. Thomas, Manoa* & *Maurewarai*. Huc pertinet etiam Inſula *Trinitad*, ubi Hiſpani parvum opidum *St. Joſeph* ædificarunt.

Sexta & Vigeſima Deſcriptio,

DE NOVA ANDALUSIA vel CUMANA.

HÆc Provincia ſita eſt verſus occidentem reſpectu prioris, in duasque dividitur partes, nimirum NOVAM ANDALUSIAM & VENEZUELAM. In *Andaluſia* ſitæ ſunt Hiſpanicæ Civitates, *Comana*, nunc *Corduba*. In Inſula *Cubaqua* ſita eſt *Cadiz*. Porro ibi ſitum eſt propugnaculum *S. Michel de Nevene, Comanagotta*. A Cubaqua verſus Septentrion. ſita eſt Inſula *Margarita*, ubi duo loca *Margarita* & *Nor negro*: in hac inſula Hiſpani incolas libertate donarunt, propter capturam unionum, quam illi aperuerunt. Sed Batavi illam arcem, quam Hiſpani occupaverunt, demum ſolo æquarunt. *Venezuela* primum à Germanis, ſub Carolo V. Imper. aperta eſt. Metropolis Regionis eſt *Coro*, quæ etiam ab Hiſpanis *Venezuela* dicitur: ſequuntur porro *Nueſtra Señora de Carvalleda, St. Jago de Leon, Nova Valentia, Nova Xeres, Nova Segovia, Truxillo, Tucuyo*, & *Laguna*. In hac Provincia etiam ſiti ſunt lacus *Maracaybo* & *Maracapana*, quorum uterque ſuum in mare habet exitum.

Septima ſupra Vigeſimam Deſcriptio,

DE FLUVIIS & MONTIBUS AMERICÆ.

REGIO *Americana* multis inſignibus exundat fluminibus, quorum origo curſusque nondum ſatis patet.

patet. Sufficiat nobis igitur illorum nomina novisse. Maximum judicatur esse *Rio de la Plata*, *Rio d'Orinoque*, *Rio grande de la Magdalena*, *Rio grande de St. Martha*, in præcedentem se evolvens. *Rio de St. Juan*, qui etiam *Rio grande del Darien* vocatur. *Rio Panuco*, *Rio Escondido*, *Rio Barania*, & *Rio Zacatula*. Ex montibus aliqui sunt ignem vomentes, insigniunturque plerumque nomine *Vulcani*. Imprimis mons in Mexicana provincia situs, qui sæpius circumjacentes Regiones longe lateque cinere aspergit. Montes *Opon*, inter Provinciam *S. Martha*, & *Novam Granadam*, valde sunt asperi & deserti, Apud *Maraguan* ad fluvium *Camousi* incipiunt alti montes *Ybouyapap*, ad quorum culmen attingendum quatuor requiruntur horæ. In cacumine lata planicies est, multis fluviis irrigua. Mox *Tepeaquilla*, non procul à Mexico, toties, quoties ibi nubes densantur, procellas & imbres emittit. Alti montes Nivei *Andes* attingunt *Peruviam*, & propter nives impervii sunt.

Octava supra vigesimam Descriptio,

DE ULTIMA CONTINENTE TERRA.

ULTIMA terra firma nobis adhuc parum patet, excepto littore ad mare viso; & adhuc sub judice lis est, utrum terra, an vero Insula judicanda sit. Quoniam ad Austrum sita est, nobis *terra Australis* vocatur, & quoniam adhuc ignota, ideo etiam *Incognita* dicitur: interdum sub nomine *Magellanica* intelligitur, quoniam Ferdinandus Magellanus primus omnium ibi appulit, cum ad pervestigandas Moluccicas Insulas accingeretur. Hujus navigationis narrationem pro colophone adjungemus. Dictus Magellanus

An. C. M. D. XL. suam suscepit navigationem, à *S. Juliano* nimirum ad fluvium *St. Croix*, ubi duos substitit menses. Circa finem Octobr. appulit in die *St. Ursulæ*, ad promontorium *Capo de Virges*; ibi primum animadvertit rapidum flumen, quod intra terram decurrebat; ideo duas ablegavit naves, ad explorandam loci conditionem, quarum altera ipsum bonâ affecit spe, illud fretum bonam præbere navibus stationem, & per hoc patere ulteriorem egressum. Postquam dein exscensionem fecisset, parvam invenit casam, & quosdam Feros. Ad exitum ejus mensis, promontorium post terga reliquit, quod *Cap. St. Severin* dixit: & quoniam ibi in terra multum vidisset ignem, Provinciæ nomen fecit *del Fuogo*. Ita tandem ad finem Novembris in Oceanum Meridionalem, dictum mare pacificum, descenderunt. Paulo post ibi Magellanus diem suum obiit, cum reliquisset nomen quintæ orbis parti, sibique memoriam æternam comparasset. Quamvis verò Magellanus in ea fuerit opinione, quod terra *del Fuogo* terra firma cum terra Australi esset, postea tamen compertum est, Insulam tantùm esse. Nam An. M. DC. XV. Isacus le Maire & Wilhelmus Cornelis Hornensis parvam & magnam ædificarunt navem, cum opinione versus Meridionalem polum Regiones aperiendi, quod etiam successit; cum sequenti anno fretum *le Maire* inventum esset. In *Freto Magellanico* Rex quidem Hispaniæ duas exstruere Urbes voluit, sicut una *Nombre de Jesus* esse cœpit; altera, *Civitad del Rey Philippe*, etiam sub opere erat; postquam verò Darmiento, qui hoc consilium maxime urserat, repetere viam versus *Rio Ienneio* in Brasilia cogeretur, & interim ab Anglis caperetur, incolæ

maximam partem morbis & fame enecti perierunt. Reliqui fugâ salutem quæsiverunt, & procul dubio in manus ferorum inciderunt, & cum apud illos quærerent escam, ipsi esca inhumanis facti sunt.

Atque hucusque utriusque Orbis Geographiam deducere voluimus; In quâ, præcipua locorum, in modum compendii, succincte sunt exposita, & ex probatissimis Geographis, qui ipsas salutarunt Regiones, hausta. Ideò verò Europam per tabulas exposuimus, quod hæ à magnis Viris, quos in consilium vocavimus, probatæ sint, & ad imprimenda memoriæ singula Regionum loca, plurimum habeant adjumenti. In Asia & aliis orbis partibus hac methodo commode uti non potuimus, pro qua consultius duximus, continuâ brevique descriptione, illas minus cognitas Regiones persequi, quarum accuratissimas tabulas cum variis rerum descriptionibus novissime Clarissimus Vir, GEORG. HORNIUS, Profess. Historiar. Lugdunensis Academ. correctiores fusioresque in lucem dedit. In reliquis mundi partibus ATLAS Sinicus, etiam non ita pridem juris publici factus, se accuratè occupavit, ad quos, meliora fusioraq; cupientes, remittimus.

GEOGRAPHIÆ

FINIS.

LIBER

LIBER SECUNDUS,

DE

QUALITATE ET INDOLE COELI SOLIQUE, PRÆCIPUORUM LOCORUM,

IN

OMNIBUS ORBIS PARTIBUS SITORUM.

EX

ACCURATA DESCRIPTIONE MERCATORIS IN ATLANTE MAJORE CONSIGNATA,

TUM ETIAM

ALIIS PROBATISSIMIS VETERIBUS ET NOVIS AUCTORIBUS,

QUI IPSAS REMOTAS REGIONES LUSTRARUNT.

DE QUALITATE
ET
Indole præcipuorum in Orbe Locorum.

EUROPA.

EUROPÆUS Orbis aëre, cœloque, ut plurimùm, maxime temperato fruitur, quo fit, ut ubique suis non careat incolis, nisi quod loca, nimio frigore & gelu rigentia, parum culta reperiantur. Cæterum in aliis tanta soli fertilitas, tanta frugum, arborum, plantarum, metallorum, omnis generis animalium, aliarumque rerum copia reperitur, ut nullibi locorum majorem rerum affluentiam spectare liceat.

BRITANNIA.

BRitanniam omnibus cœli & soli bonis natura donavit, in qua nec rigor est nimius hyemis, nec ardor æstatis: in qua segetum tanta fœcunditas, ut muneribus utriusque Cereris & Liberi abundet. In qua nemora sine immanibus bestiis, terra sine serpentibus noxiis, contra pecorum mitium innumerabilis, lacte distenta, & onusta velleribus multitudo reperitur: certe, quod propter vitam diligitur, longissimæ dies, nullæ sine aliqua luce noctes, dum illa littorum extrema planities non attolit umbras, noctisque metam cœli & syderum aspectus transit, ut Sol ipse, qui nobis videtur occidere, ibi appareat præterire.

Vid. Panegyr. Constantino dictum mihi p. 237.

HIBERNIA.

HUjus Insulæ aër est saluberrimus, cœlum mite, clemens, blandum, nam neque nimium calente sole ad opaca umbrarum incolæ, neque nimio intensoque frigo-

frigore ad focos compelluntur; ſemina tamen propter humidum Autumnum rarius matureſcunt: quapropter Mela ſcribit, quod cœlum maturandis ſeminibus iniquum habeatur. Salubritate vero & ſerenitate aëris multum Britannia præſtat. Stabulis & fœniſecio incolæ opus non habent. Hic terræ motus nunquam, vix ſemel in anno tonitru audies. Regionem præpinguis gleba, frugumque felix commendat proventus: paſcuis tamen magis quam frugibus, gramine quàm grano, fœcundiorem invenies. Ventis adhæc nimium pervia, adeo vero luxuriat hæc Regio dulcibus herbis, ut, teſte Mela, pecora exigua diei parte ſic ſe iis impleant, ut à paſtu repelli debeant, ne ſatietas perimat. Hinc pecorũ ingens ibi eſt multitudo, præcipuæ incolarum opes, oviũ plurimi greges, equi optimi, nulla inveniuntur reptilia, falconum, accipitrũ multitudo eſt; ciconiæ rariſſimæ ſunt, & illæ nigræ; in boreali plaga cygnis abundant. Deſunt contra perdices, phaſiani, picæ, philomelæ: apum examina magna reperies. Aves ex lignis vel arboribus generantur, ut & in Scotia; eas *Bernickles* vocant. Ferarum hic pariter multitudo ingens eſt, ut cervorum, aprorum, leporum. Caret verò capris, damis; lupos & vulpes habet, eſt & taxus, muſtella, ut & murium proliferum genus.

VLTONIA.

HÆc Regio ampla, alicubi ferax, alicubi macra, viriditate tamen ad aſpectum ubique jucunda, & pecoribus refertiſſima eſt.

SCOTIA.

TAntum hic creſcit frumenti, quantum incolis ſatis eſt. Terra magna ex parte ſulphurea eſt, & viſcoſa; ideoque deficientibus lignis pabulum pro ignis

alimento usurpant. Præbet etiam terra varia metalla, ut aurum, argentum, ferrum, argentum vivum, plumbum, cuprum, gemmas, præsertim gagatem, qui in aquis ardet, & oleo extinguitur. Pascua hic sunt optima, unde carnis, lactis, butyri, casei, copia affluens.

ORCADES.

Hic frugum proventus est exiguus præter avenam & hordeum, ex quibus & panis & vinum eis suppetunt. Propter gregum multitudinem, ut ovium, boum, caprarum, multum casei, lactis & butyri habent: aves marinæ innumeræ, quæ incolis victum, sicut etiam pisces, præbent. Nullum ibi venenatum animal, nec aspectu fœdum, nulla usquam arbor, ac ne frutex quidem, præter ericam; idque non tam cœli, quam soli vitio & incolentium ignavia.

ANGLIA.

Aër hic quocunque anni tempore temperatus, ac clemens est, cœlum crassum, quo facile nubes, imbres, ventique coguntur, atque eo minus frigori æstuique propter ipsius cœli densitatem obnoxium. Habet solum omni frugum genere ita beatum, ut Angliam Cereris sedem esse dixeris; abies ibi nulla, rosmarinus tam est copiosus, ut eo etiam ad sepes utantur. Vinum non habet, quod hic vitis raro maturescat: quare in hortis magis umbræ gratiam, quam fructuum usum, præstat. Ferax est auri, argenti, cupri; ferri exiguam habet copiam, plumbum nigrum & album in magna effoditur copia; in rupe S. Vincentii imminente fluvio Avonæ, magna eruitur adamantum abundantia, qui quidem splendore Indicos provocant, duritie tamen illis cedunt. Colles hic sunt plurimi, in quibus ovium greges oberrant, non tantum carnium, sed etiam

iam vellerum tenuitate præstantes; nam & in collibus vix arbores apparent. Regio tota à lupis immunis est, qui esse desierunt ab eo tempore, quo Edgarus Rex Luduallo Walliæ Principi trecentos lupos in singulos annos vectigalis nomine persolvendos imperavit. Nam postquam hoc tribus fecisset annis, quarto nullum invenire potuit lupum. Abundat etiam Regio pecudum omni genere, exceptis camelis, mulis, asinis, elephantis. Molossi nullibi terrarum præstantiores sævioresque sunt: innumera adhæc ibi cornicum multitudo, genus avium agricolis quia infestum, ideo exosum: quod rostris sparsum evellant semen. Notabilia Angliæ hic expressit versiculus;

Mons, pons, fons, Ecclesia, fœmina, lana.

WALLIA.

TErra hæc est omnis montosa, aspera, clivosa, nisi quod ibi, quà mari vicina est, solum fœcundius habeat.

CORNWALLIA.

HÆc Regio gleba satis fertili, ac metallorum divite vena abundat; stannum, aurum, & argentum producit, adamantesque ab ipsa natura in angulos efformatos. Eringium vero lætissimo proventu per littora passim reperitur; frugum quoque dives est.

WESTMORLANDIA.

HOrdei & tritici ferax est, ad montium radices avenæ fertilior, ubique solo tolerabili, nisi uliginosis, quibusdam & minus salubribus locis: boves alit proceris cornibus, & corpore pingues.

NORTHUMBRIA.

HÆc satis colonis quæstuosa foret, si mediocris culturæ labor in subsidium adhiberetur: nunc hor-

horrida passim est, plurimisque in locis lapides effodiuntur, *Lithanthraces* dicti.

WOGDLANDIA.

Hæc tota nemoribus occupata, nec tamen sine pascuis, arvis, & variis ferri venis reperitur.

INUNDATA REGIO, THE FENNS.

Olim hæc terra omnino sicca & fertilis fuit, uti patet ex historia, quam de illa conscripsit Willamus sive Malmesburrius, qui vixit circa Ann. Christi cIↄ. CC. Narrat enim hanc Regionem suo tempore non absimilem Paradiso fuisse, & alicui cœlo pulchritudine & amœnitate non cedentem. Ferebat grandes sineque ullo tubere leves arbores, quæ suo fastigio nubes pæne videbantur attingere. Regio instar maris plana, magna scatebat herbarum copia. Accedit quod hunc districtum perambulanti, ne lapis quidem offensurus pedem inveniretur: nullam præterea soli partem habebat, quæ non aliquem proferebat fructum. Hic videbas certare poma cum arboribus, uvas cum vitibus sub ipsa mole nutantibus.

MONA.

Insulæ hujus terra, quamvis arida, saxosa, aspectu inamœna, & deformis suo tempore visa sit, nunc tamen admodum grata & exculta, triticique proventu adeo fœcunda est, ut *mater Walliæ* vulgo vocetur: lapides habet molares, & alicubi terram aluminosam, è qua alumen & chalcanthum conficere non ita pridem cœperunt: satis etiam re pecuaria abundat.

DANIA.

Cœli temperies, aërisque salubritas, Daniam valde commendant: terræ ubertas, volucrum copia, sylvarum nemorumque varietas, si alibi magna, hic sane

sane ingens conspicitur. Multiformes adhæc animalium species, & florida prata afficiunt; & quod à naturali gleba negatum est incolis, maris affluentia ex alienis terris abunde suppeditat.

JUTIA SEPTENTRIONAL.

FRugum, tritici, siliginis, hordei, & similium ferax est, pascuorum etiam ubertas alicubi summa, boum & vaccarum magnum nutrit numerum, ut in Germaniam quotannis prope quinquaginta millia boum emittat; ut & ingentem copiam casei, butyri, sebi, corii. Equos pariter generosos exhibet, qui etiam apud exteros æstimantur.

FIONIA.

HUjus terram ubertas glebæ habet, frumentorum proventum exhibet ita copiosum, ut ad remotissimas regiones quotannis illa emittat siliginem & hordeum. Ac quamvis ager multa Cerere fœcundus sit, nunquam tamen stercoratur. Abundat Regio hæc bobus, equis; nec desunt, ob multas sylvas, cervorum, leporum ac vulpium venationes.

SLESVICENSIS DUCATUS.

HIc ager plerumque singulis trienniis, mutatis vicibus, piscationum uberem frugumque divitem præbet messem: tribus enim annis colitur, seritur, metitur arvum; postea iterum tribus, stagnis superfunditur. Vineta non fert, nec oliveta: ferarum frequens venatio, equorumque magnus quoque ibi numerus est.

NORWEGIA & SUECIA.

NOrweg. tractus omnis occidentem versus scopulis, acutisque petris plenus est: atque versus meridiem saxosus, ea præcipue parte, quæ Cimbrorum

Cher-

Chersoneso adjacet. Tractus verò ad occasum ut & meridiem cœlo mitis est, sed terra ipsa non adeo fertilis, nec quæ sufficiat incolis alimenta præstare. In finibus Lappiæ sterilis ac valde inops est; versus Boream, ob rupes maximas & frigus, frumentum non fert, pecora tamen & feras, in quibus albi ursi inusitatæ magnitudinis, continet. Est etiam Norwegiæ peculiare genus bestiarum, incolis *Lemmer* vocatur, animal quadrupes, soricis magnitudine, pelle varia, infestum terræ animal; locustarum siquidem more omnia virentia consumit certoque tempore mortuum, intolerabili fœtore aërem inficit, variosque morbos generat.

SUECIA.

REgio est quæ omnes aquilonares fertilitate superat, agrum habet fœcundum, maria, lacus, flumina: piscium variorum proventu fertilis est. Habet etiam metalla, plumbum, ferrum, æs, & alia, in magna abundantia; Sylvas feris & mellificio plenas. Creditur duplo superare Norwegiam amplitudine, fertilitate, agrique bonitate. Quibusdam tamen locis aspera, & salebrosa. Incolæ viribus & robore pollent, strenui & bellicosi milites.

UPLANDIA.

IN illa solum est fertile, frumenti tamen optimi ferax, quod in magna copia vicinis montanis, qui metallis fodiendis occupantur, exhibet. Lacus etiam plures habet, inter quos Melerus plurimis pulcherrimisque refertus Insulis, piscatione quoque dives est. Neque ipsi mineræ desunt, ferri præsertim & plumbi, ut & alicubi argenti, quamlibet rari.

GOTHIA.

Hæc Regio majori ex parte plana, & fertilitate, præ reliquis Provinciis, insignis est. Hæc etiam ipsam Uplandiam superat, secundum quorundam opinionem. Inter alias Sueciæ Provincias amœna est, omniumque commoda præter salem & vinum incolis præstat; quemadmodum frumento, ita etiam pecoribus abundat, nec ipsi desunt venationes, piscationes, aucupia, mellificia, & alia recensione longiora.

LIVONIA.

Regio sane omnium rerum plena ac fertilissima. Frumentum in tanta profert abundantia, ut in caritate annonæ etiam vicinis Regionibus, imprimis Sueciæ, opem abunde ferat. Optimo etiam abundat lino, armentaque pascit plurima. Ursos, alces, vulpes, lynces, martes, martes scythicas, mustelas alpinas & castores habet. Lepores colorem pro anni tempestate mutant, non secus atque apud Helvetios in Alpibus; hyeme sunt albi, æstate cinericei. Estque ibi ferarum tam frequens ubique venatio, ut ne rusticis quidem, quamvis crudeliter durissimeque à Nobilibus habeantur, sit interdicta. Cæterum nihil deest Livoniæ ad vitæ usum necessarium, præter vinum, & oleum, quorum tamen ab aliis Nationibus advectam satis amplam habet copiam.

MOSCOVIA.

Immoderata in Moscovia & aspera aëris est temperies, ita tamen salubris, ut ultra Tanais fontes, Septemtrionem & Orientem versus nulla unquam pestis sæviat, quamvis haud ei dissimilem habeant morbum, calorem ita dictum, cujus vehementi ardore ita caput & intestina incenduntur, ut paucis diebus homines per-

pereant. Regio tota neque oleam, neque ullam frugiferam arborem præter melopepones & cerasa producit; campi tamen tritici, milii paniciique & omnis generis leguminum feraces sunt, imprimis autem mellis & ceræ: cum examina apum ibi etiam in sylvis copiosissima reperiantur: lini & cannabis adhæc fertilis est; nulla metalli etiam ignobilioris apud eos vena, ferro tantum excepto. Hic Sylva Hercynia immanibus refertissima feris, ubi bisontes inusitatæ magnitudinis, ursi aspectu horridi, lupi atro colore formidabiles, alces, &c. Venatio, tum avium captura nullibi terrarum feliciores sunt. Phasianos, anates, cygnos, grues, tum singularis generis, saporisque delicati, aves, Tetraones (Plinio Erythrataones,) incolæ capiunt.

MOSCOVIA AUSTRALIS.

PRovincia Moscua, non adeo magna, nec frugifera ob terræ siccitatem, arenæque multitudinem; alicubi locorum tamen leguminum ferax est. Malis fertilibus hinc inde stipatur, exceptis cerasis, quæ nulla reperiuntur; fructus ingrati sunt saporis, mellis & ferarum exigua ibi copia, nullæque capiuntur feræ, nisi lepores magna frequentia. Hujus regionis incolæ reliquis sua calliditate antecellunt.

TAURICA CHERSONESUS.

PArs peninsulæ, quæ ab oriente & meridie à Perecopia media est, hyemem placidissimam, & aërem habet temperatissimum. In fine enim Decembr. hyemis initium, in medio vero Februario hyemis asperitas, magis superjecta nive, quam frigoris vi, constat: neque diutius quam ad medium Martii durat. Sub initium itaque Veris & in Autumno fere calidiore, pestilens plerumq; redditur aër, & licet ferendis segetibus ter-

terra ſit idonea, maxima tamen agrorum pars inculta jacet, vel ob incolarum deſidiam, vel laboris molem. Inſuper ibi equis, camelis, bobus, vaccis, pecore & ovibus abundant, ac inde victitant. Avium delicatarum affluunt copiâ, venationes cervorum, caprarum, aprorum, leporum in ditione Tartarica & Turcica plurimas exercent. Cherſoneſum autem horridi & ardui montes interſecant.

LITHUANIA.

Regio ampliſſima eſt, Moſcoviæque proxima, cujus cœlum inclemens, hyems aſperior: ceræ & mellis à ſylveſtribus in ſylvis apibus confecti abundantia: ſegetes raro hic fiunt maturæ; frumenti, & picis nulla laborat inopia, vino ab exteris allato, ſaleque ex Britannia venali utitur. Omnis generis animalia, ſed parva, profert, in ſylvis uri, alces, biſontes, equi ſylveſtres, onagri, cervi, damæ, capræ, apri, urſi, martes aliaq; ferarum genera conferto ſtabulantur numero. Eſt in Lithuania animal voraciſſimum *Roſſomaka*, magnitudine canem ſuperans, quod cadaveribus veſcitur.

BORUSSIA.

Aëre fruitur amœno, ſed tamen frigidiore. Fœcundiſſima omnis eſt Regio, longeque finitimis Regionibus præſtantior: aër frumenti eſt feraciſſimus, ita ut Lithuanicum & Polonicum facile his bonis ſuperet. Abundat melle & apibus, non ſecus ac reliquæ Regiones Septentrionales. Præterea ingens in illa pecorum eſt multitudo, multa copioſaque venatio, quam diffuſæ feriſque repletæ ſylvæ promovent. Ad hæc propter ſuccinum admodum clara eſt. Abundat autem cervis, urſis, apris, bubalis, alcibus, biſontibus jubatis, boumque ſylveſtrium genere.

POLONIA.

EST Regio omnis plana, fertilis hordei, frumenti, leguminum. Abundat fructibus, cera, melle, butyro. Salis quoque maximam habet copiam, qui ex fodinis salinarum magno cum labore eruitur. Æris fodinas in montium jugis, sulphuris, tatrique vulgo dicti, bene multas habet. Armentis tam dives est Polonia, ut multæ Nationes imprimis Germanicæ, Polonicis victitent bobus. Animalia varii producit generis, uturos, bisontes, tauros, equos sylvestres, onagros. Ut multa paucis exequamur, granarium totius Europæ est.

GERMANIA.

HÆc Regio tantâ rerum incredibili varietate, proventuque mirabilis est, ut ubertate fructuum, frugum omnis generis copiâ, leguminum luxuriâ, fœcunditate tritici, hordei, avenæ, vini præstantiâ, fodinarum & metallorũ ingenti copia, animalium & ferarum ubertate, omnium terrarum commendatissima sit, cujus bonis omnibꝰ recensendis jam pares non sumus.

SAXONIA INFERIOR.

HUjus Regionis aër durus est, purus vero ideo, ac saluberrimus, nisi qua paludibus nimium humidus sit. Estque Saxonia rerum omnium, excepto bono vino, ferax. Triticum, & hordeum abundans habet, hoc non conficiendis tantum panibus, sed cerevisiæ maxime inserviens. Metalla varii generis producit, eruitur in certo ibi monte Meliboco lapis niger, picis ærisque plurimum continens, auri cuprique colorem exhibens, in hoc imagines variorum apparent animalium. Sunt & salisfodinæ, auri & argenti quam plurimæ. Marmoris quoq; copiam alibi montana exhibent.

LUNEBURGENSIS DUCATUS.

Regio est nemerosa, sylvisque plurimis & salisfodinis insignis.

MEKELENBURGENSIS DUCATUS.

Fertilissima est Regio, frumento, pomis, ligno; piscibus abundans, pecudum ferarumque ingens ibi copia reperitur.

POMERANIA.

Plana, & paucis montibus assurgens Regio est, fertilitate bona, & passim amnibus fontibusque irrigua. Prata & pascua habet gramine læta, sylvas arboribus opacas, & ferarum gregibus pervias, animalia domestica plurima numerat, melle, butyro, lino, cannabi non temnendas sibi comparat opes.

RUGIA.

Insula hæc frumenti longe feracissima est, animalium, equorum, boum, ovium, anserum inusitata in illa invenitur copia. Lupos non habet, neque glires, quamvis ex navibus ibi stationem habentibus, in Peninsula Wittovia non ita pridem hoc malum repererint.

MARCHIONATUS BRANDEBURGICUS.

Ejus ager admodum est fertilis, imprimis frumenti, nec desunt vineta, ex quibus vinum abunde colligitur. Corallium aliasque non ignobiles gemmas hæc producit regio.

SAXONIA SUPERIOR.

Olim hunc aërem vix pati incolæ potuerunt, ob montium sylvarumque humidas exhalationes. Excisis vero sylvis, jam nebulæ cessant, & jam salubrior aër incolis spirat. Cæterum hæc terra omni frugum genere fœcunda est, ut toti fere circumjacenti Regioni abunde omnia sufficiat. Summam habet non

modo vini, ſed etiam frumenti fertilitatem, mellis pecorisque ingens eſt copia, excepta valle Joachimica, ubi durior gleba minusque fertilis eſt. Sed hunc defectum argenti divites fodinæ compenſant, ut & alia plurima metalla, argentum, æs, ſtannum, ferrum, plumbum, alicubi etiam aurum.

MANSFELDIÆ COMITATUS.

ISta Regio admodum eſt metallifera, equidem hic ſaxa foſſilia effodiuntur, dicta vulgò *Schieſſerſtein*, cujus generis vix alia in orbe terrarum (Munſtero teſte) invenies. Illi lapides ſunt cupro referti, ita ut igne aduſti maceratique cuprum reddant, idque non ſine maxima argenti copia. Sed hoc mirandum quoque eſt naturæ ludentis ſpectaculum, quod in illa Regione ampliſſimus reperiatur lacus, cujus piſcium, ranarum, aliorumque reptilium adeo accurate in iſtis ſaxis natura expreſſit effigiem, ut ſingulas ſpecies exacte diſcernere, & ſuis quamque nominibus recte notare queas.

THURINGIA.

REgio omnis generis frugum & leguminum feraciſſima, & præſertim frumenti præ omnibus in Germania locis fertilis eſt, ita ut ipſam Georgius Agricola *ſumen Germaniæ* appellare non vereatur: magnus hic eſt proventus herbæ Iſatidis, quam *Glaſtum*, hodie *Guadum*, & *Paſtillum* vulgo *Weedt & Paſtel* vocant, ex qua lanæ cæruleum imbibunt colorem.

BRUNSWICENSIS DUCATUS.

HAbet piſciferos amnes, pagos amœniſſimos, nec montes vel ſylvæ deſunt, Cereris ditiſſimæ terræ.

HILDESHEIMENSIS EPISCOPATUS.

QUamvis hæc Regio montibus quodammodo attollatur,

latur, abundat tamen frugum pæne omnium, ut tritici, avenæ, fabarum, hordei, siliginis, copiâ. Poma & pyra abundantius, rarius cerasa profert. Ruricolæ ex re pecuaria lucrum suum & victum quærunt; alii Cives commerciis rem augere student. Pascua habent lætissima, limpidos rivos passim in vallibus susurrantes audiunt. Salinis quoque gaudent, ex quibus non parvum faciunt lucrum. Pecorum magnus numerus est, montes & pascua oberrantium. Ovium plurimi greges, montes & sylvæ ferarum venatione utiles & gratæ sunt.

WESTPHALIA.

HUjus Regiones non eadem ubique est aëris temperies, agrorum fertilitas, pratorum amœnitas, nec fructuum exacta maturitas: quippe modo altissimis assurgit montibus, modo horrendis obtegitur sylvis, mox planitie porrecta est, modo collibus saltibusque innumeris rigescit: adhæc innumeros animalium pascit greges, & sylvæ; omnis generis alites in magna alit copia.

COMITATUS EMBDANUS.

CHaucorum olim horrida & inculta fuit terra, ea nunc multum est mutata. Præbet enim hodie mortalibus alimenta, nec incolis tantum, sed vicinis etiam aliisque exteris quam plurima. Abundat pecore, lacte, frugibus, agro plano, pascuisque fœcundo; in quibus boum aliquot millia supra modum pinguescunt, & singulis annis magnum lucrum incolis præstant.

PADERBORNENSIS EPISCOPATUS.

HÆc non ampla quidem, sed fertilissima est Regio, imprimis frumenti omnis generis feracissima,

ovium, & vervecum, porcorum, aliorumque animalium, tam ſylveſtrium quam domeſticorum, incredibili multitudine luxuriat. Fontes & rivuli omnes delicatiſſimis abundant piſcibus. Fodinas habet ferri, plumbi, lapidum, & ſalinas in diverſis locis: nuper etiam marmor produxit, & alicubi auri arenulas.

BERGENSIS DUCATUS, COMITATUS MARCHIA ET RAVENSBERG.

AGer hic frumenti & tritici præſtantiſſimi ferax eſt, nec alius ullibi reperietur locus, in quo plura conficiuntur ſclopeta. Abundat fontibus, & atro carbonario lapide, quem vicinum præſtat territorium.

LEODIENSIS EPISCOPATUS.

HAbet aërem purgatum, temperatum, & ſalubrem; tum fertilem agrum, omnibus rebus affluentem. Intus reperiuntur ferri, plumbi, auri optimi, fodinæ; auri tamen pauciores. Lapidicinæ in montibus plurimæ, candidum & varii coloris marmor miniſtrant. Sunt & ingentia ſaxa foſſilia, ad ignem idonea: uti etiam lapis vulgo dictus *Carbo Leodienſis*, qui, ubi ſemel ignem concepit, paulatim accenditur, oleo reſtinguitur, atque vires auget. Unde Leodienſes tria ſibi arrogant, *panem pane meliorem, ferrum ferro durius, ignem igne calidiorem.*

WESTPHALIÆ DUCATUS.

ILla Regio aërem habet durum & ſalubrem: eſt prætererea frugifera, rerum præſertim illarum, quæ magis alendis gregibus, quam hominibus, conducunt. Producit varias arborum ſpecies, ex quibus poma, nuces, glandes, colliguntur: glandibus porcos bene ſaginant.

Ad Paderbornam & Lippiam omnium est fertilissima, ad Amasiam vero quibusdam locis deserta. Animalium domesticorum innumeros alit greges, imprimis porcorum multitudinem, qui pernis sapidis incolarum & aliorum onerant mensas. Nec desunt variæ multæque in sylvis feræ.

WALDECK COMITATUS.

FRumentum in magna profert abundantia, tum vinum metallaque varii generis, aurum, argentum, æs, ferrum, plumbum, argentum vivum, alumen, salem. Producit etiam varii generis animalia, magnamque in sylvis ferarum copiam, quæ ad venationes incolas crebrius incitant.

NASSOVIÆ COMITATUS.

HÆc Regio alibi in planitiem deprimitur, alibi sylvis horret, alibi in montes tumet, alibi læta est vitibus, ut in Comitatu *Dietzensi*, & ad ripam *Lani*; alibi pratis, pascuisque amœna est, aut fertilis segete, olere, & legumine. Adhæc fodinas metallorum haud ignobiles habet. Nam in territorio *Sigenensi* ex lapide ferrea quædam massa eliquatur, ex qua postea fornaces, ollæ, tubi, incudes & globi conflantur. In oppido vero, & aliis circumjacentibus pagis conduntur omnis generis ferrea instrumenta. *Freudenbergæ* chalybs optimæ notæ præparatur, qui postea per totam Germaniam distrahitur. Habent & similes fodinas officinasque in tractu *Dillenburgico*, *Hegerano*, *Burbacensi*, in quo & plumbum eruitur, & cuprum; sicut etiam in agro *Eberstacensi*, qui & vitriariam habet officinam.

FRANCONIA DUCATUS.

IPsa Regio, excepta illa parte quæ hodie *Norica* vocatur atque fluminibus vicinior est, arenosa nimium

non est, nec nimium lapidosa; fertilis omnis est; hordeum, triticum, omneque cum leguminibus frumentum multo cum fœnore reddit. Rapa, cepæque nullibi fere locorum majores & meliores sunt. Colles vineis consiti, multis in locis vinum gignunt, quod etiam ad remotissimas gentes transfertur. Glycyrrhizæ *Bambergensis* ager plenus est. Pomariis, pratis, animalibus, pabulo, feris, Regio abundat.

COMITATUS WERTHEIMENSIS.

NON secus ac Franconica, hæc Regio maxima parte frugifera est, habet bonum vinum, tam in comitatu, quam in vicinis sibi districtibus, & vallibus prope flumina & amnes crescens, magnique æstimatur. Pratis virentibus decora est, quorum gramine multa aluntur armenta. Ferarum non minor est ob crebras sylvas copia, ut & alitum agminatim volantium.

PALATINATUS RHENI.

TRactus hic, vel omnibus ac singulis Regionibus amœnitate, fertilitate & omnium rerum ubere, potior esse potest. Montes viniferi generosissimum proferunt vinum, aliis longe lateque dissitis locis exoptatissimum: ager segetibus luxuriat, omnium felicissimarum arborum genere, & fructibus dulcissimis frequentissimus est: sylvæ feris, potissimum autem cervis, hircis, hœdis, capris, plenæ sunt. Prope *Heydelbergam* magna copia ardearum est.

ERPACH COMITATUS.

AËr Regionis purus est, saluberrimusque, & sane omnis generis frumenti ac frugum feracissimus. Colles multis in locis consiti spectantur. Terra pulchris undiquaque pomariis cultissima reperitur, dives animalium domesticorum æque ac ferarum.

ALSATIA INFERIOR.

OMnium rerum lætam, vini imprimis & frumenti copia, abundantem natura fecit, ut non solum pro incolis suis satis habeat, sed etiam magnam bonorum suorum partem dissitis suppeditet Regionibus. In *Suntovia* Alsatiæ conterminâ maxima frumenti crescit vis, quin ipse ager segetibus per totam Alsatiæ planitiem turget. Reperiuntur ibi etiam castanearum sylvæ; fodinæ æris, argenti, plumbi, ut & gratissima pecori pascua.

ALSATIA SUPERIOR.

MUltis in locis vineas & frumenti magnam habet copiam, quod circumquaque in omnes vicinas evehitur Regiones.

WIRTENBERGENSIS DUCATUS.

HUjus Regionis aër est saluberrimus, æstate commodus, hyeme temperatus. Ipsa Regio fertilissima, ita ut cum optima Germaniæ parte certare queat: frumenti, leguminum, vini, fructuum magnos reddit proventus. Non eadem tamen Regionis ubique indoles est: pars enim Alpibus contermina subaspera est, vitibus inimica; terra in Alpibus arenosa rubrique coloris; frumenta tamen satis commoda: ubi vero *Neccarus* in campestria diffunditur, tota felix, tota beata est; undique herbida prata, vini colles, fertiles agri; abundans vini, frumenti, pomorumque undique proventus. Argenti quoque fodinas hic Ducatus habet, producit ferrum, & æs, tum lapides varii elegantisque coloris, varii generis animalia, ferasq; saltibus vagas.

COMITATUS TIROLIS.

HAbet multas argenti fodinas, tam quidem uberes, ut ex iis quotannis fructuum CCCC. millia aureo-

rum Principi cedere, autor ſit Cuſpinianus. Æris nuſpiam majorem copiam, nusquam præſtantiorem bonitatem idem prodidit, quam quod in *Falkenſtein* & *Erbſtollem* effoditur.

BAVARIA DUCATUS.

Aër hic ut plurimum ſalubris ac Regio amœna eſt, fructuum quidem ſatis ferax, non æque tamen vini & frumenti; quamvis & vinum in nonnullis locis agreſtius gignat. Abundat inſuper ſale, arborum fructibus, ferro, pecore, volucribus, feris, omnibus denique ad victum, cultum & uſum vitæ ſpectantibus. Sues glandibus in magna nutrit copia. Præter urſos centenarios, cervorum alit greges, quos absque conſenſu Principis venari crimen eſt.

PALATINATUS BAVARIA.

Aër hujus Regionis utcunque gratus ac ſalubris eſt, terra tamen ſatis dura & aſpera, licet quibusdam locis ſatis proferat frumenti, ac paſcua reperiantur ſaginando pecori apta.

BOHEMIA.

Hic aër, quia perpetuis aquilonibus expoſita eſt Regio, durior ac frigidior eſt, neque tamen ille inſalubris. Ipſum vero ſolum adeo frugum, hordei, & tritici ferax eſt, ut iſta bona ſua etiam vicinis Regionibus abunde ſuppeditet.

LUSATIA SUPERIOR.

Regio hæc frumenti, rerumque è terra naſcentium feraciſſima eſt.

SILESIÆ DUCATUS.

Ager fertilis eſt, ob torrentes & rivos copioſos; venas etiam habens auri, argenti, plumbi, ferri.

GLATZ COMITATUS.

Hic jucundissimo tractu situs est: agrorum undique fertilitas, hortorum varietas, sylvarum commoditas & amœnitas spectantur.

MORAVIA.

Regio omnis cultoribus frequens, rerumque omnium ad vitæ sustentationem fœcundissima mater est; nec frumenti solum, vinique, sed & croci maximam partem suppeditat.

AUSTRIA ARCHIDUCATUS.

Hic ager omnis generis frugum feracissimus est, quive minimo colitur impendio: vini Regio ferax est nobilissimi; etiam Zingiber producit.

SALISBURGENSIS EPISCOPATUS.

Terra hujus Regionis valde dives est metalli, auri, argenti, cupri, ferri, vitrioli, sulphuris, aluminis; nec minus venationibus ferarum commoda est.

STIRIA, VULGO STEIRMARCK.

Terra undique montibus obsita, excepta parte versus orientem, ubi spatiosa porrigitur planities. Regio quidem illa mineris abundat, cæterum parum fertilis. Habet in alpibus argentarias fodinas. Salis quoque ibi ingens copia coquitur, quem in alias exportant Regiones.

CARNIOLA, ISTRIA.

Ac Carniola quidem vini, olei, frumenti, aliorumque fructuum Regio est feracissima, montibus tamen & alpibus horrens.

HUNGARIA.

Gaudet aëre puro ac salubri, montibus, qui vineis gratissimis obsiti sunt, passim plena est. Ad ripam horti sunt, prata, nemora, pomaria, segetes. Regio omni-

omnibus reliquis terris clementia cœli & amœnitate, situs pulchritudine, jure anteferenda. Ager rerum omnium copia & fertilitate abundat; gemmas, aurum, argentum, colores, sal fodientibus abunde largitur. Pabuli, frumenti, leguminum, ac fructuum nullibi major copia. Danubianus tractus vinum gignit generosissimum. Olea tamen ibi rara aut nulla: alioquin omnibus propemodum naturæ dotibus hæc Regio aucta esse videtur. Insuper animalia producit varia, præsertim ovium & boum ingentem copiam, ut in exteras Regiones, Germaniam & Italiam imprimis, magnos armentorum mittat greges. Feris pariter, ut leporibus, capreolis, cervis, apris, lupis, ursis, avibus, turdis, perdicibus, phasianis, valde abundat.

TRANSSYLVANIA.

OMnium rerum ad vitam, & vicinalem usum necessariarum hæc Regio feracissima est. Frumenti ubertate per omnes agros insignis est. Vini optimi mellisque copia abunde affluit. Fructus varios & copiosos producit, ut pruna Damascena: mala cotonea, cerasa dulcia, melopepones, &c. Metallorum fodinas nobiles multas habet. Excinduntur hic loci glebæ auri purissimi, cujus usus sine ulla separatione esse potest. Iisdem in montibus argenti cuprique fodinæ effodiuntur; tum chalybs, sal, sulphur, aliaque metalla. Boum adhæc tanta pollet multitudine, ut etiam prægrandes singuli singulis sæpe florenis vendantur. Equos generosos producit, avium genera varia habet, saltus diffusos & ampla nemora, in quibus uri, bubali, alces, cervi immanis magnitudinis, lynces, martes, Pontici ursi, damæ, lepores albi.

MOESIA, VALACHIA, ETC.

VAlachia licet altissimis sit innexa montibus, nihil tamen ipsi deesse videtur, quod ad usum communem utile esset & necessarium. Præter alia bona, divitias auri, argenti, ferri, ac salis plurimas exhibet. Nec desunt vineæ, nec varii generis animalia. Alit equos imprimis insignes, asturcones, aliosque magnâ copiâ.

SCLAVONIA.

REgio hæc omnis, teste Strabone, aprica est & amœna, optimos habet firmosque maris portus, solum fertile, etiam vitiferum, nisi qua saxis & rupibus horret.

GERMANIÆ INFERIORIS INDOLES, SOLI COELIQUE COMMODITAS ET ASPERITAS.

Aër hic crassior humidiorque est, salubris tamen habetur, & generandis variis fructibus commodus. Æstas peramœna, ob temperiem caloris; hyems contra intempesta & humida, flantibusque Borea & Euro frigidior. Solum ubique planum est, in quo paucissimos reperies colles, montes verò pauciores, nisi quod in *Ducatu Lucemburgensi*, & Provincia *Namurcensi* ac *Hannonia*, frequentiores occurrant. Reperitur etiam pluribus in locis sabulum, ut in quibusdam *Flandriæ* & *Brabantiæ* tractibus. Triticum diversis in locis, tum frumentum, hordeum, cannabis, siligo, feliciter crescunt. Propter frequentiam tamen incolarum cum alendis civibus suis *Hollandia* non sufficiat, ex aliis locis victui necessaria importari curat. Gignit hæc etiam Regio varii generis fructus, ut pyra, mala, pruna, cerasa, mora, persica eximia, juglandes, avellanas, mespila, amy-

amygdala, ficus; mala medica, citrea: punica facile ferre nequit, vites raras habet, arbores pariter omnis producit generis, quercus, fagos, fraxinos, cerros, platanos, populos, salices imprimis in magna copia, tilias profert valde proceras, umbræ amœnitate & floris suavitate incolis gratissimas. Olerum ferax est. Nulla venenosa reperies insecta, ut viperas, aspides, scorpios. Bufones & lacertas alit. Agrorum, pascuorum, pratorum amœnitate nulli cedit Regioni: in quincuncem digestas arbores ut plurimum lætus spectabis. Pascua, tam ob glebæ indolem, quàm humoris copiam, pinguia reddunt animalia, præsertim vaccas & tauros.

DUCATUS LIMBURGENSIS.

Totus iste tractus ut æstate ob loci varietatem, & aspectum jucundissimus apparet, ita hyeme admodum est ingratus: toto enim tempore hyberno gelu horridus est. Ager rerum est feracissimus, quibus ad humanos usus opus est; vino tamen caret, cujus inopiam hordeum melioris notæ pensat, ex quo cerevisia cocta, acceptissimum potum præbet. In conviviis hunc liquorem tam avariter ingurgitant, quasi Saxonibus, & Francis

— — (qui se cervice supinant,
Et fundo ex imo præbita pocla bibunt)

potatores certamen indicturi.

Pascua saginando pecori habentur optima, caseique saporis optimi magna est copia. Herbarum & sulphuris ferax est solum, per cujus subterranea calidi fontes permanant.

DUCATUS LUTZEMBURGICUS.

Hæc Regio omnis licet montosa & saltuosa sit, bona

ta-

tamen fertilisque est, maximamque partem sylvæ Arduennæ complectitur, ideoque in duas partes dividitur, quarum altera *Tamenna*, altera *Arduenna* dicitur. *Tamenna* fertilior segetis, vinique est; *Arduenna* asperior; quæ tamen hanc asperitatem venationibus & ferarum abundantia compensat. Feræ istæ sunt cervi, apri, capreoli, lepores, cuniculi, perdices, &c. Præcipuus tamen hujus terræ fructus in pecore consistit, tum ferri cuprique fodinis, quibus etiam nonnihil accedit argenti.

FLANDRIA COMITATUS.

Solum magna ex parte planum est, in quo paucissimi reperiuntur montes; seminibus quidem & agriculturæ satis idoneum est, alibi tamen locorum, præsertim versus maritima Galliamq;, raræ sane fœcunditatis. In plerisque partibus cœlum temperatum, clemens & saluberrimum, Austrum versus est. Producit equos generosos, qui non tantum agilitate, sed etiam formâ commendantur.

ARTESIA COMITATUS.

Hic aër suavis & serenus, regioque fertilis est, imprimis vero tritici, cujus copiam non suis solùm, verùm etiam vicinis *Flandris*, *Brabantis*, aliisque suggerit. Vino caret, idque magis incolarum negligentiâ, quam soli vitio.

HANNONIA COMITATUS.

Serenum, temperatum, suavemque Regio ista habet aërem; Solum frugum, tum præcipue frumenti, ferax. Abundat insuper pratis, pascuis, pomariis, aliisque rebus. Metalla profert ferri, plumbique, optima: Lapidicinas variorum marmorum, silicis &c. Conflantur etiam ibi vitreæ laminæ, à forma fenestræ appellatæ.

HOL-

HOLLANDIA COMITATUS.

REgionem hanc hinc inde frugiferi commendant agri, qui tamen tantæ multitudini sustentandæ neutiquam sufficiunt. Pascuorum ubertas incredibilis est, quibus innumeri boum vaccarumque greges pinguescunt. Vaccæ adeo distenta lacte trahunt ubera, ut, referente Guicciardino, tantum *Assendelphi*, & quatuor vicinis pagis, lactis uno anno ex vaccis colligatur, quantum è Germania superiori Rhenensis vini Dordrechtum devehatur. Ex tanta lactis affluente copia, butyri & casei immensas possident divitias, quod satis superque etiam peregrinis notum est. Animalia, quæ hæc producit terra, sunt, equi, utplurimum crassi. In collib9 arenariis cuniculorum innumera oberrat multitudo; lepores rariores sunt, cervi rarissimi; avium captura, imprimis anatum, felicior & copiosior est. Ex defectu lignorum Hollandia igne maligno tepet, dum cespite ex terræ penetralibus ipsisq; aquis eruto, ventoque & sole exsiccato, focos lucere facit. Illarum autem rerum defectum, quo hæc Regio laborat, his elegantibus versibus Josephus Scaliger expressit.

IGnorata tua referam miracula terræ,
Dousa, peregrinis non habitura fidem.
Omnia lanitium hic lassat textrina Minervæ,
Lanigeros tamen hinc scimus abesse greges.
Non capiunt operas fabriles oppida vestra;
Nulla fabris tamen hæc ligna ministrat humus.
Horrea triticeæ rumpunt hic frugis acervi:
Pascuus hic tamen est, non Cerealis, ager.
Hic numerosa meri stipantur dolia cellis;
Quæ vinetà colat nulla putator habet.

Hic nulla, aut certe seges est rarissima lini,
Lanifici tamen est copia major ubi?
Hic mediis habitamus aquis; quis credere possit?
Et tamen hic nullæ, Dousa, bibuntur aquæ.

ZEELANDIA.

SOlum Zeelandicum imprimis pingue est, & cum aliarum frugum, tum verò tritici maxime feracissimum, quod in ea bonitate nascitur, ut vix melioris valoris alibi invenias; proxime siquidem ad oryzam accedit: illa terra quoque producit coriandrum: innumera adhæc sunt piscibusque repleta stagna.

COMITATUS NAMURCENSIS.

INcolas habet frequentissimos, bene moratos & fideles, aërem salubrem, temperatum, flumina piscosa, quorum præcipua sunt Mosa & Sambra. Sylvæ hic plurimæ, plenæ feris ac volatilibus, planities tritici, aliarumque frugum fertilis est. Montes, quibus Regio copiosa est, multas habent ferri plumbique venas, ut & varii generis lapides, ubi subnigrum marmor eminet: nitrum præter alia hic quoque emitur. Aquarum, fluminumque, ut & lignorum illa opportunitas, conficiendo ferro apprime utilis est, quod in diversas trahitur Regiones.

EPISCOPATUS ULTRAJECTENSIS.

IBI saluberrima est aëris cœlique temperies, solum fertile & bonum: quod sicut magis editum & siccum; ita etiam magis cultum, quam Hollandicum, segetumque feracius est.

TRANSISULANIA.

EJus omnino planum est solum; cum aliarum frugum, tum tritici imprimis, admodum ferax. Sylvæ ejus non inamœnas præbent venationes.

WESTERWOLDIA.

HÆc Regio passim exiguis collibus repleta, paludibus & stagnis frequens est, quæ totam terram fere occupant: quapropter incolæ aliunde vitæ alimenta capere necessum habent.

GALLIA.

GAllicus aër maxima parte planus est, assurgit amœnis hinc inde collibus, quos valles aspectu jucundissimæ excipiunt. Hinc igitur, incolarum & cultus industriâ, triticum segetesque in magna producit copiâ; nihil in illa otiosum vel desertum, nisi qua paludes obstant. Abundat vino sane optimo, cujus abundantiam etiam vicini Britanni & Belgæ, quibus uvas frigidius negavit solum, sentiunt.

Metalla auri argentique apud Gallos esse, præter Strabonem Athenæus testatur, quæ tamen hodie exhausta esse creduntur. Armentorum pariter ager Gallicus plenus est, abietem & taxum fert. Avium & piscium genus multiplex sufficit.

Sylvas Gallia frequentes habet, neque tamen adeo ut in aliis Regionibus magnas, nec densas aut ita dumetis horridas.

PICARDIA.

REgio fertilitate insignis, quæ *horreum Parisiorum* dicitur, totiusque adeo *Franciæ*; vino caret, ignaviâ potius incolarum, quam vel soli injuriâ.

RHETELORUM DITIO.

REgio hæc aliis Galliæ & Campaniæ partibus, soli fertilitate, & aëris bonitate, neutiquam cedit.

PRINCIPATUS SEDANENSIS.

TOta hæc Regio montosa est, sylvis arboribusque plena, quæ usibus incolarum, apprime conducunt,

sive

sive exstruenda sint ædificia, sive profligandum per hyemem frigus, sive carbones conficiendi. Feræ, fodinæque hinc inde divites reperiuntur; cervos & cuniculos in magna alit frequentia.

LOTHARINGIÆ DUCATUS.

ALtissimis illa innexa montibus est, sylvisque densissimis abundat: cum verò satis ferax frumenti vinique sit, externæ opis plane non indiget. Metalla varii generis gignit, argentum, æs, ferrum, stannum, plumbum, ita ut nec gemmæ ipsi desint; lapillos cærulei coloris producit, *Lazulos* dictos. Animalia insuper gignit varia, tum verò equos generosissimos, Neapolitanis & Turcicis non inferiores. Metallorum, imprimis argenti fodinarum fœcunda Regio est; sylvas præterea frequentes densissimasque alens.

CAMPANIA.

COElum ibi serenum, aër temperatus, agro, frumento, vino, omnique pecorum genere abundans. Sylvarum quoque nulla est inopia, quæ venationes jucundaque præstant aucupia.

NORMANNIA.

REgio hæc, licet neque pascuis, neque arvis careat, ob maris tamen viciniam, incolarum ingenia magis mercaturâ, quam agriculturâ afficiuntur. Neque tamen ideo aut frugibus aut ullis aliis fructibus caret.

BRITANNIA.

TErra pascuis frugibusque læta est, quæ, propter maris fluminumq; opportunitatem, nulla re indigeat.

DUCATUS ANDEGAVENSIS.

REgio hæc magis fertilis & amœna, quam ampla, est; colles habet vitibus passim consitos, valles sylvis saltibusque virides, læta prata: Eryceta gratissi-

 mum

mum pecori præstant pabulum. Vina hic alba, optimæque notæ. Verbo, hæc insula omnia ad vitam necessaria abunde suppeditat.

DUCATUS TURONENSIS.

HIc incredibilis Regionis est amœnitas: gratissima enim gaudet aëris temperie, adeò, ut totius *Galliæ hortus* & *pomarium* vocetur. Vini frumentique ferax est, nemoraque venationi commoda habet.

DUCATUS BITURIGUM.

HIc imprimis abundat pecore, quod ab incolis per totam distrahitur Galliam: infinitus hic quoq; est oppidorum, pagorum, saltuum, montium, pratorum, pascuorum, rivulorũ, fontium vinetorumq; numerus.

DUCATUS NIVERNENSIS.

HUjus incolæ rei pecuariæ sunt dediti: ager pauci frumenti ferax, vini fere nihil habet, præter ferri argentique venas. Carbonum lapideorum magnus ibi usus.

BURGUNDIÆ DUCATUS.

HUjus ager planus est, & nulli fertilitate cedit. Hic Ceres Baccho certamen indixit.

BURGUNDIÆ COMITATUS.

REgio admodum est fertilis, rebusque omnibus ad victum necessariis instructa, ager sementi faciendæ, arboribus serendis, vinetis colendis, pecori alendo, commodissimus: summa ubique est tritici, siliginis, hordei, avenæ, fabarum, milii, aliorumque leguminum fertilitas, nec minor arborum fœcunditas: colles præstantissimi Vini feraces sunt, animalium ferarumque confertissima ubique reperitur copia.

BORBONIUS DUCATUS.

HIc ager fere omnis sabulosus, & frumentum non

nisi

nisi paucis in locis metitur. Vina passim optima reperiuntur, & secalis magna copia.

LEMOVICIUM.

TErra hic non ejusdem ubique indolis est, tota fere sterilis, quæ tamen omnis generis fruges producit, imprimis siliginem, hordeum, panicum, castaneas, rapas, vinum, sed tamen ignobilius.

PICTAVIENSIS COMITATUS.

REgio est pecoris frugumque, tum lanæ, lini, vini, feracissima: avium, ferarumque magnam habet copiam, quo fit, ut venationes hic sint frequentiores: Viperarum hic ingens est copia, quæ Theriacæ conficiendæ inservit.

SANTONIA.

SAntonum Regio tritico & vino dives est, estque melioribus Galliæ Regionibus annumeranda, ita ut merces suas Hispanis, Anglis, aliisque multis Provinciis subministret.

BENEARNIA.

VIx ibi oppidum, vix pagus, cui non aliquid singulare sit. Potior pars milio, lineo, cannabi, (quibus rebus maximam incolæ solent exercere mercaturam) copiosa est. Frumenti etiam passim ferax est, pascuis & pecore valde dives, unde ingens butyri caseique copia reperitur. Caprarum multitudine ingenti abundat, quæ in rupibus & ericetis, citra arborum perniciem & detrimentum, nutriuntur. Vinum producit generosum, balnea thermasque omnium in Europa præstantissimas habet.

LANGUEDOCIA.

REgio est nobilissima, scriptoribusque Romanis imprimis celebrata.

DELPHINATUS.

REgio est non ejusdem ubique indolis ac genii; ferax plerisque in locis rerum variarum, in nonnullis contra sterilis; præcipue quà montibus vestita invenitur.

PRINCIPATUS ARAUSIONENSIS.

TErra variorum fructuum ferax, fluminibusque irrigua est.

PROVINCIA, LA PROVENCE.

HÆc Provincia agro est fœcundissima, segetem, ficus, myrtos, castaneas, mala cotonea, granata, crocum, & vinum profert præstantissimum. De ipsa hoc testatur Plinius lib. 3. c. 4. *Agrorum cultu, virorum morumque dignatione, amplitudine opum, nulli Provinciarum postferenda, breviterque Italia verius, quàm Provincia.*

SABAUDIÆ DUCATUS.

PAscua, de quibus enutriri debeant animalia, hic optima sunt.

HELVETIA.

IN hac omni Regione salubris est aër, & quamvis celsis præruptisque montibus aspera sit, ita tamen incolarum indefesso labore ac industria mitior facta, ut nulla parte sterilis sit; quin etiam non solum ad vitam necessaria, sed etiam ad delicias grata proferat. Frumentum quidem abunde profert, tamen, nisi gleba plerisque in locis exusta fuerit, sementem frustra sparseris. Vinum tellus ita generosum in quibusdam profert locis, ut etiam Rhenense longe superet; sapore non minus, quam virtute. Huc accedunt pinguia prata, in quibus armenta gregesque luxuriant. Ferarum quoque Regio ferax est, nimirum ursorum, cervorum,

rum, damarum, capreolorum, ibicum, lyncum, aprorum, &c.

PAGUS TIGURINUS.

HUjus tractus ſolum ut plurimum fœcundum eſt, feraxque vini & frumenti plurimi; vinum tamen plerumque acerbius eſt, nec ob vicinos Alpes ad veram pervenire poteſt maturitatem. Piſcium hic incredibilis eſt copia.

PAGUS AVENTINUS.

VIni & frumenti ſatis ferax eſt, & rerum ad vitæ uſum ſpectantium.

LACUS LEMANUS, VULGO GENEVE.

HUjus incolæ de cœli in temperie conqueruntur, fere tamen nunquam frigore riget: ſolum undiquaque fertile & fœcundum habet, ita ut hic nec vina, nec ſegetes, nec leguminum varia genera deſideres: fructus vulgares in magna quoque ſunt abundantia, ut nuces, poma, pyra, rapæ, &c.

HISPANIA.

INvenitur in Hiſpania magna cœli ſalubritas, paludes nullæ incolas gravant. Maritimis auris ſana eſt. Non eadem tamen Hiſpaniæ ubique qualitas; Boream enim verſus frigidior eſt, ſemper oceano obnoxia & aſperitate nonnullis. Aquarum interiorum indiget, malignasque habitationes habet, quod pleraque rupibus, ſaltibus, locisque ſylveſtribus occupata ſint. Qua in Auſtrum montibus fere intercurrentibus declinat, omnis felix ac beata, multis irrigatur fluminibus, & animalium frugumque nutrix eſt ſolicita. Dicit Philoſtratus hic talem eſſe cœli temperiem, qualis Autumni tempore ſolet eſſe in Attica. In locis quibusdam tanta eſt ubertas, ut pro uno modio in terram ſpar-

ſparſo 30. accipias, ſæpe etiam 40. Herbarum quoque feraciſſima eſt Regio, ut & arborum varios fructus producentium. Adhæc & Hiſpania pecoris omnis generis dives eſt, variaque gignit animalia. Elogium Hiſpan. vide apud Pacatum in Paneg. Theodoſ. Imperat. dicto. *Jam profecto conſtabit cum Principē declaratū*, &c.

Commoditas autem Hiſpaniæ, quæ tam Incolas quam peregrinos beat, verbo hæc eſt: ſericum, lana, panni omnis generis, ſal, ſaccharum, mala, mala medica, citrea, granata, cydonea, olivæ, cappares, uvæ, ficus, pruna, uvæ paſſæ, amygdala, caſtaneæ, glycyrrhiza, aniſum, cuminum, coriandrum, oryza, crocum, oleum, cera, alumen, ſmegma, minium, purpura, thynni, balænæ ſalitæ, baccæ laurinæ, fructus diverſorum generum ſaccharo aſperſi: alabaſtrum, corallium, aurum, argentum, ferrum, chalybs, ſtannum, cuprum, plumbum, argentum vivum, goſſipium, gemmæ, aromata.

NAVARRA.

Hæc in cœlo & ſolo ſalubri ſita, vini, frumenti, & mellis ferax eſt: pecori & agriculturæ valde commoda.

BISCAJA.

IN hac temperatius clementiusque cœlum eſt, quam in reliqua Hiſpania, magnis enim circumdata montibus, nec frigore nimio infeſtatur, neq; calore nimio torretur. Regio arboribus, pro navibus fabricandis, plena eſt. Ferri & nigri plumbi ferax eſt: varia quoque profert fructuum genera & animalia.

GALLÆCIA.

Fructꝰ profert in magna copia, imprimis mala citrea, totius Hiſpaniæ optima, vina generoſiſſima. Juſtinus

nus dicit, quod ſit æris & plumbi uberrima, auro quoque ditiſſima; adeò, ut etiam aratrum glebas aureas excindat. Adhæc abundat equis, piſcibus ſupra modum affluit, & quoniam montibus aſpera, armentis, pecore, venationeque dives eſt.

PORTUGALLIA.

IN hac Regione optima eſt aëris temperies, multisque cœli ſerenitate, & ubertate præſtat. Abundat vino, oleo, malis aureis, citreis, amygdalis, melle, cera. Ac fructibus quidem, quos hæc profert regio, reliquas omnes Provincias antecellit. Regio hæc plurima producit animalia, imprimis equos concitatiſſimæ velocitatis, ut hic vento concipere equas Veteres crediderint, de quibus in Geograph. Hiſp. dictum.

ANDALUSIA.

Cœlum hic felici temperie amœnum, terràque in universo tractu, frumenti, vini, olei, & omnis generis frugum feraciſſima eſt, quibus etiam remotas replet Regiones.

VALENTIA.

FRuitur temperatiore aëre, cœloque clementiore, quam ulla alia Hiſpaniæ pars; imò tanta clementia, & benignitas cœli Valentiam commendat, ut quocunque tempore etiam in Feſto Natalit. incolæ manipulos frugum manibus gerant.

ARAGONIA.

REgio ut plurimum aſpera, & ſicca eſt, maxime verſus Pyrenæos, quapropter nullæ reperiuntur multis in locis habitationes; valles tamen nonnullæ frumenti optimi frugumque feraces ſunt.

CATALONIA.

Aërem habet ubique commodum, hyeme tempera-

tum, in Australi præsertim parte. Nam in ea, quæ ad Septentrionem vergit, frigidior, & magis invisus est. Tota est plurimum montosa planities, præterquam in nonnullis suis Regionibus. Fagus in illa multa, multiplex pinus, numerosa quercus, ilex non pauca, abies innumera, corylo ac castaneis abundans, infinitum propemodum suber, cujus præcrassus cortex.

BALEARES INSULÆ.

SUnt valde feraces atque omni rerum copia affluentes.

ITALIA,
EX ENCOMIO DIONYSII HALYCARNASS. ANTIQUIT. LIB. I.

QUod si quis, remota ex verbis fabula, bonitatem Regionis velit exquirere, ex quo humanum genus plurima, ad Vitæ hilaritatem facientia mox à suis initiis perceperit, sive ex terra, ut antiquorum opinio, sive aliunde fuere, non facile aliam inveniet ad hoc magis idoneam. Si enim unam terram cum alia conferas magnitudine parem, nec solum in Europa, verum etiam in toto Orbe optima meo judicio est Italia, quanquam me non lateat, quod incredibilia videbor dicere cogitantibus Ægyptum, & Africam ac Babyloniam, & si quarum aliarum celebrata est felicitas. At ego terræ opes non æstimo ex una aliqua fructus specie; nec me subit desiderium habitandi ubi arva tantum sunt pinguia; aliarum vero rerum ad vitam utilium aut nulla, aut admodum parva copia; sed quæ sibi ipsi maxime sufficit, advectisque bonis plerumque quam minimum indiget, eam puto optimam. Hanc verò omnigenam fertilitatem & copiam, si cui alii terræ, Italiæ concessam credo. Non enim arva modo bona

bona habet, caret autem arboribus, ut frumentifera; neque plantis modo quibuslibet alendis est idonea, sed inutilis segetibus, ut arbusti, agri; neque largiter hæc utraque suppeditat, sed parum apta est alendo pecori; neque dixerit quis, eam abundare quidem frugibus ac pascuis, sed ad degendam vitam esse ingratam hominibus; verum est referta omnibus, ut ita dicam, voluptatibus ac commodis. Cui enim frumentiferæ cedunt terræ, rura Campana, non fluminibus, sed aquis rigata cœlestibus? in quibus campis ego vidi arva vel trifera, æstivam post hybernam, & autumnalem post æstivam, sementem enutrientia. Cui olivi feræ, Messapiorum ac Dauniorum, Sabinorumque & aliorum multorum cultura? Cui vitiferæ Hetruria, & Albanus Phalernusque ager, mirum in modum amicus vitibus, & modico labori uberrimos reddens fructus atque optimos, cedent? Præter eam autem, quæ colitur, multum terræ invenias patere ovium, multum caprarum gregibus, plus etiam & præstantius armentis equorum & boum. Palustris etiam & pratensis herba copiosa illa cultivæque terræ irrigua & roscida, quantum æstate pascua, omni tempore vegetam præbet gregum copiam! sed saltus imprimis admiratione digni sunt, circa prærupta & nemorosa loca tumulosque culturæ parum idonei; ex quibus multam ac pulchram fabricandis navibus, multis etiam aliis operibus aptam petunt materiam. Atque horum nihil est vel paratu difficile, vel ab humanis usibus remotum; sed omnia & confici facile, & facile convehi possunt, propter fluviorum frequentiam, qui universam oram permeant, & magnam opportunitatem importandis & permutandis quæ terra fert rebus adferunt. Eadem terra

terra habet & aquarum calidarum multis in locis ſcaturigines, jucundiſſima exhibentes lavacra, morbisque inveteratis ſanandis utiliſſima. Item metalla omnis generis, ac venationes luculentas, maritimosque proventus varios, & innumera alia, vel utilitati ſervientia, vel delectantia miraculo. At omnium pulcherrima eſt aëris moderata, ut anni tempus fert, temperies; qualis nec nimio gelu nec immenſo æſtu fruges lædat, aut animantia.

VENETUM DOMINIUM.

Regio hæc pernobilis & lauta eſt. Campos habet amœnos, ac frumenti, cæterarumque frugum, tum omnigeni fructus, ac vini maxime, fertiles. Nec deſunt calidi frigidique fontes, ad medicinam valde utiles. Adeſt metallorum ubertas, multi nobiles amnes & lacus, cœlum ſalubre, jucundum & temperatum. Tantis denique naturæ dotibus ornata eſt, ut inter principes Italiæ Regiones cenſeri debeat.

BERGOMUM.

AGer circumvicinus ſupra modum fertilis, niſi verſus Septentrionem aſper & montoſus, & ſterilis. Ferrum habet, lapidemque Cadmiam, ex quo æs conficitur. Vellera magni pretii ſuppeditat. Valles adhæc in hac vicinia Vini oleique ſuaviſſimi feraciſſimæ.

BRIXIENSE TERRITORIUM.

Hoc tritico abundat, ut & reliquorum fructuum genere; tum vini oleique ingentem profert copiam, neque æris vel ferri fœcunditate caret.

VINCENTIENSE TERRITORIUM, VULGO VICENZA.

AGer hic amœniſſimus, & vini, frugum, aliarumque re-

rerum est feracissimus, imprimis mororum, quarum frondibus bombyces aluntur.

TERRITORIUM PATAVINUM.

Cœli clementia, bonitate, Euganeorum montium amœnitate, alpium & maris vicinitate, fluminum pulchrâ opportunitate, omnium finitimorum facile princeps est. Adhæc ferax est frumenti, vini, variorum fructuum; venationibus insuper & aucupiis, tum vero piscationibus frequens est. Refert C. Rhodiginus, Constantinum Palæologum dicere solere, *nisi sciret à sanctissimis viris affirmari in oriente Paradisum esse, arbitrari se non alibi eum reperiri posse, quam in persuavi Patavina amœnitate.*

POLESINO DI ROVIGO.

Hic quoque certis anni temporibus varia proveniunt fructuum hortensium genera, nominatim pepones, cucumeres, anguriæ, brassicæ, lacuturres, Sabellicæ, cæteræque species aliarum frugum.

TARVISIUM, VULGO TREVIGIANO.

INgens hic ubique est agrorum ubertas, magnum rei pecuariæ studium, tritici optimi, Vini nobilissimi, aliarumque rerum stupenda copia.

FORUM JULIUM.

Hæc Regio campis est amœna, fluminibus fontibusque irrigua; solum quoque habet vitiferum, sylvas, metalla, lapidicinas, fluvios. Thermas pro recuperanda valetudine optimas non procul à *monte Falcone* exhibet, in *Tiliavento* amne navigabili fons est, in quem si conjicias ligna, lapidescunt.

ISTRIA.

Hæc Regio omnis aspera est, & non tam montibus, quàm colliculis fœcundis assurgit. Unum habet ex-

excelſum montem, qui dicitur *Mons major.* Sylvas etiam tum aliis uſibus, tum ad naves extruendas imprimis utiles. Reperiuntur etiam ibi ſaxi-fodinæ in agro *Rovinenſi* & *Breonio*, è quibus marmora Venetias ad aliaque Italiæ loca deferuntur.

PEDEMONTIUM.

AGros habet amœnos, fructiferisque collibus plenos, qui frumentum aliasque fruges, & optima vina cum nobilisſimis producunt fructibus.

AGER VERCELLENSIS.

HUnc vini, aliarumq; frugum fuiſſe uberrimum, etiam aurifodinarum valde divitem, vel ex Plinii hiſtoria naturali patet, lib. 34. c. 4.

PARMA.

REgio valde amœna eſt, & herbida, multarum frugum ac fructuum fœcunda genitrix, medicinalibus rivulis non minus læta; gramina pecori ſaginando ſufficiunt, ex quibus magna copia lactis, lanæque magna faciunt commoda.

SENENSE TERRITORIUM.

AGrum habet mediocris conditionis, mediumque inter ſterilem & feracem, amœnum, frumento cæterisque frugibus uberem. Qua in mare vergit, *Maremma* vulgo, copiam frumenti exhibet maximam, colonis tamen infrequens eſt, imprimis æſtate & autumno propter agnatum cœli vitium.

ILVA INSULA VULGO ELBA.

OLim metallis fœcundisſima erat, quæ nunc hodie plane exhauſta ſunt, pro quibus ingens ubique eſt ferri copia, quod ſemel erutum poſt XXV. annos renaſcitur, quaſi in illo producendo indefeſſa naturæ benignitas eſſet. Hoc autem notatu dignum eſt, quod fer-

ferrum in hac insula natum, in natali solo non liquescat, sed alio est transferendum. Ex illis etiam penetralibus terræ magnes, stannum, sulphur, alumen, plumbum, & alia educuntur. Cæterum ager reliquus neque fruges fert, neque poma.

DOMINIUM ECCLESIASTICUM.

QUod agros habeat optimos, auctor est Leander. Omnium frugum, tam quæ ad vitam necessariæ, quam quæ ad voluptates opportunæ sunt, dives est. Campi hic sunt lætissimi, variique generis fructiferis arboribus consiti, colles peramœni, vitibus suaves, sylvæ munificæ, prata herbida, salubres passim aquæ, salinæ cum circa littus, tum intus frequentes; mare, fluminaque plurima navigabilia, & piscibus fœcunda, metallorum fodinæ, & innumeræ aliæ naturæ dotes, eximiæ non minus, quam raræ.

ROMANDIOLA, VULGO ROMAGNA.

ILlam agros habere optimos scribit Leander, omniumque frugum, tam ad vitam necessariarum, quam ad humanas voluptates, abundans dicitur. Campos hic latissimos & fructiferos, salubres passim aquas, salinas etiam copiosas, mare fluminaque plurima navigabilia, & piscibus fœcunda habet. Metallorum fodinæ bene multæ sunt.

PICENUS AGER.

AGer Picenus rerum omnium fertilis est, qui tamen fruct.bus arboreis, quam frumentariis, præstantior esse dicitur. Nobilissimum Vinum ad *Sirolum* oppidum colligitur, quod Plinio *Anconitani vini* nomine celebratur.

AGER PERUSINUS.

TEstatur Joannes Campanus, quamvis multas lustra-

ſtraverit Regiones, nullam tamen cultiorem & amœniorem ſe unquam cognoviſſe. Primùm intuenti vaſta omnia & montoſa occurrunt; quum autem propius accedas, nihil tum agrorum cultu, tum benignitate cœli, terræque ubertate felicius: ager undique frugiferis tumeſcit collibus, in quibus vini, olei, ficuum, pomorum, aliorumque optimorum fructuum fertilis eſt ubertas. His campi adjacent, tritico, cæteroque frumento pleni.

ORVIETUM, VULGO ORVIETE.

Hic cœlum eſt jucundiſſimum: proſpectu amœnum, aër ſalubris, niſi quod in æſtivis menſibus permoleſtus ſit.

APRUTIUM CITRA ET ULTRA.

Regio ſumma gaudet cœli ſalubritate, pariterque incredibili incolarum frequentia. Verſus mare amœna & commoda eſt, ſed montibus in mediterraneis aſpera. Præter alia crocum abunde producit: nutritque animalia innumera. Montes hic nonnulli memorabiles ſunt. *Majellæ* altiſſimus, Apennino adjacens, & *mons Virginis* præcelſus, ſuperansque altitudine ſuâ ipſum Apenninum.

CAMPANIA FELIX.

Hic toto anno ſeritur. Novales tamen, (ſive terræ quæ interquiêvere,) fŭdunt roſam odoratiorem ſativâ, adeoque terra non ceſſat producere: unde vulgo dicitur, *plus apud Campanos unguenti, quam apud alios olei fieri.* Florus eam ita depingit: omnium non modo Italia, ſed toto orbe terrarum pulcherrima Campaniæ plaga eſt. Nihil mollius cœlo, nihil uberius ſolo, nihil hoſpitalius mari, denique bis floribus vernat,

lib.1. c.16. n.3.

ideo

ideo Liberi Cererisque certamen dicitur. Hic illi „ Nobiles portus, Cajeta, Misenus, & tepentes fonti- „ bus Bajæ. Hic vitibus montes obsessi sunt Guarus, „ Falernus, Massicus, & Vesuvius, Ætnæ ignivomi „ imitator. „

TERRA BARIENSIS.

HÆc Regio stupenda agrorum ubertate, admirandaque nobilissimorum fructuum copia, toti sane Italiæ palmam reddit ambiguam. Sunt tamen ibi quædam loca, quæ pluviæ & aquæ penuria usque laborant, ut non injuria Horatius *siticulosam* dixerit *Apuliam*; & Persius, *Nec lingua tantum sitiat canis Apula*.

TERRA HYDRUNTINA.

AGer hic optimus est, oleo, vino, croco, cæterisque fructibus, ad usum humanæ vitæ imprimis commodus & abundans; mare valde piscium ferax habet.

CALABRIA INFERIOR.

HÆc Regio ubertate gaudet incredibili, ac sane stupenda; omne illud profert, quicquid ad vitæ commoda deliciasque facit, triticum, hordeum, aliaque frugum genera, vina varia, oleum, saccharum, manna, mel, ceram, salem nativum factitiumque, ficus, poma medica, & citria, limones aliosque nobiliores fructus, aurum, argentum, lanam, gossipium, crocum, sericum, linum. Flumina passim habet opportuna, fontes gratissimos, calidarum aquarum scaturigines, pingues colles, nemora densa, valles fœcundissimas, incolarumque ingentem frequentiam.

SICILIA, REGNUM.

HÆc insula salubritate cœli, soli fertilitate, frugum omnium copia, rebusque aliis, quibus mortales opus habent, præstantissima est. *Quicquid Sicilia*

gignit, sive soli sive hominis ingenio, ut Solinus dicit, *proximum est iis, quæ optima judicantur.* Marcus Cato eam *cellam penuariam Reipub. nutricemque plebis Romanæ* appellavit: Strabo *horreum populi Romani.* In agro *Sunensi*, in quo Veteres raptam finxerunt Proserpinam, quem dixerunt *Umbilicum Siciliæ*, tanta est frumenti ubertas, ut ex uno tritici modio C. colligantur; quem agrum igitur vocant *Campo dello cento colmo.* Atque propter hanc rerum abundantiam, in tantas Siculi diffusi sunt voluptates, ut *Sicula mensa* in proverbium venerit, quæ sumptuosos conviviorum notat apparatus. Vina in Sicilia reperiuntur præstantissima, *Balincium* vinum Plinius dicit, quod mulsi saporem habeat, idque illud est, quod alibi *Muscatellum* dicitur. Commendatur vero vinum Siculum vel hac de caussa maxime, quod & saporis sit optimi, & bene ætatem ferat. Oleum quoque cum ubertate Sicilia profert, saccharum, crocum, mel, salem, omnis ferme generis fructus nobilissimos, sericumque optimum. Adhæc Sicilia metallis dives est, aurum, argentum, ferrum, & alumen habet: lapides quoque gignit pretiosos, Smaragdum, gagatem, beryllum, porphyritem, jaspidem. Boum, pecorum, cæterorumque animalium greges confertissimos alit. Damarum quoque & aprorum venatione nobilis est, capturam perdicum & attaginum, & aucupium variarum avium abunde suggerit.

CORSICA ET SARDINIA INSULÆ.

Corsica Insula est ab omni parte aditu difficilis, cum præruptis undique collibus hæreat. Interius similiter magna ex parte montosa, ideoque nec frumenti, neque leguminum fertilis est, quæ nonnisi in paucis locis, ubi se aperit, crescunt, & ubi aquis irrigatur.

tur. Ea pars, quæ respicit Etruriam, est mediocriter plana, habetque ibi fœcundum solum, & producit nobiles ac dulces fructus. Vina insulæ sunt præstantissima, & à prima Nobilitate, imprimis Romanis expetita. Mellis hic & uvarum expressarum (*Rosine*) magna est copia, olei pariter & ficuum. Solus hic ager lapidem gignit Catochiten, quem Democritus Abderites etiam in certamina contra Magos adhibuit. Unde Rhenn.

Hanc solam perhibent Catochitem gignere terram:
Corporibus lapis hic seu glutine tactus adhæret.

SARDINIA.

Aër hujus insulæ inclemens, gravis, & insalubris est, ita ut Cicero in Epistola quadam Tigellinum quendam Sardoum hominem esse dicat *patria sua pestilentiorem.* Abundat tamen *l. 7. ad* nihilominus tota Insula frugibus, tritico, vino, *Cn.* maxime in mediterraneis. Valerius Maximus *Mar.* eam vocat *nutricem Romani Imperii,* additâ Sici- *Ep.* liâ. Plena etiam est argentifodinis, pecore, ar- *25.* mento, aliis rebus ad vitæ necessaria spectantibus. Equorum quoque magna est copia; venatione aprorum, cervorum, damarum, celebris est. Nullum Sardinia gignit lupum, vel aliud nocens animal; caret etiam serpentibus. Hinc canit Silius:

Serpentum tellus pura, ac viduata veneno,
Sed tristis cœlo, ac multâ vitiata palude.

GRÆCIA.

Hæc Regio præstabat olim reliquis Europæ partib9, cœli temperie ac benignitate, omnium frugum fertilitate, & omnis generis armentorum abundantia.

Illa quoque famâ, gloriâ, doctrinâ, artibus omnigenis alias Nationes longe ſuperabat.

MACEDONIA.

COnſtat hanc Regionem quaquaverſum eſſe fertilem, & amœnam, auri & argenti, metallorumq; divitem, atq; in eâ olim incognitum quoddam auri genus inventum eſt. Gignit & Macedonia lapidem *Paantidem* dictum, qui parturientibus opem ferre dicitur.

EPIRUS.

HÆc Regio multis in locis montoſa & ſterilis: ad oram tamen maritimã ſatis fertilis eſt; magna producit animalia, excepto aſino; adhæc profert boves, & canes magnitudinis eximiæ. Sic Virgilius 1. Georg.

India mittit Ebur, molles ſua Thura Sabæi:
At Chalybes nudi ferrum, viroſaque Pontus
Caſtorea, Eliadum palmas Epiros equarum.

CANDIA.

REgio omnis aſpera, montibusque ubique horrens, ſed fertilis eſt frumenti & paſcuorum: mira, gaudet ſoli clementia, proventuque ex arboribus plurimo fœcunda eſt. Plinius auctor eſt, quicquid in Creta naſcitur, id infinito pretio cæteris ejusdem generis rebus anteſtare. Producit vites, oleas, mala aurea, citrea, vinum malvaticum, quod antiqui *Promnium* vocarunt. Cupreſſi ad naves fabricandas hic magna eſt copia, quæ ad immenſam excreſcit altitudinem, ita ut hac nihil viſu ſit præſtantius. Tota inſula lupum, vulpem, ſerpentem, aut aliud animal noxium non habet, ita ut etiam greges animalium noctu, in paſcuis ſecure oberrent. Mirum de Creta referunt auctores, quod noctuam non habeat, eamque mori, quando illam haurit auram.

CORFU, VULGO CORCYRA.

HIc gratissima cœli clementia est, qua fit, ut nemora ipsa ex citreis, medicis, atque id genus arboribus aliis constent. Solum fertile, abundans vitibus, oleis, pomis, omnisque generis arboribus fructiferis; mellis hic quoque ingens est copia: segetes tamen minus lætas habet, propter ventos australes, quibus exsiccatæ arescunt, antequam ad maturitatem accedant.

ASIA, UBI IMPERIUM TURCICUM.

REgio hæc abundat oryza, lino, gossipio. Vineta quoque Christiani colunt. Producit in magna copia pepones, melones, cucumeres, nuces, poma, pyra, mala punica, aurantia, castaneas, ficus, cerasa, aliusq; generis fructus, non tamen in omni Regno. Venas item habet auri, argenti, ferri, æris, aluminis. Gignit varii generis animalia, magnamque mulorum, camelorum, & pecudum copiam. Equi Turcici canesque ferocissimi, inprimis probantur.

ASIA MINOR.

DE hac Cicero ita testatur: *Cæterarum Provinciarum vectigalia, Quirites, tanta sunt, ut iis ad ipsas provincias tutandas vix contenti esse possimus; Asia vero tam opima & fertilis, ut & ubertate agrorum, & varietate fructuum, & magnitudine pastionis, & multitudine earum rerum, quæ exportantur, facile omnibus terris antecellat.*

Orat. pro L. Manilia 13. in princ. tom. 2.

CYPRUS INSULA.

INgrato sane ac insalubri ut plurimum fruitur aëre; propter stagna tetrum vaporem exhalantia. Insula tamen omnis valde fertilis est. De cujus fertilitate hoc Elogium præbet Ammianus Marcellin. *tamque multi-*

plici rerum omnium fertilitate abundat Cyprus, ut nullius externi indigens adminiculi, indigenis viribus à fundamento ipso carinæ, ad supremos usq; Carbones ædificet onerariam navem, omnibusq; ornamentis instructam, mari committat. Sextus Rufus ita scribit: *Cyprus famosa divitiis, paupertatem populi Romani, ut occuparetur sollicitavit, ita ut jus ejus Insulæ avarius magis, quàm justius simus assecuti.* Celebrarunt illam veteres ac recentiores auctores, Strabo, Mela, Pius II. Pontifex, Dominicus Niger, Sabellicus, Volateranus, Jacob. Zieglerus.

TERRA SANCTA.

Illa inter omnes Regiones, quæ sub cœlo sunt, ob aëris salubritatem cœlique temperiem imprimis commendatur, quæ nec nimio rigore hyemis laboret, neque æstatis ardore. Præcipue verò ob soli ubertatẽ, frugum omnis generis abundantiam, atq; aliarum rerum copiam maximè celebris est. Ipsum solũ Brocardo teste frumenti feracissimum est, quippe quod in cultura sua minimum laborem exigat, & multum præstat fructum. Rosas, rutam, fœniculum, salviam, & alias herbas humo sua sponte producit. Lana succida in fruticetis quibusdã ibi crescit, quorum semina singulis annis in terram sparguntur. Cannæ etiam molles ibi crescunt, ex quibus saccharũ colligitur. Præter flores varios, etiam poma, quæ *paradisi poma* ab iis vocantur, habet. Vineæ præterea ibi sunt multæ: ficu Regio abundat, malis granatis, oleo, peponibus, cucumeribus. Frumentũ ejus est delicatissimũ, ut vix ullibi melior reperiatur panis. Adhæc aquæ dulces & amœna pascua pecoribus & armentis plena; lactis copia, aprorũ, capreolorum, leporum, perdicum, coturnicum, mira abundantia, in venatione lupi, cervi, leones, ursi, cameli innumeri reperiuntur, ut cætera taceamus.

PER-

PERSIA.

REgio non alia tota Asia salubrior habetur; ibi temperatum cœlum, hic perpetuum jugum opacum & umbrosum, quod æstus levat, illuc mare adjunctum modico tepore terras fovet. Non idem autem totius hujus Regionis genius est: quà sinum Persicum spectat, ob fluvios ipsam irrigantes, atq; etiam versus Caspium mare tam fluviorum opportunitate, quam aëris clementia auráq; frigidiore felicior est, & ideo omne genus frugum & animalium fovet. Abundat insuper tritico, hordeo, milio, &c. Metallis quoque & lapillis dives est. Vini & fructuum ubertate insignis.

TARTARIA.

IN hac terra tonitrua& fulgura in æstate adeo audiuntur terribilia, ut homines timore perculsi intereant. Jam calescit, mox frigescit, densissimisque nivibus obruitur. Ventorum ibi tam frequens magnusque est impetus, ut equitantes detineat, & ad terram homines prosternat, arbores radicitus evellat, magnis mactet incolas damnis: Nunquam in hyeme pluit, frequenter in æstate, parce tamen adeo, ut vix terra humida evadat. Regio tamen hæc oryzæ, tritici, frugumque similium ferax esse dicitur: tum serico, zingibere, cinnamomo, pipere, caryophyllis, rhabarbaro, saccharo, musco, pice, alicubi etiam auro & argento pollet. Paucis in locis vinum reperitur, & tota provincia *Catajæ* vinum non profert. Habet & saxa fossilia, nigra, ad ignem idonea, quæ ex montibus eruuntur, his ob lignorum penuriam ad ignem faciendum utuntur. Inest etiam huic terræ passim boum, caprarum, hircorum & porcorum ingens copia, imprimis vero equorum ac jumentorum multitudo pene incredibilis.

Referunt quondam Epistolæ de Tartaria scriptæ, Tartarorum Imperatorem alere X. millia candidissimarum equarum, quarum lac bibit, ad hæc XX. venatorum millia, accipitrariorum ad X. Mill. Plena quoque est phasianorum, gruum, aviumque variarum Regio. In parte Tartariæ, quam *Zavolhenses* Tartari tenent, semen prodit melonis semini simillimum; ex eo si seratur, planta succrescit, quæ *Boranetz* dicitur, id est agnus; crescit enim in figura agni, & quamdiu herbas habet vicinas, eo usque vivit.

CHINÆ REGNUM.

Hæc Regio cœli solique temperie, nec non hominum industriâ, omnium rerum proventum exhibet. Alit enim homines minime desidiosos, sed labori assuetos, quib9 nihil videtur esse indignius, quam otio vitam transigere. Hinc nullus reperitur angulus, qui sua non proferat bona. Loca arentia tritico, & hordeo conserunt humida, plana, aut palustria. Colles, montesque Vinetis abundant. Nullus igitur locus aut ager infrugifer est. Ubique horti, rosæ, & omne florum genus. Lini quoque frequentes sunt segetes, arbusta moris consita, ad nutriendos bombyces idoneis. Auri præterea, argenti, æris, ferri, aliorumque metallorum, gemmarum, unionum, musci, sacchari, rhabarbari ingens est copia; hæc etiam tellus lignum quoddã, quod apud nos radix Chinæ dicitur, profert, cuj9 usus contra quævis apostemata per totam Indiam frequentissimus est. Pecorum quoque in montibus & pratis greges innumeri sunt, sylvæ ejus habent apros, vulpes, lepores, cuniculos, martes, aliaque animalia.

INSULA JAPON.

SAlubri cœli temperie grata est, frigori tamen & nivibus Regio valde obnoxia, neque admodum frugifera est. Caret præterea butyro, atque oleo olivarum; oleum tamen à balænis habet extractum. Ipsa terra varia protrudit metalla; estq; hæc Insula in tantum auri ferax, ut Marcus Paulus Venetus testetur, suo tempore Palatium Regium aureis laminis tectum fuisse. Superficiem quoque aularum superiorem auro, non aliter quam nostrates plumbo vel cupro, tegunt. Arbores haud nostris absimiles ferunt, quæ vel fructibus vel deliciis dominos afficiant. Cedrus in variis locis plurima crescit, tantæ altitudinis, & crassitudinis, ut inde fabri Basilicarum columnas, & cujuslibet quamvis capacis navis onerariæ malos efficiant. Ex animantium genere, oves, porcum, gallinam, anserem &c. domi haudquaquam alunt Japonii. Campos & prata, boum, equorum militarium armenta; saltus atque dumeta lupi, cuniculi, apri, cervi, pererrant: è volatilibus habent phasianos, anates, palumbes, turtures, coturnices, sylvestres gallinas.

INDIA ORIENTALIS.

TEstantur scriptores, hanc Regionem lenibus auris & imprimis Favonio saluberrimam esse, quamvis ob ejus vastam magnitudinem cœlum habeat inæquale: alicubi enim calida est, Æquatorem nimirum versus; alicubi temperata satis, ac potius frigida versus Boream. Terra vero ipsa universim soli cœlique clementia, bonitate ac fertilitate cæteras orbis partes longe superat. Alia hic cœli, siderumque indoles: binas ibi videbis æstates, binas messes, media hyeme Etesiæ perflant: ager licet frumento ut plurimum ca-

reat, legumina tamen & varias fruges copiose profert, & imprimis hordeum ac oryzam. Præter arboreos fructus, producit piper, myrrham, caryophyllum, zingiber, cinnamomum, calamum aromaticum, nardum; multa quoque habet pharmaca, multas arborum radices salutares pariter, ac noxias. Producit etiam ingentem auri & argenti vim; non parum quoque æris, ferri, orichalci. Abundat adamantibus, carbunculis, margaritis, unionibus; serici quoque tanta est copia, ut etiam illo, Orbi reliquo utilis sit. Animalia hic, quam in ullis orbis partibus, majora sunt, boves, cameli, leones, canes, elephanti: ea etiam, quæ apud nos mansueta, apud illos magna ex parte sylvestria sunt. Elephantorum tantus ibi numerus, ut non tantum illorum opera in bello, sed etiam in bajulandis oneribus utantur. Immanes in desertis alit Dracones, qui fere elephantem corporis mole dicuntur æquare, cum quibus perpetua illis intercedunt certamina. Canes insuper adeo magnos ferocesque habet, ut etiam cum leone committi possint. Serpentum ingens ibi colluvies est, quibus tostis etiam incolæ vescuntur, adjuncto pipere. Simiæ hic reperiuntur albæ, ut & chamæleon, quem solo aëre nutriri credidit antiqua fides. Nihil hic de avibus, totam illam terram occupantibus, dicemus.

MAGNI MOGOLIS IMPERIUM.

Non una in hoc potentissimo Regno cœli solique est ratio. In Guzuratensi provincia, & ad oram Indici maris hyems initium sumit Kalendis Juniis, & durat in septembrem: non tamen hic continuè pluit, sed per intervalla; sub exitum autem hyemis gravissimæ hic incidunt tempestates. Mensib. Aprili & Septem-

ptembri opportune versus austrum navigatur; Februarjo & Martio versus Mecham in mari Rubro: In australibus partibus naves hic appellunt mensibus Januar. & Februario ab Arabico sinu initio Septembr. Ventus hic constanter ex fere mensibus sub Arctoa plaga, totidemque ab Australi parte perflat, paululum modo varians. Menses Aprilis, Majus, & pars Junii immodico æstu fervent; & sane graviter intensissimus calor noceret incolis, nisi hunc mitiores venti temperarent. Hæc Regio fere omnis abundat optimo tritico, hordeo, oryza, tum butyro, caseo, ob immensam armentorum copiam: in sylvis innumeri sunt cervorum, damarum, aliarumque ferarum greges, omniumque venationi expositi: equorum hic ingens est copia, ut & boum, camelorum, mulorum, asinorum, elephantorum, rhinocerotum, &c.

ZEILAN, VEL CEILON INSULA.

HÆc arbores perpetuo floribus aut fructibus onustas habet, reperiunturque ibi mala Assyria suavitatis incredibilis. Mala medica, citria optima, aurantia, limones, aliique nobilissimi fructus: adhæc palma, aromata, cinnamomum, cardamomum, caryophyllum, piper, aliaque. Utrum autem hic cinnamomi major crescat copia, an præstantia, adhuc dubium est. Oryza parce hic provenit, quæ ex Regno Malabar & Coromandel eo copiose defertur. Auri, argenti, cæterorumque fodinas metallorum multas habet, quas tamen Reges exhauriri non permittunt, quod eas thesaurorum loco in ostentationem servent. Quidam arbitrantur, hoc ob illam fieri rationem, ne quis illis, cupidine illectus, vim inferat. Ferrum quoque, lignum, & sulphur producit, ut & eboris ingentem vim. Ferarum

rum omne genus sylvas pererrat, ut cervorum, luporum, hinnulorum, aprorum, leporum, cuniculorum, elephantorum. Sunt vero hic elephanti totius Indiæ nobilissimi, & copiosissimi, quos ita domant, ut etiam nonnullas addiscant artes, quas non nisi ratione præditus præstaret.

AFRICA.

PLeraque hujus loca inculta, & sterilibus arenis obducta sunt, idque vel ob situm cœli, terrarumque: In universum vasta magis, quam frequens est. Nonnullæ tamen ejus partes sunt eximiè fertiles.

BARBARIA, IN QUA REGNUM TUNETANUM.

HUjus Regionis aër cœlique qualitas varia est. Verno tempore cœlum habet mite, clemens, serenum: Æstas æstu laborat vehementissimo, imprimis Junio & Julio mensibus. In Autumno autem calor est remissior; hyemali tempore frigus intensius, præsertim circa Decembrem, & Januarium; verum tempore duntaxat matutino. Neque tamen incolarum consuetudo fert, ad levandum frigus, ad focum accedere. Circa finem autumni tota hyems, magnaque veris pars, impetuosis ventis est obnoxia. Quin etiam grandinibus, fulguribus, horrendo tonitrui & similibus naturæ malis laborat: nec multis locis conferta nix deest. Ager dactylorum, malorumque punicorum ferax, sed contra frumenti sterilis est; quapropter ejus incolæ panem hordeaceum conficere solent. Fructuum præterea magnam fert copiam, habetque cerasa, ficus, poma, pyra, pruna, mala persica, armeniaca, cydonia, olivas, & similes. Abundat oleo, melle, saccharo, multijugisque armentorum, pecudum, atque ferarum gregibus. Alit quoque hæc Regio Dracones, ele-

elephantes, capras, bubalos, leones, pardos, mustellas felibus similes, simiarum insuper ingentem multitudinem.

ÆGYPTUS.

Terra hæc quamlibet pluviæ expers sit, mira tamen gaudet fertilitate hominum, aliorumque animalium. Solum illius Nilus bis in anno inundans, admodum reddit fructiferum, ut multis Veterum egregia de se extorserit elogia. Ita Lucanus:

Terra suis contenta bonis, non indiga mercis
Aut Jovis, in solo tanta est fiducia Nilo.

Incredibilis est in Ægypto tritici, siliginis, hordei, avenæ, fabarum, aliorumque leguminum, vini quoque optimi abundantia. Lætissimis floret pascuis, ut plurimum oleo caret, & rara habet ligna. Præter bestias sævas & noxias, animalia domestica copiosè nutrit: Volatilia in tanta sunt abundantia, ut campos integros multitudine suâ sternant, Chamæleon etiam frequenter invenitur. Per totam autem Ægyptum pulli à Gallinis excludi non solent, sed fornacibus calidis imponuntur ova, & ita calore pulli generantur, & excluduntur. Metallis quoque hæc Regio valde abundavit, præsertim in partibus ad Æthiopiam vergentibus.

REGNUM MAROCCO ET FES.

Terra *Marocco* amœnissima est, abundat frugibus, & omnis generis leguminibus, tum oleo, melle, saccharo, frugibus omnigenis, dactylis, uvis, ficubus, pomis, pyris, armentis, capris, quarum pelles & villi pannis contexendis valde inserviunt. Rerum quoque omnium naribus gratarum hæc Regio feracissima est, nisi quod hic parcius colligatur frumentum, ut hordeum,

deum, milium, & panicum: Fructuum quoque magna laborat inopia, idque non tam ſoli ac cœli vitio, quam hominum negligentia.

Fez Regio, licet in quibusdam locis prorſus ſit aſpera, frigidiſſimis montibus plena, & aliquot habeat ſolitudines ac deſerta, ipſa tamen in ſe ſpectata modo una ſui parte ſterilis, modo altera felix & fertilis eſt. Ager Cerealis bonus, proferens fruges, vites, olivas, ficus, amygdala: reperitur hic etiam planta *Maus* vocata, quæ dulcem fructum fert, eſuique gratiſſimum; magnitudinem mali citrei habet. Hunc Mahumetici Rabini fructum eſſe dicunt, primis noſtris parentibus à Deo in Paradiſo interdictum.

CANARIÆ INSULÆ.

DIvites ſunt hordei, mellis, ceræ, ſacchari, arundinum, caſei. Habent etiam Oricelum herbam, quâ panni colore puniceo tinguntur, vini quoque generoſi proventum. Sunt inſuper palmiferæ, nuce pinea abundantes, pecore & avibus plenæ. In *Ferri* inſula, hoc admirari merito debet, quod cum omnis terra aquis plane deſtituta ſit, & ardenti cœlo, ſolo arido ſquallentes æſtu homines pecudesque reddat; arbor una tantum proferat humorem, ut omni animali potum large præſtet. Eam namque nubecula quædam circumdare dicitur, ex qua ita humectantur folia, ut perpetuum liquorem ſtillare faciant, quem incolæ vaſis ad arborem diſpoſitis excipiunt, tantaque copia colligunt, ut toti inſulæ affatim uſum præſtet.

GUINEA CUM INSULA S. THOMÆ.

AËr hic valde noxius eſt, tum ob cœli caloriſque intemperiem, tum propter pluvias, quæ vermes atque putredinem generare ſolent. Abundat vero hordeo,

oryza,

oryza, goſſypio, auro, ebore, ovibus & gallinis. Habet etiam genus quoddam Aromatis, quod piperi conforme eſt, Luſitanis *Melegneta* vocatur; aliudque duplo efficacius pipere Calicutiano, quod vocatur Luſitan. *Pimienta del Rabo*, hoc eſt piper caudatum; quod tamen vendere non licet, ne vulgare piper vileſcat. Animalia, quæ ibi naſcuntur, hæc ſunt: Elephanti, ſimiæ, pavones, pſittaci cinericei, &c.

ABYSSINORUM ET CONGI REGNA.

IBI locorum æſtas in anno gemina eſt, & ferme perpetua, ut uno eodemque tempore in aliis agris ſementis, in aliis vero meſſis fiat. Alicubi ſinguli menſes novos producunt fructus, hordeum vero, milium, ſeſamum, ciceres, fabas aliaque legumina abundanter profert. Hebeno Perſico & Siliquaſtro abundat. Hic quoq; leguntur aromata piperis, cinnamomi & zingiberis. Saccharum etiam in arundinib⁹ copioſe profert, quod tamen coquere incolæ ignorant. Vitis iſtic plurima creſcit, vini tamen nullus uſus, niſi in aula Regis & magni Patriarchæ: Mala medica, citrea, limones, ſponte ſuâ hic in magna proveniunt copia: mellis adhæc ingens vis eſt, nam apes etiam in ipſis hominum habitationibus colonias examinum ponunt, quæ tantam ceræ conficiunt abundantiam, ut tota Regio cereis tantum utatur candelis. Linum quamvis hæc habeat Regio, uſu tamen illius telæ conficiendæ caret. Metalla habet auri, argenti, æris; verum ea purgandi rationem non novit. Inſuper omnis generis producit animalia, & aves, ut elephantes, leones, tigres, pardales, lynces, rhinocerotes, ſimias, cervos, boves, oves, capros, aſinos, camelos, equos. Uti autem Ægytum, ita etiam hanc Regionem vexat peculia-

culiare locustarum malum, quarum tantus quandoque excrescit numerus, ut aërem velut nebulâ obducant: Totis etiam agminibus in aliquam irruunt terram, omnemque segetem ac messem, arborum folia, velut palantes milites devastant: ita ut incolæ propter alimentorum penuriam in alias terras commigrare compellantur.

CONGI REGNUM.

MIra hic est cœli clementia, & aëris incredibilis temperies, cum nunquam vel intensior hyems vel adurens calor nimium sæviant. Plena est Regio frugibus, tritico, milio, oryza, arboribus fructiferis. Palmarum plures numerat species, unam, quæ dactylos producit; alteram, quæ nuces Indicas; tertiam, ex qua oleum, vinum, acetum, panem conficiunt. Ex arboribus succus quidam lacti similis destillat, qui in principio dulcis, post temporis tractu acescit. E fructuum pulpa oleum exprimitur à nostro butyro haud differens, cujus usus in cibis, unctionibus & lucernis est. Hortis omnis generis herbæ, & fructus gratiam conciliant, ut pepones, melopepones, cucumeres, & similes. At hæc omnis illa Regio metallorum dives est, etiam argenti: Animalium diversi generis hic quoque ingens est copia, ut sunt elephantes, Zebra quoddam animal ita illic dictum, albi leones, tigres, bubali, onagri, lupi, vulpes, cervi, lepores, cuniculi, simiæ, chamæleon, & serpentum multa genera. Tum porci, oves, capræ: contra carent equis, bobus, aliis jumentis humanis usibus necessariis. Abundat insuper Zibethis ita dictis, odoris pretiosi. Nutrit quoque varii generis aves, imprimis psittacos, virides, & cinericios, struthiones, pavones, gallinas Indicas, perdices, & anates. Habet

& phasianos, columbas, turtures, aquilas, falcones, accipitres, pellicanos, ardeas, &c.

AMERICA.

Hæc Regio in universum multiplex & varia est. Priusquam illam adirent Europæi, expers erat frumenti & vini. Ejus loco tulit mayzium leguminis genus. Ad faciendam sementem terram non arant, sed effossis modicæ altitudinis scrobibus, tria quatuorque grana in unam demittunt, terraq; operiunt. Singuli culmi tribus quatuorve panniculis onusti adolescunt, quorum singuli grana centum & amplius ferunt. Mayzi scapus hominis staturam excedit, & in quibusdam locis bis quotannis colligitur. Arborum hic quoque hæ terræ multitudine abundant, quæ quasdam uvas agrestes ferunt: habent & arbores olivarum feraces, sed quæ ingrati saporis, pejoris vero odoris sunt. Varias insuper fructuum species, quas abunde habent: ut sunt, platani, pineæ, guiave, mamei, granavanæ. Ferax præterea ipsa Regio est sacchari, gossypii. Habet etiam aromata, margaritas, gemmas, auri argentique plenas fodinas, cochinillam, pretiosissimum mercis genus. Boves ante non habuit, neq; equos, aut mulos, asinos, oves, capras, canes: quapropter mirum videri non debet, si indigenæ viso primum equo tam grandi animali obstupuêre. Regio animalia nutrit varia, nota pariter hactenus ac ignota. Inter alia prodigiosum reperitur animal, cujus ventri natura alterum ventrem marsupii instar appendit. Hoc quoties demigrat, catulos eum in locum recondit, & portat. Collo rostroque vulpem, manibus & pedibus cercopithecum, auribus vespertilionem repræsentat. Est & aliud animal, quod incolæ *Cascuy* vocant, nigri porci formam habens, durissimo

corio, pilosum, exiguis oculis, auribus patulis, angulis fissis, brevi promuscide, ut elephas, barritum adeo edens horribilem, ut homines obsurdescant. Præbet autem carnem ad edendum suavem. Reperies etiam ibi montanorum aprorum, tigriumque sævissimarum ingentem copiam: tum vero leones, sed timidiores, ut qui viso homine fugiant. Sunt & pavones, phasiani, perdices, aliaque varia avium genera.

NOVA BELGICA & NOVA ANGLIA.

QUi primum ad has oras expositi sunt, de proceritate arborum mira narrant, egregio sane luxuriantis soli documento. Reperta est ibi vitium silvestrium, nucumque summa abundantia, quarum fructus à Belgicis nonnihil diversi sunt; nam & minores, & duriore adeoque leviore cortice tectæ. Maizium præstantissimum, incredibili reddit fœnore: legumina quoque varia, phaseolos præsertim mira & jucunda colorum varietate; peponum elegantissimas species, angurias & similes fructus, ut nihil hic nisi impigra hominum industria desideretur. Hollandi autem jam variis locis triticum atque alia frugum genera, linum & cannabim serere cœperunt, quæ omnia benignius solum optime patitur. Herbarum hic omnis generis passim copia exuberat, quarum quædam elegantissimos flores ferunt, quædam Medicinæ admodum sunt utiles. Sylvæ magnam passim alunt ferarum copiam, imprimis cervorum, tum aliorum quadrupedum. Aves diversi coloris multas reperies, tum vero flumina piscium, nominatim salmonum, sturionum & aliorum plena. Cœli temperies ab illa, qua Belgæ fruuntur, non multum discrepat. Nam licet multis gradibus propius ad Æquatorem accedat, quam Hollandia, non minus

hic tamen hybernis mensibus frigus est, quam in Hollandia; gelu quoque satis intensum, crebræque & altæ desidunt nives, diuque terram operiunt, eadem sane qua apud Belgas annorum varietate. Similis quoque hic ventorum inconstantia, & æstate crebra tonitrua, fulgura & varii nimbi, adeo ut natura nullam aptiorem terram hac coloniis Belgicis deducendis aperire, & audentiori hominum solertiæ satisfacere potuerit; præsertim quum hic nihil desit, quod necessitas & voluptas humanæ postulent. Sola tamen hic armenta & jumenta desiderantur; quæ tamen huc ex aliis locis levi transportantur negotio, cum illis pabulum abunde sufficiat. Vites quoque si melius colerentur, uberiorem redderent proventum.

NOVA ANGLIA.

Hujus aër versus mare frigidior est, idque partim propter Oceani viciniam, cujus inconstans motus radiorum reflexum frangit, partim etiam ob vaporum ascendentium copiam, qui æstum mitigant. Mediterraneæ vero Regiones mediocriter calent, certisque experimentis comprobatum est, easdem Regiones longe esse frigidiores, quæ Solem ascendentem spectant, quam quæ descendentem.

Solum hic imprimis est fertile, & frumenti tam nativi, quam aliunde allati ferax. Littus portubus abundat, & quam plurimis insulis obsitum est, quæ plantatas varias exhibent arbores, quercus, cedrum, pinos, juglandes, castaneas, pruna.

INSULÆ BERMUDES.

Vorticosum in ambitu habent mare, optimorum tamen piscium fœcundum. Hic aliquot porcorum greges inventi. Testudinum marinarum ingens est

numerus, quæ inter prima edulia, quæ hæc insula hominibus præbet, numerantur. Avium variarum ingens copia, littoralium præsertim & aquatilium. Inter arbores sylvestres ingentes habet cedros: Unionum dives etiam est, palmi, & palmites imprimis laudantur. Solum diversum exhibet colorem; roscidum est deterius, subalbicans & nigricans mediocrem habet fœcunditatem; subfusum judicatur maxime fertile. Putei dulces subministrant latices, cum hic nulli fontes, amnes vel torrentes frequentes inveniantur.

VIRGINIA.

Hæc omnia ubertate miranda profert, quæ mortalibus non tantum utilia, verum etiam jucunda esse possunt, uti vinum, oleum, fabas, pisa, pepones, melones, castaneas, nuces juglandes, fraga, nitrum, alumen, picem aridam & liquidam, ferrum, cuprum, sericum, linum, cannabim, gemmas, herbas, quas inter tabacum est, cujus apud illos *Uppowoc* dicti tantum habetur pretiũ, ut Deos suos illo delectari mirum in modum autument, quare interdum sacros ignes struunt, in quos aliquantum hujus pulveris sacrificii loco injiciunt: in mari tempestate jactati, ad placandos Deos aliquantum in aërem & aquam spargunt. Cerealem agrum leviter colunt, nec eodem quo apud nos laboris ordine, sed effossis scrobibus, terræque leviter motæ semina committunt, quæ magno ubere fructus incolis reddunt. Animalia, quæ hæc terra producit, sunt ursi, cervi, lepores, leones, lupi, galli, & gallinæ Indicæ, columbæ, perdices, grues, cygni, anseres, psittaci, falcones, & accipitres.

FLORIDA INSULA.

Hæc Regio satis est amœna, & omnium fructuum fer-

fertilis. Incolæ magnam habent annonæ curam; Maizium Martio & Junio mensib. serunt, tertio dein mense maturum colligunt, ac in publica recondunt horrea, mox singulis pro cujusq; necessitate distribuunt. Beata quoq; hæc Regio aliis est fructibus: moris, cerasis, castaneis, uvis, mespilis, prunis, aspectu quidem pretiosis, sed saporis sequioris. Animalia quæ ibi generantur varia reperies: cervos, hinnulos, capras, ursos, leopardos, lupos, canes sylvestres, lepores, cuniculos. Nec desunt volatilia, pavones, perdices, psittaci, columbæ, palumbi, turtures, merulæ, cornices, accipitres, falcones, ardeæ, grues, ciconiæ, anseres sylvestres, anates, corvi aquatiles. Crocodilorũ ingens hic est & nociva copia: cõtra quos, velut hostes armatos, semper excubare op9 habent indigenæ: qui neq; serpentibus noxiis carent.

HISPANIA NOVA.

Hæc cum Æquinoctialem inter & Cancri tropicum pæne concludatur, dierum noctiumq; exigua habet discrimina, perpetuoq; velut vere gaudet. Julio, Augusto, atq; Septembri mensibus assiduæ pluviæ, leniumq; ventorum ab utroque mari gratissimi flatus calorem solis temperant. Atq; hæc vera est ratio, cur isthic sub Tropico æstivo commodæ reperiantur habitationes, contra veterum Philosophorum opinionem, Aërem ergo habet temperatum, quamvis sub torrida jaceat Zona. Regio ipsa mineris abundat opulentissimis argenti, ferri, æris, Gossypio ac omnibus quos in Europa novimus abundat fructibus. Nominatim tritico, hordeo, omnis generis leguminibus, oleribus, lactucis, brassicis, raphanis, cæpis, porro, petroselino, rapis, pastinaca, pomis, malis citreis, persicis, armeniacis. Pyra pomaque crescunt mediocriter, pruna rara, ficus sunt

frequentissimi. Malorum cotoneorum mirificum habet proventum, mala granata satis multa. Cerasa hactenus non admodum feliciter provenêre. Castaneas non habent. Vineas uvarum feraces satis habent, quæ tamē conficiendo vino non sunt idoneæ. Præter hæc nobilissimum habet balsami liquorem, paris cum Ægyptiaco bonitatis. Habet præterea multas alias fruges, & fructus nobis incognitos. Aquæ ibi sunt, quæ pituitosis articulorum doloribus aliisq; curandis morbis valde sunt utiles. Animalia producit varia, quorum tria sunt genera; unum eorum, quæ ex Hispania eo sunt delata; alterum, quod est ejusdem speciei cum iis, quæ in Europa habemus, & tamē eo ab Hispanis non est translatum. Tertium genus est, quod Indis est proprium. Primi generis sunt oves, vaccæ, capræ, porci, equi, asini, canes, feles, aliaq; similia animalia: istiusmodi omnia in India orientali reperiuntur. Ab Hispanis eo translati sunt Leones, tigres, ursi, apri, lepores, cuniculi. Quæ natale producit solum, sunt; *Sainos* instar exigui porci animal, umbilicum in spina dorsi habens: hæc species animalis turmatim sylvas pererrat. Avium non minor est varietas, ut anserum, anatum, coturnicum, gallinarum, quæ nostras longe superant.

HISPANIOLA ET CUBA.

SAcchari, pecudum & *Yucæ* feracissima Insula, ex cujus radicibus conficitur Cazabi panis indigenarum. Nec legumen nec triticum fert. Ditissima est æris, aliorumq; metallorum, fodinarum, nec non auri minoris. Aëris hic calidior est temperies, vehemensq; matutinꝰ æstus. Lætissima habet pascua, quo fit, ut incredibilem equorum, boum, vaccarum, pecudum, &c. habeat copiam, quæ tantum corii caussa mactantur. Vermiculorum hic genus reperitur hominibus valde infestum,

(*Ni-*

(*Niguas* vocant) qui se digitis pedum inserunt, cutemq; inter & carnem subsistunt, ut sæpe non nisi cauteriis aut membrorum detruncatione separentur.

REGNUM GRANATENSE.

Regio sale abundat, quem ad alias provincias, præsertim montanas & flumini Grandi proximas, magno quæstu Barbari traducunt. Obsonium Barbarorum ferina, cujus hic magna copia est. Volucribus haud æque abundat: Turtures ibi pauci, plures anseres, pisces abundantes, pascua crebra, triticum & fruges non desunt. Metalla auri, æris, chalybis sufficiunt.

VENEZUELA.

Regio fertilis & feracissima est, gemina quotannis gaudet messe; ad hæc ita pascuis abundat, ut ingenti numero armentorum ac pecudum alimenta præstet. Quapropter nomen *granarii* apud alias accepit provincias. Ingens etiam est copia farinæ triticeæ, panis biscocti, caseorum, suillæ, & pannorum gossypinorum. Abundat ad hæc omnis generis feris, quæ venationes valde reddunt acceptas. Neq; solum inops est metallorum, præsertim auri, & quidem purissimi. Animalia tam terrestria quam volatilia multa reperiuntur. Leones ita habet imbelles & timidos, ut fustib9 à Barbaris conficiantur. Tigres contra tam feroces & incultas, ut alias immanitate & robore feras superent. Ager undique sacchari cannis luxuriat admodum. Zingiberis radices lætè proveniunt: mellis & picis habet copiam, neque triticum tellus negat. Cervorum & cuniculorum Americanorum magna est frequentia, ut & serpentum noxiorum. In arborum cavitatibus apum invenis examina itidem mellificantia.

GUIANA.

Hic anni tempestatem pluviæ, gravissimiq; ventorum fla-

flatus, & contra malacia, faciunt. Neq; soli eadem est ratio. Nam circa littora humile est, nisi auræ ab oriente valide flantes æstum perpetuo temperarent, nullæ ibi paterent hominibus habitationes. Jam vero incolis est frequens, tam ob fluviorum commoditatem, quam soli fertilitatem, cœliq; clementiam & salubritatem. In mediterraneis montes assurgunt, quorum quidam sementem admittunt, alii penitus sunt asperi & infœcundi. Inter hæc littora montesq; solum modice in altum porrectum jacet, aliis longe fertilius & amœnius, nemoribus, atque lucis, campis, pratis mira varietate distinctum. Insuper multis amnibus irriguum, torrentibusq; frequens, neq; prorsus inops metallorum. Indigenas duplex insectorum vexat genus, culices & nigui; hi vocantur *Mapiery* à nigris, alteri *Silo*.

PERUVIA.

IN hac agri sunt permulti, circa fluminum ripas, viriditate ac fœcunditate insignes, quos fluvii irrigant. Unde gossypium varii coloris & omne frumenti genus copiose redditur. Incolæ viles habent pro esca pisces, carnesque crudas. Hic Leones reperiuntur, ursi nigri, lupi, capreoli, & quoddam animalis genus camelis simile. Ex hujus lana vestes gausapinas & alia conficiunt. Terra omnis elementi gaudet temperie, variaque alit genera animalium, & herbas oleraque plurima producit, & herbam, quæ in desperatis vulneribus ultimum præbet auxilium. Frumentum tanta fœcunditate crescit, ut centesimum & ducentesimum reddat fœnus. Auri argentique inter omnes totius orbis Regiones Peruvia ditissima est. Cum non tantum argentifodinas, sed etiam fluvios auriferos habeat, qui rutilantibus arenis & pellucidis undis limpidi, aureum fluxum vehunt.

BRASILIA EX DESCRIPTIONE GUILIELMI PISONIS, M. D. QUI IPSE OMNIA EXPLORAVIT, LIB. I.

Hujus Regionis tellus amœnissima est, planitiem longe lateque porrectam, & irriguum solum habet. Dicitur *Vergea* Lusitanis, multorum fructuum ferax; saccharum, ut & credita quæque semina, cum multo reddit fœnore. Prata, camposque apricos, licet minus æstate, mensibus tamen aliis, perpulchre virentia exhibet; Loca, quæ messem negant, pabula plurima suppeditant. Frumenta benigno solis calore, soliq; facilitate, in germen brevi producuntur; Exotica tamen semina tardum reddere solent proventum. Februario & Martio mensibus, cum incalescentem solis vapore æstatem humidior subsequitur aër, plantæ & semina terræ committuntur, idq; prima vespera vergentis in noctem diei fieri consuevit, ex hac ratione, ne radii solares vel intense frigida terra commissa perdant semina. Plurimæ arbores fruticesque, toto fere anni tempore flores & fructus feliciter producunt. Mos etiam est vineas diversis putare mensib9, unde non ignobile vinum vel ipsum Creticum æmulans exprimitur. Nobiliores in hac terra hæ sunt arbores; *Acajù, Cajá, Ibapitánga, Andá, Jacàbucája, Murecy, Jemibá, Araticú, Ibabirába, Ficus & Myrtus Americana.*

Hæc Regio insuper variarum herbarum palustrium genere, fruticumq; mirâ varietate luxuriat, ut non tantum solum, verùm etiam aquas amphibiorum aquæ ac piscium latibulis diceres destinatas. Fluminum ostia, ubi paludem aqua maritima inundare solet, ingens ostrearum & cancrorum multitudo perreptare solet.

Pars Brasiliæ, quæ in colles acclivis est, & in vastos mõtes, saxisq; impervios attollitur, fertilissima raroq; sterilis est, arbustis sylvisq; passim vestitur densissimis. Nemora nõ vestiuntur quotannis foliis, nec iis privantur. Neq; omnis arbor foliis vidua cõspicitur, sed una parte decidente, altera tamdiu manet, donec prior repullulet. Contingit sæpe, quod varii generis phaseoli, arundines proceræ, hederæq; perpetuo maneant virentes, quæ in tantã excrescunt altitudinẽ, ut sylvarũ opaca referant. Inter virgultorũ umbras homines & feræ nutriuntur.

Ad hæc sicut Peruvia ex æstuantibus cavernarum latebris crebro terræ motum patitur, ita his Americæ orientalis tractus nunquam est obnoxius.

Cæterum illius ingentes solitudines, jugis in occidenté excurrentes Anthropophagi tenent. Qui vastissimos illos & confragosos saltus penitius explorarunt, testantur, se non minus fertiles ibi reperisse montes, & convalles, quã in aliis maritimis bene habitatis locis. Id quod quidem Auctor ex vero esse comperiit, in eo tamen differt ab iis, quod quo altius ad mediterranea loca penetres, eo plura metallica ignobilioraque reperies corpora, sed fontium inopiam, rarioresq; amnes, æstum diuturnum majorem, noctis intensiora frigora, frequentiores vero lacus, paludes, stagnaq; piscibus refertissima. Hybernæ pluviæ æstivam aquę penuriã compensant. Feræ piscesque miram habent pinguedinem, ita ut alia in iis parandis pinguedine opus non habeas.

Quod aërem spectat, hoc Brasilia præstantissima totius Americæ pars est, jucunda salubrique temperie ita excellit, ut merito cum Europa atq; Asia de clementia aëris contendat. Cœlum quidem nubibus ex oriente in occidentem sæpius videbis obductum, sed tamen iis raris-

rarissimis atq; tenuissimis, inque sublimi aëre extensis, diebus pluviis exceptis. Sol non minus occidens, quam oriens irretortis oculis adspici potest, in tantaq; magnitudine apparet, ut ejus Diameter mensurari queat. Circa vesperā mira cœli est serenitas, nec ullis obnoxia vaporibus. Noctes adeo claræ apparent, ut Vetus & Nova luna uno eodemque die conspiciantur: litteræq; ad quadrantē lunæ commode legi possint. Cœlum crebris fulguribus, absque tonitru, coruscat, tempestate vel maxime serena, siccaque. Tonitrua si quæ circa æquinoctia audiuntur rarissime, sine fragore tamen, & cum imbribus suboriuntur: multæ Irides, Halones, Dracones, ignesque apparent.

Ad hæc præter nativa balsama, olea, nec unius generis mel, herbis & radicibus medicis abundat, quæstuosissimam quoq; exhibet culturam. Animalia insuper omnia, boumque imprimis abundantiam gignit.

Pisces squamatos asperos, uti fluvii & lacus, ita mare vicinum abunde suppeditant; qui in hisce Regionibus ita salubres judicantur, ut neque febricitantibus noceant: cancris, testudinibus, squillis, conchis, ostreis, omnibusque testaceis & crustatis piscibus præsertim paludes abundant. Balænarum quoque hic mensibus pluviis magna apparet copia. Inter venenata Brasiliæ animalia serpentes primum occupant locum, quorum nomina & numerum vid. ap. Auctor. l. 3. p. 41. De variis frugum & fruticum generib. vid. Georg. Marcgrav. de Liebstad. Misnic. historiam rerum natural. priori auctori adnexam.

C H I L I.

Hæc Regio magna sui parte plana est, vel modicis assurgens collibus. Ad hæc amœnissima & maxime fœ-

fœcunda, nec ſecus ac Hiſpaniæ omnium frugum ferax. Vina producit copioſa, ut & triticum, paſcuis luxuriat, ſalubri aëre pollet, medio inter fervorē ſolis & frig9 temperamento. Gramina propter humoré perpetuo virent, neq; in montanis arbores folia deponunt. Paſcua ex decreto Regis, ut & venationis & piſcationis jus, promiſcuè incolis conceſſa ſunt. Hîc mos eſt, peregre advenientibus & viatoribus gratis hoſpitium victumq; præbere. Fructus habent ſaporem inter ſuavem atq; acrem medium. Nullibi perfectius, puriusq; aurum eruitur, quā hic. Indigenæ colore ſunt candido, ſed hirſutâ fronte, id quod ab humidiore provenit aëre. Atq; hæc de Indole locorū pro inſtituto breviter dixiſſe ſufficiat.

TERRA AUSTRALIS.

HAnc quod attinet terram, hactenus incognitam dictam, certum eſt, illam Geographis adhuc nondum eſſe perſpectam, ſicut partes aliæ Septentrionales cognitæ ſunt. Ponitur tamen nihilominus in hac Auſtrali terra *Pſittacorum Regio, terra del Fuego*, ſic dicta, quod in parte ſiniſtra conſpecta fuerit magna ignium copia, quæ cauſſa fuit, cur hanc Regionem ſic vocarent, & judicarent ſe ab incolis eſſe conſpectos.

Si vero Regiones ab æquatore Septentrionem verſus gradibus 15. diſtantes, expendantur, luxuriant omnium rerum affluente copia, nec poſſunt iis, quæ pari intervallo Auſtrum verſus ab Æquatore diſſident, eſſe infeliciores. Qua de re non deſunt Geographi, qui Principū ac Rerumpublicarum Chriſtiani Orbis excitent induſtriam, ut quoque ad has luſtrandas terras, conjunctis viribus accingantur: ipſis non minores laborum fructus, quam quos ex aliis inventis perceperunt terris, audacter promittentes.

F I N I S.

LIBER TERTIUS,

EXHIBENS

HISPANIÆ, ILLIUSQUE RE-
GNORUM OMNIUM

MORES.

STATUM ECCLESIASTICUM,
POLITICUM,
REDITUS, POTENTIAM, SE-
RIEM REGUM ET ILLUSTRIUM
FAMILIAR. PRÆTENSIONES,
RATIONEM STATUS, JUDICI-
UM POLITICUM, EX OPTIMIS,
TAM GALLICIS QVAM ITALICIS
LATINISQVE SCRIPTORIBUS,

UT

PIERRE d'AVITY,
SEIGN: DE MONTMARTIN,
LES ESTATS, EMPIRES, ETC.
BOTER. REPUB. HISPAN.
M. S. CL. S. P. ETC.

VE-

VETERES HISPANORUM MORES.

HANC Gentem Firmicus *plenam* dicit *arrogantiæ*. Vopiscus *subdolam, corpore expeditam*, & *quietis impatientem, rerumque novarum cupidam* appellat. Usi sunt antiquitus Hispani, secundum Diodor. brevi & nigra veste, culto habitu incedere amabant; Incusantur vero spurcitiei à quodam, quod & corpus (sit honor auribus) urina laverint, & illâ dentes fricarint. Perhibente Strabone, illorum fœminæ agriculturæ navabant operam. Ubi fœminæ infantes essent enixæ, mariti lectum occupabant, & reliquam mulierũ exequebantur vicem. Ex Diodoro etiam constat, quod illi magnam carnium copiam comederint. Habebant ex mulso potum, secundum Florum, ex hordeacea aqua. Justinus illis magnam tribuit abstinentiam, & parcimoniam, ita ut quamvis maxime divitiis pollerent, scribente Athen. nihil tamen præter aquam biberent. In solennibus Festorum diebus nullum habebant conviviorum apparatum. Secundum Plinium, glandibus pro pane sunt usi; cum quo etiam Strabo consentit. Cibum in terram prostrati capiebant. Justinus cum Valer. Maxim. referunt, corpora Hispanis ad ferendam inediam fuisse apta, & quod varios labores optime tolerarint. Servius illos accusat latrociniorum & furti: secundum Trogum magis amabant bellum, quam quietem, illos magni faciebant pedites ac equites, qui laborum tædia patienter diuque ferre possent. Qui ex equitum cohortibus victores evaserant, de equis cum gladiis descenderant, suppetias peditibus allaturi. Gladios habebant breves secundum Livium &

Po-

Polyb. quibus concurrentes, propiora appetebant hostium corpora, quo genere armorum etiam Romanos usos esse contra Britann. apud Tacit. in vita Jul. Agr. legere est.

Cum hostes devictos sepulturæ darent, circumcirca parvas collocabant statuas. Cæsar refert, illos natandi ergo flumina libenter tentare solitos. Multi illorum pluris fecerunt equos suos, & arma, quam proprium sanguinem. Diodor. illos crudeles erga hostes, humanos erga advenas dicit. Libertatem adeo obstinatis amabant animis, ut in Cantabria fœminæ suos necarint liberos, ne in hostium devenirent potestatem; quod & liberos parentibus fecisse alibi legimus. Plura de Moribus Veteribus Hispan. cupiens, vid. auctores à Pierre D'Avity citatos. Liv. decad. 3. l. 2. Qua *Corporis qualitatem & inclinationem*, Plutar. Fab. Max. Mart. l. 20. Ep. 65. Flor. Histor. lib. 2. Tibull. l. 4. Justin. l. 44. Luc. l. 4. Sil. Ital. l. 1. Liv. dec. 3. l. 2. Cicero. Ep. ad Q. F. l. 1. Athen. l. 2. c. 2. Strabo. lib. 3. Diodor. l. 5. Catull. Epigr. 9. in Egnat. Qua *quietem*, Plin. l. 22. c. 25. Flor. l. 2. c. 18. Oros. l. 5. c. 7. Dioscorid. lib. 2. c. 8. Diodor. l. 5. Plin. l. 25. c. 8. Plin. l. 18. c. 7. Strabon. l. 3. Just. l. 44. Diod. l. 5. Strabon. l. 4. Dioscorides l. 2. c. 13. Plin. l. 16. c. 5. Strabo l. 3. Plin. l. 21. c. 2. Qua *habitum*, Athen. l. 1. c. 2. l. 12. c. 7. Diodor. l. 3. Athen. l. 22. c. 7. Liv. decad. 3. l. 2. Strabo. l. 3. Qua *scientiam, linguam, duella, &c.* Plin. l. 18. 25. Strabo. l. 3. Marian. rer. Hisp. l. 1. c. 5. Flor. Epitom. 28. l. 7. c. 22. Qua *funera*, Sil. Ital. .1. & 3. Strab. l. 3. Serv. ad 10. Æneid. Aristot. Polit. l. 7. c. 22. Qua *divitias*, Strabon. l. 3. Plin. l. 33. c. 3. Liv. dec. 3. l. 6. Qua *potentiam*, Liv. dec. 3. l. 2. Strabo. l. 3. Liv. dec. 3. l. 6. Strab. l. 3. Cæsar de Bell. Civ. l. 1. Salust. hist. l. 2. Liv. dec. 3. l. 8.

Qua

Qua *regimen antiquum* Just. l. 44. Marian. rer. Hisp. 1. c. 7. Strab. l. 3. Just. l. 44. Liv. dec. 3. l. 8. Just. l. 4. Strab. l. 3. Oros. l. 7. c. 28. & 29. Strab. lib. 1. p. 64. Macrob. Sat. l. 1. c. 19. Strab. l. 3. Mores hujus temporis vid. Pierre de D' Avity Tom. 1. pag. 22.

HISPANORUM MORES RECENTES, AD SENSUM ICON. ANIMOR. BARCL.

Hispania robustum hominum genus habet, laboris, quo in bello opus, patiens, ut est pervigilium, inedia, sitis, & militaris disciplinæ strictum obsequium. Destinatas spes animo obstinant, malisque & periculis non fatigari, in virtute præcipua ponunt. Ita olim Saguntus in Romanorum pertinax partibus, mutuæ cædis excidio deleta est. Id quod etiam Numantia, Lusitania, aliæque Hispanorum urbes docuerunt. Cæterum elati in hac gente animi, vitiorum pariter, ac virtutum illis caussa sunt. Ad pericula ita sunt pervicaces, ut ne tempore quidem vel ullo tædio vincantur, quin geminam constantiam naturâ & arte factam semper præ se ferant. In verbis jactantiam, qua se suosque attollunt, ita produnt, ut peregrinis auribus graves sint; vultus quoque cum hoc grandi illorum conspirat sermone, & convictus, nisi servis, miserisque fortunâ gravis, illorum severam majestatem odiosam reddit. Quilibet illorum in acie, quàm in singulari conflictu est melior; intus servatas adstricta parsimonia opes, corporibusque temperantiâ exercitatis negatas, pompâ & splendore vestitus proluunt. Illos frugalitas eximia commendat, non solum in sua Hispania, (quæ calore Solis adusta, largiorem non patitur proventum,) sed & alibi locorum. Modicus panis, nec pre-

pretiosa herbarum condimenta, rigide vivere assuetis, famem facile eximunt. Ex alieno vero liberalius vivunt. In extrema paupertate supercilium tamen non ponunt. Nota hæc doctis est historia: Erat cuidam sutori egeno jam ex vita decessuro filius, paternæ sortis hæres. Is cum patrem rogasset, num quid sibi ad ultimum præcipere vellet? Cui pater jam defectâ respondit voce, ut, inquit, memineris in dignitatem generis tui assurgere. De Hispanica muliere hæc alii notarunt: Quædam centonibus vix bene tecta cum tribus liberis ex tristi mendicitate miseram vitam trahebat: motus quidam Gallus mulieris miseria, ultro opem pro alendo natu majore obtulit, sibi permitteretur, ut juvenis paribus ætati suæ servitiis imbueretur, adultior factus, artificii cujusdam generi, cui vellet, applicandus. Ad hæc mulier: prohibeant superi, inquit, ut in illam humilitatem liberos damnem. Qui tu aut ego sciamus, quo fato genitus, olim subsidium Patriæ magnis virtutibus paraturus? Satius illi sit inedia extingui, quam ad talem servitutem condemnari. Imponunt autē sibi Hispani hac simulata magnanimitatis specie, qualem etiam incogitantes effundunt. Nam illorum plerisque, ita parvo & parabili contentis, omnis spes ad majora perveniendi decollat. Hinc videre est ad arcium præsidia modico stipendio collocatos, decrepitam attingere ætatem, spei multum, rei nihil habentes.

In Hispania studia literarum eo cultu non nitent, quem cultior ætas nostra novit. Latinæ Eloquentiæ studium ibi non viget, nulla nec venustas poëtica, nec historiæ ac priscorum rituum utilis suavitas; Græcarum literarum cura eviluit. Philosophiam & Theologiam

giam valde amant. Præcipua illis habetur eruditionis species,prolixis voluminibus pauca complecti; verum & illa ex aliis auctoribus frustraneo labore plerumque decerpta sunt. In cæteris Urbibus rarissimum est literarum commercium, nisi quod libros patrio sermone conscriptos valde ament. Cæterum reconditas Hispani abstrusasque habent cogitationes, arma & pacem ex suis temporibus sapienter æstimant, sæpe opibus aliorum fidem & animos corrumpunt, hocque in Hispanis mirari decet, quod in tanta hominum penuria vastum tamen & dissipatum suorum Civium Imperium coloniis & præsidiis teneant, suique ærarii famam opulentiæ, Indicæ navigationis ac lucrosæ speciosa jactantiâ sustentent.

At vero in Hispanicâ gente pompa illa verborum, gestuumq; ideo non ingrata est, quod non ascititia, aut extorta, sed velut ex naturæ præscripto genti adhæreat. Sordes palam odio habent, munditiem & cultum corporis amantes: arma quoque, deficiente penu, tanquam præcipuum in Viro ornamentum, & servant & gestant. Nihil in illorum verbis, præter jactationem ineptam. In colloquiis callidi sunt: sermonum & amicitiarum exordia per speciem humanitatis adornant, quos pari decet excipere affabilitate: ubi ad fastum succedunt, mutua gravitate excipiendi sunt. Quod si te angustior fortuna illis miscuerit, opus est, ut tumido silentio plausuque illorum expleas animos in suam vel patriæ magnitudinem diffusos. Addendum hic est Patris Scaligeri grave de Hispanis judi-
"cium: Hispanis victus asper domi, alienis mensis
"largi, alacres, bibaces, loquaces, jactabundi, fastus
"tartareus, supercilium cerbereum, avaritia immanis:

pau-

paupertatè fortes, fidei firmitas ex pretio,,,
omnibus nationibus & invidentes, & invisi.,,
In specie verò *Catalauni* sunt natura vehemen-,, *De*
tes & mobiles; *Aragonenses* magis fidi & con-,, *Arte*
stantes, *Valentii* ingenio lepido, publice splen-,, *Poet.*
didi, privatim delicati, Religiosi, & Privile-,, *lib.3.*
giorum tenaces; *Granatenses* humani, in ne-,,
gotiis recti, armis habiles, & in conversatione,,
faciles; *Andalusii* corpore sunt elegantes, ani-,,
mo fero & arroganti, suspicaces; *Estremaduri*,,
animo magno, corpore robusto, audaces, &,,
ad magna nati. *Navarræi* manu prompti & in-,,
genio pollentes; *Biscaji* libertatis suæ acerri-,,
mi defensores. ,,

STATUS ECCLESIASTICUS HISPAN. EX. M. S. CL. S. P.

TOTA Hispània Romano-Catholicam Religionem amplectitur, & ab illa dissidentes non solum pati nequit, verum etiam, per acerrimas inquisitiones, gravissimis in illos desævit pœnis, quas tum Incolæ Hispaniæ Regnorum, tum vero superiori seculo sub Hispanico jugo trementes Belgæ, magnis suis cladibus experti sunt. Quapropter Reges Hispaniæ, *Reges Catholici, dextimque* velut *Ecclesiæ Romanæ* vocantur. Illi vero, qui Regimen Ecclesiæ Hispanicæ habent, Præsules & Clerus sunt, non secus ac in aliis Romano-Catholicæ Religioni addictis locis. Antiquitus Ecclesiæ primatus in Hispalensi fuit Ecclesia, postea in Toletana. Capta vero Toleto, & à barbaris vastata, penes Braccaren-

rensem Archiepiscopum suprema fuit potestas, quæ tamen ad Toletanos, in integrum restituta Toleto, iterum rediit. Inde Braccarensi cum Toletano ingens intercessit discordia & contentio, necdum per tot annorum intervalla exacte decisa. Vindicatis vero è cruentis barbarorum manibus Hispaniæ locis, sedibusque sacris à Barbarica illuvie purgatis Episcopatus suis restituti sunt Civitatibus. Igitur jam VII. Archiepiscopos, Episcopos vero circiter 40. (alii hunc superant numerum) universa Hispania numerat. Primus in ordine est *Toletanus*, Castellæ Cancellarius, secundus à Rege, ejusque filio. Hujus parent obsequio 7. Episcopi. II. *Hispalensis*, qui olim duos, nunc 3. ad nutum habet Episcopos. III. *Compostellanus.* IV. *Granatensis*, cui 5. parent Episcopi. V. *Valentinus*, cui 4. obediunt Episcopi. VI. *Tarraconensis*, quem 7. Episcoporum superiorem agnoscunt. VII. *Cæsaraugustanus*, inter Episcopos antiquissimus, à cujus obsequio 4. Episcopatus pendent.

Cæterum reliqui Episcopi nullius subsunt Imperio. *Legionensis* & *Ovetens.* sedi Romanæ ab Apostolorum (ut ajunt) tempore subjecti, nullum agnoscunt Metropolitanum.

Portugallia tres habet Archiepiscopos, & 9. Episcopos. *Eborensis* Episcopatus antiquissimus est, ubi Maulinus primus Eboræ Episcop. fuisse creditur. Paulus III. Pontif. Max. primum ibi Archiepiscopum Henricum Portugall. Infantem, Romanæ Ecclesiæ Cardinalem, fecit. Boterus alium instituit calculum, numerans XI. Metropolitanos, & LXV. Episco-

ſcopos, quorum illi 560000. coronatorum quotannis percipiunt.

His annumerantur monaſteria, quorum in Hiſpania infinitus fere eſt numerus. In Civitate Burges Caſtilien. Virgines ſacræ, vulgo Moniales dictæ, ſunt omnes ex Principū, & Nobilium ſanguine ortæ: harum moderatrix (vulgo Abbatiſſa) 24. oppidorum & 50. pagorum domina eſt. *vid. Les Eſtats.*

Huc quoque pertinent *Inquiſitores*, primum in Saracenos, Mauros, & Judæos inſtituti, poſtmodum contra alios in Religione diſſidentes adhibiti, qui hoc effectum dederunt, ut tertia pars ſubditorum Regi Hiſpaniæ perierit: de quo vid. Merul. & Campanell. in monarch. Hiſp. Ad Eccleſias commode accedunt Academiæ, quæ à Merula 22. numerantur. Inter has præcipuæ ſunt, *Salmantica, Complutenſ. Conimbricenſ. Periciana, Saguntina, Oſtenſis.* Hiſpania hos Romanos produxit Pontifices: Joann. XXI. Benedictum XIII. Calixtum III. Alexandr. VI. &c. X. Romanos Imperatores genuit, Veſpaſianum, Titum ejus Filium, Nervam, Trajanum, Hadrianum, M. Aurelium, Antoninum Philoſ. Theodoſ. Jun. Alphonſum Legionis & Caſtellæ Regem, Ferdinand. Auſtriæ, Maximilian. & Carolum V. quorum hic Gandavus, alter eſt Neapolitanus.

Huc etiam referri debent Sacri *ordines Militares* & ita dictæ *Commendaturæ.* Sunt autem in Regno Caſtellæ tres: I. *Ordo S. Jacobi.* cui 42. alii parent. Reditus ejus annui 54. millia aureorum æquant. Legio Commendas numerat 46. Calatrava 34. In utroque Regno hic 2. eſt ordo *Equitum Calatravæ.*

3. *Ordo Alcantaræ* est, habet Commendas 32. Huic Ordini 4. Jurisdictiones & 4. prioratus accedunt.

Horum Ordinum Magistri sunt Reges Hispaniæ à tempore Ferdinandi & Isabellæ. vid. Marian. l. 26. c. 5. qui de his Ordinib. egregiam recenset historiam. Olim cum nimia potestate Magistri Ordinum gauderent, jam ipsis Regibus metuendi, per diploma Innocentii VIII. Pontif. auctoritate sua exuti, sublatique sunt: quamvis priscis temporibus, in exturbandis ex Hispania Mauris, egregiam Reipub. navarint operam, & rem strenue gesserint. Sed, ut dictum, omnis illa Ordinum potestas & dignitas ad Reges devoluta est. Quapropter cum Garsia Sadilia Calatravæ Magister Ordin. vita excessisset, illico ejus locum Ferdinandus occupavit, nullo amplius per militare suffragium, ut moris erat, Magistro Ordinis substituto. Hoc exemplum ad S. Jacobi Ordinem manavit: ubi enim Ann. 1493. Alphonsus Cardena ejus Militiæ Magister esse desiisset, ut finis illi Ordini imponeretur, impetravit Joannes Stunica Alcantaræ Magister, ut hic honor in gratiam Regis, Hispalensi Pontificatu permutaretur. Ita tres illi Ordines in Regis Hispaniæ concesserunt potestatem. Adjecit vero postea Alexander Pontif. ad indulgentiam Innocentii & hoc, ut in illa Ordinum administratione Reginis quoque jus succedendi competeret. Postremo Adrianus VI. in gratiam Caroli Alumni, cui Pontificatum acceptum debebat, ipsi ejusque successoribus lege perpetua concessit jus Episcopos Hispaniæ præsentandi, qui precario à Pontifice Romano instituerentur, ut eos Ordines sibi in omne tempus ministrarent. In his vero Ordinibus Reges alios sibi substitue-

stituerunt Præfectos Majores, & Hispaniæ commendatores. Hujusmodi Major in Calatrava est Dux Albanus. Ita quoque reliquæ Commendæ (hoc nomine dictæ) reliquis etiam in Regno Proceribus attributæ sunt.

In Portugallia 4. sunt Ordines Militar. I. *S. Joannis*, qui 59. habet Commendas & 2. Ballivias sive Præturas. II. *Christi*, qui 140. Commendas. III. *Avisi*. IV. *S. Jacobi*. Reditus horum Ordinum ad millionem coronatorum accedunt. Hi ordines, excepto Divi Johannis, impetrarunt à Papa sub Rege Emanuele (Marianâ l. 26. c. 13. & Olivera testibus) veniam castitatis, ut uxores possint ducere. Hic honor sequentibus temporibus non hominibus militaribus, sed aulicis collatus est, qui tamen hodie Regis proprius est, & præter oleum, frumentum, vina, 25214. aureorum reditus Domino præstat. Majores autem reditus in Hispania Clerici, quam Seculares, (ita dicti) possident. vid. Remp. Hispan. c. 20. quod etiam in aliis Regnis quotidiana docet experientia, non sine magno Rerumpub. damno.

Isti vero dicti Ordines Ecclesiis annumerantur. 1. propter originem, quod defendendæ fidei caussa instituti. 2. propter Regulas devotionis. 3. horas Canonicas & preces. 4. votum Castitatis. 5. quod instar Monachorum certo auctori originem suam debeant.

REGIMEN CIVILE HISPANIÆ.

PRæter omne dubium Regnum Hispaniæ hæreditarium & Monarchicum est, ita ut etiam filiæ in Regno succedant. Regiæ potestatis est

dita-rium. Pote-stas Re-gis. nominare omnes Archiepiſcopos, Epiſcopos, Priores, Commendos, Equites puta S. Jacobi, Alcantaræ & Calatravæ. Pacis Bellique liberum & abſolutum habet arbitrium, ut & ſupremam in omnia poteſtatem, quamvis nihil decidat niſi ex conſilio XII. Virorum, qui totius Regni primores, Senatumque Regium conſtituunt, ubi majora negotia deciduntur. Vid. M. S S. P. de Republ. Hiſp. Rex quoque creat omnes Præſides, Conſiliarios, Vice-Yeges, Gubernatores, aliæque dignitatis Viros. Beneficia vero in neminem, niſi in illos, qui natalibus Hiſpani ſunt, Rex conferre poteſt. Maxima Hiſpaniæ pars ſuis ſe tuetur privilegiis, nec omnibus facile paret imperiis; quod præter alios in Aragonenſib. imprimis apparet, qui, teſte Thuano, ſibi libertatem & immunitates per 700. annos aſſeruerunt, ex quo à Saracenis ſe vindicarunt, creato ſupremo Magiſtratu, cui *Juſtitiæ* nomen dederunt: olim Reges elegerunt, qui flexis genubus capiteque aperto, tactis S.S Evangeliis, coram Magiſtratu ſe ſacramento obſtringerent, illa ſe ſancte ſervaturos quæ promiſiſſent. Idque factum eſt, priusquam Proceres obſequii fidem jurejurando ſpopondiſſent.

Libertas Hiſpanorum.

Aragonẽſium libertas.

Electio Regis Hiſp. Regis Electio usque ad Petrum ab Acinace ita dictum manſit, qui in Comitiis conſtituit, ut ſublata Electione ſucceſſio introduceretur, & Regnatrix Regum domus obſervaretur, quod caput de electione Ordinum conſenſu ſublatum defendit. Hac ita abolita Libertate, LL. denuo ſunt confirmatæ,

matæ, quarum hæc enumerantur præcipua capita sancita: 1. ut Regi, Patrias LL. violaturo, alius substituatur. 2. Ut citra Crimen læsæ Majestat. ad libertatem tuendam fœdera cum Principib. vicinis Hispaniæ populus inire queat. Quod cum nimis durum videretur, Castellani, qui Reges LL. solutos volunt, suasores fuerunt Ferdinando Catholico, ut hanc legem Regiæ dignitati contrariam aboleret: verum noluit Rex, seque prohibitum Religionis datæ fide dicebat. At Philippus 2. non eadem, qua Ferdinandus olim, usus est moderatione; nam in caussa Perezii *Justitia Aragonum* dicti sententiam tulit, ut capite pœnas darent, quod pro libertate & privilegiis patriis acrius contendissent. Hic tandem Cæsaraugustam manu cepit militari, diuque præsidio pressit, ex quo Aragonensium libertas sensim ingens passa fuit detrimentum. vid. M. S. de Repub. Hisp. Cl. S. P.

Sunt autem in Hispania plurima Consilia: Primum est, CONSILIUM PRINCIPALE sive REGIUM, in quo res peraguntur ad Regimen Politicũ spectantes, & quæ ad Regiam spectant Majestatem: hoc Consilium constat ex primoribus amplissimis viris totius Regni, non tamen adeo multis. In Consilio Regio agitur de vectigalibus Regni, annona, ad quod omnes lites per Appellationes devolvuntur. Unus ibi Præses est, unus ex primoribus titulatis, & 12. Consiliarii ex aliis Tribunalibus ad illam dignitatem promoti. Horum tres *Consiliariorum* titulo gaudent *cubiculi*

Consilia Hispaniæ.

Regii; qui cognoſcunt de præmiis, quæ Rex in benemeritos confert, tum de venia, quæ condemnatis conceditur; quod Conſilium die ſexta hebdomatis fieri ſolet. vid. M. S. Cl. S. P.

Secundum CONSILIUM eſt CASTILIÆ, in quo Præſidet unus ſolus Præſes, cujus ſtipendium eſt 600000. Maravedis, hoc eſt, 1604. aurei.

2. Quinque *Conſiliarii*, quorum quilibet ſtipendium habet 300000. Maravedis.

Quatuor *Fiſcales*, quorum quilibet 300000. Maravedis tenet.

Quatuor *Referentes*, quos inter ſingulis 75000. Maravedis aut 220. aureor. numerantur:

Sex *Secretarii*, quorum unusquisq; 75000. Maravedis accipit.

Unus *Commiſſarius* (ut vocant) cujus officium eſt æſtimare Proceſſus.

Receptor ſumptuum Juſtitiæ, cum *Secretario* cum 30000, maravedis per annum.

Exactor rationum ex mulctis provenientium, qui 400000. Maravedis habet, qui valent 1609. aureos.

12. *Portuarii*, quorū quilibet 30000. Maraved. habet.

Solutor Nummorum cum 300000. Maravedis.

Commiſſarius dicti *ſolutoris* cum C. millib. Maraved. vid. Les Eſtats. p. 240.

Tertium CONSILIUM eſt ARAGONIÆ, ubi eſt

Præſes vel *Vice-Cancellarius*, cui tria millia aureorum ſtipendii loco numerantur.

Quinque *Regentes*, quilibet habens 1000. aureorum pro reditu.

Duo *delatores*, quibus 300. aurei ſtipendii loco cedunt.

Theſaurus Generalis, cujus ſtipendium eſt 3000. aureorum, cum ſibi adjuncto *Vice-Theſaurario*, cui 600. aurei ſtipendium faciunt.

Quatuor *Subcuſtodes Theſauri*, quilibet horum percipit 100. aureos.

Quatuor *janitores*, qui ſeorſim 80. aureos merent: janitori Conſilii adnumerantur 50. aurei; *Protonotario* 800. ipſius collegæ 500. aureorum.

Computator 2000. aureorum poſſidet; ejus collega 600.

Sunt præterea 6. *Subcuſtodes*, quilibet 100. aureos habet.

Tres *Secretarii*, ad quemlibet 500. aurei ſpectant.

16. *Scribæ juriſdictionis*, ſingulis 150. aurei tribuuntur.

Quatuor *Scribæ mulctarum*, quorum cuilibet 150. aurei cedunt.

Duo alii *Secretarii ſigillum cuſtodientes*: cuilibet 500. aurei annui adnumerantur.

Alii 16. *Scribæ*, *Regiſtri* ita dicti: cujuslibet 500. aurei ſtipendium eſt.

Diplomatarius 50. aureos percipit. *Curſor* cum duobus ſociis 500. aureos.

Quinque ſupra 20. *menſores*: cuilibet 500. aurei cedunt.

Sunt & alii 600. *Ordinarii domus Aragoniæ*: ex his cuilibet 200. aurei addicuntur.

Quartum CONSILIUM ITALIÆ eſt, in quo *Præſes* Conſilii habet 2000. aureorum.

6. *Re-*

6. *Regentes*, quilibet 100. aureor. percipit.

Secretarius Consilii 2. millia aureor: annua habet.

Fiscalis duo millia aureor.

Duo *Referendarii*: cuilibet adnumerantur 500. aurei.

Major Officialis, cum aliis quinque sibi adjunctis negotiorum adjunctoribus: horum quilibet 100. aureos habet annuos.

Tres *Janitores*: cuilibet 26. cedunt aurei.

In hoc Consilio jus sigilli ad Regem spectat.

CONSILIUM INDIÆ.

HAbet *Præsidem*, cujus stipendium annuum est 2673 aureor.

Octo *Consiliarios*, quorum cuilibet 1306. aurei cedunt, 9. reales (ut vocant) 26. Maravedis.

Duos *Procuratores Fiscales* cum simili stipendio.

Duos *Nuntiatores*, ad quorum quemlibet 267. aurei 4. real, 32. Maravedis spectant.

Duos *à Secretis*, quilibet æquale habet stipendium.

Duos *substitutos Secretarios*, cuilibet destinati sunt 133. aurei nummi, 9. real. 32. Maravedis.

Duos *Custodes Consilii*, cuilibet dantur 106. aurei nummi, 10. reales cum dimidio.

Qui *Registro* (ut vocant) præsunt, constitutũ est stipendium annuum 26. aureorum. 4. real. 4. Maravedis.

Illis, qui *à sigillo* sunt, stipendium 267. aureor. 4. real.

Qui *à calculis* sunt, 200000. Maravedis, qui faciunt 504. aureos, 8. real.

Receptori mulctarum & Justitiæ Ministro eadem stipendii summa destinata est.

Scribis, qui schedulas expediunt & provisiones, similis obvenit.

CONSILIUM DE HAZIENDA.

Hujus *Præses* habet 6000. aureos annuatim.

Qui *calculo præest*, C. millia Maravedis, qui valent 267. aureos, 4. real.

Quatuor *Consiliarii*, quorum cuilibet tantum addictum est. *Thesauri Præfecto* eadem concessa est summa.

Qui *à Secretis* est, totidem habet.

Nec minor est *Fiscalis* conditio.

Quatuor *custodum*, cuilibet æqualis cedit summa.

VICE-REX ET AUDIENTIÆ IN INDIA.

EST *Vice-Rex in Nova Hispania.*

Vice-Reges Peruviani Domini sunt, magnis gaudentes titulis, quorum reditus sunt 12. millia aureorum.

Cancellaria in *Nova Hispania* in Mexico.

Cancellaria in *Guatimala*.

Cancellaria in Civitate dicta *de los Reyes*.

Cancellaria in *Sancto Franc. de Quinto.*

Cancellaria in *Novo Regno Granadæ.*

Cancellaria in *Insulis Philippinis.*

Cancellaria in Civitate *S. Dominici*, in Insula Hispaniola.

CONSILIUM ORDINUM.

IN hoc Consilio primus est *Præses*, habet 600000. Maravedis, qui faciunt 1604. aureos, & duos real.

Quatuor *Consiliarii*, cuilibet numerantur 300000. Maravedis, qui sunt 802. aurei 1. real.

In hoc Consilio expediuntur literæ S. Jacobi de Calatrava, & Alcantara, ubi etiam judicantur lites Equitum horum Ordinum.

Fiscalis unus. Huic adnumerantur 300000. Maravedis, qui valent 802. aureos, 1. real.

Ejus

Ejus collegæ simile stipendium est.

Advocatus Fisci eadem fruitur summâ.

Ille *Ordinis Calatravæ* totidem habet.

Ordinis Alcantaræ simile.

Sollicitator Fiscalis 30000. Maravedis, qui valent 80. aureos, tres solidos cum dimidio.

Obnunciator C. millia possidet Maravedis, qui faciunt 267. aureos, 4. real. Illius socius totidem.

Alius *Fiscalis S. Jacobi*, 60000. Maravedis, qui valorem habent 160. aureorum, 1. real. cum dimid.

Secretarius Consilii Alcantaræ totidem.

Qui *à sigillo* est dicti *Ordinis S. Jacobi* percipit 40000. Maravedis, qui valent 106. aureos, 2. real. & 17. Maravedis.

Qui *sigillum* habet *Calatravæ* fruitur 30000. Maravedis, qui valent 80. aureos, tres solidos cum dimidio.

Ille, qui procurat chartas quæ insumuntur in hoc Consilio, habet ex Regis confirmatione per annum 100000. Maravedis, qui valorem habent 267. aureor; 4. real.

Rex supremus est Magister horum omnium Ordinum, & imprimis Ordinis S. Jacobi: & cum quædam in hoc ordine peraguntur negotia, Rex post Ordin. subscribit; *& perpetuus Administrator Sancti Jacobi.*

CONSILIUM INQUISITIONIS.

HIc Archiepiscopus Toletanus semper est *generalis inquisitor*, & percipit reditus, ideo quod præsens huic assistat Consilio, 600000. Maravedis, qui sunt 1604. aurei, 4. real. 8. Maravedis.

Sex *Inquisitores*, horum quilibet possidet reditus 300000. Maravedis.

Fiscalis habet totidem.

Se-

Secretarius C. millia Maravedis, qui sunt 267. aurei, 4. real. qui *Secretarius* esse debet *Coronæ Castiliæ.*

Alius *Secretarius Coronæ Aragonicæ*, habens reditus C. millia Maravedis, qui valent 267. aureos, 4. real.

Alius *obnuntiator* totidem habet.

Procurator mulctarum 300. millia Maravedis, qui valent 802. aureos, 2. real. 4. Maravedis.

Alguazil. Præcip. obtinet 300. mill. Maravedis, qui valent 802. aureos, 2. real. 4. Maraved.

In omnibus Hispaniæ Regnis habentur viginti millia *familiares Inquisitionis:* hi sunt illi, qui accusant & capere jubent delinquentes. Quilibet horum reditus habet 30000. Maraved. qui valent 80. aureos, duos real. 12. Maravedis.

Fiscalis Inquisitionis secretæ obtinet CCC. millia Maravedis, qui valent 800. aureos, 13. solidos.

Duobus *Consilii Custodibus* numerantur 30. millia Maravedis in capita. *Sollicitatori* totidem.

CONSILIUM INQUISITIONIS TOLETANÆ.

IN hoc Consilio 6. sunt *Inquisitores*, duo *Secretarii*, unus *Fiscalis*, 2. *Custodes*, & plusquam C. *accusatores.*

Urbes autem, in quibus Inquisitiones Hispanicæ exercentur, hæ sunt:

Granada, Sevilla, Murcia, Cuenca, Logrono, Licrena, Galicia, Valladolid.

CANCELLARIÆ HISPANIÆ.

C*Ancellaria in Valladolid, & Supremi Curiæ.*

Regens & audientia Sevillæ, & Supremi Curiæ.

Audientia Galiciæ, & Supremi Curiæ.

Cancellaria Navarræ, & Supremi Curiæ.

MA-

MAGISTRI RATIONUM IN MAGNA CAMERA RATIONUM.

IBi ſunt 4. *Magiſtri rationum*, quorum quilibet CCC. millia Maravedis habet.

Unus *Fiſcalis* CCC. mill. Maravedis.

Unus *Obnunciator* cum ſuo ſocio CCC. mill. Maravedis.

4. *Janitores*, quilibet horum poſſidet XV. millia Maravedis.

Triginta *Computatores* Ordinarii, quilibet horum percipit octinginta aureos.

Alii duo *Fiſcales*, qui percipiunt CCC.millia Maraved.

Magnus Scriba, alter *Scriba Gruzadæ*.

Computator. Gruzadæ, quilibet horum habet CCC. Maravedis.

Receptor, qui.quinque millia Maravedis accipit, hoc eſt 267. aureos, 4. real.

Duodecim *Computatores* dicti, quorum quilibet habet CCL. millia Maravedis.

CONSILIUM BELLI.

IN hoc eſt unus *Præſes*. 4. *Auditores*, quorum quilibet reditus habet per annum CC. millia Maravedis, facientes 524. aureos, 8. real. & 12. Maraved.

Secretarius totidem percipit.

Duo *Officiarii* dicti Conſilii: cuilibet L. millia Maravedis, qui ſunt 80. aurei, tres ſolidi.

Obnunciator lucratur XL. mill. Maravedis, qui ſunt 106. aurei, 52. ſolidi, &c.

In hoc conſilio de his omnibus negotium geritur, quæ ad bellum ſpectant, tam arcendi quam invadendi, mare vel terrâ hoſtis, tum de fortalitiis & commeatu, aliisque neceſſariis omnium Hiſpaniæ ſtatuum.

CON-

CONSILIUM CAMERÆ.

IN hoc Consilio tres sunt *Auditores*, quorum cuilibet 5000. Maravedis loco stipendii numerantur, nimirum 267. aurei, 4. real. 9. Maravedis.

Magnus Officialis Secretorum Consilii, 5. millia Maravedis habet.

Duo *Relatores*; quilibet 30. millia Maravedis obtinet.

Unus *obnunciator* 400. millia Maravedis, qui sunt 106. aurei, 52. solidi cum dimidio.

In hoc Consilio compensationes fiunt officiorum, condemnati ad mortem liberantur. Deportati revocantur, dona quoq; à Rege constituta expediuntur.

CONSILIUM ACCEPTILATIONUM.

HAbet unum *Præsidem*, tres *Auditores*, unum *Secretarium*. Huic consilio nulla numerantur stipendia, & inservit solum exolvendis Regiis debitis.

CONSILIUM LIGNI.

IN hoc Consilio agitur de illis, qui damnum aliquod Regiis intulerunt sylvis, quapropter Ministri & Custodes earum examinantur. In hoc Consilio sunt,

Unus *Præses*, duo *Auditores*, unus *Secretarius*, 2. *Relatores*.

CONSILIUM PORTUGALLIÆ.

HIc duo sunt *Præsides*, 4. *Consiliarii*, unus *Secretarius*, unus *Fiscalis*. Hoc Consilium est ingentis lucri, in quo nos non multum hic occupavimus, cum plurimi reperiantur scriptores, qui de illo omnia eleganter tractarunt.

VICE-REGES, ET ALII RECTORES HISPANO PARENTES, SUNT:

VIce-Rex *Neapolitanus*.

Vice-Rex *Siciliæ*.

Vice-Rex *Navarræ.*

Vice-Rex *Valentiæ.*

Gubernator *Milani.*

Gubernator *Aragoniæ.*

Gubernator *Cordennæ.*

Gubernator *Majoricæ* & *Minoricæ.*

Gubernator *Portugalliæ.*

LEGATI, QUOS HISPANIAR. REX AD EXTEROS ORDINARIE DELEGAT, SUNT:

LEgatus *Romam* missus.

Legatus ad *Gallos.*

Legatus ad *Germanos.*

Legatus ad *Genuenses.*

Legatus ad *Venetos.*

Legatus ad *Duc. Savojæ.*

Legatus ad *Anglos*, &c.

CALCULUS STIPENDIORUM, QUÆ MINISTRI DOMUS REGIÆ PERCIPIUNT.

MAgnus *aulæ Magister*, reditus habet 3. aureorum millia.

Alii 4. *Magistri aulæ*, quilibet 1500. aureos numerat.

XXXI. *Nobiles*, quilibet horũ per diem, 6. reales habet.

Decem *Cameræ Nobiles*, quilibet 12. reales de die percipit.

Tres *vestium Custodes*, quilibet 5. reales de die.

Decem *adjutores Cameræ*, quorum quivis 6. reales de die percipit.

Quatuor *magni mundi muliebris Custodes*, quilibet IX. reales in diem percipit.

Quinque *panis præfecti*, 4. reales habet.

Quatuor *somni Custodes*: primus habet 4. reales, reliquorum quilibet duos.

Qua-

Quatuor *Culinæ præpositi*, qui curam habent ciborum sale conditorum, quilibet percipit 4. reales, ex prioribus alii duo duos reales.

Quantum reliquorum qui aulæ Ministerio defunguntur sit stipendium, vid. Les Estats in Repub. Hisp. p. 246. 247. & sequentibus. Porro Regimen Civile Hispanicum habet 4. *Conventus Juridicos*. Unus in oppido Valladolid, 2. In Urbe Granatensi, 3. apud Gallæcios. 4. Navarræ. Primi duo majoris sunt auctoritatis. In toto Regno de caussis civilibus & criminalib. in Curia Regia, & locis circumcirca ad 5. leucas cognoscitur; duo præfecti singulis diebus Sabbathi cum uno consiliario ibi sunt, & reorum delicta cognoscunt. Præses quoque cum Auditoribus carcerem intrat tertio quoque anno. Cujus in rebus justitiæ magna est auctoritas, in quibus liberam habet potestatem capiendi, etiam quemcunque Magnatum, sine ullo Regis Imperio, si caussa justa fuerit, & necessitas id exigat. *Consilium Regale* supremum est, ad quod tanquam ad caput recurrunt & provocant litigantes, qui se non juste condemnatos conqueruntur.

CAUSSÆ APPELLATIONUM.

ILlæ ventilantur coram judicibus Ordinum, in singulis Civitatibus & oppidis constitutorum, ab his ad conventus Juridicos appellatur, qui in prima instantia non nisi in caussis orphanorum & viduarum, &c. cognoscunt. Est & *judicium revisorium*, quod appellationes non concedit, nisi in summa 4. mill. aureorum, ubi appellatio sit ad Regem, qui caussæ cognitionem consiliariorum cuidam permittere olim solebat. Jam 4. in hunc finem constituti sunt *Auditores*, & cogitur appellans pars deponere 1400. duplas aut duplones

ſeu 4000. Imperial. admodum, ſi cadat cauſſa. Depoſita ſumma pro tertia parte Cameræ cedit Regiæ, altera tertia judicibus, à quibus fuit appellatum: tertia cedit adverſario. Genus quoque judicii eſt, ubi per *commiſſionem* extra ordinem cognoſcitur. Harum renovata eſt jurisdictio à Rege Philippo 4. jam imperante Ann. 1623.

Uſitatum quoque eſt judicium, dictum *Peſquiſa*, & judices illius *Peſquiſidores*, quaſi viſitatores, quod judicium & *Syndicatio* dicitur. Debent autem omnes judices lapſu biennii Syndicari, hoc eſt rationem reddere de officio. Hi judices Syndicatores, Syndicandi tempore ab officio ſuſpenduntur, quo duos tabellarios emittunt, nunciantes Syndicatum reſumendum eſſe de officialibus, ſi cuiquam querela in illos ſit, id ut triginta dierum ſpatio fiat monent, juſta tamen informatio intercedit. Vid. Merul. & Reſpub. Hiſp.

Habuerunt autem leges antiquitus Aragonenſes, & Portugalli ſingulares. I. *Rex in pace & juſtitia Regnum regito, nobisque foros*, i. e. Leges meliores, *rogato. A Mauris vindicata bona dividuntor. Peregrinus nihil inde capiat. Jura dicere Regi nefas eſto, niſi ſubditorum adhibito Conſilio. Bellum aggredi, pacem facere, inducias inire, aliaque momenti magni negotia Rex tractare caveto, extra Seniorum conſenſum. Nequid detrimenti Leges aut libertas patiatur. Judex intermedius eſto, ad quem à Rege provocare (ſi ille quem læſerit, ſi quam forte injuriam Reipub. intulerit,) jus fasque eſto.* Hic judex primò *juſtitia major*, deinde *juſtitia Aragonum* dictus eſt. Hujus officium erat I. judicare inter Regem & ſubditos ſuos. II. Cuſtodire LL. Regnique libertatem. III. Fororum ſeu LL. dubia

deci-

decidere, in cujus declaratione ſtandum erat. Is dijudicabat, an literæ Regis ad Officiales directæ eſſent contra libertatem, & immunitates Regni, nec ne. Is habet jurisdictionem in ipſum Regem, & omnes Officiales judicat. In ejus verba Reges eorumque officiarii jurare conſueverunt. Eſtque hic Magiſtratus, libertatis & Privilegiorum populi ſui cuſtos. Cujus poteſtas à Rege impediri jure non poteſt. Coram hoc ſtare & reſpondere omnes cæteri judices tenentur, ſive ſint ſeculares, ſive Eccleſiaſtici: quod jus *firmam juris* dicunt. Hujus Viri ſententia, vel condemnati, inſerto in collum laqueo eximi poſſunt, & in cuſtodiam duci, donec de cauſſa fiat cognitio, quod dicere ſolent *Manifeſtationem*. Hic Magiſtratus, ut reliquis in locis Hiſpan. à Rege conſtituuntur ad vitam, ſed tamen dignitate illa nequeunt à Rege privari. Nec Rex ſolus de illorum criminibus judicare poteſt, ſed conjunctim cum curia.

Comitia Aragones ita celebrant, ut niſi omnes ad unum conſenſerint, nil concluſum ſit. Rex ea ſolus indicit; indicuntur autem à Regibus tribus de cauſſis, I. Ferendarum ſuppetiarum ſervitii (ut vocant) cauſſa. II. In nova cujusq; Regis ſucceſſione. III. Ut pro temporum Varietate LL. dicantur Reip. conſentaneæ. Lex apud Aragon. nec rogari nec abrogari poteſt, niſi ex conſenſu Regis & procerum, ſtatuumque Regni.

Conſtant illa Comitia his Ordinibus; I. Nobilitate. II. Equeſtri Ord. III. Civili Ord. IV. Statu Eccleſiaſtico, qui demum acceſſit. Solennia illorum vid. ap. Rempub. Hiſpan. Aſſeſſores nigris albisque calculis ſententiam dicunt, qui vel abſolutionem vel condemnationem denotant.

Nobiliores Aragonenſ. dicti fuere *Ricci*, quo nomine Duces & Marchiones veniebant.

In *Portugallia* Regimen Regium fuit abſolutum, uti in aliis. I. *Tribunal Relationum* antiquitus eſt. Decem judices, 4. Auditores, Procurator Fiſci, &c. Habet hoc tribunal ſuum Cancellarium, qui ſigillum ſuum omnibus annectit ſententiis. II. *Tribunal rerum Civilium* duplo pluribus conſtat officiariis, quam prius. III. Tribunal majoris authoritatis, Regiam comitatur aulam, habet ſupremam Jurisdict. IV. Tribunal cognoſcit de rebus ad coronam ſpectantibus. V. *Tribunal quæſtorium, dictum dea Fazenda*, 3. habet proceres principal. qui cum 63. judicib. ſententiam ferunt de cauſſis ærarium Regium ſpectantibus. VI. Eſt *Conſilium ſtatus*, ubi tantum ſunt perſonæ Nobilitate eminentes. VII. Eſt *Tribunal rationalium.*

In Regno Portugalliæ *Dux* fuit *Braganziæ*, qui hodie per defectionem Regnicolarum Rex factus eſt & Johannes 4. audit, qui tertiam partem Regni obtinuit, & olim proprio jure. Præterea magnus numerus eſt in Hiſpan. Ducum, Marchionum, Baronum, Nobilium. Merula Duces enumerat 24. Marchion. 37. Comites 58. de quibus nunc paulo fuſius agendum.

Ac quidem primum Ordine *Duces*, aliique majoris dignitatis ſecundum Provincias ſunt expendendi. Ubi inter præcipuos numerantur:

DUCES CASTILIÆ.

DUx de Frias, Marchio de Verlanga, Comes de Haro, Infant de Lard, in ſua domo Burgo.

Dux de Medina de Rio Seco, Comes de Malgar & de Modica in Sicilia, Vice-Comes de Eſterlin.

Dux Alva & de Hueſcar, Marchio de Coria, Comes de Salvatierra, Vice-Comes de Salizes, &c. Dux

Dux de Najera, Comes de Trevino & de Valencia, in sua aula Nagera.

Dux de Albuquerque, Marchio de Cuellar & Bielnia, Comes de Ledesma.

Dux Benjar vel Vejar. Marchio de Gribalcon, Comes de Belalcaçar.

Dux de Infantado vel infantaolgo, Marchio de Cenete & Santillana, Comes de Saldaña.

Dux de Escalona, Marchio de Villena & de Moza, Comes S. Stephani.

Dux de Medina Celi, Marchio de Cogollude, Comes Portus S. Mariæ.

Dux de Maqueda, Marchio de Elches & Toriyos, in sua domo Tolede.

Dux de Pastrana & de Estremadura, Princeps de Eboli, Marchio de Algesilla.

Dux de Francavilla, Princeps de Molita, domus Mendozæ.

DUCES ANDALUSIÆ, GRANADÆ, MURCIÆ, ESTREMADURÆ.

DUx de Medina Sidonia, Marchio de S. Lucar de Barrameda, Comes de Niebla.

Dux de Alcala de los Garuzules, Marchio de Tarifa, Comes de Ornos.

Dux de Ossuna vel Osiouna, Marchio de Pennafiel, Comes de Urenna.

Dux de Arcos, Marchio de Zahara, Comes de Marchena.

Dux de Sesa & de Soma, Comes de Cabra, de Baena, & de Palamos, Marchio de Bitonto.

Dux de Feria, Marchio de Cafro.

Dux de Veragva, Marchio de Jamaya in judiciis.

DUCES REGNI VALENTIÆ, CATALONIÆ, ET ARAGON.

Dux Gandiæ, Marchio de Lombay, Comes de Oliva.
Dux Segorvæ, Marchio de Comares, Comes de Prado.
Dux de Hermosa, Comes de Ribagorza, Liber Baro de Pedrola.
Dux Cardonæ, Comes Ampurias, nominis Cardone & Cardoue.
Dux de Lerma, Marchio de Denia.
Dux de Ljar. Aragonens.

MARCHIONES CASTILIÆ ET GALLECIÆ.

Marchio de Astorga, Comes de Trastamara & S. Marthæ, familię Villalobos.
Marchio de Agvilar del Campo, Comes de Castañeda.
Marchio de Sariia, Comes de Lemos & de Andrada, Comes de Villalua.
Marchio de Viana in Gallicia, & Pimenteli.
Marchio de Velada, nomen gerens de Avila & Toledo.
Marchio de Avila Fuente, domus Zunigas.
Marchio Villefrancæ, nominis de Toledo.
Marchio de Cerraluo, Marchio de la Navas.
Marchio de Poza, caput lineæ de Rojas.
Marchio de Fremista, domus Benauides.
Marchio de Alcanizes, familæ Henriques.
Marchio de Tovara aut Tabara, nominis Pimentel.
Marchio de Mirabel, familiæ Zunigas.
Marchio de Verlanga, familiæ de Touar.
Marchio de Mondejar, Comes de Tendilla, familiæ Mendozæ.
Marchio de Montes claros, ejusdẽ familiæ Mendozæ.

Marchio de Cannete, ejusdem familiæ Mendozæ.
Marchio de Ladrada, famil. Cuevas.
Marchio de Monte major, familiæ Siluas.
Marchio de Onnon, Ducis Valdemoro, famil. Herreras.
Marchio de Moya, famil. de Pacheco.
Marchio de Medrada, familiæ de Luna.
Marchio de la Mota, lineæ Ulloas in Galicia.

MARCHIONES ANDALUZIÆ, GRANATÆ, MURCIÆ, ESTREMADURÆ.

MArchio de Pliego, Dn. famil. De Agvilar.
Marchio de los Velez & de Mula.
Marchio de Villanueva del Rio.
Marchio de Ardales, Comes de Tobar.
Marchio de Aymonte, lineæ Zunigas.
Marchio de Estepa familiæ Centurion.
Marchio de Carpio, Comes de Adamuz.
Marchio de Villenova de Fresno, alias Barcarota.
Marchio de Alcala, ejusdem famil.
Marchio de Algaa, domus Guzman.
Marchio S. Crucis, Lineæ Bacanæ.
Marchio de Betere, nominis Cardenas.
Marchio de Villa Manrique, famil. Zunigæ.
Marchio de la Guardia.
Marchio de Val, familiæ Cortesianæ.

MARCHIONES REGNI VALENCIÆ, CATALONIÆ, ARAGON. NAVARRÆ.

MArchio Navaræ, Dominus de Montosa.
Marchio de Guadalete familiæ Coardonæ.
Marchio Insularum Lancerottæ & Forteventuræ. Canar. famil. de Herrera.
Marchio de Aytoner olim Comes, Vico-Comes de Cabra.

Marchio de Camerasa Comes de Ricla.
Marchio de Cortes, familiæ de Albret.
Marchio de Falces caput de Peraltas.
Marchio de Altamires, Lineæ de Rojas.
Est etiam in Hispan. Marchio de Villa Vezar, nominis Sandoval & Rojas.
Marchio S. Germani, nominis Mendozæ.
Marchio de Laguna, famil. de la Cerda.
Marchio de Malagon, nominis Pardo.
Marchio de Aldea Nueva.
Marchio de Fuentes, olim Dominus Fuentes.
Marchio de Corandilla, olim Comes de Oropesa, nominis de Toledo.
Marchio Castelli Rodrigo, ille de Malpica, de Caresana, & nonnulli alii.

COMITES CASTILIÆ ET GALLECIÆ.

COmes de Bonaventa, ex præcipuis Hispaniæ opibus, reditibus annuis pollens ad centum quinquaginta millia aureor.
Comes de Alva de Listâ.
Comes de Miranda, Lineæ Zuniganæ.
Comes de Castro, nominis Mendozæ.
Comes de Aguilar, caput des Arellanos.
Comes de Salinas & Ribadios, nominis de Sarmiento.
Comes de Oñate, caput familiæ de Guevara.
Comes de Siruela, familiæ de Velasco.
Comes de Rivadavia, familiæ des Avellavedas.
Comes de Buendia, Dominus de Duennas.
Comes de Luna, familiæ des Quiñones.
Comes de Paredes, familiæ de Manriques de Lara.
Comes de Fuentes de Val de Pero.
Comes de Villa Nova de Coñeta, familiæ de Fonsecas.

Co-

Comes de Nieva, familiæ de Velasco in sua aula Nieva.
Comes de Monterey, familiæ de Zuniga.
Comes de Fuensaldaña, familiæ de Riberas.
Comes de Osorio, caput familiæ des Osorios.
Comes de Salvatierra, nominis d'Ayala.
Comes de Altamira, familiæ de Moscoso.
Comes de Pliego, familiæ des Carrillas.
Comes de Oropesa, familiæ de Tolede.
Comes de Cifuentes, familiæ de Siluas.
Comes de Coruña de Campos, familiæ Mendozæ.
Comes de Fuensalida, caput famil. des Ayalas.
Comes de Chinchon, nominis Bobadilla.
Comes de Orgas, familiæ Mendozæ.
Comes de Puebla de Montalban, familiæ de Cardenas.
Comes de Barajas, familiæ de Capatas.
Comes de Puñon, familiæ de Arias & Bobadilla.

COMITES ANDALUZIÆ.

Comes de Palma, familiæ de Puerto Carrero.
Comes de Alcaudetæ, nominis de Cordoue.
Comes de Olivares, familiæ de Guzman.
Comes de Castelar de Saavedra.
Comes de Baylen vel Vaylen.
Comes de Villar, famil. de Torres.
Comes de Medellin, nominis de Porto Carrero.
Comes de Gelues, caput famil. Portugalliæ.
Comes de San Estevan. vel S. Stephan.

COMITES REGNI ARAGONENSIS ET VALENCIÆ.

Comes de Aranda, familiæ de Vrrea.
Comes de Sastago, famil. Alagon.
Comes de Belchite, familiæ de Yjar de Aragon.
Comes de Morata, familiæ de Luna.

Comes de Fuentes, nominis de Heredia.
Comes de Lodossa, nominis Aragon.
Comes de Consentaina nominis Corellas.
Sunt quoque multi alii in Hispania Comites, ut illi de Elda, familiæ de Colombis, illi de Che lva de Alvayda, de Castro Xeris, nominis de Sandoval.
De Combrade, nominis Mendozæ, de Lennares.
De Moyalde, de Villamediana, de Villalenga de Villa verde, de Casarauios, de Ayala, de Salazar.
Comes de Lodose.

DOMINI PORTUGALLIÆ.

Dux de Braganca & de Barcellos, cui tres parent Marchionatus, 7. Comitatus, & alia multa dominia, plus quam cum 50. arcibus & oppidis, centum mill. subditor.
Dux de Avero, nothus ex familia Maison.
Dux de Villareal, nominis de Meneses.
Marchio de Ferreira, nominis de Melo.
Marchio Castelli Rodrigo, nominis de Mora.
Marchio de Villa Vizosa.
Marchio de Terra nova, titulus natu maximi Ducis de Avero.
Comes de Fereas, nominis de Perea.
Comes de Orodondo, nominis Continno.
Comes de Odomira, nominis de Noronna.
Comes de Obimbesso, nominis Portugall.
Comes de Marialba, nominis de Continno.
Comes de Portalegre, nominis de Silba.
Comes de Orandes, nominis de Almeyda.
Comes de Liñares, nominis de Noronna.
Comes de Prado, nominis de Sosa.
Comes de Idannas, nominis Alcacava.

Co-

Comes de Videgeira, nominis de Gama.
Comes de Perela, nominis de Basconcelos & Meneses.
Comes de Sabugal, nominis de Castello, & Branco.
Comes de Sortila, nominis de Silveyra.
Comes de Villafranca, nominis de Camara.
Comes de Villanova, nominis de Castello & Branco.
Comes de Tentugal, nominis de Melo & Bragance.
Comes de Matusientos, nominis de Sosa & Meneses.
Comes de Castañeda, nominis de Meneses.
Comes de Alcatin, titulus natu majoris Ducis de Villareal.
Comes de Basto, nominis de Castro.
Comes de Castanheira, nominis de Atayde.
Comes de Atalaga, nominis de Manuël.
Comes de Caleba; nominis de Comara.
Comes Sanctæ Crucis, nominis de Mascarentros.
Comes de Tarouca, nominis de Meneses.
Comes de Monsaco, nominis de Castro.
Comes de Algamil, nominis de Algamil & de Vispo de Coimbra.
Vice-Comes de Puente de Lima, nominis de Lima.
Præter has Illustres in Hispania familias videantur etiam aliæ bene multæ generosæ familiæ, magnæ dignationis, apud Pierre D' Avity tomi Description. General. Europæ pag. 94. 95.

REDITUS ET STIPENDIA VICE COMITUM, PRÆFECTORUM MARIS GENERALIUM ARCHIEPISCOPOR. ET EPISCOPOR. PRÆCIPUORUM GUBERNATORUM ET ALIORUM SUPREMÆ DIGNATIONIS IN HISPANIA VIRORUM.

Vice

Vice-Comes dePeralta percipit reditus quatuor mill. aureorum.

Vice-Comes deColma à Navarra, quatuor mill. aureor.

Vice-Comes de Ebuli octo millia aureor.

Generalis Castiliæ familiæ Padella, decē millia aureor.

Generalis Canariæ, decem mill. aureorum.

Generalis Galiciæ, sex millia aureorum.

Ammiralis Aragoniæ, decem millia aureorum.

Prior S. Joannis Castiliæ, quinquaginta mill. aureor.

Prior S. Joannis Leonens. triginta millia aureor.

Prior S. Joannis Aragonens, quatuor aureor. millia.

Prior S. Joannis Cataloniens. duodecim aureor. millia.

Prior S. Joannis Valentiæ, sex aureorum millia.

Prior S. Joann. Navarr. quatuor millia aureor.

REDITUS OMNIUM ARCHIEPISCOPORUM ET EPISCOPORUM HISPANIÆ.

ARchiepiscopus Toletanus, Primas Hispaniæ, & Magnus Castiliæ Cancellarius, percipit reditus ducenta millia aureor.

Archiepiscopus Sevillæ, à Consiliis Regiæ Majestatis, octoginta millia aureor.

Archiepiscopus S. Jacobi, quatuor & viginti aureorum millia.

Archiepiscopus Valentiæ, triginta aureorum millia.

Archiepiscop. Saragossæ, quinquaginta aureor. millia.

Archiepiscopus Tarragonens. 16. mill. aureor.

Archiepiscopus de Burgos, triginta aureor. millia.

REDITUS EPISCOPORUM ET SUFFRAGANEORUM DE TOLEDO.

EPiscop. de Cuenca, percipit quinque & quadraginta mill. aureor.

Episcop. de Ciguenca, quinquaginta aureor. millia.

Epi-

Episcop. Cordubæ, ſex & quadraginta aureor. mill.
Episcop. Valentiæ, triginta aureor. millia.
Episcop. Segoviæ, quatuor & viginti aureorum mill.
Episcop. de Oſma, duo & viginti aureor. millia.
Episcop. Jaën viginti aureor. millia.
Episcop. de Avila, viginti aureor. millia.

REDITUS EPISCOPORUM, SUFFRAGANEORUMQUE SEVILLÆ ARCHIEPISCOPI.

EPiſcop. de Malaga, habet triginta nummorum aureorum millia.
Episcop. de Cadiz, duodecim nummorum aureor. mill.
Episcop. Canariæ, duodecim aureorum mill.

REDITUS EPISCOPATUUM SUFFRAGANEOR. ARCHIEPISCOPAT. S. JACOBI.

EPiſcop. de Coria, accipit viginti 4. aureor. millia.
Episcop. Placentiæ, quadraginta aureor. millia.
Episcop. Aſtorgæ, octodecim aureor. millia.
Episcop. Camoræ, viginti aureorum millia.
Episcop. Academiæ Salamanticæ, quatuor & viginti aureor. mill.
Episcop. Civitatis Rodrigo, decem aureor. mill.
Episcop. de Mondoguedo, duodecim aureorum millia.
Episcop. de Orenſe, octo aureorum millia.
Episcop. de Lugo, octo millia aureorum,
Episcop. de Fuy, quatuor aureorum millia.

REDITUS EPISCOPAT. SUFFRAGANEORUM GRANATÆ.

EPiſcop. de Almeria, percipit quatuor aureor. millia,
Episcop. de Gvadix, ſeptem aureor. millia.

REDITUS SUFFRAGANEORUM VALENTIÆ.

EPiſcop. de Orihuel, percipit octo millia aureor.
De Segorva, decem aureor. millia.

Epi-

Episcop. de Ulnestra, sex aureor. millia.
Episcop. Carthagenæ, qui nunquam fuit suffraganeus, jam vero subjectus Murciæ, 16. millia aureor.

REDITUS EPISCOPAT. SUFFRAGANEOR. DE BURGOS.

EPiscop. de Calahorra, habet viginti millia aureor.
Episcop. de Pampelune, viginti millia aureor.

EPISCOP. EXEMTI.

EPiscop. Leonens. quatuordecim aureor. millia.
Episcop. de Oviedo, unum supra viginti millia aur.

REDITUS PRÆCIPUORUM IN HISPANIA MAGNATUM.

MAgna administratio (vulgo *Commendatum Castiliæ*) præstat quatuordecim aureor. mill.
Commendatura de Ocagna, mille quingentos aureos.
Commendatura de Monte Alegre, quinque millia aureor.
Illa de Montreal, decem aureorum millia.
Commendatura de Villarruvia, mille centum aureos.
Commendatura de Vissoria, duo aureor. millia.
Illa de Viedma, mille quingentos aureos.
Illa de Orcajo, quatuor aureor. millia.
Illa de Pozo Runio, mille sexcent. aureos.
Illa de Mirabel, mille trecentos aureos.
Illa de Villa major, duo millia aureor.
Illa de Campo de Eriptana, mille quingentos aureos.
Illa de Escusa de Haro, mille quingentos aur.
Illa de Socaellemos, quatuordecim aureor. millia.
Illa de Corral de Almaquer, quatuor aureor. millia.
Illa S. Crucis, mille aureos.
Illa domus Provinciæ Castiliæ, duo millia quingentos aureor.

Illa

Illa domus campi de Montiel, tria mill. aur.
Illa de Aledo, & Totana, 4. millia aureor.
Illa de Catava, 12. millia aureor.
Illa de Cieça mille 200. anreos.
Commendatura de Ricote, 6. aureor. millia.
Illa de Socobos, quatuor millia 500. aur.
Illa de Moratalla, novem millia 400. aureor.
Illa de Montizon & Chielana, tria millia 200. aur.
Illa de Torres, & Cagnamares, mille.
Illa de Montiel & Ossa, mille 800. aureos.
Illa de Caricosa, unum mille 200. aureos.
Illa de Civitate Hermosa, quatuor mill. aureor.
Illa de Mambra & la Solana 6. millia aureor.
Illa de Segura, Sierca, ubi Dux Ferariens. Commendator est, duo millia aureor.
Illa de Veas, in qua Marchio Almancæ est Commendator, quinque millia aureor.
Illa de Yest, in qua Comes de Buendia est Commendator, sex aureorum millia.
Illa de Abauches & Viedmar, cujus Comes de Fuen-Salida Commendator est, quinque aureor. millia.
Illa de Villenova de la Fuente, dat mille 500. aureos.
Commendatura de Merida, quatuor millia 500. aur.
Illa de Alhanga, quinque millia 200. aur.
Illa de Alcuesta, duo millia aur.
Illa de Ornachos, quinq; millia 500. aur. Hujus Commendaturæ Generalis de Oran est Commendator.
Commendatura de Palamos, mille 500.
Illa de Clivia, unum mille aur.

COMMENDATURÆ PROVINCIÆ LEONENS.

EST etiam in Hispania status, *Cortes* vocatus, quem

Rex congregari jubet, ubi comparere debent Deputati Regnorum Leonis, Toledi, Granadæ, Cordovæ, Sevillæ, Murciæ, Civitatum Burgos, Salamancæ, Segoviæ, Seriæ, Avilæ, Cuencæ, Toro, Zamoræ, Guadalajaræ, Valladolid & Madriti. Hi Deputati conveniunt ad examinandas Regnorum graviores cauſſas. Rex ibi ipſe adeſt, ut & alii deputati plurimi Magnates, ad ferenda vota congregati. Illa, quæ ibi peraguntur, Legis obtinent vigorem; & inviolabiliter conſulta obſervantur, non ſecus ac in rebus ſacris, quæ per Synodos judicantur & decernuntur, fieri ſolet.

Imperat quoque Rex, ut in Monçon Cortes conveniant, ubi juramento fidelitatis Regi ſe obligare tenentur Aragonenſes, Valentiæ, & Cataloniæ incolæ; vel ſe ſucceſſori, Regis filio, fide obſtringunt. Ultimum, illud dignum eſt ſcitu, quod ſubditi Regi Hiſpaniæ ſubjecti ſubmiſſam præſtent Domino ſuo cum reverentia obedientiam. Status per diplomata Regia publicasque ſolent convocari literas, ut & mandata expreſſa. Intra Civitates vero Hiſpanicas magna eſt diſtinctio, quoniam illæ propriè ita dicuntur urbes, ubi Epiſcoporum eſt ſedes, vel Archiepiſcop. aliæ etiam hoc gaudent nomine, quæ tamen nullos habent Epiſcopos. Magnis etiam inter ſe diſſident prærogativis; nam Civitates oppida multum antecellunt, ita ut cum quædam oriantur controverſiæ, oppida ſuarum civitatum partes ſequantur, ex quibus etiam dependent. Ut vero ex oppido Civitas fiat, ad id non tam magnitudo, quam antiquitas requiritur; cum multæ parvæ ſint Civitates, & multa magna oppida, vel urbes. vid. Pierre D'avity p. 96. Tom. I.

DIVITIÆ, OPES ET VIRES HISPANIÆ.

Hispania rara habet flumina, nec multum pluviis irrigatur, ita ut hac de caussa rerum copia non ubique gaudeat, nec commerciis sicut aliæ Regiones adeo dives sit. Cum enim commerciorum lucra, ex commoditate crebrius ad locum visitantium mercatorum dependeant, commoditatem vero terra plana fluminaque navigabilia faciant, Hispania his caret bonis, montosa siquidem, & fluminibus parum pervia, & ea propter commerciorum abundantia minus clara est. At portus contra valde habet commodos, ad quos vastum mare ingentes mundi opes eructat, & mercaturæ amplam aperiunt viam. Divitiæ illius, quæ in his spectantur portubus, sunt; vinum, oleum, cera, mel, saccharum, crocum, ficus, fructus varii generis, quorum tanta hic appellit abundantia, ut etiam Septentrionalibus locis sufficiat, ut sunt mala citrea, aurea, ficus, &c.

In Murcia, optima faciunt ex creta Vasa, ut & subtile valde sericum, ex quibus multũ pecuniæ colligitur.

In Urbe Cartagena, mercatura lanæ floret, quæ Genuam, Milanum, Florentiã, & in alia importatur loca.

In Regno Granatæ præter serici abundantiam, lanæ quoque incredibilis est copia, magnam exhibens lucri vim. Portus Sevillenses, ingenti commodo Hispaniam beant, quia omnium rerum, quas America tribuit, abundantiam præstant, puta vini, olei, multorumque diversorum fructuum: tanta vero præsertim vini alluit copia, ut communi usu dicant, quando singulis diebus 4. millia doliorum vini, Sevillam non importantur, necessum est, ut is qui fidem obligavit

pro Dacia (vulgo, *assecuravit*) à mensa surgat, fidemque datam fallat.

In hoc loco deponuntur onera auri argentique novæ Hispaniæ & Peru, tum uniones Cubæ, conchæ Mexicanæ, saccharum, & novæ Hispaniolæ insulæ tergora, aliæque novi mundi opes, quas reliquis Europæ nationibus ex hoc solo loco, veluti cella penuariâ, Hispania ministrat.

Præter illa, quæ modo diximus rerum pretia, etiam Hispanis magna accrescunt ex argento vivo commoda, quod ex Corduba aliisque locis advehitur.

Nobilium pariter equorum Hispani frequentiâ gaudent, de quorum velocitate in Geographicis quædam sunt dicta. Hi vero equi adeo indolem Hispanorum accurate referunt, ut, præter spiritus quos altos spirant, ad pompam ostentationis & magnificentiæ nati esse videantur.

Galliciæ maximæ divitiæ sunt ex Orensi vino, tum ex piscatura incolarum.

Biscaja lanas suas Septentrionalibꝰ demittit Regionibus; in Bilbao boni cuduntur enses. Guipuscoa pecuniam facit ex illis, qui in Tholosetta parantur.

Portugallia serici magnam vim alienis mittit terris, quod melioris notæ in confiniis Braganzæ conficitur: salis quoque dolia ad exteros missa, non parva dominis reddunt lucra, quæ tamen ut plurimum Algarbiam exportantur.

Lisbona aditum præbet omni mercaturæ, locus est in quo commercia Indiæ orientalis, Æthiopiæ, Brasiliæ, Maderæ, totiusque Septentrionis, commode expediuntur. Hæc illa est, quæ stupendas maritimas classes, & exercitus ingentes, sustentat, verbo; quæ universo

Hispa-

Hispaniæ Regno necessaria suppeditat. Quæ ex mundi longe lateq; dissitis oris ad illā convehuntur bona, præcipua numeramus hæc: Candia præbet exquisiti saporis vinū Creticū, quod ad Indos Orientales etiā pertingit.

Ex Barbaria adferuntur plurima coria, multique pretiosi lapides, tum tapetes varii generis pretiiq; non vulgaris. Ex Anglia multæ appellunt naves, mercibus, imprimis pannis, onustæ.

Ex Inferiori Germania textrina tela advehitur. Gallia exhibet frumentum, Biscaja arma, India occidentalis optima tergora in grandi copia, Insula Hispaniola saccharum, & cum auro argentum ministrat.

E Brasiliâ sacchari plurima venit copia, quæ singulis accrescit annis.

Madritum præstat 600. mensuras sacchari singulis annis, quod optimum esse judicatur.

Ex Capo Verde ingens est copia sacchari, corii, ceræ, olei &c. Insulam Principis sacchari & oryzæ abundantia commendat.

Insulæ Azores glastum præbent copiosum, quod Siculis & Anglis defertur: ubi quoque ex rupe alumen faciunt, quod melioris notæ esse creditur.

Guinea solum aurum præstat; India Orientalis aromata varii generis, ex quibus ingens nummorū summa colligitur, confert. Zingiberis, cinnamomi, masticis, caryophyli, nucis myristicæ copia 200000. coronatorū summa æstimatur. Chrysocolla, camphora, sandalum, aloës &c. pro 40. millibus aureor. adferuntur. Quale tributum pretiosi lapides, & uniones Regi tribuant, expeditū haberi nequit, cum hujusmodi pretiosæ merces clandestino ut plurimum mercatu inferantur, & minor illarum pars in vectigalium exactionem veniat.

Ex China, Malacca, Malvia, Bengala, Pegu, Cambaya, aliisque adjacentibus locis, multum venit albi ſerici, vaſa murrhina (alias Porcellanæ) magni pretii valorisque optimi, cum rebus aliis multis, quæ in deliciis habentur. Advehuntur ibi etiam ex China margaritæ minores & venduntur Lisbonæ, cum magno ſanè pretio.

Ex eadem China, varia adferuntur tabulata, ligna que odorifera, ex quibus tabulæ, ſcamna, & alia hujuſmodi conficiuntur. Quid? quod ipſi Chinæ talia jam parata habeant, affabre ſatis auro adhibito exſculpta, ex quibus illorum ingenioſa indoles ſatis elucet. Perſia ex auro, ſerico, & lana elegantes miniſtrat tapetes. Hæ & aliæ benè multæ merces, Lisbonam affluunt affatim, & ex hac reliquis Europæ Regionibus exportantur, hacque ratione ingenti ſumma nummorum Regis Hiſpaniarum theſaurum locupletant. Enimvero quamvis Rex Hiſpaniarum ex tanta rerum peregre advectarum ingenti copia, dives exiſtimandus eſſet, contra tamen egenus reapſe eſt: cauſam hujus, in tanta copia, inopiæ Politici reddunt hanc, quod Miniſtrorum ſuorum fraude circumveniatur, quibus uti rerum aliarum, ita etiam Mercaturæ Regimen & reditus committitur, ſibi partem aliquam ex iis ſervando. Alit equidem adhuc tres Vice-Reges in India, in Malacca, Ormuzio, & Mozambico, qui animadvertunt, ne aromata per mare rubrum Alexandriam evehantur, id quod tamen crebrius propter corruptam miniſtrorum fidem factum eſt.

Mittuntur etiam in Chinam grandiores ærei annuli, qui ex Flandria veniunt, & pro reali (ut vocant) empti, væniunt ibi aureo. In Braſiliam defertur vinum, pannum,

num,

num, lana, vestes variæ, quod ibi nemo reperiatur, qui manuariam artem exerceret: hæ vero vestes non pro incolis, qui nudi incedere solent, sed Lusitanis adferuntur.

In Angliam advehitur vinum, oleum, saccharum, aromata, ut & in Belgium ingens copia salis.

Naves Italicæ exonerant Lisbonæ aromata, saccharum. Quod reditus Regis attinet, certum est, quod percipiat plus quam 4. milliones auri ex statibus Italiæ & Siciliæ; plus quam 2. milliones ex Portugallia; circiter 3. milliones ex Terra Nova; ex Hispania 1. million. & 400000. coronator. Exceptis illis reditibus, qui extra ordinem thesauro ejus accrescunt. Maximos vero ipsi reditus subsidium Ecclesiasticum facit, ex quibus naves (*galeræ* dictæ) comparari, & ruens Hispaniæ status fulciri queat, exceptis gratuitis populi donis.

Regnum Neapolitan. singulis trienniis circiter 1. millionē & 200000. coronat. ut & Sicilia, Sardinia, Ducatus Milan. Castiliæ & alii novi Orbis status suis statis temporibus magna Regi præstant munera. Missos jam facimꝰ Ordines, & Commendaturas S. Jacobi, Calatravæ, Alcantaræ &c. ex quibus magna Regi pecuniæ accedit vis, nisi majorem ministrorum improbi mores (quibus nullæ opes satis esse possunt) consumerent. Cæterum quo majores Rex Hispaniæ opes habeat, eo tamē majoribus indigeat. vid. Les Estats in Regnō Hispan.

Non est iis adhibenda fides, qui credunt Hispaniæ arma deesse: quoniam in Biscaja tanta illorum conficitur copia, quanta vix alibi in Europa; tum in Guipuscoa, quam propterea *defensionem Castiliæ & Leonis* nominant. Habent quoq; arma, quæ in Gallicia conficiuntur,

tur, ubi optimum totius Regionis ferrum reperitur. In Hispania id accurate observatur, ut semper octo vel 9. milliones hominum numerentur,(quem tamen numerum Bellum Belgicum & Germanicũ valde imminuit) exceptis illis, qui in Insulas Italiæ passim sunt delegati, vel etiam in Indiam oriental. navigarunt.

Cæterum exercitia militaria parum exercent Hispani, nec ulli in perpetuis se castris occupant, nisi quidam Equites: stationes militum exiguæ quoque & raræ sunt Hispanis.

Hoc inde quoque patet, quod ex Portugallia non plus quam 6. millia boni militis, eaque magno dispendio educi queant. Hoc etiam in castris observare licet, Hispani militis semper parvum esse numerum, qui tamen propter disciplinam militarem in omnibus exactam magni æstimatur.

Illorum autem qui stipendia merent peditum 6. vel 7. sunt millia, in Navarra nimirum, Guipuscoa, Catalonia, Portugallia, Granata, Andaluzia, & aliis. In Insula Minorica sustentantur 400. milites.

Est etiam in Hispania Equitatus cum Magistro Equitum & ejus socio. Præcipua est Statio Castiliæ Veteris, constans quindecim Legionibus militaribus, quæ dicuntur *magnæ hastæ*, faciuntque mille hastas. Extra has quinque sunt Legiones militis expediti, cui Legio 600. sclopetariorum equitum adnumerat. Omnes hi faciunt numerum 560. militum, qui ex Castiliæ sustentantur sumptibus.

In Navarræ autem Regnum manus certa militum missa est, quæ singulis mutari solet bienniis.

Extra stationem militum in Castiliæ Regno agentem, Equitatus quoq; in Granada & Andaluzia invenitur,

tur, propter viciniam Barbariæ, & alios imminentes levioris armaturæ hostes. Habentur ibi 200. milites cum 3. millib. equitibus, in Castiliensi statione collocatis.

Equites adhæc sunt, dicti *de Quantia*, hoc est, quantitatis, 5780. Hic equitatus ad omnem excubat occasionem promptus, bonisque gaudet equis. Vires maritimas Hispanorum quod attinet, 10. vel 12. galeras (ut vocant) in promptu habent, & 12. galiones maria Africæ pererrantes. Præter hæc multæ in Portu Lisbonensi & Sevillæ paratæ habentur naves, ad omnem conflictum commodæ.

In Regnorum confiniis castella munitissima contra vicinorum incursiones habent, illaque præsidiario milite optime firmant, ita ut ad desperationem hostium animos sæpius compellant, qui in occupandis Hispanorum castellis desudant. vid. Pierre D' Avity &c. Tom. 1.

REGIMEN PROVINCIÆ LEONEN.

Hujus Commendator Marchio S. Crucis habet 12. millia aureor.

Commendatura (ut vocant) de Aguza, præstat decem millia aureor.

Illa de Guadalcanal, 4. millia 200. aureor.

Illa de Puebla de Sancho Perez, duo millia aureor.

Illa Reginæ, quatuor aureor. millia cum 500.

Illa de la Fuente la maistre, duo millia 200. aureor.

Illa Sanctorum, quatuor millia 300. aureor.

Illa de Villa Franca, unum mille aur.

Illa de Bien Venida, tria millia aureor.

Illa de Usagre, mille 500. aureor.

Illa de Ribera, tria millia aureor.

Illa de Hinojosa, 1. mille 200. aureor.
Illa ædific. Provinciæ Leon, facit 6. millia aureor.
Illa de Cordoüe, tria millia aureor.
Illa de la Barra, mille 500. aureor.
Illa Arcis Torafe, pertinens ad Comitem de Benevent.
Illa Arcis Viridis, 500. aureor.
Illa de Penna Usente ad Mendoçam, duo millia 500. aureor.
Illa de Triane ad portus Caranos spectans, mille 500. aur.
Magna Commendatura de Motalvan, 4. mill. aureor.
Illa de Orchenta ad Mendoças, 500. aureos.
Illa de Museros ad Cardenas, 400. aureos.
Illa de Zagra & de Cenette, ad illos de Toledo 2. millia aureor.
Commendatura de Avellino in Sicilia, mille 500. aur.
Illa de Fradrel pertinens ad Bacanes, 400. aur.
Illa de S. Coloire pertinens ad Spinolas, mille aur.
Commendatura de Vesante in Francia, duo millia aur.
Commendatura de Orien in Bearnia, 500. aur.
Commendatura de Estepe, sex millia aureor.
Illa de Paracuellos pertinens ad Cevellones, duo mill. aur.
Illa de Moucijo, mille 500. aureor.
Illa de Mohernaudo, duo millia aureor.
Illa de Oroja ad Valdeses, tria millia aureor.
Illa de Lolon pertinens ad Acugnas, mill. aureor.
Illa de Mora ad Pimenteles, mille 500. aureor.
Illa de Estreviera ad Lunas, 800. aureor.
Illa de Huelamo, 400. aureor.
Illa de Mures & Vernaçuça ad Guevaras, facit 500. aureor.

Illa

Illa de Castilleja de la Cuesta, 300. aureor.
Illa Arcis Viridis, pertinens ad Guzmanes, reddit 300. aur.
Illa de Almendralejo, ad Cugnigas, 2. millia 400. aureor.
Illa de Montemolin, ad Toledos, mille 400. aureor.
Illa de Medina de las Torres ad Padillas, 2. millia 500. aur.
Illa de Monasterio, cujus Commendator est Marchio de Cagnete, facit mille 500. aur.
Illa de Calçadila, ad Moncadas, mille 500. aur.
Illa de Aquirejo, ad Cugnigas, facit 600. aur.

REGIMEN ORDINIS S. JACOBI.

Regimen de Quintanar facit 80. aureos.
Regimen Villæ-Novæ & de Alcaudete, 500. aur.
Illud de Mote, 80. aur.
Regimen de Velez, cui præest Comes de Buendia, 500. aur.
Regimen de Bienvenida, 400. aur.
Illud de Higuera, 800. aur.
Illud porte Reginæ, 100. aur.
Illud de Contalgallo, 200. aureos.
Illud de Fuente de Maistre, 100. aur.
Illud de Montonches, mille 200. aureos.

REGIMEN ORDINIS CALATRAVÆ.

Huic præest dux de Alba domus Toledanæ, reddit 100. mill. 500. aureor.
Regimen dicti Ordinis, novem millia aureor.
Regimen de Castellanor, 2. millia aureor.
Illud de Almagro, pertinens ad Lunas & Mendozas, facit mill. aur.
Illud de Mudella, quatuor millia 500. aur.

Illud

Illud de Castilseras, ad Manriques de Lara, quatuor mill. 500. aur.

Illud de Almuradiel, in Velasquos, mille 500. aur.

Regimen de Carion, mille 800. aureos.

Illud de Toroba, ad Siluas, mille 300. aur.

Illud de Val de Pegnas, ad Padillas, tria millia 600. aur.

Illud de Montauchelos, ad Pimenteles, mille 500. aur.

Illud de Fuente & Moral, ad Cordoüas & Ponces de Leon mill. aur.

Illud de Moral, Enriques de Riberas, &c. 7. mill. 500. aur.

Regimen de Corral de Saraguel, ad Padillas, duo millia 600. aur.

Regimen de Porto Plano, ad Moros, mille 600. aur.

Regimen de Alcolea, ad Ortizes, mille 400. aur.

Regimen de Vallesteros, mille 300. aur.

Administratio de Daniel facit duo millia 700. aur.

Illa de Pozuela, Acugnas, mille 100. aur.

Illa de Almodonar Campi, Cugnigas & Cordoüas, 2. mill. 700. aur.

Illa de Herrera. Manriques de Lara, duo millia aur.

Illa de Macanares, cujus Marchio de Pliego Regens est, 6. mill. 500. aur.

Administratio de Viveros, tria mill. 400. aureor.

Illa de la Pegna de Martos.

Illa domus de Cordoüé, 2. millia 500. aur.

Administratio de Velmez, 700. mill. aur.

Illa Calatravæ, 4. mill. aur.

Illa de Sorita, ad Sandoüales, quinque mill. aur.

Illa de Vallega, mille centum aur.

Illa domus de Toledo, mille 200. aur.

Illa

Illa domus Talaveræ, ad Enriques, 800. aur.
Illa domus Placença ad Osorios, cujus Gubernator est Comes de Andrada, tria millia 400. aur.
Illa domus de Sevilla & de Niebal, facit tria mill. aureor.
Illa de Cagnaveral, duo millia aur.
Illa de Lepera, cujus administratores sunt Gubernatores Castiliæ, mille 600. aur.

PRIORATUS DICTI ORDINIS CALATRAVÆ.

PRioratus de la Fuente, mille aureor.
Prioratus de Asuquesa, 600. aureor.
Ille S. Benedicti de Porcuna, mille aureor.
Ille S. Benedicti de Toledo, 600. aur.
Ille de Corite, 200. aur.
Sacristia dicti Ordin. 2. mill. 400. aur.

REGIMEN. ORDINIS ALÇANTARÆ.

MAgnum Regimen Alcantaræ, decem mill. 534. aur.
La Claveria dicti Ordinis, 6. mill. 246. aur.
Regimen de Azauchal, duo mill. 200. aur.
Illud de Magdalena, tria millia 300. aur.
De Hornos, 400. aureor.
Illud de Vatumbera & jurisdiction. de Badajoz, 300. aureor.
Regimen domus Calatravæ, duo millia 500. aur.
Regimen de Portezuelo, tria mill. 150 aur.
Illud de la Puebla, mille 200. aureor.
Regimen domuum de Coria, duo mill. 300. aur.
Illud de Nelis & de Navarra, mille 500. aur.
Illud de Castilia, duo mill. 400. aur.
Illud de Eglas, tria mill. 500. aur.

Illud de la Molareja, 4. millia aur.
Illud Santivagnez, 4. mill.
Illud de Mayora, mill. 500. aureor.
Illud de Parragal, mill. 100. aur.
Illud de Velvis de Sierra, mill. aur.
Administratio de la Sarça, 500. aur.
Illa de Yenfayan. mille 500. aur.
Illa de Herrea, 800. aureor.
Illa de Castelnovo. 4. millia 500. aur.
Illa de Cabeça el Buey, tria mill. 600. aur.
Administratio S. Spiritus, 2. mill.
Illa de Calamea, 4. mill. 300. aur.
Illa domus Calatravæ, 2. mill. 200. aur.
Illa de Quintana, mille aureor.
Illa de la Paradela, 2. mill. aur.
Illa de Galizuela, 2. mill. 500. aur.
Illa de Parragosa, tria mill. 300. aur.
Illa del Adelfa, 800. aur.

JURISDICTIO DICTI ORDINIS DE ALCANTARA.

Duæ Alcantaræ Jurisdictiones, mille 500. aur.
Jurisdictio de Magazela, 500. aur.
Illa de Hesa de Alcorchan, mille 400. aur.
Jurisdictio de Banquerencia, 400. aur.

PRIORATUS HUJUS ORDINIS.

Sacristia dicti Ordinis, 500. aur.
Prioratus del Campo, 500. aur.
Prioratus de Magezela, 400. aur.
Prioratus de Calavea, 400. aur.

SPECIALIS REDITUUM CALCULUS, QUOS EX OMNIBUS SUIS REGIONIBUS REX HISPANIÆ PERCIPIT.

SAlinæ, quæ in Regno Hispaniæ reperiuntur, præstant annuum lucrum 93. milliones Maraved.

Decimæ Maris, à mercatoribus præstandæ, qui per Castiliam commeant ex Biscaya & Guipuscoa venientes, 70. milliones Maraved.

Decimæ maris, quas solvunt illi, qui Regnum Legion. transeunt, & quolibet anno millionem Maravedis præstant.

Decimæ maris alluentis Asturiam, valent singulis annis 375. milliones Maravedis.

Reditus Præfecturæ Urbis de Bilbao valent 490. millilion. Maraved.

Civitas Burgos illiusque territorium solvunt 3. tertias & Alcavales quolibet anno 17. million. Maraved.

La Merindad, hoc est Urbs jurisdictionis de Burgos, solvit singulis annis 2. million. 66. millia Maraved.

Mons de Oca solvit singulis annis 34. millia Maravedis.

Merindad de la Rioxa, solvit tres million. Maraved.

Merindad de Ebro solvit 2. milliones Maravedis.

Civitas de Victoria singulis annis solvit 269. millia Maravedis.

Provincia Guipuscoa solvit millionem, 181. mil. Maraved.

Fodinæ ferri, quæ in eadem reperiuntur Provincia, solvunt 150. millia Maravedis.

Septem Merindades Castiliæ Veteris 942. millia Maraved.

Vallis Mena solvit annuatim 225. millia Maraved.

Provincia Civitatis de Logrogno solvit 7. milliones & 746. millia Maravedis.

Urbs Janquas illiusque terra 151. millia solvit Maravedis.

Civi-

Civitas S. Dominici de la Calçada 4. milliones 812. millia Maravedis.

Merindad Urbis de Diego solvit millionem 545. millia Maravedis.

Merindad deCandemugno solvit 4. million. 612. millia Maravedis.

Merindad de Castro Xeres solvit 8. milliones 485. mill. Maraved.

Merindad de Cerrato solvit millionem 965. millia Maraved.

Merindad de Monçon solvit 2. million. 276. millia Maravedis.

Civitas de Palença, & Provincia dicta de Campos, singulis annis solvit 16. milliones 940. millia Maravedis.

Urbs Carion solvit singulis annis 4. million. 945. millia Maravedis.

Merindad de Carion solvit milliones 920. millia Maravedis.

Loci Petri de Alvares de Vega 655. millia Maravedis.

Urbs de Setiagon solvit 2. million. 125. millia Maraved.

Saldagna oppidum solvit 1. million. 13. millia Maravedis.

Merindad de Perina 178. millia Maraved.

Merindad de Campo solvit millionem 730. mil. Maraved.

Vallis de Miranda solvit 557. millia Maraved.

Quatuor Urbes, quæ ita à latere maris dicuntur, solvunt tres million. 616. millia Maravedis.

Principatus Asturiæ & Civitas de Oviedo 12. milliones 345. millia Maraved.

Civitas de Lugo solvit 4. milliones 137. millia Maraved.

Civi-

Civitas de Mondognedo ſolvit million. 132. millia Maravedis.
Civitas de Orenſe illiusque territorium 6. milliones 505. millia Maravedis.
Civitas Compoſtellæ, ſ. S. Jacobi, ſedesque Archiepiſcopatus ſolvunt 18. milliones 212. millia Maravedis.
Civitas de Tuy, locique illius Epiſcopatus, quinque milliones 827. millia Maravedis.
Urbs de Poneſerrara ſolvit million. 975. millia Maraved.
Civitas Leonis, illius loci Epiſcopatus & jurisdictiones, ſolvunt 6. milliones 350. millia Maraved.
Loca Civitatis Aſtorgæ, illiusque Epiſcopatus, ſolvunt 2. milliones 455. millia Maraved.
Loca dicta Abbatiæ Leonis & Aſtorgæ ſolvunt 797. millia Maraved.
Paroeciæ de Sala in Principatu Aſturiæ ſingulis ſolvunt annis 230. millia Maravedis.
Civitas de Zamora & ejus jurisdictio 15. milliones 525. Maravedis.
Civitas de Toro illiusque territ. ſolvit XI. milliones 112. millia Marvedis.
Urbs de Uregna ſolvit tertiam 62. millia Maraved.
Vallis de Garagna ſolvit 2. million. 335. millia Maraved.
Urbs de Varacil de la Coma ſolvit 250. millia Maraved.
Civitas Salamanca & loca ejus terræ & jurisdictionis ſolvunt 24. milliones 300. millia Maravedis.
Civitas Rodrigo illiusque pars 14. ſolvunt milliones, 300. & 45. millia Maravedis.
Pars de Trigueros ſolvunt 400. & 17. mill. Maravedis.
Urbs de Olmillo ſolvit 47. mill. Maraved.

Urbs Tordesillas locaque ejus partis 2. milliones, 600. mill. Maraved.

Civitas Valladolid, & ejus pars cum jurisdictione, 29. milliones, 700. & 30. millia Maravedis.

Urbs de Tordohumos solvit 82. 7000. millia Maraved.

Urbs Medina locaque ejus partis solvunt singulis annis 31. milliones, 375. Maravedis.

Urbs de Olmeda locaque ejus partis 2. milliones 149. millia Maravedis.

Urbs de la Nava & ejus 7. Ecclesiæ solvunt 333. millia Maravedis.

Urbs Madrigal solvit 682. millia Maravedis.

Urbs de Arevalo & ejus jurisdictio quinque milliones, 300. & decem millia Maraved.

Civitas de Avila ejus pars & jurisdictio 19. milliones, 365. Maraved.

Civitas Segoviæ ejusque terra 12. milliones, 400. & 80. millia Maravedis.

Civitas de Aranda de Duero, ejusque terra tres milliones, 350000. Maravedis.

Urbs Roa solvit singulis annis 1. millionem, 582000. Maravedis.

Urbs de Gumiel de Ysan solvit 154000.

Civitas Sepulueda, locaque ejus partis, tres milliones, 540. millia Maravedis.

Civitas Soria ejusque pars, decem milliones, 282. millia Maravedis.

Loca Civitatis de Osma ejusque Episcopatus, 4. milliones Maravedis.

Civitas de Agreda & Tarasona ejusque pars, 2. milliones 80. & tria millia Maravedis.

Urbs Molina, ejusque terra, 5. milliones, 700. & 92. millia Maravedis.

Civi-

Civitas de Cyguença ejusque pars, tres milliones, 662. millia Maraved.
Civitas de Cuenca, ejus pars & territorium, 24. milliones, 645. millia Maravedis.
Civitas de Hucte ejusque pars, 17. million. 916. millia Maravedis.
Urbs de Villarejo de Fuentes ſolvit, 2. milliones, 217. millia Maraved.
Provincia dicta Marquiſat de Villena, ſolvit 13. million. 503. millia Maravedis.
Urbs de Belmonte ſolvit tertiam partem, 476. mill. Maraved. quoniam decima pertinet ad Marchionem de Villena.
Civitas Murcia, ejusque dominium 14. million. 820. millia Maravedis.
Civitas de Lorca ejus pars & jurisdictio ſolvit 5. milliones Maraved.
Civitas Carthagena cum territ. 2. million. Maravedis.
Urbs de Alcaraz, ejus terra & pars, 16. milliones 984. millia Maravedis.
Urbs de Segura de la Sierra, illiusque circa promontoria terra, undecim milliones, 91. millia Maraved.
Villa Nova de los Infantes ejusque Provincia ſolvunt 8. milliones, 664. millia Maravedis.
Urbs de Ocagna, & Provincia dicta Caſtilia 23. milliones, 310. millia Maravedis.
Civitas Guadalajara ejusque pars undecim milliones, 64. mill. Maravedis.
Urbs de Piox & Pozo, ſolvunt 160. millia Maraved.
Urbs de Almonacid & Provincia de Zorita millionem, centum & 88. millia Maravedis.

Urbs de Uzeda, Talamanca & Tordelaguna ejusque jurisdictio ſolvunt 18. million. 250. millia Maraved.

Urbs de Yepas ſolvit 423. mill. Maraved.

Urbs de Alcala de Henarez, locaque ejus jurisdictionis ſolvunt cum urbe de Bribuega 16. milliones 250. mil. Maraved.

Urbs Madritum, ejusque pars ſolvunt 23. milliones 250. mill. Maraved.

Comitatus de Pugno en Roſtro ſolvit millionem 262. millia Maravedis.

Urbes de Cubas & Grignon tertiam ſolvunt centum 17. millia Maravedis, quoniam decimæ pertinent ad Don Alonſe de Mendoca.

Urbs de Galapagar, ſolvit tertiam, centum 60. millia Maravedis, quoniam decimæ pertinent ad Ducem de Infantaſco.

Urbs de Illeſcas, ejusque pars 2. million. 297, millia Maravedis.

Urbs de Toledo ejusque pars ſolvunt 73. milliones.

Reditus, qui dicuntur ſervitia de Montadgo, valent 19. million. quingenta & tria millia Maravedis.

Loca Prioratus S. Joannis ſeptem milliones 55. millia Maravedis.

Urbs de Almagro, ejusque Provincia ſeptem milliones, 120. millia Maravedis.

Magiſterium Calatravæ ſolvit tres million. 438. millia Maraved.

Urbs Ciudad Real ſolvit 4. million. 150. millia Maraved.

Loca, quæ comprehenſa ſunt in Archidiaconatu de Talavera del Rey, 14. milliones, 326. millia Maravedis.

Civi-

Civitas Placentiæ & ejus loca Archidiaconatꝰ ſolvunt 18. milliones, 475. millia Maravedis.

Civitas de Truxillo, ejusque pars 13. milliones, 224. millia Maraved.

Urbs Caceres, ejusque pars ſolvunt 7. milliones, 800. & 50. millia Maraved.

Civitas Badajoz, ejusque pars novem milliones 972. millia Maravedis.

Urbs Alcantara, ejusque pars, cum ſua Provincia novem milliones, 403. millia Maravedis.

Decimæ herbarum, Calatravæ ad nutriendum equos, tres milliones, 481. millia Maraved.

Illæ herbæ dantur equis in menſe Martio, dicuntur *Alſalfa* & *Alcacei*.

Provincia Serena ſolvit 7. million. 570. millia Maraved.

Civitas Merida, ejusque pars 21. million. 234. millia Maraved.

Urbs de la Fuente ejusque pars 6. million. 973. mill. Maraved.

Urbs de Guadal canal, ejusque pars tres milliones 305. mill. Maraved.

Civitas de Xerez de Badajos 7. milliones, 100. millia Maraved.

Civitas Sevilla ejusque pars 182. milliones, 387. millia Maraved.

Omnes reditus Dominii Sevillæ 2. million.

Urbs Palma & Gelues ſolvunt tertiam annuam 235. mill. Maraved. quoniam decimæ pertinent ad Comitem Palmæ & Gelues.

Urbes de Tebar, & Ardales, ſolvunt tertiam ſingulis annis 580. millia Maravedis, quoniam decimæ pertinent ad Marchionem de Ardales.

Urbs d' Ellerena, ejusque pars ſolvunt tertiam, & decimam ſingulis annis tres milliones, 125. millia Maraved,
Civitas Cadiz ſolvit 8.milliones, 452.millia Maraved.
Reditus Vice-Comitatus Civitatis de Cadiz tres milliones 35. millia Maraved.
Civitas Gibraltar ſolvit millionem,500.mill.Maraved.
Civitas Xeres de la Frontera ejusque pars 21. milliones 50. millia Maraved.
Urbs Carmona, 9. milliones, 450. millia Maraved.
Urbs de Lora & Setafilla 680. millia Maraved.

Civitas de Ecya ejusque ſuburbia 15. milliones 500. mill. Maraved.
Civitas Corduba, ejusque pars 48. milliones 995. millia Maravedis.
Principales Cordubæ loci ſolvunt ſinguli 17. milliones 316. mill. Maraved.
Civitas Anduxar ejusque pars, 4. milliones 800. millia Maraved.
Civitas de Vieda, ejusque pars ſolvunt 11. milliones 346. millia Maraved.
Civitas de Baeça, ejusque pars 17. milliones, 316. millia Maraved.
Urbs de Queſada ſolvit ſingulis annis millionem, 415. millia Maravedis.
Locum tenentis officium in Caçorla, ſolvit 6. milliones, 885. millia Maraved.
Comitatus S. Stephani ſolvit millionem, 340. millia Maraved.
Urbs Martos, ejusque pars, ſolvit XI. milliones, 436. millia Maraved.

Civi-

Civitas de Jaén, ejusque pars, solvunt 15. milliones 909. millia Maravedis.
Civitas Granadæ, ejus terra, & pars solvunt singulis annis 42. milliones, 910. millia Maravedis.
Reditus dicti Aguela y Abizes Granadæ faciunt 2. milliones, 750. millia Maraved.
Civitates de Loxa & Alhama solvunt tres milliones 650. millia Maravedis.
Civitas Baça, ejusque pars 10. milliones 626. millia Maravedis.
Guadix civitas, 6. milliones, 395. millia Maravedis.
Civitas de Almeria solvit tres milliones, 80. millia Maravedis.
Urbes de Almugneçar, Mutil & Salbregna solvunt 2. milliones, 643. millia Maraved.
Civitas Malaga, ejusque pars, 16. milliones, 269. millia Maraved.
Civitas Velez Malaga, solvit tres milliones, 519. millia Maravedis.
Urbs Pulchena 410. millia Maravedis.
Civitas Ronda, ejusque terra, solvunt 5. milliones, 334. millia Maravedis.
Insula Canaria 4. milliones, 850. millia Maraved.
Insula Tenerita tres milliones Maraved.
Insula Palma 2. milliones, 400. millia Maravedis.
Servitia ordinaria, quæ Regna Castiliæ solvunt, faciunt singulis annis 104. milliones 305. millia Maraved.
Jus portus Regni Valenciæ, Aragoniæ, Navarræ, valet 49. milliones, 50. millia Maraved.

Jus portus Regni Portugal. 34. milliones, 155. millia Maraved.

Reditus Lanæ, qui ſolvuntur pro exportatione, & libera extra Regnum vendendi poteſtate, valent 53. milliones, 586. millia Maravedis.

Magna Dohanna Sevillæ facit 154. milliones, 309. millia Maravedis.

Dohanna Indiæ facit ſingulis annis 67. milliones Maraved.

Reditus dicti *el Señomxo de la Moneda*, 22. milliones Maravedis faciunt.

Rex elocat menſariis jura adminiſtrationis S. Jacobi, Calatravæ, & Alcantaræ pro 98. millionibꝰ Maravedis.

Elocat pariter herbas, quæ decerpuntur in territoriis illarum ditionum, pro 37. millionib. 500. millibus Maravedis.

Fodina argenti vivi dicta *Almadan*, facit ſingulis annis 73, milliones Maravedis.

Subſidium facit Regi quotannis 65. milliones Maravedis.

Eccleſiæ, & Epiſcopi horum Regnorum reddunt quotannis reditus 110. milliones Maravedis.

Servitia horum Regnorum faciunt ſingulis annis Regi 7. milliones, 76. millia Maravedis.

Reditus monetæ peregrinæ faciunt 16. millia 387. coronator.

Omne illud, quicquid ſingulis annis ex India venit, facit 300. milliones Maravedis.

Regnum Navarræ facit ſingulis annis 35. milliones & 500. mill. Maraved.

Regna Valentiæ, Aragoniæ, & Catalauniæ 75. milliones.

Illud

Illud quod ex Sardiniæ Insulis percipitur, Majorica & Minorica, impenditur ad custodiam & defensionem dictarum Insularum.

Regnum Siciliæ quotannis reditus præstat 375. milliones.

Reditus Regni Neapolitani cum reditibus Apuliæ & Calabriæ valent 450. milliones Maravedis.

Status Mediolani facit reditus singulis annis 300. milliones Maravedis.

Status Flandriæ & Burgundiæ valent 700. milliones Maravedis.

Reditus chartarum lusoriarum valent singulis annis 20. milliones Maravedis.

Reditus panni aliarumque rerum similium, quæ in hoc Regnum importantur, valent decem milliones Marav.

Omnes partes Maravedis, quæ in Ducatibus Hispaniæ colliguntur, accedunt ad summam 13. millionum, 48. millia aureor. sive 12. milliones.

In hac summa comprehendi debet Civitas de Saldagna, quæ solvit millionem & millia Maravedis.

URBES HISPANIÆ, QUÆ A MAURITANIS FUERUNT OCCUPATÆ, QUAMDIU OBSESSÆ, ET TANDEM A CHRISTIANIS VINDICATÆ.

TOletum Urbs vindicata est per Regem Don Alphonsum VI. Ann. 1086. iterum vero perdita, cum Maurit. iterum Hispaniam invaderent, & ibi subsisterent, per decursum 371. annorum.

Corduba fuit in illorum potentia per annos 522. & liberata Ann. 1236. 29. die Jun. consecrata divis Apostolis Paulo & S. Petro.

Regnum Murciæ ſub Maurorum ſtetit poteſtate 527. annos, captum Ann. 715. & recuperatum Ann. 1241. à quo Academia Salamantica fuit fundata.

Civitas de Jaën fuit occupata per eosdem 129. annos & recuperata Ann. 1243.

Sevilla ab illis recta fuit 55. annos & ab illis liberata An. 1269. tempore Joſephi Jacobi, Aben, & Joſeph. Regis de Marruecos.

Algezira fuit in Æthiopum poteſtate 630. annos & recuperata Ann. 1344.

Ut vindicari poſſent Caſtilia & Legio, miſerunt Regi Don Alphonſo per totum obſidionis tempus tributum dictum Alcavala, hoc eſt 3. ſolidos de quolibet quarto reali. Hoc tributum ab omnibus Hiſpaniæ mercatoribus exigebatur, hodie de decem unus ſolvitur.

Gibraltar occupata fuit à Mauris 748. annos & iterum recuperata An. 1587. per Regem D. Ferdinandum V. Hoſtes illam tenuerunt usque dum appatatus pro capienda Granata fierent.

Granata ultimùm vindicata fuit An. 1492. per Regem Don Ferdinand. V. Dicta fuit antiquitus Bætica, & intra hoſtium manus hæſit 178. annos, & hac ratione Imperium Maurorum finem in Hiſpania ſumpſit.

Legere autem eſt in antiquis rerum Hiſpanicarum monumentis, Maurorum quosdam ad ultimum Chriſtianæ Religioni nomen dediſſe. Cum autem ſibi perpetuam in Hiſpania ſedem figere vellent, Granatam occupare aggreſſi, ſed illuſi ſunt illorum conatus, cum ultra alpes dictas Alpunarac nihil obtinerent, quæ ſunt duo montes, infandis barbarorum ſceleribus inquinati. Ibi enim infandam exercuerunt crudelitatem cum

cum Christianorum ingentem numerum, per varia suppliciorum genera miserabiliter excruciatum, trucidarent. Eligebant Regem, cujus tamen Regimen intra 7. menses terminabatur. Ab illo tempore Hispania ad annum 1601. libera ab omnibus acquievit turbis. Mauri, qui Christianam Religionem amplexi erant, ingenti numero Sarragossam in Aragoniam commigraverant; cumque iterum se Regi opponere auderent, ingentemque armorum apparatum haberent, ad ultimum detectæ illorum fuerunt destinationes. Mox edicto Regis compulsi, ut tota Hispaniâ exessent, intraque spatium trium mensium ditionibus Regni eliminarentur; hoc edictum illos magno cumulavit damno, quoniam maximam bonorum suorum partem hac ratione perdiderunt. Numerus autem illorum, qui Sevilla & Andalusia aliisque ex locis fuerant ejecti, 200. millia æquabat. Hac ratione tota Hispania in pristinam securitatem & libertatem vindicata fuit.

SERIES REGUM HISPANIÆ, SECUNDUM DEDUCTIONEM PIERRE D'AVITY. &c.

ENumerant nonnulli Seriem Regum Hispanorum, principium sumendo ab ATHANARICO secundo Gothorum Rege, successore Tritigerni, qui primus Rex fuit Gothorum, divisorum in Ostrogotos & Westgotos, h. e. Orientales & Occidentales, qui Hispaniam imperio tenebant eo tempore, cum ab illis quoque Italia premeretur.

Ille Athanaricus incepit regnare secundum Sigeberti Chronic. Ann. 383. cujus tamen imperium unus terminavit annus; postquam enim cum Imperatore Theodosio pacta fecisset, ut ipsum Constantinopolim iturum comitaretur, 15. die post, diem suum obiit. Post il-

illius obitum Westergothi sine Rege erant, per decursum 14. annorum subjecti Romanis, dein elegerunt *Alaricum* familiæ Balthes. Ann. 398. hic ille est, qui Romam occupatam spoliavit An. C. 412. Mortuus hic est paulo post Consentiæ, iter in Siciliam parans. Ritius refert, illum magnam Hispaniæ partem imperio tenuisse & regnavisse 23. annos.

ATHAULPHUS, in lingua Gothorum *Eitlwolf*, successor fuit Alarici, secundum Lazium. Uxorem duxerat Anno 414. Placidiam sororem Honorii Imperat. captam Romæ, & Narbonam missam. Occisus est à suis Barcinone in Catalonia Ann. 416. vel 417. secundum Garibay, & eodem tempore cum vita sua sex perdidit filios, quod videre est adhuc in ejus tumulo, cujus pars etiam nunc Barcelonæ conspicitur.

SIGERICUS, in lingua Gothica *Sigreich*, hoc est Victoriâ inclytus, successor defuncti, ultra annum non regnavit, in cujus fine à suis occisus est. WALLIA illum excepit successor Ann. 418. pax cum Honorio ipsi sororem illius Placidiam conciliavit, cum hac conditione, ut bellum Vandalis inferret, ut & Alanis & Suevis. Hos populos ubi superasset, Hispaniamque potentem fecisset, Tholosæ vitam finivit Ann. 419. secundum Marianam; secundum alios autem, ut Sigebertum in Chronic. Roderic. &c. (qui illum regnasse dicunt 22. annos, loco trium) Ann. 439. Garibay illius ponit mortem Ann. 437.

THEODORICUS, in lingua Gothica *Dietrich*, hoc est dives, in Regimine Walliam secutus infelicius regnavit, ideo quod *Suevi* totam perturbarent Hispaniam, illamque propemodum totam tenerent, ita ut status Gothorum in Hispania Cataloniæ solum finibus hæreret,

ret,quamvis inGallia esset amplissimo. Habuit 6. filios, nimirum Torismundum, Theodoricum, Fredericum, Ericum, Riccimerum, Himericum, & duas filias, quarū unam uxorem duxerat Hunnericus filius Genserici Regis Vandalorum, alteram Recejarius Rex Suevorum in Hispania. Ultimus inGallia vitam cum morte mutavit, in prælio contra Attilam Hunnorum Regem Ann. 451.

TORISMUNDUS, Patri in Regno successit, sed propter nimiam suam crudelitatem & superbiam, odio fratrum, Theodorici nimirum & Friderici, gravatus, ex illorum periit insidiis Ann. 454.

THEODORICUS II. in illius successit locum, meruissetque recenseri inter optimos Principes, nisi famam virtutis, Religionis Arrianæ labe maculasset; & se sanguine fraterno fœdasset. Filiam suam Regi Remismondo in uxorem dedit: obsidione cinxit Bæticam vel Andaluziam, & Granatam, demum occisus Tholosæ, per conspirationem Fratris sui Erici Ann. 467.

HENRICUS huic in Regno successit, cujus tempore Hispania erat divisa. Gallicia & pars Lusitaniæ obtemperabant Suevis, Bætica & Catalonia Gothis. Romani Regnum tenebant Toletanum, vel terram Carpetanorum. Sed HENRICUS omnes dejecit Romanos, Gothosque totius Hispaniæ fecit Dominos, excepta Gallicia, quæ Suevis paruit. Postquam XVII. annos imperio præfuisset, obiit in oppido Arelate, ubi suam Regiam firmasset, Ann. 483.

ALARICUS secundus ejus filius Gothorum Rex factus est, qui in conflictu interiit contra Clodoveum Regem Franciæ. Ann. 506. Tum temporis Gothi fere omnia, quæ in Gallia tenebant, amiserant.

Reliquit duos filios, unum ex uxore Thendicoda succe-

ſuſceptum, dictum Amalaricum, alterum Genſalaricum, ex concubina natum.

GENSALARICUS, vel Geſſalaric, in ſucceſſione Regni, tamquam dignior qui imperaret, præpoſitus eſt Amalarico, quinque tantum annos natus: ſed hic Rex per Ilbam infeſtatus, miſſus eſt à Theodorico Rege Oſtrogoth. in Italiam, compulſusque in Africam fugere. Redux tamen in Hiſpaniam, ope Thraſimundi Regis Vandalorum adjutus, ex morbo eſſe deſiit Ann. 510.

AMALARICUS, adjutus à Theodorico avo ſuo (qui omnium rerum tenebat adminiſtrationem, meritoque Wiſigothorum & Oſtrogothorum Rex dici poſſet) Rex fuit pronunciatus: ſed cum omnes terræ quæ Gothis parebant ipſis eſſent ademptæ, Hiſpaniaque per Gallos vaſtaretur, Childebertus Amalarici omnes occupavit theſauros, qui quinto mortuus eſt anno, poſt ſuſceptum imperium. Deceſſit autem improlis, ita ut familia Wiſigothorum Regum deficeret.

THEUDEUS Oſtrogothorum, qui vivente Amalarico imperium rexit, electus eſt Rex propter ſua merita, regnavit 17. Annis, quinque Menſibus, occiſus Anno 584.

THEUDISELUS vel THEUDELUS, conſanguineus Theudi, filiusque ſororis Totilæ, Rex Oſtrogothor. in Italia occiſus eſt à ſuis propter Scortationes, cum cœnaret, imperii Ann. uno, cum dimidio, 3. dieb.

AGILA illius eſt ſucceſſor deſignatus, regnavit per 5. annos, tres menſes, continuo tamen fuit infelix; nam Athanagildus Romanorũ ope adjutus ipſum vicit; poſt in Merida, à contraria ſibi factione interemptus eſt, Ann. C. 554.

ATHANAGILDUS ſubito in illius ſucceſſit locum, per totamque ſuam vitam operam dedit, ut Romanos Hiſpa-

ſpania eliminaret, qui Domini multorum facti erant locorum. Suſceperat ex uxore ſua Goſvinda duos filios. Regnavit XV. An. 6. menſ. morbusque illi mortem peperit A. 567.

LIWA vel LUIBA, Rex Gothorum electus in Hiſpania, poſt 5. menſium interregnum. Nulla tamen hic Rex inclaruit magna actione, niſi quod ſecundo Regni ſui anno in ſocietatem curarum Regni, Fratrem ſuum LEWIGILDUM aſſumſerit, illique æqualem permiſerit dignitatem, qui multas provincias Romanis extorſit. Finivit LIWA vitam Ann. C. 572.

LEWIGILDUS poſt obitum Fratris regnavit, Romanos ex omni Bætica ejecit, occupavit urbem Leonenſ. Biſcajam deprædatus eſt, Imperiumque ſuum firmum reddidit. Duo erant Filii, ERMENIGILDUS & RECAREDUS, quos in imperium aſſumſit, ut Gothis morem Reges eligendi auferret. Diviſum in tres partes habuit imperium: Lewigildus ſuam ſtabilivit ſedem in Toleto, ubi ante Regia Gothorum fuit; Lewigildus ante à Catholicis quamlibet exilio afflictus, poſtquam viciſſet Andecam ultimum Suevorum Regem, extinxit in Hiſpania Ann. 586. Dominationem Suevorum, qui in imperio durarunt 174. Annos. Ipſe eodem anno diem ſuum obiit, poſt 18. Annum ex quo Regnare cœperat cum fratre ſuo.

LIWA, ejus ſecundus Filius, in Regno Patri ſucceſſit, ſed propter proditionem Witterici mortuus Ann. 603. cum 12. Ann. imperio præfuiſſet.

WITTERICUS Regnavit 6. Ann. & decem menſ. In fine populus in cubiculum ejus irruit, ſecureque cibum capientem obtruncavit, per plateasque traxit, Ann. 610.

GUN-

GUNDEMARUS, ejus successor, delevit Vascones vel Navarros rebellantes, Præfectosque militiæ militum Roman. Ann. C. 612. Postea ex morbo interiit in Toledo, in eodem anno, postquam per unum annum imperasset x. mens. 3. dies. Nullis autem ex Hilduara uxore relictis liberis.

SISEBUTHUS, homo strenuis & fortis, à Præcipuis Gothorum Rex salutatus, multas urbes Romanis abstulit, illosque adeo debilitavit, ut vix unum locum securitati suæ in Hispania residuum haberent. Hic Judæos Regno ejecit, illos tantum retinens, qui fidem Christianam amplecterentur. Excessit vitâ Ann. 621. postquam regnasset 8. Ann. 6. mens. 16. dies.

RECAREDUS secundus, illius filius adhuc in tenerâ ætate post illum regnavit solum trib. mensibus.

SUINTHILA primus, Richardi filius, magnanimus valde & liberalis, per plurium potentiorumque in regno vota electus Rex, Romanos omnes Hispaniâ ejecit, in Regnoq; successorem RECHIMERUM filium suum adhuc infantem constituit; quod factum ipsi invidiam conciliavit, ideo quod hac ratione Regnum hæreditarium fecerit. Hunc igitur Gothi cum filio & uxore sua Regno exuerunt, An. C. 631. decimo Regni.

SISENANDUS in illius successit locum, qui 3. Ann. xi. menses & 16. dies imperavit, obiit in Toledo Anno C. 639.

TULGA, Regni potitus adhuc ætate juvenis, pietate tamen & prudentiâ, tum justitia & fortitudine valde insignis, quamvis tantum duos annos & 4. menses Imperium rexerit, vivere desiit in Toledo Anno 641.

FLAVIUS CHINDASUINTHUS ferro imperium occupavit, quod justitia dein conservavit; cum vero illius ani-

ni-

nimium ingravesceret, elegit sibi Regni socium FLAVIUM RECCENSVINTHUM Ann. 648. cum sceptrum per 6. tenuisset annos solus, octo menses, & 20. dies, postquã vero filio Regnum obtulisset, triennium post ex morbo, vel secundum alios veneno, finitus est An. 672.

WAMBA, nonnullis Historicis dictus *Bambas*, ideo omnium judicio dignus qui imperaret, quod imperare nollet: is etiam coactus imperium suscepit, quod, cum oblatum detrectaret suscipere, quidam ex præcipuis Gothis contra recusantem ferrum stringere, percussurus ni caperet. Rex factus Navarros, aliosque domuit, LL. quasdam sancivit, captas 2612. Sarcenorum naves in Africa combussit. Dein veneno sublatus est. Verum se corpore ægrum animoque deficientem videns, in monasterium se recepit, ubi vivere desiit Ann. 680. postquàm octo annis, mense, & quatuor diebus Regnum habuisset.

FLAVIUS ERVIGIUS Regnum possedit, qui melioribus artibus Regnum conservaverat quàm quibus acquisiverat. Hic ubi nonnullas severiores Leges Wambæ correxisset, ex morbo in Toledo vitam finivit, anno Regiminis 7. & 25. diebus.

EGICA, post illum, solus per decennium regnavit. Hic sibi imperii socium Witizam filium suum elegit, obiitque ex ægritudine in Toledo Ann. 701.

WITIZA crudeliter imperio præfuit, Judæis in Hispania commorandi potestatem permisit, duos habuit filios, *Chindasvinthum*, dictum *Theodofredum*, & *Favilam*, quorum ultimus occisus est ictu baculi, per Witizam, quod licentius cum fœmina ejus jocos tractaret. Obiit Witiza Ann. C. 711. decimo Regni, duos vero decedens filios reliquit, *Ebam*, & *Sisebuthum*, qui

 caussa

caussa magnorum in Hispania fuerunt malorum, propter studium partium, quod illi suscitarant.

RODERICUS, filius Theodofredi, Rex electus est, per Gothorum præcipuos, qui crudelis Witizæ liberos rejecerant. Hos etiam Rodericus ita exagitavit, ut in Africam fugere coacti sint; inde vero multos ab æmulis suis in se concitatos expertus est hostes, cum quibus crebrius confligens, ad ultimum in fuga occisus creditur Ann. 714. Nonnullorum est opinio, illum aquis esse mersum, ita ut Nomen Gothorum & illorum Regnum cum illo interiisse videantur.

PELAYO, agnatus Roderici, ferro rem agere optimum judicavit, in Asturiam & Biscajam contendit. Cum Mauri Cordubam, Granatam, & Murciam obsiderent, dein Toletum, Astorgam vastarent & comburerent, aliaque ad mare sita præcipua loca. Ita brevi factum, ut tota Hispania à Mauris teneretur, qui crudeliter Christianos vexabant, illorum fœminas contrectabant, nec quicquam præter Biscajam supererat, & partem montium Pyrenæorum. Cum igitur Pelajus stirpe Regiâ natus judicaretur, vocatur à Christianis ut illorum contra Mauros Dux esset. Rex ergo Ann. 716. creatus, in vindictam contra hostes exarsit, sed in ipsis rerum primordiis Regimen suum in Asturia firmavit, postea multas Urbes ab hostibus vi ferri vindicavit, imprimis Leonensem Urbem Ann. 722. recepit: inde quidam autumarunt, quod ideo *Rex Legionis* fuerit dictus, contrarium aliis statuentibus. Postquam Pelajus, Alphonsi filii Gubernatoris Biscajæ opibus adjutus, omnia ex voto feliciter peregisset, annorum pariter ac honorum satur, vitâ excessit Ann. 736.

FAVI-

Favila, vel Fafila, filius Pelagii, hæres paterni Regni, 2. ſolum regnavit annis: interiit in venatione, cum urſum acrius urgeret, qui ipſi vitam ademit, An. 739. ſine prole Regnum reliquit.

Alphonsus I. hunc in Regno ſecutus, ſecundum teſtamentum Pelagii, cujus filiam Ormiſindam uxorem duxerat, ingenti & conſtanti vir fuit animo, adverſis infractus, Religioni valde addictus, indeque dictus eſt *Catholicus*, quod nomen diu à ſucceſſoribus fuit neglectum, donec per Papam Alexandr. VI. iterum conſtitutum eſſet, ut hoc nomine omnes Hiſpaniæ Reges impoſterum gauderent. Hic Rex fuit admirabiliter felix, ita ut nunquam felicitatem ſuam interruptam ſenſerit. Illo tempore Mauri per Aucupem quendam in Hiſpania regebantur.

Alphonsus interea exercitum contra Mauros duxit, occupavit Lugo, Ledeſmam, Zamoram, Simancas, Duennas, Mirandam, Segoviam, Avilam, & Sepulvedam, cum magnâ Caſtiliæ parte, quarum tamen maxima pars iterum à Mauris fuit occupata. Deceſſit dein Alphonſus Ann. C. 757. natus 64. annos, poſtquam 19. imperaſſet. Reliquit 5. liberos, quos ex uxore Ormiſinda ſuſceperat, *Froilam*, *Bimaram*, *Aurelium*, filiam *Uſendam*, vel *Odeſindam*. Habuit quoque Alphonſus Fratrem, *Froilam* dictum, cujus hæc unica fuit gloria, quod duos egregios habuerit filios, *Aurelium*, & *Veremundum*.

Froila, Filius natu Maximus & Succeſſor Alphonſi, evertit *Joſeph* Ducem Maurorum, qui Galiciam vaſtabat: Periêre in loco conflictus 54. millia hoſtium. Ultimum Joſeph à ſuis in Toledo occiſus eſt, An. 759. & tum omnes in Hiſpania Mauri in potentiam Ab-

derrahmenis pervenerunt. Habuit Froila uxorem Meninam filiam Ducis Aquitaniæ, occidit is fratrem suum Bimaram, successorem Regni, sibi Veremundam filiam fratris sui adoptans, quæ tamen adoptio effectu caruit. Ad ultimum ipse Froila jure talionis interemptus est, Ann. 768. postquam XI. Annis, tribus mensibus cum imperio suis prefuisset.

AURELIUS, ejus frater & percussor, ejus fuit successor: quidam illius dicunt fuisse agnatum. Regnavit 6. Annis & 6. mensib. obiit Ann. 774. nullo laudabili facto insignis.

SILO maritus Adosindæ fuit illius successor, cum sua uxore regimen habuit.

ALPHONSUS CASTUS filius Froilæ, à magnatibus Hispaniæ confirmatus Rex esse perrexit.

MAUREGATUS hoc medio regnavit 5. annis 6. mensib. cum promisisset Mauris tributum 50. Nobilium Virginum & 50. aliarum; obiit An. 788. postquam regnasset 29. annis. Reliquit 9. filios & XI. filias, successoremque Regni nominavit *Zulemam* filium natu maximum, qui in Toledo imperavit. Sed *Islem* alter filiorum Mauris adjutus imperium rapuit, contraque Zulemam arma movit, qui in Africam victus terga dedit, pactus postea cum fratre quietem, excessit An. 795. in locum suum relinquens filium *Alhaca*, postquam regnasset 7. annis, 2. mens. & 2. diebus.

VEREMUNDUS, dictus *Diaconus*, Mauregatum in imperio secutus, cui 3. annos & 6. mens. præfuit.

ALPHONSUS solus in Oviedo regnans post mortem Veremundi, dictus cognomine *Castus*, quod per totam vitam ab uxore Berta abstinuit. Is Lisbonam à Mauris vindicavit, quo tempore inventum esse dicitur

cor-

corpus S. Jacobi in Compostella. Functus est vitâ in Oviedo Ann. 824. relinquens in Regno successorem Ramirum filium Regis Veremundi.

RAMIRUS Rex factus, primam curam adhibuit in puniendis veneficis Hispaniæ, illos ad ignem condemnans. Latronibus oculos eruit, vindicavit Abderrahmen & Maurorum 60. 844. qui tributum Virginum deposcebant, interemit, invocato in antecessum (ut creditur) S. Jacobi auxilio: inde usu venit, ut Hispani in conflictu nomen S. Jacobi semper in ore gerant. Explevisse vitam dicitur anno Regni septimo completo.

ORDONUS vel ORDONIUS, ejus primus filius, Justitiæ insignis Patronus, Patri in Regno successit; ejus secundus filius Abderhamen obiit An. 852.

ALPHONSUS tertius, dictus *Magnus*, vix quartum & decimum annum ingressus, sceptrum tenuit, sæpius Mauros debellavit, Fratremque suum Froilam luminibus privavit, quod criminis conjurationis contra Regem reus esset. Simile sumpsit supplicium de Nugne, Veremundo, & Odoar suis fratribus, quod eadem laborarent culpâ. In expeditionibus felix fuit, occupavit enim Porto, Bragam, Viseo, Chiaves & Coimbre in Portugallia, tum Zamoram, Simancas, Duennas omnemque terram Legionens. & Veteris Castiliæ. Filius ejus *Garsia* à matre impulsus Ximena, arma contra Patrem strinxit, captus autem ductusque in arcem de Gauzon, Excessit Ann. 910. postquam imperasset 47. annis.

GARSIA major natu, patre de Regni possessione deturbato, Maurorum magnũ militiæ Præfectum delevit, postea improlis in Zamora obiit An. 913. ubi imperasset solum tribus annis, 1. mens.

ORDONIUS, vel *Ordonius* secundo genitus in successionem Fratris sui venit, combussit Talaveram urbem Maurorum. Quam cum expilasset, vindictam de Mauris ex Africa redux sumsit. Liberi, quos ex uxore sua susceperat, hi fuerunt: Manina, Elvira, Sancho, Alphonsus, Ramirus, Garsia, cum una filia dicta Ximene. Cum quosdam Castiliæ Comites, ad colloquium evocatos, in carcere vitâ spoliasset, Castiliani, hoc commoti facto, imperium ejus detrectabant, contra quos cum exercitum ducere vellet, in morbum lapsus ex eodem periit. An. 923. imperii 9. & 6. mens.

FROILA secundus ejus Frater ejus in Regno fuit successor, sibi armis Regnum acquisivit, præter consensum Primorum. Talis fuit, qualis cognomento *Crudelis* dictus. Sub ejus imperio Castilienses contra Regem Legionis rebellarunt, & seorsim imperio præfecerunt duos Judices, vel Comites nomine *Nuncius Razura*, & *Laynus Calvus*, quibus negotium belli commissum erat, tum vero aliarum rerum civilium caussæ. Ita *Castilia* sejuncta à Regno Legionis, absolutos habuit Comites, quorum primus fuit *Ferdinandus Gonsalvus*.

Habuit autem Friola Rex ex uxore sua Munine, vel Nugne, *Alphonsum*, *Ordonium*, & *Ramirum*: obiit Ann. 924.

ALPHONSUS 4. dictus *Monachus*, subito post illum regnavit: quidam illum Friolæ filium fuisse dicunt, alii Ordonii; quisquis etiam fuerit, deses nullaque virtutis actione conspicuus fuit: imperii molem ægre ferens, illam fratri *Ramiro* detulit Ann. 931. postquam illum per sex sustinuisset annos & 6. menses, inde Monachus factus, filio Ordonio reli-

relicto ex uxore Urraca Ximena, filia Sanctii Abarcæ Regis Navarræ.

RAMIRUS Secundus, perduelles filios Froilæ oculis privavit, eodem modo fratrem Alphonsum excipiens. A Mauris Madritum occupavit, tributariumque Regem Maurorum *Abenaya* sibi fecit. Filio suo Ordonio uxorem dedit Urracam (Castellæ Comitis filiam) quem successorem destinavit: excessit vita An. 950. imperio 19. Ann. 2. mens. 25. dieb.

ORDOGNUS tertius ejus filius, fratrem suum *Sanctium*, qui se ipsi opposuerat, oppressit; adjutus is erat ope Ferdinandi Gonsales Comitis Castiliæ, & Garsiæ avunculi sui, Regis Navarræ. Verum prudenter ille rebus suis consuluit, & æmulorum suorum consilia irrita fecit. Odio igitur Comitis Ferdinandi repudiavit uxorem suam *Urracam*, aliamque, *Elviram* dictam, sibi matrimonio junxit, ex qua filium *Veremundum* dictum, postea Regem, suscepit. Ultimum ex ægritudine decessit in Zamora, Ann. 955.

SANCTIUS dictus *Crassus*, frater defuncti, illum in Regno consecutus, impar tamen imperio, inde etiam Ann. 956. devictus, compulsus est fuga salutem quærere, apud Regem Navarræ.

ORDONIUS quartus, filius Alphonsi, Monachus, sedem vacuam reperiens, ex negligentia & abitione Sanctii, Regni potitus, uxorem Urracam ducit, repudiatam ab Ordonio 3. Sed cum sceleribus vitam maculasset, dictus fuit *Nefarius*, odioque subditorum expositus *Sanctio* occasionem dedit pristinum suum Regnum recuperandi. Cum vero Sanctius præpinguem & distentum præferret ventrem, ex Consilio

amicorum, quod negotiis obstaculo esset, per pharmaca illum imminuit: hoc imminuto, Ordonium feliciter aggressus, qui ad Astures profugus, post ad Castiliam, ultimùm intra muros hærens, residuum vitæ in miseria terminavit.

RAMIRUS tertius, ejus filius quinque tantum annos natus, ipsi in Regno successit. Uxorem duxit Urracam Anno 987. fœminam ab omnibus Hispanorum præcipuis odio habitam. Habuit sibi contrarium *Veremundum* suum agnatum. Ultimum Rex decessit improlis, Anno 982.

VEREMUNDUS *secundus*, ejus agnatus, secundum LL. Rex successit, conjungens duo Regna Galiciæ & Legionis: dictus est *podagricus*, quod podagrâ indies affligeretur. Habuit duas uxores, ex quibus multorum parens fuit liberorum. Decessit vita Anno 999.

ALPHONSUS quintus ipsius in grandi ætate successor dictus: hic omnia magna cum prudentia & fide executus est, correxit LL. Gothorum, Ann. 1020. in Oviedo: excessit in Portugallia Ann. 1028. postquam imperasset 29. annis.

VEREMUNDUS TERTIUS ejus filius, patri in Regno successit, & quoniam improlis erat, delata est post obitum ejus successio ad *Sanctiam* ejus sororem, quæ *Ferdinando* nupserat, Sanctii magni Navarræ Regis filio; qua sorte illi jus in Castiliæ Regnum competebat, post decessum illorum parentum. Cæterum notandum, quod *Nunius Razura* & *Laynus Calvus*, *priores* dicti *judices* vel *Comites Castiliæ*, postquam vitâ decessissent, *Consavus Nunez* filius *Nunii Razuræ* unus ex duobus primis judicibus, in Regimen Castiliæ successit.

Uxo-

Uxorem duxerat *Ximeñam* filiam Comitis Nunii Ferdinandi: in carcere cum aliis ex mandato Regis Ordonii occisus. Ex hoc conjugio natus est *Ferdinandus Gonsales*, primus absoluto jure gaudens Comes Castiliæ, omniumque Castiliæ Comitum maxime insignis. Habuit successorem filium *Garciam Ferdinandum* in Comitatu Castiliæ. Huic iterum suus successit hæres *Sancho Garcia*, qui ex uxore suâ *Uraga* filium *Garciam* dictum suscepit, post fata Parentis in Castilia Comitem; tum vero tres filias, quarum natu maxima, dicta *Nunna*, data erat in matrimonium *Sanctio magno* Navarræ Regi; altera, dicta *Theresa*, fuit uxor Veremundi III. Regis Legionis; & ultima *Tygrida*, mansit Abbatissa (ut vocant) Monasterii S. Salvatoris. *Garcia* in Comitatu successor occisus est per tres Fratres de Bela, ita ut ejus soror *Nunna*, natu maxima, hæreditate Comitatum Castiliæ acquisiverit secundum LL. & consuetudinem locorum, hacque occasione *Castilia* in possessionem cessit Ann. 2028. Regi *Sanctio Navarræ*, qui ex hac Nunna uxore sua *Garciam* natu maximum, & alterum *Ferdinandum Gonsalvum* filios habebat. Sed Rex Sancho adhuc vivens divisit intra liberos Regimen, quorum primus *Garcia* post patris obitum Regnum *Navarræ*; alter *Ferdinandus* cum Regali titulo *Castiliam*; & tertius *Ramirus* filius naturalis Comitatum *Aragoniæ* cum Regali titulo, indepti sunt. *Ferdinandus* igitur possessionem Regni Castiliæ occupavit, sicut alii fratres ejus illis à Patre proxime defuncto destinatas ditiones. Post hæc Rex *Veremundus tertius* in controversiam cum Ferdinando descendit, cum quo Ann. 1038. conflixit.

FERDINANDUS Rex Castiliæ & Legionis, nomen

Magni meruit, propter sua egregia facta: in Portugallia Urbes quasdam Mauris ademit, ad illasque angustias compulit, ut pacem emere fuerint coacti. Bellum ipsi cum fratre *Garcia*, Rege Navarræ, fuit, qui conflictu interiit, occupatis locis, de quibus controversia erat, nimirum Virvescâ, & montibus Aucæ. Ex uxore sua Sanctia, filiam habuit dictam *Urraquam*, dein *Sanctium* filium, sibi succedentem, *Elviram*, *Alphonsum*, qui postea Rex fuit, & *Garsiam*.

Testamento statum suum inter tres filios divisit, hac ratione. *Sanctius* ejus natu maximus *Castiliam* accepit; *Alphonso* obvenit Regnum *Legionis*, pars *Asturiæ*, & nonnullæ Urbes *Galiciæ*. *Garsiæ* natu minimo residuum *Galiciæ* sors dedit, cum parte *Portugalliæ*, quam Christiani possidebant. Hi vero omnes tres *Reges* dicti fuerunt. Quod ad filias, *Urraca* habuit *Zamoram*, & *Elvira Taurum*, quæ Urbes dictæ sunt *Infantasgo*. Obiit Ferdinandus Ann. 1065. postquam præfuisset imperio 28. annos, 6. mens. 12. dies in Regno Legionis & 12. Ann. in Castilia.

SANCTIUS ejus filius, Rex Castiliæ, movit arma contra Sanctium, Regem Navarræ agnatum suum, à quo vindictam sumebat adjutus ope Regis Aragoniæ: hi duo ipsi magnam eripuerant à Ferdinando acquisitorum partem. Fuit etiam Sanctio Regi Castiliæ bellum cum fratribus, in quo occupavit *Alphonsum*, crineque tonsum in Monasterium detrusit, post illius occupavit Regnum. Alter Sanctius Rex Vasconum ante conflictum fugâ ad Mauros sibi consulit. Captus dein etiam est à fratre *Garsias*, qui captivus detentus usque ad mortem. His mediis *Sanctius* omnium Paternorum Regnorum solus Dominus factus, cumque etiam Sorores

suas

ſuas ſuis à patre illis teſtamento datis vellet exuere ditionibus, injuſtorum ſuorum factorum pœnas dedit; occiſus equidem ad Zamoram Ann. 1075. poſtquam in imperio fuiſſet 6. Ann. 9. menſ. & 24. dies.

Alphonsus ſextus, cognomento *Fortis*, quam-primum nuncium de morte fratris ſui Sanctii acceperat, Toleto profectus, receptusque eſt pro Rege Caſtiliæ & Legionis, multasque occupavit ditiones. Cepit Toletum à Mauris Ann. 1085. ſeque poſtea *Regem Toleti* dixit. Occupavit etiam multas urbes, Maquedam, Eſcalonam, Illeſcas, Talaveram, Conſugram, Moram, Madritum, Berlangam, &c. Eo tempore *Joſeph Teſin*, familiæ Almoravidum, regnans in Africa, miſit in Hiſpaniam Ali Abenexam, qui illam terrore perfudit Ann. 1091. ſe vocans *Hiſpaniæ terrorem*. Poſtquam hoc Mauris perſuaſiſſet, devicto Rege Maurorum Seviliæ, regimen ſuum in Corduba firmavit; Rex Alphonſus aliquoties victus fuit. Cumque ipſe Joſeph Aben Teſin cum ingenti exercitu Hiſpaniam inundaſſet, Alphonſus collectis omnibus copiis, adjutusque aliorum Chriſtianorum ſuppetiis, hoſtem devictum Hiſpania ejecit. Finivit tandem vitam hic Rex egregius Toleti Ann. 1109. 70. annorum ſenex, tenuitque poſt Patris obitum imperium, tam in Caſtilia quam Legione 43. annos, relictis filiis filiabusque nonnullis.

Alphonsus ſeptimus, filius Alphonſi ſexti, adhuc in cunis ſceptro dignus habitus, & ideo Rex Caſtiliæ puer proclamatus eſt. Adultior factus animadvertens, poſt mortem Regis Aragoniæ, duorum Regum Navarræ & Aragoniæ, Garſiæ & Ramiri ſtabilita imperia, unius impotentiam, alterius ſenectutem contemnens, edicto publicavit, ad ſe illorum Regnorum jure pertinere

nere possessionem: occupatis igitur multis locis intravit Arragoniam, post Legionem, & *Rex Navarræ, Arragoniæ, Cataloniæ*, proclamatus, dictusque suis est *Imperator*. Pactum dein cum Garsia Rege Navarræ inivit, ut ipsi redderet statum suum, hac cum conditione, ut Regem Castiliæ majorem agnosceret, armaque sua contra Ramirum Regem Arragon. armis Alphonsi jungeret. Excessit Alphonsus Ann. 1157. cum quinquaginta annos 5. menses, 20. dies in vita, in Regno 35. fere annos fuisset.

SANCTIUS III. ejus filius, successor Regni Castiliæ, & inde dependentis terræ. Sed hic Rex tantum unum regnavit annum & XI. dies: obiit Ann. 1158. statim post Blancam uxorem suam. Reliquit filium Alphonsum, 4. annorum, sub tutela *Gutierri*, usque dum annum XV. ingrederetur.

ALPHONSUS VIII. legitimus Patris in successione hæres, Avunculum suum expertus est adversarium, qui illius turbavit possessionem, & omnia fere occupaverat loca. Annos vero 10. natus, invitatus est à Regni proceribus, ut suas visitaret ditiones; quo pacto omnes Civitates illi suas aperuerunt portas, auxiliumque nummorũ hospiti tulerunt. Ultimũ Toletum ingressus est, & in fugam *Ferdinandum* conjecit, ingressus annum quintum supra decimum. postquam omnia suæ potentiæ subjecit, junxit sibi matrimonio Eleonoram filiam Henrici X. Angliæ Regis, quæ ipsi enixa est Henricum Regni successorem, aliosque liberos. Acquievit Ann. 1214. postquam 57. vixisset, 53. annos regnasset, cum 32. dieb.

HENRICUS ejus Filius Patris fuit successor, natus solùm Annos. XI. Is in juventute etiam sua occubuit, luden-

dendo cum quibusdam Magnatibus, An.1217. Imperavit 2. Annos, 9. menses.

FERDINANDUS SECUNDUS, filius ex Berenguela, secundus Alphonsi Filius. Duxit Beatricem filiam Philippi Imperatoris Germaniæ Ann 1220. Ex quo connubio nati sunt VII. Filii : *Alphonsus*, successor in Regno Castiliæ & Legionis, *Fridericus*, *Ferdinandus*, *Henricus*, *Philippus*, *Sanctius*, *Emmanuel*. Obsidione cinxit Andalusiam, variaque occupavit à Mauris loca, & secundas nuptias celebravit cum Joanna de Ponthieu, filia Comitis Simonis, ex qua suscepit *Ferdinandum*, *Eleonoram*, & *Ludovicum*. Post obitum patris sui *Alphonsi*, Legionis Regnum occupavit An. 1230. quamvis à Patre, qui ipsum odio habebat, ab omni successione testamento exclusus esset. Sed sorores illi jus suum cedebant pactione 30000. coronatorum annuatim sibi præstandorum, invicem initâ : ultimum ex morbo in Sevilia interiit An. 1252. cum in Africam ire destinasset, ubi regnasset 34. Annos, XI. menses, 23. dies in Castilia, & circiter 22. Annos in Legionis Regno.

ALPHONSUS NONUS, ejus Filius, patrem successor excepit. Hic ille est, qui *Sapientis* nomen & laudem obtinuit, qui intra arma electus Rex, omnium peritissimus in Historia, Astrologia & Philosophia claruit. Filium Aragoniæ Regis uxorem habuit, ex qua multos susceperat filios. In Germania à quibusdam Electoribus Imperator est electus, sed quia longo itinere à Germania exclusus, amicos pariter ac imperium perdidit, occubuit Ann. 1284. successores Regni designando *Alphonsum* & *Ferdinandum* teneræ adhuc ætatis filios.

SANCTIUS, cognomento *Fortis* ad Regnum promotus, non obstante contraria patris sui dispositione. Filia

lia quoque ejus *Isabella* hæreditaria Regni pronunciata fuit, in defectu aliorum liberorum: sed cum ipsi postmodum Seviliæ *Ferdinandus* natus esset, illum successorem destinavit. Excessit vitâ Ann. 1294. postquam XI. Annos, 4. dies imperium tractasset.

FERDINANDUS tertius, filius Sanctii Fortis Patri successit, sed qui Regnum magnis involvit turbis; decessit 24. ætatis Anno, mense 9. Imperio præfuit XVII. Annos, 4. menses & 19. dies: in matrimonio habuit liberos *Constantiam* Portugalliæ, *Alphonsum* hæreditarium Regnorum, & *Leonoram* quæ fuit Aragoniæ Regina.

ALPHONSUS decimus, Patris successor, solùm unum natus annum & 26. dies, ita ut Regnũ Maria illius avia tamdiu teneret, quæ tandem in Valladolid extincta est. Rex dein 38. Annos explevit, vitam finivit An. 1350. relinquens in Regnis successorem Petrum filium suum, aliosque liberos naturales.

PETRUS, cognomento *Crudelis*, filius Alphonsi & Mariæ, paternum Regnum Anno ætatis XV. intravit, matrem suam Mariam trucidari imperavit, tum fratres suos aliosque præcipuos in Regnis viros sustulit. Uxorẽ tertio die ductã repudiavit, aliam vivente uxore prima, dictam *de Castro* sibi matrimonio junxit. Post hæc aliaque scelera, venit *Henricus* Comes de Trastamara, ejus frater, sed nothus, in Hispaniam, cum magna Gallorum manu; Rex Castiliæ & Legionis coronatus est Ann. 1366. ita ut Petrus Rex metu percussus saluti fugâ consuluit, profugusque Castilia Baionam Galliæ venit. Postquam igitur Status in Burgos convenerant, se fide jurisjurandi *Joanni* Henrici filio obstrinxerunt, & tanquam hæreditarium Regni exceperunt.

runt sed *Henricus* conductis quibusdam Gallicis copiis, paucioribusque quam res postulabat in præsidio retentis, devictus fuit à Petro Rege, qui copiis Anglicanis aliorumq; fuit adjutus. At vero cùm illis, qui ipsi suppetias attulerant, parum satisfecisset, ad ultimum illorum auxilio privatus, facile in Henrici victoris potestatem & vindictam incidit, qui novo exercitu ex Gallia conducto auctus, Petrum Regem clade prostravit, captum An. 1369. occidit, postquam regnavit 19. Annis.

Hac igitur ex victoria HENRICUS Rex Castiliæ & Legionis factus, qui intra breve tempus Dominus omnium illarum evasit ditionum, ex his Regnis dependentium. Factus igitur omnibus circumcirca vicinis terrori, veneno interemptus creditur, per insidias Mahumeti, veteris Granatæ Regis anno 1379. postquam imperasset ultima vice X. Annos, 2. menses, vixisset 49. Annos. Uxor ejus erat *Joanna* filia Joannis Emanuelis fratris Regis Alphonsi 4. potentissimi in Hispania Principis.

JOANNES PRIMUS, successit Patri Annor. 21. & trium mensium, filium statim post dictum *Henricum*, habuit; is ipsi in Regnis successit. Finitâ *Leonorâ* primâ ejus conjuge *Beatricem* duxit uxorem, filiam Regis Ferdinandi Portugalliæ An. 1383. hac cum conditione, ut Infantes ex hoc conjugio suscepti essent Reges Portugalliæ. Excessit vitâ Joannes An. 1390. annorum 33. Præfuit cum imperio XI. Annos, tres menses & 20. dies.

HENRICUS III. ejus filius ipsi successit, anno ætatis undecimo, justitiæ magnus patronus; habuit uxorem *Catharinam* filiam Joannis Ducis Lancastriæ. Hæc ipsi filium *Joannem*, hæreditarium Regnorum genuit.

Cum-

Cumque totam velut per vitam cum morbis conflictaretur, Toleti Ann. 1407. expiravit, postquam 27. vixisset, 16. annos, 2. mens. & 20. dies Regnum tenuisset, sepultus est in habitu S. Francisci.

JOANNES II. ejus filius, Rex agnitus est ætatis 22. mensium. Connubii fœdere sibi junxit *Mariam* filiam Ferdinandi Regis Aragon. hac finita ad secunda transivit vota cum *Isabella* filia Infantis Joann. Portugall. quæ fuit Regina Castiliæ & Legionis. Obiit Ann. Christ. 1454. mense Julio, postquam vixisset 47. regnasset 42. annos.

HENRICUS IV. ejus filius & non minus successor, vivente adhuc patre anno ætatis XV. Blancam sibi matrimonio conciliavit, filiam natu maximam Regis Johannis Navarræ. Sed naturali impotentiâ nullos habuit hæredes, ideo Statuum consensu Isabella Regnorum hæres est facta. Desiit esse Henricus Ann. 1474. cum absolvisset 45. annos, regnasset 20. 4. mens. 22. dies. Regni successorem *Joannem* filium naturalem testamento scripserat, sed hoc nequaquam à proceribus observatum est.

FERDINANDUS V. postea cognomento *Catholici* dictus, *& Isabella,* actutum pro Rege, & Regina Castiliæ agniti sunt. Hac igitur de causa Ferdinandus & Izabella titulos assumserunt, dicique voluerunt *Rex & Regina Castiliæ, Legionis, Aragoniæ, Siciliæ, Toleti, Valentiæ, Galiciæ, Majoricæ, Seviliæ, Sardiniæ, Cordubæ, Corsicæ, Murciæ, Gibraltar, &c. Comites Barcelonæ: Domini Biscajæ & de Molina, Duces Athenarum & Neoparitæ, Comites Rossioni & de Cerdagnes, Marchiones de Oristagne & de Gociam.* Susceperat vero Ferdinandus ex Isabella I. filiam dictam *Isabellam*, natam An. 1470. & alios

alios ſequentibus Annis liberos. Tenuerunt Hiſpaniæ ſceptrum cum ingenti gloria. Hoc laudabili facto hæc Regio inſigniter crevit, quod Judæi Hiſpaniæ Regnis omnibus publico edicto exeſſe juſſi, ejectiq; ſint.

PHILIPPUS I. filius Maximiliani Imperatoris, hæres *Caroli* Ducis Burgundiæ, Rex fuit Caſtiliæ cũ uxore ſua *Joanna* Annorum 26. Hi duo cum Hiſpaniam appuliſſent An. 1506. occuparunt Regnorum poſſeſſiones: paulo autem poſt Philippus vita deceſſit, cum imperaſſet Annum & 2. menſes. Reliquit ex filia Joanna *Carolum* Auſtriæ ſuum ſucceſſorem, *Ferdinandum*, qui poſtea factus eſt Imperator, primus ejus nominis; 4. filias, *Eleonoram*, *Iſabellam*, *Mariam*, *Catharinam*, omnes Principum matrimoniis elocatas. Prima habuit Emanuelem Regem Portugalliæ, altera Chriſtiernum Daniæ Regem, tertia Ludovicum Regem Hungariæ, ultima Joannem 3. Regem Portugalliæ, nata poſt obitum patris ſui.

JOANNA Marito orba ſola manſit, vocavitque *Ferdinandum*, qui tamdiu imperiis præeſſet, usque dum *Carolus* ſuus filius, in inferiori Germania eductus, & tum ſeptem ſolum annos natus, adultiorem ingreſſus eſſet ætatem. Venit igitur Rex Ferdinandus ex Neapoli Hiſpaniam An. 1507. Hic Regnum Navarræ adminiſtravit, ſed ex brevi tempore vitam cum Regimine depoſuit, cum per quatuor ſolum annos quid eſſet imperium diſcere cœpiſſet. Regina Joanna poſt ejus deceſſum in omnibus ſucceſſit Regnis: ſed cum ex animi imbecillitate, Regiæ moli par non eſſet, ipsâ adhuc vivâ, præter Hiſpaniæ conſuetũ morem, Carolus ejus filius titulũ Regis aſſumſit, quamvis adhuc in Inferiori Germania ageret. Obiit Joanna An. 1555. ætatis 75. annorum.

CAROLUS V. etiam Germaniæ Imperator, vivente adhuc matre sua *Rex Castiliæ & Granatæ* designatus est, statim post obitum Ferdinandi: cumque dein in Hispaniam venisset, Ann. 1517. pronunciatus est *Rex Castiliæ, Toleti, Granatæ*, & pertinentium ad statum Valladolid Regionum; An. 1518. paulò post etiam *Rex Aragoniæ, Navarræ, Neapolis, Siciliæ* salutus est. Imperator Francofurti Anno 1519. 28. Junii electus est, tum in Sacello Aquisgrani Anno 1520. coronatus, & postea à Pontifice Bononiæ Anno 1530. Expeditiones illius illustres, plenas auctorum fecerunt paginas, quæ etiam in serie Romanorum Imperat. nonnihil nobis tactæ sunt. Ex uxore sua Isabella filia Regis Portugall. *Ferdinandum*, qui juvenis fatis concessit, & *Philippum* 2. Ex Nobili quoque, sed incognita, Virgine susceperat *Joannem de Austria*, ut alios hic taceamus.

PHILIPPUS II. natus 21. Maii Ann. 1527. loco quod quidam illum natum dicant 26. Maii. Ann. 1525. Uxorem primam duxit *Mariam* Portugalliæ filiam Joannis tertii, ex qua habuit Principem Carolum, quem pater neci demiserat Ann. 1568. ex crimine affectati Regni ipsi imposito: in cujus rei fidem ab ingeniosæ oblectationis Magistris versus Ovidii adductus est illumque exprimens annum quo obiit Carolus.

Vid. *FILIus ante DIem patrIos InqVIrIt In Annos.*

Strad. Obiit Anno ætatis 22. Ubi Maria vitam clausisset, Rex novam sibi elegit conjugem *Mariam* Reginam Angliæ, quæ tamen improlis decessit. Tertia ejus uxor fuit *Elizabetha* filia Henrici II. Galliæ Regis, ex qua genuit Infantem *Isabellam Claram Eugeniam*, Principem Belgii & uxorem

Ar-

Archiducis Austriæ Alberti, & *Catharinam* uxorem Caroli Emanuelis Ducis Sabaudiæ. Quarta ejus uxor fuit *Anna* Austriaca, filia Maximiliani 2. mater *Philippi tertii* illius in Hispaniá successoris, & *Ferdinandi*. Quanta hic Rex in Belgio gesserit, cum quanto humani sanguinis profluvio, satis nota Historia Belgica docet. Tandem miserabili enectus morbo obiit 72. Annorum, satur.

PHILIPPUS III. duxit uxorem *Margaretham* Austriæ, filiam Archiducis Caroli, quæ in Octobri decessit 1611. ex qua multos liberos suscepit. Hic Princeps omnes Mauros Hispaniâ exturbavit; obiit 1621. Madriti, regni Anno 23. vitæ 43.

PHILIPPUS IV. hodie Regnans Patri suo successit, multos veterum ministrorum exauctoravit, novosque illis surrogavit. Duxit in uxorem 1612. *Elisabetham*, Regis Franciæ Ludovici Justi sororem.

PRÆTENSIO REGIS HISPANIÆ.

ILla est in *Ducatum Britanniæ*. Fundamentum ejus hoc est. *Franciscus Secundus* duas reliquit filias, *Annam* & *Isabellam*: Anna succedebat in Ducatum Carolo VIII. in matrimonium data, postea Ludovico 12. nupsit, successionem paternam deferebat, ex quo duas suscepit filias, *Claudiam* in matrimonium Francisco I. datam, & *Renatam* Ducem Ferrariæ. *Franciscus I.* filium reliquit *Henricum II.* cui tres filii Regis succedebant, *Franciscus secundus*, *Carolus nonus*, & *Henricus tertius*: præter hos filiam *Elisabetham* Philippo II. nuptam, Isabellæ Archiducissæ matrem habebat. Post obitum Henrici III. *Philippus* II. jus filiæ suæ matrem repræsentantis allegabat, verum irrito conatu; nam Galli duo ipsi objiciebant, I. *quod nullus extraneus*,

BIBLIOTHECA

qualis est Hispanus, in provincia Regno per Franciscum I. innexa hæres esse possit, idq; juxta illorum LL. II. Quod, *ex simili LL. dispositione, illud, quod ex hæreditate Regi obvenit, semper maneat coronæ annexum.* Has sane exceptiones, in LL. Francorum fundatas, Hispani, utpote juri suo valde præjudicantes, neutiquam voluerunt admittere, quasi juri proximitatis & sanguinis, quod nullæ LL. imminuere valeant, per jura civilia vel statuta quicquam posset derogari.

Altera in *Ducatum Burgundiæ est*; cujus hoc fundamentum est. *Carolus Bellicosus*, Burgundiæ Dux, unicam habebat filiam *Mariam* hæredem. Hanc in matrimonium duxit *Maximilianus* Imperator, à quo hodierni Reges Hispaniæ suam trahunt originem; quem cum possessorem Belgii & Burgundiæ Galli viderent, illum Ducatu, ex innato contra Hispanos odio, privarunt, solo ipsi relicto Comitatu dicto *la Franche Comté*. Ne vero probationibus destituerentur, *Ducatum Burgundiæ* à Regibus Francorum & in specie à Philippo Pulchro, Domino Fœderatarum Provinciarum, in Feudum Masculum concessisse allegabant. Fatentur quidem, Comitatum Burgundiæ ut Feudum Imperii etiam ad fœminas pertinere, sed hoc de Ducatu negant. Hac ex caussa firmiorem ab Hispano probationem desiderant, quod Ducatus Burgundiæ Feudum sit fœmineum. Præcedenti rationi hanc Galli adjungunt, quod omnia à Regno Franciæ dependentia Feuda ejusdem cum Regno præsumantur conditionis: Lex enim Salica nullam in Regnis fœminæ patitur successionem. Concludunt igitur Ducatum Burgundiæ, deficientibus Masculis, recte ad Regem Franciæ, ut verum Dominum rediisse. Hinc maximum inter *Ludovicum XI.* & *Maximilia-*

lianum exarsit bellum, cui Rex Franciæ Helvetios auro emptos immiscuit. Contra Hispani hæ sunt responsiones: I. Negat *Ducatum Burgundiæ* unquam Regni Franciæ feudum, quin potius Germaniæ membrum fuisse, remque à primis petit initiis. Ann. 1020. primum Burgundiæ Rex factus est *Rudolphus*, gener Buchardi Ducis Suevorum, cujus filiam Bertham uxorem habuit: idem socer Conradi Imperatoris, qui cum improlis moreretur, successit ei *Henricus* filius Conradi Imperatoris. Complectebatur Burgundiæ Regnum Sequanos, Burgundiam, Allobroges, Delphinatum & territorium circa Urbem Arelatensem, ubi Rhodanus in mare mediterraneũ se evolvit. Paulo post divisa fuit Burgundia in *Ducatum* & *Comitatum*, donec sub Ducibus posterioribus rursus sub unum imperium redacta sit. *Lugdunensis* Provincia suo obsequens fuit Domino; *Sabaudia* suos accepit Comites; *Delphinatus* ab *Umberto* in Regem Franciæ conferebatur. Cum igitur Regnum in tot divideretur partes, interiit, Burgundiæq; Reges Imperatori fidem & obsequium promiserunt. Quin & *Carolus* ultimus, ut Rex coronaretur à Friderico Imperatore petiit, verum frustra. Ex hoc patet abunde, *Burgundiæ Ducatum* ab imperio dependere: petitio enim Privilegii superioritatem arguit. Accedit, quod Burgundiæ Dux sessionem inter Principes Imperii habeat. vid. de his Limn. de jure pub. l. 5. c. 2. Exinde Hispanus concludit, *Ducatum Burgundiæ non à Gallis dependere, neq; Regem in defectu Masculæ prolis ad se Ducatum trahere potuisse*. II. *Eandem esse Comitatus & Ducatus rationem*; quod si enim Comitatus in colum cadat, etiam Ducatum ejusdem conditionis esse, necessum est.

PRÆTENSIO tertia Hispani in *Cataloniam* est, quam,

ut & *Comitatum Rossilionensem*, Christianissimus Galliarum Rex jure belli occupavit.

Quarta PRÆTENSIO in *Regnum Portugalliæ* est. Hæc illo nititur fundamento. *Emanuel* Rex reliquit 1. *Joannem*, cui erant *Joannes*, *Maria*, *Sebastianus*, *Carolus*. 2. *Ludovicum*, qui habebat filium naturalem *Antonium*; 3. *Henricum*, primùm Cardinalem, postea Regem. 4. *Edvardum*, mortuum ante fata Fratris Henrici Regis, cui erant *Maria*, *Catharina*. 5. *Isabellam*, cui erat filius *Philippus Secundus*.

Ex his omnibus *Edvardus*, Henrici Regis Portugalliæ frater, ante Regis mortem diem suum obierat, nemoq; magis ex sanguine *Emanuelis*, quam *Isabella* soror Henrici, & *Catharina* filia Edvardi superfuit. *Philippus secundus* ex jure matris, ut ex proximitate gradus excludentis fratris Edvardi filiam *Catharinam*, Regnum sibi arrogavit; frater enim gradu fratris filia propinquior est, utpote qui ulteriorem ex L. XII. tabul. excludat. Adhæc dictus Philippus secundus Hispaniæ Rex Isabellæ matris ætatem allegabat, quâ nepotem Catharinam præibat; sed ætatis in adeundis Regnis maxima habetur ratio. Atque hæ sunt rationes, quæ *Philippum* 2. commoverunt, ut nulla habita aut processus aut arbitrii à Pontifice oblati ratione, Portugalliam occuparet, quæ tamen haud diu in Hispanorum permansit potestate. Circa annum enim 1640. Philippus 4. publica procerum Regni voce imperio fuit exutus, quo in illius locum *Joannes quartus* antea *Dux Bragancia à Catharina* procedens substitueretur. Atque hoc est quod Hispanus prætendit. *Joannes 4.* Theodosii filius, Catharinæ nepos, Philippum 2. ratione *Isabellæ*, matris Catharinæ, proximiorem fuisse confitetur. Sed hoc pro-

proximitati lineæ, quæ hic maxime spectari deberet, nihil derogare autumat. Nec minus allegat jus repræsentationis, quod *Catharina* Edvardum patrem suum repræsentaverit, atque ideo propinquior lineâ, quam *Isabella*, fuerit. Quod Hispanus contra eludit, negans in Regnis & Feudis jus esse repræsentationis.

RATIO STATUS REGIS HISPANIÆ.

SI unquam pristinorum Monarchas seculorum, terrarumq; Dominos formidabiles cupido semper vincendi, & in majus augendi imperium incessit, certe illa Heroas Hispanicos flagrantissima occupavit. Hi autem cum plurimas gentes armis sub imperiū suum compulissent, veriti ne libertatis suæ antea habitæ desiderio, pristinorumq; dominorum memoria accensi, ad aliquā resilirent mutationem: optimum duxerunt lenius in principio imperii habitis persuasum reddere, destinationes suas imperscrutabiles esse, quæ abstrusæ dissimulationi involvuntur.

Illa autem de caussa sedem dominationis suæ in Hispania *Philippus* fixit, ut præsens Rex in pace & concordia subditorum teneret animos; reliquam vero Europam turbis per artes implicaret, ut bello invicem collisam, viribusq; ad ultimum exhaustā, facilius solus omnem occuparet. Quamvis autem hanc peragendi rem omnem tempus Philippum defecerit; post se tamen ita omnia reliquit expedita, ut successori ejus facile viam ad illa, quæ restabant, peragenda relinqueret. Unde sequentes regulæ, quæ veram rationem Status Hispaniæ absolvunt, non secus ac oracula observantur. *Prima Regula* in *Religione* fundatur, quâ populi, obtentu conscientiæ quidvis conantur. Summus Catholicæ Religionis ardor ostendatur oportet omnibus, qui artibus ser-

viat. Persuadendũ *Pontifici*, auctoritatem suam vel hoc maxime medio stabiliri, si potentiæ Hispanicæ in extirpatione Principum Protestantium faveat. Reliquis *Italiæ Principibus* hoc instillet, quod salus Ecclesiæ contra quamcunq; ab exteris ingruentem vim in protectione Hispanica sita sit; illâ solâ omnes exteros ab Italia arceri, ac Religionem conservari, quæ alias ex commercio peregrinorum inquinata maneret. In *Gallia*, quæ multos alit Protestantes, Catholici tamen præcipui validioresque sunt, Rex incitandus, ut illos expellat. Papa monendus, ut idem Regi persuadeat, acriterque negotium urgeat. Contra animandi Protestantes, iisq; auxilia promittenda, ut bellum civile inde accendatur, Regnumq; hoc tanto magis viribus exuatur. Quod si Regi hæc consilia fuerint suspecta, tum Catholici adversus Regem ipsum sunt concitandi, utpote talem, qui hæreticis nimis ac fas est faveat; promittendæ igitur subditis suppetiæ. Papa etiam, quoad fieri potest, his immiscendus est rebus. Quomodocunq; autem id fiat, nil interest, modo eo res deducatur, ut hoc ingens Regnum suo sibi jumento calamitatem attrahat, propriâ ruina exagitatum corruat, ne, quod facere consuevit, obicem Hispanicæ Monarchiæ ampliorem ponat. Cum *Anglia*, ubi primas Protestantes obtinent, quibuscunque conditionibus paciscendum, ne illa, maritimâ sanè potentiâ admodum potens, in Indiis, unde præcipui adferuntur thesauri, sibi aliquod facessat negotium, atque sub hac ficta amicitia Catholici tanto facilius in Anglia tolerentur. Eâ de caussa peculiaria in Flandria & Hispania erigenda sunt Collegia, in quibus Anglica juventus in Religione Catholica informetur, eademque ad hoc speciali munificentia alliciatur, muneribus concilietur.

Secunda Regula. In *Germania*, ubi Imperator Romanus quidem Catholicus eſt, Proteſtantes tamen in partem potentiæ veniunt, allaborandum ſedulo, ut imperium penes domum Auſtriacam, quæ eadem eſt cum Hiſpanica, conſervetur, quippe quæ ſola adverſus Proteſtantes propugnaculum, iisque ſupprimendis par ſit, idque ſub Religionis velo, & quaſi hisce mediis Chriſtiani contra Turcas defendantur. In *Helvetia*, ubi Religio utraque parem habet cum poteſtate auctoritatem, altera pars contra alteram concitanda, ac Catholicis quidem ſpes facienda, Proteſtantes ipſis in prædam datum iri, iique ita conſtringendi, ut quovis tempore fœderi mutuo renuncient. In *Belgio confœderato*, ubi jam Catholici potentiâ & Imperio ſunt exuti, populusque nec dum diuturnis, quamvis cruentis, bellis cladibusque attritus, longævis armorum induciis ſchiſma ſeminandum, quod animos eorum ſeparet, vel jam pace utrinque confirmata, Præcipuorum, qui clavum Reipub. tenent, mores pecunia, largitionibusque corrumpendi, ut conſilia Senatus prodant, Hiſpanisque in conſulendo faveant.

Cæterum in *omnibus ſtatibus* clandeſtini foveantur inquiſitores, quo officio omnium optimè Legati, quibus undique ingens habetur honor, defungi poſſunt, nec minus per Monachos & concionatores, qui in ſacris roſtris multâ pollent auctoritate, tum etiam per privatos, auro Hiſpanico conductos. Miniſtri Principum in partes imprimis flectendi, ut, ſiquid in præjudicium Hiſpanorum agatur, id ſincere enuncient, ut etiam eos, qui Principi ſuo fidelem præſtant operã, integrisq; moribus ſunt, criminationibus gravent, odioſos reddant, & quibuscunq; modis in exitiũ præcipitent.

Tertia Regula in *negotiationibus* & *tractatibus* conſiſtit,

sistit, qui personas, quibus est spectata fides silentii, requirunt. In his semper pacis desiderium obtentui sumendum, ut alii hoc ipso securiorem agant quietem, belli tamen necessaria clam parentur, ut nihil tale metuentes imparati impetantur. Quod si inter duos Principes tenuioris conditionis oriatur dissidium, illico offerendum illorum conciliandorum studium, sive sub judicis, sive vero arbitri conditione. Controvertentium interim alter adversus alterum sub larva conciliationis stimulandus, cum altero fœdus feriendum, spe facta, alterum prædæ utrique futurum; ad ultimum utrumque ditione sua exuendum. Nulla occasio prætermittenda se vicinorum negotiis immiscendi, ut tamen alii è propriis Hispaniæ excludantur. Ne vero *Galli Italicis* se immisceant negotiis, cum cura vigilandum, utpote qui soli Hispanorum destinationibus ibi detrimentum ingens facere possunt.

Quarta Regula in perpetuo consistit *Armorum exercitio*, quo & subditi in continuo Imperii obsequio, & vicini in perpetuo conserventur metu; tum vero hostium conatus occupari queant, vel, si nimis secure agant, tutius impetantur, facilique occasione sub imperium redigantur.

Quintam Regulam Auctoritas constituit, quam Hispanis severus Religionis Catholicæ ardor conciliat & apud vulgus venerationem gignit. Hæc inferiores incitat, fœdera cum Hispano pangendi illiusque se protectioni submittendi. Atque hæc succincte ad mentem *Ducis Rohanii* hac de materia dixisse sufficiat.

JUDICIUM POLITICUM DE HISPANIA, *EX SENTENTIA* PHILIPPI HONORII *IN RELATIONE DE HISPANIA.*

Quam-

QUamvis Potentia Hispaniæ magna sit, admirabilior tamen videbitur, si attendatur, Aragoniæ Regnum ex infimo statu, quo erat Ann. 1470. ad tantam amplitudinem provectum fuisse, non armorum quidem strepitu, aut populorum strage atque eversione, sed ope nuptiarum, ac matrimoniorum, etenim per nuptias *Ferdinandi* & *Isabellæ*, Regna *Castiliæ* & *Aragonum* post mortem Henrici Regis conjuncta fuere &c. Quemadmodum autem Hispanis propitia fuit fortuna, ita virtus ac sagacitas maxime profuit, in acquirendis Regnis Navarræ, Neapolis, Granatæ, & Mediolano, &c. Adeo ut revera pronunciandum sit, coronam Hispanicam brevi tempore ad hanc, quam cernimus, magnitudinem pervenisse, rara sane felicitate & propter magnam atque mirabilem Regum suorum constantiam atq; patientiam, quâ Gallicorum exercituum potentes impetus sustinentes & bello cunctantes fortunæque vicissitudines expectantes, neq; ob adversa ulla animum despondentes, sed quotidie magis invalescentes, dum omnes censebant, eos de tanto culmine dejectũ iri, demum contra omnium hominum sententiam, tot Regnis debellatis, victores evaserunt.

Audiamus judicium *Jac. August. Thuani*; ita de Hispanis prolatum: Hispanicum nomen antea obscurum, & vicinis pæne Nationibus incognitum, primum emersit in Duce Raimondo Cardano contra Gallos, tractu temporis in tantam excrevit magnitudinẽ, ut formidolosum ex eo & terribile toti terrarum orbi esse cœperit. Nullam autem usquam Hispanꝰ Gallos invadendi occasionem, vel contra datam fidem, prætermittit. *Lib. 2.*

Boteri

Boteri de Hispania hoc est Judicium, quod ab orbe condito nullum extiterit Imperium, Hispaniæ Regis Imperio majus. Quippe qui præter Insulas, Imperia, Regiones plurimas in omnibus Mundi quatuor partibus, Dominus sit multarum Regionum; adeò ut verissimè dictum sit, quod in illius Regno sol nunquam occidat. De quo tamen usitato pronunciato Ampliss. *Verulamius* ita sentit: Solem in Imperio Hispanorum nunquam occumbere, sed aliquam ej⁹ partem semper irradiare, si verum dicendum sit, radius quidem est gloriæ, non dico corpus solidum gloriæ, in quo Monarchia Hispaniæ reliquis omnibus superior est.

In lib. de sapient. Veter.

Cæterum quamvis potentia Hispanica per universum diffundatur orbē, magnum tamen à pauco tempore passa est detrimentum, cum ubique plurimas perdiderit & ingentes possessiones. Ac in Hispania quidem numerum XIV. Regnorum, Burgundiæ Ducatum, & 7. Provincias Belgii, in Africa optimos portus magnique momenti loca. In Asia plurimas Insulas, Regnum Ormuz, (de quo proverbium apud Arabes: *si mundus esset annulus, Ormuzium haud dubie gemma foret)* & cum provinciis, quam plurimas Urbes, in tabula Gölnitzii Geograph. notatas; Brasiliam, Flandriam, Brabantiam, Dominia IV. Hæc si adhuc omnia, viciniaq; quadam conjuncta Rex Hispaniæ teneret, salvum utique maneret Cl. Boteri judicium. Adhæc, cum illa quæ adhuc possidet Hispanus Regna non imbellibus populis erepta sint, sed bellatoribus strenuis ingens adhuc illi facessunt negotium illi, qui ægre alienigenam Dominum patiuntur.

Re-

Regnum *Ormuz*, Regi Persarum ereptum est. Conflixerunt Hispani cum Rege Cambajæ, Calecuti, & Rege Achem, milite Turcico instructissimo. Quæ expeditiones Portugallorum non magis admirandæ, quam Alexandri M. in Persia & Asia victoriæ. Præter alia hoc mirandum, quod 12000. Lusitani, nec plures, tot potentes in Asia Reges veluti fræno coërceant, & ad 90. annos in officio contineant. Quamvis autem Rex Hispaniæ dissita habeat Regna, illa tamen quasi classe conjungit, & tuetur. Et licet Turcarum Imperator plus terrarum & portuum maritimorum possideat, caret tamen illo nautarum numero, quo Rex Hispaniæ gaudet. Duabus potissimum in rebus Hispanus Turcâ superior est: I. Ut ut Turca plures numero subditos habeat, tamen quia magnam partem Christiani sunt, non audet iis confidere contra Christianos: II. quod oræ maritimæ Regis Catholici magis conjunctæ sint, quam Turcarum Imperatoris, indeque vires maritimæ facilius conjungi possint. Contingit autem classes occidentales sæpius superiores esse orientalibus, & septemtrionales meridionalibus, quod ipsi fatentur Turcæ, nostras triremes illorum longe esse superiores. Quoniam autem per totum orbem Hispanicæ ditiones sparsæ sunt, distractæque, eo difficilius defendi possunt. Accedit, quod Hispani crebras arces in subactis terris extruere, illasque validis præsidiis munire soleant, quæ res magno militum numero indiget. Quid quod ipsam Hispaniam Angli, Scoti, unitæq; Belgarum Provinciæ viribus maritimis longe superent? quod Thuan. lib. 5. testatur. Examinavit subtiliter potentiam Hispanicam *Boccalinus in Pierra del Paragone*, ubi per stateram Hispanicas vires ponderat, sed reliquis Regnis & Rebuspub. multo mino-

nores. Ita ut quamvis Imperium Hiſpanicum tam longe lateq; diffuſum ſit, & in tantam excreverit magnitudinem, ut mole laboret ſua, majores tamen expenſas, quam reditus habeat. Ita ut veriſſimum dictum ſit *Stradæ*, quod *ingentia corpora magnis plerumq; morbis obnoxia ſint, caritis alantur, motuq; tardiora, & accipiendo vulneri latius porrecta.* Quod in corpore Reip. Hiſpanicæ ſatis patet. Accedit, quod cladibus à Gallis ſæpius affectus ſit Hiſpanus, perdideritq; *Catalomiam* cum *Portugallia*, indeq; dependentes Inſulas. Magnum quoque Hiſpanicæ potentiæ robur exiſtimantur validæ claſſes, quæ tamen ſæpius à minimis navibus deletæ ſunt: quod pugnâ navali effectũ dederunt Hollandi in littore Britannico A. 1635. Et ſoli Batavi plures uno menſe in utramq; Indiam emittere poſſunt naves, quam Hiſpani ſenis. Ad firmandam potentiam copiæ terreſtres & equeſtres Hiſpanis ſunt. Sed, ſi recte calculum ponimus, amplitudine tanti Regni longe inferiores. Et quamvis Hiſpani ſtrenui ſint milites, qui vitam, ut antiqui teſtantur ſcriptores, ſine armis nullam exiſtimaverint; laborum patientes, & ingenioſi ſtratagematum conſiliorumq; fabri; tamen illorum terra penuria incolarum laborat, & vix 9. milliones hominum complectitur. Cauſſam tantæ paucitatis egregie lateque notavit *Campanella in Monarchia Hiſpan.* ubi conſilium ſuppeditat, quo pacto Hiſpanica gens creſcere poſſit, nimirum per matrimonia cum Belgis Britannisque contracta: Inter principes autem cauſſas Inquiſitiones numerantur, Maurorumq; ejectio. Tempore Caroli V.

Dec. 2. 46.

ad tantam paucitatem Hispani erant redacti, ut exercitus vix 9. millium, de Hispanico milite, ex Hispania duci potuerit. Nobilitas ipsa propter peculiare privilegiũ exire regno detrectat, & vix unquam Pyrenæos montes egreditur. Inter alias hujus rei hæc est primaria caussa, quod magnificentiam suam apud exteros ita ut domi exerere nequeant. Ærario Regio India Occidentalis nutrimentũ ceu stomachus ministrat, sed & in illa potentes experitur rivales Gallos, Belgas, Anglos, quorũ quanta sint contra Hispanum consilia, historiæ testantur. Neq; ulla Hispano sunt nota loca auri, rerumq; pretiosarum feracia, quæ his tribus nationibus non essent notissima. Existimat non nemo eruditorũ, vix quicquã esse, quod facilius subverti queat, quàm status Indicus, Africanus & Americanus: quod Hispaniæ vires multis adversis prælüs & infaustis navigationibus valde sint attritæ. Auri argentiq; fodinæ Indicæ, avarâ pervestigatione evacuatæ aut aquis obrutæ, multũ sunt imminutæ. Ærariũ Regis immodicis sumptib9 ita est exhaustũ, ut Rex quotidie mutuò sumat à Genuensibus & Antverpiensibus mercatorib9. Apertum cum Rege Galliæ bellum non parum quoque vires attrivit Hispaniæ. Ferunt Philippum II. Regem Hispaniæ moribundum pronunciasse, se subducto calculo plurimas myriades auri inutiliter consumsisse, neq; tantæ operæ aliquod pretium habuisse, præter Portugalliam, quæ tamen facile amitti posset. Dictum factum. Consilium Status Philippo III. Hispaniarum Regi bonum suppeditavit consilium A. 1619. ut media adhiberet moderandæ incolarum infrequentiæ, mitigando enormia tributa, quæ miseros abigunt, & expellunt, hocq; faceret exemplo priscorũ Regum Hispaniæ: Neve Rex, in res caussasque tam inutiles

tan-

tantam pecuniæ vim effunderet. Ut parceret immodicis donationibus & sumptibus: qui effundi solent in aulicos, peregrinos, Legatos, in exteros proditores. Ubi tantas inter gazas tam egenus factus Rex, ut omnium pæne debitor audiat, & tantum abest ut ingentes Americæ opes Regno tantum utiles sint, quantum incommodent. Nec minus damni attulerunt donationes innumeræ, quibus Duces, Marchiones, Episcopi, Nobiles, & alii bene multi affecti sunt. Hoc per exemplum Ferdinandi & Isabellæ patet. Igitur non concedendam iis, quos supra diximus, perpetuam aulæ inhabitationem: sed perfectis negotiis cito dimittendos. Suaserunt quoque ne pupillis Regno excedere permitteretur, & commercia cum exteris vetarentur. Utq; singuli adigerentur suos proprios invisere labores, suaq; quisq; maneret in Provincia, tam majoris, quam humilioris conditionis. Ablegandos ex Curia Magnates, Episcopos, & alios, ne Fiscus Regius tantam opum jacturam faciat. Ut agri diligentius colerentur. Ut expensis modus statueretur. Inhiberentur Legibus in aula & alibi non necessariæ Regis in alias Provincias profectiones. Pubem rusticam, à cujus labore omnes vivunt, privilegiis ad meliorem agriculturam excitandam, ne omnia onera, exemptis per privilegia Nobilibus, ad illam devolverentur. Ne imposterum facile nova Monasteria, aut novi fierent Ordines Religiosorum. Tandem ut 100. Quæstores abrogarentur, quod aliud nō quærant, quam miseram plebem opprimere. Utque Rex recenti malo medelam ferret, antequam lethale fieret, & incurabile. Varia de Hispanis videre cupiens judicia vide lib. *Arcanor. domination. Hispan. Todos Todos, &c.*

FINIS HISPAN.

LI-

LIBER QUARTUS,

EXHIBENS

MORES VETERES ET RECENTIORES

GALLORUM,

STATUM ECCLESIASTICUM, POLITICUM, REDITUS, VIRES, POTENTIAM, SERIEM REGUM, PRÆTENSIONES, RATIONES STATUS, JUDICIUM POLITICUM, ETC.

EX SUPRA CITATIS BONIS AUCTORIBUS, ALIISQUE IN FRONTE MATERIARUM POSITIS.

MORES VETERUM GALLORUM.

Clemens *Alexand.* & *Strabo*, antiqui ſcriptores, de Gallis teſtantur, quod promiſſos crines alere ſint ſoliti, & *Agathias* ait, non permiſſum fuiſſe Regi Francorum, diviſum in fronte, & præciſum aut tonſum capillum geſtare. *Symmachus* illos à cura addiſcendarum literarum commendat; *Cato* duplicem in ſuis *originibus* laudem ipſis tribuit, cum quod armis, tum vero elegantiæ linguæ operam darent. Cæterum Galli ſacris & Religioni addictiſſimi fuerunt mortales; adorabant Mercurium, quem omnium artium inventorem, & comitem omnium iter facientium, credebant. Venerabantur etiam Apollinem, Martem, Jovem, Minervam, eandemque fere de illis, quam aliæ gentes, fovebant opinionem. Pro illorum ſalute, qui ex morbis decumbebant, homines immolabant: illi, quibus uſus ſacrificandi interdictus erat, pro ſceleſtis habebantur. Inter hos maxime celebres ſunt autorum ſcriptis *Druidæ*, quibus ex omnibus unus imperio & auctoritate præerat. Primo vita functo, digniſſimum quemque mortuo ſurrogabant. Si plures æqualia commendarent merita, tum is, pro quo plurimum vota faciebant, Princeps proclamabatur. Hi Druidæ ſingulis annis in certum locum omnes convocabant, qui in foro jure experiri vellent; ibi partium componebant rixas. Illi, qui caſtra ſequebantur, ab omnibus tributis, quæ incolis imponebantur, immunes erant. In more habebant ad comitia in conventum armati procedere. *Plutarchus* narrat, quod illorum fœminæ belli & pacis conſilia tractarent, quæ

Viri

viri dein exequebantur. Si quis orationem haberet in comitiis non acceptam, quidam, cui id datum erat negotii, stricto & in altum sublato gladio silentium imperabat: si prima vice Orator non taceret, tum ille secundâ, mucrone minas vibrabat; quod si tandem non pareret monitis, capite plectebatur. Qui peregrinum interfecisset, gravissime puniebatur: reliqui, qui incolam aliquem trucidassent, proscribebantur.

Quod ad res bellicas attinet, reliqui Galli hoc à *Massiliensibus* didicerunt, ut muris habitationes suas clauderent: quod omnibus se periculis de studio exposuerint, auctor est *Ælianus*. *Vopiscus* gentem perhibet inquietam, & pacis impatientem.

Cum ita accenderentur, cujus impotens gens est, (*Livio* teste,) illos non paruisse Regi, idem autor est. Libertatis ita tenaces fuerunt, ut, cum aliquando captivi detinerentur, dentibus catenas perfringerent, ut, effractis levioribus partibus, gulam alter alteri frangere posset. *Livius* dicit, quod in bello, primo impetu plusquam viriles essent, in exitu minus quam mulieres. Idem: *Galli gens est, cui natura corpora animosque magna magis, quam firma dedit. In omne certamen plus terroris, quam virium ferunt.* Suo tempore ita timebantur Galli, dicit *Salustius*, ut totam Italiam tremore percuterent, & *ubi cum aliis nationibus pro gloria, cum Gallis pro servanda vita* dimicabant Romani. *Justino* teste, Reges Asiæ tanti Gallos fecerunt, ut sine illis nihil quod bello acquisivissent, conservari posse crederent, nec recuperare quæ perdidissent. Cum ab Alexandro interrogarentur, quid potissimum timerent, responderunt, ne cœlum super se ruat. Ælianus scribit, illos fugam ignominiosam habuisse semper. *Cæsar*

 hoc

hoc de illis perhibet, quod in bellum exituri omnes mares, & qui 14. annum attigissent, armatos cogebant, & qui ultimum venisset, in conspectu omnium gravissimis tormentis necabatur. Ex eodem autem *Cæsare*, nonnulla de Gallica gente afferemus testimonia: l. 3. de Bell. Gall. dicit: *Gallorum subita & repentina sunt ingenia. Omnes fere Galli novis rebus student, & ad bellum mobiliter, celeriterque excitantur. Ad bella suscipienda ut Gallorum alacer, & promptus est animus; sic mollis ac minime resistens ad calamitates perferendas mens eorum est.* L. 4. de B. Gall. *Galli sunt consiliis capiendis mobiles, & novis plerumque rebus student: in Gallia non solum in omnibus Civitatibus atque pagis, sed pæne etiam in singulis domibus, factiones sunt.* Lib. 6. de B. Gall. de moribus Gallor. fusius agit.

Modus *armorum*, quo utebantur, hic erat: Gerebant graves enses, & oblongos, verum sine mucrone: adhæc hastis oblongis, ferro acuto munitis, utebantur: capita cornubus, aliisque animalium exuviis, ad terrorem hosti incutiendum, circumdabant. Magis autem equite, quam pedite, valebant. *Cæsar* de potentia equitum Gallicorum facit mentionem: jam jam vero pugnaturi horrendum & trucem sustulerunt clamorem. In castris militem secundum nationes dividebant, & cujuslibet Urbis miles seorsim pugnabat, ut omnem ita evitarent confusionem. Impetratâ victoriâ, captivos Diis immolabant. Druidæ & Equites magnæ apud illos erant dignationis; quorum primi sacris occupabantur & prædicebant futura, alteri ex occasione castra sequebantur. Nefas erat liberos in conspectum parentum suorum, nisi armis per ætatem aptos, venire. Marito vitæ & necis in uxorem liberosq;

pote-

potestas erat. Ædes suas in sylvis & ad circumjectos rivos habebant, ad vitandum nimium æstatis calorem. Cum cibum caperent, non accumbebant; sed prostratis super pellem lupinam, vel caninam, pueri parvi ministrabant. Pauperiores aquam, ditiores vina ex Italia bibebant: cibus communis lac & carnes erant. Si cui titulus honoris tribueretur, & alter sibi illum melius competere existimaret, de hoc usque ad mortem depugnabant. *Ammianus Marcellinus* testatur, illos venationibus cum voluptate incubuisse: natare etiam solebant. *Cæsare* auctore, in funeribus omnia defuncti pretiosa in ignem conjiciebant. Ut alia plurima auctorum de illis consignata taceamus.

MORES GALLORUM NOSTRI TEMPOR ET I. PARISIENSIUM.

P*arisienses* satis gratæ sunt indolis. Commoveri facile possunt. Argenti cupidine ingenti flagrant, ut nihil sub sole sit, cujus ope Parisienses non utantur pro paranda pecunia; id quod hominibus vilioris conditionis imprimis commune est. Peregrinis non multum fidunt, & magna erga advenas laborant suspicione, nec sane sine caussa; quia multoties ab illis decepti sunt. Fœminæ Parisiensium ostentatione delectantur, & magni pretii vestimenta sibi comparant, ita ut supra conditionem census elegantes incedant, & ingentes luxu proluant opes. Mariti illarum illis complacere sese student; ita & fæminæ omnia fere imperio regunt, voluptatibus undique vacantes, & tempus variis ludis & novis oblectationibus fallentes. Hoc tamen illis laudi cedit, quod ad Xenodochia, Orphanotrophia, sæpius accedant, ægrotis omnique ope destitutis pharmaca & victum præbeant.

Hic populus novarum quæ in mundo geruntur rerum relationibus admodum delectatur. Cum illi, qui ex opere manuario vivunt, filias locant, multos sumptus in illas impendunt, ita ut censum plerumque superent, hospites autem invitati quilibet pro se solvunt. Nobiliores contra, minus his, quam pro conditionis suæ dignitate, impendunt. Ad ultimum, Parisienses satis sunt civiles & humani, ut reliquos omnes Gallos in hac laude præeant.

Ruricolæ feri sunt, & horridi, ut similes vix alibi reperias.

Carnutes amabiles, & humani audiunt, omnibus suaves & officiosi, mutua inter se pace concordes vivunt, amant peregrinos, pii, & Religioni Veterum addicti, charitate & misericordiâ erga pauperes ducuntur, eleemosynis pariter ac lucri faciendi studio commendabiles.

Belsii simili fere genio præditi, dediti agriculturæ & mercaturam frumento exercent. In multis locis callidi & astuti sunt.

Castrodunenses, boni ingenio, & subtili pollent intellectu, ex dimidiis verbis sensa dicentis percipiunt, paucis etiam dictis se expediunt; ita concise & breviter quam sæpissime loquuntur, ut vix intelligi videantur.

Blesenses propter aëris amœnitatem humani sunt, affabiles, concordes, pacati, subtiles, rei familiari addicti, laboribus seduli, peregrinorum amatores, cum quibus tranquillè vivunt: verbo, hujus Regionis populus elegantiâ morum nemini in Gallia cedit.

Vindocinenses ingenio affabili civilique præditi, omniq; culturæ, & rerum elegantiæ addicti sunt, imprimis ut in aliqua re, cui animum applicant, excellant.

Aure-

Aurelianenses, & illis adjacentes, civiles satis sunt, gratam habent valde linguam, mordaci sunt ingenio, animoso tamen & mercaturæ studiis addictissimo.

Senones olim monstrarunt, quantis pollerent animis, cum omnium primi fuerint, qui in Italiam concesserant. Populus minimè malus est, & nequicquam ferus. Omnes incolæ Religioni addicti sunt.

Campani & *Bryenses* dicuntur suarum opinionum obnixe tenaces & pertinaces, aditu tamen faciles sunt, nec novis indulgent auditionibus.

Picardi libere agunt, oblectamentis faciendis prompti, sed adhæc astuti audiunt, conviviis valde delectantur, nec magis alios, quam qui illis in poculis respondent, æstimant. Bene invicem conveniunt, ut, si unum civem offenderis, reliquos omnes tibi iratos timeas. Hæc natio minime pectoris duplicis est, sed cui in omnibus securam fidem habere possis.

Turones sunt pleni humanitatis, & affabilitatis, Regi imprimis fidi, commerciis addicti.

Cenomani laboribus dediti, industrii, ingenio subtiles sunt.

Normanni audiunt callidi, nec ulli legi aut extraneorum consuetudini subjecti, ex antiqua vivunt politia, quam tenaciter servant. In litibus juris prudentes & circumspecti sunt.

Britones culti civilesque sunt, & in vita communi conversatione accepti, humanitatis tamen laude reliquis pares non sunt. Illos lucri habet studium, & poculis indulgent libenter liberiusque.

Angolismones à bono commendantur ingenio. Reverentiam sui curæ habent. Ideo jactabundi, parum commercia curant, sed ex annuis vivunt. Nobiles li-

teras amant, magnifici, & civilia præ se ferunt ingenia. Circumvicini rudes & laboribus dediti sunt, opinionum propugnatores, & ad arma quasi nati.

Petricorii hilares, agiles, & sobrii describuntur, parvo & parabili contenti, magnisque se occupant exercitiis. Fœminæ illorum castæ, reique familiari addictæ sunt. Nobiles, humanitatis exercitia & ipsius virtutis amplectuntur.

Lemovices indole sobrii, nec facile, nisi in urbibus, vina bibunt. Boni sunt parcique Oeconomi: propinqui concordes cohabitant; quin inter illos familiæ reperiuntur, in quibus centum numerantur capita eadem stirpe nata, tanquam in collegio quodam una degentia: adscendunt vero etiam ad decrepitam senectam. Maxima horum pars laboribus vacat, sed hoc vitio notantur, quod nimium in lites juris faciles sint. Nobiles etiam contentiones sæpius inter se miscent: reliqua, magnifici & generosi audiunt.

Arverni dicuntur esse astuti, labores naviter exercent, lucri cupidi, & ideo mercaturam ardenter amplectuntur. Homines plerumque duplices, rixis & injuriis se invicem raptantes. Nobilibus humanitas & magnanimitas tribuitur.

Burbonienses ejusdem fere cum modo dictis sunt conditionis, commendantur propter morum elegantiam, rei familiaris tenaces, & peregrinis affabiles esse dicuntur.

Metenses rudes nonnihil sunt, validi, laboriosi, simplices, Religiosi vocantur.

Inter *Burgundiones Divionenses* opinionum suarum admodum sunt tenaces, honorem suum accurate ob-

observant, magnis inhiant rebus: fœminas habent elegantes, ad maritorum obsequia promptas, & quas impudicitiæ captare nemo queat. Plebs laboribus, & in vineis præsertim colendis, desudat: cæterum seditiones non amant, quamvis validos & audaces natura esse voluerit.

Lugdunenses maximam partem peregrinorum numerant, & ad Italorum mores proxime accedunt. Populus ibi suavis & acceptus est; viri juxta ac fœminæ eleganti vestitu & sumptuoso incedunt, specie magis quam re tales.

Delphinates Principem suum effictim amant, libertatis tamen suæ acerrimi custodes. Incolæ affabiles, ingenio lepido, omnium artium capaces, & imprimis Mathematicæ scientiæ addicti; in sermonibus liberi, dissimulatores, de se optime sentientes, esse judicantur.

Provinciales, sobrietatis valde amantes sunt, cum suo sumtu vivunt, inconstantes, avari, pectoris subdoli, fidei dubiæ, suarum virtutum jactatores, arrogantes, feri, quibus erga dominos reverentia animis excedit: Fœminæ Italice vivunt. Incolæ, si ullibi in Gallia, ingeniosi sunt. Cantilenas valde amant, quibus sæpius curas pellunt: ultimùm, religioni addicti, & pro bonis Catholicis à suis æstimantur.

Auctores, qui de Moribus Gallorum tam antiquis quam recentioribus scripserunt, qui consulere cupit, vide ex antiquis *habitudinem corporis* Gall. describentem Cæsarem l. 2. de Bell. Gall. Polyb. l. 2. T. Liv. l. 8. dec. 4. Ammian. Marcell. l. 15. & 19. Strab. l. 2. Petron. Liv. 38. Agath. Strabon. Clem. Alex. Liv. l. 5. dec. 3.

Qua *Fœminas*, vid. Amm. Marcell. qui ipsis pulchritudinem & fœcunditatem præ reliquis tribuit; Diod. l. 5. Strab. l. 4. Plut. Polyæn. l. 7. Stratag. Athen. l. 13. Orsel. Massilian. Naviger. Athen. l. 12. Erasmum, Clement. Alex. l. 3. c. 3.

Qua *Ornatum corporis*, Polyb. l. 2. Strab. l. 4. Plin. l. 34. Tacit. 7. Ann. Catel. de Languedoc. Eginard. in vit. Carol. M.

Qua *Habitationem*, Cæsar. l. 5. de Bell. Gall. Strab. Vitruv. Athen. l. 4. Sidon. Apol. l. 8. ep. 11. Plin. l. 22. c. ult. Diod. l. 5. Plin. l. 22. c. 35. & 14. c. 22. Plutar. in Camil. l. 14. c. 6. Athen. l. 4. c. 77.

Qua *vitia animi*, Liv. dec. 3. l. 2. Vopisc. in Aurel. Liv. l. 5. Scaliger. poët. l. 3. c. 17. Diod. l. 6. c. 9. Amm. Marc. l. 15. Athen. l. 4. c. 17. Polyb. l. 2. Cœl. Rhod. Ant. lect. Diod. l. 5. Euseb. l. 6. c. 1. præp. Evang. Plut. contra Apollon. Cassiod. ep. 12. Port. Caton. Melam, Sidon. Symmachum ep. 8. lib. 9. Julian. Apost. in Misop. Plin. l. 18. c. 11. Scal. poet. l. 1. c. 4. Ammian. Marcellin. l. 15. Plin. l. 18. c. 11. Pauf. in Phoc. Tacit. de Morib. Germ. Cels. Plin. Arist. in Admir. Sidon. Apollin.

Qua *Connubia*, l. 6. Cæsar. de Bell. Gall. Tit. 46. de la loy Salique.

MORES HUJUS TEMPORIS.

Qua *statum corporis*, vid. Pierre d'Avity descript. Gener. Europ. tom. 2. Tum *habitum*, *victum*, apud eundem.

Qua *corporis exercitia*, Scal. de Subtil. ad Card. 167. sect. 1. Barcl. Icon. Anim. Diod. l. 5. Isac. Pont. Bartol. & Bald. M. S. des Ordonnances de Paris, & d'Orleans.

Qua *linguam*, Merul. part. 2. l. 3.

STA-

STATUS RELIGIONIS GALLIÆ, SECUNDUM M. S. S. P. ET PIERRE D' AVITY.

EPiphanius tradit, S. Lucam fidem Christianam Gallis prædicasse; *Tertullianus* suis quoque testatur temporibus multas Galliarum Nationes fidem Christianam suscepisse. Postmodum etiam universum Galliæ Regnum, Christianorum Sacris nomen dedit A. C. 456. sub Rege Clodoveo, qui bellum contra Sicambros gerens, votum fecit se victoriâ obtentâ sacrum Baptismum suscipere velle. In hujus coronatione columba dicitur oleum cœlitus attulisse. Hinc loco trium bufonum 3. lilia insignibus Regiis inserta sunt.

Ipsum autem *Regimen Ecclesiasticum* quod attinet, notandum; illi Archiepiscopos, & Episcopos præesse. *Archiepiscopi* verò duo sunt *novi*, ut *Tolosæ*, & *Parisiensis*. Prior ab Ann. 1317. sub Papa Joanne XXII. alter Parisiensis An. 1622. sub Gregor. XV. electi.

Episcopi novi, à Papa pariter Joann. XXII. electi sunt, ut in *Mirepoix*, *Alet*, *S. Papoul*, *S. Pons de Tommieres*, &c. Habent autem Archiepiscopi suos suffraganeos, non secus ac illi Primates in veteri orientali Ecclesia, cum quibus optime possunt componi. Ita *Archiepiscopus Viennæ* tanta pollet auctoritate, ut dicatur *Primas Primatum*. *Archiepiscopus* autem *Lugdunensis* hanc obtinere non potuit dignitatem, quia sedes Lugdun. primariam aliquam Provinciam sub sua potestate nunquam habuit.

Multi autem in Gallia sunt Archiepiscopi & Episcopi, qui honore Cardinalium digni sunt.

In Archiepiscoporum & Episcoporum election

hoc semper fuit observatum, ut Rex Papæ certas nominaret personas hac functione dignas, 6. Menses ante electionem.

Jurisdictio Ecclesiasticorum in Gallia separata est à temporali, habentque curas Ecclesiasticas ex ministris Ecclesiasticis, cognoscentes de rebus controversis, ut divortiis, magnis criminibus. Hæc Jurisdictio *ordinaria* est vel *delegata*: in *ordinaria* disponunt Officialis, Archiepiscopus, & Episcopus. *Delegata* spectat ad conservatores Privilegiorum Apostolicorum. In caussis gravioris momenti appellationes ad Regem devolvuntur. Ecclesia Gallica multis gaudet immunitatibus & privilegiis, quod ex Conciliis, quæ in Galliis crebrius haberi solent, apparet.

Ordo Ecclesiasticus Galliæ, ex certo ab hinc tempore, conventus ex consensu Regis celebrare solet, singulis quinquenniis, in quibus de decimis & aliis tractare solet negotiis.

Præter *Catholicam Religionem* etiam *Reformatæ* locus est in Gallia, quæ primum sub Francisco primo innotuit Ann. 1515. postquam Johannes Calvinus librum Institutionis de Religione Christiana in lucem edidisset, Regique inscripsisset, An. 1536.

Non permissum autem est Reformatæ Religioni addictis in Regno Galliæ solennes celebrare conventꝰ per Deputatos, qui in hujusmodi adhiberi solent negotiis. Solent tamen ex speciali Regis dispensatione *Synodos, conventusq; Provinciales* instituere, ubi de illorum consulere solent disciplina & ministrorum institutione.

Habent autem Reformati certas in Gallia provincias, in quibus cum ingenti suorum multitudine liberum Religionis peragunt exercitium, ut sunt Langue-

do-

docia, Delphinatus, Bearnia, Normandia, &c. Ut & plurimas Urbes, quarum numerus videri poteſt apud Pierre D' Avity, in deſcr. Gall. p. 122.

Sub Nomine Status Eccleſiaſtici etiam *Scholæ, Collegia* & *Academiæ* continentur. Inter alias *Maſſilia* celeberrima eſt omnium, quod Cicero, Strabo, aliique veteres auctores teſtantur. Secunda ab illa eſt *Auguſtodunenſis* (l'Eſcole d' Autun) Toloſæ, *Arelatenſis, Narbonenſis, Lugdunenſis*.

Academia *Pariſienſis*, non magis antiquitate, quam majeſtate ſua inſignis eſt, filia Regum natu maxima, fundata ſecundum plurium opinionem à Carolo Magno Ann. 791. Gallis *Theologiæ Magiſtra*.

Monſpelienſis Medica facultate inſignis eſt.

Aurelianenſis Academia Legibus ſacra eſt.

Præter has aliæ multæ ſunt, ut *Pictavii*, *Gadomi* in Normannia *Biturige, Nanneti, Rhemi, Valentiæ, Aquis Sextiis, Arauſione, Dolæ, &c.*

Hic omnia recenſere Collegia, & Scholas artibus humanioribus deſtinatas, & à Principibus, Cardinalibus, Epiſcopis, aliiſque fundatas Magnatibus, nimis foret prolixum. Scholis annumerari ſolent *Xenodochia, Orphanotrophia*, &c. in uſum pauperum fundata. Inter alia hoc memoratu dignum, quod Rex Henricus III. Pariſiis Xenodochium fundavit, cui nomen impoſitum eſt *Domus Charitatis*. Huc milites ex bello ſaucii adferuntur, & miſeram curant valetudinem. Hæc de ſtatu Eccleſiaſtico breviter dicta ſufficiant.

Qui plura ſcire deſiderat de Archiepiſcopis, Epiſcopis, eorum Suffraganeis, Abbatibus, eorumque privilegiis, dignitatibus & annuis reditibus, conſulat inſignem auctorem Pierre D' Avity in deſcriptione Gall. p. 124. & ſeq.

REGIMEN GALL. POLITICUM *EX DESCRIPT.* PHILIPPI DE MORNAY, *DOMINI DE PLESSIS*, & alios DE REGNO GALLIÆ.

Regnum Galliæ Monarchicum eſt, excluditque à ſucceſſione fœminas Lege Salica. Hæc à *Saliis* ſeu Francis dicta eſt, vel Franconibus Germanis; unde etiam Franci *Salingi* dicti, quod flumen Salæ accolerent. Verba legis Salicæ hæc ſunt; *in terra Salica mulieres ne ſuccedant.*

Reges in Gallia à *Pharamundo* ad *demortuum usque Ludovicum XIII.* numerantur ſexaginta quatuor. Eorum triplex eſt origo. I. *Merovingiorum* à Merovæo, nepote Pharamundi. II. *Caroli Magni*. III. *Hugonis Capeti Comitis Pariſienſ. Miniſterium aulicum* Regis Gall. hoc eſt.

I. *Le grand Chambellan*, magnus ſeu ſupremus Cubicularius ſeu Præfectus cubiculo; is eſt *le Duc de Mayne.*

II. *Les premiers valets de Chambre*, cubicularii primarii: 4. ſunt.

III. *Le grand Maiſtre d'Hoſtel*, ſupremus Aulæ Magiſter: ſemper eſt aliquis ex Principibus ſanguinis.

IV. *Le grand Eſcuyer*, Magnus Stabuli Magiſter.

V. *Le grand Veneur*, ſupremus Venationis Magiſter.

VI. *Le grand Fauconier.*

VII. *Les Maiſtres d'Hoſtel*, Magiſtri aulæ.

VIII. *Le Prevoſt de l'Hoſtel*, Præfectus Palatii ſeu Aulæ.

IX. *Le grand Panetier*, qui annonæ & victus curam gerit.

X. Les

X. *Les Escuyers tranchans*, Structores ex ordine vel Nobilium vel Nobilitatorum.

XI. *Le Chanson*, sub quo multi alii.

XII. *Le Chancelier*.

XIII. *Le garde des Seaux*, Custos sigilli.

DE OFFICIIS REGNI MILITARIBUS ET TOGATIS.

I. *LE Connestable*.

II. *L' Admiral*, Navalium rerum illi demandata cura est.

III. *Le grand Maistre d' Artillerie*, supremus rei armamentariæ Præfectus.

IV. *Les Lieutenans*, Vicarii.

V. *Le grand Prieur de France*; hic caput Ordinis Melitensis per Galliam.

VI. *Le grand Ausmonier*, magnus Eleemosynarius.

VII. *Le grand Tresorier*, summus Regni Thesaurarius.

VIII. *Les Secretaires*, Secretarii.

IX. *Les Mareschaux de France*, Mareschalli Franciæ. Olim 4. saltem erant; jam vero numerus excurrit, & sunt *Duc de Bouillon*, *Comte de Brissac*, *de Bois Dauphin*, *de Roquelaure*, *de Montigny*, *de Themines*, *de Souvray*, *d' Ornano*, *Desplan*, *&c*.

X. *Le grand Voyer*, magnus viarum, ædificiorum, conditionum arbiter.

DE PRINCIPIBUS GALLIÆ.

HI alii *Principes sanguinis* sunt, alii *Duces nativi*, Galli & Germani, quibus non Principum nomen, sed *Ducum* competit, alii Duces *extranei*, originem ex Illustribus familiis ducentes.

Ex *sanguinis Principibus* sunt I. Regis Frater *Gasto*, *Mons.*

Monſ. le Duc d' Anjou. II. *Henricus de Bourbon, Prince de Conde,* cujus ſoror nupſit Philippo Auriaco de Naſſau, Fratri Mauricii de Naſſau. III. *Monſ. de Bourbon Comte de Soiſſon,* &c.

Familia *Monpenſeriorum* ſanguinis Borbonii nuper eſſe deſiit in *Henrico Borbonio, Duce de Mompenſier,* relicta unica filia; item *Monſieur de Bourbon, Duc de la Roche ſur Yon* obiit improlis.

Inter *Principes extraneos, Lotharingi* potiorem obtinent locum. Ampliſſima dominia in Gallia cum matrimoniis acquiſita, tum Regum liberalitate ob præſtitam in Rempub. egregiam operam, donata poſſident. Hinc variis gaudent titulis, *1. Le Duc de Guiſe 2. Le Duc de Joinille, Le duc de Mayne, Le Duc d' Aumale, Le Duc d' Aiguillon, Le Duc d' Elbeuf, Le Duc de Mercure.*

Reliquæ familiæ extraneæ Duces ſunt *Les Ducs de Nemours,* qui ſunt ex familia Sabaudica. *Les Ducs de Nevers & Ceuvre,* ex familia Gonzagarum Mantuæ Principum.

Duces Galliæ nativi jam dicendi ſunt: illi vocantur; I. *Henry d' Orleans, Duc de Longueville,* & ipſi agnatus *Comte de S. Paul.* nati ex familia *Valeſiorũ* Aurelianenſ. Ducum naturaliter, *Les Baſtards d' Orleans: Henrii Duc de Rohan: Le Duc d' Eſpernon: Le Duc de Tingry.*

Mommorunciorum familia antiquiſſima eſt.

Le Duc de Bouillon, premier Mareſchal de France.

Familia *Joyenſium (Ducs de Joyeuſe)* quæ eſſe deſiit.

Les Ducs de Rets, Florentini ſunt.

Le Duc de Vendoſme en Limoſin. Le Duc d' Uſez en Languedoc.

Fa-

Familia *Ducum de la Tremouille, Principum de Talmont*, pervetusta.

Mongommerorum etiam familia illustris est antiquitate, & rebus bene gestis.

Domini de Chastillon, comitesq; in Coligny, antiquitate nulli familiæ cedunt.

Mons. de Cesse, Comte de Brissac, est ex illustri & antiqua familia. His adduntur naturales filii Regum Gall. *Carolus de Valois, Comte d' Auvergne & Clermont* fil. Caroli IX; *Cæsar de Bourbon, Duc de Vendosme & Beaufort*, Henrici IV. fil. natural. &c.

DE PARLAMENTIS.

HOrum hoc tempore decem sunt, *Parisiense, Tholosanum, Gratianopolitanum, Burdegalense, Redonense, Rothomagense, Aquense, Divionense*, Tribunal ab Henrico IV. Gall. Rege institutum in Metropoli Principatus Bearniæ *Castro Palo (Pau) Metense*.

A *Parisiensi*, nisi jussu Regis, appellatio non conceditur. Dividitur illud Parlamentum in varias classes, & curias.

I. Curia dicitur *la Grande Chambre*, quæ de appellationib. verbalibus cognoscit.

II. *La Chambre de l' Edict* in favorem Religionis Reformatæ facta.

III. *La Chambre de la Tournelle*, ubi tractantur caussæ criminales.

IV. *La Chambre des Enquestes*, ubi judicantur res Civiles.

V. *La Chambre des Requestes du Palais*, in qua Nobilium caussæ deciduntur.

VI. *Les Requestes de l' Hostel*, ubi de famulitio Regio judicatur.

VII. *La Chambre du Thresor*, ubi de Regia pecunia cognoſcitur.

IIX. *La Chambre des Comtes*; in hac redduntur rationes excepti & expenſi à Regiis Quæſtoribus (*Receveurs*) tam generalibus quam ſpecialibus. Eæ generalitates ſunt 22. *Turonium Andegavum* & tractus *de Mayne* in ea conſtituunt generalitatem. Generalis Quæſtor Turonii eſt, ad quem particulares, ſeu ſpeciales, collectas pecunias deferunt.

IX. *La Chambre des Aides*, in qua de collectis ſeu indictionibus & ſubſidiis cognoſcitur.

DE PARIBUS CURIÆ.

ERant olim certi Principes Seculares, qui per Provincias, quas poſſidebant, Parium perſonam ſuſtinebant: hodie res plane alia eſt. Pares olim erant *Burgundiæ, Aquitaniæ, Normanniæ Duces*, & *Flandriæ, Campaniæ, Toloſæque Comites*. Verum illa dignitas expiravit in interitu Principum & Comitum illorum Dominiorum. Parium autem numerus hodie idem eſt, qui olim, nimirum 12. Virorum, inter quos ſunt 6. *ſeculares*, & ſex *Eccleſiaſtici*. Hi ſunt *Archiepiſcopus Rhemenſis* (*Reims en Champagne*,) ad cujus officium pertinet Regis inauguratio: *Epiſcopus Laudunenſis* (*Laon en Picardie*,) *Lingonenſis*, (*Langres en Champagne*) *Catalaunenſis*, (*Chalon en Champagne*) *Nouiomenſis*, (*Noyon en Picardie*) *Bellovacenſis*, (*Beauvais* in Francia.)

Sed hæc hodie mutationibus obnoxia ſunt: ſolent enim Reges pro temporum varietate hanc Parium dignitatem Principibus Conſanguineis conferre, id quod hodie in uſu eſt, quorum numerus vel copia ſi defi-

deficiat, Viri militari virtute clari ex illustrioribus ut plurimum adhiberi solent. Hi antiqua consuetudine de Principe sanguinis alicujus criminis enormis rei judicant, ut & aliorum Magnatum, quæ omnia hoc seculo plerumque Regum arbitrio disponuntur.

DE FEUDIS.

F*Euda* tam Nobiles majores, quam minores, ut & Ignobiles tenere possũt. Illa venduntur quotiescunq; Feudatario placuerit, nec Domino Feudi super hoc interrogato. Emptor vero ipsi Domino dat duodecimã.

DE CIVIBUS, NOBILIBUS, MERCATORIBUS, OPIFICIBUS.

NOn moris est in Gallia jus Civitatis emere, quod in Germania obtinet; hinc cuilibet in Gallia liberum est emere domos in urbe, aut conducere; mercaturam vel artem manuariam exercere. Nobiles mercaturam exercentes, jura Nobilitatis perdunt, & quotiescunque annui colliguntur census, à quibus Nobiles immunes sunt, opus habent Nobilitatem suam demonstrare. Cæterum Rex Galliæ absolute potest imponere subditis tributa, exactiones, census, vectigalia, &c.

DE ORDINE SACRO ET BENEFICIIS GALLIÆ EX EODEM DN. DE PLESSIS.

A*Rchiepiscoporum, Episcoporum, Monachorum* infinitus est numerus. *Archiepiscopus Rhemensis*, Franciæ Par, inungit Reges.

Archiepiscopus & Elector Trevirensis & Archicancellarius per Galliam, & Regnum Arelatense (*Arles en Provence.*) Expiravit autem ista dignitas, postquam Galliæ Regnum ab Imperio fuit separatum. Est *Monasterium Pictavii S. Hilarii:* ejus *Abbas*, finita copula civi-

civili & Ecclesiastica, primum concumbit cum Regina. Abbas autem is ipse Rex est, nam Reges Galliæ perpetui hujus Monasterii Abbates sunt. *Jesuitæ*, demolita illa illis ignominiosa Pyramide Parisiis, restituti sunt, & in Regnum admissi An. 1603. cum his conditionibus.

I. *Nullus sit in Gallia Jesuita, nisi Gallus.*

II. *Provincialis etiam illorum sit Gallus.*

III. *Nullum Collegium cujuscunque Eleemosynæ prætextu ulli erigant, nisi expresso Regis consensu.*

IV. *Exceptionem Fori nullam habeant.*

V. *Ne ab illis qui in ipsorum Collegia cooptari se patiuntur, neque ex testamento, neque ab intestato aliunde quicquam bonorum immobilium capiant.*

Rex jus habet *beneficia Ecclesiastica* conferendi, contra Concilium Tridentinum in Gallia nondum receptum, quo id sub pœna hæreseos Laicis negatum est.

Clerici in Gallia ad Ecclesiam Romanam provocare non possunt. Contra eos Reges procedunt.

Pragmatica sanctio est lex antiqua, in qua præscribitur modus administrandi bona tam Ecclesiastica, quam Regia.

DE HUGENOTTIS.

HOrum in Gallia ingens est numerus in omnibus Regni partib9 & Urbibus, excepto Comitatu, ipsaque Urbe Avenionensi, ditionis potentissimæ. Habent vero illi certas quas vocant *Securitatis urbes*, ad quas velut asylum confugiunt. Gubernatores illarum sunt Reformatæ Religioni addicti. Inter Urbes principem tenent locum *Montpellier, Nismes, Montauban, Saulmur, la Rochelle, Chastelleraut.* *Academias* habent

Sal-

Salmuriensem, Mompessulanam, Nismensem, & *Montaubanensem. Templa Calviniana* per Galliam numerantur 70. vel 69. Quotiescunque quid incidit, *Conventus Generales* indicuntur, interdum *Synodus Universales* ob res graviores, de quibus in commune consultandum est: idque in certa Regni Provincia instituunt, ad quos præcipui Ministri Ecclesiarum convocantur, Illustres, Nobiles, aliiq; magnæ dignationis Viri, usu & experientia vitæque integritate insignes.

UT vero etiam interiores *Regiminis Politici*, quod in Gallia est, partes exponamus, sciendum est Regnum Galliæ hæreditarium esse, ita ut *Rex nunquam in Gallia*, secundum proverbium, *moriatur*: solùm autem Regni capaces sunt ii, qui ex mascula descendunt linea, quo excluduntur fœminæ per expressam Regni legem. Ita olim pulchre in Gallia responsum est, cum quidam fœminam in Regno succedere vellent: *Lilia neque nent, neque laborant.*

Quamvis autem Regno cum imperio præesse nequeant Reginæ, sæpius tamen una cum Regibus maritis suis consecratæ, coronatæque leguntur: ut Regina *Clementia*, altera conjux Regis Ludovici Hutini, *Joanna* prima uxor Philippi Valesii, *Joanna* secunda uxor Regis Joannis, *Maria Medicea*, uxor Henrici IV. Gaudent etiam certis Privilegiis, cum in illis plurima peculiaria jura Galliæ conferantur. Cum in aliquam Regni perveniunt Urbem, potestatem habent liberandi à morte captivos. Habent etiam in suis terris potestatem de Appellationibus cognoscendi. Ministri Regii status, qui Regi in aula cum magna dignitate officia præstant, eadem quoque illi Statui, qui Reginæ proprius est, in eodem respectu honoris, possunt

exhibere, ut Magnus Magister, Cancellarius, &c. Reginæ viduæ in Gallia dictæ sunt *Blancæ* (*les Reines Blanches*.)

Primi Galliarum Reges ad Consilia Regni vocarunt illos, quos Nobilia stemmata, vel Merita & Virtus commendabant, ut Principes, Dominos Regni, Episcopos, aliosque magnæ dignationis. Judicabant autem Regni negotia publicum concernentia, vel Consilium Regis, vel Status, in Regno Generosorum: cui etiam nomen *Parlamenti* datum est. Negotia autem, quæ justitia privatis reddendam spectant, illorumque processus, lites & decisiones, Curiæ Parisiensi demandata sunt, aliisque Regni Parlamentis.

Antiquum verò Consilium Regis, unde nomen *magni Consilii* servatum est, nullum caput aliud habet quam Cancellarium.

Consilium Privatum obtinuit nomen *Magni Consilii*, quod etiam publicis expressum est diplomatibus. In hoc Consilio primum consultabant Principes, Episcopi, Cancellarius, 8. Magistri libellorum supplicum in regia, 17. Consiliarii, 2. Secretarii, unus Advocatus & unus Procurator Generalis. Materiæ, de quibus Consilium fiebat, majoris erant momenti, ut hæreditatis, beneficiorum, &c.

Consilium autem *Regis* talem ordinem & formam non habet, quam aliæ Curiæ. *Cancellarius Regis* illi omnem dat Ordinem.

Habent autem ProvinciæGallicæ suos *Gubernatores*, qui diversos obtinent titulos in suis Regionibus. His autem auctoritate Regis data est potestas illas regendi Provincias non secus ac apud priscos Romanos fuit observatū. Illorum Regimen in caussis armorum, justitiæ, & aliis quæ ad ærariū spectant, constabat. Sta-

Status Nobilis Regni(*Les Estats Generaux du Royaume*) ex tribus Ordinibus est compositus, nimirum *Ordine Ecclesiastico*, *Nobilitate*, & tertio *sequiori statu*.

Moris autem est, ut Rex publico diplomate & Edicto conclusa status vel Consilii nota faciat, adjecto anno & die.

Edicta mittuntur Parlamentis, & per illa Prætoribus & Scabinis, qui illa nota faciunt Præpositis, & judicibus alicujus districtus.

Cum *Consilium Status* factum est, Rex, vel Cancellarius exponunt causam convocationis, tresque ex quolibet Ordine Deputati Orationibus universim querelas proponunt.

Observata etiam est *Camera Ecclesiastica*, in qua 140. Deputati, quos inter Cardinales, 7. Archiepiscopi, 47. Episcopi, 2. capita Ordinum.

In *Camera Nobilium* 132. Nobiles; & in *tertio Statu* 192. Deputati.

Quod Statum *Nobilium* spectat, ille in magno apud Regem est honore, & gratia; cui permissum est, cum gladio ad Regis faciem succedere, usque in illius conclave; quod aliis minime concessum.

Origo *Feudorum* tum primum in Gallia cœpit, ubi Regnum à Gothis, Wisigothis, & Vandalis aliisque Nationibus Barbaris purgatum esset.

Multa verò adhuc hodie reperiuntur in Gallia *mancipia*, ex longo tempore servata, non obstante, quod Ecclesia toties contra sentiat, & Christianos nulla esse servitute premendos publicè doceat.

Provinciæ vel terræ, quæ *LL. Romanis* reguntur, quas *jura scripta* vocant, sunt Languedocia, Delphinatus, Provincia, Guiennæ pars. Residua Galliæ pars per

consuetudines regitur, quæ LL. valorem obtinent. Provinciæ, Regiones & Urbes suas habent consuetudines: *jus Canonicum* in Delphinatu, Provincia, Lotharingia, aliisque stricte observatur.

Urbes, quæ LL. Romanas observant, etiam sua habent *statuta*, quorum restrictio & interpretatio penes Parlamentum est.

Habent autem Parlamenta Ministros etiam diversæ Religionis. Consiliarios reformatæ Religionis, receptos habet Parlamentum Rothomagense. Non ejusdem autem Parlamenta sunt dignitatis: Nam Curia Parlamenti Divionensis, Redonensis, & Aquensis non habent Cameras edictorum, ut Parisiensis.

Varia *Judicum* nomina, illorumque functiones vid. apud Pierre D'Avity in Regno Gall. Capite *de Regimine Polit.* ut & Les Estats, in dicto loco *de Regimine Polit. Gall.* Nobis hic prolixioribus esse non licet.

DE POTENTIA, VIRIBUS, REDITIBUS REGNI GALLIÆ.

EX PIERRE D'AVITY, LES ESTATS, M. S. S. P. &c.

R*Editus* ac *divitiæ* Regni Galliæ sunt 1. Ex *Mercatura* Parisiens. quò non solùm totius Galliæ opes inferuntur, sed & omnes illæ quæ ex Italia, Anglia, Hispania, Germania, omnique propemodum Europa adferri solent. 2. Ingens lucrum ex *vinis* incolæ capiunt. 3. Ex *frumento*, etiam in Hispaniam exportari solito. 4. Ex *salinis*. 5. Ex subtilissimo *lino*. 6. His accedunt *ferri, argenti, metallorumque* aliorum *fodinæ*. Terra quoque in Gallia nulla, quæ non magnum sui præstet usum. 7. Commoditas quoq; *fluminum*, quibus tam

tam exportari quam importari res commode queant, magna est. 8. Multitudo *Civitatum* & *oppidorum*, caussa est magni emolumenti. 9. Tanta ex mari *salis* copia extrahitur, ut sal mare totum videatur. 10. Ad Regem *Regni* spectat *patrimonium* alienari prohibitum: quare & *sacrum* dicitur. Excepto casu, quoties assignatio Regum filiis constituitur, cum eorum consensu & Decreto Parlamenti, Ordinumque Regni. Estque patrimonium hoc totius coronæ, cujus Reges non sunt nisi usufructuarii. 11. Sequuntur *tributa*, non nisi extra ordinem & tempore belli imponi solita, ut militibus alendis sufficiant.

Hæc tamen non nisi à tertio ordine, hominibus plebejis, dantur. Hæc distinguuntur, in *personalia*, *realia*, & *mixta*, quæ scilicet domiciliis plerumque imponuntur. Ab illis tributis exempti sunt (1.) Ecclesiastici, modo tales maneant. (2.) Nobiles duplicis generis. 1. Genere & sanguine tales, 2. Officiis, utpote familiares & officiarii Regni, illorumque Fratres, Filii, Sorores, modo non exerceant mercaturam. (3.) milites. (4.) Secretarii Regii, Rectores Universitatum, & Studiosi. Nec non Consiliarii, Advocati, Procuratores, Secretarii, aliique officiales publici. Huc spectat *tributi adjumentum*, propter militares copias ab Henrico 2. indictum, quod ipsum lapsu temporis factum est perpetuum. 12. Auxilia vel *subsidia*, primum facta Johanne Rege in Anglia captivo, postea perpetua facta & aucta, per vicesimum & octavum vino impositum. Ut Gabella salis. Nam sal in horrea Regia certis locis disposita reconditur, pœnâ capitis constitutâ in eos, qui aliunde quam ex his horreis emerint. 13. *Portoria*, nam mercibus è Regno exportandis vectigal primum imposuit

Carolus V. quod ab illo tempore perpetuum mansit. 8 *Tributum* à *Francisco* I. constitutum. 14. *Decimarum* quoque exactio antiquissima est. 10. *Officia publica venalia*, modus corrogandæ pecuniæ Thuano, aliisque gravissimis autoribus pudendus, de quo abrogando cum A. 1614. consilium haberetur, inventa est ab Ordinibus inde redundans summa 200. Myriad. librarum, quæ summa, cum aliunde restaurari nequiret, nihil actum fuit, quamvis abrogatio sæpius fuerit tentata.

Inter tantas tamen opes sæpius thesaurus Regius evanescit, cujus rei plures caussæ. 1. Sumtus bellici, 2. sumptus vicinis & confœderatis populis suppeditati, qui 5. aut 6. haud raro myriades superant. 3. Quod patrimonium Regium sit oppignoratum. Nam ex vectigalibus, (Tailles) quæ quotannis 19. Myriades dare solent, non nisi 6. Myriades ad Regium ærarium conferuntur, reliquæ intra manus officiariorum, quæstorum, & thesauro præpositorum, subsistunt. Cui rei hodie remedium est quæsitum. Accedunt reliquis, *stipendia & pensiones* officialiũ, & quæ in Helvetios aliosq; confœderatos quotannis erogantur. Joh. de Laët in Rep. Franc. inde opulentiam atque potentiam Galliæ pulchre demonstrat. 1. Cum Regnum Galliæ fere in medio Christiani Orbis situm sit, ideo aptissimum judicatur ad uniendas, & disjungendas, prout placuerit, reliquorum Principum Christianorum vires. 2. Utrumque ejus latus duo claudunt Maria, sed hoc unice politicæ rei gnari dolent, quod in tanta navium multitudine Regno periti nautæ desint. 3. Regnum Galliæ ab omni plaga, naturâ & arte est munitissimum. 4. In ipso est fertilitas terræ admirabilis, ut nullius rei sit indiga Gallia, qua opus haberent incolæ. 5. Multitudo navigabi-

gabilium fluviorum tanta facit commoda, ut Catharina Medicea dicere solita sit, *in Regno suo plura navigabilia flumina esse, quam in reliqua Europa.* Æstimatur quoque ejus potentia 1. ex ingenti incolarum numero, militum præsertim. 2. ex munitis oppidis & castellis tam ad limites Regni quam in ipso meditullio, positis. 3. copiis equitum. 4. tormentorum bellicorum numero. 5. obsequio numerosæ Nobilitatis erga Principem, & singulari in præliis virtute, & immensa gloriæ cupiditate. 6. ex patientia onerum ferendorum apud plebem. Numerantur in Gallia 4. auri attrahendi magnetes 1. Frumentum, 2. vinum, 3. sal, 4. cannabis & telæ; unde Rex Galliæ Ludovicus XI. dicere solitus; *quod pratum viride Gallia sua esset, quod, quotiescunque fænisecio opus esset, secare posset.* Et Maximilianus I. Imperator, quod *Rex Franciæ esset Pastor Ovium, qui oves suas cum velleribus aureis toties, quoties opꝰ esset, tonderet.* Affirmant Politici, Regē Galliæ adeo potentem esse, ut quotannis ultra millia millionum librarum habere possit. (*Les Estats*) Quod si Mercurius Gallicus tantæ potentiæ junctam semper haberet prudentiam comitem, arbitrii sui Europam facile redderet. Sed non frustra Poëtæ finxerunt Herculem furiosum, Rolandum fatuum, Achillem iracundum, Martem incautum. Sic magnos non parvus error premit. Cum autem potentia non tam ex pecunia, aut civium multitudine, quam bono regimine æstimari debeat, notari meretur, quod quidam observarint, Galliam ab eo tempore, quo Regnum est, nunquam esse devictam ab alia gente, nec unquam eguisse auxilio externo. Contra, quantum valuerint foris arma Gallica, memoriæ nostri ævi & expeditio Caroli M. satis loquuntur. Addenda hic

sunt

ſunt nomina tributorum, vectigal. &c. Cenſus Gal- vocant *les Tailles*, ad quos colligendos viri digni tempore quadrageſimæ eliguntur. *Daciæ* exiguntur à vino. *Tributs*, tributa. Decimæ Eccleſiarum, *Les parties Caſuelles* ante annos ſunt introductæ, quæ ita ſe habent: Mortuo aliquo officiariorum, Rex hæredi pecuniam, quâ officium emptum erat, reddit, & illud denuo per auctionem vendere jubet, ut qui plus dederit, illius fiat poſſeſſor. *La Maiſtriſe*, cum artis alicujus peritus ſpecimen edit. Omnia extraneorum, ſive Italorum, ſive Germanorum, bona Fiſco cedunt, ſi diem obeant in Gallia. Toloſæ tamen, atque in tota Provincia extranei teſtamentum condere poſſunt, iisque proximiores ab inteſtato ſuccedunt, ſingulari Regum Ludovici XI. & XII. beneficio: Burdigalæ idem habent privilegium.

Nobiles & Mercatores, qui ſubditos & colonos habent, ab iis cenſum exigere non poſſunt, quod ſoli Regi competit.

Adhæc reditus à voluntate Regis dependent, cum penes Regem poteſtas ſit pro lubitu tributa imponendi. Quare exactæ redituum in Gallia rationes haberi, ut in aliis Regnis, nequeunt. Cæterum tellus Gallica tam ferax eſt omnis generis frugum, ut exinde profluens utilitas vix commode æſtimari queat. Accedit ad tantas naturæ divitias, & rerum feliciſſimum proventum, impigra incolarum in labore induſtria, tum mercaturæ aſſiduum ſtudium. Quæ omnia adeo Ærarium publicum locupletant, ut Reges Galliæ, quamlibet graviſſima olim gererent per multos annos bella, ſemper tamen aliquot milliones poſt Fata reſiduas reliquerint. qua de re vid. Pierre d'Avity tom. 2. deſcript. General. Europ. Reg. Gall. p. 25. & 26.

Reditus Franciæ semper constiterunt in *ordinariis* nummis & *extraordinariis*.

Ordinarii reditus, & plurimum annui, accedunt ab aliquot annis ad quadraginta milliones florenorum.

Reditus autem *extra ordinem*, mediam supra dictæ summæ partem reddebant. Ita ut Rex percipere possit singulis annis ex statu suo sexaginta milliones florenorum, & quod excedit.

Reditus ex Clericis Franciæ, Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Curiis, & aliis beneficiis per calculum subHenrico II.examinati præstabant 18. milliones 200. millia florenorum. *Decima*, tres milliones.

DominiumRegis ejusque Coronæ ab impositionibus exemptum est, cum velut sacrum sit, & patrimonium suorum Regum. Neque potest alienari nisi sub certa conditione; ita tamen, ut iterum ad coronam redeat. Dominium est immutabile, in perpetuis consistens reditibus, qui nec crescunt, nec minuuntur.De quo cum superius actum sit, hic nihil addemus.

La taille, sive tributum, redituum genus est, sub quo certæ continentur species, ut adjutorium,concessio, &c.

Les Aydes, vel adjumenta, impositiones antiquæ sunt.

Les cinque grosses fermes, quinque majora vectigalia sive locationes vectigalium. Quæ consistunt in aromatibus & aliis mercibus quæ importantur.

Le fermes de la foraine en Languedoc, vectigal ex locatione, quod in Languedocia, & aliis Provinciis est.

Ut autem mercatura aliis in locis, ita etiam illa in Gallia velut vena portæ omnium est divitiarum.

Quod districtum Parisiorum limites attingentem spe-

ſpectat, magnam nummorum præſtat copiam, ex argento quod ex mercibus conflari ſolet. *Purpura (l eſcarlate)* quæ Pariſiis conficitur, per totam Europam venalis effertur, ut & Aſiam, & in ipſam Chinam usque.

Frumentarii ingentem faciunt quæſtum ex *frumento* & ſecale, quæ per ſingulas divendunt partes.

Vinum Aurelianenſe non ſolum mercatores Galliæ, ſed etiam peregrinorum, & imprimis Anglorum, allicit nationes. Ipſa *Aurelianenſis* civitas propter Germanos & Belgas, illuc tam linguæ addiſcendæ, quam ſtudiorũ gratia appellentes, non leves contrahit divitias.

Territorium de *Beauvais* parvum habet oppidum dictum *Bule*, unde venit *linum ſubtilius*, &c. Reperitur quoque inibi terra, ubi vaſa, quæ magni æſtimantur, conficiuntur, nec minoris ſunt valoris, quam illa, quæ Venetiis venduntur.

Notari autem hic merentur præcipuæ Regiones, ex quibus propter rerum variam copiam magna colligi queunt tributa.

Terra *Nivernenſis* habet ferrum, quod in provincias extraneas exportatur, ut & mille alia affabre ex ferro in Urbe Niverno confecta.

Præter vinum, quod ex *Andibus* in Angliam alioque exportatur, lanificium quoque ibi floret, ex quo ingens ſumma pecuniæ percipitur, imprimis è mercatoribus Hiſpanis.

Nulla in tota Gallia Urbs eſt, plenior mercatoribus quam *Rothomagus*, ubi cives mercaturæ optimam habent cognitionem. Tota *Normannia* florentiſſimum exercet mercatum.

Britannia lucrum facit ex ferro, plumbo, argento, illiusque fodinis.

Rupella pariter divitiis est florentissima, propter viciniam maris quod illam alluit, & commercia Anglorum & Belgarum, qui ibi frequentissimi appellunt.

Xantonia ex frumenti abundantia magnam pecuniæ elicit vim, quod Hispani propemodum singulis exportant annis.

Angolismenses, præter triticum, cannabim in magna copia ad exteros transmittunt.

Petrocorii, ex porcorum frequentia frequentes faciunt nummos, illorum usum etiam Hispanis præstantes. Habent etiam aurifodinas, chalybem, pubemq; robustam huic labori aptam.

Lemovices ingentem habent lanæ copiam, quam extra Regnum ferunt: quamvis autem illorum urbs remotior sit à mari, ut aliis fluminibus commodis minime gaudeat, floret tamen mercatura nihilominus.

Arvernia pressam lactis copiam, vulgo caseum, magno exhibet numero; tum vero panni villosi, undulati, tapetum, rerumque aliarum, ad vestium usum, utilium: Crocum item, & mulos Italiam Hispaniamque petentes.

Burgundia, frumentum Hispaniæ ministrat, tum Italiæ; ex quo ampla consequitur lucra.

Lugdunum inter emporia Galliæ mercatu celeberrima est, ex qua tota Italia, & pars Hispaniæ fretum Gibraltar spectans, commoda sumit.

Le Forest, mittit opera sua ferri & chalybis per totum fere orbem, imprimis urbs *S. Stephani*, ubi opifices eximii magno numero, & mercatores opibus affluentes reperiuntur.

Delphinatus ex frumenti abundantia nummos colligit. Hoc in Hispaniam & Italiam exportatur. Qui montana

tana incolunt, divitias non temnendas parant ex mulorum copia, tum verò equorum, aliorumque animalium, quæ in Pedemontium & in Italiam devehuntur. Rupicapras quoque, qui argentum bajulant, habent.

Languedocia ſuum habet glaſtum, quod in varias emittitur Regiones. Hujus rei ſolius uſus mercaturâ communis totam provinciam opulentam reddere poteſt, quod hæc planta ab omnibus Europæ incolis aliisque tincturæ gratiâ diligenter inveſtigetur, cujus abundantiam hæc Regio abunde præſtat.

Albigenſes multum pecuniæ è croco ſuo; & magna pars Languedociæ ex oleo olivarum colligunt.

Illi qui Florenſacum & Pomerolos & Lauragues accolunt, copiam quoque frumenti exhibent in Hiſpaniam exportandi. *Monſpelienſes* divitias colligunt ex pharmacis & aquis, quæ extra Galliam portant, quæ ſane omnium ſunt præſtantiſſima.

Frontinianenſes & illi de *Cantaperdris* divites ſunt per illorum vinum dictum *Vin Muſcat*, ex uvis paſſis conditis quæ per totam Europam exportantur. &c.

Quod *Provinciam* attinet, illa ex frumento, quod ad exteros mittit, non parva lucra facit; tum ex malis citreis, malis aureis, uvis paſſis, ficubus, aliisque fructibus. Plena hæc eſt Provincia argento, ex cauſa quotidianorum commerciorum, portuumque. &c.

SERIES ILLUSTRIUM FAMILIARUM, ET QUIDEM PRÆCIPUORUM

I. PRINCIPUM

PRincipes Galliæ ſunt vel *Coronæ proprii*, vel *peregrini*. *Coronæ proprii* ſunt *Gaſton Jean Baptiſte Duc d'Orleans* cum ſuis titulis: *Henricus de Bourbon* 2. nomine, *Princeps Condeus, & de Conty*, (quorum primus noſtris

anhis

annis excidit ſua in Gallia dignitate, quod partes Regis Hiſpaniarum ſecutus, arma contra Patriam movit, & criminis læſæ Majeſtatis ideo damnatus eſt.)

Charles de Valois, Duc de Angouleſme Comte d'Auvergne.

Cæſar Duc de Vendoſme & de Beaufort, factus ab Henrico IV. 1597.

Henry de Bourbon, Epiſcopus Metenſis, naturalis filius Regis Henrici IV.

Henry d' Orleans, Duc de Longueville & d' Eſtouteville, &c.

Maria Ducheſſe de Nivers & Retelorum, filia Caroli de Gonzaga Ducis de Nevers & Retelorum, Ducis Mantuani & Montisferati, Principis S. Imperii.

Henry de Lorraine, Duc de Guiſe, Par Franciæ, &c.

Claudius de Lorraine, Duc de Cheureuſe, Par Franc. &c.

Charles de Lorraine, Duc d' Elbœuſ, Par Franc. &c.

Charles Amedèe de Savoye, Duc de Nemours, Par Franc.

Henry de Savoye, de Nemours Marchio.

DUCES ET PARES FRANCIÆ.

HEnry de la Trimouille, Duc de Thouars, Prince de Talmont, &c.

Le Marquis de Noirmonſtier & de Royan.

Louijs Gouſſier, Duc de Roüanes, Marquis de Boiſy.

Emmanuel de Cruſſol, Duc d' Uſez, Par Francia, Princeps de Soyon.

Charles de Clermont de Tonnerre, Dux Luxemburgi & de Pincy, Par Franciæ.

Bernard de Nogaret de la Valette, Duc d' Eſpernon & de Valette, Par Franciæ.

Hercules de Rohan, Duc de Montbaſon, Prince de Guyenne.

Margarita Dux Rohni, Princeps de Leon, Comes de Porhovet, unica filia *Henrici de Rohan* Ducis & Paris Franciæ.

Charles de Levy, Duc de Ventadour, Par Franciæ, Comes de la Veulte.

Le Marquis de Mirepoix, Seneschal de Cercassone in Languedocia.

Henry de Gondy, Duc de Rais & de Beauprean, Par Franciæ, &c.

Maximilian François de Bethune, Duc de Sully, Par Franciæ, &c.

Roger, Duc de Bellegarde, Par Franciæ.

Federic. Maurice de la Tour, Duc de Boillon, Prince Sedani, Vice Comes de Turene.

Henry de la Mark, Duc de Bouillon, Comes de Maulevier.

François de Blanchefort de Crequy, Duc de Lesdiguieres, Comes de Sault, Par Franciæ.

Louys d'Albert, Duc de Luynes, Par Franciæ, Marchio de Albert vel *d' Ancre.*

Honorius d' Albert, Duc de Chaulnes, Par & Mareschallus Franciæ, Rector Picardiæ.

Claudius Duc de S. Simon, Par Franciæ.

Franciscus Duc de la Rochefaucaud, Prince de Marsillac, Par Franciæ.

Franciscus de Cossé, Dux Brissaci, Par Franciæ.

Georgius de Branquas, Duc de Villars.

Maria de Vignerot, Duchesse d' Aigullon.

Jacobus de Nompar de Caumont, Duc de la Force, Par & Mareschallus Franciæ.

MARESCHALLI FRANCIÆ.

M*areschalli Franciæ* habent jus portandi coronam Marchionum.

Nico-

Nicolas del Hospital, Marquis de Vitry, Mareſchallus Franciæ.

Honorius de Albert, Mareſchallus Franciæ.

Jacobus Nompar de Caumont, Mareſchallus Franciæ.

Caſparus de Coligny, Comes de Coligny, Mareſchallus Franciæ.

Franciſcus de Baſſompierre, Marquis de Harouet, Mareſchallus Franciæ.

Timoleon d'Eſpinay, Seigneur de Sainct Luc, Comes de Eſtelan, Mareſchallus Franciæ.

Franciſcus Annibal d'Eſtrée Marquis de Cœuvres, Mareſchallus Franciæ.

Urbanus de Maille, Marquis de Bresé, Mareſchallus Franciæ, Gubernator Languedociæ.

Carolus de la Porte, Dominus de la Meslemye, Magnus Magiſter rei armamentariæ.

Antonius de Gramond, Comes de Guiche, Mareſchallus Franciæ.

Joannes Baptiſta Budes, Comes de Guebrians, Mareſchallus Franciæ.

Philippus de la Mothe, Dominus de Houdancourt, Vice-Rex Cataloniæ.

ALII DUCES.

A*Rmandus, Duc de Richelieu*, Par Franciæ.

Armandus de Maillé, Duc de Fronſac & de Caumont, Par Franciæ.

Honorato Grimaldi, Princeps de Monaco, Eques duorum Regis Ordinum, Duc de Valentinois, Par Franciæ.

MARCHIONES GALLIÆ.

M*Archio de Thury*, caput nominis *Montmorancici.*

Marchio de Nesle, in Picardia.

Marchio de Aſſerac in Britannia, caput nominis de *Rieux.*

Marchio de Curton in Guyenna, caput nominis & familiæ de *Chabares.*

Marchio de Alegre in Arvernia, caput nominis de *Alegre.*

Marchio de Galerande, caput nominis de *Clermont.*

Marchio de Lesé in Anjou, nominis de *Laval.*

Marchio de Mirebeau in Burgundia, nominis de *Chabot.*

Marchio de Malause in Guyenna, nominis de *Bourbon.*

Marchio de Gordes in Delphinatu, nominis de *Simiane.*

Marchio de Brezé in Anjou, Mareschallus Franciæ, caput nominis de *Maillé.*

Marchio de Mortemar, in Limosin, nominis de *Roche-Chouart.*

Marchio de Molac in Britannia, nominis de *Rosmadec.*

Marchio de Moncaurel in Picardia, nominis de *Monchy.*

Marchio de Guercheville de Liancourt, nominis de *Plessis.*

Marchio de Themines in Languedocia, nominis de *Lozieres.*

Marchio de Canillac in Arvernia, nominis de *Beaufort.*

Marchio de Lansac & Balon in terra Maines, nominis de *Lusignan.*

Marchio de Courtenau, nominis de *Souuray.*

Marchio de Ragny in Burgundia, nominis de *Magdalena.*

Marchio de Vitry, nominis de *Hospital*, Mareschallus Franciæ.

Marchio de Archiac in Perigordia, nominis de *Bourdeille.*

Marchio de Montespan in Guienna, nominis de *Pardaillan Gondrin.*

Marchio des Arts in Provincia, nominis de *Villenova.*

Marchio de Myossens in Bearnia.

Marchio de Làverdin in Mainia, nominis de *Beaumanoir.*

Marchio de Cœtquẽ, in Britannia, nominis de *Cœtquen.*

Marchio de la Moussaye, in Britannia nominis de *Goujon.*

Mar-

Marchio de Beuvron, nominis de *Harcourt* in Normannia.
Marchio de Rambouillet & *de Pisany*, caput nominis de *Agennes*.
Marchio de Lugny de Tavanes, nominis de *Saulx*.
Marchio de Pralin, nominis de *Choiseul*.
Marchio de Seneccy in Burgundia, nominis de *Beaufremont*.
Marchio de Nangis, nominis de *Brichanteau*.
Marchio de Humieres in Picardia, nominis de *Crevant*.
Marchio de S. Chaumont, nominis de *Mite*.
Marchio de Oraison in Provincia, nominis de *Oraison*.
Marchio de Palaiseau, nominis de *Harville*.
Marchio de Traynel in Campania, ex familia *Ursinorũ*.
Marchio de Estrades nominis *du Bec*.
Marchio de Duras in Guyenna, nominis de *Durfort*.
Marchio de Nolet in Burgundia, nominis de *Aumont*.
Marchio S. Blancarti in Guyenna, nominis de *Gontaut de Biron*.
Marchio de Mauny, nominis de *la Marck*.
Marchio de la Case in Guyenna, nominis de *Pons*.
Marchio de Canisy in Normannia, nominis de *Carbonel*.
Marchio de Hautefort, nominis de *Hautefort*.
Marchio de Peraut, nominis de *Fay*.
Marchio de Fiefmarcon, nominis de *Narbonne*.

COMITES GALLIÆ.

Comes de *Sancerre*, nominis de *Bueil*.
Comes de *Monreval*, nominis de *la Baume*.
Comes de *Roucy*, nominis de la *Rochefoucaut*.
Comes de *Tonnerre*, nominis de *Clermont-Tallard*.
Comes *de Grand-prè* in Campania, nominis de *Joyeuse*.
Comes de *la Suze*, nominis de *Campania*.

Comes de *Curson*, nominis de *Foix*.
Comes de *Vertus*, Baron de *Avangar*.
Comes de *Lude*, nominis de *Daillon*.
Comes de *Aubijous*, de *Amboise*.
Comes de *Sainct Aignan*, nominis de *Beau villers*.
Comes de *Griguam* in Provincia, nominis de *Ademar*.
Comes de *Coligny*, Chastillon, & de Saligny, Mareschallus Franciæ nominis de *Coligny*.
Comes de *Carces* in Provincia, nominis de *Pontenez*.
Comes de *Roussillon*, nominis de *Tournon*.
Comes de *Ayen*, nominis de *Noüailles*.
Comes *Nancy*, nominis de *la Chastre*.
Comes de *Crissé* nominis de *Turpin*.
Comes de *Thianges*, nominis de *Damas*.
Comes de *Busset*, nominis de *Bourbon*.
Comes de *Suze*, in Provincia, nominis de *la Baulme*.
Comes de *Comarrin*, nominis de *Vienne*.
Comes de *Lauzun*, nominis de *Caumont*.
Comes de *Confolant* Veteris arcis, nominis de *Vienne*.
Comes de *Bieule*, nominis de *Cardaillac*.
Comes de *Biernieules*, nominis de *Crequy*.
Comes de *Monsoreau* in Anjou, nominis de *Chambes*.
Comes de *Tillieres*, nominis de le *Veneur*.
Comes de *Caramain*, nominis de *Monluc*.
Comes de *Brussac*, nominis de *Gallard* de Bearn.
Comes de *Mont-gommery*, nominis de *Mont-gommery*.
Comes de *la Palisse S. Gerani*, nominis de *la Guiche*.
Comes d' *Estain* & *Rouergue*, nominis de *Estain*.
Comes de *la Fueillade*, nominis de *Aubusson*.
Comes de *Riberac* in Perigordia, nominis de *Aydie*.
Comes de *Rieux* in Languedocia, nominis de *la Jugie*.
Comes de *Charlus*, nominis de *Levis*.

Co-

Comes de *Charny*, nominis de *Chabot*.
Comes de *Vignory* in Bassigny, nominis de *Quinquenpoix*.
Comes de *Blaignac*, nominis de *Jaubert Barrault*.
Comes de *Fontaine Chalandray*, nominis de *Montberon*.
Comes de *Roure*, nominis de *Roure Grimoir*.
Comes de *Clermont de Lodesve*, nominis de *Chastelnau*.
Comes de *Vauvieux*, Baro de *Vaucelas*, nominis de *Cochefillet*.

VICE-COMITES.

Vice-Comes de *Turrenne* in Limosin, Quercy & Perigord, nominis de *la Tour*.
Vice-Comes de *Arpajon* in Rouvergue, nominis de *Polignac*.
Vice-Comes de *Auchy*, nominis de *Conflans*.
Vice-Comes de *Briqueil*, nominis de *Crevant*.
Vice-Comes de *P. Girons*, nominis de *Narbonne*.
Vice-Comes de *Pampadour*, nominis de *Pompadour*.
Vice-Comes de *Roche chouart*, in Poictou nominis de *Roche-chouart*.
Vice-Comes de *Rabat*, nominis de *Foix*.
Vice-Comes de *Rovet*, nominis de *Roquefuil*.
Vice-Comes de *Comborn* in Limosin, nominis de *Pegre Buffiere*.
Præter hos plurimi sunt in Gallia ex antiqua Nobili familia orti, quorum omnium hic catalogum pertexere nimis longum foret.

SERIES REGUM GALLIÆ AD MENTEM PIERRE D' AVITY.

PRiusquam Gallorum Natio pedem in Gallia fixisset, Reges suos habebat, quorum mentio fit in Historia Roma-

Romana ſub nomine *Regum*, *Ducum*, *Campiductorum*, donec illos ſequentia tempora plus fecerunt cognitos. Regibus continuo imperantibus feliciores fuerunt Galli. Quorum hic ſe invicem ſequentiũ ordo ponitur:

CLOGION, cognominatus *Comatus*, Gallis præfuit An. 429. Hic Rhenum trajecit, ſubegitque nonnullas urbes Galliæ Belgicæ; cum regnaſſet 21. ann. obiit Anno 448.

MEROVEUS illius fuit ſucceſſor. Quibusdam hæc de illo eſt ſententia, quod ejus filius naturalis fuerit: occaſio, quam hic Rex habuit denuo per Rhenum in Galliam redeundi, fuit, quod Attila Hunnorum Rex magnam fecerit irruptionẽ, contra quem cum Valentiniani Imperat. Militiæ Duce Aëtio vires militares neceſſitas conjungere ſuadebat. Junctis igitur copiis, Attila cum ſuis prælio cæſus & devictus eſt. Quæ ipſi cauſa fuit iterum in Pannoniam redeundi, ubi iterum exercitum conduxit, & in Italiam movit. Hac vero ratione Galli Regnum in Gallia fundarunt. Ultra 9. annos Rex non regnavit, obiit Anno 456.

CHILDERICUS ſucceſſor & filius fuit Merovei, qui tamen, ſtatim ac in Imperium ſucceſſerat, coactus fuit fugere in Thuringiam, quod ejus ſubditi moribus fœdum & liberius in vitiis agentem pati nequirent. In hujus locum electus eſt *Ægidius*, non diu tamen Rex; rediit enim iterum mox *Childericus* per artes ad imperium, quas ipſi *Winomadus* ſuaſerat; nimirum ut novis tributis & vectigalibus populum liberaret, hoc pacto gratiam recepit populi, in Regnumque poſtliminio rediit. Habuit uxorem *Buſinam* Reginam Thuringiæ, quæ ipſum reliquit, quod iterum in Galliam redierit. Rebus bene geſtis, in florida juventa fatis conceſſit

Anno

Anno 482. ubi 16. annos regnasset; sub ipsius Regno Romanum plane defecit in Italia Imperium, diversisque hæresibus Ecclesia fuit exagitata.

Clodoveus vel *Ludovicus*, ejus nominis primus, dictus *Magnus*, unicus *Childerici* filius, qui ipsi successit. Omnes plane Romanos Picardia ejecit, ut & Francia, cum devicisset Syagrium filium Ægidii. Reliquit tres filios legitimos, & duas filias ex Regina Chotildi. Liberi *Chlodovei* inter se imperium diviserunt Galliæ, idque factum est æqualiter. *Theodoricus* natu maximus, quamvis nothus esset, partem tamen suam accepit, dictusque est Rex Metis & Rheni; *Chlodomirus* Rex Aurelianensis; *Childebertus* Rex Parisiorum, cum Insula Franciæ: *Chlotharius* Picardiam, *Childibertus* superavit Gothos in Hispania; *Chlodomirus* Sigismundum Regem Burgundiæ. Excessit vitâ *Childebertus* Rex Parisiens. Anno 559. cum imperasset 48. annos: duas reliquit solùm filias, quæ à successione fuerunt exclusæ propter legem Salicam, de qua alibi diximus.

Chlotharius, ultimus filius Chlodovei vel Ludovici Magni, omnibus præpositus Fratribus, solus magni Imperii Rex fuit electus. Filius ejus *Chramnus* se ipsi opposuit, sed victus, pœnas dedit. Mox Pater vitam finivit Anno regni 51. Susceperat ex secunda uxore dicta *Ingouda*, vidua Clodomiri Regis Aurelianensis, quinque filios, *Gunthanum*, *Chilpericum*, *Charibertum*, *Gunthramnum & Sigebertum*, & unam filiam dictam *Closindam*.

Charibertus, *Gunthramnus*, *Sigebertus*, & *Chilpericus*, quatuor filii, acceptum inter se imperium æqualiter diviserunt. *Chariberto* obvenit Regnum Parisiense, *Gunthramno* Aurelianense & Burgundiæ; *Chilperico*

 Sues-

Suessionense; *Sigeberto* illud Austrasiæ. *Sigebertus* sibi matrimonio junxit *Brunechildan* vel *Brunehaultam* filiam Athangildi Regis Wisigothorum in Hispania. *Chilpericus* duxit *Fredegundam*, inferioris sortis, repudii libello dato uxori legitimæ.

Charibertus non regnavit nisi 7. annis, obiit Anno 572. duas solum reliquit filias, quarum una *Adelberga* dicta nupsit Edilberto Regi Cantii in Anglia.

Chilpericus, *Gunthramnus*, & *Sigebertus* Regnum Fratris Regis Parisiens. inter se diviserunt. Repulsi sunt *Saxones* ipsos invadentes. Biennio post *Sigebertus* ex insidiis interemptus est. Ejus filius adhuc impubes *Childebertus* Patrem in Imperio excepit. Misero autem fato *Chilpericus* esse desiit: nam, postquam 24. annis Regnum tenuisset, interemptus est. Ingens quidem potentiâ Rex fuit, vitiis tamen valde coinquinatus, crudelis, hæresique Sabellii addictus. Ipsi ex multis aliis liberis, quos ex tribus uxoribus habuit, solus *Chlotarius* quatuor mensium puer successit.

Chlotarius 2. ejus nominis tutorem habuit Gunthramnum avunculum suum, qui quamdiu tutelam administravit, Rex felices in bellis habuit successus, Wisigothos An. 604. superavit, at post decessum avunculi victus est.

Solus autem *Chlotarius* ultimum tranquille Imperium Franciæ tenuit, per 16. annos, regnavit universim 44. annos, vitam clausit An. 628.

Dagobertus ejus natu maximus Filius. cum *Ariberto* Fratre suo ad divisionem Imperii processit, ipsi Aquitaniam & Languedociam adimens, communem suorum parentum voluntatem secuti. Cæterum non diu vixit, sed decessit de vita An. 639. Filius ejus, dictus *Chilpericus*

cus paucis etiam diebus post diem suum obiit. *Dagobertus* divisit illius Regnum inter 2. filios suos, *Sigebertum*, & *Chlodoveum*: obiit An. 644.

Fuit Rex ultimus Franciæ hujus lineæ, nomenque Gallicum in armis celebre fecit inter Longobardos, Hispanos, Sclavones, aliasque nationes dissitas.

Chlodoveus Secundus & *Sigebertus*, filii Dagoberti, patrem secuti, iterum inter se Imperium diviserunt: *Sigebertus* Regnum Austrasiæ, *Chlodoveus* Burgundiam acceperunt. *Sigebertus* adoptavit *Hildebertum*, Grimoaldi filium. Hic Grimoaldus, cum *Dagobertum* Sigeberti F. attonsum in Scotiam misisset, à *Chlodoveo* carceri inclusus est. Regnum Austrasiæ datum est *Childerico* filio *Chlodovei*, qui, postquam 16. annis regnavit, esse desiit Ann. 660. anno ætat. 27. Animo erat debilis, reliquit tres liberos, *Chlotharium*, *Childericum*, & *Theodoricum*.

Chlotharius 3. ejus nominis in Regno Neustriæ & Burgundiæ Chlodoveo successit. Hoc imperante *Childericus* factus est Rex Austrasiæ & *Theodoricus*. Sed *Chlotharius* postquam Anno 664. esse desiisset, Childericus secundus solus Regni potitus, triennium regnavit, interemptus An. 667.

Theodoricus ejus nominis tertius, consortium omnium amicorum & honestorum ejuraverat. Nonnulli Austrasiæ Domini sumebant arma, & copias contra illum ducebant; verum hos omnes bello superavit. Obiit, Ann. 690. duos relinquens filios, *Chlodoveum* & *Childebertum*.

Chlodoveus tertius Theodorico successit, neque cum Fratre suo *Childeberto* Regimen divisit. Quatuor tantum annis in Imperio fuit; concessit fatis Ann. 693.

Chil-

Childebertus ejus nominis secundus, frater Chlodovei, improlis decessit, circiter An. 710. Ann. 17. regnans.

Dagobertus, ejus nominis secundus, uti filius, ita etiam successor in Regno Childeberti proclamatus est, sed paulo post occisus periit; excessit vita Ann. 715. cum per quinquennium Regno præfuisset. Reliquit filium, qui eductus est apud Abbatem Cellensem.

Daniel vel *Chilpericus* secundus, filius vel frater Dagoberti, ipsi successit exclusione Chlotharii 4. decessit An. 719.

Theodoricus quartus, Dagoberti 2. filius, Regnum, Chlothario & Chilperico Regibus defunctis, suscepit. Sed hoc rerum potitus *Carolus Martellus*, maximam gloriam armorum suorum ex duabus victoriis contra Saracenos nactus est, qui Hispaniâ in Languedociam commigrarant. Altera victoria erat parta Ann. 733. qua Urbem Avenionem receperat, quam Saraceni occuparant, & suppetias, Hispaniâ missas hostibus suis, interemerat. Hac ratione omnem Languedociam potentiæ suæ subjecerat. Plurimos habuit liberos & varios, tam legitimos quam extra thorum natos, inter alios *Carolomannum* & *Pipinum* dictum brevem, qui post Regem Childericum 3. Rex fuit. Quando Rex Theodoricus decesserit, Historici inter se non conveniunt, gessit autem coronam 21. propemodum annos, filium successorem relinquens.

Childericus 4. (sub quo liberi *Caroli Martelli*, subjectũ & materia fuerunt Historiæ Gallicæ) Rex postea fuit, sed ultimus Rex stirpis *Meroveingorum*: quæ animosos protulit Principes, & imprimis Magnum Chlodoveum, primum Christianum in illis oris Regem.

Eo-

Eodem tempore *Pipinus* electus fuit Rex Franciæ, unctus & consecratus per Bonifacium Archiepiscopum, Legatum Papæ.

REGES FRANCIÆ SECUNDÆ LINEÆ, DICTÆ CARLOVINGIORUM.

Pipinus cognomento *Brevis*, primus hujus lineæ Rex fuit. Concesserat in Germaniam contra Saxones, ut ipsi præstarent homagium, antecessoribus suis Regibus præstari solitum. Papa *Stephanus tertius*, ipsi suppetias promiserat contra *Aistulphum* Regem Longobardorum. Alpes igitur transgressus, bellum Aistulpho jam illaturus, pactis oblatis per conditiones utrinque confirmatas, proposito destitit. Cum vero Aistolphus Longobardorum Rex, pactorum non servasset fidem, Pipinus iterum in Italiam redux, multas occupavit sedes. His aliisque bene gestis interemptus est Pipinus Ann. 768. fraude suorum. Finivit autem vitam anno ætatis 54. Imperii 16. Præter hoc, quod ipse Magnus Princeps, etiam Magni Principis Parens inclaruit, cujus merita & gloriam postera deprædicant tempora.

Carolus Magnus, hic socium Regni Fratrem suum *Carolomannum* per duos annos habuit. Coronatus fuit Carolomannus in Suessonibus, cui regno adjecta fuit *Austrasia*, cum Regione *Rheni*, sed vitam clausit A. 770. Gessit autem bella Carolus Magnus feliciter contra Hunnos, tum contra *Saxones* Ann. 772. quos superavit. Ejus etiam opem Papa *Adrianus* imploravit contra *Desiderium* Regem Longobardorum. Donationem Pipini, Papæ *Stephano* factam, confirmasse dicitur, quæ tamen dubia gravissimis est judicata scriptoribus. Illi9 etiam opem expetebant *Hispani* Christiani contra Sara-

Saracenos, in quibus etiam reprimendis, postquam ferrea corona esset coronatus, in *Italia* secunda usus est fortuna, omnem Navarram & partem Aragoniæ suæ subjiciens potentiæ. Quartam contra *Saxones* expeditionem fecit, cui ipse interfuit, quos delevit, multosque S. Baptismo initiavit.

Iteravit tertia vice iter in *Italiam*, ad visendum Adrianum Papam, ut ejus duo filii coronarentur, nimirum *Pipinus* Rex Italiæ, & *Ludovicus* Rex Aquitaniæ. *Saxones* quotidie rebellionibus assueti severiter ab ipso puniti sunt, de quibus capitis sumsit pœnam, & 4. millia quingentos una trucidari jussit. Quarta demum vice in *Italiam* iter fecit contra *Aragisum* Ducem Beneventi, generum Desiderii Regis Longobardorum. Eodem tempore multa in *Gallia* erexit collegia. Invaserunt paulo post *Hunni* Italiam, quos Caroli Magni militiæ præfectus victoriâ superavit.

Ann. 801. Carolus quinta vice *Italiam* intravit, & à Papa *Leone III.* Imperator unctus & per acclamationes Populi Romani *Imperator & Augustus occidentis* salutatus est. In mediis egregie susceptis actionibus, Carolus filium suum natu maximum *Carolum*, morte amisit. Filium igitur suum *Ludovicum* Regem Aquitaniæ coronatum voluit An. 813. postquam attigisset 72. regnasset 47. Annos. Excessit vitâ Ann. 814. Princeps rerum gestarum gloria insigniter celebris.

Ludovicus, dictus *Pius*, postquam Aquisgranum venisset, Rex & Imperator proclamatus est: *Stephanus* etiam V. Papa, cum in Galliam venisset, illum coronavit, cum Regina Hermingarda sua uxore, dictique sunt *Augusti*. Indicto Parlamento, Imperii socium assumsit *Lotharium* filium suum natu maximum, eique coronam

nam imposuit. *Pipinum* alterum filium Regem fecit Aquitaniæ,& *Ludovicum* Regem Bavariæ. *Bernhardus* Rex Italiæ postquam sustulisset omnem Nobilitatem, & potentiores magnates, tam ex Regno suo, quam aliis, avunculum suum Ludovicum superiorem noluit agnoscere.Occupavit igitur aditus Alpium. Quo Imperator cum venisset, Bernhardus supplex deprecatus veniam, sed secundum annalium quorundam fidem morti datus est. Postea Ludovicus ad secunda vota accessit, cum *Juditha* Principe Germaniæ. Repressit Rebelliones *Hungarorum*, Statum *Romanorum* in integrum restituit, bonorumque possessionibus exutis sua iterum reddidit.*Concilia* velSynodos plurimas in Gallia instituit, ut & in Germania. *Carolo* Filio suo, ex secundo matrimonio nato, magnam adjudicavit Imperii partem,cui adjunxit*Lotharium:* id quod male cessit; irritatis enim Nobilibus, *Pipini* Regis Aquitaniæ arma contra Patrem concitarunt. Postea aliam instituit divisionem Ludovicus, adactus injuria suorum liberorum, qui illum quasi captivum tenebant: *Pipinus* & *Ludovicus* ad suas redierunt ditiones. *Lotharius* verò in Gallia mansit: Paternæ gratiæ iterum sibi fidem conciliarunt Anno 835. Triennio post, Ludovicus Pius Imperium divisit inter*Lotharium* & *Carolum*,residuam relinquens Bavariam & Aquitaniam *Pipino* & *Ludovico.* Francia, Imperii occidentalis pars *Carolo* cessit. Obiit *Pipinus* An. 839. & reliquit duos filios,*Pipinum* & *Carolum.* Aquitania, hæreditas Pipini, data fuit *Carolo*, filio Judithæ. Excessit vitâ Ludovicus in 64. Anno.

Carolus, dictus *Calvus*, cum *Lothario* & *Ludovico* fratribus suis, successerunt Ludovico Pio; sed hi, in im-

imperio consortis impatienti discordes, mutuis depugnarunt odiis & armis. Inter quæ flos Gallicæ Nobilitatis miserè periit, & ad centum millia hominum interempta sunt. Causa hujus mali *Lotharius* fuit, qui alterum suorum fratrum imperio exuere laborabat; sed *Carolus* & *Ludovicus* fratres, firmatâ inter se amicitiâ, copiisque è Germaniâ & Gallia conductis, se Fratris opposuerunt destinationibus, & illum ut pacem peteret coëgerunt. Francia igitur occidentalis à latere Britanniæ usque ad Mosam *Carolo* cessit, *Ludovico* autem Francia occidentalis ex latere Rheni, *Lotharius* sibi servavit titulum Imperii, cum Italia. Hæc divisio facta est in tam magno Imperio, quæ tamen Dominis suis magnorum fuit caussa malorum: separatis enim viribus, fraternis denuo armis fuerunt petiti & debilitati. Lotharius, cum uxorem morte amisisset, An. 855, Monachorum ordini se addixit, imperiumque divisit: *Ludovico* natu maximo Italiam dedit, cum titulo Imperatoris; quem ipsi Papa *Sergius* confirmavit; *Lothario* Lotharingiam: & *Carolo* Provinciam: qui cum paulo post ex vita decessisset, illius portio inter fratres fuit divisa. *Lotharius* ante Ludovicum mox obiit, cujus Regnum occupatum fuit per *Carolum Calvum*, suum avunculum, An. 869. *Ludovicus*, natu maximus Lotharii filius, cum Imperator & Rex Italiæ esset, vindicavit Italiam à *Saracenis*, quos pariter mari & terra debellavit, cumque multa occupasset loca, in flore ætatis Mediolani fato suo functus est An. 875. Ludovicus Germanicus variis in Germania Bellis fuit exagitatus, vicit autem nationes, quæ se ipsi opponebant. Carolus Calvus Imperator est coronatus An. 876. per Papam *Johannem VIII.* Ipsiusque Frater *Ludovicus* Germanicus

cus Francofurti eodem obiit anno, relinquens tres filios, *Carolomannum*, *Ludovicum*, & *Carolum*, qui à ſuis agnatis actutum fuerunt infeſtati. *Carolus* Imperator *Calvus* dictus, victus per *Ludovicum*, unum ex iis qui ſe illi oppoſuerunt. Tres autem Fratres diviſerunt inter ſe imperium Patris ſui. Quod ad Carolum Imperatorem attinet, ille cum à Papa ad reprimendos Saracenos evocatus eſſet, ſuperavit Alpes, ſed brevi rediit, dein paulo poſt ex vita exceſſit, aliquot relinquens liberos.

Ludovicus, *Balbus* dictus, Ann. 877. conſecratus fuit per Hincmarum Archiepiſcopum Rhemenſem. Poſt annum, Papa *Joannes VIII.* inimicis ſuis preſſus in Franciam vehit. Obiit Rex 10. April. ejusdem anni: Duas habuit uxores, *Ansgardem* & *Adelaidem*: ex prima ſuſceperat *Ludovicum* & *Carlomannum*, qui nothi quibusdam habentur Hiſtoricis: Ex ſecunda poſthumum habuit, dictum *Carolum Simplicem.*

Ludovicus III. & *Carlomannus*. Horum primus, Rex agnitus eſt vivente adhuc Patre. Poſt Fata Parentis Ludovicus & Carlomannus Imperium inter ſe diviſerunt, *Ludovicus* habuit Neuſtriam, *Carlomannus* Burgundiam, & Aquitaniam.

Carolus Craſſus dictus, per Status Regni vocatus, & quaſi Rex electus, quamvis in præjudicium *Caroli* filii poſthumi Ludovici Balbi talis eſſe nequiret. Poſtquam duos æmulos Imperii deviciſſet, in debilitatem corporis incidit pariter & animi, derelictus à Germanis & Lotharingis; & hac occaſione in miſera conditione Anno 888. obiit. Aventinus memorat quod annos numerare per æram Chriſtianam cœperit.

Eudo Comes Pariſienſis per Status Imperii Regnum accepit, ſed qui in bello interiit.

Carolus Simplex Ludovici Balbi filius, electus est Rex per dissensiones præcipuorum in Gallia, annos natus 24. Coronatus est Rex Rhemis per Archiepiscopum Fulconem, qui ipsi approbationis literas à Papa *Formoso* curavit. Sed maxima pars à partibus *Eudonis* stetit, quæ opem tulit *Arnolpho*, illius partes sequenti. Hac ratione universa Francia per illam divisionem in misero statu trepidavit, plurium imperium appetentium cupidini subjecta.

Radulphus, Burgundus, filius Richardi, proclamatus fuit Rex per conjurationes. Ejus quoque uxor per Archiepiscopum Rhemensem Regina coronata est. *Carolus* captivus detinebatur, per *Heribertum* Comitem Veromandum, ubi etiam ex mœrore obiit, postquam regnasset 37. Annos.

Ludovicus, dictus *Transmarinus*. Hic ex Anglia, quo confugerat, vocatus est, ut per Archiepiscopum Rhemensem unctus, Rex fieret. Sed multis æmulis, ut *Hugone Magno*, *Heriberto* Comite Verimanduorum, aliisque multum vexatus, *Ottonis* imperatoris Germaniæ arma in Galliam irritavit. Obiit vero paulo post An. 954. 15. Octob. cujus mors omnes dissensiones & Principum mutuas inter se æmulationes terminavit. Habuit 5. filios, quorum tres ante ipsum fato suo functi sunt. *Lotharius* ipsi in Regno successit, & *Carolus* factꝰ est *Dux Lotharingiæ* per beneficium *Ottonis secundi* imperatoris.

Lotharius Rex per Artaudum Archiepiscopum Rhemensem consecratus, ubi post Lutetias est ingressus. Admovit Lotharius filium suum imperio Ann. 976: decem annis post, diem suum obiit. Cinxerat obsidione Lutetias Parisiorum *Otto secundus* Imperator; sed

per

per Lotharium devictus obsidionem solvere coactus est. Excessit vitâ Lotharius An. 986. postquam imperio præfuisset 32. annos. *Ludovicus* ejus filius, annum cum dimidio post Fata parentis tantum regnavit, ultimusq; Rex fuit lineæ Carolomanni, Princeps socordia laborans, nulloque merito insignis. Decessit improlis. Tertia Regnum in Gallia Regnantium linea jam sequitur.

SERIES REGUM FRANCIÆ EX LINEA CAPETINGORUM.

H*ugo Capetus*, filius Hugonis Magni, Comitis Parisiensis, cujus mentio in superioribus facta est Regibus, Regnum Galliæ, quamvis omnes in manibus haberet vires, occupare noluit. Erat nepos Roberti, qui se Regem pronunciari passꝰ est post obitū *Eudonis* fratris sui. Electus est Rex per consensum omnium universim factū Novioduni, unctus & consecratus Rhemis. Huic amor subditorum suorum securum Regnum firmavit; ut magnis se tueri non opus haberet viribus. Sex post electionem suam menses; filium suum in partem curarum & Imperii assumsit, ipsique hac ratione successionem firmavit. Ita sane reliqui, qui in Gallia postea imperarunt, Reges hac secure usi sunt; suisque primogenitis filiis certam præstabant in Regno successionem. Excessit Hugo vitâ Ann. 997. cum solum per 8. Annos imperio præfuisset. Reparavit Parisiis Regiam, quæ antecessorum suorum mansio fuit.

Robertus ejus filius, adhuc vivente Patre Rex agnitus, *Burgundiam* suæ potentiæ subjecit. Relinquens tres filios ex uxore sua *Constantia* susceptos, puta *Henricum* suum successorem, *Robertum*, & *Eudonem*, ex vivis excessit, Princeps Religioni addictissimꝰ, qui multas ædes ad pias causas fundavit.

Henricus I. hujus nominis, Ducatum *Burgundiæ* Fratri ſuo dedit, *Annam* ſecundis nuptiis ſibi junxit, filiam Georgii Regis Ruſſiæ, ex qua tres habuit filios, *Philippum, Hugonem, & Robertum.* Primus horum, Rex coronatus eſt Rhemis non plus quam 7. annos natus, Anno 1060. Henricus *Normannos* debellavit: obiit An. 1060. 55. annos natus.

Philippus primus annos natus XV. abſolutum in Regno accepit Regimen, mox arma in *Flandriam* expedire aggreſſus, contra *Robertum,* pro *Balduino* filio tutoris ſui. Sub hujus imperio multa acciderunt tam in Francia quam aliis Regnis memorabilia. Satur annorum 60. vitam cum morte commutavit, Ann. 1106. vel 1109. Gallicum nomen ſub ipſius imperio celebre valde fuit, multisque rebus geſtis conſpicuum.

Ludovicus, dictus *Craſſus,* conſecratus eſt Aurelianis per Archiepiſcopum Senonenſem; uxorem habuit *Adelhaidam,* filiam Humberti Comitis Taurinorum. Repreſſit Ludovicus multas conjurationes, rebelles dignis afficiendo pœnis. Apertum etiam cum *Rege Angliæ* habuit bellum, quos tamen Papa *Calixtus* II. conciliavit. Ad obedientiam etiam compulit *Comitem Arverniæ,* & paulo poſt filius ejus natu maximus, *Philippus,* Rex coronatus eſt à Papa *Innocentio* II. Anno 1137. Ludovicus Craſſus Pariſiis eſſe deſiit, ſexaginta annorum ſenex, ex quibus 30. in Imperio abſumpſit. Eodem quaſi tempore Rex Angliæ deceſſit, cujus Regni ſtatus propter æmulos magnis involvebatur turbis. Ludovicus Craſſus plurimos habuit filios, quorum natu maximus ejus in Regno fuit ſucceſſor.

Ludovicus, dictus *Junior,* in principio Regiminis ſui à Chriſtianis ex oris Orientalibus contra Saracenos & Tur-

Turcas ut opem ferret expetitus, conventus solennes indixit, consensumque est in expeditionem, cui etiam Conradus Imperator & Fridericus Dux Sabaudiæ & alii intererant. Sed minime ex voto iter successit. Redire enim Imperator coactus est sine effectu, quod male Græcis cum Germanis conveniret. Ludovicus postquam annum 59. attigisset, variis molestiis in vita sua affectus, laborum Regni satur, filium suum *Philippum* coronandum desideravit, id quod in Parlamento Parisiis convocato conclusum est. Excessit vitâ Ludovicus Ann. 1180. 43. Regni anno: Junior dictus fuit, ut à patre suo distingueretur, eodem nomine cum ipso gaudente.

Philippus secundus, dictus *Augustus*, fuit Rex omni laude propter virtutes dignissimus. Magnis enim patriam meritis cumulavit, Judæos Regno expulit; à Christianis ex Syria contra Saracenos venire rogatus, venire non potuit, vicino Anglico Bello impeditus.

Rex Philippus cum attigisset annum vitæ 59. & Regni 42. obiit Ann. 1223. Multos Dominos cum Imperio conjunxit, ut & Feudis sibi conciliavit. *Parisiensis Academia* illius tempore fuit florentissima. Successorem in Regno *Ludovicum* habuit ex *Agnete* filia Ducis Meraniæ in Bohemia.

Ludovicus Octavus Leo Rhemis consecratus est. Statim ac Imperium susceperat. *Angli* ipsum invaserunt, quibus fortiter restitit, multa occupans Anglicæ ditionis loca. Recruduit denuo Albigense bellum sub *Amalarico* filio Simonis Comitis Montfortii & *Raimundo* Comite Tolosano. Ipse Rex huic interfuit, cepitque *Avenionem*. Decessit post vitâ Anno 1226. Mompenserii in Arvernia, annorum 39. Habuit 6. filios.

Sanctus Ludovicus Nonus ex voluntate Regis Ludovici 8. Rhemis consecratus est, per Episcopum Suessionensem. Mox Christiani ex Oriente, Palæstina, & Hierosolymis expulsi, Ludovici, tum ex morbo revalescentis, implorarunt opem; quibus etiam convocato Parlamento, auxilium præstitit. Legatus dein à *Magno Chamo Tartariæ*, Christiano facto, Regem salutatũ accessit, ad Damiatã hærens, à Saracenis captus, sed paulo post libertati restitutus est. Mors Reginæ, *Blancæ* dictæ, ipsius in Franciam maturavit reditum, cum per quinquennium patriâ abfuisset. Redux, tractatus cum *Anglis* indixit. Plurimos habuit filios, quos inter *Philippus Audax* ipsi successit. Fuit Ludovicus admodum prudens, & Religioni addictissimus, fortis & magnanimus. Papa *Bonifacius octavus* ipsum in Catalogum sanctorum retulit. Festum Ludovici solenniter celebratur ab Anno 1618. Compertum etiam est, diem illum Ludovici, Gallis in expeditionibus admodum fuisse secundum, quod nuper admodum etiam, memoranda Hispanorum clades ad Atrebatum docuit, ubi Ludovicus XIV. Galliæ Rex hoc ipso die in cruenta Hispanorum strage, victoriam, quâ vix major in hoc contigit seculo, admirandam obtinuit.

Philippus Tertius, Audax dictus, Regni potitus, pacem cum *Rege Tunetano* fecit. Coronatus est Philippus Rhemis per Episcopum Suessionensem, primum Archiepiscopi suffraganeum. Præcipuæ illius actiones in aliis adjuvandis fuerunt occupatæ: diversas habuit uxores. Ex prima *Isabella* filia Jacobi Regis Aragoniæ susceperat *Ludovicum*, qui ante patrem obiit; *Philippum Pulchrum*, ejus successorem; *Carolum* Comitem Valesiorum, Patrem Philippi Valesii;

Rober-

Robertum, qui juvenis mortuus. Ex *Maria* sua secunda uxore, *Ludovicum* Comitem Ebroicensem, *Margaritam*, quæ Eduardo primo Regi Angliæ nupsit; & *Mariam*, quæ secundum maritum habuit Rudolphum, filium natu maximum Alberti Ducis Austriæ & Imperatoris.

Philippus IV. *Pulcher* dictus, unctus fuit Rhemis Ann. 1286. Postea Rex fuit *Navarræ*. Suppetias tulit *Joanni Duci Brabantiæ* contra *Henricum Ducem Luxemburgicum*. Eodem tempore recruduit bellum cum Anglis, qui se variis pactis muniêre, imprimis fœdere cum *Adolpho* Imperatore inito, qui Regi bellum denunciavit; sed Papa *Bonifacius VIII.* inter hos duos Reges ut pacem conciliaret operam dedit, quæ tandem etiam Parisiis peracta est. Excessit vita Philippus in Fontebellaqueo An. 1314. Regni sui anno 29; 48. solum annos natus. Reliquit post Fata non paucos liberos: ex Regina *Joanna* habuit *Ludovicum* Regem Navarræ coronatum; *Philippum* dictum *Longum*; *Carolum Pulchrum*, qui etiam Regnum tenuit, sed sine prole mascula decessit; *Robertum*, qui juvenis obiit; *Margaritam*, quam uxorem duxit Ferdinandus IV. Rex Castiliæ; *Isabellam*, quæ nupsit Eduardo secundo Regi Angliæ; & *Blancam*, quæ in juventute obiit.

Ludovicus Decimus, dictus *Hutinus*, Rhemis fuit consecratus, cum Regina *Clementia* uxore sua. Decessit Anno 1316. mense 16. sui Regni. Ex Clementia, uxore sua secunda unum posthumum habuit, dictum *Joannem*, qui aliquot dies solum in vita fuit.

Philippus Quintus, dictus *Longus*, Joannis in Regno fuit successor, consecratusque est per Archiepiscopum Rhemensem. *Comites Valesiæ* & alii avunculi ejus ipsi con-

controversiam successionis fecerunt, sed Status Imperii in favorem Philippi sententiam tulerunt, qui Anno 1321. vitâ decessit, Regni vero Anno quinto. Gaudebat titulo *Regis Navarræ*, ipsumque filio conservavit. Tres illius filiarum matrimonio junctæ erant, *Joanna* matrimonio Ducis Burgundiæ, *Margarita* Ludovico Flandriæ Comiti Nivernensi, *Isabella* Guigoni, filio Joannis Delphini Viennæ.

Carolus Quartus, *Pulcher* dictus, postquam matrimonium cum *Blanca* contractum dissolvisset, duxit *Mariam* filiam Henrici VII. Imperatoris. Dictus est *Rex Navarræ*, ut Regnum Nepti suæ conservaret. Ubi Regina vitam clausisset, Rex in matrimonium duxit *Joannam* filiam Comitis Ebroicensis. Rex vivere desiit Ann. 1328. cum 7. annis Imperium tenuisset. Regina cum esset gravida, Status Regni convenerunt, administrationem Regni *Philippo* Comiti Valesiæ deferentes, contra prætensionem Eduardi tertii, Regis Angliæ.

Philippus Sextus, dictus *Valesius*, fuit Rhemis unctus. Tum *Rex Angliæ* in Franciam venit, homagiumque præstitit Regi Ambiani, ratione territorii quod in Regno tenuit. Inivit fœdera Philippus cum Rege Scotiæ, Rege Bohemiæ, Rege Navarræ, & aliis, declarans *Robertum Artesium* reum criminis læsæ Majestatis. Mox contra *Regem Angliæ* arma sumenda erant, qui Bergeracum & Enculismam occupaverat: dubio prius Marte utriusque pugnatum est, donec *Eduardus* usque ad portas Parisiorum hostem urgeret, in quo conflictu præcipui à partibus Galliæ interierunt, puta Rex Bohemiæ Carolus, Comes Alensonius, Frater Regis, &c. Exhausta fuit tum temporis Gallia tanta jactura hominum, & erogatione tributorum.

Occu-

Occupatum erat etiam *Caletum* ab Anglis, & alia loca. Ex prima sua uxore susceperat Philippus *Joannem* suum successorem, & *Ludovicum* Ducem Aurelianensem.

Joannes Philippo successit, Rhemis unctus cum Regina uxore sua. Cum induciæ cum *Anglis* expirassent, copias duxit contra *Principem Walliæ:* verum res malo suscepta consilio, pessime cecidit; cum Regis exercitus ingens passus sit detrimentum, ita ut ipse Rex in hostium pervenerit potestatem. Hinc in duorum annorum inducias utrinque consensum est: emissi dein per provincias Delegati, qui pro Regis liberatione nummos colligerent. Hinc magni à plebe tumultus concitati sunt, imprimis Parisiensi, ita ut *Luteciæ Parisiorum* obsessæ à Regis fuerint exercitu: ad ultimum eo res deducta est, ut pax inter Regem Angliæ & Galliæ concluderetur.

Carolus Quintus, dictus *sapiens*, cum negotiis & expeditionibus in Anglia factis gravatus esset, pacem cum *Rege Navarræ* fecit. Postea statuit Rex navali & pedestri prælio contra *Anglos* experiri, in quo *Dux Andegavensis* occupavit Bergeracum, aliaque loca. Imperator *Carolus quartus*, patruus Regis Gall. eodem tempore hospes in Gallia, in omnibus Urbibus honorifice acceptus, & tandem Luteriam à Rege ipso ductus est. Excessit vitâ Carolus Anno 1380. ubi 16. annis imperasset & 42. vixisset. Duos solum ex Regina uxore sua *Joanna*, filia Petri Ducis Borbonii, habuit filios, *Carolum*, qui patris in Regno fuit successor, & *Ludovicum*, Ducem Aurelianensem: Tutores filio suo instituit *Ducem Andegavensem*, fratrem suum, *Petrum Ducem Borbonium*, & *Ducem Burgundiæ:* majorennem Regem

Annos 14. natum declaravit. Fuit sui temporis prudens & modestus Princeps.

Carolus Sextus, annos habens 13. ad Regnum pervenit. Bellum cum *Flandris* gessit, quos prælio ad Rosebeccam superavit. Turbatores in urbe Parisiensi digna pœna affecit: contra *Anglos*, qui in Flandriam venerant, Rex, sed infeliciter, copias duxit; postea bellum *Duci Britanniæ* inferens, in phrenesin incidit. Interea *Dux Biturigum* & *Dux Burgundiæ* Imperium administrarunt. *Richardus* Rex Angliæ matrimonio sibi junxit *Isabellam* filiam Caroli, qua ratione pax inter hos duos Reges fuit stabilita. Verum Regnum Galliæ factionibus *Ducis Aurelianensis* & *Burgundiæ* dividebatur. Obiit post Carolus VI. Anno 1422. Parisiis, cum 42. annis imperio præfuisset, & vixisset 52.

Dux *Bethfordius*, in confusione illa Franciæ Imperio fuit præpositus, cui Regina *Elisabetha* & *Dux Burgundiæ* negotia Imperii tot implicabant turbis. Ex omni autem mascula prole, quæ Carolo ex uxore sua nata fuit, nemo Patri superstes mansit, nisi unicus *Carolus*, postea in Regno successor.

Carolus Septimus pariter Rhemis per Archiepiscopum urbis sacro oleo unctus est anno 1429. postquam victoriam de hostibus suis obtinuisset. In primis imperii exordiis *Angli* aliquam suorum cladem passi sunt; ruptæ etiam sunt induciæ antea cum Anglis factæ. Excessit vitâ Carolus An. 1461. cum imperasset 39. Annis & 59. vixisset: duos habuit filios, *Ludovicum*, in Regno successorem, & *Carolum* Ducem Aquitaniæ, qui nunquam matrimonium contraxit. Cum efferretur, inter alias ceremonias acclamationum, dictus est *ter Victoriosus*.

Ludo-

Ludovicus XI. ſicut alii, Rhemis ſacro oleo unctus eſt, ſuſcepitque imperium anno ætatis 38. Exauctoravit primarios miniſtros, qui ſub Carolo anteceſſore ſuo negotia Regni curabant. Poſt varia inter *Anglos* & *Gallos* diſcrimina Ludovicus pacem compoſuit, inducias autem fecit cum *Duce Burgundiæ*. Eſſe deſiit Ludovicus Anno 1483. cum 61. annos vixiſſet, & 22. regnaſſet. Suſceperat ex ſecunda uxore ſua *Charlota* Sabauda tres filios, ex quibus ſolus *Carolus* ipſi ſuperſtes, & in Regno ſucceſſor fuit.

Carolus VIII. Regni potitus, annos natus 13. nec prius unctus, quam An. 1484. Contendebant interim de Regno *Dux Borbonius* & *Ludovicus Aurelianenſis*; quorum diſſidia Status Regni congregati compoſuerunt. Carolus autem, pace cum *Henrico Rege Angliæ*, cum *Maximiliano Imperatore*, & *Ferdinando Rege Aragoniæ* facta, ad controverſias *Regni Siciliæ* & *Neapolitani* examinandas animum appulit, inprimis quæ jus ſuum concernebant, ſibi per *Carolum Andegavenſem* teſtamento acquiſitum. Pedeſtres igitur pariter ac maritimas copias contraxerat, Alpes ſuperavit, relinquens *Petrum Borbonium*, qui in Gallia tam diu cum imperio eſſet.

Ingreſſus eſt Carolus *Piſas*, *Florentiam*, *Senas*, *Romam*, ubi cum *Papa* pacta inivit. Poſtea ipſum *Regnum Neapolitanum* intravit, ex quo *Alphonſus*, ut & Filius ejus *Ferdinandus* fugâ ſibi conſuluerunt. Rex homagiū à præcipuis Regni Dominis ſibi præſtari voluit, quo accepto, terrorem Venetis ac Turcis incuſſerat. Eo tempore cum Carolus totum Regnum Neapolitanum, ſine ulla ipſi oppoſita potentia, ſuum feciſſet, univerſa *Italia* in mutuum contra illum conſenſit fœdus. Carolus

Ita-

Italia profectus, *Romam* venit, pacem cum *Ludovico z. Sfortia* Duce Mediolanensi fecit, & cum Rex Alpes iterum supergressus esset, *Gratianopolim* venit, An. 1495. Obiit Carolus Ann. 1498. annorum 27. Natus erat ex Carolo *Ludovicus*, qui tanquam proximus in Regno successit.

Ludovicus XII. *Pater Populi* dictus, Princeps admodum prudens, Rhemis, ut alii, unctus est; uxorem duxit *Annam*, viduam Caroli VIII. cum in *Italiam* iter suscipere vellet, amicorum suorum fidem sibi per pacta certiorem fecit; cum *Helvetiis* pacta, cum *Rege Angliæ* pacem fecit; homagio *Philippum Archiducem Austriæ*, quod ab ipso acceperat, sibi fidelem reddidit. Postea novas contraxit copias, illas contra *Neapolim* ducturus, ubi *Fridericus* Rex Neapoli se Regiæ permisit gratiæ. Redux Ludovicus ex Italia in Galliam iterum appulit, armorumque omnem curam in Regno Neapolitano *Duci Nemorensi* reliquit, sed absentia Regis partorum jacturam victoribus attulit. Redux demum in Italiam Rex cum *Venetis* & aliis conflixit; repressit etiam Papæ *Julii* contra se artes: sed tot in Italia contra Regem conjuratorum conjunctæ vires magnam Regiis expeditionibus objiciebant remoram. Rex pacem cum *Venetis* fecit. *Mediolanum* obsidere statuit: sed eo missæ copiæ deletæ sunt. Ultimum Rex obiit An. 1515. uxorem habens *Mariam*, filiam Henrici VIII. Regis Angliæ, masculam prolem nullam reliquit.

Franciscus, *Primus* ejus nominis, 20. annorum, coronâ dignus judicatus pacem cum *Rege Angliæ* factam confirmavit, inducias cum *Rege Aragoniæ* in longius tempus promovit, pacta cum *Helvetiis* renovavit; verum Status *Mediolani* iterum per conjunctos fœdere

in

in Italia Principes fuit recuperatus. In Regno autem *Neapolitano* cum Rex contra suorum consilium cum Italis conflixisset, magnam suorum fecit jacturam, *cum* ibi Gallorum ad 8. millia cæsa sint Anno 1525. *Fœdus sacrum* contra Papam *Clementem VII.* in Gallia publicatum est, quo conjuncti erant Rex, *Veneti*, *Florentini*, *Helvetii*, & sub cujus nomine Gallica arma bonos in Italia habuerunt successus. Paulo post novum fœdus contra *Imperatorem*, & *Regem Angliæ Henricum VIII.* susceptū, duorum causa fuit bellorum, quorum unum iu *Campania* erat, sed quod pace mox secutâ tolleretur, alterum in *Picardia* cum *Anglis*, cum aliquot præliis esset decertatum, tandem hos duos inter Reges pax fuit stabilita, quorum fata unum quasi conjunxit tempus. Obiit enim Henricus VII. mense Januar. An. 1547. & Franciscus Rex ejusdem Anni mense Martio. Vixit 583. Annos, imperavit 33. Nomen ipsi jure optimo, *Patris Musarum & artium* datum est, cum scientiarum magno flagraret amore. Exequias illius XI. Cardinalium, funus Regis exequentium, decorabat præsentia. Susceperat ex prima uxore sua Claudia, filia Ludovici XII, tres filios, *Franciscum*, mortuum anno ætatis 18, *Henricum*, qui ipsi successit; *Carolum* Ducem Aurelianensem, qui obiit An. 1545. 23. Annos natus; Tres filias, quarum 2. in pueritia obierunt, tertia *Magdalena* nupsit Jacobo 5. Regi Scotiæ; & quarta *Margaretha* Philiberto Emanueli Duci Sabaudiæ. Secunda ejus uxor, Caroli V. Imperatoris soror, improlis decessit.

Henricus Secundus 29. ætatis anno ad imperium accessit, unctusque est per Joannem Cardinalem Lotharin-

ringum *Scotis* contra *Anglos* auxilia præstitit, suppetias etiam tulit *Octaviano Farnesio* contra Papam *Julium III.* & Imperatorem, cum quibus dein pax firmata est. Decessit Henricus Parisiis Anno 1559. 13. Regni anno, & 41. ætatis. Susceperat ex *Catharina Medicea* *Franciscum*, suum successorem, *Edvardum*, *Alexandrum*, Ducem Andegavensem: Filias quoque habebat, quarum *Isabella* nupsit Philippo 2. Regi Hispaniarum; *Claudia*, Carolo Duci Lotharingiæ; *Margaretha* Henrico Regi Navarræ, postea Regi Galliæ.

Franciscus Secundus ejus nominis; qui unctus est per Cardinalem Lotharingum Archiepiscopum Rhemensem: sub ejus imperio controversiæ Reformatæ Religionis multarum dissensionum caussa fuerunt. Obiit Rex An. 1560. improlis.

Carolus Nonus, frater Francisci II, ipsi in Regno successit, ætatis suæ X. annorum: Regina mater verò interea imperium administravit. Princeps autem *Condaeus* ex controversia de Religione Reformata orta Aurelianensem Urbem obsidione cinxit: à partibus Regiis illius Regnantis eo tempore matris stabant *Dux Navarræ, Dux Guisius*, magnumque exercitum coëgerant. Rex interea cum ad 14. ætatis pervenisset annum, majorennis pronunciatus est, Regnum cum matre visitavit, auctusque copiis ex Hispania missis, prælium cum Protestantibus commisit. Sed cum inferior esset hostibus Rex, pacis conditiones tractari cœperunt, quæ etiam conclusa Ann. 1570. Principesque in gratiam Regis redierunt. Instabant tum nuptiæ *Regis Navarræ* cum *Margarita* sorore Regis, in quibus horrenda illa laniena Parisiensis tot millia Reformatorum sustulit, Ann. 1572. 18. Augusti. Quod cruentum factum pacem

tem semel initam evertit, novisque tumultibus viam aperuit. Postquam Carolus 25. attigisset annum, Ann. 1574. Regnum cum vita deposuit; postquam 13. annis imperasset. Ex *Elisabetha* Regina uxore sua unicam tantum habuit filiam, quæ in pueritia decessit. Quo tempore Henricus III. ad sceptra Polonica vocatus fuit.

Henricus Tertius ejus nominis, An. 1574. Cracoviæ *Rex Poloniæ* unctus est, per Archiepiscopum Gnesnensem (de cujus Regimine, quoad Poloniam, in serie Regum Poloniæ agetur) Postquam reliquisset Poloniam, & in Paternum Regnum rediisset, in illo accensum invenit bellum, gravissimis dissidentium partium contentionibus periculosum. Unctus est Rex An. 1575. uxoremque duxit *Ludovicam Lotharingam* filiam Comitis Vaudemontii, ex qua nullos habuit filios. Sub hoc Rege *Reformati* liberum per totum Regnum Religionis exercitium nacti sunt, paxque Galliæ his tandem stetit conditionibus: sed hæc pax per Edictum Regis in conventu statuum Blesensi mox fuit fracta, libertasque Religionis solis Catholicis in Gallia permittebatur, quod iterum Protestantium conjunxit vires, in atrocius paulo post bellum exarsuras, quibus Germaniæ Principes omnem ferebant opem. Tandem Rex cruenta morte interiit, à percussore *Jacobo Clemente*, Ordinis S. Augustini, interfectus, cum urbem Parisiensem ingredi vellet, Anno 1589. cum regnasset 15. annis & 2. mens. vixisset 38. 10. mens.

Henricus Quartus ejus nominis, dictus *Magnus*, Rex Navarræ, successor fuit Henrici tertii, decedentis sine prole, in quo linea Philippi, filii Ludovici IX. esse desiit. Rex cum Regnum suscepisset, bellis intestinis, quibus antecessores ejus laborarant, pariter implicabatur,

varia

varia, ut in hujusmodi turbis fieri solet, fortunâ. Anno 1610. 14. Maji, cum in animum induxisset Regno cedere, Regionemque Reginæ deferre, illi majoris auctoritatis ergo coronam jussit imponere: eodem tempore, Parisiis crudeliter interfectus est, per *Franciscum Ravaillaco* Inculismensem, cum magno Hispanorum gaudio, qui illius arma horrebant. Nati ipsi erant ex *Maria Medicea*, Filia Francisci, Magni Etruriæ Ducis, tres filii, *Ludovicus* ejus successor; *Nicolaus* qui nomen gessit *Ducis Aurelianensis*, natus Anno 1607. mortuusq; est in infantia; & *Gasta Joannes Baptista*, Dux Andegavensis, & mortuo Nicolao, Aurelianensis: filias quoque, ut & multos alios liberos naturales reliquit.

Ludovicus XIII. vix natus 8. annos & 7. menses, in 2. Regnis successit, in paterno Henrici 4. Magni Galliæ, & Regno Navarræ. Mater ejus, Regens Parlamento Parisiensi fuit pronunciata, eo die quo horrendum parricidium in Rege commissum erat: omnes Principes Imperiique magnates junctis viribus pro concordia Regni laborabant. Rex unctus est Ann. 1612. mox matrimonium cum *Anna* Infante Hispaniæ inivit; paulo post Rex majorennis pronunciatus est. Princeps *Condæus* & Dux *Guisius* cum aliis has partes sequentibus, uti aliis Regibus, ita etiam huic ingens fecere negotium, tranquillitatem patriæ turbantes: eo autem tandem ventum erat, ut pax generalis consiliis Cardinalis *Mazarini* constitueretur. Rex, cum magnâ cum laude imperio præfuisset, fatis concessit, relicto filio *Ludovico XIV*. sero ex Regina suscepto, & Fratre ejus Duce Andegavensi.

PRÆTENSIO REGIS GALLIÆ.

REx *Galliæ* prætendit 1. In regnum *Navarræ*. Ratio: *Jo-*

Johannes Rex Navarræ, regno suo per *Ferdinandum* Regem Aragoniæ jussu *Sixti quarti* Pontificis privatus, reliquit *Henricum* Regem Navarræ, cujus unica filia *Johanna* nupsit *Antonio Borbonensi*, patri Henrici IV. Regis Franciæ. *Hispanus* confitetur propinquitatem succedendi in *Henrico IV*; sed se legitimam occupandi regni causam à Pontifice, qui *Johannem*, ideo quod contra illum pro Ludovico XII. Rege Galliæ militaverit, excommunicavit, accepisse opponit.

II. In Regnum *Neapolitanum*. I. ex adoptione *Johannæ* I. factâ in favorem *Ludovici Ducis Andegavensis*, consensu *Clementis VII.* approbata, II. ex testamento *Comitis de Maine*. III. ex acquisitione bellica, qua *Carolum*, Friderici secundi spurium, *Ludovico XII.* facto cum *Ferdinando* Rege Hispaniæ fœdere, ut uterq; medietate regni potiretur, expulit. *Hispanus* Papæ, ut Domini Regni Neapolitani, judicium allegat, quo pro Rege Neapolitano agnoscitur.

III. In Regnum *Castiliæ*. Ratio: *Henrico* Regi Castiliæ soror successit, quæ filium *Ludovicum Sanctum* reliquit.

IV. In Regnum *Portugalliæ*: *Alphonsus secundus* duos genuit filios, primum *Sanctium*, secundum *Alphonsum*: primo, quod capax non esset imperii, abrogato, secundogenito, *Alphonso* nimirum, corona à regni proceribus deferebatur. Duxit hic in matrimonium *Mahaltildem*, ex qua suscepit *Alphonsum* & *Robertum*. Primo finito, alter successit, ex quo, sicut dicunt, Illustris Domus *Bulionensis* originem traxit, quæ obvenit *Magdalenæ Laurentiæ de Medicis*, unde *Catharina* modernorum Franciæ Regum genitrix processit. Dictum supra est, quod Alphonsus matrimonio

sibi junxerit Mahaltildem, hac tamen repudiata *Beatricem* duxit, ex quâ *Dionysium*, ab *Urbano IV.* legitimatum, auctorem hodiernorum Portugalliæ Regum progenuit. Prætensio hæc est Regis Galliæ, sed longa vetustate obsita & è longinquo petita.

V. In *Aragoniam*. *Martinus IV.* Papa *Petrum* Regem Aragoniæ, Vesperarum Sicularum authorem, eò quod propter filiam Manfredi fratris, Conradini Regis Neapolitani naturalis filii, in matrimonium ductam in Regnum Neapolitanum prætendere voluerit, Regno Arragoniæ privavit, & de illo *Carolum Comitem Valesium*. vulgò *de Valois*, Philippi Regis Franciæ filium, investivit.

VI. In Ducatum *Mediolanensem*: *Galeatius III.* reliquit *Johannem* filium, qui improlis duas habuit sorores, *Philippam Mariam*, & *Valentinam*. Post mortem primogenitæ, altera ex provisione patris, qui deficiente stirpe masculina, fœmininam juxta propinquitatem gradus succedere statuit, ducatum sibi arrogavit, quam *Ludovicus Dux Aurelianensis* duxit. Sed obtenditur ab *Hispanô*, I. quod paterna dispositio ex masculo, fœmineum feudum citra prætendentium & Domini Imperatoris expressum consensum facere non potuerit. II. quod ab Imperatore, tanquam legitimo Ducatus Mediolanensis Domino, Ducatus Mediolanensis investituram acceperit. *Carolus* enim V. Imperator filium suum *Philippum* II. eo investivit.

VII. In protectionem *Genuæ*, *Carolo VI.* delatam. Regibus enim Franciæ citra caussam jus quæsitum auferri nequit.

VIII. In superioritatem *Flandriæ*, *Atrebatium*, & *Hannoniæ*, quam, loquente historia, Moderatores

Fœ-

Fœderatarum Provinciarum à Rege Galliæ, ut Regis vaſalli, ſemper recognoverunt. Nec movetur *Franciſci* I. à Carolo V. in prælio prope Ticinum capti & in carcere detenti facta renunciatione in dictarum Provinciarum ſuperioritatem; quia I. facta hæc fuit citra conſenſum Parlamenti Pariſienſis, cujus authoritas in alienationibus Regiis interponi debet; *Hoſt. in c. dilect. de major. & obedient.* II. quod extorta fuerit per metum carceris, adeoque propter coactam voluntatem, ex *l. 1. ff. quod met. cauſſ.* reſcindi debeat. *Hiſpanus* ad primum replicat, quod I. ignarus fuerit Privilegii illius Parlamenti, adeoque talis ignorantia contractui non nocere deberet; II. quod Privilegium alienationes concernat, ſub quibus ſuperioritatis remiſſio propriè non continetur, III. quod metus carceris juſtus metus non ſit, adeoque contractus carcerati valeat. *vid. Menoch. de arbit. caſ. 136. n. 4. Rol. conſ. 2. n. 48. l. 1.* qualis in captivo per bellum eſſe cenſetur, *arg. l. 5. de J. & J.*

IX. In *Nizzam*, Comitatum Ducis Sabaudiæ, ex jure territorii Provincialis; urbs enim capitalis Nizza in Provincia ſita eſt. Sed *Dux Sabaudiæ* immemorialem poſſeſſionem, cujus titulum nemo allegare tenetur, pro ſe adducit.

X. Olim in *Salutiarum Ducatum*, ut Italiæ clavem, ſuper *Duce Sabaudiæ* prætendebat; hinc graviſſimum inter utramque partem exortum bellum, quo *Henricus 4.* Ducem Sabaudiæ toto penitus Ducatu exuebat, eoque illum adigebat, ut commutatione *Breſſiæ* pro Ducatu Salutiarum pacem à Gallo redimeret. *Thuan. l. 125. hiſt. p. 945.* Quæ commutatio plurimos in admirationem duxit, quod Ducatum Salutiarum tanquam

Italiæ clavem, & magnum Hispanis terriculamentum cesserit: creditur Bressiam ideo accepisse, quod proxima Galliæ fuerit.

RATIO STATUS REGNI GALLIÆ.

RAtio Status Galliæ potissimum in eo consistit, ut destinationes Regis Hispaniæ eludat.

Henricus IV, contra quem omnes suas callidissimas artes Hispaniarum Rex ad ultimum usque exercuit, qui etiam illarum latebras recessusque intimos omnium optime solus pervestigavit, & revelavit, primus demonstravit, rationem Status Galliæ in eo sitam esse, ut omnibus Regis Hispaniæ consiliis adversus sit: quemadmodum enim prima Regula Hispaniæ est, Protestantes persequi, illosque velut prædam occupare; ita prima Status Ratio Galliæ esset, *Catholicis* apprime ostendere, quantum hic lateat illorum omnium detrimentum: imprimis hoc *Curiæ Romanæ* ad oculũ demonstrandum, spem ei per ruinam Protestantium expromissam, *ærarium ejus inde magna habiturum emolumenta*, eo collimare, ut Hispania destinationes suas Universalis Monarchiæ hac ratione promoveat; ad quam si perveniat Hispanus, Papam certo certius illius servum fore, cujus affectata auctoritas nullibi magis conspicitur, quam cum Christianorum Principum & Statuum par est potentia. *Protestantibus* autem Principibus & Statibus Gallia demonstret, quamvis in Religione à se dissentiant, nihilominus malle se eorum conversionem, quam destructionem; asseverando illis hoc minime obesse, quominus illis suis succurrat viribus ad eorum conservationem omnibusque illis libere resistat, qui in Dominiis & libertatibus eorum quicquam immutare allaborant.

Cæte-

Cæterum, ſicut altera maxima ratio Status Regis Hiſpaniæ in ſtudio *clandeſtinarum explorationum* conſiſtit, ita altera regula Galliæ eſt, easdem pariter non negligere, pecuniæ in exploratores & penſionarios non parcere, quo ſciri queat quid rerum in malefida agatur vicinia, infirmi confortentur, timidorum animi firmentur, oppreſſi liberentur, omnique vi ac ope Hiſpanicæ explorationes retundantur.

Quod tertiam ſpectat Regulam *tractatus* concernentem, non permittendum, ut *Hiſpania* aliis tractatibus ſe immiſceat, niſi ſimul Gallia interveniat; in *Italia* imprimis, ubi illa ſola judicis & arbitri partibus defungi cupit, id quod etiam facile fieret, niſi Gallia portam in illam intrandi bene obſediſſet, quam cousque Galliæ reſeratam habere expedit, quoad potentiæ Hiſpanicæ reſiſtere, & propugnaculum Chriſtianæ libertatis eſſe cupiet. In tractatibus quoque cum *Hiſpania*, adhibendæ ſunt perſonæ conſtitutionis phlegmaticæ, & quæ non ſint moræ impatientes, quod alias Gallis proprium eſſe ſolet; ut ita Hiſpanis longanimitate ſuâ, qua totum fere defatigarunt orbem, proficiendi ſpem omnem adimant.

Quarta ratio vult, vim vi opponi: quippe nec perſuaſiones, nec juſtitia armorum, armato legem feret: igitur Gallia omnes alias expenſas minus utiles amputare, armisque validis ſemper ſe munire debet. Id quod facere poteſt propriis viribus, nec ab aliis ſtatibus milites, arma vel pecuniam mutuari neceſſe habet.

Per has modo dictas regulas accurate obſervatas, Hiſpanica auctoritas ſenſim decreſcet: contra Galliæ

existimatio in majus promovebitur: quin alii Christiani Principes & Status, cum tantum Hispanorum intentioni oppositam vim animadvertent, animum colligent, & absque metu jacturæ virium, propriæ conservationis suæ caussam libenter amplectentur.

JUDICIUM POLITICUM DE REPUB. GALLIÆ, AD MENTEM CL. V. S. P. ET ALIORUM.

SIcut Monarchia est optima Regiminis forma, ita Respub. Galliæ eo debet haberi felicior, quo Rex regnat absolutius & justius; illius tamen potentia absoluta Legibus naturalibus, vel, communi hodie vocabulo, fundamentalibus circumscripta est, modoque gubernandi. Sic autem bona Reipub. forma cognoscitur 1. ex bonis Legibus: 2. bonis consiliis: 3. bonis Ministris omnis generis: 4. abundantia divitiarum & opum: 5. armis & potentia bellica, pedestri juxta ac equestri, pariterque maritima: 6. locis commerciis commodis: 7. multitudine incolarum: 8. munimentorum numero: 9. exercitio Justitiæ: 10. militiâ: 11. bonâ politiâ & parsimoniâ: 12. facultate tributa & collectas imponendi habendique: 13. moderamine sumptuum & expensarum publicarum: 14. abstinentiâ ab immoderatis & continuis, nec non temerariis bellis: 15. confœderatione licita & circumspecta: 16. prudenti belli administratione: 17. Principum, Aulæ, & Ministrorum Justitia & æquanimitate: 18. amore & benevolentia subditorum: 19. internorum dissidiorũ & corruptelarum studiosa eversione: 20. motum ingeniorumq; populi intime perspectorũ accurata notitia. Ex his, qualis sit, & non sit Gallia, judicari potest. Quædam autem ex his membra, secundum lancem judicii auctorum quorundam, libravimus. Ele-

Eleganter dixit Boccalinus in Pietra del Paragone p. 101. *Il Regno di Francia è un mare, che si naviga, & una terra, che si semina per tutti i venti.* Quid hoc dicto notare auctor voluerit, prudentiorum judicio relinquimus. Præcedenti pagina ita ad sensum dicit: *Monarchia Gallica plena est infinita Nobilitate, equis armata, quæ non solum conservat pacem domi; sed quæ omnes orbis nationes timore Regis sui percellit: ubi conspicitur ingens numerus hominum sacrorum, literatorum, mercaturam exercentium, artificum, qui illam præstant divitem, & omnium rerum affluentia fœcundam, &c.*

Magna etiam in hoc est Gallicæ Nationis felicitas, quod nunquam Regem alienigenam experti, sed semper à suæ gentis Regibus recti sint: id quod Comineus l. 8. his verbis maximopere deprædicat: *Quo magis opinor singulari Dei beneficio factum esse, quod imperium Galliæ non defertur ad fœminas, ne summa rei penes aliquem extraneum sit. Nam quamvis Princeps aliquis externus bene rem gerat, & commode gubernet; tamen quia à moribus & ingenio populi differt, eam erga illum exhibere nequit benevolentiam, ac si indigena esset; hinc facile dissensionum oriuntur occasiones. Quocirca qui externæ alicujus Gentis imperium suscipit, nisi magna & eximia quadam sit præditus dexteritate, multis haud dubie, & longe gravissimis implicabitur difficultatibus.*

Ministros Regni quod attinet, de horum quibusdam idem ita sentit auctor. *Expilationes Advocatorum, majores profecto sunt in Galliis, quam in quavis alia Regione.*

Inter alia vero incommoda, quæ Regnum Galliæ

vehementius affligere solent, & erroribus Regiminis adscribuntur, hæc sunt primum, quod Galliæ subditi tot diversis de iisdem rebus promulgatis edictis, (quæ vilem Regentium auctoritatem reddere solent) gravari soleant, ac nulla Lex, etiam à præcipuis Parlamentis sancita, diu duret. Notarunt hunc errorem magni Politici, & *mihi* inter hos Philippus Honorius in Relationib. de *p.149.* Regno Galliæ.

Alterum Reipub. Gallicæ malum inde nasci solet, quod cum Reges adhuc impuberes ætate, adeoque imperii, secundum Leges Regni, incapaces sint; illi, quibus tutela Regis, vicariaque Regni administratio commissa est, pro libidine sua omnia agant, & Rempublicam factionibus & magnis calamitatibus involvant, ita ut Regnum Galliæ nunquam infelicius inveniatur, quam cum Tutores Rex ob ætatem habet. Hoc si unquam, certe nostris temporibus sub Ludovico *mihi* XIV. clarissimum evasit. vid. citat. Honor. *p.152.*

Quales sint *Ministri* & *Consiliarii* Regni Gal- *&* liæ, quantaque polleant virtute, Philippus Co- *seqq.* mineus illud expressit, ita ad sensum. Pactio inter Anglos & Gallos nulla unquam facta fuit, in qua "non ingenii vi & acrimonia Galli Anglos superarint; ut apud Anglos proverbium sit, ubi cum "Gallis prælio decertarent, victores se ut plurimum fuisse, quoties vero cum illis pacti sint, de- *mihi* trimentum semper aliquod accepisse. Idem testa- *p.782.* tur Bodinus lib. V. de Repub. Verum ut ut Galli prudentia rerum gerendarum Anglis sint superiores, contra tamen ipsi queruntur Galli, se ab

Hispanis consilio & prudentiâ superari, & in fœderibus sæpissime circumveniri. Ita in Fœdere Cameracensi omnia, quæ annorum 30. victoriæ Gallis pepererant, momento ablata sunt, cum tamen viribus superiores Galli fuerint.

Ex Largitionibus autem nimiis ingens Respub. Galliæ patitur detrimentum; quæ contra LL. à superioribus Regibus eapropter sancitas pessimo tolerantur exemplo. Erat inter alias Leges Francisci majoris, qua cautum erat, *ut ærarii sanctioris 4. claves fabricarentur, ut unam penes se Rex haberet, reliquas, quos ærario præfecisset:* additum huic legi, *ne ex arca nummi, nisi præsente ærarii præfecto & scriba, moverentur.* Postea vero, Henrici 2. edicto, Præfecti ærarii hac Lege soluti sunt, ne rationum distrahendarum actione tenerentur; tum vero lata lex est, cum unâ largitione centum aureorum millia in unum ex ærarii custodibus effusa fuissent. Hinc teste Bodino, fundi Gallici calamitas æstimari debet. Quod si quis cura judicii de Galliæ Regno habendi teneatur, consulat Bodinum, & Jac. August. Thuan. ipsos auctores Gallicos, & non nisi gravissime de rebus Galliæ judicantes.

Lib. 6. mihi p. 104.

FINIS GALLIÆ.

LIBER QUINTUS,

EXAMINANS

ANGLIÆ, SCOTIÆ, ET HIBERNIÆ MORES,

STATUM RELIGIONIS, REGIMEN POLITICUM,

REDITUS ET POTENTIAM, SERIEM REGUM ET ILLUSTRIUM FAMILIARUM, PRÆTENSIONES, RATIONES STATUS, ETC.

JUXTA ILLUM ORDINEM, QUI IN ALIIS SERVATUS EST, ET IN SEQUENTIBUS SERVANDUS ERIT.

MO-

MORES VETERUM ANGLORUM.

VETERES Britanni olim usi sunt certis particulis æris, aut annulis secundum quosdam, aut, ut alii, laminis ferreis, loco monetæ. Illi indecorum æstimabant, de lepore, pullo, vel ansere comedere. Pauci illorum agriculturam exercebant; quapropter lacte & carnibus victitabant. Ut magis in bello hostibus essent terribiles, ferarum induebant pelles, faciemque glasto tingebant, ut aspectu horridi hostibus viderentur; quin fœminæ illorum in certis solennitatibus plane nudæ incedebant, illâque herbâ tingebantur Aliquando decem aut 12. illorum fœminas habebant communes, in hoc Platonis Reipublicæ statuta sequentes, quæ nostris temporibus Anabaptistæ renovarunt. Præcipuè vero communes invicem habebant uxores fratres, liberique cum parentibus. In conflictu ex curribus depugnabant, quos falcibus, ferro & hastis, eminus protensis, armabant, rapidoque cursu impellebant. In medio ferventique conflictu ex curribus desiliebant, & pedites cum hostibus decernebant, cum vero nimiùm ab hostibus urgerentur, mira velocitate, saltu in currum se recipiebant. Strabo ideo illos pro barbaris habet, quod, cum copia lactis abundarent, modum tamen casei conficiendi ignorarent. Habitabant in sylvis, fossis circumseptis, quæ contra hostium irruptiones securos reddebant. Dio hoc de illis testatur, quod nunquam terram laborarint, sed ex venatu tantum vixerint, & fructibus arborum; piscibus, quantumlibet optimis & copiosis, tamen non vescerentur. Famem, frigus, aliaque mala fortiter tolerabant, nam cum intra

tra paludes diu hærerent, inedia laborantes, radicibus corticibusque famem levabant. Tenellis infantibus notas certasque figuras animalium ardenti ferro imprimebant. In Magicis artibus ita perfecti æstimabantur, ut omnes etiam optime mysteriorum ejus peritos antecellerent. Iter per mare facturi, nihil comedebant; quod illis facile erat, quoniam brevi illud absolvebant, cumque nulla natione extranea commercia exercebant, potum ex hordeo & aqua bibebant factum. Præcipua veterum Anglorum laus hæc est, quod bellicosi habiti sint, & hostium suorum arderent cruorem, quo faciem suam fricare solebant. Adhæc eloquio pollebant, famis & frigoris laborumque patientissimi. Otio autem ita diffluebant, ut, quamvis lactis copia abundarent, casei tamen neutiquam susciperent. In Tentoriis suis nudi morabantur; sacrificiis quoque nudi nonnulli cum fœminis suis intererant. Illi, qui præ aliis eminere sese studebant, gladiis suis dentes grandiores piscium maritimorum applicabant. Qui tentoria amabant, domos suas humiles habebant, ut plurimum ex lignis factas.

Fœminas, de quibus supra dictum, ita communes habebant, ut decem viri decem mulieres communes, 12. Viri totidem uxoribus jungerentur. Fratres vero imprimis cum fratribus, & parentes cum liberis suis hanc pudendam exercebant conjunctionem.

Arma, quibus utebantur, erant lancea, scutum, gladii longi, ex nudo corpore suspensi.

Quod vetus illorum Regimen attinet, habebant quidem Reges, sed nihilominus ab iis regebantur, qui ca-

capita factionum sæpius ortarum erant. Tam autem mulierum, quam Virorum, in se amabant imperia.

In Sacris adorabant etiam deas, ut Ardatem, hoc est Victoriam & Adrastem. Ipsorum Magia adeo fuit obscura, ut nonnulli in hac fuerint opinione, quod Magi Persici suas inde didicerint Artes. Autumarunt etiam quidam, Druidarum Sacra ab Anglis provenisse.

Quem fusiora de Anglorum moribus delectant, consulat auctores ex quibus reliqua hausta sunt.

Qua *corporis qualitatem*, Strabon. lib. 4. Tacit. in vit. Agric.

Qua *indolem*, Diodor. Sicul. l. 5. Cæsar. Bell. Gall. l. 5. Horat. Car. l. 3. Herodian. l. 3. Sol. Polyh. c. 25. Juvenal. Sat. 6. Xiphilin. Strab. l. 4.

Qua *otia*, Cæsar. Bell. Gall. l. 5. Diod. Sicul. l. 5.

Qua *corporis habitum*, Solin. Polyh. 25. c. Tertullian. Apologet. Herodian. l. 3. Xiphil. Plin. l. 22. Solin. c. 25.

Qua *habitationes*, Plin. l. 33. Diodor. Sicul. l. 5. Cæsar. Bell. Gall. l. 5. Tacit. Vit. Agr.

Qua *Connubia*, Euseb. de Præparat. Evang. l. 6. c. 8. Cæsar. Bell. Gall. l. 5. Solin. c. 25.

Qua *divitias*, Cæsar. B. Gall. l. 5. Strab. l. 4. Cic. Epist. ad Att. l. 4. Mela l. 3. c. 6.

Qua *Vires antiquas*, Herodian. l. 3. Dion. Sever. Herodian. l. 3. Tacit. in vita Jul. Agr. Diodor. l. 5. Cæs. B. G. l. 4. Cicer. Epist. ad Attic. l. 4. Cæsar. B. G. l. 5. Spartiani Adrian. Strab. l. 4.

Qua *Regimen Polit.* Diod. l. 5. Sueton. in Cæſ. l. 4. Mela. l. 3. Tacit. in vit. Agr. Xiphil. Epit. Dion. Solin. c. 25. Tacit. Ann. l. 14.

Qua *Religionem* Plin. l. 30. Cæſar. B. G. l. 6.

MORES HUJUS TEMPORIS.

NOſtris temporibus Angli ſunt moribus cultiſſimi & humani. Imprimis vero Nobilitas Angliæ ſummâ pollet humanitate, ut nulli in hac laude nationi cedat. plebis quidem mores agreſtes & aſperi ſunt, at vero Nobilium ordo, cui & opes & ingenium ſupra cæteros emergendi facultatem præbuerunt, ex meliore luto præcordia habet. Cæterum ingenia Anglorum prompta & ſubtilia ſunt, omnium artium cum excellentia capacia: corpora habent mirum in modum agilia, & ideo omnibus celerrimis actionibus perquam apta. Homines ſpectatæ conditionis, moribus gravitate & modeſtia mixtis commendantur; id quod non ulla arte acquiſitum, ſed naturâ datum habent. Peregrinos optime excipere, ſibi in honore ponunt: hoc notatu dignum eſt, quod omnibus peregrinis ad ædes Majoris Londinenſis (is Supremus urbis magiſtratus eſt) accedere, ibique gratis cibum capere liceat. In bello ſtrenui, & mortis acerrimi ſunt contemptores, nulli timori vel fugæ obnoxii, nihil aliud animo quam victorias, volventes. Inſuper belli adverſa non adeo patienter ferunt, magisque conflictum, quam moras prælii, exoptant. Qui literis animum dant, incredibiliter in omnibus ſcientiis excellunt. Quod habitum corporis ſpectat, Gallice veſtiri ex longo volunt tempore. Natio hæc uti virtutibus magnis, ita vitiis etiam non levibus notabilis eſt. Ac quidem Angli furta exercent, & latrociniis aliis infeſti ſunt, ad quæ cum terra parvo

cir-

circumſcripta ſpatio non ſufficiat, ideo in mari has malas artes etiam frequentant, & advenas ex hoc ſpeculantur. Vino ſe implere, in conſuetudine habent; illo vero liberalius hauſto, ad pellendam crapulam, herbam Indicam vulgo Tabacum, accendunt: hoc remedio non viri ſolum, ſed etiam fœminæ (liberius, quam decebat modeſtas, potæ) utuntur, quas eximia formæ pulchritudine natura donavit. Ad ultimum Angli novandis rebus, & ad ſeditiones exprompti ſunt, ut difficillimum ſit hunc factionibus aſſuetum populum intra cancellos coërcere.

MORES SCOTORUM ANTIQUI.

EST quorundam opinio, quod Scoti olim dicti fuerint *Picti*, quod nimirum in uſu habuerint ſua corpora colore tingere, & brachiis manibusque notas inurere. Verum hoc nomen non fuit omnibus commune, quoniam hæ duæ Nationes, nimirum Picti & Scoti, nomina ſua dederunt habitatoribus ad partem magis Septentrionalem magnæ Britanniæ ſitis. Illi Picti tingebant arte crines colore, & carne humana veſcebantur, tum mamillis mulierum, quas in deliciis habebant. Sed Boëtius aliter loquitur, teſtaturque quod illi fuerint valde ſobrii in comedendo & bibendo, tum in ſomno parci, quod ex omni frumenti genere panem confecerint. Venatione communiter vitam ſuſtentaſſe, ex illaque captis feris, vel in defectu illarum, carne bubula uſos. Veſperi autem plerumque genio indulſiſſe, cum laboribus amplius non impedirentur; tum enim herbas boni odoris ſumſiſſe, & illis aquam præparaſſe; ſed in bellum exeuntibus pura aqua placebat, portabant autem ſecum farinam, quantũ in diem ſufficeret; præterea ſiccos piſces, & ſole duratos

como

comedebant, cum ad explendam famem alia non occurrerent. Tempore pacis habebant præcisos capillos, excepto, quod in fronte partem quandam crinium, capronas referentem, relinquerent. Libenter incedebant nudatis pedibus, ut se omnibus asperis indurarent. Infantes nullo alio lacte, quam materno, lactabant, & si quæ matrum infantem nutrici commisisset lactandum, suspicionem adulterii incurrebat. Cum superarentur acie, in montibus, ad quos citato gradu confugere solebant, salutem quærebant, nec acquiescebant, donec vindictam ex hostibus reportassent. Quod si Nobiles in prælio præsenti aliquo urgerentur periculo, illis illorum subditi & servi opem ferebant, vel illos liberaturi, vel cum Dominis mortem subituri. Ad tumulum autem Nobilium defunctorum, tot collocabant obeliscos, quot ille ex hostibus in prælio occidisset. Illi qui in bellum ibant, aut in castris agebant, reperti sine igniario, vel gladio, ignominiæ causa flagris cædebatur; utebantur autem ut plurimum lancea, arcu, gladio, tegebantur laminis ferreis vel corio bovino. Non impetratâ prius veniâ ex castris exeuntem obvio cuilibet occidere impune permissum fuit. Fœminæ quoque in bellum ire tenebantur, exceptis gravidis, & ætate confectis. Cum verò ad conflictum exirent, moris habebant primam sibi occurrentem bestiam occidere; tum mucronem gladii in illius effusum sanguinem immittebant, & gustabant, cum spe, quod hæ cerimoniæ sibi præsagium bonum victoriæ futuræ sint. Illos, qui nimium poculis vel patinis addicti erant, in aquam præcipitabant. Literis hieroglyphicis utebantur, more veterum Ægyptiorum. Et hi veteres sunt illorum Mores.

MO-

MORES RECENTIORES.

JAM Scoti natura ſunt invidi,& ſuperbi, contemnentes omnes alios mortales. Nobilitatem ſuam valde jactant; quin homines vilis fortunæ, infimique ſubſellii, ita ſunt impudentes, ut genus ſuum ex Regali ſtirpe deducere, & jactare nil vereantur. Sed hoc notandum eſt, quod Scoti diviſi ſint, in civiles, & feros. Quorundam enim magis civile eſt ingenium: Quidam velut bruta ſunt, quamvis Chriſtiano gaudeant nomine, belloque ſtrenui ſint. *Politiores* illi ſunt, qui ad latus meridionale habitant, quod *Alta* dicitur *Scotia*, magis fertilis quam altera Septentrionalis, & habitatores dicti ſunt *populus terræ ſuperioris*, illique fere ut plurimum lingua utuntur Anglicana. *Feri* Scoti illi ſunt, qui Latus Septentrionale accolunt; incolæ dicti ſunt *populus terræ inferioris*. Hi retinent arma, mores, linguam Hibernorum ex quibus ſuam hauſerunt originem. Pro armis utuntur arcu, ſagittis, & gladio valde lato, & pugione valde acuto. Cæterum Scoti ſunt ingenioſi & induſtrii valde; ſed vindictæ cupidi, & occaſione ulciſcendi ſe oblata, crudeles; præterea audaces, & animoſi ad bellum, incommoda varia patienter ferunt, multo magis quam Angli. Subtiles quoque ſunt, factionibus addicti & ſeditionibus, & præſertim ad omne genus ſcientiarum apti. A longo tempore propter ſervatam fidem inclaruerunt; quapropter Reges Galliæ ex hac natione cuſtodes corporis ſibi eligere ſolent. Hodie magis ſub haſta, quam pileo, miſeram trahunt vitam.

MORES HIBERNORUM VETERES.

TEſtatur *Strabo*, quod Hiberni veteres fuerint magis feri quam alii Magnæ Britanniæ incolæ: carnemque humanam loco cibi comederint, & voraces ad-

admodum fuerint. Erant in hac opinione, quod honesta res esset, parentum demortuorum cadavera manducare, & cubare cum matribus sororibusq; suis. *Mela* dicit, quod fuerint inconditi, & omnium Virtutum ignari. *Solino* teste, Victores in more habebant, sanguine interemtorum, hausto prius, oblinere vultus suos, postquam illos terræ mandassent. Secundum eundem auctorem, fas & nefas eodem loco ducebant. Puerpera si quando marem ediderat, primos cibos gladio imponebat mariti, inque os parvuli summo mucrone auspicium alimentorum leviter inferebat, & gentilibus votis optabat, non aliter quam inter arma mortem appeterent. Qui studebant cultui, dentibus mari nantium belluarũ insigniebant ensium capulos. Nam præcipua viris gloria erat in armorum nitela. Ceterum hic populus propter barbariem, qua laborabat, non fuit satis cognitus, neque satis tuti apud illos erant advenæ. Quod vestitum illorum attinet, utebantur lacerna seu sago villoso, cum limbo jubata; vestis est Hibernica exterior, ad talos usque ferme demissa. Hac veste etiam fœminæ utebantur Hibernicæ; quæ à Romanis creditur accepta; nam sagum Romanis pariter ac Hibernis notum fuit. Hinc Gallia etiam *Sagata* dicta est. Ad arma quod attinet, certum est, Hibernorum Veterum arma ænea fuisse: Plura vid. in antiquitatib. Hibernic. Jacobi Waræi.

MORES HIBERNORUM NOSTRI TEMPORIS.

HIberni ut plurimum fortes sunt, agiles, animosi, se omnibus periculis facile exponunt, laboris omnis sunt patientissimi, nec non frigoris, inediæ, variique generis incommodorum. Amori valde sunt dediti,

con-

constantes in amicitia, humani erga peregrinos, implacabilis odii, exiguæ fidei, gloriæ cupidi, qui pati nequeunt, ut factis vel verbis lædantur, affectibus addictissimi, ut qui mali sint, pejores; qui boni, meliores esse nequeant. Baptizatis infantibus nomina imponunt profana, adjiciuntque aliud ex eventu quodam natum cognomen; vel coloris, ut rubri, albi, nigri; vel alicujus morbi, vel similis rei; vel nomina injuriosa, ut *Scabri, superbi*, &c. Non est permissum, infanti nomen Parentis imponere, aut alicujus ex sua familia, si is adhuc vivit; quod autument hoc pacto illorum mortem accelerari. Patre vero mortuo, nomen ejus à filio suscipitur, ne cum patre intereat; & cum ex majoribus eorum aliquis hoc nomen habuit, ab illo sibi magna quæque promittit. Hæc opinio per Poëtas aucta est, qui scriptis facta veterum memoriæ prodiderunt. Puerperam mulierem multæ salutatum veniunt, ad consequendam infantis nutriendi facultatem; & quamvis hic populus Veneri maxime sit deditus, & pudori ducat, fœminas præbere mamillas propriis infantibus; tamen sæpe uterque conjugum libenter à coitu abstinent, propter amorem infantis, quem nutriendum susceperunt. Si contrarium accidat, ipsi aliam suo ære conductam nutricem substituunt. Cum infans ægrotat, nutrix illum (sit honor auribus) veteri lavat lotio, & contra alia quæ ipsi possent accidere mala suspendit ipsius ex collo initium Evangelii S. Joannis, & præterea clauum contortum ex ungula equina desumtum. Eandem ob caussam infans cum nutrice cingula è capillis muliebribus facta gestant: Fœminæ etiam suis amatoribus armillas, propriis capillis contextas, donare solent.

Qui ex eodem nutricis ubere pependerunt, se intimo deperiunt invicem amore, & sæpius accidit, ut magis se invicem eodem nutriti lacte ament, quam uterini fratres. Cæterum hic populus desidiæ admodum est deditus, & pro maximis divitiis ducit, nihil agere. Musicam adhæc amant. Illi, qui Religiosam agunt vitam, austeri sunt, vigiliis, precibus nimiisq; jejuniis se fatigantes. Fœminæ quoq; Catholicæ bis in hebdomade, diebus Mercurii & Saturni, jejunant. Verùm illæ contra, quæ flagitiis addictæ sunt, pejores sunt, quã ut credi possit. Ex arborum corticibus vestes nigro tingunt colore. Latrocinia, quamvis ab ipsis magna cum crudelitate exercita, neminem illorum infamant; dicuntque, quod sibi magno pudori ducant, ex propriis victitare manibus, & totam stertere noctem, nec ad prædas in longinquum excurrere; quibus ita inhiant, ut nec templa violentis rapinis inquinare vereantur. Matrimonia non facile, nisi in oppidis, contrahunt, nec de præsenti, sed de futuro, ideo facile divortiũ admittunt; ubi sine negotio maritus aliam quærit uxorẽ, & mulier alterũ maritum. Ejecta ædibus mariti fœmina, per veneficia sterilem solet facere novæ maritæ thorum, vel eam morbis infestare. Viri fœminæque magni crines suos, si longi & flavi sunt, faciunt. *Feri Hiberni* in genua procumbunt, cum noviluniũ spectant, Lunamq; his alloquuntur: *Præsta nos etiam ita sanos, sicut nos invenisti.* Deum pro lupis orant, & autumant quod hac ratione nullum passuri sint damnum. Illam fœminã pro venefica habent, quæ 1. Maji ignẽ ab aliquo petit, quem nisi ægrotis non concedunt, nec sine convitiis, creduntq; eam subsequenti æstate caseos omnes surrepturam: hoc etiam pro omine habent, quod defixa ante portas

arbor

arbor 1. Maii, faciat ut greges pecudum lacte abundent. Non permittunt alicui equum vel aliud laudare animal, nisi præmissis verbis, *Deus illud servet*, aut contra exspuendo. Quod si intra triduum aliquid mali equo acciderit, requirunt eum, qui equum laudavit, ut ipsi dicat in aurem orationem Dominicam & Ave Maria. Ægrotis, neq; de condendis testamentis, nec salute animæ quicquam dicunt; sed de cura convalescendi tantum: In excessu suorum tantos clamores & ejulatus produnt, ut diceres totum mundũ perditum iri. Quod victum attinet, herbis, radicibus, fungis, butyro farinæ ex avenâ factæ mixto, itemq; lacte, jusculo, & carne, sæpe sine pane, se sustentant. Frumentum enim pro equis, quorum ingentem gerunt curam, servant. Urgente nimium fame, etiam crudas carnes comedunt, utque melius concoquere stomachus ingesta valeat, adustum vinum adhibent. Vaccarum quoque sanguinem coagulatum butyro superfundunt, & ita comedunt. Nudis semper incedunt capitibus, nisi quando in bellum ituri galeis se tegunt. Longos crispatos alunt capillos, nec ullum ab aliis jocum ferunt.

His non possumus non adjungere illa quæ de *Anglo-Hibernis* notavit *Richardus Stanihurstius Dublinensis lib. de rebus in Hibernia gestis*, &c. ubi illa, in antecessum à nobis ex aliis dicta, fusius declarat, & quædam excusat.

Qui incolæ sunt Anglicæ Provinciæ, ab Hibernis victu, cultu, & sermone differunt. Nam à pristinis Anglorũ moribus ne transversum quidem discedunt unguem. Hibernicũ tamen idioma ab Anglica provincia fere exulat; quin & multi Angliæ senes in Anglia conspiciuntur, qui vix unum & alterũ verbum Hibernice

 in-

intelligant, nedum loquantur. Proceres quoq; Hiberni & vulgus ab Anglico ſermone plane abhorrent.

Adhæc Anglo Hiberni adeo ab antiquis illis Hibernis ſunt ſeparati, ut colonorum omnium ultimus, qui in Anglica Provincia habitat, filiam ſuam, vel nobiliſſimo Hibernorum Principi in matrimoniũ non daret. Nam domeſtica connubia adeo inter ſe habent conjuncta, ut unus alterum proximitate ſanguinis tangat.

Cives & municipales more & inſtituto Anglorum vivunt. Legũ Britannicarum auctoritate Rempublicam adminiſtrant; Anglice pariter ac Hibernice loquuntur propter quotidiana commercia, quæ illis cũ vicinis Hibernis intercedunt; ſuos tantũ cives mutua devinciunt affinitate, Hibernicos tamen procos procul arcentes.

De *nativis* vero *Hibernis* apud plurimos hæc conſedit opinio, quod omnẽ exuerint humanitatem, fuſos per denſiſſimas ſylvas & diſperſos vagari, & ferina quadam immanitate effrænatos, vitam horridam & incultã degere. Verũ qui illos per hæc convitia raptant, à veritate in plurimis diſcedunt. Quanquã enim non eadem qua Angli commendentur morum civilitate, & ab ipſorum lautitiis abhorreant; attamen neutiquam omnis apud illos humanitas in exilium pulſa cenſeri debet.

Quantum ad ædificia, illa ſane adeo magnifica & ſplendida non ſunt, ſed agrariis culmis ut plurimũ tecta: ſomnum tamen raro, niſi in caſtellis, capiunt, quod aularum integumenta facile ignem concipere queant.

Caſtellano etiam præſidio ſe tueri ſolent, ne illos ſecure quieſcentes nocturna aliqua vis inſperatò occupet. Qua de cauſa, in caſtelli vertice, velut in ſpecula, excubias nocturnas curatius obſervant, in quibus per noctem clamores edunt, majoremque noctis partem inſomnem ducunt. Ha-

Habent quoq; areas magnis aggeribus & fossis circumdatas, dumetis ac virgultis circumseptas. In has urgente necessitate armenta compulsa detrudunt, ut eo melius illa à nocturnis grassatoribus tutiora reddant. Neque vero, ut plurimi præter verum autumant, per silvestres anfractus & paludes palantes vagantur, verum prædia & domicilia certa habent, quæ à magna hospitum frequentia quotidie visuntur. Adhæc illorum laus est, quod hospitales admodum sint, neque ulla re magis delectentur, quam si quis sponte illorum ædes visat, vel illos ad convivium invitet.

Hyeme, horis antelucanis, æstate vero circa horam septimam prandere solent.

Si ullam habent à militia vacationem, cum satellitio in sylvas excurrunt.

Judicia sua ita exercent: Stato die ex tota vicinia ad certum locum concursus fit; qui cum præcelsus sit, unus inter cæteros eminet. Ibi quilibet de injuriis sibi ab alio illatis conqueritur. Tales autem injuriæ clandestinis furtis frequentissime committuntur, quo flagitio plebs valde laborat, & Dominorum ædes furtorum receptrices habent. Quod si ipsi Proceres inter se aliquo capitali odio accensi sint, noctem in societatem sceleris & auxilium prædarum non adjungunt, sed exercitum ex sicariis, excursoribus, &c. conducentes, in inimici sui territorium luce clara ingruunt, omniaque ejus bona rapiunt, & palam prædantur, nisi alter, ad arma vocatus, paratus sit suas rapinarum ministris vires opponere, prædonumque impetum arcere. In hujusmodi excursionibus multæ peraguntur cædes. Quod si congregata pecora in suas adducere possint ditiones, hoc, tanquam præclarum

quoddam facinus, in album rerum egregie gestarum referunt. Qui ex his contentionibus fortunas suas amiserint, tempori cedunt, vindicias ab inimico ex data occasione sumpturi: inimicitias foventes, implacabiliter odia servant, minas tamen non jactant, cum non latrare sed mordere velint. Simulant tamen interea amicitias, mox ex occasione in publicam vindictam exarsuras; quandoquidem hoc situm in animis habeant, sanguinem non aliter quam sanguine expiari posse. Hæreditarias autem inter se habent inimicitias, & paternarum dissensionum caussæ etiam filios in arma & vindictam compellunt. Hac ratione illorum status variæ fortunæ vicissitudini obnoxius, vacillat.

Ubi autem damna alicui data sunt, de illis querelæ ad coronam deferuntur. Adsunt præsto indagatores, qui mercede adducti furtorum vestigia solertissime sectantur. Si quis reus falsò vel vere sceleris insimulatur, non alia juris forma respondent, quam *Nego hoc*: si autem actor apertum non deprehendat furtum, sed ex præsumtionibus tantum agat, frustra litem agit. At vero si quis per aperta ac luce meridiana clariora documenta furti convictus est, tenetur reus aut ad reddendum ablatum, vel valorem ejus præstat. Tales vero lites æstimare solent certi homines, quos BREHONIOS appellant, qui tam juris Civilis, quam Britannici ignorantes sunt, judicantq; solum ex domesticis consuetudinibus, quæ usu & frequentia actuum receptæ sunt. Hi artem aliquã ex reb9 commentitiis conflatam habent, quam nullo modo divulgari patiuntur, sed sibi ipsi, velut abstrusa quædam mysteria & à notitia aliorum remota, servant. Hinc autem propter opi-

opinionem affectatæ scientiæ apud imperitam plebem magni habentur. Agunt etiam inter illos semidocti quidam Leguleii, qui à primis annis civili & pontificio juri dediti sunt.

Usum Latinæ Linguæ tanquam rem puerilem flocci faciunt, neque latine unquam bene sonant.

Ubi tandem post longam litigationem solem ad vesperam pronum vident, domum redeunt, & ut quisque opibus & fortuna valet, ita etiam hospites ad cœnam secum capiendam invitat.

Solent autem magnifice & opiparè cœnare: quamvis enim deliciis, quæ multorum sumptuum jacturam promovent, careant; mensas tamen bovina porcinaque carne, & aliis cibariis habent instructissimas. Nonnullorum etiam fuit opinio, illos cruda carne vesci; quod tamen præter rei veritatem esse Auctor existimat, quamvis non adeo accurate cibos coquant, & assos reddant. Utuntur pro medicamine, ignito quodam vino, nullo alio liquore permixto, vulgo dicitur *Aqua vitæ*. Hoc potionis genus intimo artificio instillant: In vicinis oppidis magnam vini emunt copiam: in epulis accumbere solent: primum in mensa locum materfamilias tenet, talari induta tunica, fereque manicatâ: inter cœnandum adest citharista, sæpius cœcus, qui chordis ex ære plerumque factis animos accumbentium exhilarat. Utuntur autem Hibernici, more tubæ, lignea quadam fistula, affabre composita, cui saccus ex corio adhærens dependet, ex quo aliæ fistulæ eminent: Musicus turgidis buccis ventum per fistulam in follem demittit, tum pellicula aëre fracto intumescit, quam presso ad latus brachio sollicitat, quæ per alia excavata ligna breviorem vel longiorem emittit

ſonum, per digitorum alternantem pulſum non ingratum. Hoc Muſicum inſtrumentum etiam in bellis ad excitandum Hibernorum animos commune eſt.

Jam de illorum ordine, quo in bellis uti conſueverunt, nobis agendum eſt.

Primus in bello ordo Equeſtris eſt. Multum autem Hibernicæ Gentes ab aliarum Gentium conſuetudine alienæ ſunt. Equidem ponderoſas haſtas habent; equis etiam inſignibus pollent, quibus nihil eſt tractabilius, Equi per ferreas aſcendunt ſcalas. Jubarum ſetas frontibus imminentes ſiniſtrâ apprehendunt. Nihil autem equitis æſtimationem magis minuit, & cachinnum promovet, quam equo fœminâ vehi.

Poſt equites pedites ſunt, qui ex quodam ſagatorum militum genere conſtant, quos illi vocant *Galeglaſtos*; homines eximia præditi ſunt corporis magnitudine; habent tela pedalia, ſecuribus ſimilia, gemina, novaculâ acutiora. Prius vero quam aliquis in illorum aſſumatur collegium, tenetur juramento ſe obſtringere, ſe non velle tergiverſari. In omni acri conflictu, ubi ad manus ventum eſt, illi aut cito pereunt, vel citius perimunt. Extra controverſiam homines ſunt validi, Hibernicique belli robur atque fundamentum. Tertius ordo complectitur pedites levis armaturæ, dictos *Macharophoros*, vel ab Hibernicis *Karnos*. Iſti haſtas totis viribꝰ adeo viriliter torquent, ut quaſi in gyrum compelli videantur. Manicis ferreis armati pugnant, nec admodum ponderoſo incedunt veſtitu. Inſignes ſunt fundarum miſſores; armis more palæſtræ uti ignorant, neque in ludicra gladiatorum arte exercitati. Hoſtes crebro ictibus vulnerant, enſes acutos & ſcabros amant. Ferunt quendam è bello reducem graviſſimis vul-

vulneribus fuiſſe ſaucium, cumque reſpexiſſet gladium, & nulla parte læſum vidiſſet, gratias diis egiſſe, quod vulnera non gladio ſed corpore excepiſſet.

Bombardarum uſus jam quoque apud illos increbuit: etſi enim olim illarum ſonitum ferre nequirent, noſtra tamen ætate ipſi pulverem tormentarium conficiunt, & plumbeos globos expedire collimant.

Cum de hominis ſalute conſilium ineunt, quo diutius conſilium capiunt, eo propius captivi caput petunt. Habent proverbium Hibernico ſermone receptum, quoties de rebus deliberatis diffidunt: POSTERIOR KARNORUM CONSULTATIO. Si quem iſti occidant, ſemper ad occiſum cadaver nova vulnera addunt. Nam unusquisque interfecti ſanguine gladium tingit.

Ultimus omnium ordo Curſorum numero concluditur, quos Hiberni *Daltinos* vocant, nobis miniſtri à pedibus ſunt. Totus autem tam equitatus, quam peditatus, quoties ad manus & pugnam ventum, alta clamat voce: *Pharro, pharro*. Qui ex acie invulnerati diſcedunt, ſaucios commilitones domum portant.

Quod illorum ſpectat eruditionem, illa valde exigua eſt. Medicos ibi hæreditas, non doctrina facit, ſatisque ſe doctos putant, ſi illud Hippocratis, *Ars longa, vita brevis*, recitare queant. Lectitant tamen quidam eorum pervetuſtas & fumoſas membranulas, multis lituris interpunctas, Hibernice ſcriptas, quas valde amant

Si quis inter Hibernos, præſertim ſummo loco natus, ex vita decedat, incredibile dictu, effuſo fletu & ejulatu omnia implent: ut enim quis dignitate conſpicuus obiit, illico fœminæ per vicos & campos de-

cur-

cursant, truci clamore omnia replentes, tum vero templum, quando mortuus terræ mandatur, idcirco redimicula ponunt, capita nudant, crines lacerant, frontē feriunt, latera intendunt, palmas dilatant, supinas in cœlum tollunt manus, mortuorum cistas versant, cadaver amplexantur, oscula figunt, ac vix humani sinunt. Idque simulata quadam pietate, unde proverbium apud Anglos: *Hibernice lachrymari.*

Sicut autem omnes Gentes non solum vitiis sunt obnoxii, sed suis etiam virtutibus pollent; ita quoque Hibernorum indoles utrique obnoxia est.

Primum enim valde sunt hospitales, beneficæ mentis, laborum patientes, bellatores strenui, rebus angustis animosi. Nutrices ad ultimum vitæ spatium loco parentum honorant; earum natos, quos *collactaneos* vocant, magis quam germanos fratres amant. Tanta autem incredibili fide pollent, ut, licet exquisitissimis suppliciis illos excrucies, ab insita tamen fidelitate illos non deduces.

Sacerdotes in magno habent honore, &, quamvis bello omnia ardeant, Religiosi ubique securi agunt; quod nefas ducunt sacerdotum bona contrectare, multo magis illos aliquo afficere damno.

Neque vero solum sacerdotes, sed etiam literas magni faciunt, nullum autem, etiam in omni doctrina absolutissimum, *virum doctum*, sed *bonum doctrinæ filium* appellant.

Cum hostes etiam in maximo armorum ardore ad templa confugiunt, tuta asyla semper ibi reperiunt: hoc remedio uti solent rustici, qui in magnis depopulationibus eo cum suis confugere solent.

Ultimum notari debet, illa quæ superius dicta sunt (quod

(quod Hiberni ita feri ſint, ut in ſylvis & montanis velut feræ oberrent locis) ad id genus hominum referri debere, qui ex præda & flagitiis vivunt. Atque hæc de moribus Hibernorum dixiſſe ſufficiet. Qui indolem ipſius Hiberniæ noſcere vult, tum ſoli cœlique naturam, animalia tam terreſtria quam aqualia, frugum genera, &c. vid. lib. Anglicum cui titul. *Irlands Naturall. History, Samuelis Hartlib*, Londini An. 1652. Anglice impreſſum, ut & alium, cui titulus *A Reſtitution of decayed Intelligence*, ubi mores & origo Anglorum aliaque memorabilia exponuntur.

STATUS ECCLESIASTICUS ANGLIÆ, SCOTIÆ, ET HIBERNIÆ, NOSTRI TEMPORIS, EX CL. ANONYMO.

ALium fuiſſe Statum Eccleſiarum Magnæ Britanniæ ante Bellum civile, & in mediis paulo ante tumultibus, ſatis omnibus conſtat. Quamvis autem olim Eccleſiæ per Archiepiſcopos illisque ſubſtitutos Myſtas rectæ fuerint; fuerunt tamen quidam à primis reformationis temporibus, qui publicum Religionis cultum in multis rebus Romano-Catholicæ Religioni nimium conformem quererentur, illamque Hierarchiam Epiſcopalem ex opinione illorum nimio faſtu turgentem, potentiaque prævalidam ſublatam vellent.

Hoc Epiſcopi & Aulici perſpicientes, illos exoſo *Puritanorum* criminabantur nomine, & ut non ſolum ſibi, verum etiam RegiæMajeſtati infeſtos apertis odiis perſequebantur, ut ita quos palam opprimere non poſſent, per artes paulatim omnes everterent.

Poſtquam autem Rex Angliæ Carolus uxorem ex Gallia, Romano-Catholicæ Religioni addictã, ſibi matrimonio junxiſſet, tum primum *Puritanos* totis quaſi

ag-

aggressi sunt viribus, quos ut eo facilius exturbarent, syncretismum cum Romana Ecclesia moliebantur; ad quod promovendum negotium Pontifex Romanus Nuntios suos *Georgium Coneum Panzani* & alios in Angliam & aulam ablegavit Regiam. Accessit quod *Wilhelmus Laudus*, Archiepiscopus Cantuariensis ultimus, implacabiliter Puritanis iratus hostis, contra illos gravem moliretur persecutionem, illorumque animos novis constitutionibus & juramentis, Scoticaque Liturgia gravaret.

Hæc cum Puritani, conscientiæ dictamine prohibiti, amplecti non possent, & vero Hierarchici per vim illos ad unam in Religione opinionem cogere vellent; plerique ipsorum ab Ecclesia Anglicana abalienati sunt, donec in schisma apertum & separationem discesserint, dicti dein *Non Conformistæ*, *Separatistæ* & *Brownistæ.* Hoc illorum facto admodum Hierarchici irritati, Regem ad illos persequendos stimularunt; cujus jussu multi Pastores officiis Ecclesiasticis exuti, quidam in carceres conjecti, ære & corpore mulctati, atque etiam in exilium acti sunt. Horum dein pars in Hollandiam, Geldriam, alii numero plurimi in Americæ Septentrionalis Regionem, hodie *novam Angliam* dictam, per colonias velut commigraverunt. Ibi vero Ecclesias complures particulares fundarunt, in dogmatibus fidei cæteris Reformatis propemodum per omnia similes; in Regimine solum eo discrepabant, quod nulli Ecclesiæ, præterquam illi cujus membra essent, se obnoxios agnoscerent; unde etiam dicti sunt *Independentes.*

Cum vero nuper Parlamentum Reformationem suscepisset, primò omnium Episcopos & totam Hierarchiam

chiam abrogavit, deinde Synodum Nationalem convocavit, quæ Directorium, Confessionem Fidei, Catechismum parvum & Magnum publicavit, quæ à plerisque per Britanniam Ecclesiis suscepta sunt, quamquam in Anglia nemo cogeretur id suscipere, libertate cuique in omnibus relictâ. At vero in Scotia huic se ordinationi opponentes gravibus censuris Ecclesiasticis ad subscriptionem & approbationem cogebant.

Cum autem Parlamentum, abrogatâ Episcopali Hierarchiâ, non statim novam Ecclesiæ gubernationem instituisset, prohibitum tum bello civili, illo tempore invalescente, tum veo Senatorum discrepantibus sententiis; hinc cuilibet libertas conscientiæ relicta, quæ mox in licentiam & complurimas mox degeneravit sectas. HincAnglia tot diversis in Religione opinionibꝰ velut aggere rupto inundata fuit; quilibet sibi Religionem & sacra fingebat, somnia & commenta pro fidei articulis habebat, se eo sanctiorem, quo ab omni Ecclesiastico ordine remotiorem, fore autumabat.

Ex hac vero diversarum opinionum colluvie, duæ imprimis præpotentes emerserunt in fide factiones, in fide quidem concordes & Reformatæ, sed in Ecclesiastico Regimine discrepantes, dicti *Presbyteriani* & *Independentes.* Equidem quicunq; Directorium susceperunt, & Ecclesias per Pastores, & Presbyteria, hæc per classes, classes per Synodos Provinciales, has per Nationes gubernabant, dicebantur *Presbyteriani:* qui vero Directorium non susceperant, vocati sunt *Independentes;* ipsi se *Congregationales,* appellabant.

In quo Presbyteriani & Independentes convenian & discrepent.

Con-

Conveniunt I. In *Confeſſione fidei* & articulis Religionis omnibus, nullaque inter eos & Reformatos transmarinos alicujus momenti diſcrepantia eſt. II. Utriq; Eccleſias particulares gubernant per *Presbyteros*, tum *Docentes*, qui Paſtores ſunt, tum *Regentes*. III. *Jus vocandi miniſtros* apud utrosque penes Eccleſiam eſt.

Diſcrepant I. In *conſtitutione Eccleſiarum particularium*. *Presbyteriani* quosvis, qui non in aperto ſcandalo & impietate vivunt, tanquam membra Eccleſiæ ſuſcipiunt, & numero potius, quam delectu, gaudent. *Independentes* vero ſtrictiores & rigidiores ſunt in membris Eccleſiaſticis admittendis, requirentes poſitivam ac viſibilem ſanctitatem.

II. In *Gubernatione* 1. *Presbyteriani* Eccleſias habent in templis publicis: *Independentes* partim in templis, partim in privatis ædibus, aliisque locis. 2. *Presbyteriani* ad ſacram cœnam admittunt quosvis ſibi notos, ſi ſcandalo aperto non inquinati ſunt: *Independentes* eos tantum, quos noverunt (quantum ex viſibili & externa converſatione judicare licet) non tantum ſceleris puros, verum etiam integros, in divinis ſcriptis & rebus Theologicis prope verſatos, cujus documenta tum precibus, tum interpretatione ſcripturam coram Eccleſia ediderunt. Celebrant autem Independentes ſacram cœnam vel ſingulis dominicis, vel rarius. 3. *Presbyteriani* illos tantum dignos habendis ſacris concionibus autumant, qui operam ſtudiis, Linguis & Theologiæ navarunt, & ad Eccleſiaſtica officia legitime vocati ordinatique ſunt, diverſis pro ſententia ſua defendenda in medium prolatis argumentis. E. g. *Sanctum non eſſe profanandum, nec ante currendum vel prophetandum, quam quis vocatus ſit; omnia or-*

ordine & decenter in Ecclesia fieri debere. Deum quosdam dedisse Apostolos, alios Evangelistas; metuendam confusionem & sectas, tum vero hæreses ex promiscua illa licentia pullulantes. Contra independentes quemlibet ad conciones admittunt, qui dona solum & impetum habent. Horum hæ sunt rationes: *Vocationem ad ministerium internam à Deo, & non externam, vel ab hominibus esse. Tales etiamsi non in scholis, tamen à Deo doctos. Scholasticam eruditionem non sufficere ad Ministerium, nisi interna accedat vocatio. Hanc caussam, illam solum ornamentum & instrumentum esse. Spiritualia neminem posse comprehendere, aut docere, nisi spiritualiter & à cœlo doctum. Deum sua dona non alligare certis hominibus, sed nullo respectu personarum habito, vel etiam externæ vocationis, illa quibus velit largiri. Verbum Dei esse clarum & simplex; Deum contemptibilia Mundi elegisse, ut sapientiam hominum confunderet. Ea nunc instare tempora, quibus Deus spiritum suum in omnem carnem effundat, & universam terram sui notitia impleat: imminere Judæorum & Gentilium conversionem, ac propterea relinquendam suam Spiritui Sancto libertatem, neque cursum verbi Dei impediendum aut dona Dei, ut lucem sub modio, occultanda: quemlibet teneri ad propagationem gloriæ cognitionisque Divinæ: solum Deum cordium esse scrutatorem.* 4. *Presbyteriani* Ecclesias particulares subjiciunt Classibus, classes Synodis Provincialibus, has Nationali, eamque subordinationem juris divini, & Decreta Synodorum leges necessario suscipiendas faciunt.

Independentes, quamvis Ecclesiam particularem sui juris, nulli alii subjectam statuunt; nemini fidei

ſuæ rationem reddunt, niſi illi, cujus membra ſunt Ecclesiæ: Magiſtratui autem in cauſſa turbatæ Reipub. aliisque rebus civilibus jus ſuum relinquunt. Habent etiam claſſes ſive Aſſociationes & Synodos, quibus conſultandi & perſuadendi, non imperandi & decernendi decidendique, poteſtas tribuitur. Quapropter claſſes & Synodos approbant quoad conſilia; improbant quoad jurisdictionem, humanum inſtitutum fatentur, Divini eſſe negant juris.

SECTÆ, QUÆ SUB INDEPENDENTIUM NOMINE LATENT.

PRopter illam libertatem, quam *Independentes* ſibi in rebus Eccleſiaſticis arrogarunt, multi alii Sectarii ſub hoc nomine in Anglia propullularunt: horum præcipui ſunt *Anabaptiſtæ*, qui in Anglia multo puriores, quam alibi ſunt, id quod illorum oſtendit confesſio. Hi in plerisq; capitibus cum Reformatis faciunt, ſanctis Sacramentis ſuam non detrahunt vim, Magiſtratus agnoſcunt, bellum contra libertatis & conſcientiarum oppreſſores legitimum eſſe ſtatuunt; negant tamen, id Religionis propagandæ gratiâ ſuſceptũ cum æquitate geri. Conſcientias cogi vetant, ſed perſuaderi. Contra, libertatẽ prophetandi acriter urgent, ſecundum quam, omni, qui inſtinctum Spiritus Sancti ſentiat, conciones habendi poteſtatem faciunt. Quapropter ultimum Parlamentum abrogationem totius miniſterii, ſublatis decimis & parochiis, moliebatur, & cuilibet poteſtatẽ conciones habendi dari volebat.

Anabaptiſtas excipiunt *Antinomiani*, qui vetus Teſtamentum velut jam completum & abolitum rejiciunt, ſolumque Novum Teſtamentum amplectuntur. In concionibus non niſi abſolutam Dei gratiam & Evan-

Evangelium, ſublimia & ſpiritualia omnia, prædicant, legem verò & cenſuras Eccleſiaſticas omnes, tanquam ad Moſaicam pædagogiam pertinentes, ſusque deque habent.

Antiſcripturiani vel gravius errant, qui totam ſcripturam ſacram rejiciunt, dicentes *eundem ſe ſpiritum cum Prophetis & Apoſtolis habere*. Idcirco omnes libros & eruditionem ſpernunt, conciones Eccleſiaſticas rejiciunt, ſpiritu ſolo contenti.

Sequuntur *Shakeri* ſive *Quackeri*, omnium Enthuſiaſtarum colluvies. Hi ſe in hac vita plane perfectos exiſtimant, & ab omnibus peccatis mundos, nec aliud cœlum, quam quod in corde ſuo ſentiant; vel infernum, quã homines malos, credunt. Nihil ergo ipſis reſtare, quam ut corpore velut carcerẽ liberentur. Sæpius in tantas incidunt Ecſtaſes, ut toto corpore contremiſcant, quod, ut perhibent, magnitudinem illam lucis ſplendorisq; divini, quo obruantur, perferre non poſſint. In illa autẽ ecſtaſi horrendos edunt clamores: ubi ad mentem redierunt, de ſumma gloriæ Majeſtate multa magnifice jactant. Verum hi haud ita pridem in Wallia, ubi maxima illorum erat copia, publice pro concione hæreſis & diabolicarum convicti ſunt impoſturarum, & ex hoc inviſi ſunt, omnibusque bonis deteſtandi.

Qui ſuccedunt, *Ranteri*, omnium turpiſſimi & impiiſſimi eſſe judicantur. Hi in agendis ſolum ſuam pravam ſequuntur voluntatem. Omnia naturalia à Deo, adeoque neceſſariò bona eſſe putant. Verum hi, cum omnem honeſti reſpectum exuerint, in publico nullibi tolerantur; ſed, ubicunque deprehenduntur, in carcerem conjecti libertatis amiſſione & corporis

pœna plectuntur. Inter hos & alios multos fanaticos quidam ſunt, qui ſe *Moſem* & *Aaronem* dicunt, ſibi parem cum illis poteſtatem arrogantes.

Levellerii politica potius, quam Religioſa, factio ſunt, Status Democratici, vel potius Anarchici, ſtudioſiſſima. Leges naturales, vel illis dictas *fundamentales gentis,* inprimis urgent, quibus cuivis homini poteſtas æqualis in Rempub. ejusq; adminiſtrationem data ſit; neq; vero alium alteri ſuperiorem aut inferiorem honore vel opibus eſſe debere, verum omnia æqualia & quaſi communia habenda. Atque hi maximi ſunt magiſtratus hoſtes, ſatisque numeroſi. Eorum primipilus eſt *Joannes Lilburn,* homo plebejus & factioſus, auctoritati ſuorum ſuperiorum ſemper contrarius, & multarum in Anglia turbarum auctor.

Quomodo ſe Magiſtratus erga Eccleſias gerat.

Quemadmodum ſe Reges Angliæ *caput Eccleſiæ* vocarunt, ſummamq; ſibi in eas poteſtatem vindicarunt: Ita hic Magiſtratus contrariam inſtitit rationem, & non dominium aliquod in ſidem & conſcientias, ſed tantum defenſionem & prorogationem Religionis ſibi attribuit. Qua de cauſſa non permittit, I. Ut Eccleſiæ ſe negotiis Reipub. immiſceant. II. Eccleſias Reformatas, earumque Paſtores, ſive Presbyterianum regimen, ſive Independens amplectuntur, publicis ſtipendiis fovent & tuentur, reliquas ſectas tolerant, & ſive publice ſive privatim conventicula celebrare permittunt, hac tamen lege: *Ut ſolum verbum DEI, normam fidei & vitæ amplectantur, ac ſine offenſa erga Rempublicam, & proximum vivant.*

Quicunque igitur vel ſeditioſa vel blaſphema atque impia dogmata fovent, illi ab hac connivenția exclu-

dun-

duntur, & in facinore deprehensi, corporali pœna vel carcere, prout meruerunt, plectuntur. Sicut præterita æstate factum, cum quidam heterodoxi in sacello Somersetio suas opiniones erroneas satis petulanter spargerent, atque etiam fœmina quædam publice concionem haberet, missi milites, qui fœminam captivam abduxerunt, & aliquos foribus obsessis per aliquot hebdomadas inde excluserunt.

III. Ut vero hujusmodi Ecclesiarum mala extra Regnum eliminarentur, latæ sunt leges pro stricta Sabbathi observatione, contra impias maledictiones, superstitiones, imprimis ad extirpandam Religionem Romano-Catholicam, quam Reipublicæ noxiam, seditionibusq; concitandis aptam, pro comperto habent.

IV. Ut vero Reformata Religio magis magisque propagetur, varia adhibent media, quantum in hac Reipub. distractione fieri queat.

Primò Academias ab omni abusu & corruptione reformanq; neque Scholasticas illas opiniones, quibus alibi Protestantes in contraria studia scinduntur ac colliduntur, regnare volunt, sed potius ipsam doctrinæ & vitæ sanctitatem.

Cæterum, certum aliquem numerum Virorum piorum & eruditorum constituerunt: horum munus est, Ecclesias omnes per totam Angliam visitare, de Pastoribus & Ministris ubicunq; sint, diligenter & sanctè inquirere, num in tanto numero muneri pares sint, utrũ illorum dicta factis respondeant, respicientes potius vitæ sanctimoniã & puritatem, quam variarum rerum acquisitam eruditionem, ac elegantiam: quod si tales invenerint, in officio & opere stabilire, de sufficienti stipendio prospicere, indignos verò removere, & magis

idoneos in locum ſubſtituere; deniq; omnia cum diligentia procurare volunt, quæ ad propagationem Evangelii, extirpationẽ anti-Chriſtianiſmi facere poſſent.

V. Confirmationem Conjugii velut rem civilem, & quæ Sacramenti prætextu à Sacerdotibus Pontificiis Magiſtratui prærepta fuerit, denuo ſibi vindicarunt, ita ut non permiſſum ſit Paſtoribus, ſine auctoritate & conſenſu Magiſtratus, quemquam, ut illi dicunt, copulare: liberum tamen cuilibet relinquitur, vel à ſolo Magiſtratu, vel à Paſtore, præſente Magiſtratu & poteſtatem dante, copulari. In Belgio quoque hic obtinet mos, ut illi, qui matrimonium inire volunt, prius in curia coram Magiſtratu conjugii copula ligentur, poſtea ex ſacris roſtris publice denuncientur.

VI. Ad ultimum, ſummus ſcopus Magiſtratus eſſe videtur, ſe rebus Eccleſiaſticis non immiſcere, ſed res ad fidem pertinentes, ſive ut Theologi loquuntur, res de fide, conſcientiæ & arbitrio cujusque committere. Quapropter in ſacris nec præcipiunt quicquam, nec prohibent; verum externam ſolum tuentur diſciplinam, ne quis exercitationes impune exerceat, aut Rempub. perturbet. Quicunq; Jeſum Chriſtum ſecundum ſcripturas profitentur, ſeq; absq; ſcandalo pacifice gerunt, illi, quamvis diſcrepent opinionibus, erroresq; ſuos habeant, tolerantur tamen, & ut ſe quoq; mutuo tolerent, publica auctoritate admonentur.

VII. Imprimis omni conatu nituntur Presbyterianos & Independentes ad mutuam pacem & concordiam adducere, hoc præcipuo argumento; *Quod cum utriq; ſecundum illorum ſententiam Reformatam fidem profiteantur, non pulchrum eſſe, illos propter ſolum diverſum ſuæ Eccleſiæ regimen collidi. Ne quidem Reformatæ*

trans-

trans mare Ecclesias ad eandem formam omnes, sed quasdam adductius, remissius alias regi. Neq; ullum dubium est, pacem brevi coituram, si utrique de pristino fervore & obstinacia quotidie quicquam remittant, & utrinque agnitis erroribus modestiores fiant.

DE ECCLESIIS IN WALLIA.

WAllia sub Episcopis in crassâ Religionis ignorantiâ jacuit; propter ruditatẽ Pastorum, qui populo non nisi Liturgiam, neque eam ubique prælegebant. Iis sublatis, lux Evangelii ex tenebris illis clarius ferè, quam alibi, refulsit, ac ingens ejus gentis multitudo ad fidem conversa fuit. Differunt autem & ibi aliquomodo Ecclesiæ. *Quædam* enim, omissis omnibus illis inter Presbyterianos & independentes ortis quæstionibus, in fide & pietate mutuò se ædificant, ac fractionem panis celebrant, liberum relinquentes aliis pædobaptismatis usum. *Aliæ* sunt illorum, qui se *Christianos Baptizatos* vocant, & tum hoc nomine, tum aliis externis ritibus, à cæteris distinguuntur. Hi minus puri sunt, & nimium suis imaginationibus indulgent, ac rixis & contentionibus colliduntur.

DE ECCLESIIS IN SCOTIA.

SCoticæ Ecclesiæ admodum hodie conturbantur, propter *Synodum Nationalem*, quæ cum hactenus in ipsam Remp. se ingessisset, nimiamque potestatem sibi arrogasset, hinc authoritas ejus valde decrevit, & à multis palàm spernitur, qui se ab eâ eximunt, & particulares ac independentes Congregationes instituunt. Cætera ferè sunt ut olim, neque quicquam vel in Ecclesiâ vel Scholis ac Academiis mutatum. Sola igitur Synodi nimia tum in Ecclesiasticis tum civilibus potestas imminuta & circumscripta est.

DE ECCLESIIS IN HIBERNIA.

Ecclesiæ Hibernicæ in sanguinante illa Rebellione, penitus excisæ à Papistis fuerunt. Nunc domitâ immani gente, sicut ipsa iterum regio colonis impletur, ita Ecclesiæ quoque passim constituuntur à piis pastoribus. Sic Præpositus Collegii sive Academiæ Dublinensis magnam Ecclesiam, secum in Reformata fide consentientem, collegit. Idem alii alibi faciunt, & vel Presbyterianum vel Independens regimen sectantur. Inprimis magnus illorum numerus est, qui se *Christianos Baptizatos* vocant. Quos Commissarii, qui Hiberniæ regendæ præsunt, absque discrimine, omnes fovent & tuentur.

REGIMEN POLITICUM ANGLIÆ.

QUOAD REGIBUS ANGLIA PARUIT. EX DESCRIPTIONE PIERRE D'AVITY, LES ESTATS, NOVO ANONYMO, CAMDENO, SMITH, BODINO, &c.

Anglia nostris adhuc temporibus Regum Imperio fuit subjecta, quos *Koning* vel *Kyning*, & ultimum *Kyng* vocabulo veterum Saxonum, suorum antecessorum appellabant. Ista dignitas per successionem acquisita, tanquã jus quoddam hæreditarium ad proximos semper successores & primarios sanguinis Principes devoluta est, adeò ut etiam in defectu masculæ prolis successio ad fœminas pertineret.

Rex autem Angliæ nulli in Europa Principi, ut Imperatori, Papæ, &c. respectu Angliæ ulla ex caussa subjectus est. Neq; solum in causis civilibus, verum etiam Ecclesiasticis nullum agnoscit superiorem: Quapropter visibile caput Ecclesiæ Anglicanæ ipse Rex fuit,

se suamque Ecclesiam tam à temporali, quam (vulgo) Spirituali auctoritate Papæ vindicando. Quod autem Regis vel Monarchæ, multis ita dicti, auctoritatem & potestatem attinet, sciendum est, Regem Reginamque summam pacis bellique denunciandi potestatem habuisse, tum vero fœdera percutiendi, inducias approbandi vel improbandi, vel suo vel consilii sanctioris arbitratu. *Sanctius* autem *consilium* è Nobilibus, Baronibus, Armigeris &c. prout Regi placuit, collectum fuit. Hi singulis diebus, aut illud exigente rerum necessitate, de gravissimis Regni negotiis deliberaturi, convenire solebant, ut Principi optima suppeditarent consilia. Princeps autem, si ita visum fuit, aut omnibus, aut ex illis nonnullis summa Legationum capita, quæ ab exteris Principibus adferebantur, exponebat, literas ad se missas communicabat, in quibus quicquid tacitum vult, sibi soli reservans. Qua in re absolutissimum præ Venetorum Ducatu hoc Regnum Angliæ est.

Domi militiæque Princeps absolutam, ac nullis Legibus coërcitam exercuit potestatem. Ejus placita vim Legis sustinebant. Sine ulla processꝰ judiciarii formula ad mortem condemnare poterat quemlibet, vel aliã damnatis pœnã imponere; tam belli quam pacis temporibus rigorem Legum in caussis favorabilibus mitigare, mulctarum ad se pertinentium debitum restringere; de præcipuis Regni & Status officiis, tam sacris quam profanis, disponere; decimas à rebus Ecclesiasticis, ut & anni primitias exigere, nonnulla Collegia & Academias excipiendo; omnia mandata, omnes actiones sub Regis fieri nomine. Adeo ut Anglicus loquendi mos fuerit: *Subditorum Angliæ vita*

illorumque membra ad Regem ſolum pertinent, cujus in poteſtate eſt, gratiam ad mortem damnatis concedere.

Principalis etiam auctoritatis documentum in monetæ æſtimatione fuit, quæ ſub Regis imagine & titulo excudebatur. Forma, pondus, argenti puri aut impuri fuſio ex ſolo Regis nutu pendebat. Cætera verò menſuræ genera, rerum ſive ſolidarum, ſive liquidarum, non edicto Principis, ſed Senatus Conſulto æſtimabantur.

Dictum eſt penes Regis poteſtatem eſſe gratiam pœnæ in delictis faciendi. Excipitur caſus, quando actio criminalis per viam inquiſitionis intenditur, quod proxime *ad Inſtantiam Principis* dici ſolet. Sub hujuſmodi formula reo condonatur, *modo ſtet rectus in curia,* hoc eſt, *dummodo delinquenti nemo inpoſterum aliquid objiciat:* quo fit, ut quamvis indulgentiam à Principe nactus ſit, ſi tamen is, qui damno affectus fuerit, actoris vel accuſatoris vices ſuſtinere voluerit (vocatur Anglice *The appeale*) quod in quibusdam caſibus admittitur, impunitatis conceſſio reo nihil conducat.

Ad Principem etiam pertinebat tutela pupillorum & pupillarum. Quibus præter ejus conſenſum nuptias contrahere non licebat. Illis tamen illa libertas nubendi non eſt denegata, qui fundum vel Feuda imperii tenent. Præterea cuſtodia mente captorum, morbique vitio inſanientium omnium, ad Regem pertinet. Hoc per conſenſum trium Ordinum in Comitiis Parlamentariis ſemel impetratum, tametſi quædam mala hac ratione in Rempub. ſint invecta. Superſunt etiam hujus ordinis conſimilia jura & privilegia, quæ *Regalia* appellantur, quorum mentio fit apud Juriſconſultos.

tos. Ad conclusionem hujus membri notandum, quod tanta Regibus Angliæ à subditis suis reverentia & veneratio exhibita sit, qualem in nullo per totam Europam Regno Regibus à subditis suis habitam unquam leges. Nemo enim Regem alloquebatur, nisi in genua procidens, nemo ad mensam ministrabat, nisi sub specie adorationis. Omnes Regni incolæ Rege præsente capita nudabant, immo in vestibulo Conclavis regii nullus ambulare, nullus, etsi absente Rege, ibi permanere, nisi nudo capite, audebat, præsertim Regni subditus: nam exterarum Gentium advenæ à stricta illa consuetudinis observantia facile absolvebantur.

Secundus â Rege filius ejus est primogenitus, qui veteribus Anglo-Saxonibus *Ætheling* & *Clito* vocabatur. Olim nullo certo gaudebat titulo, nisi *Filii Regis*, & *Primogeniti Angliæ Regis*. Postea Edvardus I. Filium Edvardum *Principem Walliæ*, & *Comitem Cestriæ* dixit. Edvardus porro II. Edvardum, filiolum decennem, *Comitem Cestriæ* & *Flint*, qui Regni potitus, filium item Edvardum *Cornubiæ Ducem* creavit. Ex quo tempore primogenitus Regis *Cornubiæ Dux* natus censetur. Paulo post, eundem *Principis Walliæ* titulo per solennem investituram creavit. Hujus investituræ diploma extat in Seldeni parte 2. Operis sui, cui titulus *Titles of Honor*, cap. V. è quo hæc notanda: *Edvardum Principem Walliæ fecimus & creavimus, & dictum Principatum illi dedimus & concessimus, & per chartam nostram confirmavimus, ac ipsum de dicto Principatu, ut ibidem præficiendo præsideat, & præsidendo dictas partes dirigat, & defendat, per sertum in capite & annulum in digito aureum, ac virgam argenteam, investimus juxta morem, habendum & tenendum de nobis sibi & hæredibus suis*

suis Regibus Angliæ in perpetuum cum omnibus dominiis, & terris nostris Northvalliæ, Westvalliæ, Southwalliæ, ac dominio, Castro, villa & Comitatu de Caernarvan, in dominio, castro & villa de Crukich, in diplomate Henrici IV. *quo Filium suum Henricum creat Principem Walliæ, Ducem Cornubiæ & Comitem Cestriæ.*

Fit autem investitura per sertum in capite, annulum in digito aureum, & virgam auream. Postea quia Ducatus Cornubiæ censetur primogenito hæreditate obtingere, tantum Comitatus Cestriæ fuit adjectus. Ex his successores Regni destinati *Principes Walliæ*, & *Comites Palatini Cestriæ* electi fuerunt: Donec tandem Anglia & Scotia in unum corpus coalescerent; tum Jacobus Rex Henricum Filium *Principem Magnæ Britanniæ* appellavit.

DE PARLAMENTO EJUSQUE POTESTATE.

IN *Comitiis Parlamentariis* posita est omnis augustæ absolutæq; potestatis vis. Equidem quemadmodum robur Angliæ in militia consistere creditur, quia ibi cum Magnatibus cæteraque omni Nobilitate Rex ipse adest, ita quoque pacis rerumque aliarum ardua consilia Dynastæ, puta Equites, Armigeri, Nobiles, tanquam præstantior Reipub. pars, peragunt. Cleri nomine Præsules conveniunt; mox animam quasi & colophonem addit mandatum Principis. Ubi autem res in deliberationem apud illos vocata conclusaque est, post longum deliberandi spatium schedula pro more loci recitabatur, & in utraque domo rationibus agitata, seorsimque ambarum partium calculis comprobata, Regio demũ assensu confirmabatur. Inde liquet, quod Reipublicæ Anglicanæ administratio penes tria hominum genera stare videatur. 1. *Regem*, (vel, defi-

cien-

ciente maſculâ prole, Reginam) cujus nutu & auctoritate omnia regebantur. 2. *Regulos* & *Dynaſtas*, qui Baronum ordine comprehenduntur, & qui honore *dominorum* vocantur, *Equites Auratos*, *Armigeros*, & reliquam inferiorum *Nobilium* multitudinem. Tertium genus ex *plebeiis* conſtat, quorum unusquisque in judiciis, cenſuris, tributis indicendis ipſisque Legibus ſciſcendis, auctoritatem obtinet. Cum igitur res, ut dictum, per horum duorum Ordinum calculos approbata eſt, conſenſu Regis comprobatur, & confirmatur: quæ vero res ita geſtæ ſunt, Principis & univerſi Regni conſultum & factum habebantur. Qua de re nullus poſtea cuiquam oboriri debet querelæ locus; ſed quia reſcindi amplius non poteſt, promulgatis Legibus omnes tenentur acquieſcere, & Promulgatum firmum, ſtabile, & *ſanctum* dicebatur, legisque vigorem habebat.

Parlamentaria Comitia veteres Leges jubent eſſe irritas, novas inducunt, præſentibꝰ juxta ac futuris modum conſtituunt; jura & poſſeſſiones privatorum commutant; ſpurios natalibus reſtituunt; cultum divinum ſanctionibus corroborant; pondera & menſuras variant; jus in Regno ſuccedendi præſcribunt; incerti juris controverſias dirimunt, ubi lege nihil cautum fuit; cenſum agunt, capitationes & vectigalia indicunt; delictorum gratiam faciunt; afflictas majorumque crimine perditas familias erigunt; vitæ necisque poteſtatem in eos obtinent, quos ad hujusmodi diſquiſitiones Princeps avocaverit: verbo, quicquid in centuriatis comitiis, aut tribunitiis, populus Romanus efficere potuit, id omne in Comitiis Anglicanis, tamquam in cœtu, qui Principem populumque re-

præ-

præsentat, commode transigitur. In Legibus condendis, aut omnes in eandem descendunt sententiam, aut major numerus, adhibito prius assensu Principis. Qui munus aliquod in comitiis obeunt, sunt Oratores, Scribæ duo, (quorum alter domui superiori additus, alter inferiori) & Arbitri. *Oratoris* est, Schedulas, quæ in Parlamento exhibentur, verbis ornare & proponere: idque munus à Rege vel Regina datur. *Scribæ* sunt Parlamento ab Archivis, & SCta. custodiunt, tam quæ prælo excuduntur, quam quæ in vulgus non emittuntur, ac tantum ad privatorum utilitates pertinent. *Arbitrium* penes illos est, quos domini civesque peritissimos Legum componendarum artifices esse censuerunt, super ejusmodi negotiis, quæ in schedulis proponuntur, quæque illorum judiciis dispiciuntur.

MODUS HABENDI PARLAMENTI.

SOlenne quondam erat, ut Principis jussu per literas, XL. plus minus dierum spatio interjecto, ad Comitia evocarentur Duces, Marchiones, Barones, cæterique sive Ecclesiastici sive Politici Domini, quibus suffragandi jus erat. Quinetiam rescripta Principis ad Provinciarum Vice-Comites ablegabantur, ut, facta in conventu Provincialium electione duorum Equitum, hi loco illorum surrogarentur, disceptarent, & totius Provinciæ nomine sententiam interponerent.

Urbes quoque & oppida singula quosdam ex suis deligebant, qui, posthabita cunctatione, se primo comitiorum die sisterent. Equites, qui caussas Provincialium procurant, à plebe Nobilibusque designantur, qui stato die eum in finem conveniunt. Quod si quis per id tempus abfuerit, ille jus suum suffragandi perdidit. Numero plebis autem continentur illi, qui XL.

so-

ſolidos in ſingulos annos de cenſu proprio queant expendere. Atque his in unum convocatis, duo, qui plurium calculis fuerunt approbati, Equites Parlamentarii eliguntur. Conſimili ratione ad hoc munus, in ipſis urbibus, municipes creantur. Primo Comitiorum die in Senaculum ſuperius Principes cæterique Dynaſtæ convenire ſolebant, ubi re divinâ rite factâ, præſentium nomina in tabulas referebantur: qui vero vel morbo vel ſontico aliquo negotio impediti, intereſſe conventui non poterant, ex præſentibus ſibi aliquem Procuratorem eligebant: unde omnes per ſe vel per proxenetam ſuum adeſſe illic intelligebantur.

Locus, in quem convenire mos erat, tapetibus & picturis ſplendide erat exornatus. Solium Rege dignum in medio conſpiciebatur. Proximus à Rege in demiſſiore loco ſedebat Cancellarius, Regis Orator & interpres. Dextrum latus Archiepiſcopi; ſiniſtrum Duces & Barones claudebant. Utrumque inter ordinem, medii ſedent Judices & illi qui Regi ſunt ab Epiſtolis, & Cancellario ab Archivis, de more inſidentes ſaccis lana farctis, ut ibi de literis hinc inde miſſis, tum vero variis controverſiis, commode reſpondeant. Atque hoc *Superius Senaculum* dicebatur; in quo prius ſinguli pro ſe, deinde pro aliis etiam illi, qui eorum vicem obibant, judicium ſuum, conſenſum vel diſſenſum formula *Placet, non Placet*, interponebant.

Interea Equites, Habitatoresque Parlamenti (qui hoc ita vocantur nomine, & numerum quaſi CCC. aut CCCC. plus minus hominum faciunt) in aliud conclave viritim convocantur: qui interrogati, cujus provinciæ oppidique rem gerant, illico virum aliquem idoneum jubentur eligere, qui Orator ſit Ordinum

num, coramque Principe eum sistere. Hic vero, qui huic negotio præfici debebat, se modeste, velut impar illi negotio, excusabat; cui Principis verbis Cancellarius respondebat, illius virtutes dignis efferens encomiis, gratiasq; plebi agens, quod tam circumspectũ & prudentem Virum huic negotio præesse voluerint. Postea Rogator Comitiorũ Regi plebis nomine supplicabat, ut conclave inferius immunitatib9 & privilegiis antiquis perfruatur, ut, si libere sententiam de quacunque re controversa protulerit, id ipsum Regia Majestas ne ægre ferat; ut si forte non nemo in illo casu deliquerit, aut quod dedeceat dixerit feceritque, aut alium eo loci convocatum offenderit, pro vetusta consuetudine pœnas de illo sumant; ut, si dubium occurrerit, de quo consilio colloquiove Regis aut Baronum opus fuerit, eo uti liceat. Spondet vero se curam insuper adhibituros eam, quam fidi & amantes Principis sui subditi adhibere debent. Cancellarius pro eo ac visum fuerit, verbis Regiis respondet. Atq; his negotiis transigendis unus dies, interdum biduum, absumitur.

Præter Cancellarium adest quidam *Lector*, cujus officium est Schedas legere; ex quo *Parlamentarius* appellatur. Quicquid enim in consultationem venit, scripto prius excipitur, dein, utrum antiquanda suffragiis, an accipienda lex sit, in utramque disseritur partem: quo peracto, aliæ rursus Schedulæ publice recitantur. Quod si quas semel aut bis perlectas esse contigerit; adeoq; judiciis illorũ nonnihil approbatæ videantur, (adhibita quandoq;, re ita exigente, verborum vel sententiarum castigatione:) rogat illos Cancellarius, num tabulas ea de re conficere, id est, in membranam referre, placeat. Tertia dein vice lecta schedulâ, mutuisque agi-

agitata sermonibus, quærit Cancellarius, num rem suffragiis committere velint,& percupere se annuentibus, inquit: *En Legem super hac (vel illa) facti specie vobis propositam,& pro more hujus loci in hac domo promulgatam; velitis jubeatis eam vestro consensu scitam esse & confirmatam, an non?* Approbata vel improbata res fit plurium vel paucorum suffragiis. Quod si pro suadenda Lege major pars vicerit, schedulæ ἀναγνώσης hæc verba subscribit: SOIT BAILLE AUX COMMUNS. Inde vero, cum opportunum videtur, hujusmodi Schedulæ ad plebem perferuntur; qui, rogata prius venia, domum ingressi, Comitiorum Rogatorē honorifice sic compellant: *Insignis Domine Orator, Senatui Patribusq; auctoribus hoc expedire Reipub. videtur, ut hoc (vel illud) consultum* (tum summa rerum designat capita) *legis vigorem habeat, vosque plurimum rogatos volunt, ut mature, quid opus facto sit, in commune consulatis.* Hoc dicto confestim discedunt. Ubi vero illi discesserunt, operts rursum foribus, quid responsi dederint, Orator Domui exponit, &, nisi aliis negotiis interim distineantur, sententiam illorum super illa Schedula diligenter exquirit. Simili etiam modo sedens in loco quodam eminentiore Orator, ex quo ab omnibus conspici potest, scribam vel potius lectorem suum habet, cujꝰ hoc officium est, ut Schedulas vel in ipso concilio propositas, vel eo à Baronibus ablegatas, renunciet: siquidem utriq; domui potestas semper æqua conceditur, illud quod æquum esse videbitur proponendi, seu novam legem rogare sive abrogare antiquam placuerit.

Inter differendum consulendumque hac utebantur ratione. Aperto capite surgens aliquid in medium ad-

ferebat, ac, ubi plures ſtare cœperunt, illum, qui primus ſtetit, audiebant, licet alter pro roganda, alter pro abroganda lege cenſeret. Quilibet autem Oratorem, non alius alium, alloquitur; neque conſuetudo fert ut aliquis ſaltem nomine deſignetur; ſed periphraſi uti mos eſt: *qui ſuaſit diſſuaſitque, hanc vel illam adduxit in medium rationem.*

Qui ſemel orationem habuit, quamvis ſtatim confutetur, eodem die reſpondere non poteſt, utut ſententiam mutare vellet. Quapropter bis in die de eodem negotio nemini loqui permiſſum eſt, ne hac occaſione duo altercantes diem ſoli conſumerent. Idem facere poſtero die licet, unica tamen tantum vice. Opprobriis ſe invicem proſcindere ſicut non decorum, ita neutiquam eſt licitum. Quinimo obſervatum legitur, quod is qui verbum immodeſtius aut inſolentius adverſus Principem aut Senatum effutiverit, non prohibitus tantum loqui, verum etiam in turrim confeſtim abreptus ſit. Quapropter in tam conferta multitudine, tamque exagitata ſæpius animorum diſſenſione, haud temere quiſquam verbis peccabit.

A meridie comitia amplius non habentur; Oratori quoq; nulla eſt perorandi poteſtas. Cæterum lectâ ſemel ſchedulâ, quam breviſſime illam ſimpliciſſimeque enarrat, id quod ad ejus pertinere creditur officium.

Si Populus rem aliquam ratum habet, cujus Patres auctores extiterunt, tali ſubſcriptione res confirmatur; LES COMMUNS ONT ASSENTEZ. Viciſſim ſi Senatus id habuerit ratam, cujus populus auctor fuerit, communi conteſtatur calculo; LES SEIGNEURS ONT ASSENTEZ. Quando Senatui populoque iidem non convenit, ex utraque Domo nonulli

deli-

que observatur, quod Princeps dicto comprobet, ubi sic ait, *Le Roy* (aut *La Royne*) *le veult:* & ita consummatæ habentur Regni Anglici constitutiones.

Atque hæc est præscripta supremæ curiæ Anglicæ forma. A Regis autem absoluta potestate dependebat, bellum gerere, & fœdera cum hostibus inire. Dein, Magistratus creare. Leges autem sancire & censum publicum procurare, Regis in Parlamento munus erat. Superest *justitiæ administratio*. Invaluit autem consuetudo in Anglia, ut tres observatæ sint judicii formæ; nimirum in *Comitiis Parlamentariis*, in *Certamine singulari*, & in *Juridicis conventibus*. Modus sententiæ in *Parlamento* ferendæ supra est observatus: sive inter privatos, sive inter Principem & privatum, civiliter vel criminaliter agatur, nihil ab illo discrepat modo, qui modo fuit expositus.

Certamina singularia, sive duella, hodie fere in desuetudinem abierunt in Anglia. Qualis hujus duelli fuerit formula sub Normannorum imperio, explicatur accuratè in libello Thomæ Ducis Glocestriæ, Edvardi 3. R. filii, ad Richardum Regem, narraturq; ibi, jam exoletam consuetudinē repetitam fuisse Anno 13. Elisabethæ Reginæ; quæ tamen rem sine sanguine composuit.

Hæ duæ Judiciorum species absolutæ sunt, neque per appellationem rescinduntur; pariter ac illa quæ Judices in Conuentibus suis definiunt.

Illi autem qui sententiam capitalem pronunciant, vel reum absolvunt, aut condemnant, *Judicum* nomine non insigniuntur, sed *duodecim viri* vocantur: hic mos non secus in civilibus ac criminalib9 observatur. Actiones, vel verius Accusationes vocantur *coronæ placita*. Ubi autem quis ex sententia XII. virorum deliquit,

ſiquit, tum ad Principem res ſpectare incipit: Permiſſum autem eſt captivo, ut omnes rationes & exceptiones afferat, quæ ad cauſſam ſuam ſuſtinendam maxime valent, dumq; cauſſam ſuam agit, attente & benevole auditur: ſed ubi alicujus criminis reus poſtulatur, patronum aut defenſorem nullum conducit, quem tamen in civilibus negotiis, puta pro fundis, cenſu, jure aut poſſeſſione, etiam adverſus Principem litigans habiturus eſt.

Præcipua *Tribunalia* & Curiæ in Anglia ſunt in *Aula Weſtmonaſterienſi*, *Curia communium placitorum*, *Subſellia Regia*, & *Cancellaria*. In curia communium placitorum civiles cauſſæ; in ſubſelliis Regiis negotia criminalia peragebantur.

Quatuor autem anni vicibus tantū, quæ *termini* diuntur, Fora in Angliâ aperiuntur; circiter decendium à Feſto S. Michaelis ad 6. hebdomadas; elapſo ab ipſis Natalibus menſe, hebdomadas 3. Dieb. XVII. A Feſto Reſurrectionis interjectis tres hebdomadas; 4. ultra ſeptiduum à Sabbatho S. Trinitatis duas hebdomadas.

Judices vero duos uſu rerum & doctrina ſpectatiſſimos Rex eligebat, quorum alter *Juſtitiarius Principalis Regiorum ſubſelliorum*, alter *Communium Placitorum* dicebatur.

Subſellia Regia, vulgo *Bancus Regius*, ex eo appellationem ſuam acceperunt, quod ibi ipſi Angliæ Reges ſedere conſuèverunt, cauſſæq; omnes coronam attingentes, quæq; ad inſtantiam Regis fierent, ibi expediebantur. In hoc foro judicat Principalis Angliæ Juſtitiarius, una cum reliquis aſſeſſoribus & collegis ſuis.

Eſt etiam *communium Placitorum Curia*, in qua dijudicantur privatorum hominum lites, ex quacunque

juris Anglici parte natæ. Ideo autem sic dicta est, quia exactæ Legum municipaliũ administrationi subservit. Illi Foro *principalis* (ut consuetudo fert) *Justitiarius communium placitorum*, una cum tribus Assessoribus, præest. Ad Legem servientes, quorum pro Regis arbitrio major minorq; fuit numerus, omnes sacramento obligantur ad præstandam operam & consilium consultoribus suis in hac curia litigantibus.

Quemadmodum autem Romani Magistratuũ jussa & mandata per lictores, viatores accensosq; suos exequebantur; ita solenne est apud Anglos plerumque per Vice-Comitẽ res executioni mandare. *Vice-Comes* autem, qui Comitatus procurationẽ suscipit, nihil aliud est, quã Quæstor Provinciæ: ad illius pertinet officium, omnia vectigalia capere, & acceptorum rationes in Fiscum reddendas expeditas habere. Fisci autem perpetuus & stabilis locus est, in quem censuum & redituum Principalium, tam ex matrimonio provenientium, quam aliunde obvenientium, ut sunt telonia, vectigalia, decimæ, decimæquintæ, indictiones, capitationes, &c. referuntur.

Rationibus autem reddendis præsunt *tribuni ærarii*, quorum sub imperio *Rationales* constituuntur. Sed illi præcipuum hoc in negotio locum obtinent, dicique possunt *Juridici Rationales:* Anglice vocantur *Barones de Scaccario*. Inter eos qui præsunt, est *Tribunus*, aut *Juridicus Rationalis primus*, vel Baro primarius, unâ cum aliis sibi assidentibus, *Cancellario Scaccarii*, *Camerariis* duobus, *Procuratore Generali*. *Supremus Angliæ Quæstor* aut Tribunus ærarii maximus, cæteris præest omnibus; illi demandata cura est pecunias publicas thesaurumq; Regium custodiendi. Habet autem plurimos

rimos ministros, qui ipsius in hoc negotio obsequium observant. *Cancellarius* Proquæstor est, & Curiæ præsidet, ex cujus arbitrio nonnulli officiarii etiam dependent. *Tribunus ærarii*, vel *Baro Principalis*, de caussis omnibus ad hanc curiam spectantibus cognoscit; reliquos tres Barones *assessores* habet. *Procurator Generalis*, vel ærarii, jus quodcunq; ad Regem pertinet, tuetur; locationum formulas, petitionum, caussarumq; omne genus, quæ in hoc devolvuntur forum, cognoscit. Adhæc alii sunt *procuratores*, litibus inservientes. Restant duo *monitores*, *Pipi* (nimirum dicti) *clerici* duo, decimarum & primitiarum duo. *Monitores* Archivis ærarii præsunt, decreta & judicum placita tabulis excipientes. Unus Principi, supremo Quæstori alter servit. *Clerici Pipi* chartas locationum componunt; illi in se recipiunt rationes Vice-Comitis computandas, accipiunt quoque literarum obligationes. Sunt præterea alii officiales, qui pecunias colligunt & numerant. Missas hic faciamus illas controversias quæ in hoc foro tractantur.

Lites autem omnes pro more Legum Anglicanarum deciduntur, ex *Duodecim virorum* sententia.

Dicitur autem *Vice-Comes*, qui Comitatus procurationem suscipit: quod si aliqua mulcta pecuniaria cuiquam in hac curia indicta est, aut solidũ non solvitur, Vice-Comitis est, illa fide bona colligere & in Fiscum referre. Vice-Comiti subest *Vicarius* & *apparitores*, ad illius nutum parati. Quando super facto controversia est, neque certo de re constat, ad Vice-Comitem ejus loci, ubi fundus est, de quo lis orta, formula dicta VENIRE FACIAS ablegatur; tum eodem modo, ALIAS PLURIES; aut, DISTRINGAS. Si citatus contumax

 sit,

ſit, Vice-Comes poteſtatem habet ejus bona pignori accipiendi. Is etiam *Eirenarchis*, in conventibus qui ſingulis anni quadrantibus celebrantur, adeſt, tum Judicibus, qui dicti ſunt *Itinerantes*, vel iter in Provincias facientes; de carceris cuſtodia & pœna capitis diſponit.

Dictum antea eſt de duodecim Viris, cujus ordinis & ſtatus in Repub. ſint. Quamvis autem *duodecim viri* appellentur, ut ſint XVI. XX. aut integer XXIV. numerus parum refert; pauciores eſſe, quam duodecim nullo modo debent.

Inquiſitio legitimum eſt per duodecim-viros judicandi genus. In actionibus Civilibus, quæ ex dominio aut contractu aut poſſeſſione deſcendunt, ubi qui inquiſitionem conſtituunt comparuerint, uterque litigantium contra quemlibet aut quoſcunque voluerit, exceptiones pro libitu intendere poteſt. Dicitur autem coram judicibus teſtimonium, non pro more juris civilis, ſed publice, ut non duodecim viri modò aut judices parteſque intelligant, ſed qui circumſtant omnes. Mox teſtis interrogatoriis premitur, ab adverſario vel cauſidico propoſitis, ut hominem pudore afficiant. Id quod contra Cæſareum jus videtur eſſe, quamvis Ciceronis & Quintiliani temporibus non inuſitatum. Cui res, poſt factam inquiſitionem, adjudicata eſt, illos in prandio accipere ſolet, quod partē mercedis facit: Illi autem duodecim-viri omnes ex eodem Comitatu, ex eademq; centuria eſſe debēt, ubi vel fundus, de quo controverſia nata, vel rei domicilium eſt.

Comitatus autem partes, pro diverſa loquentium conſuetudine, alias aliaſque habent appellationes, *Hundredum, Lathum, Rapum, Wapentachium. Centuria*

(vul-

(vulgo *Hundredum*) pars est Comitatus interdum decima, interdum duodecima, &c. Cuiq; centuriæ sive Hundredo duo assignantur *Constabularii* præcipui, qui in reliquos inferiores imperium exercent. Ab Eirenarchis isti Constabularii deliguntur. Habet & quæque centuria *Bailivum* sive Prætorem suum, qui vel per Dominum aliquem, si potestatem obtinuerit, aut per Vice-Comitem constituitur.

Mirum forsan videbitur, quod, cum Anglia omnis in XXVI. Comitatus, & quilibet rursum Comitatus in Centurias, Centuria denique in Parochias distinguantur; jus tamen uno in loco, hoc est, in *aula Westmonasteriensi* solummodo dicatur, idque statis temporibus vix anni quadrantem attingentibus; adeo ut nonnemini hæc suspicio animum incedat, parùm justitiam in Anglia exerceri. Sed sciendum est, omnes juris ambages in Anglia, & frustratrices dilationes remotas esse. Equidem Populus æquali gaudet juris distributione, in quo eadem est divitum & pauperum conditio, neque post latam sententiam permissa est provocatio. Adhæc *curias minores* habent, in quibus lites possunt exercere. In singulis Comitatibus, tribus quibusque hebdomadibus, negotia, quæ XL. solidos non superant, *Vice-Comes* ipse, & in centuriis aliquibus *Balivi*, dirimendi habent potestatem.

Prædiorum etiam Domini, pro arbitrio suo, id sibi habent concessum Privilegium, ut apud illos in foro suo judiciario, quod *Curia Baronis* dicitur, hujusmodi controversiæ quædam explicentur: ibi, qui Dominum illum agrorum suorum recognoscunt, super facti veritate inquirunt; quæ inquisitio *Homagium* appellatur.

Est etiam in Anglia dies legitimus, Anglice *Leete* aut *Lavvday*; idem autem est, ac si diceres, *juridicus dies*. Longi autem temporis consuetudine vel Regis gratia præscriptus, quo obsequii sacramentum nomine Regio exigeretur, fidejussorum nomina caperentur, qui pro fide sua satisdarent, conspirationes deferrentur, pugnas, homicidia denunciarentur, panis cerevisiæque bonitas exploraretur, & reliqua mensurarum genera examinarentur. Hinc nomen venit, *Curia de Leeto* quæ bis singulis annis statis haberi solet temporibus.

Cum in *causis capitalibus* judicium instituitur, trium conditionum Ministri qui illis præsint eliguntur, ut *Eirenarchæ*, *Homicidii Quæstores*, *Constabularii*.

Ex majorum autem minorumque Gentium Nobilibus, puta Ducibus, Marchionibus, Baronibus, Equitibus, Armigeris, Generosis, Jureconsultis, aliisque spectatæ virtutis & prudentiæ viris, qui Comitatum incolunt, *Eirenarchæ* deliguntur, quandoque etiam primores ex Nobilibus, honoris gratia, non per unum aliquem Comitatum, sed per universam Angliam, ad id munus vocantur. Id vero observatum est, ut pro Principis beneplacito, sicubi commodum visum, à potestate removeantur. Numerus illorum non fuit semper æqualis; sed pro occasione temporis modo auctior, modo remissior. Inter hos in eadem delegatione nominantur nonnulli, qui ob singularem fidem in numerum *de Quorum* reponuntur, ut constitutis mandato XL. vel XXX. Eirenarchis, quidam selectiores de numero Quorum adhibendi sint. Talis autem est Delegationis forma: *Quorum nos A. B. C: D. E. F. unum esse volumus.*

Offi-

Officium autem *Eirenarcharum* hoc est, ut ad furum, latronum, erronum injurias compescendas, conspirationes, vim, congressus illicitos, aliaque id genus maleficia coërcenda designentur. Penes illos potestas est pacis Reique publicæ perturbatores in carcerem conjiciendi, Constabulario aut Vice-Comiti mandandi, ut eos deducant, Carcerũ custodi, ut custodiat, & in *conventibus juridicis* sistat. Solent autem quater in singulos annos convenire, nimirum quolibet anni quadrante, ut in maleficia, tum vero crimen stellionatus, diligenter inquirant. Est autem ex officio *Vice-Comitis*, vel saltem *Vicarii* ejus, quatuor *Inquisitiones* XXIV. Virorum ingenuorum centuriatim colligere, & unam insuper è singulis, quæ *grandis inquisitio* dicitur, per universum Comitatum cogere. Illi postquam convenerunt, jure jurando adiguntur, ut in hæreticos inquirant, tum vero in proditores, latrones, sicarios, homicidas, monetæ adulteratores, repetundarũ reos, &c. Quod si quem culpæ obnoxiũ cognoverint, ipsi ultro deferunt; sin ab aliis defertur, caput accusationis ab Eirenarchis pro Tribunali sedentibus primum relegitur: quod si illis super veritate criminis constiterit, hoc unum dorso schedulæ adscribunt *Billa vera*, hoc est scriptum verũ; aut, *accusatio justa*; vel, *reus est, qui accusatur ibi*; qui sic arguitur, *delatus*, vel *in judicio postulatus* dicitur. Forma accusationis est talis: *Inquiratur pro Domino Rege*. Quod si crimen non satis liquet, inscribunt: *Ignoramus*. Ut reliquas hic observari solitas judicii consuetudines missas faciamus, hoc addendum est, quod sæpe ex jussu Regis Eirenarchæ conveniant, ut, si bellum ingruat, videant ipsi nequid Respub. capiat detrimenti; interdum, ut militum copias conscribant,

luxum

luxum in vestibus coërceant, prohibitos ludos reprimant, malè otiosorum solutam in tabernis cerevisiariis licentiam circumscribant, errones castigent: verbo, quicquid è Reipub. commodo sit, procurent. Solet etiam Princeps ad insolentiam vulgi reprimendam æstatis tempore articulos quosdam proponere, & apud Eirenarchas deponere, qui in partes Regionis sibi demandatas Regis mandati implendi caussa secedunt, post aliquod tempus redeunt. Atque hæc ratio cavendi potius ne subditi peccent; quam ut peccantes puniantur, maxime Reipub. salutaris est; paucis tamen observatur.

Dicenda nunc quædam de *homicidii Quæsitore*. Is ex Nobilium minori classe eligi solet, non plane Legum ignarus: ubi vero homicidium commissum est, statim cadaver inspicit, quod nemini humare permissum est, antequam ab ipso visum fuerit: si tale quid contingat, exhumandum statim mandat, & examini subjicit, mox Duodecim viros vi juramenti cogit, ut pronuncient, qua ratione tam lethale periculum trucidatus adiverit: Hi post xx. aut xxx. dies demum, re melius cognita, sententiam dicunt. Modus cogendi duodecim viros, cadaverque inspiciendi, tum sententiæ proferendæ, in publica platea peragi solet.

Succedunt *Constabularii*, qui *custodes pacis* dicebantur. Hi majore olim, quam nunc, dignitate fuerunt; quorum, ut credi potest, par fuit cum Eirenarchis dignitas atque auctoritas. Horum officium est, illos qui tumultum & turbas excitant, rixantes ab armis revocare, atque pacem Regiam colant, cogere; tum vero furti, homicidii, sicariatus reos vel suspectos deprehendere; & quod plus est, in ædes alie-

nas,

nas, ut ſontem inquirant, intrare, eumque ſub cuſtodia retinere, donec Eirenarchæ examen inſtituerint.

Iſti autem Conſtabularii, Anglice *Headboroughs* dicti, & alibi *Tithingmen* dicti, illis non ſunt diſſimiles, qui in vicis Gallicanis *Conſules* vocantur. Solent autem creari in curiis Dominorum ſuorum, quæ *Leete* dicuntur: in illo autem officio plerumque totum triennium vel quadriennium agunt.

Quomodo vero *conventus juridici* celebrari & in cauſſis criminalibus reorum cognoſci ſoleat, vid. Thomas Smithius in Repub. Anglicæ deſcript. c. XXVI.

Dicendum nunc eſt aliquid de peculiaribus ſuppliciorum modis, quæ ſontibus irrogari ſolent, & nullibi præter quam in Anglia cognita ſunt.

Si maritum uxor interfecerit, viva concrematur.

Si dominum ſervus, crati ſuperimponitur, & ad locum ſupplicii deducitur.

Si quis venenum propinaverit, in mortem concoquendus datur; ipſe vero conatus vel veneno interficiendi, vel inſidiandi, niſi morte ſecutâ, capitalis non eſt.

Equuleo aliquem torquendum ſubjicere, ut inter confeſſionem crimen eliciatur, moris in Anglia non eſt. Quod ſi reus in ipſo judicio crimen fateatur, Duodecim virorum ſententiam non ſubit; ſi factum inficiatur, nihil obeſſe poteſt, quod prius culpam agnoverit. Angli vero non tam mortem horrent, quam leviſſimum etiam tormenti genus. Perantiqua etiam apud Anglos ſanctio eſt, ut ſi in carcerem conjectum aliquem equuleo ſubjiciat carceris cuſtos, ut indicet criminis participes, morte puniatur.

Criminis Læſæ Majeſtatis reis, graviſſima pœna olim

olim imponebatur. Primum ſuſpendebantur, viventibusque viſcera eximebantur, cervice ſecuri amputata, diviſis in 4. partes membris, & diverſis in locis palo affixis.

Quod *appellationes, provocationes*, quæ ſententiam latam reſcindant, ſpectat, vid. Thom. Smith. l. 3. c. 1.

Illæ autem variæ Appellationes, provocationesque apud alias Gentes frequentes, in Anglia locum nullum habent, ſed lata ſententia confeſtim abſque ullo appellationis beneficio executioni per Vice-Comitem mandatur. Quodſi Duodecim Viri ſontem abſolverint, non modo verbis increpantur, ſed in Camera ſtellata, aut in Senaculo reſpondere tenentur. Refert auctor, quod ſua memoria, Eliſabetha nondum imperante, Duodecim Viri in carcerem conjecti, & magna pecunia mulctati, alii etiam ignominia publicè affecti ſint, quod reum aliquem propter inductas probationes non pronunciaſſent. Id quod tamen pœnæ genus Anglis durum, & quandam tyrannidem ſapere viſum eſt.

Eſt etiam in Anglia Forum, quod *Curia Cameræ Stellatæ* vocatur, quale alibi gentium non reperitur. Huic *Cameræ ſtellatæ* nomen ob feneſtrarum multitudinem datum eſt. In hoc Foro ſingulis hebdomadibus, Mercurii & Veneris diebus conveniunt Barones, & quotquot à ſanctioribꝰ conſiliis Principi ſunt, & Barones qui regni conſiliarii non ſunt, itemque Judices, ab hora nona ad undecimam usq;. In hoc de illis judiciũ fit qui vim aliquam contra alios exercuerunt, cujus delicti milites laxius, quam militaris permittit diſciplina, viventes poſtulari ſolent. Qui autem huic judicio præſunt in hoc Foro, ſunt ſupremus Angliæ Cancellarius, Quæſtor, Conſiliarii omnes, Barones, &c.

In

In dicenda ſententia major judicantium pars minorem vincit. Negotia autem, quæ in hoc Foro tractari ſolent, per ſtatuta definiuntur: hujusmodi ſunt; Virginum impuberum præter parentum aut tutorum conſenſum abductio; falſarii; literarum adulteratores, nobilium calumniæ, ſeditionum rumores, turbarum & tumultuum conventicula fraudis dolique mali architecti, &c.

Curia quoque *Pupillorum* in Anglia clara eſt, ubi Tutores tutelæ adminiſtratæ rationem reddunt pupillis, poſt quam adoleverunt. A tutela autem, niſi exactis pupilli xx. annis, nemo eſt liber. Ita autem conſuetudine in Anglia receptum eſt ut dominus ille, à quo pupillus prædium habet, ſimul atque de obitu parentis certior factus ſit, manum illico in corpus pupilli injiciat, prædiũ occupet; cujus commoda ad ipſum ſolide perveniunt, abſque eo ut rationes adminiſtrationis referat, modo pupillum educaverit. Accedit inſuper, quod fœminas XIV. annos natas, juvenes XXI. annorum in matrimonium dent; quod ſi illi matrimonium oblatum contrahere renuerint, pretium vel valorem dotis, aut donationis propter nuptias, perſolvere coguntur, cujus æſtimatio ex valore prædii dependet. Ex hoc fonte nonnulli pravam Nobilium educationem provenisse volunt, modumque illum Tutelarum plane improbant; qui vel hanc ob cauſſam maxime eſt improbandus, quod mortuo patre non proximo conſanguineo tutela deferatur, ſed prædii domino, Regi, Reginæque, Duci, Marchioni, aut cuivis alteri propolæ vel emptori. Hujus autem Fori *Præſes* eſt Pupillorum, & emancipationum cuſtos. Officiarii ſunt: *pupillorum Procurator, curator, rationarius, quæſtor, ſcriba,* duo

duo *Procuratores communes, inferiores ministri, nuntii, apparitores.* Is autem est *Procurator*, qui titulum & jus Regium defendit. *Curator*, qui emancipationes confirmat. *Rationarius* est, qui præest subducendis rationibus, & citationum formulas explicat. *Quæstor*, qui pecunias Fisco applicandas colligit. *Scriba*, qui acta judiciaria fori literis consignat. Negotia, quæ in hoc tractantur foro, sunt ex tutelis, nuptiis, suppetiis pupillorũ, & demandata illis possessione provenientia commoda. Quando autem justam ætatem hæres declaraverit, emancipationem suam persecutus, tum clientelam suam coram Principis delegato agnoscere illum oportet, & præmium Domino privati sigilli persolvere.

Curia Ducatus Lancastrensis etiam ad Regem spectat, in qua actiones in personam & in rem, quæ fundos Ducales quoquo modo attingunt, disceptantur. Hujus fori præses est *Cancellarius*, assidentibus *Procuratore Ducatus Fiscali, scriba, curatoribus* quam plurimis, duobus *procuratoribus communibus, rationariis* aliquot, *Adsessoribus & jurisconsulto Regio.* Hi omnes suis certis defunguntur officiis.

Præter superiores Curias, etiam alia est *Libellorum supplicum:* In hoc foro omne genus querelarum proponitur; cui nomen est *Pauperum & Indigentium Fori*; appellatur quoque *curia conscientiæ.* Huic præsunt *libellorum supplicum Magistri* duo, qui secundum bonum & æquum dijudicant, & tam jus Cæsareum, quam municipale sequuntur.

Cum vero etiam politici status non leve fulcrum sit civium matrimonium secundum Leges benè constitutæ Reipub. initum, operæ pretium facturi videmur, si Angliæ Civium *matrimonia*, illorumque Leges hic loci connotabimus.

Et

Et primò quidem in Anglia obſervatur, ut peractâ nuptiarum ſolennitate, quodcunque uxores acquiſiverint, id maritis omne acquiratur, ut æs ſignatum, argentum, aurum cælatum, gemmæ, &c. Uxoribus neque mariti res, neque ſuas donare aut alienare licet. In bonis mobilibus, conſtante matrimonio, jus nullum habent, niſi quale ſervi, aut filiifamilias peculium ſibi vindicant. In quibus, ſi teſtamento nihil legetur, nihil debetur, quemadmodum neque filio ipſi. Cætera penes executores ſunt, ſi teſtamentum ſuum aut voluntatem ultimam condiderit. Londini tamen, & in aliis præcipuis Urbibus, invaluit mos, ut ſtatim ac aliquis diem ſuum obierit, ipſius bona omnia in tres partes dividantur. Funebribus impenſis & legatis triens impenditur; trientem alterum uxor ſuum facit; Tertius deinde triens inter liberos per capita diſtribuitur: quare ibi loci ultra trientem aliquid legare fas non eſt. Si vero teſtamentum nullum ſcripſerit, deductis funebribus impenſis, reliquum inter liberos diſtribuitur. Lege quoque municipali cautum eſt, ut, ſi quis inteſtatus decedat, tum judex loci ordinarius per privilegium, aut longi temporis præſcriptam conſuetudinem, defuncti bona viduæ, puero aut conſanguineo proximo, pro ratis portionibus adminiſtranda concedat. Cæterum uxores maritorum poteſtati ita ſunt obnoxiæ, ut non ſolum completis nuptiarum ſolennibus in manus ipſorum bona harum perveniant, ſed patris quoque, quamprimum viro nupſerit, gentisque cognomen illico amittat & maritorum asſumat, quaſi in ſolum externæ familiæ transplantata eſſet. Quod ſi ad alia vota tranſeat, ſemper nomen cum viro mutabit. Quod ſi etiam Baroni aut Equiti

nubat, quod connubium ipsi titulum *Dominæ* parit, etsi deinde ignobilis ipsam denuo uxorem ducat, *Dominæ* tamen appellationem semper retinebit. Quamvis autem in manu & potestate viri uxor fuerit, minime tamen velut in ergastulo conclusa libertate sua excidit, quod in Italia vel Hispania fieri solet. Cura autem domesticarum rerum ad illam spectat; viri Legibus & armis, domesticisque negotiis operam dant. Cum viri ex lethali decumbunt morbo, uxores occasione illa commode uti norunt, lectoque affixos maritos blanditiis permulcere norunt, ut, cum nihil in bonis maritalibus sibi ex jure vindicent, ex donatione virorum suorum universa possideant. Aliter tamen Londini usu & moribus receptum est. Quodsi uxor ex hæreditate fundum aut prædium secum ad nuptias adferat, ejus ex asse filius natu maximus hæres fit, aut inter filias per capita distribuitur. Obtinuit etiam mos, ut fundum dotalem, aut aliunde emptum, viro distrahendi nulla permissa sit potestas, utut mulier assensum adhibuerit. Si proles nulla ex illo conjugio nascatur, prædium ad proximos hæredes ex jure nuptiali devenit. Reliqua jura, quæ ad casus nuptiales spectant, aliis de studio prolixius tractata, hic omittimus. Pauca tamen de *liberis* Anglorum subjicienda sunt. Hi cumprimum ex Ephebis excesserunt, & ad pubertatem pervenerunt, peculium suum donandi, vendendi, aliud emendi, plenum jus & potestatem habent. Nullus etiam est in Anglia Emancipationis locus, neque suorum hæredum de inofficioso testamento, neque præteritorum liberorum non emancipatorum querelæ. Extra caussam matrimonii, nullus est liberos emancipandi modus; quare quid sit adoptio

vel

vel arrogatio, in Anglia nescitur. Suprema voluntas liberum morituris de rebus suis mobilibus disponendi permittit arbitrium, neque verò ad illas Leges testamenta facientes adstringuntur, quibus Leges civiles uti solent, sed illa jure militari condunt. In rebus autem soli, id est, in fundis legandis, ratio admodum est diversa. Equidem patre defuncto, ad filium natu maximum fundus pertinet hæreditarius; reliqui filii filiæque de hæreditate nihil capiunt, nisi ipsis vivente adhuc patre aliquid fuerit donatum, aut in testamento scripto, signato, coramque testibus tradito, aliquid relictum sit. Quamquam vero jure ordinario & municipali prædiorum universum jus ad filium natu maximum perveniat; in quibusdam tamen Angliæ partibus æquo jure filii omnes hæreditatem adeunt: quod jus in plerisque Cantii locis usitatum est, & *Gavelkind* vocatur. In quibusdam contra locis filius natu maximus omnem accipit hæreditatem.

Priusquam hoc membrum concludamus, facienda est mentio de *Foro spirituali & Ecclesiastico* (ut vocant) quod & *Curia Christianitatis* appellatur. Notari autem debet, quod in 4. potissimum caussarum generibus *Archiepiscopi Episcopique* peculiarem suam sortiantur jurisdictionem; nimirum in testamentis & legatis, in decimis, in funeralibus, in nuptiis, adulterio aut fornicatione; breviter, in iis demum omnibus, quæ ad ordinem & decus Ecclesiasticum conservandum, & Religionem stabiliendam pertinent. Quamobrem hæc negotia in ipsorum Curiis, pro more Legum civilium aut municipalium, per citationem, libellum, litis contestationem, testium examinationem, exceptiones, &c. expediuntur, suosque

Advocatos, *Assessores*, ordinarios *Commissarios* habent, quæ tamen longe à forma judiciorum superius expositorum differunt. Nam si testamentum adulterinum aut suppositititium esse dixero, actionem in Curia Ecclesiastica proponere oportet; si rem aliquam mihi à testatore legatam petiero, id ipsum obtinet. Adeo distincta est utriusque jurisdictio, suisque quasi finibus forum alterum ab altero divisum. Curia autem hæc, perinde atque cæteræ omnes, auctoritatem, imperium, vim, ac jurisdictionem suam soli Regiæ debet Majestati. Atque hæc illa Regiminis Politici forma est, quæ sub Elisabetha Regina sequentibusque duravit temporibus; id quod Thomas Smith in suo de Repub. Angl. libro testatur. Jam agendum nobis esset de Statu Politico, qui nunc sub Protectore *Cromwellio* in Anglia est: verum cum in hanc usque horam certi quicquam de illo haberi nequeat, quod de hoc constituendo, nunc demum, convocatis Parlamentis, agatur; hanc hujus loci materiam, de rebus his certiora documenta nacti, dissidentium caussas procul habentes, in alio collocabimus peculiari loco.

SCOTIÆ REGIMEN, SUPERIORIS TEMPORIS, EX CAMDENO, ALIISQUE.

RESpublica Scotorum, pariter ac Anglorum, proxime præcedentibus annis ex Rege, Nobilibus, & Plebe constabat.

Rex secundum illorum consuetum loquendi morem, directus erat totius Dominii Dominus, Regiamque suam auctoritatem & jurisdictionem in omnes Regni sui ordines tam Ecclesiasticos, quam civiles, exercebat.

Proxi-

Proximus à Rege fuit ejus filius primogenitus, qui *Princeps Scotiæ* appellabatur, & peculiari jure *Dux* fuit *Rotsayæ, Scotiæque Senescallus*. Reliqui vero Regis liberi absolute *Principes* appellantur.

Inter *Nobiles* olim erant amplissimi & honoratissimi *Thani*, quæ dictio ministrum Regium denotat. Ex his superiores dicti erant *Abthanes*, & inferiores *Under Thanes*. Hic Magistratus (dicente Buchanano) census omnes Regios colligebat. Atque qui olim Thani, nunc vocantur *Stuarti* plerisq; in locis Scotiæ, sic etiam Ab-thamus jam *Stuartus Scotiæ* appellatur. At verò hæc nomina paulatim exoleverunt, ex quo Rex Malcolmus tertius *Comitum* & *Baronum* titulos, ex Anglia à Normannis acceptos, Nobilibus bene merentibus detulit. Novi igitur tituli honorum nunc in Scotia invaluerunt, habetq; Scotia perinde ac Anglia suos *Duces, Marchiones, Comites, Vice-Comites, Barones*. *Ducis* titulum primus in Scotiam intulisse dicitur Robertus III. circa annum salutis M.CCCC. *Marchionum* autem & *Vice-Comitum* titulos Jacobus VI. Rex Scotiæ. Atque hi *Nobiles majores* censentur, habentque locum & suffragium in Comitiis Parlamentariis, & vocantur *Lords*. Inter *Nobiles minores* primum occupant locum *Equites Aurati*, qui celebriore solemnitate, quàm ullibi, creari solent, publicaq; Fecialium voce denunciantur. Secundum tenent locum illi, qui *Lairds* & *Barones* simpliciter vulgo vocantur; quibus nulli olim accensebantur, nisi qui immediate terras à Rege in capita tenuerunt, & jus furcarum habuerunt. Illi, qui clarioribus familiis nati, nullo autem certo honore insigniti sunt, *Gentlemen* vocantur. Reliqui omnes, uti Cives, Mercatores, Artifices &c. plebi annumerantur.

Sequuntur *Fora justitiæ, & Tribunalia*; ubi notandum, primum præcipuumque tam dignitate quam potestate esse ordinum Regni conventum, qui eodem ac apud Anglos nomine *Parlamenti* vocatur, eandemque absolutissimam habet auctoritatem. Constat autem ex triplici ordine, *Viris Sacris*, Episcopis nimirum, Abbatibus, Prioribus, tum vero *Dominis temporalibus*, puta Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Vice-Comitibus, Baronibus, & Delegatis Civitatum; quibus non ita pridem etiam adjuncti erant pro singulis Comitatibus duo Delegati. A Rege autem pro ejus arbitrio indicitur, certo tempore, antequam habeatur, præfinito. Ubi convenerunt, & concilii vocati caussæ à Rege & Cancellario explicatæ sunt, Sacri Domini seorsim octo seligunt ex Dominis Temporalibus; Domini Temporales pariter totidem ex Sacris (vulgo Spiritualibus.) Inde illi conjunctim, octo ex Comitatuum Delegatis, totidemque ex Burgorum delegatis nominant. Hi numerum XXXII. conficiunt, & *Domini pro Articulis* appellati, cum Cancellario, Thesauri Præfecto, privati sigilli custode, illo Regi à Secretis, &c. singula quæ ad ordines referenda proponuntur, admittunt, vel rejiciunt, Regi tamen prius communicata, admissa ab universo ordinum conventu sedulo excutiuntur, & quæ pro suffragiorum numero comprobantur, Regi exhibentur; qui, admoto sceptro, se confirmare, vel infirmare pronunciat: quod si aliquid Regi displiceat, primum deletur.

In Scotiæ Comitiis sine impetratâ à Cancellario venia nemini loqui licet; non secus ac apud Polonos Comitiorum tempore in conventu Nobilium obser-

vari

vari solet, ubi Mareschallus cuilibet seorsim loquendi permittit potestatem.

Mos Comitiorum in Scotia nihil habet populare. Viginti fere dieb9 edicitur ante Comitia passim omnibus, ut Magistro Rotularum quæstiones proximo conventu ventilandas, ante certum diem scriptis exhibeant: eas Rex privatim examinat, & quas visum fuerit, Cancellario suo tradit, in Comitiis proponendas; reliquæ supprimuntur. Quod si quis aliam rem ad Ordines detulerit, statim à Cancellario monetur, nullam hujusmodi quæstionem à Rege fuisse approbatam. Tum vero Leges de his rebus ad Ordines latæ Regi exhibentur; ille sceptro insignis, quod illi à Cancellario porrigitur, hæc dicere habet necesse: EGO RATA HABEO QUÆCUNQUE IN COMITIIS HISCE FACTA SUNT, nam si quid Regi displiceat, id ante solet deleri.

Proximum à Parlamento est *Collegium Justitiæ*, sive ut vocant, *The Session*, quod Rex Jacobus V. Ann. CIↃ. IↃ. XXXII. ad formam Parlamenti Parisiensis instituit, nimirum ex *Præside*, XIV. *Senatoribus*, VII. *Ecclesiasticis*, totidem *Laicis*, (his postea fuit adjunctus *Cancellarius*, qui primum obtinet locum, & quinq; alii *Senatores*,) tribus *Scribis* primariis, & *Advocatis*, quot Senatoribus visum fuerit. Jus autem non secundum juris rigorem, sed ex bono & æquo dicitur, idque singulis per hebdomadem diebus, excepta die dominica, & die Lunæ, à Calendis Novembr. usq; ad diem 15. Martii, & à festo Trinitatis usque ad Cal. Aug. Reliquo tempore justitium est, & judiciariæ relaxantur curæ. Judicant vero ex Statutis Regni Parlamentariis: ubi autem illa deficiunt, ex jure Civili.

Habentur etiam inferiora in ſingulis Comitatibus fora Civilia, in quibus Vice-Comes aut ab eo delegatus jus incolis dicere ſolet, de ejectionibus, intruſionibus, damnis, debitis, & à quibus ob iniquitatem aut affinitatis rationem nonnunquam fit appellatio. Illi autem Vice-Comites plerique ſunt hæreditarii. Scotorum enim Reges, perinde ac Anglorum, hæreditarios olim & perpetuos Vice-Comites inſtituerunt, quo ſibi præcipuos beneficiis obſtringerent. Sed Angli, ex his magna proſpicientes incommoda, conſuetudinem illam mutarunt.

Habentur etiam Fora Civilia à Prætore in Feudis Regalibus. Qui Regis munificentia Regalium potitus eſt dignitatē in liberis etiam Civitatibꝰ & Magiſtratibus.

Statuta Regni in certum ordinem redigi curavit *Malcolmus Mackenet*, ejus nominis ſecundus, ex quibus hi Miniſtri Regii provenerunt, *Cancellarius*, *Juſtitiarius*, *Camerarius*, *Seneſcallus*, *Conſtabularius*, *Mareſchallus*, *Vice-Comites Coronatorum*. Poſtea Rex *David*, ejus nominis primus, *Leges Scotiæ* quatuor libris ad imitationem quatuor Librorum Inſtitutionum Juris Civilis componi & publicari mandavit A. C. 1124. Quibꝰ ſucceſſu temporis plures acceſſerunt collectiones, è *Joanne Skenæo* editæ & notis illuſtratæ.

De *jure* vero *Scotiæ* operæ pretium eſt ipſum Regem Jacobum ſextum in oratione illius tertia audire, ubi ad Parlamentum ita inquit: *Nullum proprium Scotiæ jus eſt, quod juris hujus populi municipali, vulgo communi dicto, reſpondeat. Sed totum quantum quantum eſt, è triplici conſtat genere. Nam univerſum illud jus tenendi, poſſidendi dominii, & cætera hujus generis, Cancellariatui Angliæ debemus, ubi æquitas, non juris diſceptatio,*

tio, est; majora sunt inter nos verborum, quam rerum, divortia. Jacobus primus, apud Vos educatus, leges Anglicas in Scotiam scriptas secum invexit. Secundum genus faciunt statuta Regni, quæ comitiorum acta nominantur. Ibi enim illis, ut hic vobis, rogandarum Legum jus est; quas Leges jam vobis licebit excutere; neque enim spero amplius in ea Repub. Vos hospites fore. Nec diffiteor, præcipuum esse hujus unionis opus, utriusque Regni inter se statuta conciliare. Tertium genus est è Jure Civili, cujus introducendi auctor erat Jacobus Quintus, instituta apud nos perpetua curia, ad illius imaginem, quam in Gallia ipse viderat. Horum est, in omni controversia Civili jus dicere. Nec tamen omnia, ut in Gallia, ad Juris Civilis amussim exigunt: nam si constet, gentis statuta adversari, non datur Juri Civili locus: & Præses Curiæ si officium facit, ubi quæstio in nostro jure deciditur, jus Civile non audit. Tum demum apud eos Juri Civili locus est, ubi municipale deficit.

Fora etiam sunt, quæ *the Commissariat* vocant, quorum supremum Edinburgi habetur, in quo coram quatuor judicibus agitur de rebus testamentariis, jure Beneficiorum Ecclesiasticorum, decimis, divortiis, & cæteris id genus Ecclesiasticis rebus: in cæteris fere singulis Regni partibus ad hæc singuli sunt judices.

In criminalibus *primarius Regis Justitiarius* forum suum Edimburgi plerumque habet, quod munus jam aliquamdiu gesserunt *Comites Argatheliæ*, qui duos vel tres jurisconsultos delegant, qui de capitalibus cognoscunt, aut quæ membrorum mutilationem, aut universorum bonorum amissionem inferant; & hoc in Foro reo permissum est, etiam in Læsæ Majestatis crimine, sibi adsciscere advocatum, qui suam caussam agat.

 Ad

Ad coronam Domini Regis, & illius justitiarii, pertinet crimen læsæ Majestatis, item crimen occultationis fraudulentæ thesauri, placitum de pace Domini Regis infracta, homicidium, raptus, incendium, crimen falsi, vel de falsa mensura, falsa charta, falsa moneta, & si quæ sunt similia, quæ ultimo puniuntur supplicio, aut membrorum detruncatione.

Justitiarii etiam in criminalibus nonnunquam Regia auctoritate ad hanc vel illam caussam particularem cognoscendam constituuntur.

Vice-Comites etiam in suis territoriis, & *Magistratus* in Burgis nonnullis de homicidio cognoscunt (si homicida intra spatium XXIV. horarum deprehendatur) & à juratoribus reum peractum, extremo supplicio afficiunt. Verum tempore illo elapso, caussa ad justitiarium Regium vel delegatos refertur. Eodem etiam privilegio nonnulli gaudent Nobiles, contra latrones in ipsorum jurisdictionibus deprehensos. Illi & de furtis cognoscunt, secundum Leges Davidis primi.

Sunt etiam qui hujusmodi gaudent regalibus, ut in criminalibus intra suos limites jurisdictionem exerceant, & in causis nonnullis intra ipsorum terminos habitantes à Regio justitiario revocent, cautione tamen interposita ut ex lege jus administrent.

DE VETERI FORMA IMPERII APUD VETERES HIBERNOS, SECUNDUM JACOB. WARÆUM IN ANTIQUITATIBUS HIBERNICIS.

DUrante Pentarchiâ, ubi qui potentissimus Regum fuit, totius Insulæ sibi arripiebat imperium, vulgoque Rex *Hiberniæ* dicebatur, & quibusdam *Rex Regum*, ut cui summâ Imperii cæteri Reges, vel rectius Reguli, per-

permiſerant, tam belli quam pacis temporibꝰ. *Prædicti vero Reges* (quod Giraldus Cambrenſis Topographiæ Hibernic. diſt. 3. c.45. teſtatur) *non alicujus coronationis ſolennitate, nec inunctionis ſacramento, nec etiam jure hæreditario, vel aliqua ſucceſſionis proprietate, ſed vi tantum & armis, totius Inſulæ Monarchiam obtinuerunt, & ſub more Regni gubernacula ſuſceperunt.* Hæc quoque habet, paucis mutatis, liber niger Eccleſiæ S. Trinitatis Dublinii. Quandoque vero etiam duo ſimul Reges in eodem Regno imperabant. Quando vero illa Pentarchia cœperit, expeditum ſatis non eſt; fuiſſe tamen illam à Chriſto Domino ſeculo quinto, conſtat. Hoc tamen notari debet, paucos fuiſſe illorum Regum, ante Anglorum adventum in Hiberniam ſub Henrico 2. qui non aliqua violenta morte perierint. Equidem quemadmodum olim apud Romanos Galbam ſuſtulit Otho, Othonem Vitellius, & Vitellium Veſpaſianus; pari ratione multos è Regibus illis Hibernicis, qui prædeceſſorum ſuorum cæde manus fœdaverant, pœna talionis crudeli morte ſuſtulit.

Fuit autem ſuperioribus ſeculis *Temoria* ſive Temrra, quam hodie *Tamh* dicimus, in Midia, Regia eorum præcipua: Ibi Feſta ſolennia & Comitia olim ſtatis tenebantur temporibus. De his in rerum Hibernicarum Annalibus frequenter fit mentio. Mirum ſane videtur, quod de barbaro ritu, quo *Tirconallenſes* olim ſibi Regem creare ſolebant, tradit Giraldus Cambrenſis Topograph. Hibern. diſt. 3. c. 25. *Eſt igitur in boreali* (dicit ille) *& ulteriori Vltoniæ parte, ſcilicet apud Kenilcunil, Gens quædam, quæ barbaro nimis & abominabili ritu ſibi Regem creare ſolet. Collecto in unum univerſo terræ illius populo, in medio producitur jumentum candi-*

didum, ad quod ſublimandus ille, non in Principem, ſed in belluam; non in Regem, ſed in Exlegem, coram omnibus beſtialiter accedens, non minus impudenter, quam imprudenter, ſe quoque beſtiam profitetur, & ſtatim jumento interfecto, & fruſtatim in aqua decocto, in eadem aqua balneum ei paratur, cui inſidens de carnibus illis ſibi allatis, circumſtante populo ſuo & conveſcente, comedit ipſe; De jure quoque, quo lavatur, non vaſe aliquo vel manu, ſed ore tantum circumquaque haurit & bibit. Quibus ita rite, non recte, completis, Regnum illius & Dominium eſt confirmatum. Cæterum ſunt qui aſſerunt, aliquos ex familia *O-Brienorum* ſolenniter admodum Reges Hiberniæ fuiſſe creatos, ac corona aurea redimitos. Speciatim vero in Hiſtoriis Hibernicis legere eſt, *Donatum O-Brien* Anno Dn. MLXV. peregrinationem Romam uſque ſuſcepiſſe, & majorum ſuorum coronam Regiam ſecum detuliſſe. Hactenus dictum eſt de Regibus Hibernicis, qui vixerunt ante Anglorum ingreſſum ſub Henrico ſecundo: Nonnullos vero, quamvis ſubditos, etiam poſt Anglorum adventum Regio nomine gaviſos, & Reges fuiſſe appellatos ab ipſis Angliæ Regibus, liquidò conſtat. Atque hæc de Regulis antiquioribus dixiſſe ſufficiat; ſi quem cupido plura ſciendi habet, conſulat V. C. *Joann. Seldenum* in *opere de titulis Honoris.*

STATUS POLITICUS REGNI HIBERNIÆ RECENTIORIS HUJUS TEMPORIS, EX CAMDENO, ET ALIIS.

EX Regulorum Hiberniæ variis ſimultatibus, praviſque æmulationibus, *Henricus ſecundus* Anglorum Rex occaſionem arripuit ſerioque cum Proceribus Angliæ Anno ſalutis CIↃ CLV. conſilia agitavit de Hibernia ex-

expugnanda, in usum Fratris sui Guilielmi Andegavensis; sed hæc res ex consilio Matris ejus Matildis Imperatricis in aliud tempus dilata est. Postea ergo coactis copiis Henricus II. in Hiberniam trajecit, & A. C. cIↃ C LXXII. insulæ Principatum obtinuit. Omne enim imperium suum & potestatem in illum Ordines Hiberniæ transtulerunt. Jam inde ab *Joanne*, Anglorum Reges *Hiberniæ Domini* vocati sunt, donec *Henricus VIII.* in Hibernicis Comitiis *Hiberniæ Rex* ab insulæ Ordinibus declaratus esset. Hoc autem *Regni Hiberniæ* nomen & titulus Pontificia auctoritate confirmata fuerunt, cum *Maria* Regina ann. cIↃ IↃ LV. Regni Angliæ nomine obedientiam per Legatos Regios Pontifici *Paulo IV.* detulisset.

Ex quo autem Hibernia Anglici juris facta est, Reges Angliæ *Proreges* ad regendam miserunt Rempubl. quos primum *Custodes Hiberniæ*, deinde pro arbitrio *Hiberniæ Justitiarios, Locum tenentes*, & *Deputatos* in codicillis vocarunt, sive literis patentibus, quibus illis jurisdictio & potestas mandatur. Hæc sane fuit ampla & Regia, utpote cui annexa erat potestas bella gerendi, pacem componendi, magistratus & munia omnia, præter paucula, conferendi, crimina (excepto læsæ Majestatis) remittendi, Equites Auratos creandi &c. Hæ literæ patentes, cum quis iniret hunc Magistratum, publice prælegebantur, & juramento coram Regni Cancellario præstito, gladius qui præferebatur in manus tradebatur, dein in solio collocabatur, adstantibus Regni Cancellario, Regnique Proceribus qui sunt à Sacro consilio, cum Rege armorum, Serviente ad arma, & aliis honorariis administris. Nec alius sane est in toto Orbe Christiano Pro-Rex, qui propius ad Re-

giam

giam Majeſtatem, ſive jurisdictionem, ſive auctoritatem, comitatum & apparatum ſpectes, accedat. Hic in Conſilio habet Regni Cancellarium, Theſauri Præfectum, & alios ex Comitibus, Baronibus, Epiſcopis, Judicibus, qui à ſanctiori ſunt conſilio. Nam eosdem plane habet Hibernia Ordines, quos Anglia, nimirum Comites, Barones, Equites Auratos, Armigeros.

Nunc quædam de *Foris* & *Tribunalibus* Hiberniæ dicemus. Summum Regni Hiberniæ forum *Parlamentum* eſt, quod pro Regis Angliæ arbitrio â Pro-Rege indicebatur, & diſſolvebatur: & ſi imperante Eduardo II. ſancitum eſſet, ut ſingulis annis Parlamenta in terra Hiberniæ tenerentur. *Juridici* etiam *conventus*, ut in Anglia, quotannis habentur, & quinque ſunt Tribunalia, nimirum *Camera ſtellata*, *Cancellaria*, *Bancus Regius*, *Bancus communium placitorum*, *Scaccarium*, ſive Fiſcus Regius. Sunt etiam *Juſtitiarii aſſiſarum*, miſſi prius ad audiendum & determinandum, prout in Anglia; & *Irenarchæ* in ſingulis Comitatibus, ad pacem conſervandam. Habet etiam Rex ſuum *ad Legem Servientem*, *Procuratorem*, ſive *attornatum generalem* & *Sollicitatorem*. Sunt etiam in remotioribus Provinciis ad jus dicendum *Gubernatores*, ut in Connathia *primarium Commiſſarium*, in Momonia *Præſidem*, qui ſuos è Nobilibus habent aſſeſſores & Juriſperitis; qui tamen ſinguli Proregis nutum reſpiciunt.

Iisdem autem municipalibus *legibus*, quibus Anglia regitur, Hibernia quoque adminiſtratur; hæc enim in ſacris Regni ſcriniis inveniuntur: *Rex Henricus tertius anno Regni XII. mandavit Juſtitiario ſuo Hiberniæ, ut convocatis Archiepiſcopis, Epiſcopis, Baronibus & militibus, ibidem coram iis legi faciat chartam Regis Joannis;*

nis; quam legi fecit, & jurari à magnatibus Hiberniæ, de legibus & consuetudinibus Angliæ observandis, & quod Leges illas teneant & observent.

Parlamentariæ etiam, sive *statutorum*, ut vocant, *Leges Angliæ* usque ad Henrici VII. tempora in usu erant. Anno enim Regni ejus X. illæ stabilitæ & confirmatæ erant auctoritate Parlamentaria in Hibernia: sed jam demum sua habuerunt *statuta Parlamentaria.* Hos præter Civiles Magistratus, etiam unum habent militarem nimirum *Mareschallum*, cujus maximus est usus tam ad militum, quam ad rebellium (qui subinde suis negotium facessunt) coërcendam insolentiam. Atque hoc munus olim Barones *Moræi* ex Anglia hæreditarium tenuerunt: Rex enim Johannes hoc officium hæreditario jure habendum illis concessit, his verbis: *Johanni Mareschallo dedimus & concessimus, pro homagio & servitio suo, Mareschalliam nostram totius Hiberniæ, cum omnibus pertinentiis. Dedimus & ei pro homagio & servitio suo Cantredum, in quo sita est villa Kilburnii, habenda sibi & hæredibus suis, de nobis & hæredibus nostris.* Ab hoc ad Barones de Morley recta serie descendit.

Est autem Mareschallo suus *Submareschallus* (dictus *Prevost Mareschall*) & aliquando etiam plures, pro rerum & temporum difficultate, qui suam sub Magno Hiberniæ sigillo sibi concessam exercent auctoritatem ac officium.

Ratio autem *juris administrandi* inter mere Hibernicos hæc est. Magnates, quorum nominibus quarta vocalis ob eminentiam & excellentiam præponitur, ut *O-Neal, O-Rorck, O-Donell, &c.* & ceteri, qui præfixum gerunt Mac, jus suum habent peculiare, cujus benef[icio]

in ſuperbiſſimo vivunt dominatu, & in ſubditorum fortunas tributis, exactionibus, ita pro libitu graſſantur, ut ſub illis ſubditorum longe miſerrima ſit conditio.

Habent quoq; hi Magiſtratus ſuos *Juridicos*, ut Gothi habebant ſuos Bellaginos, quos Breahans vocant: hi indoctum ſane hominum genus ſunt; & tamen ſtatis quibusdam diebus, in edito aliquo & præcelſo colle vicinis inter litigantes jus dicunt. Coram his actores, querula voce injurias ſibi illatas exponunt, Rei vero inficiatione facile evadunt; ſi in furto manifeſto comprehendantur, ad reſtitutionem, aliquando & ad mulctam damnantur. Habent etiam hi Magnates ſuos *Hiſtoricos*, quorum officium eſt res geſtas deſcribere; *Medicos*, *Poëtas*, quos *Bardos* vocant, & *citharœdos*: his ſingulis ſua ſunt aſſignata prædia, & ſinguli ſunt in unoquoq; territorio è certis & ſingulis familiis; nimirum *Breahani* unius ſtirpis & nominis, *Hiſtorici* alterius, & ſic de cæteris, qui ſuos liberos ſive cognatos in ſua quilibet arte erudiunt, & ſemper ſucceſſores habent. Jus vero hæreditariæ ſucceſſionis apud hos magnates non obſervatur: ſed qui ex honeſta aliqua familia, viribus, clientelis & audacia validior, dominatum quadam Provincialium factione aut electione ſibi arripit, demortui filiis, nepotibus, & ſanguine proximis excluſis: & barbaris ceremoniis in ſolio ſaxeo, ſub dio in monte aliquo edito collocantur, hoc etiam tempore lege quadam (*Taniſtry* dicunt) ſucceſſor aliquando deſignatur, qui *Taniſt* nuncupatur; quidam autumant hoc vocabulum à Danis eſſe mutuatum, apud quos, ut apud Septentrionales Britanniæ incolas, *Thane* pro viro Nobili Regisque miniſtro diu in uſu fuit.

DE

DE OPULENTIA, POTENTIA, REDITIBUS ET VIRIBUS REIPUB. ANGLIÆ.

REgni Angliæ opulentia ex eo præcipue magna judicari debet, quod *solum* in omnibus pæne Provinciis habeat *fœcundissimum*; quod omnia humanæ vitæ necessaria & jucunda producat bona, excepto oleo & vino, licet vinum aliquando produxisse dicatur.

Æstimari quoque debet è *metallorum copia*, quam frequentissimæ venæ protrudunt; quorum tamen nobilissimum, aurum, & argentum parce; cætera verò, ut ferrum, stannum, & plumbum, largiter profert. Tertium conspicitur ex *tenuissimarum lanarum* ingenti *copia*, & *pannificio*, quod ibi locorum supra modum floret; & quidem adeo ut nulla alia per universam Europam Regio meliores ministret pannos, quorum hodie copiam illorum incredibilis commendat industria, quæ tamen his publicis Regni turbis ingens passa est detrimentum. Accedit quarto *commerciorum* opulentia, quam variæ & ex dissitis orbis partibus advectæ merces indies augent. Quinto, *navigandi* peritia, & *navalium sociorum naviumque* stupenda *copia*, ad opes Angliæ augendas plurimum faciunt. Hac ratione fit, ut ex Angliæ Repub. in omnes propemodum Mundi partes naves expediantur, cum maximo institorum quæstu. Sexto, ex *auri argentique* copia ingens Angliæ accedit lucrum. Equidem, quamvis utrumque ibi parcissime nascatur; maxima tamen hic est aureorum atque argenteorum abundantia nummorum: & superioribus annis observatum est, intra quinquennium monetæ Regiæ causa fuisse aurea quædam numismata ad pondo 6214. argentea vero, 311384.

Adhæc in Anglia non ſolum Nobilium, ſed & plebejorum ædes tantam habent argenteæ ſupellectilis frequentiam, ut incredibile ſane videatur: obſervatumque quotannis; ſupra 25. millia librarum argenti in nova profundi opera. Hæc ut perennet copia, cautum eſt Legibus Regni, ne ullum aurum aut argentum è Regno efferatur. Denique ex immenſis multorum *privatorum opibus*: nam vix ullum aliud Regnum opulentiores mercatores & inſtitores alit, qui heredibus ſuis inuſitatas relinquant opes, non raro ad centum millia librarum Sterlingenſium. Quidam opibus ſuis ad ſummas emergunt dignitates, & Baronum, Comitum, aliorumque ſupremorum honorum titulos ſibi comparant.

Porro quod *potentiam Regni*, vel hodie Reipub. ſpectat, illa non male æſtimari poteſt ex *ſitus opportunitate* pariter ac *firmitate*. Equidem cum intra inſulam hoc clauſum ſit Regnum, difficilem aditum hoſtibus relinquit. Cæterum quamvis commodos multos habeat portus & aditus, hi tamen contra omnem ingruentem externam vim ita ſunt muniti, ut omnes hoſtiles deſtinationes facile eludant: Inſuper mare, undique ambiens, æſtibus reciprocis tumidum, claſſes hoſtium facile disjicit.

Magnam quoque potentiam Angliæ eſſe, *indigenarum frequentia, fœminarum* mira *fœcunditas, cæli* gratiſſima *bonitas*, ſatis teſtari poſſunt; tum vero *Nobilitatis*, ac præſertim *Equeſtris ordinis*, *ingens numerus*, qui ſervitium militare imperanti ad nutum debent. Hinc fit, ut brevi tempore ingentes in Anglia copiæ colligi queant: quod luculentum oſtendit exemplum anni CIↃ IↃ LXXXVIII. cum claſſis Hiſpanica ibi expecta-

pectaretur: nam præter XX. millia bellatorum, per littora australia disposita, duo erant justi exercitus conscripti, quorum unus mille equitibus & XXII. mill. peditum constabat; alter XXXIV. millib. peditum & XI. millib. equitum.

Ex gentis quoque Anglicanæ *fortitudine* & virtute militari, illorum potentia optime judicatur. Nam nulla gens magis, quam Anglica, mortem contemnit: durare mala patienter novit; cupiditatem animi velocitati corporis parem natura esse voluit; quare usu & disciplina optimi milites evadunt Angli, præsertim si in exteris Regionibus stipendia meruerunt; siquidem domi mollius educati, laboribus & inedia foris exercitati meliores evadunt. Omnes tam idonei equites quam pedites evadunt; hoc etiam cæteras gentes superant, illo vero multis sunt inferiores.

Accedit *navium belli usui inservientium* instructissima copia, quibus in illa Regione struendis nec materia neque industria operariorum deest: quod Angliæ deest, Hibernia vicina suppeditat.

Auget quoque potentiam Angliæ *bellicorum tormentorum* immensus numerus, quæ tam ex ære quam ferro funduntur.

Illam pariter formidabilem facit eorum hominum copia, qui navibus illis commode uti norunt. Equidem superioribus seculis Hispani & Lusitani navigandi peritiâ celeberrimi fuerunt; verum illi hodie ab Anglis multis modis superantur, sive spectes artem nauticam, sive fortitudinem in maritimis periculis exantlandis, sive etiam in prælio faciendo vigorem animosum & circumspectum.

Veniamus nunc ad *reditus* Angliæ Regni. Primo

habuit Rex Angliæ patrimonium Regni, barbare ita dictum *Domanium*. Illud quale & quantum sit, ex Annalibus Camdeni constat. *Henricus VIII.* quamvis tres liberos haberet, multa tamen è Regio Domanio profuse largitus est. Contra Regina *Elisabetha* paucissima è Domanio donavit, neque vero aliter, nisi hac cautione, ut deficientibus masculis denuo ad coronam reverteretur. Rex quoque *Jacobus* plurima elargitus est, & tamen an. 1607. in Comitiis Parlamentariis viva voce declaravit, se putare nullum Principem in Orbe Christiano pulchriores possessiones coronæ annexas hodie habere. Statuunt autem fide digni, Domanium ordinarium quotannis 54660. libras facere; cui accedunt aliæ libræ 105752. ex reditibus Abbatiarum, & aliarum domorum quas Rex Henricus VIII. ejectis monachis evertit; & proventus annuos domanio Regni adjunxit, item libr. 37309. è Ducatu Lancastriæ.

Secundo, quum Rex omnium pupillorum tutelam habuerit, quorum bona coronæ obnoxia fuerunt, ad annum usque ætatis XXI, durante pupillari ætate, omnes reditus ipsorum percipit, & in alimenta illorum expendit, & matrimoniorum eorundem dominus fuit, hoc pacto ingens pecuniæ summa ad Regem quotannis redundavit, quam alii 30, alii 60. millium librarum sterlingensium fecerunt. Verum Rex plerumque bonam partem aliis elargiri solitus est, aut certo pretio ab agnatis redimi patitur, qui non raro X, imo & XX. millia librarum Regi numerant, ut suos ab illa eximant tutela. Hoc *jus tutelæ pupillaris* introductum est à Guilielmo Duce Normanniæ. vid. Pierre d'Avity tom. 1. in descript. Angl. p. 233.

Ter-

Tertio, ex *releviis*, ut vocant, h. e. pretio quod in Feudis recognoſcendis ſolvitur, quorum Feudorum tanta eſt multitudo, ut nonnulli equeſtrium numerum LX. millia eſſe prodiderint.

Quarto, è *portorio*, quod Rex percipit ex omnibus mercibus, quæ exportantur & importantur, ſub nomine *pondage*: Id, ne rem altius repetamus, *Mariæ* Reginæ anno primo ita erat conceſſum, ut vigeſimam partem juſti pretii mercium caperet, exceptis pannis, lanis, coriis, vino, & aliquot aliis mercibus: igitur indicem edi curaverat, quo pretia mercium plerarumq; continebantur, qui index & toto Regni *Eliſabethæ* tempore obtinuit. Verum Rex *Jacobus* eodem Tributo à Parlamento ipſi confirmato, cum animadverteret, multas merces vilius, multas carius æſtimatas, quasdam etiam omnino præteritas, omnes denuo æſtimari fecit, & indicem edi, ſecundum quem dein portorium hoc ab indigenis atque advenis ſolveretur.

Adhæc quia ſuperioribus temporibus maxima redituum coronæ pars ex lanis, quæ evehebantur, collecta fuerat, & tributum illud ob lanificium, ſive pannificium in ipſo Regno inſtitutum valde erat imminutum, fereque ad nihilum redactum, impoſuit *Maria* Regina *pannis* in hoc Regno textis & extra Regnum exportandis certum vectigal; ut nimirum hanc reſarciret jacturam. Hoc ab *Eliſabetha* continuatum, à Rege *Jacobo* fuit confirmatum. Solvunt autem indigenæ Angli pro ſingulis pannis, qui capiunt ulnas XXIV. ſive albi ſint, ſive colore aliquo infecti, ſolidos VI. denar. VIII. peregrini vero atque advenæ ſolidos XIV. denar. VI. cætera vero pannorum genera habita proportione tantundem ſolvunt. Rex vero *Jacobo* Regni ſui anno 6.

portorium ſive vectigal omnium merciũ nova auxit, ut vocant, *impoſitione*, annona ſolum excepta, & iis quæ ad victum ſunt neceſſaria, tum vero omni apparatu bellico & iis rebus quæ fabricandis navibus erant neceſſariæ, iis quoque mercibus exceptis, quæ in Regnum importantur ea conditione, ut iterum exportentur. Eorum vero mercium, quæ importantur, impoſitionem aut minuit, aut auxit.

Portorium porro illud omne, quod ex omni genere mercium, tam domeſticarum, quam peregrinarum, in uſum Principis ad ſuperiorem exigebatur modum, non ita pridem certa penſitatione à Rege redimebatur à publicanis tam Londini, quam in cæteris portubus; quia magna fraus vectigalibus inferebatur. Boterus hæc vectigalia centum millibus librarum æſtimavit; alii decentis millibus; niſi quod hujus fraudis vitio longe minora eſſe fateantur. Compertum autem fuit Ann. 1621. quod vectigal mercium evectarum reddiderit publicanis 82162. libras; importatarum autem, 91059. libr. ſterl.

Magnum quoque emolumentum Regi accedebat ex *vacantibus Epiſcopatibus* & *Abbatiis*, tum vero *Epiſcoporum nominatione*.

Confiſcatio quoq; bonorum, quæ Rebellibus pœnæ loco imponebatur, magnã pecuniæ acceſſionem fecit.

Atque hi ſunt ordinarii Regni Angliæ reditus.

His annumerari debent illi, qui *extra ordinem* veniunt. Quotieſcunque enim aliqua belli neceſſitas incumbebat, Reges Parlamentum indicere ſolebant, cujus auctoritate auxilium ab omnibus ſubditis impetrare ſolebant. Hoc autem duplex erat. Prius *ſubſidium* vocabatur; eſt autem penſitatio quædam, quam omnes

omni-

omnino ſubditi è bonis ſuis omnibus, certa quadam ratione æſtimatis, Regi, vel per partes, vel certis momentis ſolvebant, idque ſemel, bis, ter, quaterve, prout Parlamentum decreverat. Laici autem indigenæ, quorum bona mobilia tres libras annuatim valent, pro ſingulis libris II. Schillingos & VIII. ſolvunt denarios; advenæ autem V. Schilling. & IV. denar. Deinde quibus bona ſunt immobilia, indigenæ quidem pro ſingulis libris annui antiqui reditus IV. Schillingos; advenæ VIII, Eccleſiaſtici vero ex annuis ſuis reditibus pro ſingulis libris ſolvunt IV. Schilling. Hæc vero Parlamentaria auctoritate limitari ſolent, & variis clauſulis muniri. Atque hujusmodi ſubſidium magna argenti ſumma ærarium Regis cumulare ſolebat: illa autem ſubſidia laicorum bonis impoſita 60. millia, & ſupra, librarum ſterlingenſium Regi dicuntur attuliſſe.

Alterum auxilii extraordinarii genus, quod ab iisdem Comitiis Parlamentariis imponebatur, *dena* & *quindena* vocatur; harum quoque binæ, ternæve ſolvendæ Regi ſucceſſive conceduntur. Eſt autem *quindena*, interprete Camdeno, taxatio certa, olim ſingulis civitatibus impoſita, tum burgis & oppidis, non viritim, ſed univerſim, pro ratione decimæquintæ partis facultatum, locorumque. Dicitur autem *decima*, quia in oppidis decima facultatum ſolvebatur; *quindena* vero, quia in pagis & rure tantum decima quinta. Quantum vero una quindena valeat, certo explicari nequit: Cantius refert eam aſcendere ad 1553. libras, item de Cornubia 113. libras, de Hutingdonia 371. libras, Solebat etiam Rex ſine Parlamenti auctoritate ſubſidiũ à locupletioribus petere: quod *benevolentia* dicebatur.

DE REGNI SCOTIÆ REDITIBUS, DIVITIIS, POTENTIA, EX REPUB. SCOTIÆ, PIERRE D'AVITY, LES ESTATS, ETC.

QUod ex Morrisono Anglo liquet, Scoti superioribus annis majoribus haudquaquam abundarunt navigiis, neq; navigandi scientiam cultam habuerunt. Quapropter Reges Scotiæ, ut suis rem nauticam magis magisque commendarent, nulla aut sane exigua navigantibus imposuerunt telonia. Flagrante dein inter Anglos & Hispanos bello, Scoti crebrius in Hispaniam navigabant, mercesque alienas vehebant, ab Anglis imprimis persuasi: hac ratione factum, ut & navigiorum numerus, & industria navigandi augerentur.

Illi, qui occidentalem Scotiæ plagam incolunt, in Hiberniam, vicinasque maximè Regiones, haleces, carbones fossiles, vinum adustum, & similes transvehunt merces; & ex Hibernia argentum, vel boum tergora, lineaque fila revehunt. Illi, qui orientalem Scotiam incolunt, in Galliam vehunt pannos, lanam, pelles caprarum, tum cuniculorum, piscium diversa genera. Præcipuum vero mercatum quatuor exercent locis. Primo, *Veræ* in Zelandia, quo salem & ingentem pellium ex ovibus numerum, exuvias lutrarum, &c. advehunt; inde vero, præter argentum, frumentum etiam advehunt. 2. *Burdegalæ* in Gallia, quo pannos & pelles ducunt, & vina, grana, juglandes, castaneas reducunt. 3. In *mari Balthico*, quo eadem convehunt; indeque linum, cannabim, ferrum, picemque petunt. 4. Deniq; in *Angliam* lineos pannos, filamenta, & salem inferunt, & vicissim ex ea triticum, hordeum, & fabas, aliasque fruges efferunt.

Redi-

Reditus Regni Scotiæ olim fuerunt tenuissimi. Ex *Feudis Guardiæ*, sive custodiæ, quæ ad Regem spectabant, hæredumque tutelæ in potestate Regia erant, usque dum ad maturam pervenirent ætatem, aliquod Rex capiebat emolumentum.

Adhæc potestas hæredum in matrimonium collocandorum penes Regem erat, ita ut dos ad illum jure pertineret, vulgo *Maritagium hæredis* vocabant. *Relevium* notabat certam pecuniam, vel unius anni, finem *Wardæ* proxime sequentis, annuum censum (vulgo *Novum extentum* vocant:) hunc hæres Feudi militaris, qui jam perfectam ætatem excesserat, Regi, vel alii suo præcipuo Domino dabat. Per quam hæreditatem suam vel terras, quæ in manus Regis vel Domini sui superioris ratione Wardæ ceciderant, relevabat, hoc est resuscitabat, & à Rege vel Domino suo redimebat.

In Legibus autem & consuetudinibus Burgorum, per *Davidem primum* editis, dicitur: *Quilibet Burgensis debet Domino Regi Burgagio, quod defendit, pro perticata terræ, quinque denarios annuatim.* Hujusmodi reditus Fisco ac patrimonio Regis annumerantur.

Mogaldus autem, XXIII. Scotorum Rex, legem iniquissimam, dicit Buchananus, condidit, ut damnatorum bona Fisco addicerentur, nullam in partem liberis & uxoribus admissis. Illam Legem quamvis omnibus iniquam & inhumanam esse judicent; tamen à Fisci procuratoribus, qui Regum cupiditatibus lenocinantur, hac etiam defenditur ætate.

Quod *divitias Scotiæ* attinet, commodo de ipsa sentit auctor libri *Les estats, &c.* in descriptione Scotiæ, quod ejus maxima pars tam sterilis sit, ut fere non sufficiat suis incolis alendis. Cumque præter illas, quas

ſuperius diximus, merces nullæ aliæ importentur, igitur paucos ſane divitiis affluentes habet mercatores; maxima autem mercimoniorum pars, imprimis illa, quæ ad delicias potius, quam neceſſitatem, facit, in Angliam conceſſit. Hæc terræ indigentia in culpa eſt, quod ad Regem exigui inde deveniant reditus, qui ne par quidem minimis in Italia Principibus hac ratione eſſe poſſit.

Quidam exiſtimant, inter quos etiam Boterus eſt, quod Rex Scotiæ non plus ex ſuis percipiat Regionibus, quam centum millia coronatorum, quæ opinio proxime ad veritatem accedit. Nonnulli autem putant, qui rei fundamenta ex relationibus quibusdam deducunt, quod redituum illius calculus ad millionem auri accedat: modeſtiores tamen relationes non pluris, quam centum millium librarum ſterlingianar. pretio illos reditus æſtimant.

Divitiæ hujus terræ in piſcibus, feris ſylveſtribus, pecore, & mineralibus conſiſtunt. Exhibet etiam aliis Regionibus rudiores pannos, pretii vilioris, parum, hordei, glaſtum, vaccas præpingues, caſeos: Hibernis ſuppeditat cereviſiam, & vina extranea, vinum aduſtum, mulſum, & alias vilioris pretii merces, quas Leſſe de rebus Scotic. notavit. Præter aureum ſabulum, invenitur etiam fodina auri in provincia Lothienſi; in aliis Scotiæ locis pretioſi lapides, adamas, uniones, rubini. Adamantes in magna ſunt abundantia, facilique parantur pretio, uniones rariores inveniuntur.

Poſtquam Scotos & Anglos unius Principis imperium conjunxit, iisdem in bello utuntur armis. Qui vero deſerta incolunt, arcum & ſagittam habent, gladios ſane longos, & breves pugiones, quibus ilia ſolent præcingere.

In

In nulla autem legitur Historia, illorum Reges unquam magnis fuisse instructos copiis: illorum exercitus nunquam triginta millium superavit numerum. Legitur in prisca Historia, quod *Donaldus quintus* à Saxonibus & Pictonibus devictus sit, cum viginti millia hominum cecidissent; & cum Rex *Jacobus* suo tempore 30. millium exercitum conduxisset. Historici Scotiæ illum *ingentem* nominant *exercitum*.

Existimat Boterus in Relat. quod si Scotia ab Anglia ita separata esset, quemadmodum illa nunc illi conjuncta est, illius Reges minus essent idonei contra illos arma movere, qui in illorum essent Regionibus, quod adeo exiguos habeant reditus. Ad defendendam vero Regionem nullo externo opus habent auxilio, quod Scotiam mare undique alluat, quæ sylvis & montibus undique veluti septa est. Neque vero etiam peregrino ad defensionem sui eget ære, ideo quod illius Feudatarii; qui magnum faciunt numerum, propriis impensis sua illi Regioni præstare officia teneantur, Porro etiam ipsi Nobiles omnes, nemine excepto, obstricti sunt, urgente necessitate ex proprio ære se suosque in castris alere; contra vero liberi sunt ab omnibus oneribus & tributis, quæ reliquæ plebi imponi solent.

Regio de Merck & de Teifidale, equestri pube abundat, magnique illius habentur milites, quod armorum peritissimi sint: illi de Nidisdale boni pariter sunt equites, & equos cursu habent admodum expeditos.

Vires Scotiæ *maritimæ* majores esse possent, si reditus terræ præstarent ditiores: nec in ulla legitur historia, Scotos unquam maritimis bellis aliquod insigne

factum-

factum edidisse. Et quamvis An. 1513. Jacobus IV. contra Anglos navalem misisset in Galliam exercitum; nihilominus nullibi legitur, illos memorabili aliquo facto maritimis armis inclaruisse.

REDITUS, DIVITIÆ, ET POTENTIA HIBERNIÆ, EX BOTERO, REPUB. HIBERN. PIERRE D'AVITY, ETC.

TEste Botero maxima Hibernarum opum pars in istorum *ovibus* consistit, quarum tantus est numerus, ut in solo Comitatu de Letrim, quamvis satis parvo, sæpius tamen numerata fuerint centum millia lanigerarum pecudum, ex quibus bis in anno tonsis ingens percipiunt lucrum.

Vaccarum quoque magna copia, pariter non parvum indigenis præbet lucrum, quod ex illis tergora plurima vendant. *Lino* etiam abundat Hibernia, quod indigenæ in fila ducunt, & ad exteros exportant. Olim quoque magnam lineorum pannorum copiam solebant texere, cujus ipsi maximam partem intra Regnum consumebant.

Ex *equis* etiam, quos *hobbyes* vocant, & in Angliam traducere solent, non leve commodum percipiunt, ideo quod & bellis sint aptissimi, & in itinere maxime expediti.

Generat quoque Hibernia præstantissimum *marmor*, juxta Dublinum, Kilkenny, & Corcagium; neque dubium est, illam Regionem *metallorum* admodum esse fœtam, modo illius venæ accuratius lustrarentur: verum ea est Gentis desidia, ut labores opprobrio ducat; ea etiam pauperies, ut sumptibus ferendis non sufficiat: accedit, quod plurimi existiment, præstare illas Gentes pauperiores esse, cum magnæ opes illis ad magnas seditiones fomenta essent.

Ab-

Abundat etiam hæc Regio amœnissimis *fluminibus, piscibus* & *portubus*: Maria quoque varia piscium copia scatent. Tanta autem Gentis est segnities, ut neque lucri spe neque Legum auctoritate ad exercendam piscaturam adigi queat.

Frumenti quoque Hibernia feracissima est, cujus abundantia non modo sibi ipsi, sed etiam aliis vicinis sufficit: verum illud extra Regnum alio transferre non licet, nisi prius impetratâ veniâ.

Cum hæc Regio *sylvis* etiam frequens sit, magnam *ligni* cædui copiam subministrat: inde multos asseres, ex quibus dolia fiunt, in vicinas emittit Regiones.

Majora *navigia*, imprimis bellica, Hibernis fabricare non est permissum, multa tamen habent mercibus vehendis idonea.

Hoc extra dubium est, quod singuli Comitatus *annua tributa* ab aliquot annis Angliæ pependerint.

Amplissimi etiam reditus Fisco accesserunt ex *Rebellium bonis*, ut videre est ex proxime elapsi seculi Historia. Anno 1578. extincto Giraldo Desmoniæ Comite, qui contra Reginam arma sumserat, & Pontificis Romani Regisque Hispaniæ copias in Hiberniam advocaverat, Comitatus ejus in Provinciam redactus est, & ex illius, aliorumque male confœderatorum bonis accesserunt coronæ Angliæ quingenta septuaginta quatuor millia, sexcenta & 28. jugera, certis reditibus in singulos annos Fisco reservatis, quos ad bis mille ducentas sexaginta sex libras sterlingenses ascendisse notavit Morrisonus Anglus.

Quod *Vires* & *Potentiam* Hibernorum spectat, constat illorum militia ex quadruplici militum ordine: primus est hastatorum equitum, alter pedestrium co-

pia-

piarum, tertius illorum qui pariter gladiis ac missilibus accincti sunt, & Hibernis Karni vocantur; Quartus ordo cursorum est, qui Irlandis *Daltini* vocantur.

Quantarum vero virium exercitum Hiberni producere queant, expeditum satis non est; pro certo tamen habetur, quod soli Comites de Tiron & Tirconel, qui se Regi Angliæ Anno 1608. opposuerunt, tam fuerint potentes, ut quilibet horum quasi in momento 12. & 15. militum millia in castris habere posset: quantas copias alii rebelles potuerint producere, vid. Pierre D'Avity in descriptione Scotiæ, hoc sub argumento Tom. 1. p. 405.

Regina *Elisabetha* ibi X. habuit *propugnacula* præsidiario milite munita, cujus numerus tam equitis quam peditis ad 12. millia hominum ascendebat. Cæterum plurima loca ita ibi natura munita sunt, maribus, fluminibus & sylvis ita inclusa, ut facile omnem hostium ingruentem vim eludant: magis autem Irlandos illorum paupertas periculorum securos reddit, quam propugnacula; æstate tamen in certiore vivunt securitate, atque hiberno tempore; quod hyeme omnes glacie astricti campi, aquis superfusi soluta glacie aquarum magnam patiantur vim. Ultimum, nihil habet Anglia timere, ut aliquando Hiberniam amittat, cum propemodum nullæ ibi res sint quæ hostium cupidinem illas occupandi terras irritare possint: majorem enim damni metum, quam emolumenti spem Hibernia novis advenis ostendit.

SERIES REGUM ANGLIÆ, SECUNDUM LES ESTATS.

Qui antiquum Regimen Anglorum scire desiderat, Vid. Cl. Boxhorni Metamorphos. Angl.

Cum

Cum Historia Angliæ plena sit confusionis, usque ad Egebertum qui regnavit anno 801. illa, quæ hic variis agitata sunt controversiis, missa facimus, & certiora sequi malumus.

Hi igitur sequentes ordine sunt Reges.

Egebertus I. cœpit imperare anno 801. regnavit 3. ann. obiit anno 838. huic in Regno successit

Etelwolphus imperans 20. annis, obiit anno 858.

Ethelbaldus 5. mensium spatio Rex fuit.

Ethelbertus imperium tenuit 5. annis, decessit anno 863.

Ethelredus Regnum habuit 9. annis, esse desiit anno 872.

Aluredus 28. annis regnavit, obiit anno 900.

Edvardus prius præfuit imperio 24. annis, decessit anno 924.

Adelstanus 16. annorum Rex fuit, vitam cum Imperio deposuit anno 940. postquam totam Insulam imperio subjecisset.

Edmundus 6. annis imperavit, desiit esse an. 946.

Eldredus per annos 9. Regnum tractavit, decessit anno 955.

Edvinus quatuor annos in Regno fuit, obiit anno 959.

Edgarus 16. annorum imperium habuit, concessit fatis anno 975.

S. Eduardus, Martyr, tres annos in Regno fuit, occisusque insidiis Alfredis, in numerum sanctorum assumptus est, ipsi mors venit anno 978.

Ethelredus regnavit 38. annis, desiit esse anno 1016.

Edmundus unius anni Rex fuit, excessit vitâ anno 1017.

Canutus Rex Norwegiæ & Daniæ, & postea Angliæ Rex, postquam Edmundum & Eduardum filios Edmundi evertisset, regnavit in Anglia 20. annis, obiit anno 1037.

Haraldus 4. annis regnavit, obiit anno 1041.

Canutus 2. duos annos imperio præfuit, obiit anno 1043.

Eduardus S. Rex regnavit 23. annis, obiit anno 1066.

Haraldus 2. per unum tantum annum Rex fuit, decessit anno 1067.

Guilielmus Dux Normanniæ dejecit Haraldum, Angliam vindicavit, regnavit 21. annis, finitus est anno 1088.

Guilielmus Rufus, imperavit 13. annis, decessit anno 1101.

Henricus I. præfuit imperio 35. annis, obiit anno 1136.

Stephanus, Comes Bononiensis, regnavit 19. annis, decessit anno 1155.

Henricus II. imperavit 35. annos, obiit anno 1190.

Richardus I. imperavit 10. annis, decessit anno 1200.

Joannes regnavit 17. annis, obiit anno 1217.

Henricus III. imperium habuit 56. annis, decessit anno 1273.

Edvardus I. 35. annis Rex fuit, excessit an. 1308.

Edvardus II. annorum 19. imperium habuit, acquievit anno 1327.

Edvardus III. Regnum tenuit 51. annis, obiit anno 1378.

Richardus II. regnavit 22. annis, obiit anno 1400.

Henricus IV. imperavit 14. annis, excessit an. 1414.

Henricus V. regnavit annos 9. obiit anno 1423. natus est secundum Rittershusii Genealogiam an. 1387.

ha-

habuitque uxorem Catharinam, Caroli VI. Galliæ Regis filiam.

Henricus VI. regnum tenuit 38. annis; excessit an. 1484.

Edvardus IV. regnavit 23. annis, obiit anno 1484.

Edvardus V. 2. mensibus Rex fuit & XI. annorum vitam finivit.

Richardus III. 2. annos in imperio fuit, decessit anno 1486.

Henricus VII. clavum imperii tenuit 24. annis, obiit anno 1510.

Henricus VIII. 38. annos regnavit, finivit vitam & Regnum anno 1547.

Edvardus VI. eundem numerum nominis & anni Regni clausit, decedens anno 1553.

Maria cum *Philippo Austriaco* regnavit 5. annis, 3. mens. obiit an. 1558.

Elisabetha per 45. annos Angliam rexit; annorum pariter & imperii satur anno 1603. vitam cum morte commutavit.

Huic in imperio successit *Jacobus* Rex Scotiæ, qui obiit 26. Martii ann. 1625. hereditariumque Regnum filio suo *Carolo Stuarto* reliquit.

Carolus I. Stuartus, quam primum Imperii potitus, Legatum ad Regem Galliæ Ludovicum 13. misit, non solum ipsi amicitiam, quam pater Rex cum Rege Galliæ exercuerat, spondens; verum etiam sororem ejus, *Henricam Mariam*, sibi matrimonio jungi desideravit, id quod etiam factum. Is sane felix in imperio fuisset, nisi imperasset.

SERIES ILLUSTRIUM FAMILIARUM ANGLIÆ,

Prout illæ anno cIↄ DCXL. in Parlamento à Rege Carolo convocato interfuerunt, cum adjectione temporis, quo quælibet familia ad suam pervenit dignitatem.

GEorgius Villiers, *Dux, Marchio & Comes Buckingham & Coventry*, &c. sub Rege Jacobo.

Joannes Paulet, Marchio Winchester, Comes Wiltshire, &c. anno V. Edvardi.

Thomas Howard, Comes Arundel & Surrey, primarius Comes & Mareschallus Angliæ, sub Henr. II. Rege.

Awbery Vere, Comes Oxford, &c. tempore Henrici II. Regis.

Algernon Percy, Comes Northumberland, Baro Percy, &c. anno primo Richardi II. R. supremus Angliæ Architalassus.

Joannes Talbot, Comes Shrewsbury, Washford & Waterord, &c. an. 20. Henr. VI. R.

Antonius Grey, Comes Kent, &c. Edvardo IV. Rege.

William Stanley, Comes Darby, Baro Stanlay, &c. anno primo Henrici VIII. R.

Henricus Somerset, Comes Worcester, anno V. Henrici VIII. R.

Georgius Manners, Comes Rutland, &c. anno 17. temp. Henrici VIII. R.

Edwardus Ratcliffe, Comes Sussex, Vice-Comes Fitzwatter &c. temp. Henrici VIII. R.

Henricus Hastings, Comes Huntingdon, Baro Hastings, anno 21. Henrici VIII. R.

Hen-

Henricus Bourchior, *Comes Bath*, *Baro Fitzwaren*, ann. 28. Henrici VIII. R.

Thomas Wriothesley, *Comes South Hampton*, *Baro Wriothesley*, temp. Edvardi VI. R.

Franciſcus Ruſſel, Comes Bedford, &c. anno primo Edvard. VI. R.

Philippus Herbert, *Comes Penbroke*, temp. Edvard. VI. R.

Wilhelmus Seymour, *Comes Hertford*, *Vice-Comes Beauchamp*. temp. Henrici VIII. R.

Robertus Devoreux, *Comes Eſſex & Ewe*, *Vice-Comes Hereford*, temp. Eliſabethæ R.

Theophilus Fyne Comes Lincolne & *Baro Clinton*, temp. Eliſabethæ R.

Carolus Howard, *Comes Nottingham*, temp. Eliſabethæ R.

COMITES SEQUENTES CREATI A JACOBO R.

J*Acobus Howard*, *Com. Suffolke*, &c.

Edvard Sacvile, *Comes Dorſſet & Baro Buckhurſt*, &c. Reginæ Camerarius.

Wilhelmus Cecill, *Comes Salisbury*, *Vice-Comes Cramborn*.

David Cecill, *Comes Exceſter*, *Baro Burley*.

Robertus Carre, *Comes Somerſet*, *Vice-Comes Rocheſter*.

Joannes Egerton, *Comes Bridgewater*, *Vice-Comes Bracley*.

Robertus Sidney, *Comes Leiceſter*, *Vice-Comes Lisle*, *Baro Sidney*.

Spencerus Compton, *Comes Northhampton*.

Robertus Rich, *Comes Warwicke*, & *Baro Rich of Leeze*.

William Cavendish, Comes Devonshire.
Jacobus Hamilton, Comes Cambridge.
Jacobus Stuart, Comes Marsch.
Jacobus Hay, Comes Carlile, Vice-Comes Dorcester.
Wilhelmus Fielding, Comes Denbigh, Vice-Comes Fiedling.
Joannes Digby, Comes Bristoll.
Lionell Cranfield, Comes Middlesex.
Carolus Villiers, Comes Anglesey.
Henricus Rich, Comes Holland.
Joannis Hollis, Comes Clare.
Oliverus St. John, Comes Bullingbrook.
Mildway Fane, Comes Westmerland.

SEQUENTES
A REGE CAROLO CREATI SUNT.

HEnricus Montague, Comes Manchester, Vice-Comes Mandevile.
Thomas Howard, Comes Barckshire.
Thomas Wendworth, Comes Cleveland.
Edmund Sheffield, Comes Mulgrave.
Henricus Danvers, Comes Danby.
Robertus Cary, Comes Monmouth.
Jacobus Ley, Comes Marleburgh.
Joannes Savage, Comes Rivers, Vic. Colchester.
Robertus Barta, Comes Lindsey, & *Baro Willenghby, Beake* & *Eresby.*
Wilhelmus Cavendish, Comes Newcastle.
Henricus Cary, Comes Dover, Vice-Comes Rochford.
Joannes Mordant, Comes Peterborough.
Henricus Gray, Comes Stanford.
Heneage Finck, Comes Winchelsey, &c.
Robertus Perpoint, Comes Kingston upon Hull.

Rober-

Robertus Dormere, Comes Carnarwan, Vice-Comes Ascot.

Montjoy Blunt, Comes Newport.

Philippus Stanhop, Comes Chesterfield.

Joannes Tufton, Comes Insulæ Thanet.

Ulicke de Burgh, Comes S. Alban, Vice-Comes Tunbridge.

Hieronymus Weston, Comes Portland.

Thomas Wentworth, Comes Stafford, Vice-Comes Wentworth.

VICE-COMITES.

FRanciscus Browne, Vice-Comes Montague.

Joannes Villiers, Vice-Comes Purbeke, temp. Jacobi R.

Wilhelmus Fines, Vice-Comes Scy & Seale, temp. Jacobi R.

Edwardus Conway, Vice-Comes Conway & *Killultogh*, à Carol. R.

Edwardus Noëll, Vice-Comes Camden, à Carolo R.

Wilhelmus Howard, Vice-Comes & Baro Stafford.

BARONES.

HEnricus Howard, Baro Nowbray, major natu fil. Com. Arundeliæ.

Henricus Clifford, Baro Clifford, fil. unicus Comitis Cumberlandiæ.

Henricus Nevill, Baro Abergevenny, temp. Rich. 2. Reg.

Jacobus Touchet, Baro Awdeley of Highleigh, temp. Edvardi I.

Jacobus Stanley, Baro Strange, major natu fil. Comitis Derbiæ.

Carolus West, Baro de la Ware, Edvard. I.

Montacutus Bartu, Baro Eresby, major natu Comit. Lindseyæ, temp. Edvardi 2.

Georgius Barkley, Baro Barkley, Henr. V.
Henric. Parker, Baro Morley.
Richardus Lennard, Baro Dacres.
Edvardus Sutton, Baro Dudley of Dudley-Castle, temp. Henr. VI.
Edvardus Stourton, Baro Stourton of Stourton.
Ferdinandus, Baro Hastings, Primogenitus Comitis Hutingtonii.
Eduardus Vaux, Baro Vaux of Harrowden, temp. Henr. VI.
Thomas Windsor, Baro Windsor of Stanwell, temp. Henr. VIII.
Thomas, Baro Wentworth of Nettlested.
Thomas Cromwell, Baro Cromwell of Ockham.
Wilhelmus Eure, Baro Eure of Whitton.
Philippus Warthon, Baro Wharton of Wharton.
Wilhelmus Willoughby, Baro Willoughby of Parham, temp. Edvardi VI.
Wilhelmus Paget, Baro Paget, of Beaudesert.
Dudleus North, Baro North of Carth. Lage, sub Maria R.
Georgius Brudges, Baro Schandoes, sub Maria R.
Joannes Cary, Baro Hunsdon, sub Elisabetha R.

A REGE JACOBO CREATI.

Wilhelmus Peter, Baro Peter of Writtel.
Duttonus Gerard, Baro Gerard of Gerard Bromlay.
Wilhelmus Spencer, Baro Spencer of Wormleighton.
Carolus Stanhop, Baro Stanhop of Harrington.
Thomas Arundell, Baro Arundell of Wandour.
Christophorus Roper, Baro Tenham of Tenham.
Edvardus Montagu, Baro Kimbolton.
Basilius Fielding, Baro Newnham, Paddocks.
Robertus Grewill, Baro Brook of Beauchamcourt.

Edvar-

Edvardus Montague, Baro Montague of Bougthon.
Carolus Howard, Baro Howard of Charlton.
Wilhelmus Gray, Baro Gray of Warke.
Franciscus Leake, Baro Danecourt of Sutton.
Joannes Roberts, Baro Roberts of Truto.

CREATI à CAROLO REGE.

Wilhelmus Craven, Baro Craven of Hampsteed Marschall.
Thomas Ballasise, Baro Fauconberge of Yarrom.
Johannes Lovelace, Baro Lovelace of Hurley.
Joannes Pawlet, Baro Paulet of Hinton S. George.
Wilhelmus Harvey, Baro Harvey of Kidbrooke.
Thomas Brundenell, Baro Brundenell of Stanton.
Wilhelmus Maynard, Baro Maynard of Estaynes.
Thomas Coventry, Baro Conventry of Alesborough.
Edvardus Howard, Baro Howard of Esterick.
Georgius Goring, Baro Goring of Husterpoint.
Joannes Mohun, Baro Mohun of Okehampton.
Thomas Savill, Baro Savil of Pompret.
Joannes Butler, Baro Butler of Gramfield.
Franciscus Leigh, Baro Dunsmore.
Wilhelmus Herbertus, Baro Powiis of Powiis.
Edvardus Herbertus, Baro Herbert of Cherbury.
Franciscus Cottington, Baro Cottington of Harvvorth.
Joannes Finch, Baro Finch of Fordvvich.

PRÆSULES ANGLIÆ, SECUNDUM FRANCISCUM GODWINUM ALIOSQUE.

PROVINCIÆ CANTUARIENSIS.

1. *Cantuariensis* Archiepiscopus, Primas Angliæ: hodie valere dicitur hic Archiepiscopatus l. 3903. s. 18. d. 8.
2. *Londinensis* Episcopus, census Fiscalis.

3. *Wintonienſis* Epiſcop. valet annuatim 2191. libr.
4. *Elienſis* Epiſcop. valet annuatim 2134.
5. *Lincolnienſis* Epiſcop. cujus cenſus valet 893. libr. &c.
6. *Coventrenſis* & *Lichfeldenſis* Epiſcopatus hodie facit 703. ſ. &c.
7. *Sarisberienſis* Epiſcop. valet 1385. lib.
8. *Bathonienſis* & *VVellenſis*, valet annuatim 533. lib.
9. *Exonienſis* Epiſcop. valet 500.
10. *NorWicenſis* Epiſcop. valens annuatim 899. lib.
11. *Wigornienſis* Epiſcop. annuatim valens 1049. lib.
12. *Herefordenſis* Epiſcop. 768. lib.
13. *Ciceſtrenſis* Epiſcopatus, valens 677. lib.
14. *Roffenſis* Epiſcop. valens annuatim 354. lib.
15. *Oxonienſis* Epiſcop. ab Henrico VIII. inſtitutus, valet 354. lib.
16. *Gloceſtrenſis* Epiſcop. annuatim valens 414. lib.
17. *Petroburgenſis* Epiſcop. valens 414. libr.
18. *Briſtolienſis* Epiſcop. valens 383. lib.
19. *Menevenſis* valere dicitur 426. lib.
20. *Landavenſis* 134. lib.
21. *Banchorenſis*, cujus cenſus annuus 131. lib. facit.
22. *Aſſenſis* Epiſcop. cenſus habet 131. lib. &c.

PROVINCIÆ EBORACENSIS.

23. E*Boracenſis* Archiepiſcopus, cujus Archiepiſcopatus hodie valere dicitur 2609.
24. *Dunelmenſis* Epiſcop. qui annuatim valere dicitur 1821. lib.
25. *Carleolenſis* Epiſcop. hujus annui reditus valent ſecundum calculum Fiſci Regii (qui etiam alios examinat) 531. lib. &c.
26. *Ceſtrenſis* Epiſcop. valet annuatim ſecundum Fiſcales Rationes 420. lib.

SE-

SERIES REGUM SCOTIÆ, SECUNDUM HECTOREM BOETHIUM ET GEORGIUM BUCHANANUM.

PRimus Scotorum Rex *Fergusius* fuit, filius Ferquardi Regis Hiberniæ. Regnavit annis ante N. C. 330. præfuit imperio xxv. annis.

Feritharis, Fergusii Germanus, ipsi successit, quod Fergusii liberorum ætas nondum erat Regno idonea, ille annis 15. regnavit, cæsus à fratre Ferlego ex insidiis.

Mainus, Fergusii filius natu minor, Rex electus, & xxix. annis regnavit.

Dornadilla, Maini filius, xxviii. post patrem annos regnavit, & ad Berigonium sepultus est.

Nothatus, Dornadillæ Germanus, populi suffragio Regni potitus, illud tyrannice exercuit annis 20. ultimum à *Dovalo* cæsus periit.

Reutherus, filius Dornadillæ, præter populi suffragia à *Dovalo* Rex appellatus per factionem, sed exutus à suis Regno in Hiberniam fugit, redux autem restitutus fuit, regnavitque 26. annis, Berigonii obiit.

Reuthar, Reutheri frater, imperium adeptus, sponte sua illud anno 14. Regni deposuit.

Thereus, patruo succedens, Regnum multis fœdavit flagitiis, suorumque metuens insidias, Eboracum perfugit, & ibidem expiravit xii. Regni sui anno.

Josina, Therei frater, per 24. annos in Regno fuit, decessit Berigonii.

Finnanus, Josinæ filius Regnum adeptus bonis artibus illud exercuit, & 30. Regni anno omnibus acceptus carusque decessit, sepultus Berigonii.

Durstus, ejus filius, successit, flagitiosa vita inqui-

natus, hanc ob caussam Nobilium interfectus est conjuratione, cum 9. annis imperio præfuisset.

Evenus, Dursti frater, successit, & decimo nono Regni sui anno, præclare pace belloque rebus multis gestis, obiit.

Gillus, Eveni nothus, Regnum tyrannice occupavit, Dursti familiam eradicare annisus, multos Nobilium, ac inter hos 4. adolescentes Regios, sustulit. Dovalli tandem opera in Hiberniam pulsus, interfectus est, postquam biennium imperium tractasset.

Evenus secundus, Finnani è Dovallo Fratre Nepos, regnavit annis VII. Orcades tumultuantes compescuit.

Ederus, Dursti è Dothano filio nepos, regnavit 48. annos, sepultus in campo Evanii.

Evenus tertius, Ederi filius, fuit omnium flagitiosissimus; quapropter à suis captus, & septimo Principatus sui anno in carcere laqueo gulam & vitam perdidit.

Metellanus, Ederi nepos ex fratre Carrano, propter virtutes egregias omnibus carus, annis 39. regnavit, secundum Boëthium; 30. secundum Buchananum.

Caratacus, sive *Caractacus*, Metellani Regis ex sorore Europeia nepos, regnum varia tenuit fortuna per annos 20; obiit anno à Christo nato 54.

Corbredus, Caractaci frater, regnavit ann. 18.

Dardanus, Metellani nepos, ob immaturam *Corbredi* filii ætatem Rex à Proceribus electus est, cumque omnibus flagitiis onustus esset, quarto Regni anno ab iisdem occisus est.

Corbredus II. cognomento *Galdus*, Corbredi superioris filius. Hic primus Romanorum expertus arma, cum dudum Agricolâ fuisset inferior, illo à Domitiano

no

no revocato, Romanos rursus è Scotorum finibus profligavit.

Luctacus, Galdi filius, cum flagitiis inquinatam vitam crudelitate magis odiosam redderet, Evonii in conventu publico, anno Regni tertio, cæsus est.

Mogaldus, Galdi è filia nepos, in principio imperii optimis Regibus virtutibus par, maturior annis contagio vitiorum in avunculi malos degeneravit mores: igitur 36. Regni sui anno à suis est interfectus.

Conarus, Mogaldi filius, cum à majoribus ingenti labore parta luxu & libidinibus profudisset, censum haberi tributumque imperari postulavit; quo omnium animos ita acriter offendit, ut ab ipsis in carcerem detruderetur, ministri gravibus tollerentur suppliciis. Interim Pro-Regem *Argadum* constituerunt: ipse Rex animi mærore in carcere defecit decimo quarto Regni sui anno.

Ethodius, ex Mogaldi sorore natus, bello pariter ac pace clarus Princeps, tertio & trigesimo Regni sui anno à quodam fidicine noctu in cubiculo suo interfectus est.

Cum filius Ethodii nondum ad regnandum esset idoneus, frater *Satraël* in Regno successit, & ob tyrannidem tam in Nobiles, quam plebejos, quarto Regni sui anno, à suis noctu domi laqueo interemptus est.

Donaldus, alter Ethodii germanus, habuit mite imperium, primusque Christianis ritibus initiatus est, & 21. Regni sui anno decessit.

Ethodius secundus, Ethodii superioris filius, homo socors ingenio, decimo sexto anno, ut Boëthius scribit, vel 21. ut Buchananus, in tumultu suorum familiarium interemptus est.

Athir-

Athirco, Ethodii filius, quam de se optimam promiserat spem magnis dein flagitiis contaminavit: cum enim impar esset Nobilitati, quam in se ob stuprum commissum concitaverat, desertus à suis, sibi manus violentas intulit, duodecimo, quam Regnum susceperat, ætatis anno.

Nathalocus, magna Nobilitatis parte adversante, ab iis qui donis corrupti erant Rex factus, cum Regnum malis artibus acquisitum malis exerceret, à quodam suorum familiarium duodecimo prope Regni anno occiditur.

Findochus, Athirconis filius, tam publice quam privatim honestis actionibus clarus, decimo Principatus sui anno insidiis *Donaldi Hebridiani*, *Garantio* Fratre conscio, periit.

Donaldus II. Findochi Germanus, vindictam parans, ab eodem *Donaldo Insulano*, primo Regni sui anno vix finito, superatus interiit.

Donaldus Insulanus Regnum malis artibus quæsitum pejoribus exercuit; 12. sui Regni anno à *Crathlintho*, Findochi filio, ex insidiis cæsus est.

Crathlinthus, magno studio Rex creatus, Regnum 24. annis tractavit.

Fincormachus fratri suo successit, non solum Rempub. bene administrans, sed & Religionem Christianam sedulo promovens, regnavit 47. annis.

Romachus, Crathlinthi ex fratre nepos, se in Regno, magis vi quam populi voluntate suscepto, crudeliter gessit, tertioque Regni anno ex suorum conjuratione periit.

Augustianus, Patruelis Romachi, secundo Regni anno à *Pictis* cæsus est.

Fe-

Fetelmachus anno regni 3. noctu jugulatus est.

Eugenius sive *Evenus* à *Romanis* & *Pictis* cæsus tertio Regni sui anno periit.

Fergusius II. Erthi filius, post Scotorum interregnum ad Regnum accessit 6. Arcadii, & Honorii anno, tandem à Romanis occisus, cum 9. annos imperium ex libidine tenuisset.

Eugenius sive *Evenus* secundus, Fergusii filius, Britones vectigales reddidit, 31. Regni anno à Saxonibus & Anglis profligatus interiit.

Dongardus, Eugenii Germanus, quinto Regni anno decessit.

Constantinus, Fratris Dongardi successor, Scotos ignaviâ offendens, ut rebellarent, à Nobili quodam occisus est.

Congallus, pluribus pace quam bello gestis, 22. Regni anno obiit.

Conranus vel *Goranus*, Congalli germanus, 35. Regni anno à suis cæsus est.

Eugenius tertius, Congalli filius, Regnum habuit, ex quorundam sententia, ann. 34.

Congallus, sive Convallus, Eugenii frater, justitiæ & Religionis studiis insignis, X. regnavit annis.

Kynnatellus, Congalli frater, anno Regni secundo decessit.

Aidanus, Conrani filius, 34. Regni anno obiit.

Kennethus, Congalli filius, nihil dignum memoratu gessit; quarto, vel secundum alios XII. mense extinctus.

Eugenius quartus, Aidani filius, 16. Regni sui anno decessit.

Ferquardus, Eugenii filius, propter tyrannidem in car-

carcerem conjectus, 14. Regni anno sibi mortem conscivit.

Donaldus IV. Eugenii filius, decessit XV. Regni anno.

Ferquardus, ejus nepos, omni scelere fœdus, ad finem vitæ pœnitentiam egit; obiit anno Regni 18.

Malduinus, Donaldi filius, ab uxore ob suspicionem pellicis vigesimo Regni anno strangulatus est, quæ dein quarto die post viva cremata fuit.

Eugenius quintus, Malduini ex fratre nepos, quarto anni Regno obiit, Northumbriæ Rege cum exercitu deleto.

Eugenius sextus, Ferquardi filius, varia fortuna cum *Pictis* bellum gerens, decem regnavit annis.

Ambirkelethus, Eugenii 5. filius, in bello contra Pictos ictu sagittæ interiit, nondum biennio in Regno finito.

Eugenius VII. Regis frater, hoc instituit, ut in cœnobiis res gestæ Regum memoriæ mandarentur. Continuatâ cum vicinis per 17. annos pace, diem suum obiit.

Mordacus, Ambirkelethi filius, omni vita pacificus, successit; decessit decimo sexto Regni anno.

Etfinus, Eugenii VII. filius, per 31. annos cum suis in tranquillitate vixit.

Eugenius VIII. Mordaci filius, primis annis probus, optimum, postea vitiis onustus, pessimum gessit Principatum, cumque vitam emendare nollet, in cœtu procerum post tertium Regni annum, consensu de illo tollendo facto, confossus interiit.

Fergusius 3. Etfini filius, simili vitæ malæ consuetudine fœdus, simili etiam quasi periit Fato, cum triennium in imperio fuisset.

Sol-

Solvathius, Eugenii VIII. filius, ubi cum magna laude 20. annis imperio præfuiſſet, anno C. 787. obiit.

Achajus, Etfini filius. Is omnium Scotorum Principum primus cum Francis & Carolo Magno, tum Romanorum Imperatore, fœdus fecit, omnique vita ſua felix, 32. Regni ſui anno ex vita exceſſit.

Congallus, Achaji patruelis, in ſumma domi forisque concordia quinquennium Regno præfuit.

Dongallus, Solvathii filius, bellum adverſus *Pictos* parans in navicula ſubmerſa rapidisſimo extinctus eſt amne, ubi Scotis cum imperio præfuiſſet 6. vel 7. annis.

Alpinus, Achaji filius, quarto Regni anno à *Pictis* captus crudeliterque in bello cæſus eſt.

Kennethus, Alpini filius, *Pictos* pænè delevit; Leges quoque multas, & apud poſteros uſu obſervatas, tulit: obiit Regni ſui vigeſimo anno.

Donaldus quartus, Kennethi germanus, vir avaritiæ, luxuriæ, ignaviæ deditus, amiſit multa ex Scotorum poſſesſionibus; tandem in carcerem à ſuis conjectus ſibi violentas intulit manus, ſexto poſtquam Regnum tenuiſſet anno.

Conſtantinus, Kennethi filius, vir ingentis animi, *Danos*, Pictis in ſubſidium venientes, ex improviſo aggreſſus primum cecîdit, dein ab ipſis ſuperatus, & occiſus eſt. Regnavit annos XIII. ſecundum Boëthium; ſecundum Buchananum vero XVI.

Ethus Fratri ſucceſſit, dictus *Alipes* à pedum celeritate. Ejus autem ſegnitiem cum proceres ferre nequirent, ſecundo Regni anno illum Regnum ejurare coëgerunt; interiit dein tertio die in cuſtodia, ex mœrore.

Gregorius, Dongalli filius, homo plane Regio animo, hoc ſe inſigniter commendavit, quod Leges de im-

immunitate ministrorum Ecclesiæ vel veteres revocavit, vel etiam novas condidit. *Cumbriam* & *Westmariam* Scotorum adjecit imperio, Hibernos valde contrivit. Decessit 18. Regni anno, Rex fortitudine, temperantia, & justitia clarus: hinc apud suos *Magni* cognomentum indeptus est.

Donaldus quintus, Constantini secundi filius, laude dignus Princeps, XI. Regni sui anno esse desiit.

Constantinus tertius fœdus cum *Danis* fecit, exercitumque contra *Anglos* duxit; quo ad internecionem cæso, se imperio abdicavit, seque ad *Culdeos*, h. e. Dei cultores, recepit, ubi 5. annos inter hos ad Fanum S. Andreæ privatus exegit. Decessit anno à Regni initio 40. Anno C. 943.

Malcolmus, vel *Malcolumbus*, inito cum *Anglis* fœdere, XV. Regni anno acrius latrocinia puniens vitiaque castigans, in Moravia à conjuratis noctu interfectus est.

Indulfus, Constantini 3. filius, à *Danis* bello petitus, ab iisdem novem annorum & trium mensium Rex cæsus est.

Duffus, Malcolmi filius, Foressæ insidiis *Donaldi* arcis præfecti jugulatus, ubi 4. annis & 6. mens. imperio præfuisset.

Culenus filius Indulfi, omni flagitio laborans, ob stuprum commissum periit, ubi 4. annos, 6. menses regnasset.

Kennethus, frater Duffi, *Danos* insigni clade stravit; novam legem, ut Regi defuncto filius natu maximus succederet, filio vero ante patrem defuncto, nepos avo subrogaretur, tulit: id quod à Nobilitate obtinuit, occisus dolo, anno Regni 25.

Con-

Constantinus IV. Culeni filius, cognomento *Calvus*, finito anno & 6. mensibus, quam Regnum invaserat, à *Kennetho* cæsus periit.

Grimus, Duffi filius, vel secundum alios nepos, optimus prius Princeps, post flagitiosissimus, à *Malcolmo* sive Milcolumbo prælio superatus, captus, & oculis privatus, decimo Regni anno periit.

Malcolmus sive *Milcolumbus* 2. Kennethi filius, Regiam legem obtinuit confirmatam, *Danos* in Moravia superavit, omnes Regios agros inter Nobiles divisit; cui contra Nobilitas concessit, ut, cum illorum aliquis moreretur, liberi ad 21. ætatis annum in tutela Regia essent, Rexque omnes proventus, exceptis illis qui in educationem liberorum impenderentur, acciperet; adhæc ut ipse puberes collocandi potestatem haberet, ad illumque dos rediret. Nova instituit Magistratuum nomina. Ubi à bellis resedit, aliquot annos in magna regnavit gloria; ingravescente vero ætate, avaritia & sævitiâ laborans, incurrit in Nobilium odium, ab illisque interemptus est, ubi annos XXX. regnasset.

Duncanus, Malcolmi 2. ex filia *Beatrice* nepos, humanus valde & justus cum æquitate, *Danos* magna clade adfecit: à Macbetho cæsus, cum regnasset 6. annos.

Macbethus, Malcolmi nepos ex filia *Doada* à *Malcolmo*, Duncani F. in Anglia exulante, regno dejectus, cum regnasset annos 16.

Malcolmus 3. varias leges salubres tulit. Bello cum *Guilielmo Rufo* Angliæ rege suscepto, ex insidiis cæsus est, postquam 36. annos regnasset.

Donaldus Banus, h. e. albus, Malcolmi frater, pulsis

nepotibus, Regnum tyrannicè invasit. Multis tamen exosus, post sextum mensem, quam regnum invaserat, in Æbudas profugit.

Duncanus II. Regni potitus, cum imperiosius ageret, noctu à *Dunaldo* interemtus est, postquam annum & 6. menses regnasset.

Edgarus, Malcolmi filius, in Regnum accersitus, in summa pace 9. annis regnavit & 6. menses, *Dunaldo* in vinculis mortuo: 7. Regni anno improlis decessit.

Alexander, Edgari frater, cognomento *Fers*, h. e. fortis, cum Scotiam 17. annis rexisset, decessit, nullis relictis filiis è *Sibylla*, Guilielmi Normanni filia.

David, Alexandri germanus, in Regno successit A. C. 1124. habuit bellum cum *Stephano* Angliæ Rege; decessit an. 1153. postquam regnasset 29. annos & 2. menses.

Malcolmus quartus, Davidis ex Henrico filio nepos, intestinis seditionibus, suorumque rebellione exagitatus est; quibus suppressis, XII. Regni sui anno esse desiit.

Wilhelmus, Malcolmi frater. Is Regnum Scotiæ in fidem & clientelam Regis Angliæ, consentientibus proceribus, dedit, ut quidam scriptores Anglici dicunt: quidam tamen existimant, conventum inter Reges, non de deditione, sed de certa pecunia per pensiones danda, arcesque Anglis tantisper traditas, donec ea persolveretur. *Richardus* autem Rex Angliæ, in Syriam iter suscipiens, pactiones omnes remisit, & à *Wilhelmo* X. millia marcarum dono accepit. Tandem multis egregiè gestis clarus, ingressus 74. vitæ, Regni vero 49. annum, decessit anno 1214.

Alexander secundus, Wilhelmi filius, arma movit ad-

adversus *Joannem* Anglorum Regem, & in Angliam penetravit, *Joannam*, sororem Henrici Angliæ Regis, in uxorē accepit; decessit anno ætatis 51. regni 53. A.C. 1249.

Alexander tertius, superioris filius, duxit uxorem *Margaritam*, Henrici filiam: *Norwegos*, & Scotiam invadentes, magna perculit clade. Equo dein vectus, ex illoq; in terram præceps, fractis cervicibus, expiravit, A. C. 1285. Vixit annos 45. regnavit 37. Extincto igitur cum tota stirpe sua Alexandro, nec nisi unica nepte relictâ, *interregnum* in Scotia fuit, quod variis dissensionibus agitatum, sex annos & novem menses duravit.

Joannes Balliolus, promissâ Angliæ Regi subjectione, ab *Eduardo*, ut Rex Scotiæ fieret, promotus est, in verbaq; Angliæ Regis juravit: id quod iniquo animo Scoti acceperunt; itaque à Scotis rescissum: Anglus Scotiam invasit, multa oppida arcesq; cepit, & Regem ad deditionem compulit. *Eduardus* Anglos, decem annis, Scotos multis incommodis afflixit.

Robertus Brussius, An. 1306. Rex factus, exantlatis multis calamitatib9, quibus, occasione belli, varia fortuna cum *Anglis* gesti, afflictus fuit, tandem devictis pulsisq; hostibus, patrium Regnum restituit. Decessit an. 1329. Regni 24.

David, Roberti filius, regnare cœpit post Regnum per *Thomam Ranulphum* Interregem biennium circiter administratum; verùm ad *Eduardo Balliolo* superatus, in Galliam profugit. Balliolus Regno potitus, ab *Andrea Moravio* Prorege profligatus anno 1332. eundem paulo post cepit. Post bello & mutua internecione utrinque sævitum; David in Scotiam reductus, cum à *Francorum* partibus adversus *Anglos* esset, ab iis ad Dunelmum profligato exercitu captus est,

undecimoque post captivitatem anno dimissus. Ultimum in arce Edimburgensi vitam cum morte commutavit, anno vitæ 47. Regni 39. salutis humanæ 1370.

Robertus secundus in avunculi successit locum, primus è *Stuartorum* familia, nulli Regum felicitate inferior, eo quod toto ejus Regni tempore vix unquam sinistrâ fortunâ pugnatum sit, teste Boëthio; quamvis Buchananus nonnullas acceptas clades memoret. Decessit in arce suâ Donaldiduno, an. 1390. vixit annos 75. regnavit 19.

Johannes, Roberti secundi filius, *Roberti 3.* nomen assumpsit, propter inauspicatum Joannis nomen, quod Rex Joannes Franciæ captus esset. Bello cum Anglis vigente ad Homeldonum superatus est anno 1401. Accepto nuncio, Davidem filium crudelitate patrui Roberti enecatum, Jacobum ab Anglis captum esse, ex ægritudine animi obiit anno 1406. regni 16. Regnum eo defuncto *Robertus*, frater ejus, administravit. Defuncto Roberto successit *Mordacus* filius, ingenio segnis, Regnoque administrando minus idoneus.

Jacobus, Roberti III. filius, ex Anglia redux, Regnum suscepit ann. 1423. Anno Regni tertio decimo, instinctu *Valtheri Atholii* patrui sui, à *Roberto Gramo* anno 1437. Rex optimus, pessime est occisus.

Jacobus secundus filius, septem annos natus, successit. Laboratum est dein factionibus per aliquot annos; quibus oppressis, Regnoque pacato, cum ad subsidium *Eboracensibus* præstandum in Angliam profectus esset, arcemque *Rosburgensem* oppugnaret, excusso cuneo ligneo ex una machinarum bellicarum, cæteris illæsis omnibus, Rex in terram dejectus, statim obiit, an. 1460. regni 23. ætatis 29.

Jacobus tertius, ſeptimus in patrium ſolium evectus eſt. Illo imperante Proceres factionibus inter ſe diſſidebant, multis damnis Regnum gravabant. Rex ætate maturior ſibi matrimonio junxit *Margaritam*, Daniæ Regis filiam, an. 1470. Poſt *Angli* Scotiam ingreſſi, omnia latiſſima ſtraverunt ruina. At mox induciæ cum *Henrico VII.* factæ. Acquiſitam foris pacem graviſſimæ domi exceperunt factiones, ubi plerique Proceres in Regem conjurarunt, à quibus ſub arce Sterlinenſi cæſus eſt ann. 1488. Regni 28. vitæ 35.

Jacobus quartus, Jacobi 3. filius, XV. annorum adoleſcens, ad Regnum pervenit, & concordiam denuo reſtauravit. *Margaritam*, Henrici VII. filiam, in uxorem accepit. Cum autem *Henricus VIII.* rerum potiretur, ſuſcepto Francorum cauſſa in *Anglos* bello, ut Anglum è Gallia revocaret, in Northumbriam magno cum Nobilium numero ingreſſus, ad Floddum vicum ab Anglis cæſus eſt, 25. Regni ſui anno, Chriſti 1513.

Jacobus quintus biennis in Regno ſucceſſit; *Joannes* vero Dux Albini creatus eſt Pro-Rex. Rex dein *Magdalenam*, Franciſci I. Gallorum Regis filiam, & hac mortua *Mariam Guiſianam* ſibi uxorem legit. Mortuus apud Falclandiam anno 1542. relicta filia *Maria* hærede.

Maria, primum *Franciſco ſecundo* Gallorum Regi nupta, deinde *Henrico Stuarto*, Matthæi Stuarti Comitis Leviniæ filio, quem fraude inſidiarum ſuſtulit; dein per factiones domi foriſque miſeris agitata, Regnoque pulſa, poſt longam in Anglia captivitatem, ſub *Eliſabetha* Regina capitis ſupplicio ſcelerum pœnas dedit.

Jacobus ſextus, poſtquam Regno vitaque laudabiliter defuncta Regina Eliſabetha, *Angliæ Regnum* hære-

ditate accepit, duoque potentissima Scotiæ & Angliæ Regna uno imperio conjunxit; Princeps non minus literis decoratus, quam bellica fortitudine armatus, utrumq; belli & pacis tempus recte gubernavit.

DE REBUS IN HIBERNIA PER OSTMANOS ET DANOS GESTIS, ILLISQUE QUI IN ILLA REGES FUERUNT AB ANNO CHRISTI DCCXCV. USQUE AD INGRESSUM ANGLORUM SUB HENRICO II.

EX NOVISSIME EDITIS ANTIQUITATIB. HIBERNICIS JACOBI WARÆI EQUITIS AURATI.

QUod *Ostmanni* magnam olim Hiberniæ partem subjugarint, & præcipuas ibi Urbes maritimas ad Anglorum usque adventum occuparint, pro explorato habetur. *Ostmannorum* autem nomen Danos, Norwegos & Normannos notat. Anno 807. *Dani* cum *Norwegis* in Hiberniam appulerunt, & *Roscomaniam*, Regionemque adjacentem, ferro flammaque vastarunt, Anno 812. classis *Normannorum* Hiberniam ingressa. Anno quoque 835. *Norvvegi* magnis instructi copiis cum magna classe appulerunt. His & aliis quamplurimis vicibus novos hostes advenas Hibernia passa est, quorum *Dani* vel acerrimi fuerunt.

Melachlinus autem primus in serie Regum Hiberniæ est, cui cum Danis atrox bellum intercessit, quo multi utrinque perierunt, post inter Melachlinum & Danos induciæ pactæ sunt.

Cum Melachlinus Rex Hiberniæ vitâ decessisset an. 862. *Lorcanus* filius Cathaldi, & *Cornelius* filius Dermitii Midiæ Regnum inter se partiti sunt. Iis vero ab Edano captis;

Eda-

Edanus Rex Hiberniæ factus est.

Amlavus Anno 869: *Armacham* vastavit, igneque absumsit, mille in prælio interfectis.

Amlävus & *Ivarus* Anno 870. cum classe in Britanniam in auxilium *Danorum* solverunt: sequenti anno *Dublinum* magna onusti præda redierunt, paulo post *Amlavus* acquievit.

Aililus, Rex Lageniæ, Ann. 871. à Danis interemptus.

Ivarus, qui ab Annalibus Hibernis *Rex Normannorum totius Hiberniæ* vocatus, Anno 872. fato suo functus est.

Ostinus, Amlavi filius, magna strage *Scotis* profligatis, Danorum fraude periit, Anno 875. ubi imperium ad *Godfridum* Ivari filium pervenisse videtur.

Flanus, Rex Hiberniæ, atrox prælium Anno 888. cum Danis commisit, quod quamplurimos ab utraq; parte peremit. Ortæ dein simultates, inter *Sitricum* filium Ivari, & quendam *Galfridum*, *Merlum* dictum. Hi per inimicitias eo profecerunt, ut Urbs *Dublinum* inter eos quasi divideretur.

Nellus Glundub, Rex Hiberniæ, Anno 919 prælio ingenti cum Ostmannis decrevit, quo Rex ipse cum proceribus bene multis interiit.

Donatus, Flani filius, occiso Nello Imperium suscepit, & sequenti anno Ostmannos magna strage attrivit.

Godfridus rerum potitus, ubi anno 921. *Reginaldus* Ostmannorum Regulus Dublini naturæ concesserat: Godfridus autem aliquot expeditionibus defunctus, nimia crudelitate infamis, Anno 934. obiit.

Aulafus, filius ejus, Patri succesfit, qui tamen anno 941. morte repentina sublatus est. Hic à Caraduco Lhancarvanensi *præcipuus Hiberniæ* Rex vocatur.

Congelachus, filius Mælmithi, postea imperium suscepit, qui anno 944. *Brieni* Regis Lageniæ auxilio *Dublinum* vi cepit diripuitque.

Blacarus Ostmannus, Aulafi frater, anno 945. auxiliaribus copiis *Dublinum* recuperavit, atque restauravit.

Anno 948. bellum, quod antea *Dublinienses* inceperant, redintegrarunt, qui tamen à *Congelacho* Rege denuo superati sunt, ipso *Blacaro* Rege, & è suis 1600. fere in prælio occisis.

Godfridus, Sitrici filius, Blacaro successit. Atque circa hæc tempora Ostmanni Hibernici *Religioni Christianæ* nomen dederunt.

Commissum dein fuit anno 956. vehemens prælium inter *Congelachum* Regem Hiberniæ, & Ostmannos *Dublinenses*: in hoc Congelachus fusus occisusque est; quo cæso, ad *Donaldum Nellum* Hibernorum imperium pervenit.

Aulafus, Dublinii Regulus, à Caradoco Lhancarvanensi *Abloicus Rex Hiberniæ* appellatus, anno 959. promontorium sacrum in Mona insula diripuit classe sua.

Ann. 962. postquam *Godfridus* Ostmannus, Aulafi filius, diem suum obiisset, *Eadgarus* Angliæ Rex magnam Hiberniæ partem subegit, & seorsim *Dublinium* Urbem.

Donaldus igitur Rex Hiberniæ & *Donaldus* Congelachi filius inter se bello decertarunt, ubi plures ex parte Donaldi Regis ceciderunt, anno 970.

Prælio quoque superati & interfecti sunt *Murtachus* & *Congelachus*, Donaldi Regis filii, ab *Aulafo* Sitrici filio anno 977.

Me-

Melachlinus, alias *Malachias*, Donaldo Regi defuncto successit anno 980. Hic eodem anno, memorabili prælio Ostmannorum vires fregit, cum primarii Ostmannorum Ducum in illo ceciderint. Is etiam Melachlinus Rex, ab Ostmannis *Dubliniensibus* adjutus, *Donaldum Clæn*, Lorcani filium, Regem Lageniæ, prælio fudit, anno 983.

Gluniarandus, Aulafi filius, Dublinii Rex Ostmannorum, à famulo suo interfectus est, cui Frater ejus *Sitricus* successit, anno 988.

Sitricus, Aulafi filius, Dublinii ab Ostmannis in exilium pulsus, regno dein nondum anno exacto redditus.

Anno 999. *Marianus*, alias *Mælmurrius*, Murchardi F. à *Sitrico* adjutus Lageniæ, regnum obtinuit, Donato abdicare coacto; & *Brienus Borous*, Rex Momoniæ, Ostmannos Dublinienses ad Glenananin fudit, ac *Dublinium* diripuit.

Anno 1000. Ostmanni iterum *Dublinum* restaurarunt. Hoc anno *Ivarus* Ostmannorum Waterfordiæ regulus vita decessit, cui filius *Reginaldus* successit.

Sub initium anni 1014. *Brienus Borous* Rex cum plurimis Hiberniæ Regulis egit, uti conjunctis viribus *Sitricum*, omnesque Ostmannos Dublinii, velut publicos Regni hostes, ex Hibernia ejicere anniterentur. *Sitricus* rerum certior factus, ad se suosque propugnandos sedulo excubavit, suppetiasque à *Danis* obtinuit; copiis autem contractis, commissum est prælium, in quo Brieno victoria cessit, qui tamen ex lethali vulnere in prælio accepto mox occubuit. Prælio finito, *Sitricus* Dublinium se recepit: ac *Melachlinus*, Rex Midiæ, à popularibus Rex maximus Hiberniæ denuo declaratus est.

Anno 1018. jam dictus Melachlinus copias *Lagenienses* & *Ostmannicas* in prælio ad Fodvay fudit.

Ann. 1019. *Brennus*, Mælmurrii filius, Rex Lageniæ oculis Dublini orbatus est à *Sitrico* Rege.

Anno 1020. *Reginaldus*, Ivari filius, Ostmanorum Regulus, Waterfordiæ sine liberis, obiit, cui *Sitricus* frater ejus successit.

Ann. 1022. *Ugairus*, Rex Lageniæ, in conflictu ad Delgne *Sitricum*, Regem Dublini in fugam conjecit.

Anno 1023. *Sitricus*, Waterfordiæ Ostmannorum Regulus, ab *Offoriensibus* occisus est, cui successit *Reginaldus O-Hivar*.

Anno 1029. *Sitricus*, Ostmannorum Rex Dublinii, suscepta Romam peregrinatione, in via vitam amisit. Huic successit filius ejus *Aulavus* sive *Aulædus*; hic sequente capto anno à *Matthæo* vel *Mathgauno O-Riagã*, 200. vaccas pro lytro solvit & 80. equos Britannicos, tres uncias auri, & gladium, dictum *Caroli gladium*.

Anno 1035. *Aulavus*, filius Sitrici: rex Dublinii, Romam profecturus, in Anglia occisus est, cui filius ejus *Sitricus* successit.

Reginaldus O-Hivar, Regulus Waterfordiæ, occisus est Dublinii anno 1036. à *Sitrico* Rege.

Communus O-Raban, Regulus Waterfordiæ, ex domesticis periit insidiis An. 1038. quo anno Waterfordia à *Dermitio*, Rege Lageniæ, direpta & incensa est.

Sitricus, Aulavi filius, Rex Ostmannorum Dublinii decessit: Sitrico successit *Aulavus*, sive *Aulvedus*; ann. 1042.

Anno 1066. *Godredus* sive *Cothricus*, cognom. *Crovan*, rex Manniæ, subjugavit *Dublinium* & magnam par-

partem de *Laynester*, Scotosque perdomuit. Eum *regem Hiberniæ* vocat Lanfrancus Cantuariensis.

Anno 1071. Murchardus, rex Lageniæ, obiit.

Godredus Crovan, Rex Dublinii, nec non Manniæ & Hebridum insularum, obiit in Ila insula an. 1076. Successit ei in regimine Manniæ & Hebridum filius *Lagmannus*: sed à Dubliniensibus electus est *Gotfridus*, cognom. *Meranagh*.

Moriertachus O-Brien, Rex Hiberniæ, *Dublinium* cum exercitu pervenit, indeque *Godfridum Meranagh* Regulum expulit An. 1095. quo tempore Godfredus Meranagh mœrore confectus, vitâ decessit.

Torfinus, filius Torcalli, Ostmannorum Dublin[i] Regulus, in ipso flore juventutis, repentina obiit mor[-]te, an. 1125.

Reginaldo, Torcalli filio, Dublini Regulo, an. 1147. in acie à Midensibus occiso, itaque Regno exuto, *Godfredus*, filius Olavi, Rex Manniæ, ab Ostmannis Dublinii Rex salutatus est; sed in annalibus Hibernicis *Oiterus*, alias *Octerus*, Reginaldo dicitur successisse, licet, Octero biennio post occiso, Dublini principatum obtinuit *Brodarus*, Reginaldi frater.

Asculphus, Brodaro, Torcalli filio, Ostmannorum Dublinii Regulo à Midensibus in prælio occiso, ejus frater ann. 1161. successit. Hic Asculphus, variis expeditionibus occupatus, ultimam etiam contra Dublinensem portum suscepit, adjutus à *Joanne* quodam, & copiis suis auxiliaribus fretus; sed cæsi sunt in fugam. Asculphus etiam ipse captus, & postea ultimo supplicio affectus est. Paulo post adventus Henrici 2. in Hiberniam fuit, de quo sermonem facere hujus loci non est.

suc-

SUCCESSIO ET SERIES REGUM HIBERNIÆ, FORMAQUE IMPERII APUD VETERES HIBERNOS.

OLim in Pentarchia potentissimus quisque totius insulæ Dominium sibi arripiebat, vulgoque *Rex Hiberniæ* dicebatur, & à quibusdam *Rex Regum*.

Loegarius, filius *Nelli Negialac* regnavit annos 35. & in prælio à *Lageniensibus* interfectus est anno 463. Atque ab hoc series Regum Hiberniæ commodissime instituitur, quod illa omnia, quæ de ejus antecessoribus dicta sunt, fabulosis commentis repleta sint, tum quòd multi reguli per abusum dicti *Reges* sint.

Aililus Molth, Nathii F. (è rege Conaciæ monarcha factus) regnavit annos 20. tumque à successore in prælio occisus est, anno 483.

Lugdathus, alias *Lugaidus*, Lœgarii filius, regnavit 25. annis; illum fulmine ictum periisse perhibent anno 508. quod pertinax in Gentium colenda Idololatria fuerit. Hoc extincto 5. annorum secutum est *interregnum*.

Moriertacus, filius Ercæ, dum vinum licentius, quam decebat sobrium, haurit, bene potus misere periit; quidam asserunt, illum dolio vini immersum, ita vino fuisse sepultum, anno 534. cum 21. annos Rex fuisset.

Tuathalus Mælgarb regnare cœpit An. C. 534. tenuitque per 10. annos Regnum, à *Mælmorda* vero filio Airgetæ occisus in Conacia anno 544. Verum homicida statim à famulis Regis captus, & confossus est.

Dermitius primus, Cerbaili filius, qui in Regno successit, occisus est ab *Ædo*, sive *Hugone Nigro*, rege Dalnaraidæ anno D. 565.

Fer-

Fergusius & *Donaldus primus*, filii Moriertachi, nepotes Ercæ, successerunt anno 565. Sed interfecto in prælio Donaldo sequenti anno, imperium ad Amirachum pervenit.

Amirachus, filius Setnai, peremptus est à *Fergusio*, filio Nelli, anno C. 569. quod facinus ipsi Fergusio ultricem acceleravit mortem; qui ab *Edano*, Amirachi filio, sequenti anno confossus est.

Beotanus & *Eochanus*, hic filius, ille frater Moriertachi, interempti sunt à *Cronano*, filio Tigernaci, cum triennium Reges fuissent.

Edanus, sive *Æd primus*, alias *Hugo*, filius Amirachi, successit anno 572. sed à Brandubo rege Lageniæ in prælio occisus anno 598. ætatis 66.

Edanus II. alias *Æd Slane* & *Colmannus*, Rex Temoriæ, simul regnarunt annos 6. tumque Edanus occisus est à *Conallo*, filio Suibnei; & Colmannus à *Locano Delman*.

Edanus III. cognomento *Paridnac*, Donaldi filius, annos 7. regnavit. Obiit Temoriæ anno 612.

Malcobus, filius Edani 3. tres imperavit annos; periitque in prælio, ubi Suibneus successor victor fuit.

Suibneus Mend, filius Fiacri, occisus est à *Congalo*, filio Scanlani, anno 628. cum 13. annos regnasset.

Donaldus II. filius Edani sive Hugonis I. Amirachi nepos, obiit anno 642. 14. Regni sui.

Cellacus, & *Conallus*, filii Mælcobi Regis, simul regnarunt 12. annos; Conallus interfectus est an. 654. à *Dermitio* filio Edani Slani: Cellacus supervixit, postea que 4. annos regnavit, decessit 658.

Dermitius II. & *Blathmacus*, filii Edani Slani, 7. regnarunt annos. Decesserunt ex peste, quæ universam Hiberniam misere afflixit, anno 665. *Secne-*

Secnesacus, filius Blathmaci, 6. regnavit annis, occisus est anno 671. à *Duibdino*, Rege Coirpriæ.

Cænfeladus, filius Blathmaci, regnare cœpit anno 671. & in prælio victus & occisus â *Finsa* successore, anno 675.

Finsa, alias *Finacta*, filius Donati, Edani Slani nepos, 20. annos regnavit, & cum *Bressailo* filio in prælio una occisus est ab *Hugone* Luthaigi F. & *Congelacho* Connaingi F. anno 695.

Loingsecus, Finsæ ex fratre Engusa nepos, eodem anno successit; regnavit 8. annos & in prælio cecidit victus à *Cellaco* Rege Conaciæ, una cum tribus filiis, *Ardgallo*, *Consaco* & *Flano*, anno C. 703.

Congallus, cognomento *Cenmaccair*, filius Fergusii, Rex Temoriæ, sequenti anno successit, morteque repentina obiit anno 710.

Fergallus, filius Mæladuini, successor, in prælio dicto *Cath-Almain* interfectus est, una cum 160. è suis, à *Murchardo*, filio Brieni, Rege Lageniæ, anno 722.

Fagertachus O-Cernaig, unicum solum regnavit annum, & occisus in prælio *de Cindelgin*, à *Cinædo* successore, anno 724.

Cinædus, filius Irgalli, successor, pariter in prælio periit, occisus à *Flachertaco* filio Loingseci, anno 728.

Flachertacus regnavit 6. annos, diem suum Armachæ obiit, ubi vitam monasticam amplexus est.

Edanus IV. cognomento *Allain*, Fergalli filius, Rex Temoriæ, cœpit regnare anno 734. & post 9. annos in prælio occisus est Kenanusiæ, à *Donaldo* suo successore.

Donaldus III. filius Moriertachi, imperium suscepit anno 743. regnavitque 20. annos. Obiit 12. Cal. Dec. an. 763. in Jona insula.

Nel-

Nellus Frassach, sive Nimbosus, filius Fergalli, discessit anno 778. cum 15. annos regnasset.

Donatus primus, filius Donaldi, Rex Temoriæ, regnavit 19. annos, occisus à successore *Edano* in prælio. Quidam febri sublatum tradunt.

Edanus VI. alias *Hugo*, cognomento *Ornaid*, filius Nelli Frassach, obiit anno 819. vel secundum alios 820; ætatis 60. in Tirconallia.

Concobarus, alias *Cornelius*, filius Donati, obiit anno 832. cum 12. annos regnasset.

Nellus Cail, alias *Gracilis*, filius Edani V. successit Concobaro anno 832. & submersus est Callinæ anno 846. ætatis suæ 55.

Melsechlinus primus, vel *Malachias*, filius Mælruani, regnavit 16. annos, obiit anno 862. pridie Cal. Dec.

Edanus VI. filius Nelli, dictus *Finliat*, Rex Temoriæ, successit, regnavitque ferme 17. annos, obiit an. 879. 12. Cal. Dec. in Terconallia.

Flanus, Melsechlini filius, Rex Temoriæ, regnavit 36. annos, menses 6. ac dies 5. obiit anno 916. 8. Cal. Junii, ætatis 68.

Nellus Glundub, à nigro genu ita dictus, Edani VI. filius, vix tres annos regnavit, & prope Dublinum à *Danis* sive Ostmannis occisus est.

Donatus II. Flani filius, regnavit annos 25. interiit autem morte repentina, anno 944.

Congelacatus, filius Melmithi, qui successit, ab *Ostmannis* Dubliniensib. occisus est, in prælio ad Tiguiran, anno 956.

Donaldus O-Neal, successor ejus, mortem obiit Armachæ anno 980. Ejus tempore *Egdarus*, Rex Angliæ maximam Hiberniæ subjugavit partem, cum civitate Dublinio. *Mel-*

Melsechlinus, alias *Malachias* II. filius Donaldi, patri defuncto successit anno 980. Is aliquot præliis *Danos* superavit. Cum autem regnasset annos circiter 23. Regnum cessit *Brieno*, Regi Momoniæ, Brieno autem in bello occiso, Regnum iterum Melsechlinus quasi postliminio suscepit.

Brienus, filius Cenedi, Lorcani nepos, cognomento *Boruma* sive *Boro*; Rex Momoniæ, Princeps propter virtutes animi maxime clarus, postquam *Danos* multis superasset præliis; Rex totius Hiberniæ declarat9 est anno 1002. Exactis postea 12. annis, ipse in prælio occisus est ad Clontarf prope Dublinium, anno 1014. ætatis suæ 74. una cum filio Murchardo, *à Sitrico* Rege Dublinii. Eo interfecto, Malachias, ut diximus, regnum recuperavit, & tenuit usque ad 2. Sept. an. 1023. quo obiit.

Secutum est *interregnum* annorum (ut aliqui volunt) 20. *Cuano O-Lachnan* & *Corcrano*, aliis Corcano, clerico clavum (ut creditur) imperii regentibus. Corcranus obiit anno 1041.

Dermitius III. filius Mælnamboi, post 20. annorū interregnum, imperio præfectus, quod plusquam 30. annos tenuit. occisus est in prælio à *Conochero O-Melaghlin*, Rege Midiæ, 4. Id. Febr. an. 1073.

Tirdelvacus O-Brien, Brieni Borumæ è Thaddæo filio nepos; Rex Momoniæ, successit, obiit Kincoræ anno 1086. al. 1087. ætatis 77.

Moriertachus O-Brien paulo post Regnum est adeptus Tirdealvaci filius; qui, cum multos regnasset annos, decessit anno 1120. 6. Id. Martii. Sunt qui *interregnum* 15. annorum subsecutum asserunt.

Tirdelvacus O-Conner, Rex Conariæ; Regni potitus,

illud tenuit usq; ad annum 1157. quo diem ſuum obiit, ætatis ſuæ 68.

Mauritius, alias *Moriertachus*, Nelli filius, Loglini nepos, ſed vulgo dictus *Mauritius Mac-Loglin*, cognomento ab avo ducto, regnavit annos plus minus 9. occiſus à *Donato O-Caroll*, Rege Ergalliæ ſive Urielis, anno 1166.

Rodericus O-Conner, filius Tirdelvaci, Rex Conatiæ, ſucceſſit anno 1166. obiitque 1198. ſepultus in cœnobio de Cong. Ejus tempore Hibernia ad *Anglos* pervenit; quamvis Angliæ Reges olim *Domini Hiberniæ* dicti fuerint, donec Henricus VIII. in Parlamento Dublini, habito anno Dn. M. D. XLI. *Hiberniæ Rex* declaratus eſt. *Sub priori autem nomine dicti Reges habuerunt omnimodam Regiam juriſdictionem, poteſtatem, præeminentiam, & auctoritatem Regalem, ſpectantem & pertinentem ad Regalem ſtatum & Majeſtatem Regis: quandoquidem Regia Majeſtas, & Nobiliſſimi ſui progenitores juſte & rectè fuerunt, & de jure debuerunt eſſe Reges Hiberniæ, & ita reputandi, accipiendi, nominandi, & vocandi.* Ita ſtatutum tunc editum.

PRÆTENSIO ANGLORUM.

Prætendebant Angli *immunitatem à vectigalibus*, à Rege Daniæ in tranſitu *Freti Balthici*; hisque nituntur rationibus. Allegant, quod Rex Daniæ tempore Regum civibus Anglicanis talia conceſſerit, quæ cum univerſitati donata fuerint, eſſe realia, neque unquam expirare, ſed ad poſteros transmitti contendunt. Quin poſt abrogatos Reges, eosdem eſſe cives, eandẽ communitatem, quæ antea fuerit. Adde, quod privilegium conceſſum non ſubdito à concedente ſtatim revocari pro lubitu nequeat, ex communi conſenſu in-

terpretum; maximè, si per formam contractus sit initum. *Rex* vero *Daniæ* contra confitetur, se privilegia Civibus concessisse Anglicanis, sed non ut Civibus status cujusdam turbati, & qui Respublica esse velit; sed, Civibus Regii status. Cum igitur privilegia stricti sint juris, & sicut à persona ad personam, ita à populari statu ad Regnum extendi non posse: quin contra, cum tantum inter hunc statum & illum intersit, ideo jure merito prætensam libertatem & immunitatem illis denegari, cum privilegiis suis privandus sit, qui alienis, h. e. Regiis, derogat.

Angli pariter ab *Hollandis*, propter *piscationem Halecum* in Oceano Anglicano, *vectigal* aliquod sibi deberi prætendunt, illudq; exigunt; his in medium adductis rationibus: 1. Quod Rex, sive Regnum, sit Dominus maris Anglicani; quod ostendunt ex litteris Eduardi 3. quas *Seldenus in suo Mari clauso l. 2. c. 23.* exhibet, ubi Eduardus 3. se *Dominum Maris Anglicani* vocat.

2. Quod Rex, sive Regnum, custodiam, præfecturam, seu (ut vocant) Admiralatum maris Anglicani, post Normannorum adventum semper constituerit.

3. Quod certum vectigal, *Danegeldum* dictũ, Regibꝰ Angliæ pro usu maris ab omni antiquitate præstitũ sit.

4. Quod, quamvis mare jure Romano sit juris gentiũ, tamen mores Anglicani illiꝰ admittant dominum.

5. Quod ab exteris peregrinisq; Dominium Regum Angliæ in mari Anglicano demissione velorum recognoscatur. Quæ late omnia à *Seldeno* in *Mari clauso* deducta sunt. Contra *Hollandi* regerunt; quod mare nullum admittat Dominium, cum contra naturam sit, illud Dominio subjicere, quod propter continuum fluxum & refluxũ nullos admittit possessionis terminos;

quod-

quodque ipsa natura adeo amplum fecit, ut omnibus Gentibus sufficientem præbeat piscationem. Atque hæc hujus argumenti controversia in nuperis inter Belgas & Anglos habitis conclusisq; pacis tractatibus, nondum fuit conclusa; sed ad certum tempus, quo de his agi debeat, devoluta.

RATIO STATUS ANGLIÆ.

Regina *Elisabetha*, quæ cum prudentissimis etiam orbis Monarchis, potentia & viribus componi potuit, veram Status sui Rationem in eo consistere existimavit: primo ut *concordiam* in Regno suo haberet, priorumq; reliquias factionum omnes simul extingueret; judicans, Angliam animal tam vastum esse, quod non nisi propriis queat mori manibus. Pro fundamentali observavit Regula, *Catholicam Religionem* exterminare; quo unico medio *Hispanorum* machinationes impediri possent, qui sub hujus prætextu omnes fovere rebelliones consueverunt. Hinc, utrum male illi sentiant, qui in hac sunt opinione, quod Rex *Carolus* I. in culpa fuerit, quare vitam cum imperio amiserit, quia partes Catholicorum in Regno foverit, id aliorum relinquimus judiciis.

Quin ipsa Regina *Elisabetha*, quamvis fassa fuerit, se Philippo, quem magni faciebat, summopere esse obligatam; nihilominus status sui rationem tam alte cordi infixam habuit, ut nunquam consultum judicaverit cum illo pascisci: idque triplicem ob rationem. 1. Ut summam illam in Indiis potentiam, sibi maxime suspectam, coerceret. 2. Ut Regnum suum opimis prædis locupletaret. 3. Ut hac ratione subditos sibi devinciret, ac in perpetuo bellorum maritimorum exercitio, in quo conservatio ejus Regni fundatur, conservaret.

Existimavit etiam, rationem status sui in eo consistere, ut *Galliæ* regno subveniret, ne illius ruina incrementum illius esset, à cujus viribus sibi imprimis metuendum erat. Hoc fundamine fulta, *Belgii fœderati* crescentem libertatem promovit: tum quod hoc ipso potenté vicinum aliquantum debilitaret: tum &, quod protectio hæc gradus esset ad altiora perveniendi.

Cum *Protestantibus Galliæ* & *Germaniæ* propter singulares quasdam rationes, arctissimam coluit amicitiam. Atq; his paucis regulis prudentissima Regina successoribus suis testatum fecit, Angliæ Regnum, præter communem Principum aliorum Status rationem, peculiarem aliquã habere; nimirum in *propagatione Religionis Protestantiũ* positam, & quidem pari zelo, quo Rex Hispaniæ se Religionis Catholicæ protectorem ostendit.

Igitur Anglia ubiq; locorum, re ita exigente, quid agatur, per suos emissarios scrutabitur; omnibus tractatibus, quæ cum Principibus Protestantium haberi debent, intersit; semperq; arma in promptu habeat, ut se aliis hoc modo formidabilem reddat.

Hæc Anglici status ratio quamdiu stricte observata fuit, velut antemurale quoddam, dicentibus Anglis incolumem pastorẽ cum ovibus præstitit. At vero nunc, statu rerum mutato, quotus quisque Anglorum incola jam non exclamat: Torne in Anglia Religio

--- --- *Potuit suasisse malorum?*

Hodierni Anglicani Regiminis ratio status in his tribus potissimum subsistere videtur, quæ etiam ex *Ratione nuper constitutæ Reipub. Angliæ* apparent.

1. Militarium copiarum tam terrestrium quam maritimarum aliquot millia, X. nimirum equitum & XX. peditum, in stipendiis servanda esse. Neq; vero sola Elisabe-

ſabetha uſu edocta eſt, *conſervationem* Angliæ *in perpetuo maritimorum bellorum exercitio fundari.*

2. Ut nemo Romano-Catholicorum, aut conjurationis Hibernicæ reus, ad dignitatem Parlamentariam promoveatur.

3. Ut Rex *Carolus*, cum omnibus ſuis ſucceſſoribus, in perpetuum Anglia, ejusque Regimine ſit excluſus: cujus excluſionis rationes ſonticas ipſum Parlamentum aliquot emiſſo tractatu notavit.

REGIMEN POLITICUM NUPER CONSTITUTÆ REIPUB. ANGLICANÆ.

Quemadmodum illud an. M.DC.LIV. Londini in Comitiis Parlamentariis introductũ eſt; ex tractatau, cui titulus: RATIO CONSTITUTÆ NUPER REIP. ANGLIÆ, &c. *ad verbum fere decerptum.*

POſtquam feſſam bellis civilibus Angliam, conſenſu & auctoritate Parlamenti, *Olivier Cromwelliũ* nomine *Protectoris* accepit, in publicis Parlamentariis Comitiis hanc mutuis ſuffragiis Reipub. Anglicanæ adminiſtrandæ conſtituerunt rationem.

I. DE PARLAMENTO.

1. PArlamentum triennio quoque, vel eo ſæpius, convocandum eſt; neque id ſummi Magiſtratus arbitrio permittetur, velit necne convocare; aliis enim certis poteſtas facta eſt, imo ex officio injungitur, absque eo, ſi is ei muneri deerit, conventum indicere, perduellionis crimine poſtulandis, ni id fecerint, &c.

2. Quod ad Parlamentorum conſtitutionem; illorũ numerus, qui eligendi ſunt, majori cum æquitate ac ratione quam antea per ſingulas provincias deſcriptus eſt, ut neque laxus, neque plus juſto conſtrictus ſit.

3. In Electione de iis tam qui eligunt, quàm qui eligi debeant, cautum est, ne eligantur qui armis contra Parlamentũ usi fuêre post annum 1641. nisi si post illud tempus Parlamento militarint, aut suum insigne studium testificati sunt. Sed quoniam spes est, posse tales, in civitate libera degentes, ad sanitatem aliquando reduci; præmissa illa cautio haud amplius *Triũ Parlamentorum Triennalium* spatio duratura est; præterquam si *Romanæ Religionis* sint, aut barbaræ ejus ac sanguinariæ *Conjurationis Hibernicæ* conscii fuerint. Utq; observandæ in electionibus conditiones irritæ ne sint, potestas Concilio reservata est, de electis judicandi, eosq; prius approbandi, quam in Senatum recipiantur; quæ itidem potestas post tria deinceps Parlamenta triennalia finem est habitura.

4. Ejusmodi nunc potestate Parlamentum instruitur, ut præter eam quæ Parlamentis præcedentibus attributa est, in inquirendis quæ à Magistratibus male gesta sunt, ac corrigendis, &c. possint ex præsenti constitutione, auctoritate propria, leges ferre aut antiquare. Unde prærogativa illa immensa, quam vocant *vocem Negativam*, Regum deliciæ, jam nunc omnino ejuratur: hoc etiam providetur, si intra diem vigesimum Dn. *Protector* oblatas sibi à Parlamento Rogationes non signaverit, uti pro Legibus deinceps nihilo secius habeantur, ac si ipse suum assensum præbuisset.

5. De Parlamentorum duratione hoc cavetur, ut prorogari, intermitti, aut dissolvi intra 5. mensium spatium, citra ipsorum consensum, ne possit.

Ita primum illud & supremum supremæ auctoritatis caput, quod in Legum latione positum est, integrum Parlamento reservatum est.

II. DE

II. DE MILITIA.

ADministratio Rei militaris, quam Rex sibi, velut jus suum proprium & absolutissimum, excluso ab illo, ideoque maxime dissentiente Parlamento, vendicavit, nunc talis est, ut Dom. Protectori res militaris terra mariq; curæ sit, quamdiu Parlamentum habetur, ejusq; duntaxat consensu; cum non habetur, consensu majoris partis Concilii. Quod si quid per intervalla posthac in administratione rei militaris à Concilio male gestũ fuerit, Parlamenti succedentis erit, ea de re cognoscere, remediumque adhibere.

III. DE JURE PACIS AC BELLI.

JUs belli & Pacis, ex constitutione hujus Regiminis, non solum cum concilio, sed cum Parlamentis etiam communicandũ est. Si quod bellum cum externo hoste imposterũ contigerit, convocabitur statim Parlamentum, ut de eo gerendo consulatur; quod est Privilegiũ, ne à Parlamento quidem in suis *Novendecim Propositis* postulatum neq; in ullis eorum scriptis per id tempus evulgatis; sed Regi semper ex more permissum.

IV. DE VECTIGALIBUS.

JUs Vectigalia ac tributa imponendi etiam totum Parlamento reservatur. Quod autem articulo hujus constitutionis tricesimo est clausula quædam, qua *D. Protectori* potestas facta est, ad tempus, habendi censꝰ, consentiente Concilio, ad prævertenda pericula atque incommoda quæ alioqui poterunt accidere; advertendum est, quemadmodum hoc necessitati solùm tribuitur, nec diutius quã ad sequentis Parlamenti initiũ durare debebit, ita multo minus est, quã quod ab Exercitu an. 1467. propositum erat: quo tempore postulabatur, ut Commissariis quibusdam, vel Concilio, daretur per intervalla potestas similis.

V. DE EXTREMA PROVOCATIONE.

QUintum auctoritatis supremæ caput, ut ad eam ultimo provocetur, Parlamento quoq; reservatur.

VI. DE MAGISTRATIBUS.

JUs creandi & constituendi Magistratus, à summo usque ad infimum, adhuc vel diserte, vel implicite atque ultimò in Parlamento situm est.

DR RELIGIONE.

IN iis, quæ ad Religionem attinent, ei quoque fini hoc Regimen per omnia respondet, quem & Parlamentum & Exercitus sibi proposuerant. Nam memoriâ repetendum est, Parlamentum ad id imprimis incubuisse, (exceptis semper dissolutis & blasphemis quibusque opinionibus ac vitæ moribus) ut infirmis conscientiis Christianâ libertate consuleretur; idque operam dedit, Religioni, eamque sincere profitentib9, faveret ubique, ac patrocinaretur, utque ad Evangelium propagandum liberum iter muniret, adeoque formas omnes cultus superstitiosas atque corruptas ei contrarias amoveret, &c.

De Religione autem Romano-Catholica ita statutum est: Atq; huic convenienter sanctissimo & Christiano consilio arbitramur piorum omnium rationibus summopere prospectum esse, uti & Evangelii ministris alendis, errorum atque hæresium confutationi, Papismi, Prælatûs, & quidquid pietati sanæque doctrinæ contrarium est, extirpationi. Cum etiam exploratum sit, factionem *Papisticam* domi forisque incertum hunc apud nos Religionis statum in sua commoda quam maxima convertisse, quantaq; exinde occasio astutis quibusdam atque irreligiosis data sit, Religionis obtentu innumeris sese factionibus duces præbendi, opinionesque blasphemas fovendi &c. existimamus, venisse

jam

jam tempus, in quo Magiſtratus noſtros maxime oporteat vulneribus hisce ac morbis lethalibus medelam aliquam adhibere. Conſtitutione aliqua ſtabili veritatem doctrinamq; Chriſti Evangelicam exhibendo; nec Diſciplinæ Eccleſiaſticæ habenas aureas omnino vel abjicere vel relaxare; ita tamen moderari, ut ne omniū conſcientias quotquot veritatem ſobrie profitentur, uni cuipiam cultus divini formulæ aſtringant, neque animis hominum religioni deditorum velut laquei aut vincula imponantur: cum is tantum coërcendi finis ſummus ſit, ut ii ſoli cohibeantur, qui ſuâ libertate ad aliorum injuriam civilem, pacisque publicæ violationem abutuntur; aut Chriſtum profitentes, licentiam docent atque exercent, &c.

DE MILITIBUS.

DE ratione alendorum terrâ mariq; militum ita conſtitutum eſt, ut ea ſtatuto annuo reditu perficiatur. Terreſtrium copiarū numerus, in ſtipendiis habendus, ſunt equitum X. millia, peditum XX. ex eoq; reditu ſupra dicto ſtipendium iis ſuppeditandum eſt: quod reliquum erit, in claſſem tutando mari ſatis validam impendetur. Quod ſi poſtmodum non erit ex uſu Reipub. tantas copias terra mariq; inſtructas retinere, ejus pecuniæ reſiduum ſub publicis uſibus in ærario reponendum erit, atque ex conſenſu Parlamenti erogandum.

Quod ad ducenta millia librarum, quotannis inſuper ſolvenda, non illæ quidem D. Protectoris domeſticis ſumptibus ſuſtinendis, aut privatis cujuscunque commodis deſtinantur; veram adminiſtrandæ juſtitiæ aliisque Reipub. rationibus; judicum nimirum ſtipendiis aliorumque miniſtrorum curialium perſolvendis, legatis accipiendis, aut ad exteros mittendis, Negotiis publicis per tres nationes obeundis Legatis

accipiendis aut ad exteros mittendis, mutilatis militibus alendis, aliisq; ejusmodi usibus insumendæ sunt.

DE JURE CREANDI MAGISTRATUS.

POstremum atque præcipuum supremæ Auctoritatis caput est Jus creandi ac constituendi summos Magistratus, summosque rerum gerendarum Ministros. Reperimus autem, Magnum Cancellarium, Custodem magni sigilli seu Commissarios, Thesaurarium, Admiralium, Scotiæ & Hiberniæ præsides, & Tribunalis utriusque summos judices, non nisi comprobante Parlamento, eligendos esse. Quod autem ad *Consilium*, tametsi electio eorum, qui in illo adsunt, non explicite & proxime; virtute tamen atque ultimò penes populum in Parlamento est, ab eoque inposterum originem ducere oportebit. Quoties enim eorum quisquam vel moritur, vel loco movetur, Parlamentum sex alios nominabit, spectatæ prudentiæ ac probitatis viros, Dei timentes; quo ex numero Concilii pars major duos eliget, Dominoque Protectori nominabit; quorum unum is vacantem in locum cooptabit. Unde, si quis indignus cooptabitur, id Parlamento imputandum erit, cum eligendi potestas prima ejus sit &c. Præterea si quis Consiliarius in suo munere corruptus invenietur, ex Parlamento VII. viri, sex aliis è Concilio additi, in istoc negocio Judices dabuntur; ex quo fiet, ut quæcunque causa sit, Parlamentum uno suffragio semper superius sit futurum.

Postremò, quod ad ipsum D. *Protectoris* munus, advertendum est; neminem ad illam dignitatem provehendum esse, vel sui, vel familiæ suæ causa, sed prout idoneus & illo munere dignus videbitur; quod non hæreditario jure, sed suffragiis ad illum perveniet.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA

LIBER